Digitized by Google

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA
Berkeley
Digitized by Google

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA
Berkeley
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

35:1-6

ПРОЛЕТАРИИ
ОТ ВСИЧКИ СТРАНИ,
СЪЕДИНЯВАЙТЕ СЕ!

Партиен живот

ИСАНИЕ НА ЦК НА БКП
ОСИТЕЛ НА ОРДЕН
ЕОРГИ ДИМИТРОВ●
СОФИЯ
ЯНУАРИ
1988

[Parten Zhivot]

MAR 28 1988

Digitized by Google

Digitized by Google

Партиен живот

СПИСАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БКП

№ 1 ЯНУАРИ 1988 ГОДИНА

ГОДИНА XXXV
ISSN 0204-8574

СЪДЪРЖАНИЕ

В ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БКП

* — За знамето и химиа иа БКП и ползваието им в обществено-политическата работа. (Решение иа Секретариата на ЦК на БКП) 3
* — За усъвършеиствуване на съдържанието и организацията иа единните политически дни и повишаване на тяхната ефективиост. (Решение на Секретариата на ЦК иа БКП) 5

Уводна — Планът — в центъра на партийнополитическата работа 7

ПРЕД НАЦИОНАЛНАТА ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИЯ

* — Нов ярък израз на грижите на партията (Интервю със секретаря на ЦК на БКП Васил Цанов) 13

Иван Мичев, Първан Първанов — По трудния път на самоуправлението 20

Йото Пацов — И в работата, и в говоренето — делово! . . 31

Мариета Константинова, Георги Кунчев — Възможности за професионално израстваие 35

Румен Измерлиев — Конкретните измереиия на общите задачи 38

Христо Македонски — Договорната ангажираност на помощта 41

ПРЕУСТРОЙСТВО В ПАРТИЙНО-ОРГАНИЗАЦИОННАТА РАБОТА

Георги Съйков, Йордан Хаджиев, Олег Беиов — Новото и главното в планирането на работата на първичната организация 44

Digitized by Google

ШКОЛА ЗА ПАРТИЙНИЯ РЕЗЕРВ

Кирил Иванов — Програмата и Уставът — основни партийни документи 61

ПАРТИЙНО СТРОИТЕЛСТВО — ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ

Татяна Колева — Бележит партиен деец (110 годиин от рождението на Христо Кабакчиев) 70

ЗА КАЧЕСТВЕНО НОВ РАСТЕЖ В ИКОНОМИКАТА

Колю Колев — Власт чрез народа 80

ИДЕОЛОГИЧЕСКАТА РАБОТА — ДЕЙСТВЕН ФАКТОР

Румяна Камбурова — Климатът 87
Станчо Станчев — Единният политически ден днес, а утре? 90

КПСС — ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Коста Димов — Науката — неизчерпаемият резерв 94

ЧИТАТЕЛИТЕ СИГНАЛИЗИРАТ, ПРЕДЛАГАТ, ПИТАТ

Иван Васев — Анонимност с черни очила 98

ОЧЕРЦИ, РАЗКАЗИ, ФЕЙЛЕТОНИ

Мила Илиева — Пространства 101

Димитър Станоев — Сработване 105

ВЪТРЕШНОПАРТИЙНА ИНФОРМАЦИЯ 107

* — Кратки биографични бележки за новоизбраните секретари на областни партийни комитети и председатели на областни контролно-ревизионни комисии на БКП . . 107

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Йото Кръстев *(главен редактор)*, Георги Бърдаров, Георги Ванев, Асен Веселинов, Коста Димов, Кирил Иванов, Николай Иванов *(зам. главен редактор)*, Мила Илиева, Стоян Кръстев *(първи зам. главен редактор)*, Стоил Найденов *(зам. главен редактор)*, Иван Рачев, Петко Стамов, Йордан Хаджиев, Гено Цонков

Адрес на редакцията: София, ЦК на БКП, ул. „Московска" 7.
тел. номератор 87-14-11/15

Дежурен редактор: Олег Бенов. Зам.-отговорен секретар: Йорданка Кирилова.
Коректори: Зоя Стефанова, Таня Круглий.

Дадена за набор на 23. XII. 1987 г. Подписана за печат на 11. I. 1988 г. Тираж 57 500. Формат 60/100/16. Обем 7 коли.

ДП „Димитър Благоев" — София, ул. „Ракитин" 2 тел. 46-31

Digitized by Google

В ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БКП

ЗА ЗНАМЕТО И ХИМНА НА БКП И ПОЛЗВАНЕТО ИМ В ОБЩЕСТВЕНО-ПОЛИТИЧЕСКАТА РАБОТА

РЕШЕНИЕ НА СЕКРЕТАРИАТА НА ЦК НА БКП

1. В десетилетната си история Българската комунистическа партия е държала високо и е защитавала своето знаме.

То олицетворява единството и сплотеността на членовете на партията около комунистическия идеал и приемствеиостта на поколенията комунисти, комсомолци и ремсисти в революционната борба срещу капитализма и монархофашизма и в строителството на социализма; изразява признателността към загиналите български комунисти, комсомолци и ремсисти — патриоти и интернационалисти; вдъхиовява комунистите, народа и младежта в изграждането на социализма в Народна република България; символизира принадлежността на Българската комунистическа партия към международното комунистическо и работническо движение и нейната вярност към марксизма-ленинизма и пролетарския и социалистическия интернационализъм.

Знамето на Българската комунистическа партия е червено — тъмен цинобър. На лицевата му страна на горния ляв ъгъл с боя — охра, е изобразена емблемата — сърп и чук. Дръжката на знамето завършва с петолъчна звезда със сребрист цвят, вградена в плоскост с форма на пламък. Знамето има правоъгълна форма. Неговите размери са различни съобразно с предназначението за ползването му: за поставяне на сграда — седалище на партиен комитет; за спускане на фасадите и закачване на пилони при тържества и празненства; за носене при тържества, чествувания и други. Размерите на партийното знаме да се определят в Инструкция за ползване на знамето и Химна на БКП в обществено-политическата работа. Когато знамето на БКП се поставя или се носи заедно с държавното знаме, размерите и на двете знамена трябва да са еднакви.

2. Като има предвид традициите, формирани в революционните борби на партийните организации, и практиката от 9. IX. 1944 г. досега, Секретариатът на ЦК на БКП смята, че областните, общинските, градските и приравнените на общинските партийни организации следва да имат свое знаме. Областните партийни комитети по своя преценка могат да разрешават на заводски, учрежденски, вузовски, квартални и първични партийни организации да имат свое знаме, като се ръководят от изискванията, които ще бъдат посочени в инструкцията. Главното политическо управление на Българската народна армия, Политическото управление на строителните войски и политическите отдели на войските на Министерството на транспорта, на граничните и вътрешните войски определят кои партийни организации следва да имат знаме. В долната половина на лицевата страна на зна-

Digitized by Google

мето на всяка организация с боя охра се изписва чне е то.

Областните, общинските и градските комитети на БКП и ръководствата на другите партийни организации водят целенасочена дейност за издигане на политиковъзпитателното въздействие на партийното знаме сред комунистите, населението, трудовите колективи, младежта и децата. При ползването и съхраняването на партийните знамена се спазват изискванията, отразени в съответната инструкция.

Когато партийната организация преустанови своето съществуване, нейното знаме се предава в партийния архив.

Знамето на всяка партийна организация се връчва при тържествена обстановка — годишнина от нейното учредяване, отчетно-изборна конференция (събрание) и при други подходящи случаи.

Отдел „Финансово-стопански" на ЦК на БКП да осигури своевременно закупуване и доставяне на знамената за областните, общинските, градските партийни организации и за приравнените на общинските организации.

Областните комитети на БКП да закупуват знамената на другите партийни организации.

3. Знамето на БКП се поставя или се издига:

а) на сградите, в които са настанени Централният комитет, областните, общинските и градските комитети на БКП и приравнените на общинските комитети — постоянно;

б) на сградите, в които се провеждат конгресите и националните партийни конференции, конференциите на областните, общинските, градските, заводските и други партийни организации — през времетраенето им;

в) на сградите на министерства, други ведомства и ръководства на обществено-политическите организации, на народни съвети, на учреждения, предприятия, военни поделения, училища и жилища или на пилони пред тях — при официални поводи (официални празници, юбилейни тържества и други политически събития) — през времетраенето им;

г) на сгради и на места, където се провеждат юбилейни тържества и други политически мероприятия от партийни, обществени, държавни, учебни, стопански и други организации и учреждения — през времетраенето им.

4. При официалните поводи, когато знамето на БКП се поставя заедно с държавното знаме на НРБ, се спазва следното: ако мероприятието е партийно, почетно място се дава на знамето на БКП, а при всички други поводи — на държавното знаме на НРБ.

5. Препоръчва на Министерския съвет на НРБ да вземе необходимите мерки за подобряване на дейността за изработване на знамето на БКП, на държавното знаме, на знамената на другите политически и обществени организации, както и на принадлежащите части на знамената, като възложи тази дейност на специализирани предприятия и направи нужното за подобряване реда на тяхната продажба.

6. Българската комунистическа партия като неразделна част от световното комунистическо и работническо движение, чийто химн е Интернационалът, отдавна го е възприела като свой химн. Партийните органи и организации са длъжни да полагат непрестанни грижи за повишаване ролята му за класово-рево-

Digitized by Google

люционното и интернационалното възпитание на комунистите, народа, младежта и децата. Те следва да изискват неговият текст и музика да се знаят от партийните членове и да осигуряват той по-често да бъде изпълняван на партийни и други масови прояви, включително и от участниците в тях.

7. Отдел „Идеологическа политика" на ЦК на БКП да утвърди Инструкция за ползването на знамето и Химна на БКП в обществено-политическата работа.

ЗА УСЪВЪРШЕНСТВУВАНЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО И ОРГАНИЗАЦИЯТА НА ЕДИННИТЕ ПОЛИТИЧЕСКИ ДНИ И ПОВИШАВАНЕ НА ТЯХНАТА ЕФЕКТИВНОСТ

РЕШЕНИЕ НА СЕКРЕТАРИАТА НА ЦК НА БКП

Единните политически дни се утвърдиха като ефективна форма на откровен диалог и непосредствено общуване на партията с трудещите се, с целия народ. Практиката показа, че срещите на отговорни партийни, държавни и стопански ръководители с трудовите колективи и с обществеността в териториалните единици дават възможност да се разяснява компетентно партийната политика, да се разкриват своевременно и правилно да се решават възникналите проблеми. Единните политически дни се утвърдиха и като своеобразна делова форма на отчет за дейността на ръководните кадри пред трудовите колективи и населението. Широката предварителна подготовка на разговорите и изградената система за проучване и решаване на поставените въпроси съдействуват за издигане на социалната активност на народа.

В същото време при подготовката и провеждането на единните политически дни все още се допускат редица слабости и недостатъци, които намаляват техния ефект. Това са: прекалено честото им провеждане; стриктното регламентиране на темите; допусканото в отделни случаи забавяне на отговорите или нерешаването на повдигнатите въпроси; несистемното участие на някои ръководни кадри в провежданите срещи и разговори с трудещите се.

Тринадесетият конгрес на партията и Юлският пленум (1987 г.) на ЦК на БКП очертават нов етап от изграждането на социализма в НР България. Успешното изпълнение на задачите, свързани с осъществяването на качествено нов растеж във всички сфери на обществения живот, с разгръщането на научно-техническата революция и с по-нататъшното развитие и усъвършенстване на социалистическата демокрация, гласността, формират нова идейно-политическа и нравствена атмосфера и обстановка.

В условията на преустройството на обществения живот у нас духовното общуване между партията и народа придобива нови измерения, нуждае се от решително усъвършенстване. Това налага още веднъж да се огледа и преосмисли дейността,

Digitized by Google

свързана с подготовката и провеждането на единните политически дни, да се очертаят новите критерии и изискванията за обогатяване на съдържанието им, за подобряване на тяхната организация и ръководство от партийните органи, за повишаване на социалнополитическата им ефективност.

За тази цел Секретариатът на ЦК на БКП

РЕШИ:

1. Единните политически дни да се утвърждават и в бъдеще като действено средство за формиране на правилно обществено мнение, за духовно общуване между партията и трудещите се, за укрепване на сплотеността на народа около априлската линия на БКП, за осъществяване на качествено нов растеж във всички области на живота.

Единните политически дни да се провеждат под непосредственото ръководство на първите секретари на областните, общинските, заводските, комбинатските и учрежденските комитети на БКП. Периодично да се прави преценка за качеството на провежданите единни политически дни, за обхвата и активността на трудещите се в проведените разговори и обсъждания. Активно да се подпомага и системно да се контролира дейността на групите докладчици и да се търси политическа отговорност от ръководните дейци, които не участвуват в единните политически дни.

Областните, общинските и другите партийни комитети да усъвършенствуват механизма за събиране и обобщаване на обществено значимите въпроси, сигнали, критики и предложения, за тяхното своевременно решаване и разясняване.

2. Подготовката и провеждането на единните политически дни следва да ги превръща в открит диалог за разясняването на актуалните политически, икономически, научно-технически, идеологически, социални и външнополитически проблеми. Да съдействуват за засилване на гласността за дейността и решенията на партийните, държавните, стопанските и обществените органи, за стимулиране на творчеството на масите в самоуправляващи се трудови колективи и териториални общности.

3. Партийните комитети да проявяват диференцираност, творчество и гъвкавост в планирането, подготовката и провеждането на единните политически дни и при оценяването на техните резултати.

Да се организират по-често единни политически дни с младежта и учащите се.

4. При необходимост с решение на Секретариата на ЦК на БКП в цялата страна да се провеждат единни политически дни по особено важни въпроси от национално значение.

5. Областните и общинските партийни комитети да информират ЦК на БКП за участието в единните политически дни на дейците от централните ръководства, а партийните комитети и бюрата на първичните партийни организации, където членуват тези ръководители, да упражняват контрол за участието им.

6. Да се засили активността на местните, районните и централните средства за масова информация при подготовката и провеждането на единните политически дни, да се осигури чрез тях широка гласност на предприетите мерки за решаване на повдигнатите от трудещите се въпроси.

Digitized by Google

ПЛАНЪТ — В ЦЕНТЪРА НА ПАРТИЙНО-ПОЛИТИЧЕСКАТА РАБОТА

Утвърдените за 1988 г. Единен държавен план за научно-техническо и социално-икономическо развитие и държавният бюджет на страната са документи с особена важност не само като решаващ етап от реализацията на задачите за деветата петилетка. С плана, разработен на основа на критериите на решенията на XIII конгрес на партията, на Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП, се трасира пътят за реализацията на курса за качествено нов растеж за етапно осъществяване идеите за революционно преустройство на обществото и изграждане на качествено ново състояние на социализма на българска земя.

Независимо от обективните трудности, създадени от тежките климатични условия за селското стопанство, сполетелите ни стихийни бедствия и усложнената световна икономическа конюнктура, нашата икономика се развива постъпателно и динамично. С високи темпове нарастват през последните две години националният доход, обществената производителност на труда, обемът на промишлената продукция, обществените фондове за потребление. Особено високи ръстове бяха постигнати в стратегическите комплекси на народното стопанство. Тези резултати са показателни за огромните възможности на нашата икономика, за извършената значителна работа в изпълнение решенията на XIII конгрес и последвалите го пленуми, за правилността и жизнеността на приетия от партията курс за интензивно развитие. Трябва да се отбележи, че през 1987 г. започна осъществяването на крупна икономическа реформа, решително се преструктурираха отраслите и подотраслите. Това е солидна база за плана и бюджета за 1988 г. При тяхното съставяне бяха приложени нови подходи, характерни за етапа на преустройството — най-активно участие на самоуправляващите се стопански организации, научни звена и специалисти на основата на широко приложение на равноправния и равноотговорен диалог между потребители и производители, между тях и държавните органи.

С плана и бюджета се прави нова, съществена крачка за постигане на нашите национални цели, за ускоряване на социално-икономическото ни развитие, за решително нарастване на националния доход и съответно производителността на труда и превръщането на България в обозримо време във високоразвита страна. Какви задачи се решават по-конкретно в тази насока?

Осигурява се стабилно и динамично развитие на основата на преимуществено интензивните фактори, осигуряват се усло-

Digitized by Google

вия за по-нататъшно преструктуриране на народното стопанство на базата на ускорено внедряване на научно-техническия прогрес.

Постепенно и поетапно се реализират значими задачи в социалната област, произтичащи от решенията на Юлския пленум на ЦК на БКП, за комплексно удовлетворяване на материалните и духовните потребности на хората.

Създават се материални и финансови условия за разгръщане на самоуправлението в предприятията, стопанските обединения и в производствените комплекси като фактор с високи потенциални възможности за ефективно стопанисване и управление на предоставената социалистическа собственост от страна на трудовите колективи.

Разработването на реален и балансиран план, а още повече неговото изпълнение, е съпроводено с редица трудности, които произтичат от обстоятелството, че повратът към интензивно развитие се осъществява без достатъчно резерви и при относително напрежение на материалните и валутните баланси. Главното обаче, което характеризира плана и бюджета за 1988 г., това е създаването на комплексни условия за реализацията на преустройството във всички сфери на обществения и икономическия живот в съответствие с изискванията и постановките на Юлския и Ноемврийския пленум на Централния комитет на нашата партия.

В сравнение с 1987 г. националният доход ще се увеличи с 6,1 на сто, като целият прираст се осигурява с предвиденото нарастване на обществената производителност на труда с 6,6 на сто. Това ще се постигне главно в резултат на интензивни фактори — намаление на металоемкостта, енергоемкостта, капиталоемкостта и трудоемкостта на обществотото производство.

Обемът на капиталните вложения ще надхвърли 10,5 млрд. лева. Дава се приоритет на технологичното обновление на производството, като се предвижда нарастване на относителния дял на машините и съоръженията и съответно намаляване дела на архитектурно-строителните работи. Предвиждат се концентрация на ресурсите и съкращаване времето на строителството и намаляване обема на незавършеното строителство.

Динамичното развитие на външноикономическите отношения ще създава условия за задълбочаване и разширяване на нашето участие в международното разделение на труда, ще се подобрява скруктурата на износа, като делът на машините и съоръженията ще достигне 66,0 на сто.

Набелязани са мерки за подобряване на валутните баланси на страната с несоциалистическите страни чрез последователно прилагане принципите на валутното самофинансиране.

Високите темпове и ефективност за 1988 г. се базират на по-нататъшните съществени структурни изменения на нашата икономика. С изпреварващи темпове ще се развиват стратегическите комплекси — електрониката, биотехнологическата и химическата промишленост, машиностроенето и др. Решително се ускорява развитието на селското стопанство, като се създават условия за реализация на решението на Политбюро на ЦК на БКП „За качествено нов етап в развитието на селското стопанство". В тези производствени комплекси с най-високи темпове ще се развиват направленията, които осигуряват най-висока

Digitized by Google

ефективност за народното стопанство. Тези прогресивни структурни изменения бележат началото на формиране на нова технологическа база у нас. Нарастват темповете на технологичното обновление. Започва осъществяването на няколко крупни и значими за нашето технологично развитие национални научно-технически проекти. Планира се осъществяването на над 80 технологични пробива, реализирането на повече от 110 основни технологически системи с над 300 технологии от баланса на технологическите вериги. Преобладаваща част от тях са в стратегическите комплекси.

Бързо ще се развива производството на биотехнологическата и химическата промишленост. Преходът към дълбоко структурно преустройство в комплекса е свързан с разширяване и усвояване на важни клонове от биотехниката и малотонажната химия.

В машиностроенето приоритетно ще се развиват новите технологични направления, направленията в които нашата страна има завоювани позиции в международното разделение на труда. Продуктовата структура и тук ще се усъвършенствува с нови изделия и системи — робокари, специализирани електро- и мотокари, селскостопанска техника и техника за довършителни работи в строителството, нови фамилии заводски транспортни системи, комплексно оборудване за минодобивната и металургичната промишленост, за енергетиката и строителната индустрия. В металургията и минералните суровини ще нарастват асортиментът и качеството на черните и цветните метали, прокат и изделия от тях. Ще продължи изграждането на крупни енергийни мощности — шести блок на АЕЦ „Козлодуй", атомната централа в Белене, ПАВЕЦ „Чаира". Значително ще се увеличи продукцията на комплекса „Индустрия за човека". В селското стопанство ще се стабилизира зърненото производство, ще се разширява поливното земеделие, ще се увеличава производството на месо, мляко, яйца, зеленчуци и плодове.

Усилията в комплекс „Строителство и строителна индустрия" ще са насочени към успешното изпълнение на строителната програма, към разширение производството на строителни материали, изпълнение задълженията ни по изграждането на газопровода Ямбург — западна граница на СССР. Ще продължат реконструкцията и модернизацията, ще се подобряват транспортното и съобщителното обслужване.

Планът за 1988 г. се характеризира и със засилената социална насоченост с оглед да се създава преди всичко ново качество на живота на нашия граждани. Значително внимание се отделя на проблемите, свързани с жизненото равнище на населението, решаването на назрели социални проблеми, духовното развитие и опазването на природната среда. Нарастват реалните доходи на населението, като средномесечната работна заплата ще достигне 240 лева. Увеличават се средствата за осъвременяване на старите и отпускане на нови пенсии, за развитието на образованието, културата и здравеопазването. С плана се предвиждат стабилизиране и обогатяване на пазара, мерки за осигуряване на необходимото покритие на покупателния фонд на населението със стокови фондове, услуги и жилища. В тази насока се възлагат и на предприятията, произвеждащи средства за производство, да осигуряват стоки за населението

Digitized by Google

в размер на техния фонд „Работна заплата". Независимо от мерките, през 1988 г. няма да се задоволи пазарът с някои стоки, като се предвижда това да стане до края на петилетката. Ще се изградят 81 000 жилища, като се подобрява структурата им. Жилищната площ на човек от населението ще стане 16,7 м².

В територриален разрез планът е разработен по области и общини с оглед използване резервите на територриалната специализация и концентрация на производството, хармоничното развитие на социалната и технологическата инфраструктура, комплексното обслужване и самозадоволяването на населението със селскостопански продукти. Разкриват се допълнителни възможности за интегрирано използване на трудовите ресурси от общините и областите и по-рационално оползотворяване на инвестициите в социалната сфера в условията на комплексното развитие на територриалните общности.

Характерно за 1988 г. е, че планът ще се изпълнява в условията на действие на нови икономически регулатори, разработени въз основа на постановките на Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП. Основно е преработен Правилникът за стопанската дейност и свързаните с него нормативни документи, в това число предложения за нова система от основни заплати, за данъчната реформа, за поетапно привеждане на цените на едро към международните цени, нормативни документи за предаване на социалистическата собственост на трудовите колективи за стопанисване и управление, за самоуправлението на територриалните общности. С този комплекс от нормативи и регулатори се създават икономически и организационно-правни предпоставки за преминаване на народното стопанство към социалистическо самоуправление, уредени са функциите на държавните органи, като се акцентира в новите условия на стратегическите проблеми. Системата за планиране в тези условия се превръща в главно средство за осъществяване на стопанско-организаторската функция на държавата. Предвижда се цените да станат едни от основните регулатори за преструктуриране на икономиката и осигуряване на развитието ѝ на качествено нова основа. Усъвършенстват се данъчният и финансовият механизъм, който е насочен към поставянето на всички предприятия в еднакви икономически условия.

Въвеждането на новите основни заплати ще става по степен на готовност в рамките на разполагаемия фонд „Работна заплата" с изискването преди всичко тя да се заработва. Индивидуалната основна работна заплата ще се променя и ще служи като база за участие в разпределението на резултативния фонд „Работна заплата". Това предполага по-голяма обвръзка на заплащането с резултатите от труда на всеки труженик, премахване на уравниловката и повишаване заинтересоваността от по-голямо творчество в труда и постигане на по-добри крайни резултати.

Предоставянето на социалистическата собственост на трудовите колективи за стопанисване и управление се предвижда да става по степен на готовност, като започне от 1 януари 1988 г. Право за стопанисване ще придобиват само тези колективи, които осигуряват добра организация на работата, ред и дисциплина.

Digitized by Google

Може да се каже, че в основни линии са налице необходимите условия за ритмично изпълнение на плана още от първите дни на 1988 г. Трябва да се подчертае, че планът е реален и той отговаря на порасналите възможности на нашата икономика, на нарасналата активност и зрялост на работническата класа, на трудещите се селяни и на народната интелигенция. Едновременно с това следва да се отбележи, че преориентирането на плана към максимално използване на интензивните фактори прави задачите нелеки и изисква да се изоставят старите подходи, навици и мислене, свързани с етапа на преобладаващото интензивно развитие на народното стопанство.

Първостепенна важност придобиват задачите за решително намаляване на енергоемкостта, материалоемкостта и трудоемкостта, за най-ефективно използване на ресурсите, с които разполага страната. В тази връзка се налага решително да се подобрява материално-техническото снабдяване и кооперирането между предприятията, да се използват по-добре вторичните суровини, да се отива по-смело към безотпадъчни и малкоотпадъчни технологии.

Новите реалности и условия повеляват в духа на изискванията на Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК сериозно да се преустройства работата на партийните органи и организации, да се освобождават от несвойствените функции, да се прилагат нови ефективни подходи в политическата работа, да се изменят и подобряват стилът и методите на работа. Това е условие, за да може партията успешно да ръководи този революционен по своя характер процес на преустройството, най-непосредствено да се свързва този процес с изпълнение на задачите за социално-икономическото развитие на страната за 1988 година. Необходимо е да се създава благоприятен политически, нравствен и идеологически климат в колективите за овладяване на икономическите подходи, за поемане новите права и отговорности на социалистическото самоуправление. Следва по-нататък да се издигат личният пример и отговорността на комунистите за състоянието на работата по ритмичното изпълнение на плана, да се осъществява партийното въздействие преди всичко чрез партийните кадри в съответните звена. По този начин партията, като поема отговорността и правото да определя стратегията и генералния курс за развитието на обществото, ще осъществява по-ефективно и своята политическа функция за реализацията на тази стратегия, в това число и по изпълнение на задачите на социално-икономическото развитие. На практика това означава изпълнението на утвърдения от Народното събрание план за научно-техническото и социално-икономическото развитие на страната през 1988 г. да бъде в центъра на вниманието на партийните, държавните, стопанските и обществените органи и организации. Трябва да се създават всички условия за използване на основните лостове — внедряването на научно-техническите постижения в производството, пълното и последователно приложение на икономическия механизъм, разгръщането на самоуправлението в стопанските и териториалните единици.

Необходимо е в новите условия да се усвояват новите измерения на партийния контрол, решително да се изменят стилът и методите на работа. От тези позиции е необходимо сега да се организират разяснителната и организаторската работа,

Digitized by Google

а не да се заемат изчаквателни позиции, да се разчита на автоматизма на действието на икономическите регулатори и принципите на самоуправлението.

Опитът показва, а това произтича и от партийните документи, че преустройството е труден революционен и едновременно с това творчески, градивен процес. Ако подходим с аналогичните критерии към изпълнението на задачите за 1988 г., това изисква широкото им разясняване, обучение на кадрите и всички трудещи се по проблемите на икономическия механизъм и новите икономически регулатори, по стопанисването и управлението на социалистическата собственост и конкретните проблеми на самоуправлението. Всичко това е необходима предпоставка за формирането на така необходимото ново мислене, нов климат и творческа обстановка във всяко звено. Големи са възможностите в тази насока за взаимодействие между комунистите, партийните групи и организациите от различните бригади, предприятия, кметства и общини. Тези задачи и конкретни практически подходи трябва да намерят своето място в осмислянето на новите функции на партийните организации, в техните планове, в плановете за работа на съответните партийни бюра и комитети. Например, когато става дума за технологичен пробив, редно е, като го оценява като елемент от икономическата стратегия на партията, партийната група или партийната организация системно да се интересуват и да се занимават с това дали е осигурено необходимото партийно ядро в решаващите звена, какви са влиянието и личният пример на комунистите и как тези от тях, които са на ръководна работа, осигуряват комплексни условия за реализацията на научните продукти в производството и успешното излизане на пазара, как се използват възможностите на социалистическата интеграция и преките връзки между предприятията на НРБ и СССР. В този смисъл заслужават по-категорична партийна оценка и контрол такива явления като системното и необосновано намаляване на годишните планове на предприятията и голямото неизпълнение на важни натури — суровини, материали и комплектуващи изделия, с което се развързват национални баланси. Нужно е да се сложи бариера на ведомствения и местническия подход от някои кадри, с което не се създават условия за валутно самофинансиране. Недостатъчна е подкрепата и не се създават условия за развитие на бригадната организация на труда и акорда, какъвто е случаят с бригадата на героя на социалистическия труд Игнат Раденков от Строително-монтажния комбинат във Варна. Налице е неумението да се използват и мобилизират творческите възможности на кадрите и подчиняването цялостната работа с единството на личните, колективните и обществените интереси. Вреда носи разминаването между думите и делата, изчакването и бягството от острите въпроси на деня, неспазването на договорните задължения и подценяването на проблемите на перспективното развитие.

Голяма е отговорността на комунистите, на партийните организации по изпълнението на плана за 1988 година. От тяхното преустройство, от умението да се усъвършенстват политическата работа и практическите подходи зависи равнището на мобилизация на трудещите се, съдбата на преустройството в този начален, но решаващ етап.

Digitized by Google

ПРЕД НАЦИОНАЛНАТА ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИЯ

НОВ ЯРЪК ИЗРАЗ НА ГРИЖИТЕ НА ПАРТИЯТА

Комунистите и всички трудещи се от селското стопанство навлизат в третата година от деветата петилетка с нови възможности и перспективи. Едни от първите у нас те получиха конкретизирани подходи, нови механизми за реализиране на основните положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България чрез решението на Политбюро на ЦК на БКП „За качествено нов етап в развитието на селското стопанство". Редакцията на сп. „Партиен живот" се обърна към секретаря на ЦК на БКП другаря ВАСИЛ ЦАНОВ с въпроси, отговорът на които позволява да се вникне по-задълбочено в смисъла на това решение, да се използва творчески неговият революционен заряд.

Какво налага и в каква степен е обусловен качествено новият етап в развитието на селското стопанство от цялостното преустройство на икономиката и всички сфери на нашия живот?

— На Тринадесетия конгрес на партията и в последвалите го партийни документи беше направен изводът, че досегашните подходи за по-нататъшно развитие на националната ни икономика са изчерпили своите възможности. Това с особена сила важи за селското стопанство, където през последните години се натрупаха проблеми, очертаха се и някои негативни тенденции: задържа се производството на някои важни натури, силно се влошиха икономическите резултати, отрасълът изпадна в затруднено финансово състояние, продължиха процесите на миграцията, влоши се възрастовата и квалификационната структура на изпълнителските кадри, притъпи се материалната заинтересованост и т. н.

Както е известно, Юлският пленум на ЦК на БКП (1987 г.) разработи и утвърди исторически документ — „Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България", в който се начертаха насоките на революционно преустройство на нашето общество. Постановките

Digitized by Google

на Политбюро на ЦК на БКП в решението „За качествено нов етап в развитието на селското стопанство“ са едни от пътищата за практическата реализация на концепцията. Те осигуряват селското стопанство да се включи неразривно в новите процеси по преструктурирането на икономиката, в технологичното обновяване, в цялостното преустройство на обществото.

Преминяването именно към суперинтензивен модел за развитие на селското стопанство е закономерно следствие на новите реалности и на възможностите, които ни предостави научно-техническата революция. За нас е ясно, че всички възможности за екстензивно развитие на отрасъла са изчерпани. Земята като главно и незаменимо средство за производство е ограничена. Трудовите ресурси на село рязко намаляха. Структурните изменения в развитието на нашата икономика не позволяват увеличаване на относителния дял на заетите в отрасъла. Остава единственият възможен път на по-нататъшно развитие: суперинтензивно земеделие на основата на мащабно използване на върховите постижения на научно-техническия прогрес и рязко повишаване на производителността на труда. Друга алтернатива няма.

Задачата сега е да се постигнат критериите, заложени в решенията на Политбюро — 1,5—2 пъти ръст на производителността на труда; рязко повишаване на селскостопанската площ и на бройките животни, отглеждани от едни механизатор и животновъд, в резултат на което по-нататъшното производство да се осъществява с минимум работна сила. Налице са необходимите технико-технологически и организационни предпоставки. Това са съвременните високопроизводителни машини и технологически комплекси. В резултат на продължително експериментиране е намерена и най-подходящата за момента форма на организация и заплащане на труда — селскостопанската бригада и акордното заплащане.

С кои остарели схващания и подходи следва да се разделим, осъществявайки новия етап?

— На първо място, това е дълбоката промяна, която трябва да настъпи в отношението ни към собствеността. Въпросът за социалистическата собственост е ключов проблем на преустройството. Ние трябва да я разглеждаме в нейното единство и многообразие. Тя е и ще остане единна и неделима, но в същото време съществува и се проявява на практика в различни форми: държавна, кооперативна, общинска, групова, индивидуална, дадена за стопанисване по силата на нормативните документи. Всички тези форми представляват по своята същност социалистическа собственост. За да се изведе от анонимност, социалистическата собственост се предава за стопанисване и управление на трудовите колективи, на териториалните общности на населението, на отделни граждани. По този начин ще се издигнат на качествено ново равнище икономическите отношения и ще се разгръща социалната енергия на обществото.

За да се изявят трудовите колективи като пълноценни стопани, за да мислят и работят за обогатяване и умножаване на социалистическата собственост, сега им се предоставят съответни функции: формиране на собствени инвестиционни фондове, права да участвуват с предоставената им собственост в създа-

Digitized by Google

ване на смесени предприятия с други организации и т. н. Икономическата реформа, която се предприема, се базира именно на такъв подход. Става дума за необходимостта от промени в ценообразуването на едро, в данъчната система, в заплащането, в кредитния и финансовия механизъм и т. н. Става дума за разработване на единна нормативна база за развитието на социалистическата собственост независимо от кого тя се стопанисва.

Другият ключов проблем, който нашата партия въвежда в теорията и практиката на изграждането на развития социализъм в Народна република България, е самоуправлението. Той е основополагащ в цялата система от принципи, защото само чрез него може да се изпълни програмната задача за преминаване от власт в името на народа към власт чрез народа. Този принцип се обуславя от изискванията на обективните закономерности, дава възможност за по-нататъшното разгръщане на социалистическия демократизъм.

Изрично следва да се подчертае, че в новите условия не само се запазва, но и се засилва ролята на ленинския принцип за демократическия централизъм. Главното в случая е, че този принцип ще действува на основата на самоуправлението и то ще създава качествено нови условия за неговото проявление. Въвеждането на икономическия механизъм на самоуправлението ще се осъществява на основата на договори. Вместо предишната административно-разпоредителна система ще действува договорна система, чрез която се въвеждат правата, задълженията и отговорностите на всички — и на органите за самоуправление, и на ръководителите на отделните звена.

Принципът на самоуправлението има глобално значение за развитието на цялото общество. Той не бива да се свежда само до системата на управлението. В съответствие с него сега се преустройва и трябва да се преустрои цялата обществена система, да се внесат дълбоки качествени изменения във всички области на базата и на надстройката. Партията постави историческата задача да създадем всички условия, за да функционира и да се развива нашето социалистическо общество като самоуправляваща се система.

В новото виждане за собствеността и в разработването и прилагането на теорията за самоуправление са заложени и главните икономически и правни гаранции, които ще позволят на практика бригадата да функционира като самоуправляваща се организационно-производствена и социално-икономическа единица.

Какво се предвижда за обвързването на науката с главните цели на аграрната политика на партията?

— В периода след Юлския пленум фактически е създаден скелетът на новите структури на икономиката в съответствие с принципите на самоуправлението. В трудовите колективи и в териториалните общности на населението са създадени новите социални структури.

Предстои да се решат проблемите на науката, образованието, духовната сфера. Именно в преустройството на науката следва да се заложи главната цел — обслужването на производството, обвързването на научните изследвания, инженерно-внедри-

Digitized by Google

телската дейност и подготовката на кадри със задачите на аграрната политика на партията. Това е цел и задача с дълготрайно значение, задача, която в голяма степен е стояла, стои и сега пред науката. Големият въпрос е в изграждането на механизъм, който да реализира тази задача на практика. В това е и голямата трудност, в това е ролята на научните дейци и на партийните органи и организации в научните институти и звена. По този въпрос е говорено и писано много. Не бива да подценяваме постигнатите в това отношение успехи. Но въпреки всичко нашата наука все още е далеч от изискванията на практиката, на живота. Тя не се е превърнала в онзи мощен лост на напредъка, без който по-нататъшното развитие е невъзможно. И не че липсват подготвени хора и ресурси, а засега все още не сме успели да насочим този потенциал към потребностите на производството. Несъмнено с разработването и приложението на специфичен механизъм за управлението и функционирането на науката на основата на принципите на самоуправлението, самоиздръжката и самофинансирането сега съществуващото положение ще се измени. По този въпрос вече се работи усилено и ще има конкретни документи и насоки за преустройство на научния фронт.

Как ще се развие икономическата обвързаност на обслужващите звена в посока на по-голяма отговорност към крайния производствен и икономически резултат на бригадите?

— Както вече отбелязах, договорът се превръща в основен елемент на стопанските взаимоотношения в нашата икономика. Другояче и не би могло да бъде в условията на самоуправлението. Договорът е над всичко. Но не в досегашното разбиране за неговата второстепенна, а в много случаи фиктивна роля, не в условията на всеобщо опрощаване на пропуски и неизпълнения независимо от причините. Не смятам обаче, че това ще стане лесно, защото стереотипите в икономиката се разрушават трудно. Спасението е във всеобщото и всецяло приложение на договорното начало, в търсенето на отговорност от всекиго за несвършена работа, за нанесени щети, за пропуснати възможности. В условията на АПК, който ще действува като икономическо сдружение на самостоятелни бригади, взаимоотношенията ще се базират на взаимната изгода и равноправието. Онези звена, които ще обслужват производството — снабдителни, ремонтни и други дейности, ще се развиват именно като такива, а не както беше в много случаи досега — те преизпълняват плановете си, получават приходи и печалби, разпределят премии, а в същото време производствените единици не успяват да се разплатят.

На производството са необходими обслужващи, а не печалбарски звена. Дори когато при тях се натрупат по-големи доходи, те ще се връщат под различни форми на производителя.

Каква ще е в бъдеще ролята на АПК? Няма ли те, като се преустроят в икономически обединения на бригадите, да ги ограничат в правата им, да формират свободни сдружения по целия фронт на своята дейност.

— В решенията на Политбюро и правителството се предвижда суперинтензивният модел на селското стопанство да се

Digitized by Google

реализира непосредствено в селскостопанската бригада, която се превръща в основна самоуправляваща се стопанска единица. Това създава най-благоприятни възможности за осъществяване връзката на трудовите колективи и отделните членове със земята и другите средства за производство и реалното им превръщане в истински стопани на социалистическата собственост.

Акордната организация намира най-благоприятна почва в бригадата. Премахва се звенността и остава директната връзка „бригада — акорданти". Ликвидира се уравниловката. Бригадната стопанска сметка създава интерес в трудовия колектив за ускореното внедряване на научно-техническия прогрес, за икономия на материали и жив труд. Рязко се намаляват административният и управленският персонал. Именно в бригадата се създават условия за еднопосочност на личните и обществените интереси, за най-висока материална заинтересованост, за разгръщане на инициативата.

Главно условие за изграждане и функциониране на селскостопанските бригади е коренното преустройство на функциите и задачите на аграрно-промишлените комплекси. Без такова преустройство на АПК е невъзможно реализирането на новия модел в селското стопанство. Аграрно-промишлените комплекси трябва да се превърнат в икономически обединения на бригадите и на предприятията, намиращи се на тяхната територия, и да поемат само тези функции, които не могат да се изпълняват ефективно от членовете им. Функциите на АПК ще се определят от самите бригади, без субективна и административна намеса от ръководствата на АПК, партийните и държавните органи. Трябва ясно да бъде разбрано, че никой вече няма право да се намесва в оперативното ръководство на производството, че не може да „бърка" в касата на бригадите и да преразпределя средствата. АПК може да акумулира средства само по решение на бригадите за провеждане на общи мероприятия.

Съобразно конкретните условия в планинските и полупланинските райони, където бригадите не могат да бъдат организирани на самостоятелен баланс и банкова сметка, по изключение аграрно-промишлените комплекси на този етап могат да запазят статут на предприятие. И в този случай трябва да се създават условия за внедряване на нова бригадна организация. Искам още веднъж да подчертая, че там, където не се преустроят управленските отношения, новият модел на селското стопанство няма да се реализира и новите решения ще бъдат обречени на провал. Оттук произтичат и голямата отговорност, и задълженията на общинските партийни комитети и общинските народни съвети. Те трябва да укрепват и развиват бригадите, те трябва да контролират взаимоотношенията с АПК и да не допускат подмяната на икономическите отношения с административно-бюрократични.

Кои са най-неотложните задачи за укрепването на българското село? Отговорността на останалите ведомства и отрасли на икономиката за това?

— Цялостното и трайно реализиране на качествено новия етап в селското стопанство е неразривно свързано с проблема за развитието на българското село. В съответствие с постановките, които др. Тодор Живков разви на Ноемврийския пленум

Digitized by Google

на ЦК на БКП (1987 г.), за пълнокръвното икономическо, социално и духовно развитие на българското село, и с решението на Политбюро се постави задачата — да се разработи нова концепция за бъдещото му развитие. Тя трябва да очертае насоките за преодоляване на миграционните процеси, за превръщането на селото в пълнокръвна социална общност. Трябва да се създадат предпоставки и условия за възраждане на българското село, за преливане от града към селото, за изравняване на материалните условия и духовния живот.

Разработването на концепцията ще изисква време. Необходимо е обаче още сега да предприемем решаването на няколко глобални въпроси, които не могат повече да се отлагат и не изискват инвестирането на значителни средства.

Първото и най-важно условие е всеки гражданин на нашата страна, независимо от това къде живее и работи, коренно да промени своето отношение към българското село. Час по-скоро трябва да се създадат нова обстановка, нова атмосфера и да се предприемат конкретни действия в централните органи в областите и общините.

Без много усилия и средства могат да бъдат решени въпросите по търговското и битовото обслужване на селата. Централният кооперативен съюз трябва да ориентира своята дейност предимно там. Да се възродят традициите на потребителчите кооперации, магазините на които по нищо не трябва да отстъпват на магазините от града. Програмата за изграждане на малки предприятия да се изпълнява с предимство в селата.

Министерството на народното здраве и социалните грижи и Министерството на културата, науката и образованието, заедно с общинските съвети, трябва да организират здравеопазването и обучението непосредствено във всяко село и махала.

Културните институти от градовете да включват в своите програми системни посещения в селата, да създават оживен културен живот. Средствата за масова информация да отразяват по-широко проблемите на българското село и да съдействуват за издигане на престижността на селскостопанския труд.

Общинските народни съвети и кметствата да мобилизират усилията и ресурсите на всички предприятия и организации при изграждане на техническата и социалната инфраструктура на селата. В постановлението на Министерския съвет са предвидени редица придобивки. Необходимо е те да се получат още от началото на 1988 г., а не да се гледа на тях като задачи на бъдещето. Това зависи изключително от инициативата на местните партийни, държавни и стопански органи, на кадрите в бригадите и АПК.

Въвеждането на новия модел зависи от партийните комитети. В какво следва да се подобри работата им с кадрите? Как ще политизират тази производствено-икономическа задача с огромен социален резонанс?

— Особено отговорна е работата на партийните органи и организации, които са призвани политически да оглавят преустройството в селското стопанство и да осигурят необходимите партийнополитически предпоставки за неговото изпълнение. В реализирането на задачите трябва да намерят своето място и ръководствата на общините, кметствата и на селскостопанските

Digitized by Google

организации, които са длъжни да осъществяват новите подходи в практическата работа. Само с общите усилия суперинтензивният модел на селското стопанство ще се изпълни със съдържание и с това ще се влее нова кръв в българското социалистическо селско стопанство и в българското село.

Новият етап в развитието на селското стопанство е възможен на основата на усъвършенстване качеството на работната сила и активизиране на човешкия фактор. Ние сме убедени, че по-нататъшното селскостопанско производство при суперинтензивния модел ще се осъществява с относително по-малко заета работна сила в отрасъла. Но заедно с това неимоверно много нараства изискването за привличане на млади висококвалифицирани работници, механизатори и животновъди. Състоянието на работната сила сега е такова, че ако не се вземат решителни мерки за изменение на положението, тя ще се яви задържащ фактор за прехода към качествено новия етап.

От това произтичат и голямата отговорност, и задачите на партийните, държавните и стопанските органи още през годините на тази петилетка.

Нужна е добре обмислена, всестранна и продължителна работа за решаване на кадровия проблем в селското стопанство. Предпоставките за това се съдържат в решението на Политбюро на ЦК на БКП и в постановлението на Министерския съвет.

На тази основа сега е необходимо на национално равнище, в областите и особено в общините и бригадите, да се разработят конкретни комплексни мерки за кадровото осигуряване на селскостопанското производство, които да обхванат проблемите по подготовката и привличането на млади кадри, по повишаване квалификацията на наличните в отрасъла, по подобряване условията на труд и бит, по усъвършенстване на заплащането на труда и подобряване условията на живот.

Особено много нарастват ролята и значението на общинските партийни комитети. Тяхната дейност трябва да се издига на качествено ново равнище, решително да се преустроят и усъвършенстват стилът и методите им на работа. Това предполага, от една страна, самите общински комитети на партията коренно да подобрят своята дейност, като се осъществят найнапред всички необходими структурни и кадрови промени и се преустрои цялостната тяхна дейност в съответствие с новите изисквания, залегнали в решенията на Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП. От друга страна, партийните комитети трябва да издигат автономността и отговорността на първичните организации. Тяхната непосредствена работа в трудовите колективи да стане политически гарант на самоуправлението, като издига и развива творческия потенциал на трудещите се.

Качествено новият етап в развитието на селското стопанство изисква много нова техника, нова организация, ресурси и средства, но главното това са измененията, които ще настъпят у нас — ръководители, специалисти, научни работници, селскостопански труженици. И аз съм уверен, че под ръководството на нашата партия големите задачи ще бъдат успешно реализирани.

Digitized by Google

ПО ТРУДНИЯ ПЪТ НА САМОУПРАВЛЕНИЕТО

Обърнахме се с молба към секретари на първични партийни организации и стопански ръководители от Ловешката и Троянската община да споделят мисли за новото в партийната работа в условията на самоуправлението. Част от техните разсъждения и становища предлагаме на читателите на списанието. По пътя на самоуправлението се раждат нови подходи, обобщава се опит, преодоляват се препятствия.

В УСЛОВИЯТА НА САМОУПРАВЛЕНИЕТО преустройството в първичната партийна организация се извършва главно в две важни направления:

Първото е, че първичната партийна организация кореспондира преди всичко с колективите, с комунистите в самоуправляващите се организации. Заседанията на партийните бюра се провеждат с участието на комунисти, представители на органите за самоуправление — бригаден съвет и стопански съвет, на които се разглеждат въпроси, поставени от самите колективи. Тежестта се пренася към глобалните въпроси от партийната политика. Необходимо е да се помисли дали да не отпадне досегашната подготовка на годишни и тримесечни планове за работата на партийното бюро и партийната организация. Задачата е да се получи спойка между партийната дейност и работата на самоуправляващите се организации. Досега партийното бюро определяше какви въпроси ще се разглеждат от стопанския план. Минава партийното събрание и ги решаваме. Просто се изземваха правата на колективите. Задължавахме ги да се занимават с онова, което вече е решено. И по този начин ние не разглеждахме проблемите за по-нататъшното развитие на трудовия колектив и за успешното изпълнение на задачите. Считам, че партийното бюро и първичната партийна организация трябва да поставят всички въпроси пред целия колектив. Партийната организация няма какво да крие, няма какво самостоятелно да разглежда извън него, след като с излезлите документи държавата му поверява цял завод. Ако партийната работа я разглеждаме в по-друга светлина, ще изпаднем в противоречие.

Второто направление на преустройството засяга вземането на решенията. Необходимо е в тях да се акцентува на мястото и отговорността, на личния пример на комунистите — ръководители и изпълнители. Чрез тези хора да се осъществява партийната политика в колектива-стопанин, като се съобразява не

Digitized by Google

само с неговите интереси, а преди всичко с интересите на държавата. Ние и досега давахме големи права на самоуправляващите се единици по отношение на планирането, но се получиха някои отклонения. Следователно нужно е да насочим дейността си към възпитанието на колектива. Работникът да е уверен, че е стопанин, да държи за поверения му завод и да милее за него като за нещо свое, но никога да не забравя държавата. И оттук да почувствува голямото задължение, отговорност и право, които са му предоставени.

При самоуправлението контролните функции на партийната организация се засилиха, но в съвсем друга светлина. В името на истината си признаваме, че досега голяма част от нашите контролни функции при изпълнение на решенията ги провеждаме административно. При новите условия това не може така да продължава. Старите методи не са ефективни. Ролята на партийната организация трябва да бъде много по-голяма. Контролните ѝ функции да се засилят, тъй като иначе тя може да бъде наблюдател на тези явления, при което ще се стигне дотам, че въпреки че държавата-собственик предоставя собствеността за стопанисване на предприятията, те ще работят неефективно и в загуба. Колективът да се ръководи с политически средства и в крайна сметка да се стигне до едно общо изпълнение на икономическите задачи. Защото в случаи на недостатъчен партиен контрол самоуправляващото се звено може да каже: „Ще произвеждаме друго изделие, което е по-рентабилно, и ще получаваме повече печалба и оттам по-добри заплати". Но това може да е в противоречие с държавните нужди. В такъв случай партийната организация следва по един убедителен начин да измени това положение...

ПЕТКО БОНЕВ
секретар на първична партийна организация в Стопанската дирекция на местната промишленост и битовите услуги — Ловеч

... НИЕ ПРАВИМ ОСНОВНО ПРЕУСТРОЙСТВО на нашия социалистически дом. Някои хора непрекъснато говорят: ще отшуми и тази работа. Това са думи понякога и на отговорни стопански ръководители, което означава, че първата задача е всички да се убедят, че този път е правилен. Все още не сме подготвени на всички нива да се преустроим.

Стопанските ръководители трябва да бъдат отлични икономисти, да могат да анализират икономическите процеси и да предложат как да ги реализираме на практика. Иначе остават голословни. По места много от кадрите повтарят анотацията на нормативните документи. Трудно се вниква в тяхното съдържание. Тези изисквания се отнасят и за партийните секретари. При тях стои следният проблем. Като че ли те нямат статут за сигурност. Един партиен секретар почти няма гаранция, че ако провежда така, както подобава, делото на партията, при нужда ще бъде защитаван, докато го доведе докрай. Сега съвсем логично стопанският ръководител може да постави въпроса: „Аз отговарям за този колектив, за да има нормална работа. Няма да ме занимавате с нищо друго!" Така че трябва да си осигурим по някакъв начин имунитет от общинския партиен комитет.

Digitized by Google

Друг въпрос е свързан с мястото на партийния орган при избора на ръководители. Нищо не пречи в партийната организация преди избора или текущо да си определим кандидат за ръководител. От партийна позиция да оценим неговите качества като ръководител, доколко той може да общува с колектива докъде може и иска да внедрява новостите. В партийния комитет или бюрото се прави оценка и на тази база да се явим пред общото събрание като обществени защитници. От това доколко ще съумеем да защитим позицията си пред колектива ще зависи и неговото избиране. Казва се в тази връзка, че колективът понякога може да избере ръководител тип „добряк". Възможно е, но като се напарят, хората разбират какъв ръководител им трябва.

Сега при новите условия особено е необходимо да се засили перспективността в партийната работа. В контролни цифри да се определи каква ще бъде посоката на нашето развитие. Така е и с въпроса за кадрите, които не се създават за кратко време. Те се развиват с години, за да може да се разчита на тях. Сега се прави номенклатура на резервните кадри, но просто се на писват имената. Не е на необходимото ниво. Нямаме наблюдения как се развиват като ръководители. Да се изготви една перспективна програма на първичната партийна организация и на заводския партиен комитет, но с по-конкретни цифри, за да можем да знаем какво трябва да гоним. А не да решаваме само текущи въпроси. Далеч съм от мисълта партийният орган пряко да се меси в стопанската дейност. Където е необходимо, то да става чрез партийните ядра.

Профсъюзната организация е една от водещите при реализиране на икономическия механизъм. Съвсем логично е да възникнат и съответни спорове между стопанското и профсъюзното ръководство. Там, където те възникнат, да се поставят пред партийното бюро или на партийно събрание, без да се защитава една или друга страна. Понякога някои ръководители не зачитат своите сътрудници. Тук е мястото на партийната организация със своите средства и форми навреме да се намеси. В противен случай могат да не се реализират много ценни кадри. От това губи и цялото народно стопанство.

Много важно е общуването с хората. Може да не успееш да помогнеш, но когато разговаряш с тях, нещата се изменят. Като че ли повече общуваме с книгата и телефона. Дори когато правим проверка на партийната работа, повече прибягваме до архивата. Особено ценни са личните контакти с хората, когато те са непосредствени.

СИМЕОН МИРЕВСКИ
секретар на първичната партийна организация в кооперация „Постоянство" — Троян

.... ВСЯКО РЪКОВОДСТВО поотделно търси своя верен път. Но това не е погрешно. Въпросът за преустройството ни вълнуваше много преди това. Сега е в центъра на вниманието на партийната организация. Насочихме се към решаване на техническия прогрес и социалната политика в предприятието. Текучеството беше над 27 на сто, а сега е под 10 на сто. Винаги чувствуваме една неудовлетвореност от постигнатото. Стре-

Digitized by Google

ни да разширим демократичното начало. Преди време в анкетна форма определихме заплатите на инженерно-техническия персонал. За наша изненада се получиха справедливи резултати. Получи се разлика от това, което предлага ръководството, само за трима човека в размер от 5 до 10 лева. Това ни кара да мислим, че сме се приближили до мнението на колектива.

Сигурно не можем да скъсаме все още с това дублиране на стопанското ръководство. Все още книжнината не може да намалее. Връзката с отделния човек трябва да бъде колкото се може по-тясна и по-честа. Всеки може нещо да ти подскаже. Защо в даден колектив трябва да се провалят задачите, за да разберем, че нещата там не стоят добре. Трябва да се насочваме към този колектив още в началото, за да не се получават нежелани резултати, тъй като по-трудно може да се възстанови предишното положение.

ПЕНКА СТАЕВСКА
секретарка на партийния комитет в завод „Болшевик" — Троян

... СЛУЧАЙНО ЛИ СТАНА неизбирането на бившия директор или не? Допреди няколко години бяхме едно от водещите предприятия. Поради промяна в структурата заводът изпадна в значителни финансови затруднения. Кой е виновен за това? Като секретарка на организацията считам, че определена вина имам и аз. Директорът беше поставен в невъзможност да ръководи, защото е зависим и излиза, че е слаб ръководител. Създават се условия да се мисли, че при нас няма самоуправление. А то идва от това, защото нямаме бригадна вътрешностопанска сметка. Без нея не може да се говори за самоуправление. Освен това нямаме ясен и точен план. В бригадните съвети се обсъждат някои неща по дисциплината, по качеството, по заплащането, но те не могат да вземат решения с голяма значимост.

При нас самоуправлението трябва да се счита за относително. В пълен вид ние го нямаме. Започнахме да оценяваме как работят комунистите в самите бригадни съвети. Дали те вземат принципни позиции, дали ги отстояват, дали са активни, дали допринасят за активния живот на тези органи. Контролната дейност на партийната организация излиза на по-преден план.

МИТКО ХАСЪМСКИ
секретар на първична партийна организация в завод „Хр. Смирненски" — Троян

...И ТАЗИ ГОДИНА, който не изпълни плана, от комитета му търсят отговорност. А ако в съвета не му приемат отчета, след малко той се връща с подправени цифри. При това положение какво трябва да се направи? Висшестоящите органи, когато не могат да ни помогнат, ни казват: „Вие сте самоуправляващи се, управлявайте се". Например, ако заводът изпадне във финансово затруднение, започват санкции. Но те са общи за всички, включително и за цеха, който е изпълнил всички показатели. Не е така по Правилника за стопанската дейност. Но все още се кара постарому. Ето стана авария и им казваме на работниците, че сме самоуправляваща се организация и трябва да пестим, но те не могат да го почувствуват.

Digitized by Google

Как да го почувствуват, когато в края на годината, като се задели процентът за премии, те се решават от стопанското ръководство. Това е метод, останал от миналото. Имаме печеливши и губещи. Когато започнем да делим печалбата, поставяме се при общи условия. Дори понякога остават в по-неудобно положение цехове, дали по-голям принос. Счетоводството е общозаводско и по разни съображения резултатите се нагаждат от бригада в бригада. Ние разбираме, че трябва да се направи нещо, но в момента то не става. И най-важното, работникът трябва да почувствува промяната, за да може той да бъде лично заинтересован. А промяната в съзнанието е дълъг процес. Много неща са все още в сферата на теорията. Струва ми се, че това е една революция, с която се е заела нашата партия. И тя ще я доведе докрай. Но ще има и лутане.

ИВАН МОНЕВ
бригадир в керамичния завод „Изкуство" — Троян

... ТЕМАТА ЗА СТОПАНИСВАНЕТО не е нова за колектива. От няколко години въвеждаме бригадната стопанска сметка. Но след избора на ръководните колективни органи нещата потръгнаха по-добре. При самоуправлението в бригадата могат да възникнат непознати досега проблеми. Усложнява се и партийното ръководство. Какво имам предвид? Известно е, че на свои събрания колективът решава и основните проблеми на производството. Например наскоро двама работници трябваше да напуснат. Бяха подали молби. Бригадният съвет преценява, че те не трябва да бъдат освободени. Събранието на бригадата ги освободи. Но една линия остана без хора. По инициатива на партийното бюро се проведе по-задълбочен разговор с тях. Проучиха се въпросите и исканията на тези работници. Оказа се, че те имат основания, конто по предложение на бюрото бяха поставени още веднъж за обсъждане в бригадата. Накрая те отново заеха работните си места.

МАРИН КУПАРАНОВ
секретар на първичната партийна организация в „Елпром" — Троян

... НЕ Е ВЕЧЕ ВРЕМЕТО, когато само с лозунги и афиши можем да мобилизираме хората. Не се ли обвърже цялата дейност с икономически лостове, само с беседи и изказвания няма да стане. Сега в Правилника за стопанската дейност се гори за равноправен диалог. Не зная доколко е равноправен, след като все още ти дават план, вземат ти валутата, въпреки че в правилника пише друго. С други думи, вързали са ти краката и ти казват: „Тичай"! По изключение тази година ни накараха валутното салдо да се формира в обединението, тъй като беше обяснено, че който не може да се самоуправлява, го управляват. Разбираме добре затрудненията, но мисля, че това не е правилно.

Какво ни липсва? Например при нас всичко нормативно е добре разработено. Формираме фонд „Работна заплата" на всяка бригада по определена схема. Това е един документ, от който се определя фондът на бригадата. Но все пак не се

Digitized by Google

получава това, което трябва да стане. Защо? Нямаме подготовка и необходимите специалисти. Основните ръководни кадри не са компетентни за тази сложна дейност. Затова в завода се провежда тематичен курс с най-ниско ниво ръкодители по икономическите нормативни документи: Кодекса на труда, Правилника за стопанската дейност... Имаме идеята с Икономическия институт в Свищов да открием работнически факултет. Но все още има ръководители, които на края на месеца изписват по един лист рапорт и се молят да бъдат оневинени, че не си изпълняват плана. За премирането постъпихме по следния начин: определихме сумите, които следва да се раздадат на работниците според нормативните документи, в зависимост от съответния източник. Дадохме възможност на колективите да ги разпределят с бригадните ръководства. Искахме да създадем условия те да се занимават с този въпрос. Може и по-примитивно да е постъпено, но важното е, че те си решават. В края на краищата по-положителна е тази практика, отколкото досега съществуващата. Преминте на ръководния персонал се определят със заповед, гласува се от стопанския съвет, където болшинството от представителите са работници.

На този етап като че ли не всички имаме сили да се самоуправляваме. Вярно е, че някои неща не са ясни. Но вярно е също, че имаме и подготвени хора.

НАНКО НЕОФИТОВ
зам.-директор по икономическите въпроси на завод „Елпром" — Троян

... ИСКА СЕ ОТ РЪКОВОДИТЕЛЯ ГЪВКАВОСТ, а са му декретирали какво да произвежда. Той почти няма средства да внедрява нищо ново. Когато е структуроопределящ завод, не може да маневрира както при услугите. Там може да се прояви творчество, да се самоуправлява. Но и те не могат да се освободят от старите навици. Казват: „След като не ни е възложено, защо да се натискаме". Още чакат декретиране от горе. Не могат да почувствуват, че трябва сами да вземат решения. Правили сме експеримент. Няколко дни не им възлагаме задачи — никаква инициатива. Подсещам ги — вие сте самостоятелни, формирали сте фонд, разпределете го. Правят събрание, поскарат се кой повече да вземе, но самоуправление няма. Тук опираме и до несъвършенства в Правилника за стопанската дейност. Много ми харесва акордната система. Дава много добри резултати без особена организация и диспечиране. Някои от селското стопанство споделят: „Нито ми трябва председател да ме ръководи, нито амбалаж, нито техника, нито транспорт. Сами си организираме всичко". Този акорд трябва да стигне и в производствените предприятия. Но да знае човек, че при съответните нормативи колкото повече работи, повече и ще получи .

Твърде често работниците не могат да се ориентират какъв ръководител да си изберат. Голяма част от тях искат той да е либерален, да не им търси сметка къде ходят, какво правят и кога си отиват. Искат да им плаща за несвършена работа, по-малко да работят, повече да получават. Много често работникът не може да оцени ръководителя и съди за него по съвсем примитивен начин: „Директорът с мен се държи либерално, ще го

Digitized by Google

изберем". Затова на някои места най-добрите бригадири не иск да ги изберат. Казват: „Той иска да работим, да ни знае кт сме". Струва ми се, че тия изборн накараха някои ръководите да снижат критериите си.

МИЛЧО САКАРСКИ
секретар на първичната партийна организация при те торнално снабдяване — Ловеч

...ВЪВ ВСЯКА БРИГАДА са изградени партийни груп Предвидили сме партийните отговорници един път на триз сечието да се отчитат пред партийното бюро. Насочваме да присъствуват на заседанието на бригадните съвети. Отг ворниците, конто не са членове на бригадните съвети, взем отношение в тях, но нямат право на глас. Фактически те пр насят само въпросите в партийното бюро. За да се почувств ва силата като ръководещо ядро на самата бригада, където изградени партийните групи по бригади, по право групови отговорници би трябвало да влизат и в бригадните съвети.

ПЕНКО НАНКОВ
секретар на първичната партийна организация в „Е пром" — Ловеч

...КАКВО Е НОВОТО. По-рано ръководството издаде з повед и след това партийната организация се грижи за нейн то обезпечаване, да докаже правилността й. Сега партийнат работа трябва да предхожда излизането на решенията, тъй кат те се вземат от бригадата, от първичния колектив. Партийнат работа трябва да осигури взимането на правилно решение. Б трябвало да се помисли по какъв начин партийните органи д се информират по-бързо за събитията, които ще се развиват, за д може да се въздействува върху колектива.

АНГЕЛ ДЯКОВ
секретар на заводския партиен комитет на завода за ви сокоякостен чугун „Осъм" — Ловеч

...БРИГАДАТА Е НА САМОУПРАВЛЕНИЕ, но в същот време е управлявана какво, как и по колко ще произвежда. В тоз си вид самоуправлението се опорочава. Например на нас не ни достигат 65 основни работници. Но кой ти позволява да про валяш държавната задача? А как да се поеме тя, след като не е обезпечен планът по труд. Нашият цех подава кооперирани изделия на три мощни комбината. Една трета от капацитета не стига да покрие нуждите на останалите потребители. Потреб ността от мотокарни двигателни мостове за трите комбината са 210 броя на ден. Нашият максимален капацитет средно до сега е 138. Значи предварително сме обречени на провал по независещи от нас причини. Аз разбирам самоуправлението по друг начин. На мен ми се дава правото на стопанин и ако аз съм един умен собственик, да мисля колко ще произвеждам. Ще произвеждам толкова, колкото позволяват реалните условия, с качество, което ще ми гарантира надеждност. Практиката все още не е ясна.

Първото нещо, което трябва да се обяви на всеки, е, че

Digitized by Google

заплатата трябва да се заработва. Ние предприехме една много смела стъпка в това отношение и приведохме нашите норми наистина в съответствие с възможностите на машините. Не се намали заплащането. По-рано се заработваше всичко за пет часа, а сега за същите пари трябва да се работи 7,30 часа. Веднага изпъква въпросът за нереалните норми, по които се е работило години наред.

По изключение сега се приемат хора за партийни членове, навършили 40 години. Не знам чия позиция е това. В моята бригада от 240 човека има 18-членна партийна организация. Явно, че не можем да говорим нито за ядро, нито, че тая партийна организация е в състояние съществено да влияе на процесите. Би трябвало да се започне от това каква е способността на партийната организация да бъде политически гарант на колектива. Да се подхожда конкретно при приемането на нови партийни членове.

За да почнем да говорим за самоуправление на единицата, на нас ни трябва един продължителен период да се работи върху съзнанието. Но само с агитация няма да стане. Времето на речите вече отмина. Трябва по-строг контрол и взискателност. Тук е големият въпрос — как да се приучим на това. И оттам като се тръгне, да почнем да обсъждаме и другите въпроси. Самоуправление. Но и изпълнителят да участвува в него. Какъв дял от плана ще осъществи този месец и да е заинтересован. И не на последно място, как ще се реализира самоуправлението зависи от качествения състав на един колектив. При план 180 работници имаме 184. Но като анализираме качеството на работната сила, констатираме, че те не могат да изпълнят своето предназначение. За какво самоуправление може да се говори при тази ниска квалификация на работната ръка?

Ако всичко зависеше от мене, какво бих направил? Първо, бих изменил плана в границите на реалното. Сега сме на границата на нереалното. Не говорим за качество, а само за бройки. Реално бих оценил какво можем да произвеждаме.

Необходимо е да се квалифицират кадрите, да се спре текучеството. Сега с неподготвени хора се опитваме да правим първо качество продукция. Преустройството ще важи за всички сфери, но трябва да се дава приоритет в учебните заведения. Даже от детската градина. Трудно се преустройва човек на по-голяма възраст.

За ролята на партийния секретар др. Живков каза: „Апостолите, които крадат от свободното си време". Това са хора, които така или иначе не търсят нищо от партията като облага. Един партиен секретар има два пътя: или част от служебните задължения да ги остави на по-заден план, или да краде от свободното си време. Трети път няма. И ако неговият пряк ръководител иска по някакъв начин да се отърве от този човек, той го атестира не като партиен секретар, а като специалист. А той не може да не използва от служебното си време, за да се занимава с обществена дейност. Ето го противоречието. Аз не говоря за ония ръководители, които разбират партийните секретари, помагат им. И второто, за благодарността от този труд. Аз шестнадесет години бях секретар на първична партийна организация. Никой не каза една добра дума за работата ми. Смениха ме с добра оценка, но за себе си

Digitized by Google

найравих извода, че не съм бил добър партиен секретар. Няко на човек му трябва малко да му се каже, за да не му теж трудът.

ДОЧО МАРИНОВ
бригадир в машиностроителния комбинат „Балкан"
Ловеч

ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЕ. И най-бегглият поглед върху пре ложените мисли на партийните секретари и стопанските ръков дители ни насочва към определени изводи.

Преустройството в мислите и делата на низовите парти ни кадри е започнало. И то е в пълно съзвучие с партийни постановки и решения. Най-силно това се чувствува в тяхно отношение към условията при утвърждаването на елементите самоуправлението. Повишен е градусът на непримиримостта к към всичко, което спъва, което застрашава движението напре самото преустройство.

Откровеността при оценката на подходите в партийна практика дава ясна картина на състоянието на процесите явленията. Тя не е замъглена от високопарни слова, от н реални отчети, от шумни декларацни. Тази делничност осиг рява по-голяма деловитост, оперативност и ефективно всек дневие. За трудовия колектив комунистите, първичната партий организация са образец на ново мислене, на нов подход къ трудните процеси на самоуправлението. И това е най-важнат гаранция, че то няма да бъде задушено в мрежите на формализм и бюрократизма.

Уважават се и се зачитат правата и компетенциите н самоуправляващите се колективи. Формите, методите и средства та на партийната дейност все повече се обогатяват с големи предимства на политическия подход. Изоставя се практикат на директно вмесване в работата на стопанските звена и кадр Дублирането, изместването, изземването на функции и права с снемат от арсенала на партийната дейност като стари и изхабен оръжия. Партийното влияние все повече е резултат на убежде нието, на всекидневната политическа работа, на личния при мер на комунистите, на партийните органи и организации. Но воизградените колективни органи на трудовите колектив все по-успешно решават сложните проблеми на организацият на труда, на производството, на стопанското управление.

Разбира се, партийните организации все още търсят най прекия път към колектива, все още усъвършенствуват нови те подходи в партийната дейност, утвърждават най-верните на соки за реализиране на ръководната си роля.

В мислите на секретарите и стопанските ръководители проличава разбиране, овладяване на новите постановки на партията за реформите в икономическия, в обществено-полити ческия живот на страната. Те са пристрастени към тях, под държат ги и търсят възможно най-кратките пътища за тях ното осъществяване. Те остро въстават против бариерите, против тези, които задържат преустройството. А тези кадри са представители на първичните партийни организации, на трудовите колективи. Нещо повече. Те са избрани от тях в обстановка на разширяваща се демокрация във всички области на живота.

Digitized by Google

Именно тази пристрастеност към преустройството и непримиримостта към неговите заглушители са най-оптимистичната гаранция за неговото осъществяване. Самоуправлението не е еднократен акт, а продължителен процес, който ще успее, ако обхване всички звена, всички сфери. Мислите на секретарите още веднъж доказват, че самоуправлението не може да се установи с полумерки, че всяко колебание и даване предимство на съмнения отдалечава от крайната цел. То ще действува, то ще се заздравява, ако се въвежда едновременно, ако завладее всички звена.

Организационната структура на стопанското самоуправление е изградена. Но както се вижда в изказванията, това се оказва недостатъчно. Все още предстои превръщането на новите структури в социални общности.

Общност, при която работникът да е активен участник в управлението на бригадата, цеха, предприятието. Години наред е възпитаван да бъде само стриктен и дисциплиниран изпълнител. „По решение на ръководството", „по решение на партийната организация" — обикновено така започваше разговорът с него. Трудно му е изведнъж да осъзнае двояката си роля — като изпълнител и като ръководител. И може би дълго време той ще предпочита да бъде ръководен. Навикът не се изкоренява бързо и лесно.

Тук ни съпровождат няколко опасности.

Административно-бюрократичният централизъм по инерция все още не дава път на демократическия централизъм. Когато по-горното ръководство не съумее да изпълни задачите си по-новому, то посяга само към централизма. На заден план остават неовладеният икономически механизъм, убеждението, демократизмът. Започва разминаването между политическата работа и реалната действителност, между думи и дела, между нормативните документи и практиката.

Все още на ниско равнище е дейността на колективните органи на управлението в ниските етажи на стопанските структури. Бригадните съвети все още имат като основна задача разпределението на работната заплата. Прегледът на техните заседания недвусмислено потвърждава подобна тенденция. Съответните партийни органи и организации не намират верния път за насочването им към нерешения проблем в колектива и перспективното му развитие. А в много стопански съвети и общи събрания формално утвърждават това, което им се предложи. Не са работещи, а самоутвърждаващи органи. А това ги прави формални.

Съвсем логично анкетираните секретари стигат до извода, че сега твърде важно е всеки да се учи да работи в условията на самоуправлението. Това се отнася и за работата на партийните органи и организации в производствените звена. Демократизмът в тях, цялата им политиковъзпитателна работа да бъде образец за самоуправляващи се звена. Не е възможно със стари методи и подходи те да осъществят пълноценно ръководната си роля. Не е възможно да се развива самоуправлението, ако то не се ръководи всекидневно и творчески от партийните комитети и организации. Само по себе си намерението да се изостави администрирането от партийния орган няма да доведе до желаните резултати. Да се замени разпореждането по

Digitized by Google

телефона с лична заповед съвсем не значи, че сме пренесли работата по места. По-бързо, ежедневно, ежечасно да се овладяват съвременните методи на партийно ръководство. Да се събира положителният опит, да се развиват инициативата, самостоятелността, творчеството.

Широко място в разсъжденията на партийните секретари и стопанските ръководители заемат въпросите за формите, методите и средствата за осъществяване на партийния контрол. Очевидно е, че преустройството изисква дълбоки изменения в контролните функции на първичните партийни организации. Явно осъзната е необходимостта от изоставяне на директното вмесване в работата на стопанските органи и звена. Но това не е достатъчно. По какъв начин ще се прилага партийният контрол? Кой ще бъде неговият обект при самоуправлението? Възникват и въпросите за характера на партийното решение, когато засяга стопанските ръководители и звена, за контрола над дейността на стопанските кадри. Както ни насочват партийните секретари отговорите на тези въпроси се раждат в практиката, в богатото всекидневие на партийните органи и звена.

Идеята за самоуправлението, неговите начални стъпки допадат на трудовите хора. Всеки от тях би бил най-доволен, когато сам може да влияе на производствения процес, на условията, при които работи, на резултатите от своя труд. Тогава цялото производство е пред очите им. Наблюдават, управляват неговото протичане, виждат положителните и негативните страни, имат възможност най-вярно да преценят къде, какво и как трябва да се коригира, за да бъде крайният изход най-резултатен.

В тази сложна обстановка партийните органи и организации все по-успешно виждат, намират своето място, засилват политическото си въздействие за по-бързото утвърждаване на самоуправлението в трудовите колективи. Постановките на Юлския и Ноемврийския пленум на Централния комитет на партията дообогатяват, доразвиват и насочват обновителните процеси в партийните органи и организации и трудовите колективи.

Подготвиха за печат
Иван МИЧЕВ
ПЪРВАН ПЪРВАНОВ

Digitized by Google

И В РАБОТАТА, И В ГОВОРЕНЕТО — ДЕЛОВО!

ЙОТО ПАЦОВ

Лековерният може лесно да възприеме, че не е важно какво ще свършиш, а как ще го отчетеш. Това е и максимата, която неизбежно възприемат формализмът, рутинерството и мързелът, независимо от сферата, в която запълват щатна бройка. Може би затова всички, които се стъписаха от новото, което трябва да нахлуе мощно и всепречистващо в живота ни, по своему се ориентираха — преустройството е нещо, за което или трябва здраво да се работи, или добре да се приказва. С други думи — защо да си даваме зор да го изработим, когато можем да го изприказваме? А известно е колко много прекрасни планове и вдъхновяващи начинания бяха омаловажени от приказки, преди още да защитят правото си на живот с дела — и почини, и призиви, и обещания... Само че този път паразитната словоохотливост на подобен род „дейци" трябва да се окаже слаба защита — именно преустройството създава възможност партийните организации и трудовите колективи зад хартиените стени на привидното да разкрият разобличителната пустота на подобна позиция.

Пълното покритие между думи и дела означава, че делата трябва да защитават големите думи, а думите да не надхвърлят боя на делата, колкото и да ни се иска да ни потупат по рамото, колкото и необходими да са те на нашия началник — за да потупат него по рамото. Вероятно един икономист би могъл да изчисли по информациите в печата и другите средства за масова информация, които съобщават за преизпълнение на плановете, надхвърляне на показатели, реализиране на икономии и ефект от внедряване на изобретения и рационализации, снижаване на себестойност, увеличаване на производителност, внедряване на технологии от утрешния ден, роботи и т. н., и т. н., че ние отдавна, окончателно и завинаги сме превърнали нашата икономика в добре смазан механизъм, нещо като вечен двигател, на който не са познати никакви сътресения и проблеми. Но този вестникарски образ не съответствува на това, с което се срещаме всеки ден в което и да е предприятие, ферма, бригада. Той просто не отговаря на истината. И не защото преизпълненията на плановете не са факт. Факт са, но дали положителен, след като критериите ни за оценка на икономическите показатели в много случаи са от зората на социализма у нас?

След като изделията, които произвеждаме, трудно намират пазар?

След като пускаме в строя нови мощности, а те дават машини, конструирани четиридесет години преди построяването на завода? Кого лъжем?

Digitized by Google

●

За съжаление често в докладите нещата се предста точно така — с парадна приповдигнатост. За успехите се да къщата, за недостатъцнте — килера. Получава се впечатлен че някой наистина вярва, че преувеличаването на успехите прави по-голям,, и то без да взема предвид това, че так магьоснически подход не върви за пред хора, които отлич знаят как стоят нещата.

Открай време традиция е в докладите да става ду надълго и нашироко за социалиата политика, за социални придобивки на трудовия колектив. Например за почивната ба На едно от събраинята в многоброен колектив партийни секретар с почти патетични думи разказа за построяването дом на отдиха, разположен край малък язовир, който ве не се ползва за иапояване, закупен от предприятието и зарибен. Придобивка, нали? Да, но по едиа случайност бях посетил, в компанията на същия партиен секретар, спомен тия язовир и дома на отдиха. Отдъхват в този дом само нача ниците, само те ловят рибата в язовира. Оградата от бодли тел и двете свирепи кучета, както и недвусмислената забрана пазачът да не допуска на тази територия никой без бележ от директора, напълно обезсмисляха красивите фрази за социа иата политика на ръководството и придобивките на колектив които се нижеха в доклада.

А че въпросът може да се реши и по друг начин, доказ ха хората от Автокомбината в Русе. Вярно, поканата отно беше от ръководството — директора Тодор Димитров, парти ния секретар Кольо Маринов, неговия заместник Петко Мане ски. Да си призная, приех, защото ми хрумна, че това е добр случай да наблюдавам откъсването на едно партийно и стопа ско ръководство от колектива, при това в навечерието н нашия национален празник — Девети септември. Вярно е и тов че около двете езерца, из които от време на време се пока ваха виушителните гърбове на шараните, имаше телена оград И кучето беше там, и пазачът. И заповедите към него бях недвусмислени — никакви въдичари, с никакви бележки от кого то и да било. Но до старата воденица, преустроена в тури стическа база за работещите в Автокомбината, под стари тополи се бяха струпали хора — служителите от администрация на едно от автостопанствата. Пред всеки — порция печена риб и бира, отстраин — известен в цялата страна фолклорен съ тав, на свободното място най-нетърпеливите вече бяха извил хорото — празник! Обясниха ми също така, че всеки от работни ците и служителите в предприятието може да си купи риба з празничните дни, че добивът миналата година е бил толкова тази — повече, а другата — двойно!

●

Ако разминаването между казаното в докладите и направено то в споменатите случаи носи разочарование и накърнява авто ритета на ръководителите, то с трайни поражения са деформа циите на редица места при отчитането на идеологическата рабо та. За партийната учебна година например ще срещнем циф

Digitized by Google

ри — проведени са толкова занятия, присъствували са толкова участници, разгледани са от този раздел толкова теми, от този — толкова и т. н. Пропагандистите — така и така е проведено обучението, обучени са толкова души, от тях с висше образование — толкова, със средно — толкова и т. н. Рядко това изброяване на цифри може да доведе до някоя измъчена фраза с претенции за аналитичност — например за повишаването на образователното равнище на пропагандистите или за включването на по-голям брой представители на инженерно-техническия персонал или на ръководството в тази работа. И толкова. Няма нито дума за ефективността на проведените занятия, за свързването на изучаваните дисциплини с преките служебни задължения на слушателите, за ролята на политическата учебна година в мобилизирането на колектива за изпълнението на неговите непосредствени задачи. А и да има, то това са общи фрази, каквито могат да се кажат и със сериозни основания, и въобще без тях. Странно е, но е факт — дори тези, които са пряко ангажирани в организирането и провеждането на учебната година, често не си представят как може да се „улови неуловимото", с други думи, как да се преценят точно, с научните методи на социологията например мястото и ролята на политическата учебна година в цялостния социално-икономически живот на един трудов колектив.

Банализирането на гръмките фрази е нещо като епидемия. Готовите постановки от партийните документи се преповтарят, често без да се винква в същността им. Ако се споменава за неуспех, то той е наложен от обективните причини, неизпълнението на договорните задължения, стагнацията на световния суровинен пазар и въобще неблагоприятната конюнктура. Ако се споменава за успех, то той е постигнат с максимално напрежение на силите, с мобилизация на творческите способности на комунистите и целия колектив, под вещото ръководство на ръководителите и непременно — в чест на най-малко един конгрес, няколко пленума и юбилея. Нищо че всъщност става дума за производството на петстотин чифта обувки надпланово, за извозването на залежалото на гарата цвекло за захарния комбинат или за навременното ремонтиране на сеялките. Нищо че всъщност става дума за неща, които колективът е трябвало да свърши просто по силата на трудовия договор.

●

Мина времето на подобна гръмогласност. Отчетите и изборите в партията тази есен доказаха това, че все по-малко са хората сред присъствуващите в залите, които се доверяват на голите декларации. Инженер в завод за промишлена електроника, с други думи, работник с висше образование, ми разказва: „Изправил се пред нас партийният ни секретар, ще ни чете доклада. Слушаме. Започна със срещата в Рейкявик, с Женевските преговори, с инициативите на нашата партия за мир и добросъседство на Балканите, с обстановката в Персийския залив, с преустройството в Съветския съюз. Хората дремят. Един колега му вика — режи по-късо! Той се амбицира, иска да гласуваме колегата да напусне събранието. Само той и протоколчикът гласуваха „за". Е, как по-ясно да му кажем, че това, което ни говори, вече сме го чели сутринта в „Работническо дело".

Digitized by Google

Едва ли човекът, апострофирал партийния секретар в разказания случай, е против мира на Балканите и в целия свят. Той — при това с право — е против многословието, против предъвкването на общоизвестни неща, против сервирането на вчерашна информация с апломб на първооткривател, против подценяването на неговата и на другарите му политическа активност и начетеност. Как да не си спомня онзи пропагандист в един завод в Димитровград, който говореше за неотклонното нарастване на образователното ниво на българската нация в годините на народната власт и постоянно питаше присъствуващите: „Ясно ли е?". А срещу него бяха насядали само хора с висше образование... Време е вече от изписаните листа с бъдещия доклад да бракуваме тези, в които не сме успели да кажем нищо ново на хората, в които говорим за неща, които те вече знаят, които сме преписали отдругаде, колкото и впечатляващи да са цитатите. Правилната теза днес се определя не от пълната идентичност на докладите с формулировките от висшите партийни форуми. Тя се определя от пълното съответствие на нашите дела с тези формулировки и изисквания.

●

Съществува една друга широко разпространена и като че ли невинна форма на парадната истина, която е много устойчива поради своята привлекателност и леснина, от една страна, а, от друга — поради привидната си обективност и непоклатимост. Много е просто — реалните постижения на трудовия колектив се отчитат многократно — веднъж на партийното събрание, като се подчертава, че това са успехи преди всичко на комунистите, втори път на профсъюзното събрание като илюстрация на новия повей в работата на профсъюзите, трети път на комсомолското като доказателство за жизнеността и ефективността на работата на младежките трудови колективи... Като погледнеш, цифрите и данните в трите доклада еднакви, а интерпретацията им — различна, според това, какво е нужно да се докаже, какво впечатление е нужно да се направи. Куриозното е, че в преобладаващите случаи тези цифри носят предимно производствен характер и са подходящи единствено за отчитане пред производствено събрание на колектива. И това на малцина прави впечатление, въпреки че често цитирането им става, след като са казани убедителни думи за ясното разбиране на нуждата от незабавното прилагане на изискването партията да се освободи от несвойствените за нея държавни, стопански и други дейности...

Разбира се, все пак говорим за изключенията — за онези от тях, които за съжаление все още не сме ограничили, които са в драстично противоречие с комунистическата нравственост и принципност, но зад които все още се прави опит да се прикриват некадърността, формализмът, незаинтересоваността, бюрокрацията, лентяйството, празнодумството... По-важното е днес да стигнем до разбирането, че в партийната група, в първичната партийна организация трябва да се акумулира онази непримиримост към подобни прояви, която изисква от нас преустройството.

И в работата, и в говоренето — делово!

Digitized by Google

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ИЗРАСТВАНЕ

МАРИЕТА КОНСТАНТИНОВА
ГЕОРГИ КУНЧЕВ
учители по български език и литература

В сегашния етап по пътя на подготовката и самоподготовката на кадри се цели да се постигне съвременен професионализъм на всички равнища. Формирането на необходимия потенциал от кадри с висока квалификация, на кадрова структура, отговаряща на новите тенденции и закономерности на научно-техническата революция, е в центъра на вниманието на просветните органи. В съответствие с партийната концепция за реформа на българското училище се извършват дълбоки качествени промени в учебното съдържание и начина на обучение.

Интензификацията като отличителна особеност на съвременния етап изисква наред с използването на всички останали средства, методи и подходи и въвеждането на изкуствения интелект в учебния процес. Осъществяването на тази задача не е възможно, без да се осъществи професионално-творческото израстване на учителя, без активното му включване в научно-педагогическите изследвания.

На съвременния етап и при съвременната структура и организация на вътрешноучилищната система тези цели са неосъществими поради големия брой организационни структури, които изискват участието на учителите в две или повече звена. Това води до претоварване, до загуба на време, а оттам — до недостатъчно професионална специализация.

Но образованието такова, каквото е в момента, не е в състояние изцяло да отговори на тези задачи. Реформата на образователната система засяга засега само учебните програми и планове, но все още не е поставян въпросът за промяна и в структурата и организацията на вътрешноучилищната система. Това противоречие спъва развитието на образованието, пречи за превръщането на училището в творческа лаборатория, в която се формира новият човек, способен да реализира големите планове и предначертания, които му се отреждат.

В какво според нас се изразяват слабостите на сегашната структура и организация на вътрешноучилищната система? Преди всичко във формализма при провеждането на много мероприятия, в отсъствието на стимули за творческо развитие на кадрите, в разнопосочността на тяхната извънурочна дейност, в липсата на научнообосновани критерии за оценка на тяхната работа, в обособяване на отделни групи учители на професионален принцип, което от своя страна пречи за изграждането на единен колектив; в недостатъчната възможност на ръководството да провежда ефикасен контрол както върху урочната,

Digitized by Google

така и върху извънурочната дейност. Всички тези слабости водят след себе си конфликти, породени вследствие нереалната оценка за работата на отделния учител по време на атестирането, което трябва да реализира принципа на разпределение от всекиго според способностите, на всекиго според труда. В част от членовете на педагогическите колективи настъпва отчаяние, безразличие, нагаждане към една или друга група, към един или друг ръководител, от когото ще зависи тяхното атестиране. Това пречи за създаването на ведър микроклимат, което от своя страна се отразява върху целия учебно-възпитателен процес.

По наше мнение, реорганизацията в училището се налага преди всичко от високите задачи, които партията и народът поставят пред българското образование. Вече не е възможно с досегашните форми и методи, със съществуващата структура и организация на вътрешноучилищната система да се активизират педагогическите кадри, да се повишава в достатъчна степен тяхната специална подготовка, да се създадат стимули за непрекъснато усъвършенстване на средствата и методите, да се превръща учебният процес в творчество, да се промени същността на отношенията между отделните учители, между учители и ръководство, между педагогическите кадри и учениците.

Въвеждането на новата структура и организация на вътрешноучилищната система се налага и от цялостното обществено и икономическо развитие на страната.

С приетите партийни решения след XIII конгрес на БКП и с въвеждането на новия Правилник за стопанската дейност, с ликвидирането на администрирането в икономиката и внедряването на икономическите лостове като единствени регулатори в стопанския живот се дава възможност за разгръщане в най-висока степен на отговорността, творчеството и инициативността на всеки трудов човек в социалистическото общество, на всеки колектив.

Новосъздадените икономически отношения ще дадат възможност за пълноценна изява на кадрите, ще стимулират духовно и материално в най-висша степен тяхната инициатива, ще открият нови простори на социалистическия разцвет на нашата родина, ще променят атмосферата, ще се прилагат норми, които ще изведат на преден план челниците, новаторите.

Образованието като обществена система не може и не бива да стои извън обновителния процес. То е основата на всяка професионална и специална квалификация и без него не е възможно да се постигат значими резултати в областта на икономиката и обществените отношения. Ето защо, както във всяка друга сфера на народното стопанство, и в областта на образованието ударението трябва да се постави върху човека.

Чрез реорганизацията се цели да се създаде такава система, при която учителят ще бъде освободен от несвойствени или маловажни задачи и функции, ще се подтикне към научноизследователска, експериментална и внедрителска дейност, ще се активизира участието му в учебния процес, ще се създаде реална предпоставка за неговото израстване на място.

В какво по наше мнение би могла да се изразява същността на новата структура и организация на вътрешноучи-

Digitized by Google

лищната система? В общи линии тя се свежда до следното: обществените и педагогическите организации запазват своята самостоятелност, но подчиняват работата си на основната цел и на задачите, които стоят за разрешаване от съответното училище. Тяхната дейност става неразделна част от дейността на целия колектив, без да се допуска дублиране на мероприятия и отчети.

Ние много често забравяме това, че хората са едни и същи, а ние ги задължаваме да слушат едни и същи отчети и на учителски съвет, и на партийно събрание, и на профсъюзно събрание, и на комсомолска конференция. Определянето статута на всяко едно звено в общоучилищната система ще премахне тази практика и ще даде възможност спестеното време да бъде използвано за повишаване на специалната, педагогическата и методическата подготовка на учителите.

Предлагаме:

На мястото на дирекционния съвет да се състави съвет за координация и развитие, в чиито състав да влизат: директорът, заместник-директорите, секретарят на първичната партийна организация, председателят на съюзната организация, председателят на комисията по професионално-творческите въпроси, председателят на клуба на челника. Разширеният състав ще има възможност по-цялостно и по-мащабно да обхваща училищните проблеми.

Друг важен момент в една нова структура и организация би могло да бъде например създаването на два типа работни колектива: комисия по професионално-творческите въпроси и комисии в помощ на управлението. Комисията по професионално-творческите въпроси се изгражда от членовете на творческите групи и клуба на челника. Тя проучва потребностите и определя проблемите, по които ще работи училището, организира научно-практическите конференции, определя рецензентите на докладите, обобщава личните творчески планове, обмяната на опит във връзка с новото учебно съдържание, ръководи клуба на челника и клуба на учителя, излиза с предложения пред педагогическия съвет за приемане на изявени учители в клуба на челника. В този клуб се включват най-изявените учители, като основатели стават всички, които имат клас-квалификация. Приемането в клуба на челника става в педагогическия съвет по предложение на комисията по професионално-творческите въпроси. Работи върху повишаване квалификацията на преподавателския състав, организира помощ на явяващите се на изпит за клас-квалификация, разпределя работата на творческите групи, популяризира творческата работа в училището, осъществява своята дейност в клуба на учителя.

Творческите групи би следвало да бъдат изградени на доброволни начала. В тях ще влизат изявените учители с над пет години трудов стаж, които желаят да проучват, експериментират и прилагат най-новите постижения в областта на педагогиката, методиката и дидактиката. Членовете на творческите групи би следвало да работят по един от проблемите, които са приети в училището, да проучват необходимата литература, да правят експерименти, да конспектират и популяризират педагогическа и методическа литература, да се отчитат два пъти годишно пред клуба на челника, като на края на

Digitized by Google

втората година подготвят доклад за научна конференция.

Клубът на учителя може да бъде организиран от комисията по професионално-творческите въпроси. Членове на клуба са всички учители. Той ще реализира мероприятията на комисията по професионално-творческите въпроси, работейки по календарен план.

Друг тип работни колективи са комисиите в помощ на управлението, между които: комисия за административно-управленска дейност, по стопанската дейност, комисия по идеологическото възпитание, комисия по документацията, художествен съвет, комисия по съревнованието, по трудовото обучение и професионалното ориентиране, комисия за народен контрол, помирителна комисия.

Според нас по този начин на структуриране и организация ще се постигне разтоварване на учителите и ще се създадат оптимални условия за творческо и професионално израстване.

Евентуалното прилагане на този модел неизбежно ще бъде съпроводено и с трудности от субективен и обективен характер. Експериментирането му в практиката ще даде възможност за неговото усъвършенстване, за да може действително да отговори на новите по-високи изисквания, които се поставят през образователното дело.

КОНКРЕТНИТЕ ИЗМЕРЕНИЯ НА ОБЩИТЕ ЗАДАЧИ

РУМЕН ИЗМЕРЛИЕВ
секретар на първична партийна организация в локомотивното депо „Васил Марков" — София

Секретар съм на една от първичните партийни организации в предприятие с близо стогодишна история, където и днес се утвърждават най-прогресивните железничарски добродетели и традиции. В работата на организацията ни се очертават две главни насоки: първо, грижата формите, методите, стилът и съдържанието на партийната работа да съответстват на курса на преустройството и, второ, неотложно да се решат някои назрели проблеми, които имат силен социален резонанс в трудовите колективи и създават почва за възникване и развитие на някои неблагоприятни тенденции.

Кое налага тази ориентация на нашата първична организация? Не само курсът на преустройството. Причината е и в някои негативни моменти от нашата дейност.

Все още изоставаме от главното, стратегическото направление — научно-техническата революция. Направеното досега съвсем не покрива представата ни за научно-техническия прогрес.

С електрифицирането на нови участъци от железопътна-

Digitized by Google

та мрежа се стесняват рамките на предмета на нашия труд — превозите и маневрената дейност с дизелова тяга. С това сме принудени да използваме основните средства все по-неефективно.

И друго: забелязваме една негативна тенденция на отслабване заинтересоваността на локомотивните бригади към стопанисването на локомотивите. А ни предстои акт по приемане на социалистическата собственост за стопанисване. Донякъде тази тенденция е израз на неудовлетвореност от общественото признание за труда. Явно в тази насока трябва да търсим и нейното противодействие. Добър резерв би било по-нататъшното усъвършенстване на критериите за „Образцово поддържан локомотив" със съответните отговорности и стимули.

Набира сили, трупа опит и бригадната организация на труда. Но същевременно се проявяват признаци на бюрократизиране на бригадните съвети, на превръщането им в придатъци на административното ръководство, с което се ограничава социалистическата демокрация. Какво имам предвид? Заседанията на съветите наистина се провеждат редовно, но на тях се разглеждат преди всичко въпроси, свързани с определянето на стимулите, санкциите и коефициентите за трудово участие, а също така лични молби. Не става и дума за отчет, анализ и планиране на стопанската дейност, за решаване на социални въпроси, за организиране и отчитане на социалистическото съревнование, за внедряване на челния опит, за охрана на труда и т. н.

Тези въпроси се прехвърлят на профорганизациите, на профкомитетите, на партийните групи. Не искам да кажа, че те не бива да имат отношение към тях. Напротив. Но все пак бригадният съвет е този, който като орган на самоуправляващ се колектив трябва сам да търси актуализирането и решаването им, а партийните групи, профсъюзните организации чрез своето присъствие да въздействуват и мобилизират първичните трудови колективи.

И понеже думата ни е за бригадната организация на труда, възниква въпросът за несъответствието между това как се формира фондът „Работна заплата" и как се разпределя той. При нас този фонд се формира единствено от обема на превозите и маневрената дейност — показател, пряко свързан с ефективното използуване на локомотивите и същевременно зависещ от добрата организация на превозите, което е право и компетенция преди всичко на службите по движението. А разпределението става главно по часовете, в които локомотивните бригади са заангажирани в обслужване на локомотивите. Явно логиката е нарушена. Смятаме, че за да се заинтересуват службите по движението от ефективното използване на локомотивите, особено на тези с дизелова тяга, е наложително да се премине към локомотивочасове като основен обемен показател. Това би създало условия да се премахне огромното количество извънреден труд с всичките му отрицателни последици. Този въпрос може и трябва да се реши. Минута повече не бива да се търпи съществуващото сега положение над две трети от експлоатационното време на дизеловите локомотиви в товарна служба да преминава в престои или с неуплътнени по норма и време влакове.

Взаимоотношенията ни с бригадите от ремонта все още не са изградени така, че да са подчинени на една обща цел —

Digitized by Google

непрекъсната грижа за подобряване на техническото състояние на локомотивите и за тяхната надеждност в експлоатация. Често се стига до безкрайни спорове и прехвърляне на отговорност — за некачествен ремонт, за немарливо стопанисване. Едва ли само доброжелателни договори между ремонтните и експлоатационните бригади могат да дадат пълното решение. Все повече се проявява необходимостта от създаване на здрава икономическа обвързаност с двустранно въздействие, която да влияе и върху формирането на фонд „Работна заплата" и да се обуславя както от експлоатационното поведение на локомотива в междуремонтните интервали, така и от обективната оценка за техническото му състояние като резултат от стопанисването.

И съвсем не на последно място стои въпросът да се преосмисли и изпълни с ново съдържание животът на партийната организация. За нас сега е особено важно да утвърдим своето политическо присъствие в колектива, да създадем нагласа да не се примиряваме с трудностите, да направим всичко, което зависи от него, за да ги преодолеем успешно. За нас като партийна организация е особено важно до откликнем на проблемите на колектива, да ги поставим за решаване с отговорността на негов представител в партията, да съчетаем осъществяването на неговите интереси с големите интереси на общото ни движение напред.

Сега целият колектив на локомотивното депо „Васил Марков" си задава въпроса: „Какви са нашите перспективи, има ли бъдеще депото ни?" Непосредствената грижа за утрешния ден е свързан с назрялата необходимост от решаването на редица проблеми, които не могат да бъдат решени в рамките на бригадите и на техните органи за самоуправление.

На първо място е проблемът с текучеството, с разпиляването на ценни, професионално компетентни кадри, който като фокус събира всички останали проблеми и дава силно отражение върху атмосферата в депото.

Личността, свободна в избора на място на работа, се влияе пряко от взаимоотношенията си с колектива. Но тя се влияе и от външни фактори. Това влияние е особено силно тогава, когато друг колектив, сроден по дейност, структура и професионална насоченост, има повече възможности за усъвършенстване на средствата за производство, организацията на труда, културата на работното място, общественото признание за труда. В такава обстановка личността реагира твърде бързо и съобразно интересите си. При това никой няма нито право, нито възможност насилствено да въздействува върху личното решение. В крайна сметка колективът, който не толкова по своя вина не е създал добра база за изява на своите членове, е изправен пред неимоверни трудности, съществуването му става проблематично — при това обществената потребност от неговата дейност не само че не отпада, но остава наложителна. В подобна ситуация в момента е за съжаление и нашият колектив.

Пряко свързан с първия проблем е и вторият — за извънредния труд. Този проблем все повече се задълбочава с всичките си негативни тенденции, с цялата опасност от последиците. Но погледнат не като психическа или физическа, а

Digitized by Google

като икономическа категория, той не тежи толкова върху стопанското ръководство, колкото върху локомотивната бригада. Бих попитал: достатъчно ли е само доброто желание на стопанското ръководство, за да развърже този сложен възел, щом като липсва икономическа принуда?

Има и други проблеми, които само ще маркирам.

От повече прецизиране, с оглед и решаването на кадрови въпроси, се нуждае определянето на щатовете и заработките на различните категории локомотивни машинисти и помощник-машинисти. А особено важно е да се осигури приток на млади специалисти и същевременно бързо и ефикасно да се решават проблемите по устройването им.

По тези въпроси говорих и на партийната отчетно-изборна конференция в депото. Макар някои от тях да са специфични, поставям ги отново на страниците на списанието с разбирането, че дори специфичните проблеми не са изолирани от другите, не са без значение. И с надеждата, че тези проблеми ще бъдат решени и депо „Васил Марков" уверено ще навлезе във втория си век.

ДОГОВОРНАТА АНГАЖИРАНОСТ НА ПОМОЩТА

ХРИСТО МАКЕДОНСКИ
първи секретар на общинския комитет на БКП — гр. Две могили

Двемогилската селищна система е разположена на площ от 345 квадратни километра. От тях 180 000 дка са обработваема земя. Населението ѝ наброява 15 138 човека, от които 7600 в трудоспособна възраст. В селското стопанство са заети 2810 човека, които съставляват 37 на сто от трудоспособното население. Делът на промишлената продукция заема 50 на сто от общата продукция, произвеждана в селищната система. Такава най-обща картина рисуват статистическите данни, а какви проблеми стоят зад тях?

Първият ми работен ден като млад инженер започна в АПК „Г. Димитров" в гр. Две могили. В продължение на 10 години работих и живях с проблемите на селското стопанство — обработването, прибирането и съхранението на реколтата. За този период много неща се промениха. По полята на аграрно-промишления комплекс навлезе нова високопроизводителна техника. Подобриха се битовите условия. Създаде се мощна материална база. Но за съжаление все още съществуват много операции, в които делът на ръчния труд преобладава — разреждане и окопаване на захарно цвекло, бране на домати, пипер, патладжан, зеле, почистване на лук, трупане на слама, поливане и др.

Digitized by Google

Аграрно-промишленият комплекс с наличната работна ръка не е в състояние да се справи без помощ. Как тогава решаваме този проблем? Само с ученици и пенсионери? Не! Налага се да се прекъсва производственият процес в другите отрасли на икономиката и работниците и служителите да се включат в селскостопански бригади. Това от своя страна води до сблъсъци с ръководствата на предприятията. Организирането на бригади в помощ на селското стопанство затруднява изпълнението на производствените задачи, което от своя страна води до щурмовщина в края на месеца и годината за изпълнение на плана. От необходимите 270 000 човекодни за ръчен труд в АПК 100 000 се покриват от младежки бригади и над 30 000 с работна ръка от предприятията. Това означава, че всеки един, зает в останалите отрасли на икономиката, трябва да отработи средно около 7 дена в помощ на селското стопанство. Но технологичните процеси в някои от предприятията не позволяват на всички работници и служители да излизат на полето, което налага други да работят по 15—20 дена. Загубата на работно време от бригадирския труд се компенсира с увеличаване напрегнатостта на производството и полагане на извънреден труд през почивните дни. Ръководството на аграрно-промишления комплекс не използва бригадири от промишлеността на Русе. Това е съпроводено от увеличаване на материалните разходи за превоза, а и от опит знаем, че помощниците от други места се отнасят нехайно към възложената им работа.

Друг е въпросът, дали рационално се използва трудът на бригадирите. Все още съществува известна доза бюрократизъм и формализъм при изпълнение на поставените задачи. Ръководителите на някои от предприятията се интересуват колко бригадири трябва да изпратят на полето, а не колко работа следва да се свърши. Една част от работниците и служителите отива на бригада, за да си почине, а не със съзнанието, че с труда си трябва да помогне на селското стопанство. Не е създадена необходимата заинтересованост от резултатите на вложения труд. Това занижава производителността на труда в сравнение с този на кооператорите от АПК.

Съществени пропуски допуска ръководството на АПК по организацията и ефективното използване на бригадирския труд. Невинаги се спазват графиците за извозване на бригадирите. Тук, разбира се, има не само организационни причини. Автостопанството на територията на селищната система не е в състояние да организира транспорта. Аграрно-промишленият комплекс изпитва затруднения от недостига на автобуси, липсата на резервни части и от незавидното им техническо състояние, дължащо се на голямата им морална и физическа амортизация. Не се уплътнява осемчасовият работен ден на бригадирите, тъй като автобусите в същото време трябва да извозват животновъдните и полевъдните работници. Невинаги се осигурява необходимият фронт за работа, струпват се излишни хора на едно място. Не се осигурява своевременен контрол от технолозите, което води до престои и лошокачествена работа. Невинаги се осигурява навреме необходимият амбалаж. Така се стига до загуба на човешки труд, а същевременно част от реколтата остава неприбрана.

За преодоляване на слабостите от две години АПК сключ-

Digitized by Google

ва договори с предприятията. Комплексът им предоставя за обработване площи, съобразени с възможностите на трудовите колективи. За съзнателно и висококачествено изпълнение на задачите освен трудово възнаграждание бригадирите получават натурална премия царевично зърно.

За пълноценното оползотворяване на зеленчуците, произведени от аграрно-промишления комплекс, в Консервния комбинат в с. Бъзовец се използва предимно бригадирски труд. През лятото и есента на поточните линии се трудят средношколци от цялата страна. Организира се и международна бригада от ЦК на ДКМС. Бригадирският лагер е един от най-добре изградените в страната, и то със средства на АПК и малка помощ от ЦК на ДКМС. Необходими са още малко средства за модерна столова и други довършителни работи, но няма откъде да се заделят, макар че от много места ни хвалят за направеното досега...

Искам да споделя и някои идеи за подобряване на организацията и ефективното използване труда на бригадирите от материалната и нематериалната сфера в духа на решението на Политбюро на ЦК на БКП за качествено нов етап в развитието на селското стопанство. Възможно е чрез разширяване на договорната система между АПК и предприятията да се прави точен отчет на площите за всяко предприятие. Специалистите на комплексните бригади е необходимо да поддържат пряка връзка с ръководствата на предприятията, за да се спазват агротехническите срокове и да не се нарушава производственият ритъм, тъй като при досега съществуващата практика ръководителите на предприятията се уведомяваха ден-два преди датата.

Необходимо е сега бързо да се използват възможностите, които предоставя постановлението на Министерския съвет, като се въведе акордната система във взаимоотношенията между АПК и предприятията. Така трудовите колективи ще бъдат заинтересовани от икономическия ефект на собствения си труд, вложен в селското стопанство.

Плановете на предприятията в материалната сфера би могло да се разчитат за 11 месеца, без да се увеличава интензивността на труда. Дванадесетият месец да се отработва в селското стопанство. Този въпрос е спорен, тъй като ще се намали делът на промишлената продукция за сметка на селскостопанската. Необходимо е да се изчисли икономическият ефект, за да се прецени дали народното ни стопанство няма да понесе допълнителни загуби.

Съгласно Наредбата за стопанските сдружения самоуправляващите се организации могат да се сдружават за по-ефективно използване на трудовите и други ресурси. Стопанските сдружения се образуват с договор между заинтересованите социалистически организации без отраслови или териториални ограничения. По този начин може да се образува сдружение за съвместна дейност между АПК и предприятия от селищната система. През зимата свободните работници от селското стопанство да извършват подходяща работа в промишлеността, а през активните месеци за селскостопанска работа работници от предприятията да работят в селското стопанство. Така би се получила добра заинтересованост и координация на трудовите ресурси между страните по договора за сдружение.

Digitized by Google

НОВОТО И ГЛАВНОТО В ПЛАНИРАНЕТО НА РАБОТАТА НА ПЪРВИЧНАТА ОРГАНИЗАЦИЯ

ГЕОРГИ СЪЙКОВ, ЙОРДАН ХАДЖИЕВ
ОЛЕГ БЕНОВ

На всеки три или шест месеца, а понякога и извън тази периодичност, хиляди секретари на първични организации, членове на партийни бюра и активисти сядат пред белия лист, за да подготвят проекта на плана за бъдещата работа на бюрото и организацията. Навъсват се челата, отпъждайки незаглъхналите вълнения на отминалия работен ден и предстоящите грижи за делничната вечер у дома и мислите вече се насочват към проблемите на бъдещата дейност, лутат се между новото и недовършеното, между нетърпящото отлагане и нареденото „от горе", между главното и специфичното, между задачите и мероприятията... Разгръщат се резолюции и стари планове, поглеждат се записки от поредния инструктаж в партийния комитет, търси се помощта на наученото от лекции и семинари, от занятията в междуокръжната партийна школа. Творчески, отговорен момент!

Трудно се изписват редовете, понякога не достигат точните думи, мъчително се раждат отделните формулировки. Случва се листовете да се накъсат и да се започне отначало. Разбира се, не с всички е така. Има дългогодишни активисти, на които придобитите опит и навици им помагат бързо да се ориентират и да намерят верния път. Има и „хитреци", които от миналогодишния и от новия план на партийния комитет набързо скалъпват формален и мъртвороден хибрид.

Юлският и Ноемврийският пленум на ЦК на БКП и Националната партийна конференция вдигнаха високо летвата пред всички. Ръ́ход е процесът на преустройството на социалистическото общество, на всички звена и равнища от структурата на партията и във всички направления на партийната работа и ръководство. Като органическа част от дейността на първичните организации планирането също се изменя и усъвършенствува. Но има една важна особеност. Зависимостта между тях не е проста и еднозначна — преустройва се цялостната партийна дейност, преустройва се и планирането. Планирането има своя особена роля и значение. То е не само отправна точка, не само огледало, не само критерий за качеството на настъпилите изменения. **То е водещият компонент на партийната дейност в процеса на преустройството, основата и мерилото на бъдещите стъпки напред. Същевременно планирането е важен механизъм за осъществяването на преустройството.** То може да го ускори или забави, да даде простор на творческата енергия на комунистите и партийната организация или да ги връща в старите пътеки.

Актуалността и голямото значение на проблемите са пово-

Digitized by Google

дът върху основата на опита на отделни първични партийни организации от Хасковска, Бургаска и Софийска област и от София да откроим някои черти на новото и главното в планирането на първичните партийни организации в съвременните условия и в светлината на новите изисквания.

СЪЩНОСТ И ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

Планирането като процес и планът като резултат от него са сложни и многопланови в своята предметно-съдържателна характеристика. Преди всичко плановостта е характерна черта и особеност на ленинския стил на партийна работа и ръководство, израз на научния му характер. Чрез планирането се реализира стремежът на субекта (в разглеждания случай това е първичната партийна организация) върху основата на научното познаване на действителността и на общопартийните постановки и насоки да определи конкретните си цели и задачи в следващия период, а също така и най-подходящите форми и средства на дейност за тяхното постигане.

По този начин се създават ритмичност, последователност и целенасоченост в работата на партийното бюро и първичната партийна организация. В планирането се преплитат прогнозирането с прецизния политически анализ, творчеството със строгата научност, точната оценка на състоянието с моделирането и експериментирането, стремежът към постигане на общопартийните цели с необходимостта да се отчитат местните особености и възможностите на партийната организация, съчетават се перспективите с оперативните задачи и цели.

Посредством плана се предвижда значителна част от бъдещата реализация на основните функции на първичните партийни организации — политическа, организаторска, контролна. Политическата функция намира израз преди всичко в целеполагането, т. е. във формулирането на основните цели и задачи, които си поставя партийната организация през следващия период. Предвидените заседания, събрания и други мероприятия обхващат значителна част от организаторската дейност за постигане на набелязаните цели. Чрез плана се координират усилията на партийното бюро и партийните групи, на комунистите в стопанските ръководства и в ръководствата на масовите организации за организиране и мобилизиране на трудовия колектив или населението в борбата за преустройство и осъществяване на качествено нов растеж в икономиката и в другите обществени сфери. Набелязват се мерки както за реализиране на контролната функция на първичната партийна организация като политически ръководител на трудовия колектив, така и за самоконтрол върху собствената си дейност като организация, изградена на принципа на комунистическото самоуправление.

Планирането е огледалото на партийната дейност. То отразява опита и подготовката на комунистите, тяхната компетентност, активност и инициативност, свидетелствува за равнището на силата и боеспособността на първичната партийна организация. Добре разработеният план е солидна предпоставка за успешното й утвърждаване като политически авангард, като гене-

Digitized by Google

ратор и носител на новото, като първообраз на бъдещото състояние на колектива. Същевременно недостатъците и деформациите при осъществяването на ръководната и направляващата роля на партията, посочени на Юлския пленум на ЦК на БКП, са непосредствено свързани с планирането. Допусканите от отделни партийни организации слабости като изземване на функции на стопанските ръководства и на масовите организации, хронически недостиг на политически подход, незадоволително равнище на вътрешнопартийната демокрация, безкритичното възприемане позицията на стопанския ръководител се откриват в техните планове. **Проявява се един изключително алогичен феномен — сами предварително си планираме слабости.** Като скрити шупли в метала те рязко намаляват силата и ефективността на партийната дейност, отдалечават партийната организация от вътрешноприсъщия ѝ политически характер.

Разгръщането на социалистическата демокрация, утвърждаването и развитието на самоуправлението във всички сфери на обществения живот предявяват качествено нови изисквания към партийната дейност, към стила и методите, към използваните форми и средства. Сега усилията на първичните партийни организации се насочват към повишаване ефективността в действията на органите на самоуправляващите се колективи и териториални общности, към постигане на целенасочено политическо въздействие, което да осигури в решенията на тези органи правилно съчетаване на лични, колективни и обществени интереси, като се запази приоритетът на последните. Партийните организации въздействуват върху трудовите колективи за осигуряване на ефективно стопанисване на социалистическата собственост, на нейното непрекъснато развитие и обогатяване, за справедливото регулиране на разпределителните отношения в колективите. Взаимоотношенията с масовите организации в трудовия колектив се градят на основата на диалога, на политическата помощ и въздействия за разгръщане на новите им функции в условията на самоуправлението.

Стремежът да се избягнат допусканите слабости и деформации в дейността на отделни партийни организации, а също така и необходимостта да се постигне пълната ѝ адекватност на новите условия са **основните ориентири за усъвършенстването, за извеждането, осмислянето и практическото прилагане на новото и главното в планирането в първичните партийни организации.** Нашето становище е, че те следва да се търсят в следните основни направления:

— ПЪРВО, в усвояването на ново виждане, на ново разбиране за същността и предназначението на планирането на дейността на първичните партийни организации;

— ВТОРО, в постигането на реална демократизация и издигане на научността в процесите на подготовката и приемането на оперативните планове те наистина да бъдат продукт на колективния ум, творчество и инициатива;

— ТРЕТО, в усъвършенстването на съдържанието и структурата на плана, в обогатяването на формите и средствата за осъществяване на ролята на първичната партийна организация като политически ръководител на трудовия колектив.

Digitized by Google

ДА ПЛАНИРАМЕ ИЗМЕНЕНИЯ

В първичните организации работят по различни видове планове, всеки от които отразява различни страни и срокове за осъществяване на партийната дейност. Има перспективни планове, които очертават основните цели и задачи на партийната организация за една-две или три години; календарни планове, в които се подреждат по време мероприятията за съответния месец; планове за дейността по изпълнението на особено важни задачи (реконструкция, прегледи или научно-практически конференции и пр.) или по отделни специфични направления на дейността или за изпълнение на приети решения по значими проблеми (например планове за провеждане на партийната учебна година, по отбелязване на бележита дата или годишнина, по подобряване на социалния и качественото състав на партийната организация). Като специфичен вид план може да се разглежда и резолюцията на годишното отчетно-изборно събрание. Всички те имат своето място и значение за правилната организация и осъществяване на цялостната дейност на първичната партийна организация. Но в предлаганата разработка сме съсредоточили вниманието си преди всичко върху проблемите, свързани с особеностите на подготовката, на същността, съдържанието и структурата на текущите, оперативните планове, които всяка първична партийна организация разработва. В тях се събира, конкретизира и разпределя във времето всичко предвидено в другите видове планове, т. е. те отразяват в единство цялостната работа на първичната организация за определен период. Те са основният работен документ за организация дейността на партийното бюро и на всички комунисти.

Една от съществените слабости, допускани в плановете на първичните партийни организации, е формулирането на несвойствени цели и задачи. Например в плана за работата на партийното бюро и първичната партийна организация при Зърнено-фуражния комбинат — Стара Загора като основни са формулирани задачите за: бързото и срочно решаване на някои проблеми по качеството на продукцията; за уплътняване на работното време; за усъвършенстване на бригадната организация в изкупвателните бази и спомагателните звена. В оперативния план на първичната партийна организация при цех „Многократен координатен съединител" на Технологичния комбинат за съобщителна техника — Благоевград е записана задачата партийната организация да съсредоточи усилията си към изпълнение на годишната програма при повишаване взискателността към качеството. Подобни примери могат да се посочат от плановете на много други първични партийни организации. Те свидетелстват преди всичко за изземване на стопански функции, което води до ограничаване самоуправлението, до подтискане на заложените в него възможности за разгръщане на отговорността, творчеството и инициативата на членовете на трудовия колектив. Това противоречи и на изискванията за засилване характера на партията като политическа организация.

Както бе посочено от Юлския пленум на ЦК на БКП, на самоуправляващите се организации и на техните органи се предоставят правото и отговорността да конкретизират и обогатяват

Digitized by Google

партийната политика, да определят как конкретно ще се изпълнява тя през всеки следващ период. **А задължение на партийните организации е да създават политически условия за осъществяването на тези нови отговорности на самоуправляващите се колективи, за усъвършенстване стила и методите на работа на органите на самоуправление.** Всеки трудов колектив има своя специфика и особености. Ето защо както общото състояние на условията, така и моментното равнище на всеки от съставляващите ги компоненти могат да бъдат правилно оценени само върху основата на задълбочен политически анализ, който предхожда планирането и е съставна част от процеса на подготовката на проектоплана. В даден колектив например може да има нарушен социалнопсихологически климат или в колективните органи на самоуправлението да съществуват увлечения към даване на приоритет на колективните интереси за сметка на обществените; да не е изяснена позицията на партийната организация по някои от направленията на работата и борбата за постигане на качествено нов растеж или да е недостатъчно партийното влияние в отделни производствени участъци поради относително малък брой на комунистите и недостатъчно активната изява на тяхната авангардна роля; да липсва подкрепата на новаторите, инициативните работници и служители или да съществуват слабости в подготовката и разпределението на кадрите и др. Именно чрез анализа на състоянието на политическите условия първичната партийна организация може да открои слабостите и недостатъците и да насочи своето политическо въздействие за тяхното преодоляване. **Задачата на оперативното планиране е да се постигне оптимизиране на условията, т. е. върху основата на прецизния анализ на състоянието на политическите условия първичната партийна организация да предвиди чрез политически форми и средства тяхното изменение в посока и в степен, които да осигурят и гарантират осъществяването на правилна конкретизация и изпълнение на партийната политика от самоуправляващата се организация и от нейните органи.**

От позицията на подобно разбиране за същността и предназначението на планирането става възможно да се установи правилно съотношение между отделните компоненти на плана, да се реализира пълно съответствие между конкретно формулираните цели за изменение на политическите условия и формите и средствата на партийна дейност, чрез които те ще бъдат постигнати.

Аналогичен (чрез планиране на изменения) следва да бъде **подходът и към вътрешнопартийната дейност.** В случая определящо е обстоятелството, че ефективността на партийното ръководство в значителна степен зависи от равнището на вътрешния живот и отношения в партийната организация. Същевременно всяка една от страните на вътрешнопартийната дейност се характеризира с определено състояние, което пряко се отразява на възможностите на първичната партийна организация да оказва действено политическо въздействие във всички звена и сфери на трудовия колектив, определя положението ѝ на пример и образец за органите и звената в трудовия колектив. Ето защо сред основните цели и задачи в плана следва да намерят отражение необходимите изменения на отделните компоненти на вътрешнопартийния живот, които да гарантират непрекъснатото повиша-

Digitized by Google

ане на ръководната и направляващата способност на първична-
а партийна организация в условията на разгръщане на социа-
истическата демокрация и утвърждаването на самоуправле-
нето.

Подобен подход дава възможност да се преодолее една че-
сто допускана слабост в текущите планове на първичните партий-
ни организации — тяхната прекалена претрупаност. Дневният
ред на събранията и заседанията на партийното бюро понякога
е така „натоварен", че е трудно да се изпълни качествено. Не е
казано изискването планът да бъде „отворена система", т. е.
бързо и безболезнено да бъде допълван и обогатяван. Ясно е,
че когато ще планираме изменения в политическите условия или
компонентите на вътрешнопартийния живот, е необходимо стро-
го да се спазва това изискване, защото условията не са нещо ста-
тично и неизменно, а представляват бързоизменяща се, динамич-
на система. Това обстоятелство изисква планът да притежава
„степени на свобода", да бъде допълван и видоизменян от пар-
тийната организация в зависимост от настъпилите изменения на
условията. По този начин бързо ще се откликва на динамиката
на развитието на обстановката в трудовия колектив и в партий-
ната организация, ще се увеличават ефективността и резултат-
ността на партийната дейност, ще се разширяват възможности-
те за активна позиция на комунистите в живота на партийната
организация и на трудовия колектив.

ПОДХОДИТЕ

Много често като обясняваме използваните подходи в пар-
тийната дейност за решаване на даден проблем, се насочваме
към изясняване на въпросите: какво е направено и какви са
резултатите от работата. Това е правилно, но не е достатъчно.
По-малко важно е как е извършена определена дейност, с
какви принципи и норми е съобразена тя, каква организация е
създадена и т. н.

Целият процес на планиране е пронизан от политическия
подход. В нашето съвремие все повече нараства неговата роля.
Това произтича от политическия характер на партията, който се
реализира във всяка нейна дейност, както и от закономерности-
те на съвременния етап. В досегашната практика са се наслои-
ли редица слабости и недостатъци в неговото прилагане, довели
до превръщане на партийните органи и организации в етаж на
държавната власт, до изместване, дублиране и изземване на
функциите на други органи и организации. За тези деформации
и за необходимостта от тяхното преодоляване откровено се го-
вори на Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП (1987 г.).

Целта е първичните партийни организации да осъществяват
неговите изисквания и в организацията на планирането, и в про-
цичането на самия процес, и в приемането на плановете. Негова
същност са политическите методи и средства на работа и ръко-
водно въздействие и особено убеждението, възпитанието, приме-
рът, опората на колектива, на хората.

В плановете на първичните партийни организации често сре-
щаме деформации на политическия подход по отношение регла-
ментирането на задачи и мероприятия на други органи и орга-

Digitized by Google

низации и пр. Очевидно че така се създават условия да се ск
ве инициативата на стопанските ръководства, на обществени
организации, намалява отговорността на кадрите.

Използването на политическия подход в планирането създа
ва условия за разграничаване на функциите, за ограничаване н
съществуващите недостатъци на „криворазбраното партийно р
ководство".

Процесът на планирането на партийната работа е съпров
ден с нарастване творческото участие на комунистите в нег
Творчеството обаче не може да бъде аматьорско, некомпетентн
Нужно е то да се съчетае с професионализма, с научния подхо
Това се обуславя от непрекъснато усложняващите се процес
и явления в обществения живот. В много от основните клетки н
партията той се реализира както в организацията на планиран
то, така и при формирането на структурата и съдържанието н
плановете.

Практиката на планирането в първичните организации н
убеждава, че научният подход се осъществява при набиранет
на необходимата информация и овладяването на партийнит
постановки от документите на висшестоящите органи, при проуч
ването на общественото мнение, настроенията и предложенията
на комунистите, на колектива. Анализът на обобщенията сле
извършените проучвания в значителна степен отговаря на него
вите изисквания.

В редица партийни организации този подход в хода на проуч
ванията, анализа и синтеза на процесите и явленията успешно с
съчетава със системния подход. Неговото използване в изучава
нето на явленията разкрива многообразието от връзки и взаимо
действия помежду им, а и с околната среда. Този подход подпо
мага навлизането в същността на явленията и разкриването на
противоречията. А това е възможност за извеждане основнот
звено в работата на партийната организация и съсредоточаван
усилията за разрешаване на противоречията. Чрез неговото
прилагане първичните звена съумяват да открият основните про
блеми и задачи, към чието осъществяване да насочат волята
енергията и усилията на комунистите и целия колектив.

При формулирането на целите, задачите и мероприятията в
проектоплана партийните организации съчетават научния с ком
плексния подход. Те се стремят да спазват методите на научно
опознаване и прогнозиране на процесите и явленията, ползват
постиженията на марксистко-ленинската наука, съобразяват се
със законите и закономерностите на общественото развитие.

При изработването на дългосрочни програми някои партий-
ни организации интегрират в система тези подходи с програмно-
целевия подход. Това в първичните звена е по-ограничена прак-
тика, защото целите на висшестоящите партийни органи достигат
до организациите най-често значително декомпозирани и съо-
бразени с местните условия, специфичните проблеми и задачи.

Използването на тези подходи предоставя изключителни въз-
можности за творчески полет на мисълта, но изисква компетент-
ност, професионализъм и задълбочена марксистко-ленинска под-
готовка от комунистите. Чрез тях партийните организации съ-

Digitized by Google

ват да вникнат във взаимоотношенията и взаимната обусловеност между проблемите, да разкрият връзките между потребностите и интересите на колектива, на всеки негов член и обществените интереси. На тази основа те обединяват определени проблеми, формулират целите и задачите, мероприятията. Такива проблеми днес можем да видим в развитието на научно-техническия прогрес и т. н.

Подходите в планирането на дейността на първичните партийни организации са взаимно свързани. Ето защо използването им би следвало да бъде в единство. Те не са нещо ново за партийната практика. Новото е в превеса и разгръщането на онези страни, които са в съзвучие с потребностите на времето, със закономерностите на съвременния етап.

ДЕМОКРАТИЗМЪТ В ПЛАНИРАНЕТО

Политическата линия на първичната организация се формира преди всичко от нейния висш орган — партийното събрание. Водещо място и роля имат подготовката и утвърждаването на план за работа. Това е реален израз на самодейността и автономността на първичната партийна организация. Този акт сам по себе си е дълбоко демократичен, защото с принципите и нормите на партиен живот се гарантира активно, критично и творческо участие на всички комунисти. Но той не се осъществява автоматично. Нима на събрания не се сблъскваме с апатията на партийни членове към предложения от бюрото проект за план на организацията? Нима вялите обсъждания и питания за едно-друго от такъв проект не ни спохождат? Нима всички комунисти проявяват готовност и решителност да поведат дискусия, да оспорват и критикуват, да предлагат варианти?

В дейността на някои партийни организации **съществува противоречие между използваната технология на планиране и изискванията на демократичното начало.** Недостатъчната активност на комунистите в обсъждането на плановете по време на събрания най-често се дължи на слабото им участие в процеса на подготовката на проектите, на това, че партийното бюро или секретарят се нагърбват сами с тази задача, без да правят всичко възможно за привличане на колективния ум на организацията. Пренебрегват изискването за извличане дейността от долу и приземяването ѝ там, където са хората.

Преодоляването на това противоречие е в демократичната технология. Технологичният подход към планирането е необходим, за да се осигури организираност, координация, научност в тази дейност, но се осъществява с колективното участие на всички комунисти в партийната организация.

В литературата няма единство на мненията за етапите (с техните процедури и операции) на планирането на партийната дейност, а в практиката на първичните организации съществува многообразие. В тях можем да срещнем и пренебрегнати необходими действия от последователността на процеса, свързани предимно с реализирането на демократичното начало.

Някои секретари на първични партийни организации се сещат в последния момент, че след отчетно-изборното събрание

Digitized by Google

трябва да започне планирането, а сетне търсят оправдания в гламеитираните от горе кратки срокове. Други предпочитат са или с партийното бюро набързо да подготвят проект за пл Едва ли са рядко изключение и тези, които актуализират пр ходния план с умело препнсване. Практиката е многолика, недостатъците подхранват съществуването на бюрократичн централнзъм — явление, критикувано от Юлския пленум на I на БКП. В подкрепа иа това са напрнмер и впечатленията на структора на общинския комнтет на БКП в Благоевград *Ив данка Слатинска:* „Много малко са секретарите на първични партийнн организации, които могат да се похвалят, че при с даването на проекта за плана на организацията са взели мнен то на комунистите . . ."

За правилно и резултатно протичане на планирането на де юстта на първичното партийно звено решаваща роля имат б рото н секретарят, конто създават организация на работа и р ководят процеса. Партнйното бюро има за задача да раздви цялата организация, за да не стои нито един комунист встра от тази дейност, то да се реализира като работещ орган, а само да заседава.

Изработването и приемането на плановете на първични партийни организации се осъществява последователно и етап Етапността и последователността на планирането са обектив обусловени. Не можем да изменяме съзнателно и в желана посока действителността, ако не я познаваме, ако не вникне в същността на явленията и процесите, ако не откроим пробл мнте, конто трябва да разрешаваме, ако не знаем как да по ходнм към тях — с какви най-резултатни форми и средств ако не познаваме условията и възможностите за определено вр ме да извършим необходимото. Пропуснат етап от планиране би ни довел до субективизъм, до формализъм, до ненужна б мащина.

Организирането н осъществяването на последователност от необходими действия е белег на научността в подхода на вся ко партийно бюро и всяка първична организация към планира нето.

През първия етап (аналитико-прогнозиращ) необходими про цедури са: изучаването на документите на висшестоящите пар тийни органи и резолюцнята на партийното събрание; анализ н състоянието на проблемите в колектива и на партнйната работа уточняване и формулиране на целите н задачите, на проблеми те за решаване.

Партийното бюро би могло да подготви, като се обсъдят приемат на събрание, оперативни мероприятия за съставянето приемането на плана на органнзацията. С тях то създава усло вия за организиране на работата така, че да има необходимата последователност и да мобилизира усилията, ума, творчеството енергията на всички комунисти. Членовете на бюрото обнкновен получават задължението непосредствено да ръководят действия та на определени групи от комунисти в дадено направление *Слав Стойчев* — секретар на първичната партийна организаци при Завода за стоманобетонни елементи в Стара Загора, споде ли, че се създават три групи по основнте направления на пар

Digitized by Google

тийната дейност и още една по проблемите на научно-техническия прогрес. В първичната партийна организация при дирекция „Оперативно управление на производството" на технологическия химически комбинат „Димитър Димов" в Ямбол изграждат една група, ръководена от член на партийното бюро. Всичко това се решава конкретно — според потребностите, условията и възможностите.

Формираните групи осъществяват дейността си или по определени проблеми на партийната работа, или по основните й форми. Техните проучвания са ползотворни, ако се опират на политическата линия на партията, очертана в документите на висшестоящите органи, на обективните закономерности, на потребностите и интересите на колектива, на общественото мнение, оценките и аргументите на хората, на челния опит. Интуитивният подход и заменянето на действителното с желаното противоречат на потребността от компетентност и професионализъм във все по-усложняващия се съвременен живот.

Обикновено групите внимателно осмислят постановките и решенията в партийните документи, задълбочено вникват в резолюцията от отчетно-изборното събрание, която им служи като основа на изграждането на плана. Съществен момент е проучването на потребностите, интересите и проблемите на колектива по основните въпроси на нашето време, свързани със степента на развитие на самоуправлението на колектива, стопанисването на социалистическата собственост и икономическите отношения, развитието на производителните сили. Оттук да се види какво не е решено и какви са причините (обективни и субективни). Това пък подсказва към какво да се насочи колективът, кое е основното звено, кои са основните проблеми и задачи.

Този кръг от въпроси изисква събиране на значителна информация с различен характер. Източник могат да бъдат основни документи на административните и стопанските ръководства и на обществените организации. Важно значение имат мненията, предложенията и критичните бележки на хората, изразени по време на събрания, заседания, в хода на политическата учебна година и т. н. Те са надеждна основа за проучване на общественото мнение и настроенията на колектива.

Не по-малко важно е да се анализира състоянието на партийната работа, да се даде отговор на такива въпроси като: до каква степен тя (с използваните досега форми, методи и средства) е допринесла за решаването на проблемите на колектива; до каква степен партийната организация е реализирала своята същност като политическо ядро и първообраз на бъдещето състояние на колектива; до каква степен комунистите са играли авангардна роля и са били пример за останалите, какво е състоянието на вътрешнопартийния живот в организацията и на осъществяваното от нея партийно ръководство на останалите субекти в колектива.

Съпоставянето на реалното състояние с критериите и изискванията на Юлския пленум на ЦК на БКП ще даде отговор и на въпроса: какво трябва да се направи за по-нататъшното усъвършенстване и обновление в дейността на първичната партийна организация.

Практиката на много първични партийни организации показва, че в процеса на подготовка на плана могат да бъдат при-

Digitized by Google

вличани и безпартийните. Това са обикновено ръководители, из вени специалисти и работници, както и млади хора, с които па тийната организация работи за встъпването им в партията. Въ можно е на процеса на планиране да се дава гласност, за да подтикват всички към изразяване на мнения и предложени Всичко това е израз на доверието между партията и народ израз на авторитета и боеспособността на партийната органи зация.

Формулирането на целта, задачите и кръга от проблеми з решаване са основа за изграждане на плана като модел на бъ дещето. Този модел се формира чрез осъзнаване на обективнит потребности и интереси. Оттук насетне планирането протича н основата на подхода, условно наречен „от бъдещето към настоя щето".

Вторият етап (моделиращ) съдържа следните процедури определяне на необходимите и възможните мероприятия, които най-добре ще съдействуват за изпълнението на задачите и раз пределянето им съобразно възприетата структура на проекта оценка и подбор на средствата за работа; съставяне на проект на плана.

Под ръководството и с активното участие на членовете на партийното бюро групите работят по подготовката, анализа оценката и избора на вариант за разработваните от тях въпроси на проекта за плана. Съобразно възприетата структура те под бират подходящи мероприятия за изпълнение на задачите, уточ няват хората, които най-резултатно биха могли да извършат необходимото, като се ръководят от съображението за равномер на натовареност и сроковете за изпълнение. Оживената и аргу ментирана дискусия, критичният и конструктивният подход към формите и средствата са условия за най-точни и ясни формули ровки на конкретните действия.

На този етап пред групите стои задачата да формулират предложения за мероприятия, с които да се отговори на въпроса с какви форми, методи и средства на вътрешнопартийния живот и партийното ръководство ще се мобилизира, организира и въз питава чрез партийната организация и всички комунисти целият колектив, за да се изпълнят трудовите, социалните и възпитателните задачи в определения период. Естествено е, че критериите и изискванията на партията за работа в новите условия са ориентир за конкретните действия.

Важен момент на този етап е и избягването на мероприятия, с чието осъществяване би се получило трупането на решения върху решения по даден проблем, въртенето на хората на празен ход или прикриване на бездействието. Тук колективният ум е незаменим срещу рутината и формализма. Той подпомага формирането на оптимален вариант.

На края групите предлагат вариантите си за разделите от проекта за плана, които биха могли да се обсъдят от бюрото и да се подготви окончателна утвърдена редакция на проекта за обсъждане и приемане от партийното събрание.

Секретарката на вече посочената партийна организация от Ямбол *Стефка Андонова* подчерта, че в тяхната организация „проектът за план по същество се съставя от всички и се обсъжда от всички комунисти", а ние можем да добавим, че това е демократизъм в действие.

Digitized by Google

Заключителният етап обхваща обсъждането на проекта и приемането на плана на първичната партийна организация от събранието.

Обсъждането на проекта е ползотворно, ако на събранието има обстановка на принципна и критична дискусия с откровено и аргументирано излагане на становището и позициите на комунистите, ако има борба на мнения в търсенето на правилните пътища за действие на партийната организация. Важно е също така да не се пренебрегват мненията и предложенията на комунистите, а рационалното в тях да намери мястото си в плана.

Приемането на плана е висш израз на колективната воля, на демократизма в първичната партийна организация. С утвърждаването му той става задължителен за всички комунисти.

Развитието на демократизма в планирането се изявява пълно само ако не отрича централизма. Абсолютизирането на демократичното или на централистичното начало води до субективизъм и волунтаризъм.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ПЛАНА

Какво всъщност планираме? Кои са обектът и предметът на планирането в първичната партийна организация?

От съдържателна страна планът на първичната партийна организация отразява нейните идеи и намерения да работи с комунистите и безпартийните с цел да се постигнат висока съзнателност и ефектна социална активност от всеки за решаване на значими социални цели и задачи. **Обект на планирането** са дейността на партийното бюро и на първичната организация с комунистите и формите за въздействие на партийните членове върху производствения, социалния и духовния живот на трудовия колектив. **Предмет на планиране** са задачите, които ще решава първичната организация — въпросите на вътрешнопартийния живот, на партийното ръководство, на въздействието върху обществените организации, държавните и стопанските органи, върху различните области на обществения живот, върху отделните негови съставни части и процеси с оглед да се изпълнява партийната политика; приносът, който първичната организация като политически ръководител изисква от органите и организациите.

Новото и главното от съдържателна страна сега е чрез проблематиката, предвидена в плана, чрез формите и средствата за нейното превръщане в действия на първичната организация тя **да се утвърждава като политически ръководител за осъществяване на стратегическия курс за качествено нов растеж във всички обществени сфери,** за практическо установяване на самоуправлението на трудовите колективи и на териториалните общности; да овладява своите нови функции по отношение на самоуправляващите се органи.

Големият въпрос е как да стане това? По какъв начин, с какви форми и средства да се постигне? Верният отговор следва да виждаме в метода на убеждението като основен в партийна-

Digitized by Google

та работа, в грижите за подготовката на квалифицирани кадр
във взискателността, помощта, контрола, оценката и стимул
рането, а когато се наложи и в санкционирането на дейност
на всеки комунист, за да се предизвика именно у всеки чувст
за отговорност, да се създадат условия и предпоставки за пов
шена социална активност на всички. С други думи, в плана
първичната партийна организация темите за събранията и з
седанията, индивидуалните разговори и отчети, културните м
роприятия, лекционната пропаганда, нагледната агитация, ко
тролната дейност и т. н. да бъдат свързани с преустройството
стила и методите на работа и ръководство и с ролята на всек
в това преустройство.

Ето един пример от партийната практика.

Първичната партийна организация при Завода за стоманобетонн елементи в Стара Загора в годишния си план за 1987 г. по следни начин е определила съдържанието на своята работа и формите, начи ните и средствата за нейното осъществяване:

„Основна цел: Подобряване на качеството и ефективността на ръ ководството на първичната партийна организация за постигане на ка чествено нов растеж в дейността и по изпълнение решенията на Трина десетия конгрес на БКП.

I. Партийно ръководство на социално-икономическото и научно техническото развитие на завода.

Цел: Повишаване контрола и взискателността на първичната пар тийна организация и на всеки комунист за по-нататъшното разгръщан на социалната активност на колектива за качествено нов икономическ растеж.

1. Основни задачи:

— Под ръководството на първичната партийна организация да с осигури масово участие на колектива в обсъждането, формирането приемането на плана за 1987 година и за изпълнението на девиз „От всеки работник — предложение".

— Утвърждаване на бригадите като самоуправляващи се производ ствени единици в условията на ускореното внедряване на научно-техни ческите постижения.

— Подобряване качеството на продукцията в условията на само управлението.

— Повишаване равнището на социалистическата дисциплина като важен фактор за успешното решаване на проблемите на социално-ико номическото и научно-техническото развитие на завода.

2. Въпроси за обсъждане в заседания на партийното бюро и в съ брания на първичната партийна организация:

— Оценка на работата на комунистите, партийните групи, първич ната партийна организация и стопанските ръководители за формиране то на плана за 1987 г. и за работата с работническите предложения.

— Информация за състоянието и проблемите на качеството на про дукцията в завода. Приемане на партийнополитически мерки за подо бряването му.

— Оценка на работата на стопанското и профсъюзното ръковод ство за подобряване организацията на труда, реда и дисциплината в завода.

— Анализи за партийното ръководство на социално-икономическо то и научно-техническото развитие на завода.

— Информация за работата на бригадите за ускорено внедряване на постиженията на научно-техническия прогрес по изпълнение на приетата програма.

Digitized by Google

— Анализ за ефективното използване на основните фондове в завода.

3. Организационни и контролни мерки:

— Разговор в партийните групи за мястото и ролята им при обсъждането и формирането на плановете на първичните трудови колективи.

— Среща на партийното бюро с бригади за ускорено внедряване на научно-техническите постижения в завода.

— Проверка на комисията за народен контрол за спазване на трудовата дисциплина и за качеството на продукцията."

По подобен начин в плана са отразени и проблемите от останалите два раздела — за идеологическата работа и за изграждане ролята на първичната партийна организация в колектива на завода.

Примери могат да се посочат много. В тях не всичко е изтъкнато от гледна точка на критериите на Юлския (1987 г.) и Ноемврийския (1987 г.) пленум на Централния комитет на БКП за същността на партийната работа. Не е от компетенциите и не е задължение на една първична организация да се занимава с анализ на ефективното използване на основните фондове в завода или да обсъжда доклади за работата на профсъюзната организация по създаване на условия за пълна реализация на правата и задълженията ѝ и други подобни проблеми. Като политическа организация тя следва да търси ролята и мястото на своите членове, тяхното влияние и лично участие в работата на звената, на факторите, от които зависи ефективното използване на фондовете, реализацията на функциите, правата и задълженията на профсъюзната организация и т. н.

Въпреки тези „дефекти" в плановете виждаме едно богато разнообразие от съдържание на работата и формите и средствата за нейното реализиране. Малко или много, частично или цялостно те отразяват спецификата на обстановката, при която работи първичната партийна организация, кадровия потенциал, с който разполага, неговата компетентност плюс основните изисквания на партийната политика.

Изводът, валиден за всяка първична партийна организация независимо от отрасъла и сферата, където тя е изградена, е, че нейните намерения, записани в плана като цели и задачи, като мерки за тяхното постигане, сега имат голям смисъл и висока стойност, силен вътрешен заряд, ако отразяват местните условия и обстановка, ако са свързани с различни страни от политиката на партията, ако са конкретизация на тази политика. Това ще рече да са подчинени на утвърждаването на самоуправлението на трудовите колективи, на разгръщането на научно-техническата революция, на интензификацията на производството и подобряването на качеството на продукцията и на всяка дейност, на израстването на човека, обогатяването и извисяването на неговите нравствени добродетели. Защото без такава перспектива и ориентация на дейността на първичната партийна организация и на членовете ѝ нейната организираща и мобилизираща мощ не само няма да се изявява, но и ще слабее. Тя ще се откъсва от насъщните проблеми на трудещите се, няма да може да играе авангардна, ръководна роля. В това отношение Юлският пленум

Digitized by Google

(1987 г.) и Ноемврийският пленум (1987 г.) на Централния
мнтет на БКП са богата методологична основа, дават силен
литически заряд за усъвършенстуване и обогатяване съдърж
нието на плановете на първичните партийни организации.

В какъв смисъл?

Те ни показват насоките, в конто следва да съсредоточ
партийната работа. И най-същественото — какъв да бъде н
ният характер. Задачата е да се създава обстановка, при кое
да избуяват и връзват обилно плодове нинициативността и тво
ческите стремежи на всички трудещи се. Неизчерпаемите ид
опит, енергия на народния гений да избликнат и оплодят с ж
вителната си влага всички пластове и ъгли на социалната ни

СТРУКТУРА НА ПЛАНА

Въпросът за структурата на плана не е формален. Чрез н
(структурата) планирането получава своя конкретен израз в
вид на писмен политически документ, всекидневно помагало
първичната организация и бюрото за организиране на целенас
чени, ритмични, последователни действия за постигане на цели
задачи, които си поставят.

Няма и не би следвало да има регламентирано определе
структура и форма на плана. Както всеки творчески процес, т
ка и самият план не бива да се шаблонизира. Върху дейност
на първичните организации влияят многобройни фактори, сам
те те се намират при различни условия и обстоятелства, разп
лагат със специфичен количествен и качествен потенциал, спос
бен да решава едни или други задачи. Затова главното е да
определят съдържанието на дейността на първичната организ
ция, партийното бюро и комунистите и подходите им към пробл
мите: какво искат да постигнат, как ще го постигнат, с каки
форми и средства ще вървят към целта.

В партийната практика се срещат изработени и утвърден
разнообразни структури на планове, които по-малко или повеч
ефективно служат и дават положителни резултати.

Ето примери.

Планът на първичната партийна организация и на партийното бю
ро при Завода за стоманобетонни елементи в Стара Загора има след
ната структура: основна цел и три раздела — партийно ръководство н
социално-икономическото и научно-техническото развитие на завода
идеологическа работа на партийното бюро и първичната партийна ор
ганизация; издигане ръководната роля на първичната партийна органи
зация в колектива на завода. Във всеки от трите раздела са посочени
целта, основните задачи, въпросите за обсъждане от партийното бюро
и първичната партийна организация, организационните и контролните
мерки.

Първичната партийна организация при цех „Многократен координ
атен съединител" на Технологичния комбинат за съобщителна техника
в Благоевград, която планира работата си по шестмесечия, използва
следната структура: основна цел; основни задачи; мероприятия за из
пълнение на основните задачи; събрания на първичната партийна ор
ганизация; други мероприятия. В раздела за събранията са посочени
номер по ред на събранието, дата, вид, тема за разглеждане, вносител
на информацията и отговорник от партийното бюро.

Digitized by Google

Първичната партийна организация при зърнено-фуражния комбинат „Загоре“ в Стара Загора съставя годишен и шестмесечен план. Годишният план е структуриран по следния начин: основни задачи; партийно ръководство на стопанската дейност (мероприятия за подобряване на производството със срокове, отговорници и комисия); за по-тясно свързване на идеологическата работа с икономиката на комбината (мероприятия със срокове, отговорници и комисия); за по-нататъшно подобряване ръководната роля на първичната партийна организация (и тук е използван посоченият по-горе начин); съвещания (раздел, в който са предвидени оперативки, срещи, семинари, тържествени чествания, обмяна на опит, комплексни проверки). На основата на годишния план в шестмесечния са посочени основните задачи, въпросите за разглеждане в заседания на партийното бюро, в събрания на първичната организация, съвещанията, просветните събрания, срещите, обмяната на опит и други.

Както се вижда, посочените примери показват структури на планове, които се различават и същевременно съдържат много общи неща. Това ни дава основание да споделим някои съображения, свързани с плановете, с цел не да препоръчваме общовалиден вариант за структура, а да се избягнат някои излишни елементи, които не обогатяват, а обременяват плана.

За какво конкретно става дума?

Като се имат предвид документите на ръководните органи на партията, техните решения, в които са формулирани основните високи, цели и задачи на партийната политика за даден период от време, за първичната организация най-подходящо е да определи и впише в своя план своите основни задачи, произтичащи от тях и от специфичните условия, при които тя е създадена и работи. Така ще се избегне излишното преписване на формулировки от партийни документи, които не обогатяват, а шаблонизират плановете на първичните организации.

Известни са функциите на първичната партийна организация като политически ръководител, организатор и възпитател на комунистите и безпартийните в трудовия колектив или населеното място, където е изградена. Колкото и относително самостоятелни да са политическата, организационната и идейновъзпитателната ѝ работа, те взаимно са обусловени, преплитат се, единни са.

Щом ще решаваме някакъв проблем — производствен, социален, духовен, успехът ще зависи от това, доколко политически, организационно и идеологически сме осигурили неговото изпълнение. Оттук и потребността във всекидневната работа на първичната организация да не търсим и чрез плана да утвърждаваме относителното разграничаване, а точно обратното — **максималното обединяване на различните функции за повишаване ръководната роля на първичната организация в трудовия колектив,** нейната способност да бъде политически гарант за утвърждаване на самоуправлението, за внедряване на стопанската сметка, за самофинансиране, за разгръщане на научно-техническата революция, за постигане на качествено нов растеж във всички сфери и дейности.

От тази гледна точка би могло да се помисли и за обогатяване на традиционния начин на структуриране на плана на първичната организация, без да се отива в крайност — да се

Digitized by Google

унифицира. С другн думи, в него да има: цели и задачи на
внчната организация в различните сфери на дейност, форм
средства на работа — политически, организационнн и идеол
чески — за решаване на:

— социалио-нкономически проблеми;

— проблеми на вътрешнопартийния живот за повишав
авангардната роля на комунистите;

— идейновъзпитателна работа за нздигане ролята на т
довия колектнв като стопанин на социалистическата собствено

— работата на първичната органнзация с обществените
ганнзацин за повишаване на приноса нм в изпълнеиието на п
тнйната политика.

Как ще бъде подредено, на кое ще се даде предимство,
кое на отделен етап може да се мине, ще реши всяка първ
на организация сама за себе сн. При всички случаи обаче
зултатът трябва да бъде еднн — нзпълнение на партийната
литика.

* * *

Със споделените виждания, идеи и опит по планирането н
маме претенции, че сме изчерпали всички проблеми, че сме каз
ли истина от последна инстанция, че сме отразили най-същес
вените кълнове на новото, което се ражда в процеса на пр
устройството в основното звено на партията. Животът е богат
традицин, които заслужават да се утвърждават, не липсват
деформации, които следва да преодоляваме. Самоуправлениет
на трудовите колективи и нзискванията на Юлскня пленум н
ЦК на БКП създават условия да усъвършенствуваме планир
нето, да обогатяваме съдържанието на плановете, за да пости
нем голямата цел — засилване политическия характер на де
ността на първичните партийни организации.

Digitized by Google

ШКОЛА ЗА ПАРТИЙНИЯ АКТИВ

ПРОГРАМАТА И УСТАВЪТ — ОСНОВНИ ПАРТИЙНИ ДОКУМЕНТИ

Проф. КИРИЛ ИВАНОВ

Редакцията на сп. „Партиен живот" открива от книжка 1 нова рубрика — задочен курс за бъдещите комунисти. В нея се предвиждат 18 теми за годината (по една за всяка книжка). Публикациите ще имат познавателен и практико-приложен характер. Целта е желаещите да станат партийни членове да се запознаят със същността на Българската комунистическа партия като политическа организация, с нейната история и с революционните й традиции, с Програмата и Устава, с принципите и нормите на вътрешнопартийния живот, с някои актуални проблеми на партийната политика.
Новата рубрика откриваме със статията „ПРОГРАМАТА И УСТАВЪТ — ОСНОВНИ ПАРТИЙНИ ДОКУМЕНТИ".

Програмата и Уставът в най-голяма степен определят характера, типа на партията. От момента на тяхното приемане от конгреса партията започва да съществува като организация с ясно определени цели, задачи, принципи за обединяване на членовете й, форми и методи на работа. Историята на Българската комунистическа партия започва от 1891 г., когато на Първия (Бузлуджански) конгрес тя приема Програма и Устав. В цялата си дейност тя се ръководи от тях, поради което те са основни ръководни партийни документи.

Програмата и Уставът се намират в неразривно единство, но всеки от тези документи има свое особено място в живота и дейността на партията.

ПРОГРАМАТА — ОСНОВА ЗА ИДЕЙНО ОБЕДИНЯВАНЕ

Програмата на партията е „**теоретически, идеологически и политически документ**, който изразява принципите, целите и задачите на партията, пътищата и средствата за тяхното осъществяване"[1].

Програмата е знамето, под което партията води работническата класа и другите трудещи се в борбата им за политическо господство и изграждането на социализма и комунизма.

В програмата се поставят освен крайните цели и онези политически задачи и изисквания, които отговарят на цялата историческа епоха или етап в развитието на обществото. След като

[1] Т. Живков, За партийното строителство, т.3,с.116.

Digitized by Google

се изпълнят тези задачи, пред партията се поставят нови за
чи, поради което се налага и изработване или внасяне на п
мени в партийната програма. Следователно програмата на п
тията е основен документ с дълготрайно значение за целия е
от развитието на обществото. Така например Комунистическ
партия на Съветския съюз в своята 85-годишна история е из
ботила и приела три програми. Двадесет и седмият конгрес
КПСС прие нова редакция на своята Програма.

Значението на партийната програма се състои преди вси
в това, че на основата на принципите, целите и задачите, из
жени в нея, се обединяват комунистите и организациите. Пр
рамата е **първото необходимо условие за идейно обединяв
на комунистите, за придаване на яснота на целите и задачи
без което е невъзможно да има целенасочена дейност.** Като оч
тава перспективите, програмата предпазва партията от откло
ване от крайните цели и задачи. Тя дава възможност да се п
ценява и свързва миналата, сегашната и бъдещата дейност
партията. Благодарение на нея партията не загубва общата п
спектива на движението в зигзагите и завоите на развитие
винаги вижда неговото начало, настояще и бъдеще.

Програмата на комунистическата партия е необходима и
да може въз основа на нея да се улеснява пропагандиране
на идеите на марксизма-ленинизма. Тя е официален докуме
който показа действителните цели и задачи на партията. А
ва е необходимо, защото в миналото, а и сега в редица случ
враговете на партията не престават да разпространяват на
различни измислици за нейните цели и пътища за тяхното п
стигане.

За да може партийната програма да изпълни своята ро
тя трябва да бъде **научнообоснована** и заедно с това **реал
стична.** Това значи тя да съдържа задълбочен и всестранен ан
лиз на вътрешната и международната обстановка, на състояни
то и съотношението на класовите сили в страната и в света. В
основа на него ясно да се очертават етапите на развитие
обществото и задачите, които произтичат от тях и които парти
та трябва да решава. Това е предпоставка тези цели и зада
да бъдат напълно по силите на партията и на трудещите с
да не се прескачат етапите на развитието, т. е. да бъде ре
листична. По своето съдържание и по начина на неговото изр
зяване програмата трябва също да бъде **достъпна за всичк
комунисти и за всички трудещи се.** Въз основа на нея комун
стическата партия развива масовопропагандистка, политическ
и възпитателна дейност сред трудещите се. Програмата дав
възможност партията да се изявява като ръководна обществен
политическа сила.

Между програмите на отделните комунистически партии им
много общи положения, тъй като те се разработват на основат
на марксизма-ленинизма и крайните цели са едни и същи. Заед
но с това в програмата на всяка комунистическа партия са фор
мулирани **специфични за съответната страна и партия задачи**
които произтичат от конкретната обстановка, в която всяка пар
тия развива своята дейност. Или освен своя интернационален
програмата има и **национален характер.**

Конкретизирането на задачите в програмата на отделните
партии не бива да стига до определяне на конкретни цифри

Digitized by Google

срокове. Такива се съдържат в други документи и освен това трудно е да се определят конкретни срокове и цифри поради сложността и динамиката на развитието на обществения живот.

Първата програма на нашата партия с някои изменения напълно се запазва до 1919 г., когато тя приема Програмна декларация. Това се наложи от новата историческа епоха, започнала с победата на Великата октомврийска социалистическа революция и влизането на партията в Третия комунистически интернационал. Програмната декларация изразява решителната крачка на нашата партия по пътя на нейната ленинизация. Случаят показа, че измененията в програмата понякога са свързани с развитието на партията. Приемането на Програмната декларация означаваше развитието на нашата партия по пътя на усвояване идейно-политическите и организационните принципи на ленинизма и опита на КПСС.

Установената през 1923 г. военнофашистка диктатура в страната не позволи на партията въз основа на Програмната декларация да изработи своя програма. Проблемите на програмата през този период се решаваха от пленумите на Централния комитет и националните конференции на партията. В условията на социализма важно програмно значение имаха решенията на Петия конгрес на партията (1948 г.) и Априлския пленум на Централния комитет от 1956 годнна. Но колкото и важно да е значението на тези решения, те, както подчертава др. Тодор Живков, не са били, нито са претендирали да бъдат програма на партията.[2]

Десетият конгрес на партията, състоял се през 1971 г., приема, втора по ред Програма на партията за изграждане на социалистическото общество. В нея се прави задълбочен научен анализ на съвременната международна и вътрешна обстановка, дава се кратка, но съдържателна оценка на историческите успехи в социалистическото строителство, посочват се субективните и обективните предпоставки за построяването на развито социалистическо общество, дава се и определение на развитото социалистическо общество. Главната особеност на Програмата е, че тя е програма за изграждане на развито социалистическо общество в Народна република България.

Съобразно със закономерностите на етапа на изграждане на развито социалистическо общество в програмата са формулирани задачите на партията в областта на икономиката, културата, социалната структура, социалното управление и международните отношения. В отделен раздел е обоснована нарастващата роля на партията като една от най-важните закономерности в развитието на обществото и на самата партия. Програмата завършва с кратко очертаване на крайната цел — построяване на комунистическото общество. Следователно тя е свързана с Лениновото изискване за специфичност на програмата. Във връзка с това др. Тодор Живков подчерта: „Стремили сме се нашата Програма да получи както по форма, така и по съдържание **български колорит, да отразява не само онова, което важи за всички страни и народи, но и специфичните конкретни условия и задачи на нашата партия, на нашия народ**“[3].

---

[2] Т. Живков, За партийното строителство, т.3,с.117.

[3] Т. Живков, За партийното строителство, т. 3, с. 122.

Digitized by Google

Програмата на нашата партия има ярко изразен нау теоретичен характер, но не е абстрактно произведение. Обо ваните задачи във всички сфери на живота са понятни и дост ни за комунистите и трудещите се. Тези задачи и светлите п спективи за страната и народа ни придават на Програм емоционален заряд, който засилва въздействието й.

Програмата е ново безспорно доказателство за висок теоретическа и политическа зрелост на Българската комуни ческа партия. Според Маркс и Енгелс по съдържанието на п рамата хората съдят за равнището на партийното движение

Програмата на нашата партия беше предварително обс на от комунистите, от целия народ. В борбата за нейното пълнение до днес партията и народът завоюваха забележите успехи във всички сфери на обществото, което е убедително казателство за ясно изразената й реалистичност.

Като неразделна част от международното комунистиче движение Българската комунистическа партия в своята дейн се ръководи и от неговите програмни документи. Първият науч обоснован програмен документ на международното комунис ческо движение е „Манифест на комунистическата партия", р работен от Карл Маркс и Фридрих Енгелс през 1847 годи Манифестът не е изгубил значението си и днес. Международн комунистическо движение след Втората световна война е раз ботило няколко свои документа. Най-новият документ на меж народното комунистическо движение беше приет на Между родното съвещание на комунистическите и работническ партии в Москва през 1969 година. Нашата партия активно участие в съвещанието и в своята дейност се съоб зява с основните положения на приетите документи, което е раз на нейния последователен интернационализъм.

В обществената и партийната практика понякога с терми „програма" се квалифицират и документи, които цялостно р работват отделни, но много важни проблеми на обществен развитие за сравнително дълъг период. Такъв документ наприм е докладът на др. Тодор Живков пред Декемврийския плен на ЦК на БКП (1972 г.) и решението на пленума. Въз осно на решенията на Десетия конгрес на партията Декемврийски пленум разработи национална програма за повишаване жизне то равнище на народа. Тя е конкретизация и по-нататъшно р витие на Програмата на партията в областта на жизненото р нище на народа.

Успешното изпълнение на Програмата на партията в гол ма степен зависи от нейния Устав.

УСТАВЪТ — ОСНОВЕН ЗАКОН НА ПАРТИЯТА

Между Програмата и Устава съществува неразривно единс во, вътрешна взаимна връзка. Тя се изразява в това, черевол ционното съдържание на Програмата, формулираните в нея з дачи обуславят революционната политика и тактика на парти та, нейните организационни принципи, формите и методите работа. А Уставът е партийният документ, който изразява осно ните организационни принципи, принципите на партийно рък

Digitized by Google

юдство, нормите на партиен живот, формите на организация на партията и основните методи на дейността ѝ.

Основните организационни принципи са научни, теоретични положения за ролята и мястото на партията, за нейния характер и принципите за изграждането ѝ. Въз основа на организационните принципи партията изгражда своята структура, урежда вътрешния си живот и взаимоотношенията си с другите организации на трудещите се. Основните организационни принципи са положения за комунистическата партия като преден, съзнателен отряд, организиран отряд на работническата класа; партията е висша форма на класовата организация на работническата класа; въплъщение на връзките на предния отряд на работническата класа с всички трудещи се; партията е идеен и организационен монолит, въплъщение на единството на членовете и организациите, което не допуска организирани групи и фракции; изградена е на принципа на демократическия централизъм; твърдо и непоколебимо се ръководи от принципите на пролетарския интернационализъм.

Принципите на партийно ръководство са също теоретически положения, които определят подхода на партията при разрешаването на проблемите, взаимоотношенията ѝ с други органи и организации в обществото. Принципите на партийно ръководство имат изключително голямо значение за осъществяване ръководната роля на партията. По-важни принципи на партийно ръководство са: класов и политически подход към явленията в обществения живот; научна обоснованост на политиката и решенията на партията; единство на идеологическата и организационната дейност; колективност и лична отговорност; разграничаване на функциите между партийните органи и организации, приемственост и новаторство и други. Самото посочване на принципите на партийното ръководство показва пряката им връзка и неделимост от основните организационни принципи с характера и ролята на партията в обществения живот.

Нормите на партиен живот са **правила, които регулират вътрешния живот на партията на всички нейни звена, взаимоотношенията между партийните членове и организациите на партията, поведението на комунистите.** Най-много норми за партиен живот са свързани с членството в партията и с демократическия централизъм.

Нормите за членството в партията са условията за приемането на нови членове, правата и задълженията на комунистите. Въз основа на демократическия централизъм са формулирани такива норми: изборност и отчетност на партийните органи пред тези, които са ги избрали, и пред висшестоящите органи; безусловна задължителност на решенията на висшестоящите за нисшестоящите органи; автономност на всички органи и организации при решаване на местните въпроси, но в рамките на партийната политика; подчиняване малцинството на мнозинството; строга партийна дисциплина за ръководителите, членовете и организациите, свобода на обсъжданията, критиката и самокритиката, гласност и публичност в партийната работа и други. В Устава на нашата партия, а също и в уставите на други комунистически партии в социалистическите страни е записана норма на партиен живот — системно обновяване със запазване на приемственост при избора на ръководните партийни органи.

Digitized by Google

Нормите са записани в Устава на партията и имат задължителна сила за партийните членове, организации и ръководителн. Самата дума „норма“ означава задължително положение и, както знаем, има норми във всички области на обществения живот, но особено много са правните норми.

Нормите на партиен живот, също както и принципите на партийно ръководство, пряко произтичат от основните организационни принципи, те са тяхна конкретизация, детайлизация. На практика основните организационни принципи се проявяват и прилагат чрез нормите на партиен живот. Най-характерното за тях е, че са тясно свързани с потребностите на партията в различните периоди на нейния живот и дейност, с обстановката, в която партията действува, и произтичащите от нея задачи. С това се обяснява различието в нормите, записани в уставите на отделните комунистически партии, макар всички те да са изградени върху една и съща идейна и организационна основа.

Нормите на партиен живот се формулират, за да улесняват партийните комитети и организации правилно да тълкуват и еднакво да прилагат основните организационни принципи. Те са много важно условие за единството в практическата дейност на партийните организации и на отделните комунисти. В това се състои и значението им, както и значението на самия Устав на партията, който може да се квалифицира като кодекс от нормативни положения. Благодарение именно на Устава идейното единство на партията, партийните организации и членове се допълва с организационно единство, получава се материално единство. А това означава, че се създава система от организации с един ръководен център и със строго определени връзки между всички елементи на системата. Съвсем уместно е във връзка с това да отбележим думите на Ленин: „Да се организира, това означава да има Устав“[4]. Значението на Устава Ленин изтъква още на Втория учредителен конгрес на КПСС, който прие първата Програма и първия Устав на партията. Всестранно обосновава необходимостта, ролята и значението на Устава В. И. Ленин в забележителното си произведение „Крачка напред, две крачки назад“ (1904 г.).

Между основните организационни принципи на партията, принципите на партийно ръководство и нормите на партиен живот няма строго определена граница и различие. Те взаимно са свързани и взаимно се допълват, поради това именно много често на практика и в литературата се говори за ленински принципи и норми на партиен живот. В. И. Ленин определя устава като решение на конгреса относно нормите и формите на партийната организация, а самите норми според него са общоприети правила на организацията, организационни начала, задължителни за всички партийни членове и организации. Уставът се приема от конгреса, а това означава, че конгресът е, който формулира преди всичко нормите на партиен живот, той е „законодателят“ в партията. Но задължителни положения, норми на партиен живот в отделни случаи се формулират и в решенията на Централния комитет.

Като основен закон на партията Уставът не може да из-

[4] В. И. Ленин, Съчинения, т. VII, с.13.

Digitized by Google

черпи всички подробности, свързани с нейния строеж и дейност. Това не е и необходимо. Записването на подробности в Устава биха го влошили, тъй като той не би постигнал в пълна степен предназначението си — да съдействува не само за сплотеността на членовете и организацията, но и за развитието на тяхната самоинициатива, творчество, за издигане отговорността на комунистите и организациите за изпълнението на задачите. Подробности около вътрешния живот и дейността на партията се уреждат от Централния комитет на партията с други партийни документи; инструкции, примерни положения, указания, решения и пр. Всички те изхождат от Устава и със своето съдържание не могат да му противоречат.

Измененията на нормите и формите на партиен живот намират отражение в устава на партията. При всички по-големи изменения в икономическия и обществено-политическия живот на страната и в развитието на партията се внасят едни или други промени в устава. За разлика от програмата уставът сравнително често се променя. Особено чести изменения търпят уставите на комунистическите партии в социалистическите страни поради твърде бързите темпове на развитие на тези страни. Така например БКП е внасяла изменение и допълнение в своя Устав на всички конгреси след 9 септември 1944 г. с изключение само на Единадесетия партиен конгрес.

Значителни промени в Устава внесе Тринадесетият конгрес. Те се наложиха поради новия стратегически курс на партията за качествено нов растеж във всички области въз основа на последните постижения на научно-техническия прогрес и утвърждаването на самоуправлението на обществото. След Дванадесетия конгрес в някои доклади на др. Тодор Живков бяха обосновани някои нови принципни положения, които имат пряко отношение към вътрешния живот и дейност на партията. Партийните организации натрупаха и положителен опит. Всичко това трябваше да намери отражение в Устава на партията.

Промените в Устава на партията засягат всички негови глави. В уводната част по-правдиво и по-точно е отразена ролята на Априлския пленум на Централния комитет от 1956 година. С направените допълнения се подчертава, че пленумът бележи качествено нов етап не само в страната ни и в развитието на партията. Априлският пленум е преди всичко вътрешнопартийно събитие, но поради своята изключителна значимост то даде силно отражение в живота и дейността на всички органи и организации, във всички области на живота. По-точно е отразена и сегашната роля на партията, записано е в Устава, че тя е не само висша форма на класова организация на работническата класа, но и висша форма на обществено-политическа организация, ядро на политическата система. И това е така, защото партията е която направлява, осъществява политическото ръководство на всички органи и организации в страната, висша форма е на обществено-политическа организация. Отразен е също така **новаторският характер на партията.** Записан е текст, според който Българската комунистическа партия на всеки етап от развитието на обществото дава път на новото, стои начело на обновителните процеси в нашата страна. Нейна постоянна грижа е да свързва предимствата на социализма с използването на последните постижения на научно-техническата револю-

Digitized by Google

ция. Твърде лаконично с промените в Устава е отразен и националният характер на партията. В него се казва, че тя наследи, продължи и издигна на качествено нова степен демократичните и революционните традиции на българския народ. Необходимостта от такъв текст се оправдава с обстоятелството, че всяка партия, макар и неразделна част от световното комунистическо движение, е същевременно и национален отряд. Отразен е също така и външнополитическият курс на нашата партия, насочен за запазването на мира в света. Изключителното значение на този общопланетарен проблем наложи партията да изрази твърдо и ясно своето отношение и в своя Устав. Изразен е и хуманният характер на партията. Новите принципни положения в уводната част на Устава разширяват и по-пълно очертават характеристиката на партията, мястото и ролята ѝ в новите условия.

Значителни са промените, свързани с членството в партията. Те се отнасят до приемането на нови членове и до изискванията към тях, а така също до техните права и задължения. Съществено значение има записаният текст в Устава, който изисква приемането на нови членове като правило да става на открити партийни събрания. По такъв начин се цели приемането на нови членове да се постави на по-широка демократична основа, да се отчитат общественото мнение и преценка. Новите задължения на комуниста изразяват преди всичко ролята му като политически ръководител и организатор на партията. За комуниста не е достатъчно само да изпълнява лично възложените му трудови и партийни поръчения. Заедно с това той трябва и да разгръща дейност, с която да разяснява политиката на партията и да увлича безпартийните за активното ѝ изпълнение. С редица положения се разширява и обогатява съдържанието на демократическия централизъм. Нови негови норми са гласност и публичност в партийната дейност; строго съблюдаване правата, задълженията, отговорностите на партийните членове и организации; нова норма на партиен живот е правото на комуниста да критикува не само всеки комунист независимо от миналото му и партийното и служебното му положение, но и всеки орган и организация. Първичната организация получи право да разглежда партийното положение на комунист, който пречи за развитието на критиката, преследва заради критика, да му наложи наказание включително и изключване.

С промените в Устава са напълно актуализирани задачите на местните партийни органи и първичните партийни организации. Те пряко произтичат от генералния курс на партията за качествено нов растеж във всички сфери и за утвърждаването и развитието на самоуправлението на обществото. Направени са промени и в разделите за партията и Комсомола, партията и въоръжените сили. Главното в тези промени е, че съдържат конкретни задължения на партийните комитети и организации, докато преди задълженията бяха адресирани предимно към комсомолските организации. С новите промени в Устава по-ясно са уточнени взаимоотношенията между партийните организации във въоръжените сили и тези на територията на страната.

Промените в Устава, направени от Тринадесетия конгрес,

Digitized by Google

не изменят основните организационни принципи. Те си остават непоклатима основа на партията, тъй като, както видяхме, те в значителна степен определят нейния характер като марксистко-ленинска партия на работническата класа. Новите изменения в Устава на партията създават по-широка възможност преди всичко за по-нататъшно развитие на вътрешнопартийната демокрация — на колективността, критиката и самокритиката. Промените в Устава по-точно очертават социалния портрет на комуниста в съвременните условия, по-високите изисквания, които партията предявява към него, а също така и нови права, които той получава. Измененията и допълненията са релефен израз на творческия подход на нашата партия към проблемите на Устава.

Промените в Устава наложиха промени и в инструкциите на Централния комитет за членството в партията, провеждане на избори за ръководни партийни органи, работата с документите в първичните партийни организации, изграждането, работата и ръководството на партийните групи, налагането, снемането и отменянето на партийните наказания.

● ● ●

Изключителната значимост на Програмата и Устава налага изучаването им от всички комунисти. Свято задължение на всеки партиен член е също така да следи и да изисква от всички други комунисти да изпълняват Програмата и Устава на партията. Дълбоката убеденост в потребността от Програмата и Устава е предпоставка дейността и поведението на партийните органи, организации и всички комунисти да са в пълно съответствие с високите цели, към които партията се е устремила.

Digitized by Google

БЕЛЕЖИТ ПАРТИЕН ДЕЕЦ

Проф. ТАТЯНА КОЛЕВА

110 години от рождението на Христо Кабакчиев

Сред фалангата съратници и ученици на Димитър Благоев, строители на партията, с право се нарежда Христо Кабакчиев. Той е един от най-изтъкнатите дейци на революционната марксистка партия в България през тесносоциалистическия период и в годинните на следвоенната революционна криза. Богатото си дарование на публицист, теоретик, организатор, оратор използва без остатък, за да издига съзнанието на работниците, да ги готви за завоюване на политическата власт, да защитава интересите на трудещите се.

●

Роден на 2 януари 1878 г. в гр. Галац, Румъния, в семейството на български революционери, принудени да напуснат родината, за да се спасят от преследванията на поробителите, малкият Христо е закърмен с идеите на възрожденците, изпълнен с чувство на преклонение пред техния подвиг. Непосредствено след Освобождението родителите му се завръщат в България и се установяват във Варна, където неговият баща е секретар на губернския административен съвет, окръжен съдия, адвокат, училищен настоятел.

Разказите на близките му за борбите против турското робство правят силно впечатление на будното дете. То чете произведенията на Христо Ботев, Любен Каравелов, Захари Стоянов.

Digitized by Google

В същото време търси отговор за причините, поради които трудещите се в младата капиталистическа държава са подложени на жестока експлоатация и политическо безправие.

Като ученик във Варненската гимназия е член на нелегален социалистически кръжок, в който изучава диалектически и исторически материализъм, политическа икономия, трудове на К. Маркс, Ф. Енгелс, П. Лафарг, Г. Плеханов, на руските революционни демократи, на Благоев. Тук изнася доклади, участвува в дискусиите. Първите си журналистически стъпки също прави още като ученик. Участвува в редакционния комитет, който издава органа на ученическите социалистически кръжоци в „Ученически глас", печата статии за ролята на интелигенцията в обществените борби, за необходимостта учениците да се обединят в защита на своите интереси.

Христо Кабакчиев е в центъра на борбите на учениците от Варненската мъжка гимназия против правителството на Стефан Стамболов, а по-късно на вълненията и стачката против правителството на народняците. Той е един от организаторите на общата сбирка на ученическите социалистически кръжоци и дружества в Габрово в началото на лятната ваканция на 1896 г. Наред с това участвува активно в дейността на партийната организация и през пролетта на 1897 г., едва деветнадесетгодишен, влиза в редовете на партията.

През есента на 1897 г., подпомогнат с оскъдни средства от своите близки, Кабакчиев заминава да следва медицина в Монпелие, Франция. Скоро напуска малкия провинциален град, в който вее реакционнен дух, и се премества в Женева, където се записва студент по право. По това време Швейцария е център на оживена теоретическа и революционна дейност. Тук са руските емигранти, прогресивни студенти от редица страни. Христо Кабакчиев участвува в българската студентска социалистическа група, която е в тесни връзки с руските революционери. Слуша Плеханов и други социалдемократи, присъствува на техни дискусии, сказки, реферати, изучава усилено трудовете на класиците на марксизма. Слабият му организъм не издържа голямото умствено напрежение, той заболява тежко и се завръща в страната за лечение. След две години прави опит отново да продължи образованието си, но липсата на средства го принуждава да напусне Швейцария и да завърши Юридическия факултет в София.

При появата на общоделството в партията Христо Кабакчиев е решително на страната на Благоев и неговите привърженици. В „Ново време" и „Работнически вестник" печата остри полемични статии против опортюнизма, в които обосновава необходимостта партията да организира пролетариата и да издига класовото му съзнание, обявява се против теорията за „общо дело" на „производящите слоеве", защитава пролетарския характер на БРСДП, здравата партийна дисциплина, разобличава дребнобуржоазния индивидуализъм на опортюнистите. Застанал здраво в редиците на революционните марксисти, Кабакчиев е заедно с Д. Благоев и неговите съратници при очистването на партията от общоделството.

След изгонването на опортюнистите БРСДП насочва вниманието си към своята естествена среда: работническата класа. Кабакчиев е един от най-активните пропагандатори сред про-

Digitized by Google

летариата. Той чете лекции в дружество „Класово съзнание", във вечерните работнически училища, в просветни групи и кръжоци в столицата и в други градове, говори на събрания, пише статни за задачите на партията за класовото осъзнаване на работниците.

През 1905 г. Христо Кабакчиев е избран за **член на Централния комитет на партията** и до края на 1927 г. е на този висок отговорен пост. Почти на всеки партиен конгрес до войните изнася доклади и предлага резолюции за пропагандата и агитацията на партията, за формите и методите на просветната й работа. Той настоява **партийните организации да проникнат сред неорганизираните работници, да направят от всеки свой член неуморен пропагандатор и агитатор.**[1] Препоръчва да се организират пропагандата и агитацията във фабриките и работилниците, в мините, на строителните обекти, където се трудят работниците, и те да бъдат съобразени с техните условия. Като отчитат трудностите, пред които е изправена партията в своите усилия да спечели пролетариата, той съветва социалистическия оратор „да излее в живи, плътни образи своята мисъл, за да може слушателят из работната маса да погледне по-дълбоко на явленията, които са го заобиколили и които ще го заобикалят"[2]. За да се привлекат трайно работниците под влиянието на партията, изтъква Кабакчиев, е нужно „не вечно да повтаряме нашата политическа и икономическа история и из законите на капиталистическото общество да заключаваме за нашата близка бъдеща история, като представяме за едничка рецепта социалистическата програма. Пропагандаторът всякога би се изчерпал скоро и би омръзнал, ако той остава в задоблачните сфери на чистата теория, ако той не умее всяка минута да съживява, да придава релефни образи на своята мисъл посредством действителността, що ни заобикаля"[3].

Работническите борби в страната и в чужбина са в центъра на вниманието на Христо Кабакчиев. Той участвува в ръководството на големи стачки, в печата и на събрания разяснява резултатите от тях, обосновава необходимостта от работническо законодателство. А когато под натиска на борбите на пролетариата са гласувани първите работнически закони, настоява те да бъдат спазвани, призовава на борба против тяхното нарушаване от капиталистите.

Организирането на работниците в професионални, младежки и други организации е една от основните задачи на тесните социалисти. Кабакчиев доказва **необходимостта да се създаде Общ работнически професионален съюз под ръководството на партията.** Обявява се против проповядвания от опортюнистите неутралитет на синдикалното движение, за тесни идейни и организационни връзки на БРСДП и ОРСС при запазване на организационната автономия на синдикатите. Като защитава правилното марксистко становище за ролята и спецификата на профсъюзите, той подчертава, че икономическите организации са самостоятелни, но ОРСС се бори заедно с партията не само за защита на непосредствените интереси на работниците, а и за издигане на

---

[1] БКП в резолюции и решения, т. I, с. 206—207.
[2] Ново време, кн. 7—8, 1900.
[3] Пак там.

Digitized by Google

тяхното класово съзнание, за освобождаването им от капитализма.

Още в годините на борбата на марксистите против общоделците Христо Кабакчиев е за **здрави партийни организации, съзнателна дисциплина, единомислие и единодействие на партийните членове.** С голяма убеденост той се **обявява против появилото се в БРСДП през 1905 г. центристко течение на анархолибералите,** които атакуват организационните принципи на тесносоциалистическата партия. На Дванадесетия партиен конгрес се изказва решително срещу анархолибералите, а в известната си брошура „Баснята за диктатурата в партията" обосновава възгледа на тесните социалисти за необходимостта социалистическият печат да се намира под партийно ръководство и контрол, посочва опасността от дезорганизаторската дейност на опортюнистите, последиците от липсата на организационна и идейна сплотеност в редовете на партията.

Дълбоко аргументирано той защитава **принципите на демократическия централизъм,** които са основният крайъгълен камък на изграждането на БРСДП. Като подлага на критика възгледите на Г. Бакалов и Н. Харлаков за автономизъм и краен демократизъм, той заявява убедено: „По-строгата дисциплина, поздравата организация, по-голямата централизация в партията са същевременно едно условие за надмощие на класовата солидарност и класовите пролетарски тенденции над дребнобуржоазните индивидуалистически стремления в нея, както и един признак за по-високото класово развитие на организирана в социалдемократическа партия работнишка класа... Но дисциплината и централизацията в социалдемократическата партия не означава сляпо и безсъзнателно подчинение на един всесилен изпълнителен център. В организацията на социалдемократическата партия се осъществява едновременно най-голямата свобода на мисълта и най-съзнателното и планомерно организиране на индивидуалните условия за постигане на една определена обща задача."[4]

Кабакчиев се противопоставя решително на възгледите на анархолибералите за възможността в партията да се организират и борят враждебни течения. Той подчертава, че е необходимо **партийните организации да се ръководят в своята дейност от Програмата и тактиката на партията, да бъдат сплотени, единодействуващи, бойни организации.** БРСДП не отнема „личната свобода" и „независимостта" на членовете си, като подчинява тяхната политическа дейност на общите партийни интереси и задачи. „Със самото си влизане в Социалдемократическата партия нейните членове **съзнателно възприемат** нейната програма и тактика и **съзнателно действуват** за тяхното осъществяване в борбата на партията."[5]

Внимателното проследяване на дейността на Христо Кабакчиев в предвоенните години показва една удивителна работоспособност. Той пише постоянно **статии** за българското и международното работническо движение, за борбите на пролетариата у нас и в чужбина, разработва въпросите на партийната пропаган-

---

[4] Хр. Кабакчиев, Избрани произведения, С., 1953, с. 105, 111.

[5] Хр. Кабакчиев, Избрани произведения, С., 1953, с. 147.

Digitized by Google

да, дава практически напътствия за дейността на партията, **участвува най-активно в агитационно-пропагандистката работа.** Поради заболяването на Гаврил Георгиев и голямата заетост на Георги Кирков взема все по-непосредствено участие в редактирането и издаването на „Работнически вестник".

През ноември 1910 г. ЦК на БРСДП определя Кабакчиев за **главен редактор на „Работнически вестник".** Това е оценка на неговите журналистически способности, на теоретическата подготовка, голямата ерудиция и авторитета, които си е спечелил сред партийните членове и сред работниците. В продължение на 13 години, до Септемврийското въстание, той пише почти всички уводни статии на партийния всекидневник, пропагандира и защитава позицията на партията по съдбоносните събития в България и в света. Под неговото ръководство „Работнически вестник" се изгражда като страстен разобличител на буржоазията, борец за братство и мир между народите, за революционна линия на международното работническо движение, за нова революционна организация на пролетариата на мястото на претърпелия крах Втори интернационал.

На страниците на „Работнически вестник" **той защитава интернационалистическата позиция на БРСДП.** В противовес на хегемонистичната авантюристична политика на балканската буржоазия пропагандира идеята за Балканска демократична федеративна република. След претърпяната първа национална катастрофа по време на балканските войни той обосновава искането на партията за наказване на виновниците за катастрофата.

През 1914 г. Кабакчиев е избран за **депутат в Народното събрание** и до 1923 г. той използва парламентарната трибуна, за да разобличава буржоазната политика, да защитава интересите на трудещите се. В дълбоко аргументирани, страстно изобличителни речи популяризира лозунгите на тесните социалисти, търси отговорност от спекулантите и гешефтарите, които използват войните за своето обогатяване, прави предложение за подобряване положението на масите.

При избухването на **Първата световна война** от името на партията той издига глас против включването на България в нея, за неутралитет на страната, за общи антивоенни действия на балканските народи. Въпреки жестоката цензура и преследване, през цялото време на войната той защитава интернационалистическата позиция на БРСДП. Критикува остро водачите на Втория интернационал, които преминават на страната на своята буржоазия и потъпкват решенията на международните конгреси. Солидаризира се със смелата позиция на левите сили начело с болшевиките, подкрепя техните усилия за създаване на нов интернационал, за революционен изход от войната.

Широко място отделя Кабакчиев за осведомяване на трудещите се за събитията в Русия през 1917 г. Избухването на Февруарската революция, линията на болшевиките за нейното прерастване в социалистическа, засилването на влиянието и авторитета на Ленинската партия, назряването на решителната борба за завоюване на властта от руския пролетариат намират подробно отражение в партийния орган. На 10 ноември „Работнически вестник" с възторг публикува съобщението за победата на социалистическата революция в Русия. Той поздравява с радост руския пролетариат „носител на мира, свободата и брат-

Digitized by Google

ството на народите"[6]. Оттогава до края на живота си той написва стотици статии, говори на събрания, митинги, в парламента, защитава и популяризира делото на Октомври, разяснява неговото световноисторическо значение, зове международния пролетариат да се вдигне в защита на младата съветска държава.

След Октомврийската революция Кабакчиев изучава внимателно трудовете на В. И. Ленин, революционния опит на болшевиките. В неговите произведения все повече личи влиянието на Лениновите постановки за империализма, за победата на революцията, за селяните като съюзник на работническата класа, за необходимостта от диктатура на пролетариата, за ролята на партията като организатор и ръководител на непосредственото щурм на масите срещу капитализма, за задачите на международното работническо движение.

В годините на следвоенния революционен подем Христо Кабакчиев е един от най-изтъкнатите теоретици на БКП. Той разработва важни проблеми, свързани със стратегията и тактиката на партията в новите условия. Нему Централният комитет възлага да изготви проект за нова програма, която да отговаря на схващанията на партийното ръководство за задачите и ролята на пролетарския авангард в настъпилата революционна епоха.

Публикуваната през януари 1919 г. негова брошура „Лозунгите и програмата на Работническата социалдемократическа партия (тесни)" отразява новите моменти в отношението на партията към империализма и победата на социалистическата революция. Като изхожда от ленинското учение и опита на Октомврийската революция, Кабакчиев издига искане за диктатура на пролетариата във формата на съветска власт, за превръщане на средствата за производство и размяна в обществена собственост, за червена армия и всенародна милиция. Няколко месеца по-късно Първият конгрес на БКП приема изработената от него **Програмна декларация,** в основата на която е обсъденият и доуточнен януарски проект.

Наред с ежедневната работа в партийния орган, с постоянното участие в Народното събрание **той пише редица книги, които обслужват партийната пропаганда и агитация:** „Левите" за войната", „Изгубените идеали", „За работническо-селско правителство" и др. Пред конгресите на БКП, на заседания на Партийния съвет той изнася доклади, предлага резолюции по вътрешното и международното положение на страната и задачите на партията. Името му се среща сред ораторите на публични събрания и митинги, на работнически вечеринки и празници. Пред партийни школи и курсове изнася лекции по важни теоретически проблеми.

Траен е интересът на Кабакчиев към борбите на работниците, към стачното и профсъюзното движение, но общите политически проблеми, състоянието на буржоазния лагер, отношението на БКП към политиката на БЗНС и другите партии все повече доминират в неговото творчество.

В следвоенните години Кабакчиев участвува все по-активно в международното комунистическо движение. Той посреща с ра-

[6] Работнически вестник, № 150, 10 ноември 1917 г.

Digitized by Google

дост учредяването на Комунистическия интернационал и активно пропагандира неговата платформа. През 1920 г. е един от делегатите на БКП на Втория конгрес на Коминтерна, където се обявява против центристката и опортюнистическата опасност. От името на комисията по Устава защитава ленинските организационни принципи, обосновава необходимостта да се създаде здрава дисциплинирана организация на международния пролетариат, изградена на принципа на доброволното подчинение на нейните статути от страна на отделните секции.

Срещите и разговорите му с В. И. Ленин, високата оценка, която той дава на масовата агитационно-пропагандистка дейност на нашата партия, вдъхновява българските комунисти в борбата им против буржоазията. А изученият опит и придобитите в Москва знания Кабакчиев популяризира след връщането си в България.

Убеден привърженик на решенията на Вторня конгрес на Коминтерна, Кабакчиев защитава приетите тезиси и резолюции. В своята реч пред конгреса на Германската независима социалистическа партия в Хале през октомври 1920 г. той се солидаризира с левицата в партията. В полемика с опортюнистите защитава становищата на Комунистическия интернационал, изразява увереност, че германският пролетариат ще остане верен на революционните традиции, ще поеме знамето на Октомври.

През януари 1921 г. Христо Кабакчиев е един от представителите на Изпълнителния комитет на Коминтерна на конгреса на Италианската социалистическа партия в Ливорно, който трябва да вземе решение от историческа важност за бъдещето на работническото движение в Италия, да определи своето отношение към опортюнистите и центристите в партията и към изискването на Коминтерна за скъсване с тях. Пред конгреса Кабакчиев произнася аргументирана реч, в която подлага на остра критика опортюнистите и изтъква наложителната повеля партията да се освободи от тях, защитава линията на Коминтерна. След разцеплението в Италианската социалистическа партия той участвува в учредяването на Италианската комунистическа партия. ИККИ и Италианската комунистическа партия ценят високо позицията му на конгреса в Ливорно.

В следващите години Кабакчиев взема все по-активно участие в работата на Комунистическия интернационал. Той е включен в комисията за изработване на проект за програма на Коминтерна. Централният комитет му възлага да подготви програмата на БКП, която докладва пред Четвъртия световен конгрес през 1922 г. Петнят конгрес (1924 г.) го избира за **член на Интернационалната контролна комисия**, въпреки че по това време се намира в затвора.

Българската комунистическа партия, която е втората политическа сила в страната след БЗНС, сплотява своите редици за борба против настъплението на едрия капитал и реакцията. Тя долавя голямата опасност, която грози революционното движение, и призовава трудещите се на единен фронт и защита на жизнените си интереси. Христо Кабакчиев разобличава опитите на буржоазията да отнеме извоюваните от трудещите се придобивки, да използва фашистки методи, за да разгроми революционното движение, разкрива опасността от заговора на реакционните сили с Врангеловите щабове и настоява те да бъ-

Digitized by Google

дат изгонени от България. Благодарение революционната готовност на масите и осъщественото на практика единодействие на комунисти и земеделци първите опити на реакцията за преврат през 1922 г. са осуетени. Но партията не престава да сочи реакционната опасност и да зове трудещите се да бъдат готови и да отговарят на удара с удар.

След избирането на Васил Коларов за генерален секретар на ИККИ **от началото на 1923 г. Кабакчиев е политически секретар на БКП,** като в същото време продължава да ръководи издаването на „Работнически вестник". В трудните условия на влошаващи се отношения между партията и земеделския съюз, на преследване на комунистите, особено по време на общинските и парламентарните избори през януари и април 1923 г., партията провежда своята линия на борба срещу опасността от преврат. Тя обаче все повече започва да изравнява буржоазната реакция и БЗНС, да насочва борбата си едновременно против реакцията и против правителството на Александър Стамболийски.

Като използват разединението на комунисти и земеделци, реакционните сили извършват на 9 юни 1923 г. военнофашистки преврат, който изменя коренно обстановката в страната. Централният комитет не съумява да се ориентира правилно и взема погрешно решение БКП да не се намесва в развиващите се събития. Това обрича на пасивност революционния авангард на масите, оставя без ръководство стихийно надигналите се трудещи си по места, обективно улеснява реакционните сили. Известно време Централният комитет смята своето становище за правилно, Кабакчиев го защитава в печата у нас и в чужбина, пред Коминтерна. Действията на властите обаче показват истинския лик на правителството на едрия капитал.

Критиката на Комунистическия интернационал помага за засилване недоволството на комунистите от погрешната позиция на Централния комитет. В тази обстановка се провежда известното заседание на ЦК на БКП от 5—7 август, което взема решение за подготовка на въоръжено антифашистко въстание в името на работническо-селско правителство.

Христо Кабакчиев възприема с готовност това решение. Като политически секретар на партията той **работи активно за подготовката на Септемврийското въстание,** води преговори с П. Д. Петков за единен фронт с БЗНС, участвува в комисията за изработване на техническия план на въстанието, среща се с куриери от провинцията. При арестите на 12 септември той е открит в нелегалната си квартира и арестуван. По време на въстанието е на страната на борещия се народ, а през ноември в писмо-декларация до Централния комитет признава деветоюнската грешка, одобрява Септемврийското въстание и изтъква необходимостта партията да поеме безрезервно неговата защита.

През ноември 1923 г. Кабакчиев е избран в листата на Единния фронт **за народен представител от София.** Той отправя неколкократно молба да бъде освободен от затвора, за да заеме мястото си като депутат. Едно от първите искания на трудещите се, които се борят против белия терор в България, е за неговото освобождаване. Правителството обаче готви голям процес срещу Централния комитет, в който Кабакчиев е един от главните обвиняеми. Животът му е в опасност, но въпреки всич-

Digitized by Google

ки рискове той поддържа връзка с Централния комитет, изразява мнение по дейността и борбите на партията, обявява се остро против ликвидаторите, дава предложение за свързване на БКП с масите. А когато става ясно, че революционната вълна в страната спада, той предлага да се снеме курсът за подготовка на ново въоръжено въстание.

През юни 1925 г. в тежката обстановка след априлския атентат и избиването на хиляди антифашисти започва процесът срещу членовете на ЦК на БКП, обвинени в подготовката и провеждането на Септемврийското антифашистко въстание. Главната защита на партията е изнесена от Христо Кабакчиев. В своята 10-часова реч той защитава БКП, въстаналите работници и селяни, Комунистическия интернационал, показва противонародния характер на деветоюнския преврат, обосновава правото на трудещите се да се борят за своите права и свободи. Нанесена е първата морално-политическа победа над фашизма в България. Част от членовете на ЦК са оправдани. Кабакчиев е осъден на 12 и половина години затвор, но при политическата амнистия в началото на 1926 г. е освободен. **През ноември същата година заминава зад граница, а през май 1927 г. пристига в СССР.** Тук е включен в представителството на БКП в Коминтерна, изпълнява функциите си като член на ИККИ, преподава история на БКП и марксизъм-ленинизъм в Международната ленинска школа и в комунистическия университет на народите от Запада. През 1928 г. постъпва на работа в Института Маркс—Енгелс—Ленин, а от 1935 г. е научен сътрудник в Института по история при Академията на науките на СССР.

По това време в БКП се водят остри спорове по оценката на миналото на партията. Кабакчиев е на страната на септемврийското ядро, начело с Васил Коларов и Георги Димитров, което полага усилия за сплотяване на кадрите около революционната партийна линия, за отпор на десните ликвидаторски елементи и на зараждащото се левичарско течение. Пред Втората партийна конференция той се противопоставя на опитите да се отрича революционното минало на партията, изтъква положителните й черти, като посочва допуснатите от нея слабости.

Христо Кабакчиев смята за свой дълг да помогне за **правилното оценяване на миналото на партията.** В международната и в българската комунистическа преса той публикува редица статии, посветени на Септемврийското въстание, Димитър Благоев, историята на БКП и на международното комунистическо движение. Неговите трудове се основават на задълбочено проучване на партийните документи, вестници и списания, събрани спомени и материали от участници в събитията и са в духа на постиженията на партийната политическа мисъл.

Левосектантското течение в партията, което на Втория пленум (1929 г.) завладява партийното ръководство, подлага на критика възгледите му за характера на тесносоциалистическата партия, за същността на ленинизацията на БКП. Сектантите неправилно го обявяват за носител на десен опортюнизъм в БКП и, че уж не признавал своите грешки и разкрасявал миналото на партията. Кабакчиев воюва с тях, доказва своята правота, защитава добродетелите на тесните социалисти. Но е принуден

Digitized by Google

в своите произведения в началото на 30-те години, наред с посочване положителните черти на партията, да дава и необоснована критична оценка за нейната теория и практическа дейност.

След преодоляване на лявото сектантство, по предложение на Георги Димитров Задграничното бюро му възлага да ръководи група за подготовка на трудове по история на БКП, резолюции и решения на партийните конгреси, конференции и пленуми, избрани произведения на Димитър Благоев и други партийни дейци, история на партията. Той извършва огромна работа за изпълнение на тази програма. Заедно с това пише двата си крупни труда „Спомени и материали от историята на партията на тесните социалисти" и „Димитър Благоев и партията на тесните социалисти", които завършва през пролетта на 1938 г. Започва и изследвания по история на България.

Кабакчиев работи с голямо напрежение и вдъхновение, с чувство, че изпълнява своя дълг към партията и по-младите поколения. Здравословното му състояние обаче все повече се влошава и на 6 октомври 1940 г. той умира след трети мозъчен кръвоизлив.

●

Делото на Христо Кабакчиев е непреходно, както е непреходно и делото на партията, чийто верен войник е през целия си живот. Очистен от левосектантските клевети, той заема достойно своето място в пантеона на безсмъртните. С още по-голяма сила звучат думите на Георги Димитров, който дава най-висока оценка на човека и комуниста Христо Кабакчиев: „Със своя необикновен, богато надарен ум, със своята строга принципиалност, с кристалната си чистота, безукоризнена лична и политическа честност, с безкрайната си преданост към делото на работническата класа Христо ще остане задълго прекрасен пример за подражание от младите революционни поколения. Неговото име заслужено ще бъде записано наред със славните имена на Дядото, Кирков, Гаврил в историята на нашата героична партия."[7]

[7] Хр. Кабакчиев, Избрани произведения, с. III—IV.

Digitized by Google

ВЛАСТ ЧРЕЗ НАРОДА

Проф. КОЛЮ КОЛЕВ

Основният социален резултат на самоуправлението, исторически по своята роля и значение, е многостранното развитие на личността. Тази цел е била винаги център на партийната политика. Юлският пленум на ЦК на БКП (1987 г.) подчерта в своя програмен документ, в научния модел за понататъшното развитие на социализма в НР България, че главната цел на преустройството е усъвършенстването на личността като труженик, творец и потребител.

Вероятно още е рано да открием всички черти на самоуправлението — това ново явление в социалистическото развитие на страната, на нашата икономика, наука и духовен живот. Но съвършено ясно е, че колкото по-рано открием отговорите, толкова по-добре ще пресметнем плюсовете и минусите, ще премахваме препятствията на формалистичните традиции и инерция, на старите подходи. Главната черта на този процес на демократизация е преминаването от системата на власт в името на народа, на власт чрез народа.

Новите социални и политически механизми не могат да проявят напълно своето полезно действие в обстановката на вече остарели производствени и обществени отношения. Самоуправлението безспорно е нова степен на усъвършенстване на социалистическите обществени отношения в сегашния етап на обществеското развитие. „Политическата свобода означава свобода на народа да се разпорежда със своите общонародни, държавни дела" — писа В. И. Ленин и още по-категорично определи ролята на самоуправлението и върховната власт на народа: „...да издава сам закони, да избира и сменя сам всички длъжностни лица в държавата, на които се поръчва провеждането на законите в живота и управлението въз основа на законите" (т. 13, с. 68). Нещо повече: в проекта за програма на РСДРП той издига понятието „самодържавие на народа".

Самоуправлението издига на нова степен **демократичните принципи и институции на социализма** и превръща общоизвестните истини от теория в обществена реалност, от възможност в действителност, от общовалидни принципи в норми на реалния живот.

Преди реалните права на личността и на колектива и особено на производителите като една функционираща асоциация върху общонародната собственост бяха почти символични или се проявяваха във форми, които не можеха да изразят цялата същност на социалистическите производствени отношения. Даже и след като бяха прехвърлени редица права от държавните

Digitized by Google

институции на самите колективи и на обществените организации пак не се постигна онова необходимо производствено отношение, в което личността-труженик не само да се чувствува, не само да осъзнава, но и да изпълнява функциите на собственост и на владеене на тези средства за производство.

Отделната личност в своите юридически и икономически отношения беше до голяма степен в подчинено състояние, а не пълновластен стопанин на средствата за производство. Задавали сме си въпроса и досега не сме престанали да се питаме: защо дисциплината в производствения процес — трудова, технологическа, финансова, е на ниско равнище, защо използването на техниката и технологиите, на работното време е твърде неефективно, защо използването на суровините и материалите се съпровожда с невиждано и непривично за българина прахосничество? Загубите се измерват в национални мащаби със суми, които често достигат милиони левове.

Отговорът не може да бъде еднозначен, но общото, което изразява тези отрицателни явления и тенденции, е отношение на известно **отчуждаване от обществените интереси**, от обществената собственост и несоциалистическо отношение към разпределителните отношения, неразбиране на същността на материалните и духовните стимули. Трудовият договор, който свързва една личност с предприятието, я поставяше повече в положение на страна, а не в положение на собственик или на владелец на средствата за производство. Нейните функции бяха производствени, технологически, но по-малко икономически и още по-малко управленски. С други думи, мястото на личността, ако щем и на самия трудов колектив, беше до голяма степен извън естествените координати, характерни за социалистическите форми на собственост и на стопанисване.

Тези въпроси очевидно, колкото са основополагащи за теорията, в още по-голяма степен се отнасят за практиката. Става дума да преминим от простото повтаряне на правилни тези към създаване и функциониране на политически, социални, нравствени и естествено на юридически механизми и системи, за да може правата от нормативно регламентирани да станат реално упражнявани. А правата водят естествено и до съответно нарастване на отговорностите. Такива механизми са все още недостатъчни, а някои по време на експериментирането се оказаха твърде неадекватни на новите процеси.

Самоуправлението, когато бъде приложено в пълна степен, поставя нещата на тяхното естествено място. Колективът и личността, която участвува в производствения процес, в научната или културната сфера, има много съществени нови функции.

Най-напред тя **формира всички структури на управление непосредствено**, а не по системата на представителната демокрация. Избират се низовите органи, ръководителите на цеха, на предприятието, на клоновото стопанство, на стопанската организация и на аграрно-промишления комплекс, на сдруженията и асоциациите. Личността участвува в управлението, тя е основната фигура, на нея принадлежи решаващият глас, тя формира критериите за оценка на ръководните институции.

Личността не само изпълнява избирателното си право в

Digitized by Google

една нова област, но и упражнява своето конституционно право на собственост върху средствата за производството. Поначало правото на собственост се изразява в притежанието й, в нейното управление, в нейното стопанисване. Според новите решения трудовият колектив сега фактически стопанисва и владее собствеността, развива я чрез самофинансиране и кредити, чрез рационализиране, открива нови дейности. Това не означава разрушаване на обществената собственост, тя си остава единна и неделима.

Може да се противопоставят едни или други възгледи за тези фактически промени в собствеността и владеенето, за тяхното съотношение в лицето на трудовия колектив, на стопанската единица, на отрасъла или на личността, но едно е безспорно, че функцията на отделния труженик в условията на самоуправлението го поставя в нова, много по-отговорна роля, предоставят му и правата, и отговорността да се разпорежда с най-крупните обществени богатства (в мащабите на страната тези богатства надминават сумата 120 милиарда лева).

Личността не е само обект на управлението, самата тя е и субект на социалното и икономическото управление. Развитието на тези процеси ще я превърне изцяло, по думите на Маркс, в **социализирана личност**. Той, труженикът, ще влага много повече смисъл в понятието „моя завод", „нашия отрасъл", „нашата държава", „моята страна".

Новите принципи непременно ще станат убеждение и социално поведение на личността, както предвиждаше В. И. Ленин, „масата от населението ще се издигне до **самостоятелно** участие не само в гласуването и изборите, но и във всекидневното управление" (т. 33, с. 88).

Друго съществено отличие е, че колективът, че личността ще имат силно влияние в определянето на стратегически и тактически задачи на своето предприятие. Труженикът ще участвува с пълен глас в решаването на основните икономически, научно-технически и социални процеси в колектива, където ще се установи еднопосочност на държавните задачи с глобалните цели на развитие, с възможностите на самия колектив за творчество. Същността на въпроса е, че колективът не само формира ръководни органи, но и **определя политиката на стопанската организация и функциите на тези ръководства.** По този начин, като се прибавят и контролът върху органите, и анализите на резултатите, се получава завършена система на едно реално упражнено право на гражданина, на личността, едно пълновластие, една ясно изразена демократична тенденция.

Ще достигнем ли до всички тези черти, за които става дума? Зависи от подхода, от политическата работа на партийните органи и организации, на обществените органи, от правилното поставяне на проблемите. Сега самоуправлението се затваря предимно в изборите на ръководни органи. Още в началото на кампанията се знаеше, че на редица места те ще преминат твърде набързо, че не ще се постигне идеалният модел на формиране на управленски структури. Както е известно, в някои стопански области те преминаха и формално.

Не е беда, че повечето от досегашните ръководители са

Digitized by Google

преизбрани. Даже е необходимо да се запазят кадрите, които са се утвърдили, които имат престиж в колективите. Още нямаме отговор и вероятно не ще имаме, защото са необходими цялостни проучвания, дали тази селекция е била най-сполучлива. Дали в ръководните органи са хората, които имат най-големи възможности да използват по нов начин колективната мисъл, дали могат най-добре да съчетаят интересите на страната и на отделната личност, дали като управление ще могат напълно да осъзнаят какво преустройство сега е потребно във времето на научно-техническата революция. Колко от новите ръководства действително поновому ще поставят проблемите на техническото и технологическото превъоръжаване, на новата икономическа и социална политика?

Самоуправлението е колкото изпит за ръководствата, дваждъ е изпит за зрелостта и съзнанието на самите колективи. В теорията и в практиката, в идеологическата работа, в това число и в средствата за масова информация, стигнахме до парадокса да търсим вина и слабости само в ръководствата, а не се решаваме да кажем, че има определени дълбоки деформации и в редица трудови колективи, да не кажем по-силна дума — в цели сфери на дейност.

Изборите показаха, че в някои случаи надделяват тенденциите на средното равнище, на посредствеността, която търси и в ръководствата себеподобните си, която търси спокойствието и рутинните действия. Вестник „Работническо дело" изнесе един случай, когато началникът на леярния цех в комбинат „Млада гвардия" в Хасково не беше избран. В неговата характеристика има няколко основни момента — извел своя участък от изоставащ до значителни постижения, въвел ред и дисциплина, забранил да се употребява алкохол в работните помещения, не разрешавал да се губи работно време. Вероятно положението е по-сложно, отколкото може да бъде описано в две изречения. Поважното е, че самоуправлението, колкото и прогресивно явление да е, може да се окаже арена на нездрави интереси, на потребителство, на карииеристични стремежи, на познати чиновнически заговори, на разчистване на сметки. В едно предаване по телевизията съветският режисьор Ролан Биков изрази следното съждение: „Докато пролетариите се обединяваха, еснафите вече се обединиха и създадоха своя култура без култура, своя нравственост без нравственост, свои принципи без принципи". Тези еснафи и неоеснафи да не би да живеят на луната, да не са извън някаква колективна форма на живот?

Какво ще бъде противодействието?

Не може да стоим настрана с чинно скръстени ръце и да гледаме как на тази арена властвува появилата се стихия. Но не може и да се намесваме грубо и по стария административен начин да налагаме по наше мнение един или друг ръководител. Внимателната и принципна партийна дейност, предварителното проучване на обстановката в един или друг колектив, социологическите изследвания за кадрите, въвеждането на конкурсната система, предлагането на няколко кандидатури, в това число и на хора извън кръга на самата производствена единица, са система от сигурни гаранции. В тази дейност решаващи са примерът и опитът на партийните организации, които ще придадат

на тези процеси вярна насока, принципност и публичност. Не достатъчно например за предложените кандидатури да се чета съчинени по стария начин кадрови справки. Всеки кандидат щ е по-добре да изложи и защити пред своите избиратели мащаб на програма за развитие на предприятието, организацията, н колектива. Това би било по-сполучлива форма на конкурс, от колкото излишната и бюрократична система, наречена „конкур по документи".

Проблемът за формиране на ръководни структури не мож да не се гледа от една най-важна страна — да се извърши ма сово социален естествен подбор, който ще доведе да се издигат на командните точки на икономиката, на науката и в цялостния живот най-способните, хората, които могат да дадат на обще ството друга формула на ускорение, делови и енергични, с въз можности доказани, а не съчинени в кадровата справка качест ва. Самоуправлението не може да покаже своята истинска сила ако не защити напълно основния принцип на социалистическото общество „От всекиго според способностите".

Дали всеки от нас би имал силата да каже, че навсякъде кадровият подбор е направен по този принцип? Колко хора не са си на мястото, със своите противопоказни качества за ръководители те внасят деформации в колективите, създават атмосферата на нездрави отношения, на кариеризъм и подлизурство, създават вторични системи на управление от кръг на „лично доверени хора", под прикритието на нашите най-чисти комунистически принципи прикриват дребнобуржоазни възгледи и отношения, ерозират здравата система на нашето общество.

Разсъждаваме по тези проблеми с едничкия стремеж да се направи дисекция на това начало, да се извлекат поуки, да създадем солидни политически и социални гаранции за всеобщото действие на високите принципи на самоуправлението.

Важно условие на нормалното развитие на този голям обществен процес са **контролът и самоконтролът**, предвиждането на такива механизми, които ще гарантират стабилност и прогресивно развитие на новия стил и система на управление. Има реална опасност в този етап да се проявят, а вече се и проявяват, някъде по-слабо, другаде по-силно, колективно-груповите интереси за сметка на обществените, за сметка в края на краищата на интересите на отделната личност. Впрочем няма защо да ги очакваме, те са пред нас. Играта с калкулации за постигане на по-висока цена на изделията и съответно по-висок доход, нарушенето на асортиментните структури, за да се работи само по високорентабилни производства, са твърде често срещано явление.

Криворазбраната демокрация или „играта на демокрация" може да накара някои ръководства да защитят интересите на колектива, да нма стремеж за висок доход, за нетрудов в най-общото понятие доход за сметка на обществото.

Ще ръкопляскат ли на такъв бригадир, на такъв директор, на такъв председател? В повечето случаи — да! Ще го преизберат ли за следващия мандат. Вероятността е много по-голяма, отколкото, ако той постъпва като споменатия вече ръководител на леярния цех от Хасково.

Тук стигаме до здравия климат: **политически, идеологически,**

Digitized by Google

социален. Стигаме до цялата система от правни и нравствени норми, от тяхното цялостно прилагане и усъвършенстване. Самоуправлението не стои извън държавната и правовата система, извъи интересите на обществото. То ще бъде толкова по-съвършено, когато стане основа на тази система. В същото време няма по-голяма сила, която да разруши бюрократичните системи и схеми от тези самоуправляващи се организации. Новите процеси са пълно отрицание на администрирането, на излишните управленски звена, на цялата система от взаимоотношения от стар тип. Сега никой не може да скрие своята немощ зад държавна инстанция, да се оправдава с чужда вина. Бюрократичните подходи, тези по същество догматични и консервативни възгледи, не могат да се преодолеят по друг начин освен чрез пълната и самостоятелна изява на личността и на колектива от личности.

Ще се зададе справедливият въпрос: в съзвучие ли са всички нормативни актове и системи, цялата система на социално управление с новите принципи?

И да, и не! Има много остарели наредби и документи, загубили давност поради новия етап на общественото ни развитие и са в противоречие с принципите на самоуправлението. Още не може да се води например пълноценна диалогова система на икономическа основа между стопанските организации. Още има десетки митарства, през които е принудена да мине една идея, един проект, за нови решения в производството и технологията. Много от загубите и преразходите просто се програмират: най-напред с остарели моменти в системата на нормативи, които твърде много се отличават от най-добрите световни показатели за единица продукция.

Бюрократизмът, формализмът, административното високомерие ограничават реалните права на личността, особено в икономическия живот. Те са не само пречка, но и антиобществени, антисоциалистически тенденции и явления. Борбата за тяхното изкореняване е всъщност движение към разширяване на социалистическия демократизъм, към неговото всеобщо действие.

Самоуправлението предполага, или по-точно изразено, е невъзможно без пълна гласност за функционирането на всяка научна, икономическа, културна и обществена система. Известна е мисълта, че без гласност няма демокрация и, нека добавим, няма и не може да има истинско самоуправление. Проблемът е да се създава такава атмосфера, че винаги колективът и отделната личиост да знаят всичко за поведението на системата. В тази област още не са подготвени механизми за точна информация и анализи, които да излагат действителното състояние на нещата, положителните процеси и социален опит и отрицателните факти и тенденции. Особено важно е да се дава постоянна гласност на общественото мнение, на колективната мисъл. Необяснимо е, че продължават на практика да се изготвят статистически отчети на отделни предприятия, които по същество нищо не казват, основни показатели като производителност на труда, фондоотдаване и други се изчисляват само по стойност, което крие сериозна опасност да се нагласяват резултатите.

Ако погледнем как се изучават и разпространяват най-добрите резултати, според известната Ленинова формула за глас-

Digitized by Google

ност, сравнимост и повторение на опита, ще разберем, че се спрягат само думи без някаква системна ориентация.

Преустройство и гласност — тези две понятия за съветското общество и за нашата страна са същността на промените, истинското съдържание на социалистическата демокрация.

Най-важният процес на самоуправлението е **организацията, нормалното функциониране на всеки колектив,** и то при една ясна цел: да се стигне до много по-висока степен на икономическа и социална ефективност. Самоуправляващите се организации, които ще тъпчат на едно място, които по нищо няма да се различават от стария тип организация, нямат никаква стойност, те работят против своите основни принципи. Мнозина помислиха, че с изборите завършва самоуправлението. Не, тъкмо обратното — с изборите започна, за да се превърне в още по-силно движение за икономическо и научно-техническо, за материално и духовно развитие на нацията. Нека да си припомним едно понятие от В. И. Ленин за **самодвижението на обществото** на социализма. Самодвижението — ето цялостното определение на новите процеси, когато страната, народът до последната своя социална структура ще се саморазвива върху основата на социалистическите принципи, норми и механизми.

В това самодвижение виждаме главната сила за постигането на такива качествени параметри на производството, на научните изследвания, които ще ни изравняват с най-развитите индустриални държави. Преминаване към нова техника и технологии, които ще изменят характера на труда, ще го наситят с интелектуални черти, ще издигнат културата и възможностите на цялата нация и на всеки труженик в страната. Самодвижението може да обедини колективната мисъл и стремежи, да генерира постоянно идеи и нови решения, да направи всяка личност в материалното и духовното производство не просто работник, а истински творец. Като разглежда социалистическата демокрация, съветският автор Лев Толкунов подчертава едно право, което е записано ясно в основния закон на СССР, каквото е правото на свободата на научното, техническото и художественото творчество (сп. „Проблеми на мира и социализма", кн. 10, 1986 г., с. 112).

Вече опираме до големия проблем за истинския смисъл на живота. Социализмът не си е поставял за цел да осигури само простото биологическо и социално съществуване на човека в елементарните, твърде ограничени норми на потребление. Това е само един етап, начален етап. Истинската свобода на личността е възможността тя да развие своите заложби, за да измине единствените сезони на своя живот с цялостна изява на своята същност, на своите дарования, да усвои съвременни знания, да изрази своите възгледи и върви постоянно към изменение и съвършенство, този незавършващ път на социалния прогрес. Това е личност, която ще разрушава и същевременно ще изгражда нещо ново, което е потребно на бъдещето.

Всяка нова система или действие има един точен измерител и оценка, доколко той служи на човека, на нашия съвременник, на обществото. С това единствено мерило ние може убедено да оценим самоуправлението като реална обществена сила за самоусъвършенстването на нашия строй.

Digitized by Google

ИДЕОЛОГИЧЕСКАТА РАБОТА — ДЕЙСТВЕН ФАКТОР

КЛИМАТЪТ

РУМЯНА КАМБУРОВА

Съзнанието за взаимна отговорност и за взаимно зачитане по цялата хоризонтална и вертикална верига на обществения възпроизводствен процес ще бъде главното в новия социален климат.

Из „Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България"

Отдавна вече за никого не звучи необичайно понятието „социален климат". И в работническия колектив, и в научната общност, и в семейството хората търсят причините за успеха или неуспеха и в атмосферата, която ги обгражда.

Оказва се, че не само замърсеният въздух, който дишаме навън, не само нарушеното екологично равновесие в природата може да доведе до злокачествени промени в човешката личност (в биологичен и в социален смисъл). Човек може да получи стрес от силно преживяване, предизвикано от бедствие, катастрофа, загуба на близък човек. Но в също такъв стрес с още по-тежки последици може да изпадне и от честия сблъсък с безпринципността, несправедливостта, фалша, бюрократизма.

Отчетно-изборните събрания на много места показаха, че критичният тон на комунистите все още се приема не като искрен стремеж към качествени промени, а едва ли не като лично злепоставяне на някои ръководители. В края на краищата на тях висшестоящите органи ще правят оценка, тяхната пригодност за заеманата длъжност ще преценяват. Именно в този момент критиката за някои хора е крайно неудобна. Но точно те компенсират този свой комплекс с най-разпаленните лозунги за преустройство с надеждата, че отново могат да заменят реалните дела с празното фразьорство.

Самоуправляващите се единици избраха своите ръководители. В повечето случаи предложените кандидати получиха тяхното доверие. Но нали не бяха съвсем изолирани примерите по отхвърляне на кандидатури, в отговор на което на отделни места се стигна до познати извращения — администриране, провеждане на повторен избор и т. и.

Средствата за масова информация с критични публикации дадоха гласност на някои от тях. Отговорите на критиката обаче, както обикновено без помен от ново мислене, са в широкия диапазон от „благодарност за навременната критика", до нетърпящата възражение констатация, че колективът е недостатъчно зрял и иска за ръководител невзискателен и некомпетентен човек.

Би било погрешно да се от-

Digitized by Google

хвърля подобен мотив. Положително не са малко тези, които продължават да търсят работно място, осигурено осемчасово спокойствие. Много по-удобно е за някои да я карат постарому, без усилия, без напрежение, а ръководителят им да отминава с всеопрощаваща усмивка нарушенията.

Само че времето на снизхождението към подобна категория „трудещи се" отминава безвъзвратно, защото на всички е ясно, че ако Иван не работи добре, и Стоян няма да получи това, което му се полага за неговия труд. Така че ако ръководителят има някакви свои съображения да печели престиж по този начин, колективът няма никакъв интерес да търпи безделници и тунеядци на своя гръб. А ако има още „незрели колективи", това означава, че техните партийни, профсъюзни и комсомолски ръководства не са свършили до този момент необходимото, за да формират у тях действително обективни критерии. Да убедят хората със сериозни аргументи, че фалшивият либерализъм не е от полза за никого. Всеки е отговорен за себе си, но и за всички, с които работи, за всичко, което става около него.

Лошото е, че понякога и добрият колектив е безсилен. При един разговор за гласността в завод „Дружба" във Варна работническите от една бригада споделиха, че имат млада колежка, която изобщо не се вълнува от изпълнението на нормите. „Тя ие храни семейство, има си всичко. Нужен ѝ е само необходимият стаж. Поставяли сме неведнъж въпроса на събрания, но ако я уволнят, няма кой да дойде на нейно място. И уж имаме права да решаваме своите въпроси, а на практика не можем да ги реализираме."

Въпросът остава открит, защото за решаването на този и редица други проблеми са необходими и компетентност, и възможност за комплексен подход към явленията.

Не случайно в последните партийни документи е записано, че трудовият човек занапред ще бъде и субект, и обект на социалното управление. Това на практика означава, че от него ще се изисква висока управленска и социалнопсихологическа култура. Способност еднакво добре да се познават и оценяват както собствените психо-физически, нравствени и комуникативни възможности, така и особеностите на хората, с които ще се работи.

Разбира се, това няма да стане само с добри пожелания. Практиката на напредналите страни недвусмислено е доказала, че вложените средства за солидна подготовка на добри организатори и ръководители на производството имат висока възвръщаемост. А самоуправлението изисква именно това — умение да ръководиш най-напред собствените си действия, за да участвуваш пълноценно в ръководенето на общите дела.

Тук има и друг момент. Знанията дават самочувствие. То от своя страна е задължително условие за разгръщане на творческите възможности на личността. Но това самочувствие може да бъде лесно накърнено, ако човек не получава съответствуваща оценка на своя труд. Едно социалнопсихологическо изследване, проведено през миналата година в големите промишлени предприятия на Ленинград, откри по най-категоричен начин тази зависимост. Две трети от анкетираните посочват, че ако не знаят оценката на колектива за себе си, не могат да работят пълноценно, постепенно удовлетворението от труда и активността им се

Digitized by Google

заменят с апатия, грубост, нежелание за общуване. Незначителен на пръв поглед факт, но със сериозни последствия за климата и в колектива, и в по-широкия социален кръг, и в обществото.

Твърде много се дискутира и по въпроса, какво представлява самоуправлението като форма на демократизиране на обществените отношения — единовластие, контролирано от колектива, колективна власт или възможност за изява на повече и различни неформални водачи.

Интересно е мнението на видния съветски социален психолог Борис Д. Парагин. В едно интервю той сподели: „Изборът на ръководител е само елемент на усъвършенстването на политическите отношения, само елемент в системата на самоуправлението. Този акт предполага: готовност на колектива за адекватна оценка на качествата на ръководителя, здрава ценностна ориентация. От своя страна ръководителят трябва да притежава висока социално-психологическа култура, както и готовност да развива инициативността, творчеството на хората от колектива."

Често в една общност освен официалния ръководител има и други неформални лидери. Дълго време те се смятаха за разрушителен, деструктивен елемент. Но продължителните изследвания на социалнопсихологическия климат в различни колективи показаха, че човек може да стане обединяващ център не непременно в резултат на конфронтация с ръководството. Около един се обединяват, защото той е добър масовик, около друг заради богатата му култура, около трети заради майсторството му.

Добрият, умният ръководител не разглежда тези хора като конкуренти и противници. Той използва качествата им, поощрява възможностите им да въздействуват положително на колектива и ги насочва към реализация на общите цели и интереси, за създаването на спокойна обстановка за труд и творчество. И тъй като лидерството е многообразно явление — с нови идеи, с градивна критичност, с добри организаторски качества, то може да бъде присъщо в една или друга степен на почти всеки член на колектива. Затова трябва да се подкрепя и насочва.

Само по този начин — чрез удовлетворяване на естествената човешка потребност от признание, от реализация на положителните личностни качества, от взаимна отговорност и взаимно зачитане, може да се върви към действително преустройство на обществените отношения, към ведър социален климат.

Digitized by Google

ЕДИННИЯТ ПОЛИТИЧЕСКИ ДЕН ДНЕС, А УТРЕ?

СТАНЧО СТАНЧЕВ
Русе

Повече от шест години изминаха от решението на Секретариата на ЦК на БКП от 15. X. 1980 г. „За усъвършенстване на устната политическа агитация". То регламентира нов метод за общуване на партията с широките народни маси — единен политически ден. И при нас той се утвърди като очаквана идеологическа проява — ден на откровен диалог с трудещите се. На широка демократична основа те имат възможност да бъдат информирани за всички политически, идеологически и социални проблеми, които стоят на вниманието на партията и държавата, на местните ръководства. Той им предоставя възможност да обсъждат и да дават предложения по важни проблеми, да получават отговор на въпросите си, да се срещат с ръководители от различен мащаб не „на крак" и „в движение". Всичко това повиши трудовата и социалната активност на хората.

Имаше и период, макар и кратък, в който се забелязва известно спадане на интереса към единния политически ден. Изказваха се мнения той да се провежда не всеки месец, а порядко. Прокрадваха се въпроси и съмнения дали е чак толкова необходим. Забеляза се известен спад в посещението на докладчиците в трудовите колективи.

Тези причини и следствия ни подтикват към такъв въпрос — не е ли проява това на онази българска черта, за която говори другарят Тодор Живков в Заключителното слово пред XIII конгрес? Изминаха няколко години, единният политически ден започна да „остарява" и едва ли не трябва да го заменим с нещо друго, да измислим нов метод, нова форма преди да сме овладели неговата специфика, преди докрай той да е разкрил всичките си възможности.

●

В Русе бе оценено правилно състоянието на организацията и ръководството, подходено бе творчески и се набелязаха практически мерки. Темите се утвърждават от висшестоящите партийни органи и от заводските комитети. Така се повиши демократичното начало в организацията и се предостави право на колективите да подбират проблемите, по които да разговарят. Общинските и заводските комитети се ангажираха в по-висока степен с избора на темите. Това изискваше от тях по-добре да познават състоянието на трудовите колективи.

Повишиха се взискателността към членовете на групите докладчици и контролът от страна на партийните комитети, увеличи се броят на срещите с хората.

Digitized by Google

Инструктажите с докладчиците провеждаме редовно. Изключения се допускат само в случаите, когато съответната тема е обсъждана на общ форум и активът е запознат с проблема. В тях вземат участие партийни работници, а в някои случаи известни научни работници, журналисти и др. След тяхното изложение винаги има информация за състоянието на проблема на място. Така се стремим да го „приземим" до нашите условия.

Раздаваме помощни материали по темата за всеки трудов колектив. Общинските и заводските комитети подготвят своя информация за състоянието на проблема на тяхно равнище с по-голяма конкретност.

Считаме, че този подход е правилен. Така се премахва „анонимността" на въпросите. Те придобиват по-реален и конкретен характер. По-точно се определят отговорностите.

Масова практика вече е участието на партийните, държавните и стопанските кадри. Изключение са онези ръководни кадри, които точно тогава ще насрочат някаква оперативка или съвещание или ще си намерят „неотложна" работа. Можем да кажем, че проблемите с тяхното участие като цяло са решени, без да намаляваме усилията си да постигнем реалния максимум. В това отношение незаменима и решаваща е ролята на председателите на групите докладчици.

На повдигнатите въпроси се отговаря веднага, когато това е възможно. Останалата част от въпросите се записват на справката-образец, която всеки докладчик попълва. Отговорите се предават в трудовите колективи или от този, който е записал въпросите, или от друг докладчик.

Специална роля сме отделили на средствата за масова информация по отразяване подготовката и хода на единния политически ден. Във вестник „Дунавска правда" се помества предварителна информация за темата, отразяват се инструктажите, публикуват се дописки за провеждането му в различните трудови колективи. Сложихме началото на нова рубрика — „Отговори на въпроси от единния политически ден". С нея целим да информираме населението по най-наболелите повдигнати въпроси със силен социален резонанс. Тя ще бъде мощно средство за формиране на правилно обществено мнение по най-животрептящите въпроси на трудещите се. Подобна практика имат и местните вестници.

Собственият ни опит и новите условия, в които се развиват страната и трудовите колективи, ни поставят редица въпроси. Единият от тях е колко време един метод, една форма могат да бъдат на въоръжение в идеологическата практика, в частност, в агитационната дейност. Нашето разбиране е, че трудно може да се определи времето, през което трябва те да се използват, като изключим специално организираните идеологически кампании, целеви програми и т. н. За нас главният въпрос е да съумеем вярно да оценим дали този метод или форма са съзвучни с времето, дали предоставят възможност чрез тях да се възпитават, учат и мобилизират трудещите се на това, което партията поставя на всеки етап от нашето развитие. Ако формата служи като спирачка, ако са изчерпани възможностите ѝ, тогава трябва да я изоставим. Ако преценим, че тя позволява да се провежда ефективна и актуална идеологическа работа, тя трябва да се използва. Този проблем можем да го усложним, ако

Digitized by Google

към тези съображения прибавим изискванията, произтичащи от промените в съдбата на трудовите колективи в условията на самоуправлението.

Изградиха се нови производствени, организационни и административни структури. Дадоха се нови права на колективите. Поновому се формират годишните задачи.

Разкриването на резервите в голяма степен ще бъде дело на самия колектив поради действието на икономическите закони и принципите на самоуправлението. Но в никакъв случай няма да намалее необходимостта от прилагането на такъв целенасочен идеологически подход, чрез който ще подбуждаме творческото търсене на трудещите се, ще формираме нови критерии, ще изграждаме правилно отношение между личните, колективните и обществените интереси.

Сега има нужда в трудовите колективи да се разясняват принципно новите проблеми, които възникват от стопанисването на собствеността.

Логично е в условията на самоуправлението да намалеят административните и икономическите връзки между първичните колективи и ръководните звена. В такъв случай целенасоченото идеологическо общуване ще бъде още по-належащо. То ще стане още по-необходимо, за да се поддържа пълноценна духовна връзка на партията с трудещите се.

Единният политически ден и занапред може да бъде мощно средство за формиране и за изучаване на общественото мнение. Чрез него имаме възможност да планираме по-добре идеологическото въздействие и да внасяме елементи на технологичност в ръководството и организацията на идеологическата работа.

Поради своята същност той е проява на социалистическата демокрация — всички трудещи се участвуват в обсъждането на определен проблем, предложен от съответното бюро, дават предложения, задават въпроси, получават отговор. Чрез него успешно се съчетава демократичното и централизираното начало в агитационната дейност, което е в унисон с изискванията на времето.

Практиката поставя и въпроса за критериите за оценка на единния политически ден. Има случаи, когато той е организиран добре, спазени са всички изисквания, информацията е поднесена изчерпателно, изяснени са причините и т. и., но въпреки това, а може би и тъкмо поради това, никой не задава въпрос, не прави предложение. В такъв случай по-силно се проявява информационно-познавателната функция на единния политически ден и не би следвало да го считаме за слаб.

Ако на всяка цена търсим и очакваме конкретни технически и организационни предложения, има опасност да го превърнем в производствено съвещание.

Висока оценка заслужава такова протичане на деня, когато е създадена правилна организация, има въпроси, предложения, изказват се мнения, когато се получава отговор на зададените преди въпроси, т. е., когато хората разбират проблема и виждат мястото си, търсят пътища за решаване.

Практиката ни е богата с положителни примери от всички общини.

Digitized by Google

В община Вятово докладчикът отива на единния политически ден заедно с ръководители на русенски предприятия, които имат филиали там. Провеждат се срещи с отделните колективи. Обсъжда се темата, изразяват се мнения, поставят се многократно повече въпроси. Много от тях се решават в кратки срокове, вместо за месеци. Повишава се трудовата и социалната активност. Така проведен, денят ще бъде винаги очакван и високоефективен.

●

Досегашната ни дейност ни убеждава, че тази форма на работа отговаря на партийните изисквания за жива връзка с хората. Тя дава възможност в един ден, в рамките на няколко часа да се проведе откровен диалог с всички трудещи се, да се планират и осъществят срещи с най-отговорните кадри.

Ако понякога денят не е проведен както трябва и не постига целта, то вината не е в теоретичния модел, а в практическата ни дейност. И затова излишното формотворчество „би насочило парата в свирката, а не в колелата".

Главните резерви ние търсим в подобряване на организацията и ръководството, в преодоляването на някои пропуски, които все още се срещат като например неправилния подбор на темата, неприлагане на принципа за авторитетност на източника на информацията, отминаване без последствия на рационални предложения.

Високите изисквания на времето ни карат да огледаме още веднъж създаденото досега и да преценим доколко то отговаря на тези изисквания, да вникнем още по-дълбоко в новите процеси, за да бъде единният политически ден непрекъсната жива връзка на партията с трудещите се.

Digitized by Google

КПСС — ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

НАУКАТА — НЕИЗЧЕРПАЕМИЯТ РЕЗЕРВ

КОСТА ДИМОВ

Да гостуваш в братската съветска страна, във великата страна на Ленин сега е по-различно от всеки друг път. Така е, защото макар и за броени дни ще почувствуваш процеса на дълбоко преустройство на цялото общество, борбата, отговорността, себеотрицанието за осъществяването на ясната перспективна стратегия на ускорението, начертан на XXVII конгрес на КПСС, от Априлския (1985 г.) пленум на Централния комитет. Ще почувствуваш динамизма, с който се решават социално-икономическите проблеми.

Голям шанс за моята журналистическа командировка бе възможността да посетя Академията на науките на Латвийската ССР, обстойно да беседвам с нейния председател — академик Бруно Андреевич Пурин, със секретарката на партийния комитет Рута Петровна Скудра.

— Каква е ролята на науката за постигане целите на преустройството? Каква е позицията и какво се прави от Вашата академия за превъплъщаване в живота на партийната стратегия? — попитах акад. Пурин.

— Нашата академия има богати традиции и опит. По редица важни направления на фундаменталните и приложните изследвания е достигнала до най-предни позиции в Съветския съюз. Много постижения на латвийски учени са получили признание и зад пределите на страната. Напрегнато работят колективите на нашите физици. Пример за това са техните изследвания в областта на магнитната хидродинамика и други, които позволиха да бъдат решени редица съвременни технически проблеми.

Академикът изтъкна още примери за забележителни постижения на учените микробиолози, които създали биотехнология за получаване на високоефективен обогатител с ниско белтъчно съдържание, използван при храненето на селскостопанските животни. Понастоящем заводи в Съветския съюз използват тази технология.

Значителни са и успехите на химиците. С целенасочени търсения на нови, биологично активни съединения, на основата на фундаменталните изследвания в областта на биоорганичната химия, на молекулярната биология, генното инженерство учените от Института органичен синтез са създали последните няколко години 60 медицински препарата и 15 за селското стопанство.

С решаването на актуални проблеми на народното стопанство заети учените икономисти. Техни разработки в областта на методологическите основи и усъвършенстването на стопанския механизъм на аграрно-промишления комплекс са получили широко признание.

— Но за реализацията на новите изисквания на партията за приоритетно развитие на фундаментални изследвания и за повишаване творческия принос на учените в материалното производство сме още в голям дълг — продължи председателят на академията. — Достигнатото досега не отговаря на динамизма на нарастващите потребности на народното стопанство, на съветските хора. Основният задържащ фактор за коренно подобряване качеството и конкурентноспособността на най-важните изделия се явяват незадоволителните темпове на внедряване на най-съвременните постижения на наука

Digitized by Google

но-техническия прогрес. Да, оказахме се пред немалко основания за безпокойство. Преустройството и за нас се яви жизнена потребност. Натоварени сме академията като цяло, всяко нейно звено, институт, всяка научно-внедрителска организация да положим на задълбочен, критичен анализ досегашната ни дейност, сегашното ни състояние и да си определим цели, напълно съответстващи на стратегията на ускоряването, ориентирани само към върховите постижения в световната практика. Ето защо може да се каже, че изходящи от конгресните решения, нашата академия вижда най-важната си задача за предстоящия период в това да концентрира научните сили и материално-техническите ресурси именно в тези направления, които определят днес най-високите темпове на развитие на икономиката, достигането на най-високоефективно производство.

Академията се състои от 15 института. Тяхната разнолика досега дейност е вече координирана, концентрирана в няколко основни направления. Избрани са няколко насоки за фундаментални и научно-технически изследвания: машиностроене и роботика, информатика и изчислителна техника, нови материали, разбира се, в точно определени направления, които са обект на тукашните творци, нови лекарствени препарати.

Приоритетните направления на фундаменталните и приложните изследвания се разработват в съответствие с комплекса на народностопанските задачи. Едно от тях се явява усъвършенстването на научните основи на аграрно-промишления комплекс. В рамките на друго се създават препарати за медицината и селското стопанство. Широк цикъл от дейности в това отношение разгръща Институтът по органически синтез и микробиология.

В обсега на преустройството на академията се включва и нейното най-активно участие в анализа на дейността на висшите учебни заведения, на отрасловите научноизследователски организации. Да се определят тяхното по-нататъшно развитие, новите критерии и изискванія за работата им в съответствие със стратегията на ускоряването.

Не ще и съмнение, че сърцевина на кардиналния проблем за преустройството са кадрите. За да се обединят усилията на академичните институти, ВУЗ, предприятията от промишлеността, селското стопанство, се изграждат учебно научно-производствени комплекси. Един от тях например е по молекулярна биология. Грижи се едновременно за подготовката на кадри и за науката, и за производството. За засилване съвместната научна работа на институтите на академията с висшите учебни заведения.

— Кадрите са главният, решаващият фактор в преустройството — каза акад. Пурин. — Затова ние преминахме и към нова система на атестиране и заплащане според реалните им приноси. За талантливите, творците и организаторите в научните изследвания и разработки създадохме по-добри условия за работа, повишихме тяхната работна заплата, обградихме ги с различни други стимули. А от изоставащите традиционалисти — около 200 души — се освободихме. Насочихме ги към друго поприще на тяхното развитие.

Неотдавна тук са проведени нови избори за академици и член-кореспонденти. Със значително подмладен интелектуален потенциал е подсилена академията. Това са редица нови директори на институти, половината от състава на Бюрото и Президиума на академията е обновен. На всеки негов член е възложен конкретен проблем, задача, за която да отговаря. Така например акад. Ян Лиелпетерс е поел проблема за ефективното внедряване на научни разработки в народното стопанство.

В ясно очертаните проблеми на преустройството акад. Пурин отдели значително място и на състоянието и перспективата за развитието на експерименталната база. Изтъкна, че тя все още изостава от научно-техническите постижения на академията. Затова освен преустройството, преминаването на стопанска сметка на дейността на седемте конструкторско-технологични бюра и двата опитни завода

Digitized by Google

на академията, е изграден и инженерно-технологичен център. Негова задача е да произвежда опитни образци, дори продукция в малки серии.

— Процесът на преустройството е немислим без най-активното включване в него буквално на всеки член от нашия колектив, без той да стане истински творец, борец, организатор за осъществяване на партийната стратегия — каза в заключение гостоприемният събеседник. — А политически стопанин на колектива е нашата партийна организация. Ето защо предоставям думата на другарката Рута Петровна Скудра, секретарка на партийния комитет.

— Какво може да се каже за сегашната роля на партийната ни организация, на партийния комитет в борбата за решително подобряване качествените параметри на научните разработки? — с този въпрос се включи тя в разговора. — Сега неотменна наша задача е да създадем необходимата мобилизация, чувство за отговорност за коренен прелом в стила на научните сътрудници, да подбудим у тях активни новаторски действия.

И тя подчерта, че преустройството изисква комунистите да дават тон за строга критична оценка на положението, в което се оказват отделни звена и институти, и да се набелязват кардинални мерки за неговото изменение. Че за съжаление системният, комплексният подход още не е характерен за дейността на всички от двадесет и седемте първични партийни организации. Във всички звена не се изяснява защо не се изпълняват партийните постановки, не се предприемат ефективни мерки, та не по-малко от два пъти и половина да се съкратят срокът за разработките и пускът в производството на нови изделия. Да се внедряват най-нови ефективни технологични процеси. Всеки проект да премине през строгата експертиза на ефективността.

Ето защо партийният комитет е разработил и приел комплексен план за политическо, идеологическо, организационно осигуряване на всички задачи, свързани с повишаване ефективността на научните изследвания и ускореното им внедряване в практиката. Изградена е вече инициативна комисия от най-изтъкнати учени и специалисти на академията, на ВУЗ, която е проучила обстойно и оценила какъв е делът на научните, главно приложните изследвания, осъществявани от тях за ускоряване на научно-техническия прогрес в столицата на републиката Рига.

Постоянно внимание партийният комитет отделя за последователно внедряване в практиката най-прогресивни форми на интеграция на науката и производството и на първо място в междуотрасловите научно-технически комплекси. За тази цел той изучава и редовно на свои заседания разглежда въпросите за издигане ролята на партийните бюра в академичните институти, при формиране на тематичните планове за научноизследователската работа, за повишаване ефективността на фундаменталните и приложните изследвания. Така например в края на миналата година е разгледал работата на дирекцията и партийната организация на Института по физика и Физико-енергетичния институт по повишаване ефективността от изследванията в областта на физиката на твърдото тяло. През февруари 1987 г. е анализирана дейността на дирекцията и на партийната организация на Института по микробиология и Института по биология по организацията и провеждането на изследванията за промишлен комплекс.

Партийният комитет системно насочва вниманието на партийните организации за повишаване авангардната роля на комунистите в изпълнението на плановете по научноизследователската работа. Той е изслушал отчет от секретаря на партийното бюро в Института по електроника и изчислителна техника Ю. К. Артюк за личния пример на комунистите.

На свое заседание партийният комитет е разгледал въпроса: „За разширяване взаимодействието на научните учреждения на Академията на науките с промишлените предприятия и организации по внедряване в практиката на прогресивните ф[illegible]

Digitized by Google

науката и производството". Обсъждането на този проблем е станало съвместно със съвета за съдействие на научно-техническия прогрес при Московския районен комитет на партията в Рига. Преценено е, че още не се постига желаният резултат от това взаимодействие. Комитетът е задължил партийните организации и ръководителите на институтите на събрания, заседания, научни съвети системно да анализират този въпрос, да преценяват опитите на внедряването на научно-техническите разработки.

Едно от главните направления в дейността на партийния комитет е усъвършенстването в научните учреждения системата по подобряване на качествения състав на научните сътрудници и другите кадри. Да бъдат привлечени, ограждани с внимание и партийна грижа нови талантливи творци и организатори на научно-техническия прогрес. Затова е и изискването му партийните бюра периодично да изслушват отчети от комунистите за тяхната научна, научноорганизационна и обществена дейност. Досега комитетът се е запознал и оценил дейността в това отношение на партийните организации и комунистите ръководители на Института по механика на полимерите.

В периода на атестирането на сътрудниците от научните учреждения партийният комитет е съсредоточил вниманието си и за една по-конкретна оценка на дейността на първичните партийни организации по идейно-нравственото възпитание, ефективна ли е масовополитическата работа. Голямо значение в това отношение се придава на задълбоченото овладяване стратегията на партията за преустройството, неговата същност да се превърне в мотив за поведение, за висока отговорност и конкретни действия.

Все в тази връзка е и разгледаният от партийния комитет въпрос „За повишаване ефективността от работата на методическия съвет на философските (методологическите) семинари при Президиума на академията". Направен е изводът, че съветът следва да отделя по-голямо внимание за обобщаването и разпространяването на опита на най-добрите семинари. Да се постига свързване на тематичните учебни планове с научноизследователските задачи на научните колективи. За такава потребност свидетелствува и фактът, че само 19 на сто от анкетираните слушатели заявяват, че занятията в семинарите способствуват за тяхната научноизследователска работа. Едно от решенията на това заседание е да се създават временни проблемно-методологически семинари, да се установи връзка със сродни институти извън републиката.

В едно от решенията си партийният комитет обръща внимание на партийните бюра в Института по неорганична химия и в СКБ „Магнитна хидравлика" за незадоволителната работа на теоретичния семинар и школите за партийна и комсомолска просвета, за недостатъчно обмисления подбор на пропагандистите. А това води до формално провеждане на занятията.

Привлече вниманието ми и разгледаният от партийния комитет въпрос „За задачите на институтите от отделението за обществени науки по усъвършенстване на контрапропагандната насоченост на научните изследвания".

Това са само отделни страни от работата на партийния комитет на академията. За една година и осем месеца той е провел 19 заседания, на които е разгледал 10 предварително и основно изучени от него проблеми, отнасящи се до различни направления в работата на партийните организации от научните учреждения. Взел е по тях конкретни решения — да се активизира търсенето на най-ефективни форми на интеграция на науката и производството и т. н. Освен това е изслушал и отчети от партийни бюра, от комунистите ръководители за приноса им в решаването на задачите, стоящи пред възглавяваните от тях колективи.

Сбогувах се с акад. Пурин и с Рута Петровна, изпълнен с чувство на благодарност за топлия, братски прием, за всичко, което ми разказаха. Сбогувах се възхитен от тяхното вдъхновение и компетентност, от делата им — наистина творчески, преобразуващи.

Digitized by Google

ЧИТАТЕЛИТЕ СИГНАЛИЗИРАТ, ПРЕДЛАГАТ, ПИТАТ

АНОНИМНОСТ С ЧЕРНИ ОЧИЛА

ИВАН ВАСЕВ

Всеки зов за справедливост, всеки глас на неспокойствие и гражданска съвест ни прави съпричастни. Затова и острото и развълнувано писмо от предприятие „Родопа" в град Левски привлече вниманието ми в редакционната поща. Авторът на писмото ни уведомяваше, че в предприятието тонове месо и свинска мас се развалят и хвърлят. Първичната партийна организация е обезличена. Административното и партийното ръководство са неспособни да овладеят положението. От десет години се говори за реконструкция и модернизация, но нищо не се върши. И най-важното — въпреки многобройните сигнали до различни инстанции, никой не си е мръднал пръста да промени нещо, да вземе мерки.

Далеч съм от убеждението, че едно журналистическо проучване в рамките на неколкодневна командировка, колкото и добросъвестно да е извършено, може да осветли отвсякъде истината. А тук ставаше дума за най-голямото и с най-дълга биография предприятие в общината, за един голям колектив с традиции, опит и завоювани позиции. Затова предложих на първия секретар на общинския партиен комитет Богдан Йосифов да предоставим възможността на членовете на партийната организация да дадат отговор на писмото на своето годишно-отчетно събрание. „А няма ли да се смутят от нашето присъствие или да започнат спор само по писмото и да забравят защо са се събрали?" — попита той. Такава опасност наистина имаше, но настоях да се доверим на колективното мнение.

Облечени празнично, комунистите внимателно и съсредоточено слушаха отчета на партийното бюро. В него празничност нямаше, макар че неведнъж ставаше дума за успехи. Много са отличията и първите места в социалистическото съревнование, завоювани от колектива. Успешно се изпълняват плановите задачи. С над 36 хиляди лева е преизпълнен планът на износа за Съветския съюз. Ефектът от внедряване постиженията на техническия прогрес и рационализаторската дейност е 46 хил. лева. Пусната е в експлоатация нова машинна зала.

Но тези успехи според партийното бюро биха били значително по-високи, ако политическата и идейновъзпитателната работа сред колектива беше по-ефикасна, ако комунистите в труда и делата си винаги бяха за пример, ако взискателността към организацията на работа бе превърната във вътрешно убеждение у всекиго, ако проблемите на отделния човек по-често стояха на вниманието на партийното и останалите ръководства. Неудовлетвореност от стореното пронизваше целия доклад. Затова и критичността в него бе остра и от директора до портиера немалко хора чуха имената си сред нелицеприятни слова.

След като присъствуващите се запознаха с отчетните материали, председателката на събранието Бонка Поролиева прочете писмото до редакцията и предостави думата за изказвания.

Очаквах с любопитство отклика и по критиката в доклада, и по писмото. Десет души станаха да изкажат мнението си. В едно бяха единодушни — авторът на писмото черни колектива, представя нещата в невярна светлина. Бяха единни и в друго — пътят на организацията през годината е бил неравен, имало е и пропуски, и огъвания пред

Digitized by Google

трудностите, невинаги реакцията е била най-бърза, решението — най-точно. По различни пътища тръгваха, когато станеше дума за причините и отговорността. Вярно е, обективните спънки тук съвсем не са малко и за тях ще стане реч по-нататък. Затова и Недялко Георгиев, който пръв вдигна ръка, заяви, че не вижда субективни причини за посочените пропуски. Не са били безразлични, според него, комунистите, дали са, каквото могат. Но повечето от изказващите се бяха на друго мнение. Говореха с жар, привеждаха примери, сочеха свои грешки, не премълчаваха и грешките на другите, независимо от заеманата длъжност. Питах се дали в една обезличена партийна организация може да има такъв дух на критичност, откровеност и съпричастност.

А проблемите на този колектив наистина не са малко. Накъдето и да се обърнеш, все нещо има, което дърпа назад. Да започнем от материалната база. Стара, силно амортизирана. За реконструкция и модернизация наистина се мисли и говори от десет години, но никой не може да каже как да стане това. Разширение е невъзможно, зад тясната заводска ограда са други предприятия. Със спиране на производството обединението не е съгласно. То предоставя исканите средства, но не може да осигури строителна организация. Нека поясня — заедно с основния изпълнител трябва да се сключат договори и с подизпълнителите — не по-сигурни, не по-леки. Безпомощно е и общинското ръководство. Та нали болницата в града се строи вече десет години и краят не се вижда. Остава по стопански начин. А този колектив от 461 човека трябва да изпълнява план. Трудно, нали? Но изглежда изход ще се търси именно по този път, и то без да се прекъсва производството.

Вторият проблем са кадрите. Тук трудът съвсем не е лек, работи се при тежки и нездравословни условия. В някои сектори е невъзможно премахването на ръчния труд. Затова и текучеството е голямо, и дисциплината на места куца. А започне ли зле в началото, по цялата поточна линия трудовият ритъм се нарушава. Става обяснимо защо сутрин директорът или неговите заместници обикалят с кола и подсещат 7—8 работници, забравили по една или друга причина началото на работния ден. Но все пак дали това е най-правилното решение?

Ако трябва да бъда откровен, нека призная, че присъствието на първия секретар на общинския комитет, на журналист от сп. „Партиен живот" не пречеше да се споменават нещата с истинските им имена. Стана дума и за употреба на алкохол на работното място, и за присвояване на продукцията (тази дума бе употребена в отчетния доклад, комунистите се изразиха по-точно — кражби).

Но организацията на работа е разстройвана не само поради посочените причини. Когато снабдителите тръгват за Лясковец и Русе за така необходимите тенекиени опаковки, много често не са сигурни дали няма да се върнат с празни ръце. Затова нерядко в колата пътува директорът на предприятието. При отказ — молби, увещания, телефони до разни началства. Отсрещната страна се оправдава с недостиг на работна ръка, те също зависели от други. Парадокс или необходимост — трябва да се командировят десет работници в Лясковец да правят не това, за което им се плаща. Иначе производството спира. Колите не достигат и са в тежко състояние. „Днес — споделя Иван Дичев — кола с 12 т продукция закъса в Ловеч. В чудо се видяхме. А това не е единичен случай." Монтажници и специалисти по отделни дейности трябва да се търсят отвън. Как? „За работа от 800 лв. по нормативи група монтажници ни искаха 3000 лева. Други за два автоклава, дето за 3 ч. се монтират, ни искат 750 лева. За 6 кранчета трябва да ходя в Попово. Това икономически оправдано ли е?" — пита Марня Василева.

Стана дума, че в писмото до редакцията се критикуваше ръководството за тонове похабено месо и свинска мас. Има известна истина, но тя бе по-иначе представена в доклада и изказванията. Рекордните горещини в края на юли 1987 г. поставят колектива пред сериозно

Digitized by Google

изпитание. Старата машинна зала не може да осигури необходимата температура и хладилниците започват да излизат от строя. На 25, 27, 28 и 29 юли производството е спряно. Вземат се спешни мерки част от продукцията да се изнесе в хладилни помещения на „Булгарплод" в съседни градове. Друга част се подлага на дълбочинна преработка. Въпреки взетите мерки, на екарисаж е предадена нискокачествена продукция на обща стойност 3100 лева.

Бездействували ли са комунистите и ръководството в този труден момент? Оценката в доклада и изказванията бе друга. Ръководството, комунистите и голяма част от безпартийните са разтегнали работните дни до предела на своите възможности. В доклада работата на механика от машинната зала комунист Недялко Митев бе оценена като трудов подвиг. В тези дни, когато живакът е отскачал на моменти до 43-то деление на скалата, той денонощно е бил на работното си място. И неволно се запитах — а къде е бил авторът на писмото тогава? Дали като умел снайперист не се е прицелвал в жертвите си от своята удобна позиция. Та нали все някъде някой може да повярва на думите му.

В делова, критична и откровена обстановка комунистите от предприятието обсъждаха своята работа. Отчитаха, че в днешно време вчерашните критерии са неточни. Търсеха пътища, предлагаха. „От нас се иска преустройство — каза Иван Георгиев. — Но ако не се преустроим вътре в самите нас, няма да има никакво преустройство."

В не едно изказване се сочеше, че трябва да се повиши личният пример на комуниста в труда. Да се засили стимулиращата роля на самоотчетите особено сред ръководните кадри. Да се издига ролята на колектива като добър и грижовен стопанин.

Въпроси, проблеми, предложения, идеи... Споделят се интересни мисли за по-широка инициатива и използване на възможностите в новите икономически условия. И за възникнали противоречия в новата ситуация. Както конкретният случай, когато директорът е поискал да уволни две работнички за присвояване и нарушение на трудовата дисциплина. Но профкомитетът счел, че тази санкция е доста тежка и не я подкрепил. Гневи се директорът, защото по силата на новия трудов кодекс, решението му е увиснало във въздуха. Кой е прав? А последиците какви ще бъдат?

Самоуправлението, социалната политика, демократизацията на вътрешнопартийните взаимоотношения и тези в колектива, взискателността и дисциплината — това бяха въпросите, които вълнуваха комунистите. Но нотки на унинне не долових. Нямаше също злонамереност в критиката. Напротив, по-често звучеше мажорен тон. Добре би било, ако той се опира на реализъм и добре оценени възможности. Основание за това дава неедкократно демонстрираното желание за промяна, за повече труд, за повече всеотдайност и горене.

Събранието е към своя край. Предложеното партийно бюро е избрано единодушно. Присъствувах и на първото му заседание, ръководено от първия секретар на общинския комитет. Той предложи председателят на комисията по проектосъстава да даде мнение. Според предварително проведената анкета по състава на бюрото комунистите смятат, че досегашният секретар Александър Кирилов е заслужил тяхното доверие. Членовете на бюрото единодушно подкрепиха предложението. Събранието го посрещна с аплодисменти.

Светлините в залата отдавна са изгасени, мракът е покрил малкия град. Сърдитият глас от писмото мълчеше в чантата ми. Но все още чувах развълнуваните гласове от салона. Все пак в писмото до редакцията критиката бе насочена почти изцяло срещу директора и партийния секретар. А изказалите се комунисти почти непрекъснато казваха „ние" — и за добро, и за лошо. Струва ми се, на такива хора може да се довериш.

Авторът на критичното писмо пожела да бъде запазено името му в тайна. Желанието му бе изпълнено. Ще ми се да вярвам, че от този случай и той е извел поука. Дано!

Digitized by Google

ПРОСТРАНСТВА

МИЛА ИЛИЕВА

Разговорът ни със Стефка Евтимова продължаваше вече три часа (така и не бях видяла кога изтече това време), а аз все още не бях успяла да й задам въпроса, който в случая ме интересуваше повече от останалото: според нея стопанското ръководство умее ли да преценява идеологическите последици от своята дейност, по-точно: в пряката делничност съобразява ли се с тях.

Специалистка по управлението на идеологическите дейности (квалификацията си е получила в Академията за обществени науки в София), Евтимова вече десет години е секретарка на партийния комитет в столичния завод „Средец". „Вече" — това е относително, защото, ако трябва да определим реалното време, през което тази енергична жена е в завода, то е много продължително. В „Средец" тя постъпва на 13 години. Отначало е в заводското училище за трудови резерви (семейството е многолюдно, няма кой да я издържа да учи другаде), а после стругарка. Мечтата й да стане детска учителка не се сбъдва и едва петнадесетгодишна, тя е работничка. Дребничка още, налага се околните да й помагат да стъпва на две-три дървени скари, за да достига машината. Непродължително юношество, седемгодишен стаж на струга и тя е вече личност. Учи във вечерен техникум, а по-късно в Академията за обществени науки.

Някога и досега, с книгите никога не се е разделяла, твърдят околните. А аз си мисля: стълбата, която се е налагало и се налага да изкачва Евтимова, никак не е лесна — по нея се е вървяло и се върви само стъпало по стъпало.

Може би затова тя не уважава хората, които „кацват" на някое място. Не са имали, да речем, афинитет към обществената или към стопанската работа и изведнъж — идват като представители на някаква горестояща инстанция. Дадат бегли указания и си тръгнат светкавично, без да е станало ясно за какво се касае всъщност. Или пък — заемат се да оценяват нещо, което не им е достатъчно ясно. Не са събрали информация, не са се постарали да вникнат в процесите, протичащи в дадения колектив, и прибързано заключават. Или още: заповядват грубо, от позиция на силата, без да търсят мнението на изпълнителите. После хората от заводския партиен комитет с часове премислят, анализират, стараят се да приведат на свой език онова, което ще кажат самите те в цеховете.

●

Наложило се наскоро в „Средец" да бъде положен извънреден труд за довършването на спешна серия машини за износ.

Digitized by Google

Ощетявани някога при аналогични случаи, работниците от една бригада не пожелали да дойдат в събота и неделя, без предварително да им бъдат дадени парите, които предстои да заработят. Представител на асоциацията ги заплашил със санкции, но това се оказало без ефект. Партийната секретарка поговорила с хората, те отново ие отстъпили, отново си поискали на ръка допълнителното възнаграждение, преди да са започнали изпълнението на задачата.

— Но защо — слисала се Евтимова, — нима не ми вярвате, че всичко, което изработите, ще бъде във ваша полза?

— Първо парите! — повторил бригадирът на високоразрядниците.

— Ще ги имаш, уверявам те...

— Ще излъжат и теб...

Получили исканото, в неделя вечер всичко било според уговорката — навреме и блестящо довършено — партидата се отправила в срок, но секретарката е като болна:

— Нещо е пропуснато в този цех. Нещо е объркано. Нещо много сериозно е объркано. Социологът ще го обясни със скалата на ценностите, счетоводителят със сметката, заместник-директорът с „партидата на всяка цена", но за мен това не е достатъчно... За мен това е жесток симптом. Не става дума за факта, че всеки труд се заплаща. Работата е в поведението, в страха, в това пресметливо държание, в нежеланието на изпълнителите да повярват... Нещо става тук, писа за нас наскоро представител на един от централните вестници. Нещо се променя. Променят се много неща, и то в много посоки. Зная, че всеки плюс неизменно върви със своя минус и въпреки това, когато застана очи в очи с този минус, губя съня си за седмици...

Точно както преди няколко дни.

Повикали Евтимова в горестояща инстанция, за да прочетат оценка за нейната работа. Наред с всичко друго, позовали се на плахостта на партийния контрол, упражняван върху дейността на администрацията. Това емоционално определение не се харесало на секретарката и тя не се съгласила с написаното. Завързал се спор. Опонентът ѝ я обвинил в отсъствие на самокритичност. Това я огорчило.

— Можех ли да го приема — казва сега почти на себе си секретарката, — след като това не е така? Разбира се, имам много недостатъци. Но държа да ми се посочват такива, каквито са, не съчинени или просто поставени за баланс в оценката. Та нали всяка констатация се прави въз основа на определени прояви и качества? Човекът, който бе написал оценката ми, никога не бе идвал в завода, не ме познава, не е наблюдавал действията и поведението ми. И аз му казах всичко това.

●

Тази прямота в диалога с другите е може би първото нещо, което бих отделила от останалото, когато се опитвам да обхвана необятното в мисълта и действието, в думите и делата на Евтимова. Прямотата и откровеността, които характеризират умението на секретарката да общува с хората. Нещо, което не се удава на всекиго. Тя е постоянно в колективите, информация-

Digitized by Google

та й за състоянието на работата във всяко звено е от първа ръка. В партийния комитет хората идват по всяко време и по всякакви въпроси. Опитвам се да й кажа, че според мен по несвойствени проблеми... Но Евтимова ме прекъсва:

— Зная, учила съм, че е така, но в едни заводски условия това не е така. Тук няма мои и не мои въпроси, всичко резонира в една цел. И аз понякога мога да бъда полезна на собствената си дейност именно решавайки проблем, който на пръв поглед е съвсем несвойствен за моето поле на действие. Както зад портала, така и вън от него, за моите хора съществуват пространства, които често се оказват неизбродни. На човек му е необходима подкрепа в търсенето на дадена истина или съпреживяване на радостта от успеха. Но да не бъда толкова обща: в партийния комитет идват да търсят съдействие дори за набавяне на работно облекло, за обувки, за неправилно разпределени карти за почивка и за какво ли не. Най-лесно е тези хора да бъдат отпратени в друг кабинет. Но често те вече са чукали на много врати и надеждата им е тук. В случая аз съм длъжна да окриля една надежда, а не да подам чифт обувки. Разбира се, обувките след малко ще бъдат получени, и то от когото трябва, но на питащия отначало в склада му е казано, че този номер липсва, едва ли ще го има някога, след което ключът е щракнал. Аз нямам право да щраквам ключ!

Едно от качествата на Евтимова, които я правят особено пригодна за обществено-политическа дейност: нейното отношение към другите хора.

Секретарката разказва за своята потребност, създавана и усъвършенствувана с годините, да търси и да катализира у себе си и у околните „пламъка на душата", потъвайки в задачите, винаги да помни за така нареченото човекоусещане, да държи това свое качество нащрек.

Вероятно точно поради това случаите, за които вече стана дума, я бяха впечатлили така силно. И навярно същата причина я кара да поставя в първата редица на своите секретарски резерви етическия потенциал, както тя го определя.

●

В завода имало тържество. Откривали собствена музейна сбирка. Носител на два ордена „Георги Димитров", този трудов колектив се слави с богати традиции. Няколко десетки орденоносци — ветерани на революционните борби и на трудовата слава — били поканени като гости. Това, както разказаха, винаги става тук при тържествени случаи. Но този път гостите били сърдити. Някак вяло потръгнало празненството след официалното откриване на музея. Евтимова мигом уловила състоянието, но не успява да си го обясни. Никакви догадки не й помагали и тя побързала да се спре при първите попаднали й присъствуващи: „Какво има?". Обяснението било просто: ветераните не видели снимките си в музея. Имало само портретите на основателите на партийната и на обществените организации, първите директори, първите орденоносци. Обяснението, че експонатите и илюстрацията са замислени, определени и оформени от историци и от художници, не задоволило създателите на завода. Повикан бил фотограф и грешката била поправена.

Вместо коментар секретарката цитира руския педагог Ушински, според който нищо, нито думите, нито мислите, нито даже

Digitized by Google

постъпките понякога не изразяват така ясно и вярно нас самите и нашите отношения към света, както нашите чувства.

— Макар че строго погледнато — продължава тя, — аз твърде много се замислям и над думите. И все по-често ми се струва, че те в дадени моменти никак не се намират лесно. Смущават ме деформациите, които организационната практика ми наслоява.

И Евтимова разказва как, пишейки своя доклад за отчетната конференция, твърде често се е затруднявала, търсейки да промени, да прецизира не една фраза, а в последна сметка да омекоти и да намали силата на някое по-категорично съждение. Зачеркнала механически употребените „все повече", „не напълно достатъчно" и ги заменила с точни думи. В дадени пунктове била смела, но другаде (когато коментирала например отношението към суровините и материалите) в първата редакция написала в края на едно от изреченията: „лошо свършена работа", после след препрочитането го променила: „недобре свършена работа".

— Замислих се после — продължава Евтимова — и се възмутих от себе си. Аз може и да омекотя удара, да притъпя остротата на оценката на дадено състояние с моите думи. С това не преча ли сама на собствената си работа? Не се ли представям зле пред хората от комитета, пред събранието после, говорейки толкова заобиколно? Мнозина оправят тези завъртания със своята прямота и мен винаги това ме радва. И се гневя на себе си, когато не съм дала тон прямо и ясно да се говори. Разбира се, и да се постъпва така.

Стигаме до постъпките, до действията, до резултатите.

Доказал многократно своите високи възможности в кароостроенето, първенец в промишлеността на района през последните две години, носител на най-високи ордени, както вече казахме, колективът на завод „Средец" в края на миналата производствена година бе в голямо затруднение. Не достигаше и технологично, и астрономично време, за да бъде изпълнен планът. Обясненията са много: променена производствена програма; на едни места остарели машини, на други — неусвоена нова техника; неизменните неблагополучия с кооперираните доставки. В партийния комитет към всичко това добавят квалификационното осигуряване, неотложния императив да бъдат преодолени слабостите в организацията на производството и труда. И още — свръхусилието за ритмичното изпълнение на напрегнатите графици — нови и небивали особено за декември, както и онова отстояване на чувството за работническа чест, така характерно за този колектив.

... Евтимова се връща към темата за традицията. Търси в нея актуалното, свързва я със сегашните си грижи.

Някога един от прочутите майстори в завода в бързането си сгрешил в производството на серия бутала. Не разчел добре чертежа и направил отклонения, довели до съществени последици. Серията била бракувана, майсторът, прославен дотогава с труда си, подал заявление за напускане. Молбата била уважена, тъй като той категорично държал на това. Мотивът: не можел да си представи как ще погледне в очите хората, които го заобикалят.

Сред заявленията за постъпване в редовете на партията,

Digitized by Google

ито секретарката подготвя за разглеждане на предстоящото заседание на партийния комитет (през изтеклата година в заводската партийна организация са приети трийсетина млади хора), съзира едно, което я кара да се радва особено. Кандидатката е родена през 1968 година. Евтимова предполага, че момичето работи на машина с програмно устройство и бързо се запътва към един от цеховете. Трябва да се срещне с работничката, да се запознае, да поговори с нея.

... И се връщам към вече казаното. Нещо става в „Средец", писа един от столичните всекидневници. Нещо се променя. Нещо е направено, нещо се прави...

Един от заводите ветерани се подмладява и пред секретарката на неговия партиен комитет неизвестното, неясното, трудното, неочакваното, тревожното, интересното, завладяващото се множи. Определението плахост в споменатата оценка действително е неточно. Защото трудът на Евтимова в сегашния ден има много имена.

СРАБОТВАНЕ

ДИМИТЪР СТАНОЕВ

В нашия колектив наскоро дойде представител на общинския партиен комитет. Отдавна не беше се вестявал негов работник сред нас. А и партийната ни организация минаваше за добра, всеки месец провеждаше събрания съгласно Устава, партийното бюро също редовно заседаваше и на неговите заседания почти винаги присъстваше и шефът. Указанията му се възприемаха бързо от членовете на бюрото и често те почти нямаше какво повече да кажат. Толкова мъдри и обосновани бяха предложенията на шефа, че само работи и си гледай спокойствието. Всичко беше тип-топ. Партийното бюро редовно даваше отчети в общинския партиен комитет, другарите се възхищаваха от дейността на нашата партийна организация и не само не смятаха да ходят там да си губят времето, но честичко си казваха: „Ех, защо не са всички организации като тази! Тогава морето щеше да ни е до колене."

Такава беше славата на нашата партийна организация. Та и сега, като дойдоха от общинския партиен комитет, шефът незабавно пръв да вземе думата:

— Много сме добре — заговори той, — наистина много сме добре. Много се разбираме с партийния секретар, имаме пълно сработване между административното ръководство и партийното бюро. Всичко при нас е ажур. За мене решенията на партийната организация са закон. И аз винаги държа те да се изпълняват.

От общинския партиен комитет слушаха със захлас и често се откроява по някоя тежка въздишка, която можеше да се тълкува в смисъла, посочен и по-горе: „Ех, защо не е навсякъде така..."

Digitized by Google

Само партийният секретар не каза нищо. Прецени, че е достатъчно това, което каза шефът. А той е майстор по отчетните. Понякога и нищо да не е свършено, така ще го представи, така ще го увърти, че нищото ще израсте пред очите като лавина.

Представителят на общинския партиен комитет похвали учреждението, похвали партийната организация, потупа по гърба шефа и партийния секретар за голямото единодействие и сработване, пожела им да продължават да работят в същия дух и си отиде.

След два дни извикаха партийния секретар в общинския партиен комитет. Поставиха му задача да разкаже за своя опит на полуден на партийните секретари от общината. Той се подвоуми, после възрази, че му е трудно да направи такъв доклад, че е много зает и прочее, още много аргументи изтъкна.

— Но, другарю Петров — каза му първият секретар на комитета, — вашата организация е една от челните. Вашият опит е твърде ценен, особено ни интересува сработването с административното ръководство, което е голям проблем за нас. Вашият опит ще бъде от голяма полза не само за партийните секретари, но и за нас, за общинския партиен комитет. Не се притеснявайте, за доклада ще ви помогне и вашият шеф. Не виждате ли как гори в партийната работа! Ако не ви е удобно да го притеснявате, ще му се обадим ние от комитета.

— Не, няма нужда — мънкаше партийният секретар, — няма нужда да му се обаждате. Той ще помогне, ще прояви и инициатива, в това не се съмнявам. Без неговата помощ при нас нищо не се върши. Но просто не знам, не виждам какво мога да споделя...

— Стига скромничихте, другарю Петров, стига скромничихте. Вярно е, че скромността краси човека, но когато е в ущърб на обществените интереси, тогава тя е вредна!

Партийният секретар продължи да се дърпа и да излага най-различни оправдателни мотиви. Секретарят на общинския партиен комитет от своя страна продължаваше настоятелно да го гледа. Най-после смръщи вежди:

— Но, другарю Петров, ние сме събрали достатъчно данни, за да се ориентираме към вашата организация. И вашите отчети, които давате в комитета, и сведенията на нашите представители, и изказванията на вашия ръководител, всичко бие в една цел, в една точка, води до един извод — при вас работата е най-добра и заслужава внимание — да се популяризира и да стане еталон на дейност и на останалите. А ако продължавате да се дърпате, ще бъда принуден да ви напомня, че в партията има и дисциплина, която е задължителна за всички комунисти и ние можем да ви задължим. Давам ви два дни срок да си помислите и да отговорите, и то в положителен смисъл.

Петров смутено започна да мига, гледаше някак си безизразно секретаря, малки капчици пот започнаха да избиват по челото му.

— Добре, другарю секретар — едва чуто измънка той, стана от стола и си тръгна.

На другия ден изпрати писмен отговор до комитета: „Най-добре е да извикате да докладва шефът".

Digitized by Google

КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ БЕЛЕЖКИ ЗА НОВОИЗБРАНИТЕ СЕКРЕТАРИ НА ОБЛАСТНИ ПАРТИЙНИ КОМИТЕТИ И ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОБЛАСТИИ КОНТРОЛНО-РЕВИЗИОННИ КОМИСИИ НА БКП

ЛОВЕШКА ОБЛАСТ

НИКОЛА НИКОЛОВ ЦОНЕВ, член на ЦК на БКП. Роден е на 9 декември 1935 г. в с. Церова кория, Великотърновско. Има висше икономическо образование. Завършил е и двегодишния курс за следдипломна квалификация на Академията за обществени науки при ЦК на КПСС. Средното си образование завършва в Икономическия техникум във Велико Търново, а висшето си — във ВИНС „Д. Благоев" — Варна. Като ученик и студент е избиран за комсомолски секретар. Дългогодишен младежки деятел. Последователно е бил секретар на общинския комитет в с. Церова кория, първи секретар на ГК на ДКМС — Велико Търново, зам. зав. отдел на ОК на ДКМС. През 1962—1966 г. е първи секретар на окръжния комитет на Комсомола във Велико Търново. От 1966 г. досега е на отговорна партийна работа. Повече от десет години е първи секретар на градския комитет на БКП във Велико Търново. През 1978—1981 г. е инспектор в отдел „Организационен" на ЦК на БКП. От 1981 до 1987 г. е първи секретар на окръжния комитет на партията във Велико Търново. От септември 1987 г. е първи секретар на временния областен комитет на БКП в Ловеч. На Дванадесетия партиен конгрес е избран за кандидат-член, а на Тринадесетия конгрес — за член на ЦК на БКП. Народен представител е в състава на Осмото и Деветото Народно събрание. На учредителната конференция, състояла се на 4 декември 1987 г., е избран за първи секретар на областния комитет на БКП в Ловеч.

ДИМИТЪР СТЕФАНОВ БАЛУКОВ. Роден е на 10 октомври 1936 г. в с. Шилковци, Великотърновско. Има висше икономическо образование. Средното си образование завършва в Икономическия техникум — Велико Търново, а висшето си — във ВИНС „Д. Благоев" — Варна. Работил е като плановик и счетоводител в ДСП „Сердика", главен счетоводител и зам.-директор по икономическите въпроси на ДИП „Училищна мебел и пособия" в гр. Елена. От 1967 г. е на партийна работа. Бил е инструктор, секретар и първи секретар на градския комитет на БКП — гр. Елена. От 1977 г. е секретар, а от 1979 г. е зам.-председател на изпълкома на окръжния народен съвет във Велико Търново. През 1981—1984 г. е секретар по промишлено-стопанските въпроси, а през 1984—1987 г. е секретар по организационните въпроси на окръжния комитет на БКП — Велико Търново. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на партията в Ловеч по организационните въпроси.

СТОЙНО ПЕТКОВ СТОЙНОВ. Роден е на 26 март 1944 г. в гр. Априлци. Има висше икономическо образование. Кандидат е на историческите науки. Средното си образование завършва в Политехническото училище в с. Врабево, Ловешко, а висшето си — във ВССИ „Г. Ди-

Digitized by Google

митров" — София, специалност — аграр-икономист. Като комсомолски деятел последователно е бил секретар на общинския комитет на Комсомола в с. Врабево, секретар и първи секретар на окръжния комитет на ДКМС в Ловеч, завеждащ отдел „Организационен" на ЦК на Комсомола. Завършва аспирантура в Академията за обществени науки при ЦК на КПСС в Москва. След това е сътрудник в ОК на БКП — Ловеч, председател на ОК за държавен и народен контрол — Ловеч и инспектор в отдел „Организационен" на ЦК на БКП. От 1986 г. е секретар на ОК на БКП — Ловеч по организационните въпроси. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на партията в Ловеч по идеологическите въпроси.

ГЕНЧО КОЛЕВ ПОПОВ, кандидат-член на ЦК на БКП. Роден е на 28 април 1935 г. в с. Керека, Габровско. Има висше икономическо образование. Завършил е и двегодишния курс за следдипломна квалификация на АОН при ЦК на КПСС. Средното си образование завършва в Икономическия техникум във Велико Търново, а висшето си — във ВИИ „Карл Маркс" — София. Трудовата си дейност е започнал като началник на плановия отдел към вълненотекстилния комбинат „Г. Генев" — Габрово. От 1966 г. е на партийна работа като: инструктор, зав. отдел и секретар на градския комитет на партията в Габрово. След това е председател на общинския народен съвет и секретар на общинския комитет на БКП — Габрово. През 1982 г. е издигнат за първи секретар на общинския комитет на партията, а през 1986 г. — за председател на ИК на ОНС в Габрово. На XIII партиен конгрес е избран за кандидат-член на ЦК на БКП. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на партията в Ловеч по икономическите въпроси.

РАЙЧО ХРИСТОВ ПЕНЧЕВ, член на ЦКРК на БКП. Роден е на 8 декември 1930 г. в с. Шереметя, Великотърновско. Има висше агрономическо образование. Завършва ВССИ „Васил Коларов" — Пловдив и започва работа в отдел „Земеделие" към ОНС — Павликени. След това е младежки деятел — секретар на ОК на ДКМС — Павликени, инструктор и зам.-зав. отдел „Селска младеж" на ЦК на ДКМС. От 1961 г. е на партийна работа. Бил е началник на управление и зам.-председател на ИК на ОНС — Велико Търново. През 1974—1987 г. е секретар на ОК на БКП във Велико Търново. На XII и XIII конгрес е избиран за член на ЦКРК на БКП. От декември 1987 г. е председател на областната контролно-ревизионна комисия на БКП в Ловеч.

МИХАЙЛОВГРАДСКА ОБЛАСТ

ТРИФОН НЕНОВ ПАШОВ, член на ЦК на БКП. Роден е на 31 март 1936 г. в Габрово. Има висше икономическо образование. Средното си образование завършва в Техникума по текстил в Габрово, а висшето си — във ВИНС „Д. Благоев" — Варна. Като ученик е секретар на учкома на ДКМС. Дългогодишен младежки деятел. Последователно е инструктор и секретар на ГК на ДКМС в Габрово. Завършва Централната комсомолска школа в Москва. От 1961 до 1965 г. е първи секретар на окръжния комитет на ДКМС — Габрово. От 1965 г. досега е на отговорна партийна работа. Две години е секретар на градския комитет на БКП в Габрово. През 1967—1969 г. е инспектор в отдел „Организационен" на ЦК на партията. От 1969 до 1973 г. е секретар на ОК на БКП — Габрово. През 1973—1987 г. е първи секретар на окръжния комитет на партията в Габрово. От септември 1987 г. е първи секретар на временния областен комитет на БКП в Михайловград. На Десетия конгрес е избран за член на ЦКРК на БКП, на Единадесетия конгрес — за кандидат-член, а от Дванадесетия конгрес е член на ЦК на БКП. Народен представител е в състава на

Digitized by Google

Седмото, Осмото и Деветото Народно събрание. На учредителната конференция на 11 декември 1987 г. е избран за първи секретар на областния комитет на БКП — Михайловград.

СВЕТОЗАР ГЕОРГИЕВ ПЕТРУШКОВ, кандидат-член на ЦК на БКП. Роден е на 30 апрнл 1932 година в с. Гложене, Врачанско. Има висше икономическо образование. Завършил е Висшия икономически институт „К. Маркс" — София. Като дългогодишен младежки деятел последователно е бил — секретар и първи секретар на околийския комитет на ДКМС — Оряхово. Завършва Ленинската комсомолска школа в Москва и става първи секретар на окръжния комитет на ДКМС — Враца. От 1963 г. досега е на отговорна партийна работа. Бил е първи секретар на ГК на БКП в Оряхово, зав. отдел и секретар на ОК на БКП — Враца, инструктор, зав.-сектор и инспектор на ЦК на БКП, отново секретар на ОК на БКП — Враца. През 1983—1987 г. е първи секретар на ОК на БКП — Враца. От XI партиен конгрес досега е кандидат-член на ЦК на БКП. Народен представител е в състава на Осмото и Деветото Народно събрание. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет — Михайловград по организационните въпроси.

ПЕТЪР НИКОЛОВ ПЕТРОВ, кандидат-член на ЦК на БКП. Роден е на 8 март 1937 г. в с. Долно Церовене, Михайловградско. Има висше юридическо образование. Следвал е в Софийския университет „Климент Охридски". Завършил е и двегодишния курс за следдипломна квалификация на Академията за обществени науки при ЦК на КПСС. Кандидат е на историческите науки. Дългогодишен младежки деятел. Бил е секретар на окръжния комитет на Комсомола в Михайловград, секретар на общинския комитет на БКП в с. Дългоделци и първи секретар на окръжния комитет на Комсомола в Михайловград. През 1971—1974 г. е секретар на окръжния комитет на БКП — Михайловград по идеологическите въпроси. След това е зав. сектор и инспектор в отдел „Организационен" на ЦК на БКП. От 1978 г. е секретар и от 1984 г. е първи секретар на окръжния комитет на партията — Михайловград. На XII и XIII партиен конгрес е избран за кандидат-член на ЦК на БКП. Народен представител е в състава на Деветото Народно събрание. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на БКП по идеологическите въпроси.

СТОЙЧО МИКОВ БАНОВ, кандидат-член на ЦК на БКП. Роден е на 7 март 1938 година в гр. Грамада. Има висше образование — машинен инженер. Завършил е и двегодишния курс за следдипломна квалификация на Академията за обществени науки при ЦК на КПСС. След завършване на Висшето техническо училище „Ангел Кънчев" — Русе работи последователно като инженер към ТКЗС в с. Дунавци, главен инженер в Комплексната опитна станция — гр. Видин и главен инженер на ТКЗС — с. Дунавци. От 1970 г. е партиен работник. Бил е инструктор, зав. отдел и секретар на ОК на БКП — Видин. След това е зам.-председател на ИК на ОНС. От 1980 г. отново е секретар на ОК на БКП. От 1986 г. е председател на ИК на ОНС — Видин. На XII партиен конгрес е избран за член на ЦКРК на БКП, а на XIII конгрес — за кандидат-член на ЦК на БКП. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на БКП в Михайловград по икономическите въпроси.

ЕВТИМ КОСТОВ ПЕНОВ. Роден е на 20 декември 1936 г. в Михайловград. Има висше агрономическо образование. През 1959 г. завършва ВССИ „Г. Димитров" — София и постъпва на работа като участъков агроном, а по-късно като зам.-председател и главен агроном на ТКЗС в Михайловград. От 1962 г. е секретар и първи секретар на окръжния комитет на Комсомола в Михайловград. От 1967 г. е на

Digitized by Google

партийна работа като зав. отдел на ОК на БКП, инспектор в отдел „Организационен" на ЦК на БКП и секретар на ОК на БКП — Михайловград. От 1971 до 1987 г. е председател на ИК на ОНС и член на бюрото на ОК на БКП — Михайловград. От X до XII конгрес е избиран за член на ЦКРК на БКП. Народен представител е в състава на Осмото и Деветото Народно събрание. От декември 1987 г. е председател на областната контролно-ревизионна комисия на БКП в Михайловград.

РАЗГРАДСКА ОБЛАСТ

ПЕТЪР МАРИНОВ ПЕТРОВ, член на ЦК на БКП. Роден е на 23 април 1934 г. в с. Сашево, Великотърновско. Има висше образование — строителен инженер. Средното си образование завършва в гимназията в Горна Оряховица. Избиран е за член на учкома на ДКМС. След завършването на Висшия институт по архитектура и строителство в София през 1958 г. започва работа като инженер в жп управление в Горна Оряховица. След това е инженер към градския народен съвет в Русе. През 1963—1965 г. е главен инженер в Строително-монтажния комбинат — Русе. От 1965 до 1970 г. е на партийна работа като инструктор, зав. сектор и зав. отдел „Строителство" на ОК на БКП — Русе. Отново е на стопанския фронт като главен инженер и директор на Строително-монтажния комбинат — Русе. През 1974—1976 г. е секретар на ОК на БКП — Русе. От 1976 г. е председател на ИК на ОНС, от 1978 до 1986 г. е първи секретар на окръжния комитет на БКП в Русе. От 1986 г. е първи зам.-председател на Стопанския съвет при Министерския съвет. От септември 1987 г. е първи секретар на временния областен комитет на БКП в Разград. От Дванадесетия конгрес е член на ЦК на БКП. Народен представител е в състава на Осмото и Деветото Народно събрание. На учредителната конференция на 4 декември 1987 г. е избран за първи секретар на областния комитет на БКП в Разград.

БОРИС СТОЯНОВ АНАСТАСОВ, кандидат-член на ЦК на БКП. Роден е на 3 март 1938 г. в с. Крояч, Разградско. Има висше партийнополитическо образование. Завършва гимназията в Разград и Висшата партийна школа при ЦК на БКП, специалност — икономика на промишлеността. Дългогодишен комсомолски деятел. Бил е първи секретар на градския комитет и първи секретар на окръжния комитет на Комсомола в Разград. От 1972 г. досега е на партийна работа. Последователно е секретар на ГК на БКП, зав. отдел „Организационен" и секретар на окръжния комитет на партията в Разград по организационните въпроси. През 1986 г. е избран за първи секретар на ОК на БКП в Разград. На XIII партиен конгрес е избран за кандидат-член на ЦК на БКП. Народен представител е в състава на Деветото Народно събрание. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на партията в Разград по организационните въпроси.

ЮЛИЯ СЛАВОВА ПИРИНСКА. Родена е на 21 март 1938 г. в с. Бисерци, Разградско. Има висше партийнополитическо образование. Завършва Педагогическото училище в Разград и Висшата партийна школа при ЦК на КПСС. Трудовата си дейност започва през 1954 г. като библиотекарка в пионерския дом — Кубрат. През 1966 г. е привлечена на партийна работа като инструктор на ОК на БКП — Разград. Била е секретарка и зам.-председателка на ИК на ГНС, председателка на ОС на БПС — Разград. Избирана е за народен представител в Народното събрание. От 1986 г. е секретарка на окръжния комитет, а от септември 1987 г. е секретарка на областния комитет на БКП в Разград по идеологическите въпроси.

Digitized by Google

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ ПЕТРОВ, кандидат-член на ЦК на БКП. Роден на 18 ноември 1940 г. в с. Майор Ценович, Силистренско. Има висше образование — машинен инженер. Завършил е и двегодишния курс за следдипломна квалификация на Академията за обществени науки при ЦК на КПСС. Започва трудовата си дейност като инструктор, началник на цех, главен конструктор и заместник-директор на Завода за металорежещи машини в Силистра. След това е зав. отдел „Промишлен" на ОК на БКП, зам.-председател на ИК на окръжния народен съвет и секретар на окръжния комитет на БКП в Силистра по промишлено-стопанските въпроси. На XIII партиен конгрес е избран за кандидат-член на ЦК на БКП. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на БКП в Разград по икономическите въпроси.

КИРИЛ ТОДОРОВ ДОЧЕВ, член на ЦКРК на БКП. Роден е на 5 март 1936 г. в гр. Ветово. Има висше образование — машинен инженер. Завършва Висшето техническо училище „Ангел Кънчев" — Русе. Последователно е бил старши инженер в областното пристанище — Русе, главен инженер и председател на ТКЗС в Обретеник, председател на АПК в Две могили. От 1973 г. е секретар на ОК на БКП в Русе. През 1978—1987 г. е председател на ИК на ОНС и член на бюрото на ОК на БКП — Русе. От XII конгрес е член на ЦКРК на БКП. През декември 1987 г. е избран за председател на областната контролно-ревизионна комисия на БКП в Разград.

СОФИЙСКА ОБЛАСТ

ЛАЗАР ДИМИТРОВ ПРИЧКАПОВ, член на ЦК на БКП. Роден е на 29 февруари 1940 г. в гр. Белица. Има висше образование — филолог. Завършил е и двегодишния курс за следдипломна квалификация на Академията за обществени науки при ЦК на КПСС. Като студент е секретар на факултетния комитет на ДКМС, секретар на ППО и член на Съвета за работа със студентите към ЦК на ДКМС. Като младежки деятел последователно е бил — инструктор, зам. зав. отдел., секретар и първи секретар на окръжния комитет на ДКМС в Благоевград. През 1971—1974 г. и 1976—1977 г. е заместник-председател на изпълкома на окръжния народен съвет — Благоевград. След това три години е председател на окръжния народен съвет. От 1980 до 1983 г. е заместник-завеждащ отдел „Организационен" и завеждащ отдел „Пропаганда и агитация" на ЦК на БКП. През 1984—1987 г. е първи секретар на окръжния комитет на партията в Благоевград. От септември 1987 г. е първи секретар на временния областен комитет на БКП в София. От Дванадесетия конгрес е член на Централния комитет на партията. Народен представител е в състава на Деветото Народно събрание. На учредителната конференция на 15 декември 1987 г. е избран за първи секретар на областния комитет на БКП — София.

НИКОЛА ЗАХАРИЕВ ТОНЧЕВ, кандидат-член на ЦК на БКП. Роден е на 25 ноември 1937 г. в с. Еловица, Пернишко. Има висше юридическо образование. Завършва Транспортния техникум в гр. Перник и започва работа като ръководител на движение на жп гара в с. Цветино и Якоруда. През 1964 г. е избран за първи секретар на ГК на ДКМС — Якоруда. От 1971 г. работи като секретар и първи секретар на ГК на БКП — Якоруда, зав. отдел и секретар на ОК на БКП — Благоевград. От 1986 г. е председател на ИК на ОНС — Благоевград. На XIII партиен конгрес е избран за кандидат-член на ЦК на БКП. Народен представител е в състава на Деветото Народно съб-

Digitized by Google

рание. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на БКП — София по организационните въпроси.

НИКОЛА РАДОЕВ НИКОЛОВ. Роден е на 4 октомври 1944 г. в гр. Самоков. Завършил е висшето си образование във физическия факултет на Софийския университет „Климент Охридски". Като студент е активист на Комсомола. Трудовата си дейност започва като инспектор по качеството в Радиозавода в Самоков. Бил е член на заводския и градския комитет на ДКМС. През 1974—1978 г. е секретар на ГК на БКП в Самоков по пропаганда и агитация. От 1978 г. е първи секретар на общинския комитет на БКП — Самоков. През 1982—1987 г. е секретар на Софийския окръжен комитет на партията. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на БКП — София по идеологическите въпроси.

ВАСИЛ ЗАНЧЕВ ВАСИЛЕВ, кандидат-член на ЦК на БКП. Роден е на 15 юли 1931 г. в с. Извор, Пернишко. Има висше образование — минен инженер-икономист. Старши научен сътрудник. Завършва Московския минен институт и започва работа като главен диспечер и началник на участък в мина „Болшевик", Софийско. След това е научен сътрудник в Научноизследователския институт за каменовъглена промишленост „Минпроект". От 1960 г. работи като директор на мина „Болшевик", главен инженер и началник на отдел към ДСО „Въглища". Три години е секретар на ОК на БКП — София. След това е заместник и първи зам.-министър на енергетиката, първи зам.-председател на корпорация „Енергетика" и зам.-председател на СО „Енергетика". От март 1987 г. е първи секретар на ОК на БКП — Перник. На XII и XIII партиен конгрес е избиран за кандидат-член на ЦК на партията. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на БКП — София по икономическите въпроси.

ЙОРДАН СТОЯНОВ ЦАНЕВ, кандидат-член на ЦК на БКП. Роден е на 11 януари 1933 г. в с. Янково, Шуменско. Има висше икономическо образование. Завършил е ВИИ „Крал Маркс" — София и двегодишния курс за следдипломна квалификация при Академията за обществени науки на ЦК на КПСС. Като комсомолски деятел е бил зав. отдел, секретар и първи секретар на ГК на ДКМС в Шумен. През 1961— 1965 г., е първи секретар на окръжния комитет на Комсомола в Шумен. След това е зам.-председател на ИК на ОНС в Шумен, секретар на ОК на БКП по промишлено-стопанските въпроси. От 1977 г. е инспектор в отдел „Организационен" на ЦК на БКП. През 1986 г. е избран за първи секретар на окръжния комитет на партията в Кюстендил. От XIII конгрес е кандидат-член на ЦК на БКП. Народен представител е в състава на Деветото Народно събрание. От декември 1987 г. е председател на областната контролно-ревизионна комисия на БКП — София.

Digitized by Google

НОВИ КНИГИ

ПАРТИЗДАТ

ОБОБЩЕСТВЯВАНЕ И ДЕМОКРАТИЧЕСКИ ЦЕНТРАЛИЗЪМ

Александър Томов

В монографията се изследват актуални за теорията и практиката въпроси, свързани с развитието на социалистическата собственост, процеса на обобществяване и закономерностите в развитието на демократическия централизъм като основен принцип за управление на народното стопанство. Авторът прави изводи и предложения за развитието на отношенията между собственика и стопанина, за усъвършенстването и по-пълното използване на демократическия централизъм в условията на социалистическото стопанско самоуправление. Главната идея, от която се изхожда в предлаганото издание, е диалектическото разбиране на процеса на обобществяване. В това според автора е ключът за решаване на поставените проблеми, както и въобще за решаването на много проблеми на съвременната теория и практика на социалистическото строителство.

ЛИЧНИЯТ ОТЧЕТ — ФОРМА НА ДИАЛОГА: ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ — КОМУНИСТ

Николай Иванов

В практическата дейност на Българската комунистическа партия исторически са се утвърдили такива изпитани форми на диалога между организациите и партийните членове, каквито са личните беседи (събеседвания), поръченията, отчетите и колективните оценки, обсъжданията на личните дела, атестирането, допитванията и пр. Сред тях централно място заема диалогът на партийната организация с комуниста, който се осъществява при личния отчет и колективната оценка, на които е посветена тази книжка от библиотека на партийния секретар. В първия раздел на книжката отчетът на партийния член се разглежда като установен организационен опит в партийната практика с неизчерпаеми възможности, като резултатна форма за индивидуална работа, за контрол и самоконтрол. Във втория раздел авторът дава определение и уточнение на понятието отчет на комуниста. В раздела „Стратегия на диалога" се разглеждат съдържанието на разговора партийна организация — комунист, предметът на отчета и оценката, обектът на взискателния партиен диалог, кога и къде се провежда диалогът. В последния раздел авторът се спира на механизмите на диалога.

ОРГАНИЗАЦИЯ НА КОНТРОЛА В УСЛОВИЯТА НА САМОУПРАВЛЕНИЕТО

Авторски колектив

Тук са поместени статии, в които се разглеждат организационно-методически и правни проблеми на контрола в условията на самоуправляващите се организации. Отделните разработки са предназначени за практическата дейност на комитетите за държавен и народен контрол и за обучение и квалификация на инспекторския състав и народните контрольори. Книжката представлява интерес за научни работници, студенти, дейци на контролната практика и за всички, които се интересуват от контрола.

Digitized by Google

ISSN 0204-8574

СПРАВОЧНИК КЪМ СЪБРАНИ СЪЧИНЕНИЯ НА В. И. ЛЕНИН

Част първа и втора

Справочникът към Събрани съчинения на В. И. Ленин се състои от две части. **Първата му част** представлява предметен показалец. Той отразява великото идейно богатство на ленинизма, развиването на марксизма от В. И. Ленин в новите исторически условия, Лениновата борба за създаване и укрепване на Комунистическата партия на Съветския съюз, за победата на Великата октомврийска социалистическа революция и за изграждането на социалистическия строй. Чрез предметния показалец читателят ще намери в съответните томове на Събрани съчинения идеите на В. И. Ленин за световноисторическото значение на Октомврийската революция, за съветската социалистическа държава — държава на диктатурата на пролетариата, и историческата ѝ мисия, за пътищата за изграждане на социализма и комунизма, за международното работническо и комунистическо движение, за националноосвободителната борба и по много други въпроси. Идеите на В. И. Ленин са вечно жив източник на революционна мисъл и революционно действие. Предметният показалец е съставен за 55-те тома на Събрани съчинения, които включват около 9000 произведения и документи на В. И. Ленин. В показалеца се съдържат няколко хиляди понятия, в които има стотици хиляди препратки към Лениновия текст. Всъщност предметният показалец представлява пътеводител по Лениновите произведения и дава възможност на читателя бързо да намери отговор на интересуващия го въпрос в трудовете на В. И. Ленин.

Във втората част на справочника влизат: азбучен показалец на произведенията в Събрани съчинения на В. И. Ленин, показалец на неговите псевдоними, показалец на произведенията на К. Маркс, Ф. Енгелс и В. И. Ленин, цитирани и споменавани от В. И. Ленин. Тази част съдържа още именен показалец, показалец на произведенията на художествената литература и критиката, използвани и споменавани от В. И. Ленин, както и списък на неговите произведения и документи, чиито редакционни заглавия и дати са уточнени в петото спрямо четвъртото съветско издание, и сравнителна таблица на томовете и страниците в първото и второто българско издание на Съчиненията на В. И. Ленин.

20 700

Цена 0,35 лв.

Digitized by Google

ПРОЛЕТАРИИ
ОТ ВСИЧКИ СТРАНИ,
СЪЕДИНЯВАЙТЕ СЕ!

Партиен живот

ИСАНИЕ НА ЦК НА БКП
ОСИТЕЛ НА ОРДЕН
ЕОРГИ ДИМИТРОВ

СОФИЯ
ЯНУАРИ
1988

Partien Zhivot

APR 18 1988

Digitized by Google

Digitized by Google

Партиен живот

СПИСАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БКП

№ 2 ЯНУАРИ 1988 ГОДИНА

ГОДИНА XXXV
ISSN-0204-8574

СЪДЪРЖАНИЕ

Уводна — Изборите — ярък израз на единството и народовластието 3

ПРЕУСТРОЙСТВО В ПАРТИЙНО-ОРГАНИЗАЦИОННАТА РАБОТА

Георги Ванев, Константин Дилчев — Новото в структурата и задачите на местните партийни органи 9
Петър Иванов — Дейността на партийната група; задачи и възможности 17

Опит и проблеми

Георги Петров — Трезвеността — норма на поведение 23
Тодор Джоков — Диференцирано обучение с активни форми . . 28
Лиляна Методиева — Без много шум, без парадност 31

ПАРТИЙНО СТРОИТЕЛСТВО — ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ

Георги Бърдаров — Диалогът и дискусията в партийната дейност 33

ШКОЛА ЗА ПАРТИЙНИЯ РЕЗЕРВ

Момчил Тодоров — Идейно-политически и организационни основи на партията 42

ЗА КАЧЕСТВЕНО НОВ РАСТЕЖ В ИКОНОМИКАТА

* — В духа на Юлските изисквания 50

Digitized by Google

* — Новите условия изискват нови политически средства и подходи 55
Христоз Христозов — Личното стопанство 73
Димитър Петков — Горещите дни на Коми 80

ИДЕОЛОГИЧЕСКАТА РАБОТА — ДЕЙСТВЕН ФАКТОР

* — Качеството на подготовката на младите кадри 86
Георги Ненов — Целта е формулирана, подходите трябва да се творят 86
Никола Зяпков — В отговор на потребностите на обществената практика 89
Васил Божков, Здравко Георгиев — С повишени критерии, с мобилизиране на различни фактори 93

КПСС — ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Карибек Молдобаев, Иван Вълов — Не само търсене, а и воюване за истините 97

НОВИ КНИГИ, ОТЗИВИ, РЕЦЕНЗИИ

Стефан Николов — Научността на социологията 102
Апостол Кирков — Партиздат през 1988 година 104

ВЪТРЕШНОПАРТИЙНА ИНФОРМАЦИЯ

* — Кратки биографични бележки за новоизбраните секретари на областните партийни комитети и председатели на областните контролно-ревизионни комисии на БКП 106

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Йото Кръстев *(главен редактор)*, Георги Бърдаров, Георги Ванев, Асен Веселинов, Коста Димов, Кирил Иванов, Мила Илиева, Стоян Кръстев *(първи зам. главен редактор)*, Стоил Найденов *(зам. главен редактор)*, Иван Рачев, Петко Стамов, Йордан Хаджиев, Гено Цонков

Адрес на редакцията: София, ЦК на БКП, ул. „Московска" 7.
тел. номератор 87-14-11/15

Дежурен редактор: Коста Димов. Зам.-отговорен секретар: Йорданка Кирилова. Коректори: Зоя Стефанова, Таня Круглий.

Дадена за набор на 13. I. 1988 г. Подписана за печат на 28. I. 1988 г. Тираж 57 500. Формат 60/100/16. Обем 7 коли.

ДП „Димитър Благоев" — София, ул. „Ракитин" 2 тел. 46-31

Digitized by Google

ИЗБОРИТЕ — ЯРЪК ИЗРАЗ НА ЕДИНСТВОТО И НАРОДОВЛАСТИЕТО

На 28 февруари тази година ще се произведат избори за областни и общински народни съвети, за кметове и народни съветници в кметствата. Българският народ винаги с високо чувство за отговорност и дълг се е отнасял към такива високоотговорни политически събития.

Изборите на 28 февруари ще се произведат в особена обстановка. Тринадесетият конгрес на БКП определи стратегическата задача за качествено нов растеж, за превръщането на България във високоразвита и културна страна. През 1987 г. се състоя забележителният Юлски пленум на ЦК на БКП, пленум с историческо значение, който утвърди „Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България". На пленум на ЦК на БКП през ноевмри м. г. бяха обсъдени практически мерки и подходи за осъществяване решенията на Юлския пленум — предоставянето на социалистическата собственост на трудовите колективи за стопанисване и управление и по-нататъшното ѝ развитие и обогатяване, някои въпроси на осъществяването на властта и др. Националната конференция на партията ще утвърди документи за по-нататъшното изграждане на социализма в страната.

Постановките на партията за реализация на новите задачи, произтичащи от изискванията на обективните закономерности, предизвикаха необходимостта от превръщането на нашето общество в самоуправляващо се. Предложен беше адекватен на новите исторически реалности модел на обществото. Този дълбок прелом е възможно да се осъществи само при ново виждане, ново разбиране и мислене от всички кадри, ръководители и трудещи се.

●

Периодът след Юлския (1987 г.) пленум на ЦК на БКП беше време на динамично развитие. Осъществяват се дълбоки структурни изменения. Териториалните единици от обикновени административни структури се превръщат в действени самоуправляващи се общности на населението, като се издига ролята на народните маси. Премина се към ново териториално деление на страната — създадоха се 9 нови административно-стопански и политически единици — области. Започнаха дълбоки изменения в политическата система върху принципите на социалистическото самоуправление. Значителни промени се извършват в управлението на икономиката и другите сфери на живота. По този начин се осъществява главното в партийната концепция — преход от власт в името на народа към власт чрез народа, създаване

Digitized by Google

на самоуправляващо се общество. При тези условия беше необходимо и наложително да се изостави административно-бюрократичният метод на ръководство и управление и да се създадат най-благоприятни условия за пълноценно приложение на ленинския принцип за правилно съотношение и съчетание на демократизма и централизма в обществения живот. Чрез самоуправлението, при което пълна изява и развитие ще получи демократическият централизъм, ще се издига ролята на държавното начало в дейността на трудовите колективи, на колективните органи, на милионите хора на основата на техните права, задължения и отговорности.

●

Новата обстановка изисква да се приведе социалистическата власт от горе на долу и от долу на горе на принципа на самоуправлението, а трудещите се да се превърнат в действителен субект на управлението.

Изборите на 28 февруари т. г. се подготвят и ще се произведат в съответствие с Конституцията на НР България и изменения в Избирателния закон, утвърдени от Деветата сесия на Народното събрание. **Промените в Избирателния закон осигуряват по-нататъшното демократизиране на процеса на формирането на представителните органи на властта и народното самоуправление, както и участието на цялото население в самоуправлението на териториалните общности.** С тях се обогати практиката кандидатите за народни съветници и кметове да се предлагат и от обществените организации и движения, от трудовите колективи и от самото население. Създадоха се условия за широко обсъждане на предложените кандидатури от избирателите, като за тях се гласува в единна листа на Отечествения фронт. Предостави се правото да се предлага повече от един кандидат за народен съветник в общините и областните съвети, кмет и народен съветник в кметствата. С това се осигури възможност избирателите да изразят своето предпочитание. Избирането ще става пряко от населението по избирателни райони. И сега прилагането на класово-партийния подход означава да се оценяват политическите, деловите и нравствените качества на кандидатите за народни избраници. В условията на разгръщащото се самоуправление е важно да се предлагат представители на народа с добра политическа подготовка и авторитет, компетентни в работата си, хора с изявена обществена дейност — членове на БКП, БЗНС и безпартийни, изявени производственици, дейци на науката, техниката, културата, образованието, участници в антифашистката борба, военнослужещи и др. Не бива да се подценяват издигането на кандидатури и избирането на представители на младото поколение и на жените. Предложените кандидатури трябва да отразяват социалната и политическата структура на обществото.

Кандидатурите за народни избранци, издигнати от името на Отечествения фронт, изразяват морално-политическото единство на нашия народ. А избирателите ще имат възможността да подадат гласа си за онзи кандидат, който най-активно ще осъществява обсъдените и възложени по време на изборната кампа-

Digitized by Google

ния поръчения, за онзи, който най-добре ще изразява и отстоява техните потребности и интереси.

Извършената предварителна разяснителна работа сред населението осигурява широка демократичност при издигане и обсъждане на общите кандидати от името на Отечественния фронт. За разлика от минали избори сега нараства възможността за значително по-голяма активност на избирателите както по местоживеене, така и в трудовите колективи. Условията за разгръщане на състезателното начало между кандидатите обуславят те да излагат свои позиции и съображения за осъществяване на предизборната платформа, за решаване конкретните проблеми на социално-икономическото развитие на района, в който ще бъдат избирани. Същевременно новата делова и творческа обстановка за общуване при тези срещи е възможност за гражданите спокойно и свободно да изразят свои мнения и съображения по предложените кандидатури, по начина за осъществяване на партийната политика.

Трудещите се придобиха богат опит при избора на своите ръководители в стопанските организации и колективите. Това дава сега положително отражение при подбора, обсъждането и издигането на кандидатите в предстоящите избори. Предложените и издигнатите кандидатури на най-достойните синове и дъщери на народа с добри политически, делови и нравствени качества — ето залога за осъществяване на нашите цели и задачи. Критичните бележки, препоръките и поръченията на избирателите са отражение на техните потребности и интереси. Вземането им под внимание и осъществяването им според възможностите на народните съвети и кметствата, на обществените и стопанските организации е реална изява на народовластието.

Под ръководството на партийните комитети и организации отечественофронтовските ръководства с активното участие на Българския земеделски народен съюз, Българските професионални съюзи, Димитровския комунистически младежки съюз и другите обществени организации вече провеждат широка политическа предизборна кампания, срещи и разговори с хората за разясняване на социално-икономическата политика на партията и държавата, за преустройството във всички сфери на обществения живот. На тези срещи, които ще продължат до изборния ден, се разясняват всестранните успехи в развитието на страната, в отделните области и общини. Отминаването обаче на трудностите, несполуките, недостатъците и грешките, които са съпровождали нашата работа, би ни отдалечило от хората, от тяхното съзнателно и енергично участие за преодоляването им. Ето защо е необходимо да се обосноват и популяризират сред трудещите се новите задачи, утвърдени на сесията на Народното събрание в държавния план за научно-техническото и социално-икономическото развитие на страната за 1988 г. А тези задачи не са леки. През 1988 г. в сравнение с 1987 г. националният доход трябва да се увеличи с 6,1 на сто. Обемът на капиталните вложения се планира да бъде 10,5 млрд. лева. Значителни изменения ще настъпят в структурното и технологичното преустройство на народното стопанство на основата на научно-техническия прогрес. Ще нарастат реалните доходи на човек от населението, а

Digitized by Google

средната работна заплата ще достигне 240 лева. Обществените фондове за потребление на човек от населението през 1988 г. ще нарастат с 5,1 на сто. Широко развитие ще получат териториалните общности — областите и особено общините, които ще се превръщат в самоуправляващи се общности на населението.

В предизборната политическа дейност трябва да се разясни външната политика на страната за утвърждаване на международния ѝ авторитет, нейното активно участие и поддръжка на съветската политика за решаване най-главния проблем на съвременността — разоръжаването, предотвратяването на ядрената война и оцеляването на човечеството.

Състоялите се срещи на високо равнище между М. С. Горбачов и Р. Рейгън и договорът за ликвидиране на ракетите със среден и по-малък обсег носят надежда на хората в света и благоприятно въздействуват на международната обстановка.

Предизборната политическа кампания трябва да се превърне в преглед, анализ и оценка на досегашната дейност на народните съвети и кметствата. Ние навлизаме в решаваща година на петилетката и такава равносметка е много необходима. Оценка за своята дейност трябва да получат народните избраници от миналите избори и те трябва да бъдат отчет за оказаното им доверие.

В условията на широка демократичност, гласност и разгръщане на самоуправлението във всички сфери на живота е необходимо да се повишават и издигат инициативата и творчеството на народа, да се укрепва неговото чувство на стопанин. Непримиримост към недостатъците, борба с отрицателните явления, широка демокрация и здрава дисциплина сега трябва да съпровождат дейността на всеки гражданин за успешно осъществяване на високите цели, поставени от партията. **За това особено много могат да допринесат новите поръчения, които ще се възложат на предложените за избиране кандидати.** По този начин се дава изява на пряката демокрация и непосредственото участие на населението в управлението на териториалните общности. Разбира се, тези поръчения трябва да бъдат съобразени с действителните обществени потребности, като заедно с това се отчитат реалните възможности за тяхното изпълнение. Възложените поръчения трябва да се обобщят, част от тях да се включат в плановете за социално-икономическото и научно-техническото развитие на териториалната единица. Важно е и да се осигури постоянен контрол и отчет за изпълнението им, като се информират периодически избирателите.

Предизборната политическа работа трябва да се ръководи по-близко и конкретно от партийните комитети и организации, за да съдействува за повишаване на идейно-политическата съзнателност, за засилване на обществената и трудовата активност на народа за осъществяване на курса за преустройство и качествено нов растеж. Тя следва да достигне до всеки избирател, който убедено да подкрепи политиката на партията, като гласува за кандидатите за народни избраници. **По-умело да се използват проверените изпитани форми за въздействие, да се стигне до всеки български гражданин, като се посети всеки дом, като**

Digitized by Google

се преодолее формализмът и се приложи диференциран подход при конкретните условия. Длъжни сме да използваме нарасналите възможности за разгръщане на политическата работа сред трудовите колективи и населението по местоживеене. **Агитаторският апарат** да се освежи с нови подготвени активисти от обществените организации — хора, притежаващи по-богат опит, с правилно отношение към извършващото се у нас преустройство, кадри, умеещи да мобилизират социалната активност на трудещите се, запознати с проблемите на социално-икономическото развитие и с перспективите на областта и общината.

Провежданите събрания, срещи, седенки и други не бива да бъдат самоцелни, а интересни, с политическо и емоционално въздействие. Можем да се опрем на хубавите народни традиции, използвани и досега, където в непринудена обстановка хората имат възможност да споделят свои тревоги, виждания и да направят сполучливи препоръки.

Не е маловажно използването на **нагледните материали**, които ще се изпратят по общините, както и материалите, подготвени от местни художници, техническите средства, с които разполагат в селищата. Не трябва да се подценява **създаването на необходимия уют и обстановка в читалищата, в клубовете на партията и на обществените организации, в младежките домове**, които се превръщат в средища за ежедневна политическа дейност.

Партийните комитети трябва да проявят по-голямо умение и старание за превръщането на предизборната политическа работа в широка, масова, конкретна и резултатна дейност, като се преодоляват претрупаността, дублирането и формализмът.

Средствата за масова информация имат задача да съдействуват най-пълно на всички етапи на предизборната кампания за пропагандиране политиката на партията, за мобилизиране усилията на хората в трудовите делници.

Измененията, направени в Избирателния закон, предполагат значително по-добра **организационно-техническа подготовка на изборите.** Тази дейност ще се извършва от народните съвети, но тя трябва да се ръководи непосредствено от партийните комитети и организации. Вече са образувани избирателните райони съобразно законните нормативи. Избрани са и са регистрирани избирателните комисии. Подготвени са избирателните списъци и са обявени на населението. Изборните бюра няма да дават бюлетини на избирателите за кандидатите, те трябва да си ги вземат в определените за гласуване кабини. Разрешено е агитатори, активисти на Отечествения фронт и другите обществени организации да предоставят бюлетини на избирателите предварително в деня на изборите. По такъв начин те още веднъж ще имат възможност добре да разяснят на всеки избирател начина на гласуване и правото всеки да упражни своя глас за онзи кандидат, който е предпочетен от него. Гласуването обаче с бюлетини за повече от един кандидат съответно за областен, общински съветник, кмет или съветник в кметството води до недействителност на дадения глас. Това е процедура, която освен

Digitized by Google

техническа страна има и съответно политическо последствие. Ето защо на този момент трябва да се обърне особено внимание.

Денят на изборите трябва да се превърне в истински празник за всички трудови хора в страната, в израз на народното самоуправление, на народовластието.

Непосредствено след изборите ще се състоят **първите сесии на областните и общинските народни съвети.** На тях трябва да се изберат изпълнителни комитети и правилно да се комплектуват постоянните комисии и изпълнително-разпоредителните органи. **С по-нататъшната си дейност те трябва да съдействуват за развитие и утвърждаване на процеса на разширяване на социалистическата демокрация в създадените административно-териториални единици, за превръщането им в жизнеспособни самоуправляващи се общности на населението.**

●

Тази година е решаваща за деветата петилетка. Цялата предизборна подготовка и съпроводената с нея политическа работа трябва най-активно да съдействуват за мобилизиране усилията на всички трудови хора, на целия народ за разгръщане на социалистическото съревнование, за създаване условия на творчество и инициатива, за изпълнение решенията на Тринадесетия конгрес на БКП, на Юлския пленум и на Националната партийна конференция за по-нататъшното изграждане на социализма в Народна република България.

Конкретният израз на всичко това ще бъде активното участие на всеки за ритмично изпълнение на плана за научно-техническото и социално-икономическото развитие на страната.

Digitized by Google

ПРЕУСТРОЙСТВО В ПАРТИЙНО-ОРГАНИЗАЦИОННАТА РАБОТА

НОВОТО В СТРУКТУРАТА И ЗАДАЧИТЕ НА МЕСТНИТЕ ПАРТИЙНИ ОРГАНИ

ГЕОРГИ ВАНЕВ
КОНСТАНТИН ДИЛЧЕВ

През октомври 1987 г. Политбюро на ЦК на БКП прие решение „За изграждане структурата и апарата на местните партийни органи". Въз основа на него Секретариатът на ЦК на БКП утвърди „Временни положения за изграждане структурата и апарата на местните партийни органи в съответствие с решенията на Юлския (1987 г.) пленум на ЦК на БКП". Приемането на тези документи е отговор на назрели потребности в развитието на Българската комунистическа партия на съвременния етап, в процеса на преустройството на нейната дейност.

Кое наложи внасянето на някои съществени изменения в организационната структура на партията?

Както е известно, досегашният модел на структурата на апарата беше утвърждаван в продължение на няколко десетилетия и притежава редица важни положителни страни. Негова теоретична основа са принципите на марксистко-ленинското учение за партията. През своя исторически път Българската комунистическа партия неотменно се е ръководила от положението за политическото значение на организационната структура, за необходимостта тя да се изгражда в съответствие с потребностите на развитието на революционната борба, да бъде фактор за осъществяването на политическите задачи. **Проблемите на структурата и функциите на партийните органи винаги са били подчинявани на задачите за нарастването на ръководната роля на партията.**

Наред с положителните си страни структурата на партийните органи и организации показа, особено в последно време, и някои съществени недостатъци. Тя не отразяваше в пълна степен необходимостта партията да се изявява като **политически ръководител** на обществото в условията на разгръщането на социалистическото самоуправление. Не изключи и възможността партията да се превърне в субект на държавна власт, да изземва функции на други органи и организации.

Една от най-важните задачи сега е структурата на партийните органи и организации да се приведе в съответствие с новите условия и реалности, с утвърдената на Тринадесетия конгрес стратегия за качествено нов растеж, с процесите на дълбоко преустройство във всички сфери на обществения живот, в това число и на дълбоко преустройство в самата партия, в начина на нейното функциониране и на осъществяване на ръководната ѝ роля в съвременния етап.

В основата на утвърдените документи са заложени някои

Digitized by Google

съществени теоретико-методологически положения, които осигуряват оптимално съчетание на приемственост и иоваторство. Преди всичко структурата да съдействува за изявата на същностните характеристики на партията като политически ръководител. Както се отбелязва в решението на Секретариата на ЦК на БКП, **партията е политически ръководител и авангард на работническата класа и на другите трудещи се, който внася съзнателност и организираност в техните действия за преобразуване на обществото по пътя към комунизма.** Това е нейната основна и най-висша функция, която намира израз както в **съдържанието на партийната дейност**, така и във **формите на организация**, в начина на изграждането и функционирането на цялата система на партията.

Структурата на органите и апарата следва да отразява закономерния процес на разгръщането на самоуправлението в обществото и в партията, да съдействува за засилване на партийното въздействие върху утвърждаването на самоуправлението като основополагащ принцип в изграждането и функционирането на всички останали звена на политическата система. Важно изискване е тя да бъде съобразена с естествената логика на процеса на преустройството на партийната дейност, който започва от долу, от преустройството на работата на партийните организации и групи, на всеки отделен комунист за осъществяване политиката на партията.

При изграждането на структурата на партийните органи и на техния апарат следва да се подхожда творчески, като се отчитат както специфичните условия в отделните общини или области, така и установените традиции и натрупаният положителен опит.

Колективни органи за политическо ръководство

Местните партийни органи осъществяват своите функции в атмосфера на повсеместното разгръщане на социалистическата демокрация и на преход от власт в името на народа към власт чрез самия народ.

Във връзка с новото административно-териториално деление на страната бяха създадени по същество нови органи в организационната структура на партията — областните комитети на БКП. Главната им функция е да осъществяват политическото ръководство на обществения живот, на комплексното научно-техническо, социално-икономическо, идейно-политическо и духовно развитие на областите за реализиране на генералния курс на партията за качествено нов растеж.

В условията на самоуправление на териториалните общности **нарастват ролята и отговорността на общинските партийни комитети.** Животът налага те да променят своя досегашен начин на дейност и ръководство. Решенията на Политбюро и на Секретарната на ЦК на БКП поставят пред тях принципно нови задачи и отговорности.

Едно от най-важните изисквания, което се предявява сега към местните партийни органи, е **ръководството, което те осъ-**

Digitized by Google

ществяват по пълномощие на комунистите, да прераства в ръководство чрез първичните партийни организации и комунистите. Тази постановка има дълбок политически замисъл. Тя отразява същностните характеристики на партията и на партийното ръководство, създава предпоставки за издигане ролята на отделните организации и на партийните членове като **субект** в конкретизирането и осъществяването на партийната политика.

Става дума за „отваряне" на партийните органи, за творческата инициатива на първичните организации и комунистите, за отчитането на техните реални проблеми, за необходимостта те активно да участвуват в целия процес на вземането на решения и на тяхното изпълнение.

Става дума за изява на съвременните измерения на политическата, идеологическата и организаторската дейност на партията като многопосочен процес, при който в още по-голяма степен ръководната дейност на партийните комитети и организации се опира на живото творчество на комунистите и на всички трудещи се в условията на разгръщане на социалистическото самоуправление.

Става дума за **преустройство на взаимоотношенията между местните партийни органи и ръководствата на държавните, стопанските и обществените органи и организации** върху основата на диалога. Да се отчитат техните нови функции и задачи в съвременните условия. Да се повишава отговорността на кадрите и комунистите в тези органи да провеждат партийния курс, да го превръщат в дело на масите.

Кои проблеми изпъкват на преден план на сегашния етап от осъществяването на решенията на Политбюро и Секретариата на ЦК на БКП?

Преди всичко — да се издига ролята на колективните ръководни органи. Те са призвани в максимална степен, зряло и компетентно да реализират своите функции като **политически ръководства** както в процеса на конкретизирането и обогатяването на политическия курс на партията съобразно специфичните условия, така и в непосредствената организаторска и идеологическа работа за провеждането му в живота.

Особена значимост придобива изискването общинските и областните комитети и техните бюра да бъдат **работещи органи,** които непрекъснато да усещат пулса на ръководената от тях организация. Сега е важно всеки член на комитета да бъде натоварен с определени задължения, да изпълнява конкретна задача. Някои от тях са включени в състава на комисиите, други — в изградени временни или постояннодействуващи проблемни групи, на трети следва да бъдат поставени индивидуални поръчения във връзка с функционирането на комитета в периода между заседанията.

От съществено значение е прилагането на подходящи форми за изява на колективистичната същност на ръководните партийни органи в периода между пленумите — организиране на дискусии, обмяна на мнения и др., чрез които да се даде възможност за изява на становищата и съображенията на членовете и кандидат-членовете на комитета, а така също и на комунисти, и на отделни трудещи се. Необходимо е колективният ор-

Digitized by Google

ган да се превърне в пълния смисъл на думата в „работеща корпорация“, в център, в който фокусират и се обсъждат най-актуалните проблеми на развитието на съответната област или община, генерират се идеи и предложения за тяхното практическо разрешаване. Това означава областните и общинските партийни комитети да разгръщат своята дейност върху основата на общественото начало, да се опират на интелектуалния потенциал на съответните партийни организации, да издигат значението и престижа на обществения елемент във всяка планирана и организирана дейност.

Бюрата на местните партийни органи следва да преустроят своята дейност, като по-умело прилагат политически подход и по-точно отграничават кръга от проблеми, с които те ще се занимават. Главното е да се освободят от маловажните, от „протоколните“ въпроси, да издигнат равнището на аналитико-обобщителния и прогностичния елемент в своята дейност.

Комисиите — принципно нови звена

Те се явяват структурни компоненти на общинския или областния партиен комитет, а не на апарата. Комисиите са работни, а не представителни органи. Те подпомагат дейността на пленума и бюрото. Същевременно и самите те осъществяват ръководство, като разработват, обсъждат и решават отделни въпроси, като създават организация на изпълнението им чрез комитета или от свое име, с и без използване помощта на апарата.

Естествено е, че изграждането и функционирането на комисиите като нов тип звена в структурата на местните партийни органи пораждат и проблеми от най-различно естество. Какви са някои от тях?

Комисиите заемат важно място в цялостния живот на комитета като ефективна форма за засилване колективното и общественото начало в партийната работа. Те следва да разгръщат своята дейност за изпълнението на задачите, които произтичат от партийната политика и са очертани от комитетите и бюрата в техните планове и решения.

Важна отговорност на комисиите е да съдействуват за комплексното разработване на проблемите в комитетите и бюрата, за тяхното осветляване, осмисляне, решаване и осъществяване от различен ъгъл, през призмата на основните направления на партийната дейност — идеологическа, организационна, партийно ръководство на научно-техническите и социално-икономическите процеси.

Интерес представлява въпросът в каква степен и в какви граници комисиите ще могат да осъществяват ръководна дейност. Това не е посочено във „Временните положения...“ на Секретариата на ЦК на БКП. Замисълът е да се предостави възможност на самите комитети и на техните бюра конкретно да определят примерния кръг от въпроси, по които комисиите ще имат правото да обсъждат и да приемат решения, да организират тяхното осъществяване в практиката. Някъде този кръг от въпроси ще бъде по-широк, другаде — по-ограничен. Това ще зависи от мнението, от позицията на съответния орган, от способността и

Digitized by Google

готовността на самите комисии да решават определени задачи, от качествата на кадрите, от установените традиции и опит. Главното е комисиите да бъдат използвани най-ефективно както за издигане равнището на работата на пленумите и бюрата, така и за освобождаването им от някои по-дребни въпроси, които се отнасят до отделни направления на партийната дейност и до по-ограничен кръг от партийни организации. Следователно става дума за една подвижна и условна граница, която ще се определя при конкретните условия, с оглед на това как да се използват оптимално възможностите на всички елементи на ръководния партиен орган за осъществяването на партийната политика.

В комисиите не би следвало да бъдат разпределяни всички членове и кандидат-членове на комитета. Замисълът е по-различен — това да бъдат работещи, действени органи, които обединяват в своя състав неголям брой членове — например до 15—20 души за областно и до 9—11 души за общинско равнище. Освен членовете и кандидат-членовете на комитетите в тях могат да се включват и партийни активисти, които притежават необходимата компетентност, нагласа и възможности.

Една от най-главните функции на комисиите е свързана с тяхната политическа отговорност **за анализирането, обобщаването и разпространяването на положителния опит.** Те следва да станат защитници на всичко ценно и ново, което се заражда в процеса на активната творческа дейност на комунистите и трудещите се. В осъществяването на тази си функция комисиите се опират на партийните организатори, на изградените информационно-методически групи. Но те самите трябва да бъдат главната движеща сила за непосредствено разкриване на положителния партиен опит, за организирането на експериментаторска дейност, да бъдат „входната врата", през която в комитета ще навлизат идеите, предложенията, съображенията на партийните членове и на трудещите се.

Партийният организатор — главна фигура в апарата

Решението на Политбюро на ЦК на БКП предвижда партийните организатори да се утвърждават като функционери на партийния орган, които **реализират в единство политически, организаторски и идеологически функции.** Те са представители на областните и общинските комитети в низовите партийни комитети и първичните партийни организации, като ги подпомагат в тяхната непосредствена дейност за осъществяването на стратегическия курс на партия, за политическото ръководство на социално-икономическото и научно-техническото развитие, за разгръщането на социалистическото самоуправление в трудовите колективи и териториалните общности.

Естествено възниква въпросът — институцията на партийния организатор не влиза ли в противоречие със стратегическия замисъл за по-нататъшното развитие на партийните органи и организации върху основата на самоуправлението и разгръщането на вътрешнопартийната демокрация? Не! Целта е да се издигне

Digitized by Google

на качествено ново равнище организаторската дейност за овладяването на новите позиции и функции на първичните организации и самоуправляващите се трудови колективи. Компетентната и умелата изява на партийния организатор в крайна сметка следва да бъде подчинена, да „остава в сянката" на непрекъснато разгръщащото се творчество и самоинициатива на партийните комитети и организации в осъществяването на партийната политика.

Основната работна площадка на партийните организатори е в първичните партийни организации и в трудовите колективи.

Всичко това изисква партийните организатори задълбочено да познават замислите, решенията на съответните комитети, бюра и комисии, да бъдат постоянно в течение на проблемите, които се дискутират, обсъждат и решават в тях. По този начин те ще печелят доверието на комунистите и трудещите се и със своята конкретна работа ще съдействуват за разрешаването на назрелите проблеми. Партийните организатори, в зависимост от потребностите на съответните комитети, могат да бъдат разпределяни към отделните комисии и да участвуват в тяхната дейност. Но това в никакъв случай не трябва да пречи на изпълнението на техните **комплексни функции в партийните комитети** и в първичните партийни организации.

Особено важно е за организатори да бъдат привлечени подготвени политически, с практически опит и авторитет кадри, които са способни да провеждат партийните решения в организационната, идеологическата и социално-икономическата сфера. При издигането на партийни организатори би било целесъобразно при равни други условия да се гласува доверие на дейци, които живеят в съответните населени места. Замисълът е институцията на партийните организатори да бъде една динамична институция, която да се използва ефективно за подготовката и проверката на действуващи и резервни кадри за областно и общинско равнище.

Информационно-методическите групи

Те също са принципно нови звена в структурата на апарата на местните партийни органи. Тяхното изграждане е продиктувано от необходимостта да се оказва непосредствена и компетентна информационна, методическа и научна помощ както на съответните ръководни органи, така и на партийните комитети и първичните партийни организации.

Кои са основните им функции?

Те имат за задача да обслужват комплексно работата на комитетите, бюрата, комисиите; да разработват анализи и обобщения по важни проблеми на обществено-политическия живот, на социално-икономическото и научно-техническото развитие на съответните територии; да разкриват тенденциите в процеса на осъществяването на партийните решения; да разработват проекти за документи и решения. В решението на Секретариата на ЦК на БКП се откроява отговорността им да подпомагат науч-

Digitized by Google

но-методически и информационно дейността на партийните комитети и организации по трите основни направления — партийното ръководство на социално-икономическите процеси, идеологическата и организаторската работа; да изучават, анализират и обобщават, да формират и разпространяват положителния опит в условията на разгръщането на социалистическото самоуправление и на преустройството на партийната дейност.

Групите са призвани да реализират важни информационни функции в помощ на партийните комитети, на бюрата и комисиите. Те осъществяват научна организация на информационната дейност, събират, обобщават и анализират партийнополитическа информация за нуждите както на общинските и областните комитети, така и на ЦК на БКП. Същевременно те са специализирани звена за системно изучаване, формиране и прогнозиране на общественото мнение и политическите настроения на населението, за провеждане на социологически изследвания по проблемите на партийната работа и ръководство.

Една от най-важните функции на групата е свързана с внедряването и използването на електронноизчислителна техника в партийната дейност, в това число за внедряването на съвременни интегрирани системи и автоматизирани подсистеми от различен тип, чрез които да се осигурява взаимовръзка с автоматизираните системи в областния и общинския народен съвет и с териториално-изчислителните центрове.

Наред с това членовете на групите ще изпълняват и оперативни задачи, поставени от ръководството на съответните комитети.

Следователно сътрудниците в информационно-методическите групи са призвани да осъществяват различни функции. Това налага в тях да работят специалисти, които са способни да изучават конкретните процеси и явления в областта и общината, в живота и ръководната дейност на партийните комитети и организации и върху тази основа да оказват квалифицирана научно-методическа и информационна помощ.

В състава на групите трябва да се привличат хора, които притежават необходимата политическа подготовка и практически опит. Техният брой не е голям — двама-трима души на областно равнище и един-двама души за големите общини.

Някои съображения могат да бъдат изразени и по отношение на **организацията на работата на информационно-методическите групи.**

Очевидно те трябва да разгръщат своята дейност върху планова основа в съответствие с проблемите и задачите, залегнали в плановете на комитета, бюрото и отделните комисии. Целесъобразно е планът за работа на групите да се утвърждава от бюрата на съответните комитети. Важна задача е те да използват общественото начало. Може да се препоръча изграждането към тях на методически съвети, временни работни или проблемни групи за разработка и проучване. Групите следва широко да се опират на кадри и специалисти, заети в държавните, стопанските, научните, обществените органи и организации, на партийни кадри и комунисти, на челници в труда.

Digitized by Google

Политическите сътрудници могат да бъдат разпределяни към комисиите на комитета и да участвуват в тяхната работа. Но не бива да се допуска ведомственото начало да взема връх над комплексния, интегративен характер на работата на групите. **Те действуват като единни звена при разработката на отделните направления и проблеми на партийната дейност.**

Общото ръководство и организация на групите в рамките на областта се осъществяват от областните партийни комитети. Главното е да се интегрират усилията на специалистите — на сътрудниците в информационно-методическите групи, в домовете за политическа просвета, в областните партийни школи (съществуващите филиали на АОНСУ и междуокръжните партийни школи), и по такъв начин да се изгради **система за комплексно подпомагане** на работата на областната партийна организация, за издигане на научното равнище на партийната дейност в съответствие с изискванията за нейното преустройство на съвременния етап.

* * *

Практическата дейност на партийните комитети безспорно ще утвърди едно богато многообразие от форми и начинания за реализация на идеите, заложени в решението на Политбюро на ЦК на БКП за изграждането и структурата на апарата на местните партийни органи. Общото в това многообразие ще концентрира в себе си умението на партийните органи да ръководят процесите на преустройството, да обхващат и направляват непрекъснато нарастващата активност на комунистите и трудещите се в условията на самоуправлението за постигането на високите цели, поставени от Тринадесетия конгрес на партията и от Националната партийна конференция.

Digitized by Google

ДЕЙНОСТТА НА ПАРТИЙНАТА ГРУПА: ЗАДАЧИ И ВЪЗМОЖНОСТИ

Социалнопсихологически аспекти

К. ф. н. ПЕТЪР ИВАНОВ

САМИТЕ ЗАДАЧИ, поставени от Тринадесетия конгрес на БКП по активизирането на човешкия фактор особено в областта на иновационните процеси, по утвърждаването на самоуправлението, по демократизирането, по превръщането на трудовия колектив в пълновластен стопанин на поверената му социалистическа собственост, по борбата с отрицателните явления и „деформации" в нашия живот, издигат още повече ролята и значимостта на партийната група, тъй като именно тя е най-близо и е най-тясно свързана с конкретната личност, с конкретните проблеми на всекидневието. Основните задължения на партийните групи за засилване авангардната роля на комунистите, а оттам и на първичните партийни организации, за комунистическо възпитание, за мобилизиране на работниците и специалистите при изпълнение на партийните задачи сега — при преустройството — придобиват нови измерения, проявяват се с по-голяма сила.

Решаването на много от основните задачи, стоящи пред колективите, в крайна сметка зависи и от морално-психичния климат, от обстановката, от отношението и активността на хората в съответната ситуация (внедряване на научно-технически новости, противодействие на остарели стереотипи на поведение и др.). А те от своя страна зависят в много голяма степен от зрелостта, от борбеността, от ефективността на работата и въздействието на партийната група. Защо?

Първо, защото в основата на тези фактори стои личността и самото центриране на вниманието върху „по-нататъшното изграждане и укрепване на марксистко-ленинския мироглед, на класовите позиции, на активното обществено поведение и на нравствената отговорност на социалистическата личност"[1] извежда партийната група — като най-близка до личността, като най-непосредствено свързано с нея реално функционално човешко обединение — на една нова позиция. И тази позиция от гледна точка на действителните възможности спрямо личността (възпитание, влияние, стимулиране и др.) е твърде важна, значима в преустройствените процеси.

Второ, много от въпросите — производствени, социални, нравствено-възпитателни, битови и други, които стоят за решаване пред отделните колективи, все повече зависят и от сплотеността на тези колективи. Сплотеност изискват и самоуправлението, и по-големите права и отговорности, които има сега едно производствено звено. Очевидно е, че именно в партийната група може да се създаде такава сплотеност като първообраз, като еталон в колективното общуване и в системата на междуличностните отношения. Именно партийната група като социална микрогрупа, а в известен смисъл и като еталонна група, с всичките свои социалнопсихични особености и характеристики (пряко общуване, контактност, взаимозависимост и взаимовлияние, отговорност и т. н.) може да внесе в колективната практика необходимата атмосфера, необходимото единство и доверие чрез прякото си влияние върху живота и отношенията между хората.

[1] Тезиси на Тринадесетия конгрес на БКП, С., 1986, с. 87—88.

Digitized by Google

Трето, влиянието на партийната група върху функционирането и развитието на колектива е по-свързано, по-близко, по-навременно спрямо конкретните актуални задачи, тъй като в много случаи функционалният принцип е по-пълно реализиран, членовете на партийната група са с една и съща дейност, с близки интереси, имат сходен статус в колективния живот и личностното им отношение към възникващите проблеми много пъти е еднакво.

Четвърто, самата партийна стратегия за „промени от долу", за търсене на личностна и колективно мотивирана социална активност в преустройството, за по-пълно използване механизмите на потребностите и интересите в сферата на производството, а и в управлението изисква по съвсем естествен път да се активизира дейността от най-ниските етажи в организационната структура на партията — партийните групи

Освен това, както беше подчертано от др. Тодор Живков пред Юлския пленум на ЦК на БКП, преломът в партийната работа следва да се осъществи „преди всичко чрез партийните кадри в съответните звена"[2]. А партийните групи са първите, най-непосредствените обединения на тези кадри. Следователно тяхното усъвършенстване и ефективната им дейност са от голямо значение за самото преустройство в партийната работа.

КАКВИ ПРОБЛЕМИ и какви задачи стоят пред партийната група сега? В какво се изразяват по-конкретно изискванията за усъвършенстване на нейната работа, на нейните функции в условията на преустройството?

Това е една система от взаимосвързани възможности и необходими изменения, акценти, поврати в практиката на партийната група, които са главно в няколко основни посоки:

1. Създаване и стимулиране на иновационна активност в колектива (бригадата).

2. Развитие на личностния фактор (статус, качества, квалификация, тенденции в растежа и др.).

3. Създаване на условия за реално осъществяване на промените в областта на организацията и управлението (демократизиране, самоуправление, нови стопански функции и др.).

4. Борба с отрицателните явления.

В чисто практически план следва именно тези четири главни сега направления в дейността на партийната група да бъдат ясно фиксирани, да бъдат оценени съобразно условията и характеристиките на отделните микрогрупи.

Като основен, водещ принцип в практиката на партийната група все повече следва да се утвърждава диалогът. Партийната група може много пряко и реално да ангажира отделния комунист в решаването на проблемите на всекидневието. В нея и чрез нея той може пълноценно да се включва в процесите на преустройството и то като действена, творческа личност, полезотворно да се проявява като член на съответния колектив. Сега принципът на диалога е тясно свързан със стремежа за конкретизация и реалистичност в дейността на партийната група. със стремежа да се осъществява на практика социалната справедливост. Чрез него се създават действителни условия да се възбуждат, стимулират и подкрепят инициативността на членовете на колектива, почините „от долу", критиката „от долу", новите търсения в бригадата. Особено подходящи са социалната и психологическата среда в партийната група за дискусия, за творчески спорове, за ефективни промени в посока към по-доброто в живота и дейността на колектива. Тук и сплотеността, и доброто познаване на хората, взаимодействието между тях, зависимостта при изпълнението на общите задачи, взаимната отговорност и други са всъщност фактори за резултатна партийна работа. За нея помагат и редица социалнопсихични механизми — на съпринадлежността, на ситуационните настроения в ко-

---

[2] Т Живков, Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България. Партиздат, 1987, с. 96.

Digitized by Google

лектива, на стремежа към изява и др. В основата им стоят потребностите и интересите на членовете на колектива, разбира се, в тяхното единство с интересите на обществото като цяло.

Тук трябва да се подчертае връзката на партийната група с първичната партийна организация. Много от задачите на първичната организация се конкретизират в практиката на групата. Много от действителните проблеми на партийната работа най-успешно могат да се решат именно в това най-близко до практиката партийно звено. В този смисъл партийната група фактически способствува за успешното осъществяване дейността на първичната организация. Но в новите условия на преустройството настъпват промени и тук. Първо, ефективността, ползата от работата на групата изискват повече самостоятелна отговорност, по-голяма инициативност при решаването на задачите, стоящи пред първичната организация. Второ, в известен смисъл партийната група увеличава своята значимост като генератор на идеи, на решения, като активен фактор, а не само изпълнител в партийната работа. Трето, тъй като цялостната дейност на групата протича в рамките на самоуправляващия се колектив, то колективните интереси все повече определят критериите при вземане на решения в партийната група и целите в нейната дейност. Тоест тя все по-силно се свързва, можем да кажем, се идентифицира по насоченост и активност със самия трудов колектив, влияе на климата в него, на развитието на колективната дейност. И обратно, зависи от функционирането и усъвършенстуването на бригадата.

МНОГО ВАЖЕН механизъм е социалният контрол, който в съвременните условия, при демократизацията и утвърждаването на самоуправлението в бригадата повишава непрекъснато своята роля. Този механизъм следва да се използва по-енергично в партийната практика, още повече че в партийната група за това съществуват действително добри условия.

Тук непосредствено се обменят мнения, емоции, чувства. Това силно въздействува върху формирането на нагласа, на ново отношение, помага да се коригират дадена позиция и поведение и т. н. Получава се едно фиксирано въздействие върху отделните проблеми в колектива. Те освен че са много добре, отблизо видяни, но са и най-директно свързани с живота и дейността на социалната общност. И то по почти еднакъв за всички нейни членове начин, защото техните интереси спрямо самия проблем благодарение на функционално-организационното сходство са много близки, а нерядко — и идентични. Освен това най-често тук — в партийната група — се реализират преките междуличностни контакти, така наречените „неофициални взаимодействия" по повод „официално" стоящи задачи. Тук комунистите могат да докажат и да осъществят в практиката своите познания, своите виждания, своя опит по отношение функционирането и развитието на колектива, да проявят на дело своята лична инициативност, морални добродетели, комунистическа съзнателност. От друга страна, в партийната група има добри условия за реализация на координационно-санкциониращите функции на колектива, на първичната партийна организация.

Очевидно е, че в сегашната политико-социална ситуация, характеризираща се с редица преустройствени процеси (структурни, функционални, идеологически и др.) и с активността на човешкия фактор, възможностите на партийната група стават все по-важни, с нарастващо значение за решаването на актуалните въпроси. Целесъобразно е да видим задачите, които стоят пред партийните групи във връзка с това.

Един от съществените проблеми на преустройството особено при внедряването на научно-техническия прогрес, при организационните усъвършенствувания и други се отнася до разрушаване, елиминиране на отживели, остарели представи, схващания, навици и други, с една дума, на това, което пречи на иновационните процеси. От-

Digitized by Google

нася се до преодоляване на възникващите противоречия. Кои са тези противоречия?

Според мен първото от тях се отнася до недостатъчно пълното съчетаване на личните с колективните интереси при внедряването на научно-техническите новости, непълното използване на потребностите като механизъм за социална активност. По социологически данни от изследване, проведено от общинския комитет на БКП в Русе м. г., 41,5 на сто от членовете на трудовите колективи са отговорили отрицателно на въпроса „Заинтересовани ли сте лично от нововъведенията в бригадата?"[3]. Партийните групи имат възможност отблизо и ясно да видят причините, да ги анализират, да потърсят и да осъществят най-резултатните решения на въпроса.

Второто основно противоречие е свързано с несъответствието между компетентността и квалификацията на членовете на бригадата и новите изисквания на научно-техническия прогрес. Успоредно с това много колективи (около 20 на сто от всички, включени в изследването), не подкрепят повишаващите своята квалификация поради, както се изтъква в изследването, липса на взаимозаменяемост, престои, несправедливи облаги, завист и др. Проблемът е сериозен и е с много широк резонанс. Първичните партийни организации и партийните групи следва да проявят повече творчество и настойчивост, да прибягват, където е нужно, до организационни средства особено в областта на индивидуалната политическа работа. В партийната група откровено и задълбочено се обсъжда нравствено-психичната обстановка в колектива, вниждат се евентуалните опасения и тревоги при навлизането на новото в практиката на бригадата. Съответно срещу възникващите бариери могат да се търсят подходящи противодействия — чрез разяснителна работа, чрез въздействие върху мотивите на иновационна активност, чрез изтъкване на перспективите и т. и. С други думи, работата в партийната група да се насочва към създаване на ново отношение, нови подбуди, мотиви, на нови стереотипи на поведение. Получените резултати в психологическо отношение имат две основни форми — локална (отнася се до конкретната иновационна практика в съответния колектив) и глобална (отнася се до изобщо създаваните или създадени нагласи и мотиви на личността или на колектива спрямо преустройствените процеси).

От друга гледна точка, в партийната група, в по-тесния кръг от членове на колектива, е възможно по-добре да се използват положителните средства за мотивация („Трябва да правим това, защото така е по-добре за всички ни"). Също така и отрицателната мотивация („Трябва да правиш това, иначе ще бъдеш санкциониран"), водеща към принудено съгласие, е някак по-смекчена от тесните междуличностни отношения, без да е по-малко ефективна.

В ПОСЛЕДНО ВРЕМЕ в партийната работа особено внимание се обръща, както вече подчертах, на „импулсите от долу", чийто интензитет най-вярно и най-сигурно се контролира и стимулира в неформалните групи в колектива. Съществува тенденция тези импулси да нарастват. Много фактори влияят върху тяхното формиране и развитие (потребности, ценности, цели, амбиции, претенции, мечти, различни други стимули). Всички те добре могат да се разкрият в дейността на микрогрупите, при близките, тесните взаимоотношения между тях. И в тази светлина партийната група все повече се превръща в ядро на инициативите, на творчеството, на амбицията в колектива. При обсъжданията на личните отчети на комунистите в обстановката на увеличаващата се взаимозависимост в самоуправляващия се колектив се забелязват повишена взиска-

[3] Ролята на идеологическата работа в трудовия колектив за ускореното внедряване на научно-техническия прогрес. Социалнопсихологическо изследване, ОК на БКП — Русе, 1987, с. 8.

Digitized by Google

телност и самовзискателност, изисквания за инициативност, за творчески решения, за ефективна дейност. Особено добри резултати дава работата с поръченията на комунистите: обсъждане, отчитане, координиране и др.

Партийните групи добре могат да стимулират инициативността в колектива. По данни от социалнопсихологическото изследване в Русе най-важните мотиви за творчество са: личностната насоченост, климатът в бригадата, създадените традиции за новаторство в микрогрупата и в бригадата, моралните стимули, личният пример и др. Всичките тези фактори следва да се използват в дейността на партийната група.

Изследванията показват, че нараства и ролята на моралната отговорност като фактор за активността на личността. Тук се фокусират такива проблеми като оценката на постъпките в колектива, отговорността при избора на мотиви за поведение, на целите и на средствата за тяхното постигане при преустройството и др. А партийната група може да стимулира моралната отговорност в бригадата, убедеността в нейната необходимост, реализацията ѝ в колективната практика, нравственото поведение на всеки член на колектива, нетърпимостта срещу нравствените компромиси и др.

Естествено моралната отговорност на комунистите е по-голяма. Ето нейните основни прояви в научно-техническата сфера:

— съзнателно отношение към проблемите на внедряването на научно-техническия прогрес и усъвършенстването на нововъведенията;

— активно участие в самоуправлението, във вземането и изпълняването на колективни решения;

— помощ и подкрепа на други членове на колектива в периода на преустройството;

— настойчивост при реализирането на иновационните задачи.

Особено важни задачи има в областта на личностния подход за възпитаване освен на отговорност, но и на други качества, свързани с морала на нашия съвременник: смелост, принципност, съзнателност, новаторство, всеотдайност, дисциплинираност и др. Как и по какъв начин да стане това, партийната група решава сама. Тя разполага с достатъчно средства да постигне добри резултати — чрез диалога с хората, чрез авторитета на лидерите в групата, чрез колективните санкции (положителни и отрицателни), чрез опита, чрез самото пряко взаимодействие между хората и пр.

Партийната група има възможност да противостои, да се бори против отрицателните явления в колективната практика, против неправилното поведение на някои от членовете на колектива. Цитираното вече изследване още веднъж показва, че партийната група особено добре може да противодействува на разхищенията на работно време, на закъсненията и на безпричинните отсъствия, на неподчиненето, на конфликтите в колектива, на безстопанственото отношение към социалистическата собственост, на небрежността, а така също и на употребата на алкохол. В много случаи коригиращото въздействие включва и общественото мнение, колективните емоции и чувства, колективната воля. И често пъти те са решаващи за успеха на възпитателната работа.

ФАКТИЧЕСКИ МОЖЕМ да говорим за една вътрешна регулативна система в практиката на партийната група, която ефективно използва редица психични и социалнопсихични механизми. И влиянието и е силно, защото като обединение на хора тя е непосредствено свързана с отделната личност. В този случай основанията за „вмешателство" даже в по-личната сфера на всеки член на бригадата са по-големи. По-крупните социални общности, включително и голямата първична партийна организация, не разполагат с толкова директни възможности за противодействие срещу отрицателните прояви в колектива, засягащи и произхождащи от отделната личност.

Успоредно с това в работата на партийната група можем да видим

Digitized by Google

демократизма като проява на нравствено-възпитателно въздействие, като ефективност на това въздействие. Тук той има за своя база наистина справедливото отношение към всеки член на колектива без известните отклонения на статуса, положението в йерархията и др. Тук се реализират двете категории демократични фукции, за които говори Ленин: „... от една страна — дискусиите и споровете, от друга — установяване на най-строга отговорност за изпълнителските функции и безусловно трудово, дисциплинирано, доброволно изпълнение на предписанията и разпорежданията"[4].

От особено значение е и работата на партийните групи със съответните стопански и административни ръководители. В духа на подчертаната от др. Тодор Живков на Юлския пленум на ЦК на БКП необходимост за поврат във взаимоотношенията на партията със самоуправляващите се организации все по-важна задача за групите става изграждането на авторитета и ролята на избраните от колективите ръководители. От друга страна, партийната група създава необходимите политически, нравствени и идеологически условия за реализирането на тези решения във все по-тясно взаимодействие (но не опекунство) със стопанското ръководство на колектива. А заедно с това проявява партийна взискателност към ръководителя като свой редови член.

Възможностите за ефективна работа на партийната група в периода на преустройството могат да се търсят и в посока на индивидуализирането на възпитателната дейност. В тази област на предна позиция сега излиза задачата за стимулиране на творческото мислене, на нешаблонното, нестандартното отношение към проблемите на функционирането и развитието на колектива, на оригиналната творческа дейност и др. Естествено за това са нужни и творчески климат, който трябва да бъде създаден от партийната група, атмосфера на инициатива и ентусиазъм. Във връзка с това и задачите по образованието и самообразованието, по квалификацията и професионалната подготовка в рамките на съответния колектив стават по-реални, по-мотивирани.

Тук трябва да се посочи очертаващата се нужда от обучение и квалификация на партийните групови отговорници. Във връзка с нарастващата роля на партийните групи те следва да повишават своите познания и умения в работата с хората, по въпросите на самоуправлението, икономическите проблеми на колектива и др. Целесъобразно е повече да се обменя опит, да се експериментира, да се използват съвременни активни методи на обучение и др.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ трябва още веднъж да се подчертае, че задачите сега — в етапа на преустройството, пред партийната група са по-значими, изискванията към нея и очакванията от дейността ѝ са по-големи. Но и възможностите, които има това организационно партийно звено, също са очевидни. И съответно трябва още по-пълно да се използват те в партийната работа.

---

[4] В. И. Ленин, Събр. съч., т. 36, с. 145.

Digitized by Google

ТРЕЗВЕНОСТТА — НОРМА НА ПОВЕДЕНИЕ

ГЕОРГИ ПЕТРОВ
председател на Националния комитет
на движението за трезвеност

ОПИТ
И ПРОБЛЕМИ

Отмина вече една година от решението на Политбюро на ЦК на БКП за ограничаване употребата на алкохол. Време, достатъчно за съизмеряване на постигнатото със стратегията на партията за качествено нов растеж във всички области на живота. Време на прелом, в което всички правим равносметка на досегашната си работа и принос, вглеждаме се в миналото, за да преиесем непреходното, съпоставяме се със световния опит и постижения и търсим своето място в бъдещето чрез днешния ден.

Движението за трезвеност у нас не е подражание. Неговите корени са дълбоко в многовековната традиция и начин на живот на българина. Борбата с алкохолизма и утвърждаването на трезвеността като норма на поведение са се „вграждали" в националния ни стереотип. Те са били съществени черти на революционера, на борците за национален и социален прогрес.

От своето създаване до днес Българската комунистическа партия е носител на тази традиция. Тя доказва своята грижа за здравето, жизнеността и благополучието на човека, като отстоява интересите на страната и нейното бъдеще, като ръководи и направлява борбата за премахване условията и предпоставките за злоупотребата с алкохол.

●

Решението на Политбюро на ЦК на БКП е в духа на времето, в което живеем, и отговаря на една назряла обществена необходимост. То създаде възможности за настъпателна борба срещу това отрицателно явление, за качествени изменения в задоволяване потребностите на хората и защитата на обществените интереси. Последвалите го мероприятия на Секретариата на ЦК на БКП и 67-мо постановление на Министерския съвет, както и приетите документи от партийните, държавните, административно-стопанските и обществените органи и организации, очертаха разгърната програма за конкретни действия. Създадоха се предпоставки всеки да прецени себе си, да се вгледа в своето семейство и приятелско обкръжение, да прояви активност и по месторабота, и по местоживеене.

Целта на предприетите действия не е въвеждане на „сух режим", а борба за ограничаване употребата на спиртни напитки, борба срещу злоупотребата с алкохол. Тази борба е с дълбоко хуманна същност, защото е насочена против моралните и материалните щети, до които водят и системната консумация на алкохол, и „пиенето с мярка". За нейния безкомпромисен и дей-

Digitized by Google

ствен характер свидетелствува решителната и бърза намеса на партията и правителството срещу проявите на инерция, кампанийност, формализъм. Така с решението на Секретарната на ЦК на БКП и Бюрото на Министерския съвет от февруари 1987 г. се регулира и осигурява комплексното изпълнение на набелязаните задачи.

Периодично партийните органи и организации обсъждаха дейността и резултатите от нея на административни, стопански и обществени органи и организации, с което се осъществи действена и навременна партийна помощ и контрол.

●

Благодарение на мерките на държавните органи и ръководствата на стопанските организации се постигна намаление на производството на концентрирани спиртни напитки. По планов път то е годишно 10 на сто за петилетката, но съгласно сключените договори за 1987 г. е постигнато 20 на сто намаление. Нуждите на обектите на международния туризъм и тези от категория „Лукс" се задоволяват от наличните количества вносни напитки. Почти навсякъде търговските организации спазват забраната за продажба на спиртни напитки в сладкарниците, бюфетите, столовете, дискотеките, клубовете и домовете на културата и пр. В около 60 на сто от магазините за хранителни стоки не се продават концентрирани спиртни напитки, в 34 на сто от заведенията за обществено хранене е забранено тяхното сервиране и употреба, а в 48 на сто има ограничения. Макар и бавно, вече повсеместно се изпълнява и програмата за преустройство на реднца заведения за други нужди.

В резултат на тези ограничителни мерки през първото полугодие на 1987 г. в сравнение със същия период на 1986 г. е намаляла продажбата на ракиите със 17,2 на сто, на подсладените спиртни напитки с 28,9 на сто, на бирата със 7,6 на сто. Продажбата на вина е нараснала с 10,3 на сто. А за деветте месеца на 1987 г. продажбата на концентрираните спиртни напитки се намали с 34,8 на сто спрямо същия период на миналата година.

След публикуването на решението на Политбюро на ЦК на БКП под ръководството на партийните органи и организации се разгърна дейността и на обществените организации. Прояви се стремеж с непосредствена организаторска работа да се мобилизират усилията на трудещите се, младежта и цялото население в борбата за ограничаване употребата на алкохол. Подобриха се пропагандно-разяснителната и възпитателната работа. На много места се създадоха комисии по трезвеност, клубове „Млад трезвеник", комсомолски контролни постове и други. Засилиха се контролът и санкциите за употреба на алкохол от учащите се. Здравните и училищните органи разгърнаха просветна и пропагандна работа сред населението и подрастващите. Съществен принос имат средствата за масова информация, които дадоха гласност на някои положителни процеси, на слабостите в изпълнението на задачите. Различни органи и организации издадоха и разпространиха множество пропагандни материали — плакати, листовки, лозунги, диплянки и др. Националният комитет на движението за трезвеност и местните комитети се стремяха да коор-

Digitized by Google

динират работата на органите и организациите за създаване на единен фронт в борбата срещу това отрицателно явление в нашия живот.

Постигнатото обаче не би могло да ни удовлетвори, защото все още нямаме основания да говорим за качествени промени.

Не можем да твърдим, че механизмите за икономическо въздействие върху процесите са станали господствуващи, че интересите на трудовите колективи и техните членове, имащи отношение към производството и търговията както с алкохолни, така и с безалкохолни напитки, са вече в унисон с обществените интереси. Не бихме искали да изпадаме в крайност и да мислим, че ще можем да променим „с един замах" всичко — и изменения в сортовата структура на лозовите и плодовите насаждения, и количеството и асортимента на безалкохолните напитки, естетическите качества на техния амбалаж, етикетировката и рекламата им, и борбата с необосновано голямото лично производство на стопаните, и нарушенията на забраните и ограниченията. Но как да си обясним, че изпълнението на толкова конкретни и ясни изисквания, произтичащи от решенията на партийните и държавните органи, се протакаха необосновано дълго от стопански органи и организации? Как да гледаме на противоречащите си в някои случаи решения, заповеди и указания на отделни стопански звена, които са били длъжни да се договарят и взаимодействуват в изпълнение на задачите? Беше ли създаден необходимият икономически интерес и стимул по цялата „верига" до отделния работник, за да не се заобикалят или извращават отделни изисквания чрез познатото ни преименуване на обекти, въвеждане на ново обзавеждане и т. н.?

Как да си обясним, че в търговската мрежа като цяло и през 1987 година не достигаше и количество, и асортимент от безалкохолни напитки, докато при някои предприемчиви търговци и в някои заведения за обществено хранене, в някои ведомствени обекти имаше добър избор? А кога и производители, и търговци ще проучват общественото мнение за търсените безалкохолни напитки, за да установят, че „швепс" не се предпочита? Вероятно много подобни въпроси можем да си зададем, но по-важното е да видим реалното състояние на нещата, да не се спираме пред трудностите, да засилим и колективната, и личната отговорност.

Периодичните комплексни проверки по изпълнение на решението на Политбюро на ЦК на БКП и 67-мо постановление ще продължат и в бъдеще. Те ще констатират резултатите от нашата работа, ще очертават проблемите и насоките на бъдещата ни дейност. Но само контролът не е достатъчен, за да предложим на пазара вместо алкохол примамливо разнообразие от безалкохолни напитки, за да създаваме условия за изява и удовлетворяване на нови потребности у човека (и особено сред младежите) за осмисляне на свободното време, нова среда и атмосфера за социални контакти. Ако ние виждаме в партийните и правителствените решения основа само за административно въздействие, то това е късогледство, това е обречен стил на работа. Дълбокият смисъл на тези решения е изменението в съдържанието на обществените отношения, за да се създадат предпоставки за формиране на нови потребности и интереси на личността като потребител, стопански интерес на производителите, търговците и т. н.

Digitized by Google

Не следва да имаме илюзии, че е достатъчно човек да знае как трябва и как не трябва да постъпва, а би следвало механизмът на обществените взаимоотношения да го накара да приеме като разумно и необходимо онова поведение, което е в съгласие с обществения интерес. Така погледнато, действията ни имат ново „звучене". Всяка наша стъпка дава отражение по „веригата", в която се крият лични интереси.

В този смисъл нашите възможности за качествена промяна се коренят в разгръщане на предпоставките за проявление на закономерностите за изграждане на развитото социалистическо общество на съвременния етап. Теоретична основа за нашето творчество, инициатива и активност са постановките на партията от XIII конгрес на БКП досега и особено идеите, развити от Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.). Важно значение придобиват въпросите, свързани със социалистическата собственост и нейното стопанисване, с нарастване ролята на народа в развитието на научно-техническата революция, с разгръщането на демократизма на основата на социалистическото самоуправление.

Социалистическата държава създаде и създава възможности за нарастване заинтересоваността на самоуправляващите се общности — трудовите колективи и териториалните единици, към решаването на проблемите на населението. Този процес се подпомага и с новото административно-териториално деление в страната и обогатяването на функциите на общините и областите.

Това е реална основа и за необходимите изменения в борбата за трезвеност. Изходна база за тях са научнообоснованите потребности и интереси на хората, от които ще се „извлича" дейността на органите и организациите, които имат отношение към проблема на трудовите колективи и на населението по местоживеене. Но това означава и създаване на условия за разгръщане на стопанския интерес на съответните трудови колективи по места за производство на безалкохолни напитки и други стоки, свързани с нов начин на осмисляне на свободното време на трудещите се и младежта, интерес и за организациите, които се грижат за отдиха, почивката, културната, развлекателната и пр. дейност. Това означава и „отваряне" на общините и областите за договориране и интегриране на дейността.

Именно така ще се разгръща действието на икономическите лостове в борбата за трезвеност и съчетаването му с предприетите административни и идейновъзпитателни мерки. Това е основа да се ограничават безразличието и противодействието във всичките им форми, да се преодоляват формализмът и заобикалянето на изискванията. Така борбата за трезвеност ще бъде без фронт и тил, както се посочва и в решението на Политбюро на ЦК на БКП.

Под натиска на реалното болшинство от населението и на членовете на обществените организации държавните органи и обществените организации ще осъществяват непримиримо отпор спрямо тези, които злоупотребяват с алкохол, ще подпомагат формирането на нови потребности за ползотворно използване на свободното време. Новите условия предполагат действеността на контролната функция на общественото мнение както над поведението на хората, така и над дейността на съответните органи и

Digitized by Google

организации. Този демократичен процес означава разгръщане възможностите на формите и средствата за въздействие. Особено значение придобиват критиката и самокритиката, гласността и публичността, изявите на колективността и индивидуалната работа с човека, положителният пример и пр.

В новата обстановка нарастват ролята и отговорността на движението за трезвеност. С включването му в системата на Отечествения фронт се откриват повече възможности за осъществяване на координационната и контролната му функция. Освен това засилва се възможността за навременна и близка взаимопомощ, за съгласуваност и по-тясно взаимодействие с другите обществени организации и движения.

Процесът на преустройство в структурата и дейността на обществените организации и движения е благоприятна предпоставка за приземяването им до потребностите и интересите на трудещите се, младежта и цялото население. Тяхната непосредствена организаторска и идейновъзпитателна работа за трезвеност ще се свързва все повече с реалните проблеми, ще отчита противоречивото действие на закономерностите на съвременния етап. Това от своя страна повишава изискванията и към техните ръководни кадри, и към членския им състав, към стила на работа и ръководство.

В развитието на тези процеси и свързаните с тях отношения нараства ролята и на партийното ръководство.

Няма съмнение, че партийните органи и организации ще съдействуват за пълнокръвното разгръщане силите и възможностите на самоуправляващите се стопански и териториални единици, ще засилят контрола за осъществяване изискванията на партийните и държавните решения, ще повишат взискателността към личния пример на кадрите и комунистите. Партийната подкрепа е гаранция, че трезвеността ще се превърне в действена норма на поведение в нашето социалистическо общество.

●

Решението на Политбюро на ЦК на БКП от ноември 1986 г. откри нов етап в настъпателната борба за трезвеност. С разгръщането на обновителните и преобразователните процеси в страната се създават нови условия, които обективно ще обуславят ограничаването на употребата на алкохол и формирането на потребности у хората за пълноценно и разумно оползотворяване на свободното време, за хармонично развитие на личността. Използването на обективните предпоставки е единствено в наши ръце. От нашата инициатива, активност и творчество ще зависи бъдещето на нацията и на страната ни.

Digitized by Google

ДИФЕРЕНЦИРАНО ОБУЧЕНИЕ С АКТИВНИ ФОРМИ

ТОДОР ДЖОКОВ

В Софийската градска партийна организация се извършиха структурни изменения. На мястото на районните партийни организации са изградени двойно повече общински. Те имат да изпълняват нови функции и да решават качествено нови задачи в условията на самоуправлението на трудовите колективи и на териториалните общности.

Според мен успехът на общинските партийни организации в София ще зависи преди всичко от умението на комитетите да настроят на нова вълна своята дейност, да не пренесат всичко от досегашните районни комитети, да използват техния положителен опит и същевременно да разчупят и обогатят традиционните с активни, ефективни форми, средства и методи на работа.

Тук ще разкажа за опита по обучението на партийния актив, който заслужава да се използва и в бъдеще и да се усъвършенствува според новите задачи и потребности.

При нас в бившия Благоевски районен комитет обучението на партийните секретари беше предоставено на кабинета по партийно-организационните въпроси. Как подходихме към него?

При определянето на тематиката за обучение се опряхме на общественото мнение. Искахме да узнаем какви са потребностите и желанията на партийните секретари от знания, квалификация, организационен опит, за да не чакаме на отворена врата, да не им втръсваме с едни и същи въпроси. Затова организирахме своеобразна анкета със секретарите на партийните комитети и на първичните организации и с инструкторите на комитета. Предоставихме им списък от 22 теми по актуални проблеми. Искахме да ни предложат най-подходящите за тях, съобразявайки се със задачите, които решават колективите, и със спецификата на дейността им. Ето някои от темите, предоставени за избор: „Планиране дейността на първичната партийна организация", „Актуални черти на стила и методите на работа на партийното бюро и първичната партийна организация", „Същност и изисквания на политическия подход в дейността на първичната партийна организация", „Подобряване на качествения състав на партийната организация", „Дейността на партийните органи и организации за утвърждаване на колективите като стопани на социалистическата собственост", „Първичната партийна организация — политически гарант и фактор за утвърждаване на самоуправлението на трудовия колектив", „Утвърждаване на първичната партийна организация като генератор и носител на новото", „Съвременни изисквания към партийния контрол", „Работата на първичната партийна организация за издигане на авангардната роля на комунистите", „Дейността на партийните групи и тяхното ръководство от партийното бюро и първичната организация", „Същност, съдържание и организация на индивидуалната работа с хората", „Направления на работата на първичната партийна организация за разгръщане инициативата и творческата активност на трудещите се в развитието на научно-техническия прогрес" и други.

Предпочитанията бяха различни и това беше естествено, тъй като потребностите на секретарите в

Digitized by Google

отделните секторн и сфери на дейности са многообразни. Ние се спряхме на онези теми, за които бяха дадени най-много предложения. Такъв подход ни позволи реално да отчетем интересите на партийните секретари и да пристъпим към диференцирано обучение.

Диференцираното обучение наложи да се изградят групи по отрасли и секторн. Създадохме 9 групи в състав от 20 до 30 души: промишленост, вътрешна търговия, външна търговия, строителство и автотранспорт, Медицинската академия, училища, научни институти, творчески съюзи и Народния дворец на културата „Людмила Живкова".

За всяка група разработихме план, в който включихме желаните актуални теми за партийните секретари от съответния отрасъл. Така създадохме условия и възможност да се разисква по проблеми, интересуващи всички участници от сектора. Например с партийните секретари от матерналната сфера разгледахме темата „Първичната партийна организация — политически гарант и фактор за утвърждаване самоуправлението на трудовия колектив". Със секретарите от научните институти организирахме „кръгла маса" на тема „Първичната партийна организация — колективна опора на творците и новаторите". Те споделиха опит, изказаха свои мисли и съображения по превръщането на първичната организация в действителна опора на новаторите и творците. Пред партийните секретари от училищата беше изнесена беседа „Задачите на първичните партийни организации, произтичащи от решенията на Тринадесетия конгрес за издигане политическото ръководство на образователното дело в етапа на неговото преустройство" и т. и.

Наред с въпроса за съдържанието пред нас стоеше и другият, свързан с него — за формите на обучение. Лекциите имат свое място, но на нас ни се искаше наред с тях да използваме и по-активни, по-ефективни форми. За да преодолеем монолога при обучението, да излезнем от шаблона, широко използвахме дискусията. С нея създадохме условия за активно участие на секретарите при обсъждане на проблемите.

Как на практика го постигнахме?

За водене на дискусиите привлякохме специалисти по партийно строителство от апарата на Централния комитет на БКП, Академията за обществени науки и социално управление, списание „Партиен живот" и пр. Ръководителите на дискусиите разработваха тезиси по всяка тема, в които посочваха и литература. На занятията те правеха встъпления, теоретически изясняваха основните въпроси. Партийните секретари предварително се запознаваха с тезисите и проблемите, по които предстоеше да се води дискусия.

В обучението включихме и политически сътрудници на градския и районния комитет на БКП. Голяма активност прояви председателят на районната контролно-ревизионна комисия другарят Михайлов. Той подготвяше тестове, свързани с измененията и допълненията в Устава на БКП, с деловодната и финансовата работа на първичната партийна организация. Някои от групите се срещнаха със секретаря на комитета по организационните въпроси. Той запознаваше участниците в обучението с някои изводи за състоянието на вътрешнопартийния живот на организациите. Партийните секретари му поставяха редица въпроси, които вълнуват тях и колективите.

В крайна сметка какво се получи?

Създадоха се условия и нагласа за дискусия. Партийните секретари идваха на занятията не просто като слушатели, както се получаваше преди, а като активни участници. Те изказваха свои виждания, мнения, позиции по разглежданите въпроси. Задаваха много въпроси, свързани с практическата им работа. Оживени спорове възникнаха почти по всички теми, но най-много изказвания и въпроси имаше по самоуправлението на трудовите колективи и ролята на първичните партийни организации. Едни секретари считаха, че в условията на самоуправлението партийните организации

Digitized by Google

ще отстъпят от позициите си на ръководна сила в трудовите колективи, други говореха за засилване на индиректните методи за политическо въздействие върху тях. Почти във всички групи станаха бурни разисквания по използване правото на контрол на първичната партийна организация над дейността на административните и стопанските ръководители. Изказаха се мнения, че в случаите, когато възникват спорове между директора и първичната организация, по-висши инстанции не подкрепят принципиата позиция на организацията. В тази връзка множинството от секретарите посочиха необходимостта партийният комитет да засили грижите за обучението и възпитанието на ръководителите, за изграждането им като политически дейци и възпитатели.

Когато се обсъждаха проблемите на стила и методите на работа, партийни секретари настояваха да се намали книжнината. Те поделиха, че понякога добра оценка се дава на секретаря за акуратността му по отношение на партийната архива и даването на сведения, а не за неговите авторитет и влияние в първичната организация и трудовия колектив. В тази връзка те поставиха въпроса за грижите, които следва да се полагат за тях, да се уважава трудът им, да бъде стимулиран и подкрепян.

Оживени разисквания възникнаха и по темата за разграничаване на функциите на партийните органи и организации от тези на стопанските. Все още се допускат дублиране и изземване на функции, партийни събрания се превръщат в чисто служебни съвещания, не се открояват ролята на първичната организация и авангардната роля на комунистите в решаването на задачите.

Много изказвания бяха посветени на приемането на нови членове в партията, на техния подбор, на индивидуалната работа с всеки, особено с комунистите от материалната сфера, където активността е по-ниска. Специално внимание се отдели на въпроса за приемане на нови членове из средата на инженерно-техническите кадри, както изискват решенията на Тринадесетия конгрес на БКП, за засилване на партийното ядро сред научните работници и водещите специалисти, което ще се отрази благоприятно върху развитието на научно-техническия прогрес. Изказани бяха различни становища във връзка с регулирането на състава от ръководните партийни органи.

Полезно беше и това, че в процеса на дискусията по отделните проблеми беше споделен и положителен опит. Най-характерното беше това, че се създаваше обстановка за откровен разговор по въпросите на партийната теория и практика. В самокритичен дух бяха изтъкнати някои слабости и трудности в работата на партийните секретари. Същевременно бяха отправени критични бележки и предложения към работата на ръководни партийни звена. Това, разбира се, е в духа на преустройството и следва да се подкрепя. Водещите дискусиите и участвуващите работници от комитета отговаряха на зададените въпроси, като се стремяха да разясняват решенията на Тринадесетия конгрес на БКП.

При създадената обстановка за откровен разговор въпросите се разглеждаха детайлно, свързваше се теорията с практиката, по-добре се усвояваха знанията и опитът. Проучването на общественото мнение за тази форма на обучение показа единодушно одобрение. Множинството партийни секретари предложиха в бъдеще все повече да се прилага.

Ние, организаторите на обучението, сме доволни, че дискусиите се посрещнаха добре от партийните активисти и допринесоха за повишаване на квалификацията и обогатяване на организационния им опит. Но веднага искам да споделя, че никак не е лесно да се организира такова обучение. И това е естествено, защото добрите резултати винаги се постигат с предварително организирана и целенасочена работа. Разбира се, това, което предприехме, не е необичайно, но с него откликнахме по-добре на изискванията на Тринадесетия конгрес на БКП за търсене

Digitized by Google

на нови, по-ефективни форми за обучение и главно чрез диалога да повишим активността на партийните секретари.

В процеса на обучението възникнаха и някои идеи за по-нататъшно усъвършенстване на формите на обучение на партийния актив. Преди всичко може и ще бъде по-добре тезисите и литературата да се дават по-рано на участниците, за да имат възможност да се подготвят за дискусиите. Това ще повиши тяхната активност и качеството на обучението. Комитетите разполагат с центрове, оборудвани с видео и друга техника, която следва по-целесъобразно да се използва. Участието на политическите сътрудници на комитета допринесе за по-доброто изясняване на проблемите и свързването им с практическата дейност на първичните организации. В това отношение обаче не са използвани всички възможности. Необходимо е да се засили участието на секретарите и партийните организатори. Това ще повиши равнището на занятията и практическата им насоченост. Партийните секретари ще имат възможност директно да поставят въпросите от практиката, които ги вълнуват, и да получават изчерпателни и компетентни отговори.

БЕЗ МНОГО ШУМ, БЕЗ ПАРАДНОСТ

ЛИЛЯНА МЕТОДИЕВА

Много пътища водят към ефективността в партийната работа, майсторството се състои в това да се намери най-прекият от тях. Значителна част от живота ми е преминала в районната станция на съобщенията в Радомир, там съм набирала и партиен опит, така че когато разсъждавам за уменето да се намери този най-пряк път, се опирам на партийната практика там, на сполуките и на пропуснатото в работвта на партийната група, чиято отговорничка съм била в продължение на години...

Струва ми се много важен, навсякъде, но особено за партийната група, е усетът към новото, по-точно към най-главното в живота на колектива за дадения момент, усетът за практичност, за полезност на онова, което се върши. При нас цялостната дейност на групата е насочена към общите за всички проблеми — качеството и ефективността на работата, внедряването на научно-техническите постижения, квалификацията на работниците, борбата за повече икономии. Тези въпроси обсъждаме на нашите събрания, с тях са свързани поръченията на комунистите — и постоянните, и временните, те са в основата на личните отчети. Сложното е, че в партийната работа не можеш да изкомандуваш, не можеш да пуснеш заповед — трябва да въздействуваш върху мисленето на хората. А както и на други места, и при нас има консуматори, убедени, че трябва всичко да им се дава, но те за нищо никому не са длъжни. Лъжат, не разнасят вестниците, безразлични са към оплакванията на гражданите. Колективът ни реагира остро на такива прояви, толкова остро, че понякога някои хора, разбрали, че не могат да виреят тук, напускат. Хубава е тази взискателност, полеко се работи, когато знаеш, че няма да носиш върху себе си и задълженията на другия, недобросъвестния в работата, но за партийната група си остава горчилката: не съумяхме да ги превъзпитаме...

Digitized by Google

Не сме голям колектив, работим заедно всеки ден, така че всеки знае почти всичко за другаря си. Това задължава нас, комунистите, да мислим за всяка своя стъпка — какво въздействие ще има тя, да бъдем искрени и самокритични, да бъдем за пример. И наистина е така. В най-трудните моменти се разчита преди всичко на комунистите. При изпълнение на обществено-политическите мероприятия — също. Съзнателни, изпълнителни, непримирими към отрицателните прояви на някои свои колеги — такива са партийните членове в очите на колектива. Но за нас е истинска радост, когато виждаме, че в отношението към работата, в реакцията към слабостите не може да се отличи комунистът от безпартийния работник, когато и двамата са високосъзнателни, неравнодушни. Това значи, че и партийната група е работила добре.

В службата ни например имаме пощальони, хора с по-ниско образование, безпартийни. Не са рядко при тях вакантните места. Напуснем някой, тогава другите „раздробяват" останалия „без покритие" район и след като всеки свърши своята работа, разнася по още една връзка вестници, списания, писма там, където няма кой друг да поеме това, и гражданите дори не се досещат, че няма пощальон. Хората поемат допълнителен товар, защото разбират, че това е нужно, защото виждат, че и другите не се занимават с празни приказки . . .

Към това, мисля, трябва да се насочи главно преустройството във всяка работа. Всеки да се отнася съвестно и отговорно към своите задължения — служебни и партийни. Без много шум, без излишна парадност. Главната счетоводителка в станцията Венета Ковачка например съумя да прецени до каква степен е възможно да се намалят разходите за канцеларски материали, без да се пречи на работата, разходите по командировките, така че да се избегне дублирането, контролира изразходвания бензин, следи стриктно пътните листове. Може да изглежда дребно това, а то никак не е дребно — то означава грижа, болка за общото. Отношение на стопанин, както сега казваме. А това се предава и на околните.

Много пъти е казвано, че в партийната група, в малкия колектив възможностите за индивидуална работа са особено големи. Наистина е така, но от това индивидуалната работа не става по-лека. Винаги съм се стремяла да не загубя в трудностите и грижите на ежедневието способността за общуване. Защото индивидуалната работа не означава готовност да се побъбри, самоцелни раздумки, благодушие и утешителство, а присъединяване и вътрешно приближаване към хората, съпричастие към техните съдби и към проблемите, които те решават. Не можеш да вършиш добре партийна работа, независимо от това каква длъжност заемаш, ако не влагаш в нея обич към човека, желание да го разбереш, да му помогнеш. Може да звучи малко приповдигнато, но действително винаги от това се е ръководила нашата партийна група.

Сполуките, които сме имали, показват, че посоката е вярна. Макар да се случват и разочарования . . .

Говорили сме много в партийната група за тях. Къде сбъркахме? Какво не догледахме в нашата възпитателна работа? И само наша ли е вината? Защо някои хора забравиха толкова бързо своето гладно и босо детство и всичко вече им се вижда малко? Как да победим консуматорството?

Търсим отговора в своята всекидневна работа. Търсим най-прекия път . . .

Digitized by Google

ДИАЛОГЪТ И ДИСКУСИЯТА В ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ

Доц. ГЕОРГИ БЪРДАРОВ
доктор на философските науки

Сърцевина на революционното по своя характер преустройство, което се извършва у нас, е самоуправлението. На вниманието на науката и практиката то поставя много и разностранни въпроси. Поради важността на тези проблеми в кн. 17 на списанието (1987 г.), редакцията предложи на научни работници, партийни, стопански, идеологически и други дейци да вземат отношение, да изкажат свои мисли, мнения, предложения, гледища, да споделят свой опит по тях. Тогава отпечатихме статията на Димитър Ананиев „Партийна работа и самоуправление".

В настоящия брой поместваме статия на доц. Георги Бърдаров, доктор на философските науки, „Диалогът и дискусията в партийната работа", в която авторът третира други страни от партийната дейност.

В условията на преустройството, което се извършва в нашата страна, възникват много проблеми, противоречия и въпроси, създават се най-различни ситуации, които обуславят необходимостта от по-тесни връзки и отношения между партийните органи, организации и членове, а също между тях и безпартийните. В тази обстановка е необходимо най-пълноценно да се използва богатият арсенал от партийни форми, методи и средства, да се развива и обогатява тяхното съдържание. Това дава възможност да се използват по-пълно интелектуалните способности и социалният опит на комунистите и безпартийните за издигане равнището на партийната дейност, за превръщането на нашето общество в самоуправляващо се.

В тези условия активизирането на **взаимоотношенията между хората, техните оживени разговори, беседи, диалози, обсъждания, спорове както по основните положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, така и по възловите въпроси от дейността на трудовите колективи, партийните организации, общините и областите са една обективна необходимост.** Това е така, защото **общуването, диалогът и дискусията са вътрешно присъщи черти на личността, на нейните политически, стопански, културно-просветни и творчески организации, на техния стил и методи на работа.** Без използването на диалога и дискусията личността и организациите не могат успешно да се развиват и да изпълняват своите функции. С това следва да се обяснят повишеното внимание и грижите, които отделят на тези форми, методи и средства партията, нейните органи и организации.

Digitized by Google

Утвърждаването и развитието на новия по-демократичен и енергичен стил и методи на работа и ръководство в партията, на нейните органи, организации и членове изискват много по-широко да се използват диалогът и дискусията в партийния живот, а също и във взаимоотношенията ѝ с държавните органи и с обществените организации.

Нарастващата роля и значение на тези силно въздействуващи партийнополитически оръжия изискват от партийните органи и организации, от всеки член на БКП, а също и от всеки безпартиен активист да умее да ги използва системно и рационално. Диалогът и дискусията, провеждани в партията и от партията, помагат да се формират научен светоглед, активна жизнена позиция, да се повишават политическата и организационната култура, обществено-политическата и трудовата активност на партийните членове и на безпартийните.

СЪЩНОСТ

Диалогът и дискусията заемат основно място при общуването на комунистите и на безпартийните. Затова разкриването на тяхната същност, цели и задачи има важно теоретико-приложно значение. И двата начина на общуване са свързани преди всичко с удовлетворяването на определени потребности от знания, умения, навици и опит, които могат да се използват в познавателната и практико-приложната дейност на хората.

Тези две понятия като специфичен начин на отражение и обяснение на действителността и по-конкретно на взаимоотношенията между хората са се появили в далечното минало. Думата **„диалог“** е от гръцки произход (dialogos). На български език означава разговор между две или повече страни, лица. При него преобладава единството в мненията по общото и са налице по-големи или по-малки различия по особеното и специфичното на обсъжданите явления, процеси и отношения. Това дава основание диалогът да се разглежда като органическо единство между елементи на беседата и на спора (дискусията), да се премине при обсъждането на един проблем от дискусия в диалог, както и обратно.

Противоположното понятие на диалога е **монологът**, при който също има две страни, но информацията протича само в една посока. Диалогът е в тясно взаимодействие с монолога, който следва да отчита логиката на хода на диалога и да проправя пътя към достигането на истината; да съдействува при обсъждането да се преминава от един към друг въпрос, от едни към други негови страни.

Другият термин **„дискусия“** е от латински произход (discussio). Преведен на български език, означава спор. Когато се говори за дискусия, се има предвид публично предимно научно обсъждане на спорен въпрос или проблем. **Дискусията или полемиката от своя страна се характеризират с разграничаване на схващанията, с точността на логическата и фактическата аргументация, с висока научна, нравствена и политическа доблест и идейна заангажираност, с висока принципност.** Както се вижда, дискусията зависи от ерудираността, научното и новаторско мислене, нравствените и политическите качества на участниците в

Digitized by Google

нея. Понятието „дискусия“ е много близко до понятията „обсъждане“ и „разискване“. Понякога те неправилно се разглеждат като синоними.

Чрез диалога и дискусията се отстояват убежденията, потребностите и интересите на определени социални групи и на отделната личност. Тяхното предназначение не се изчерпва само с изясняването на състоянието на явленията и процесите, с разкриването на слабостите и на техните причини, а преди всичко с това да се оформят идеи, предложения, насоки за качественото им изменение и развитие.

Както при диалога, така и при дискусията движението на информацията е двупосочно — от субекта към обекта и от обекта към субекта. Това не пречи да се разкрие качествената разлика между тези две средства. Тя се корени главно в различния характер и предназначение на циркулиращата информация. Диалогът, за разлика от дискусията, се оживява, разширява и задълбочава не толкова от различните мнения за същността на проблема и противоречието, колкото от пътищата и формите за тяхното преодоляване.

Известно е, че формите, методите и средствата за общуване в практическата дейност не съществуват отделно и независимо едни от други. Напротив, във всяка една от тях се съдържат елементи от другите. Това означава, че **те не притежават абсолютна, а само относителна самостоятелност.** Понякога диалогът може да прерасне в дискусия. Това се получава, когато различията между двете страни, участвуващи в диалога, се задълбочат и прераснат в принципни различия по теоретически или практически въпроси. В живота може да има и друга ситуация, при която започналата дискусия да премине в диалог. Това става, когато се изгладят принципните разногласия и страните сближат своите позиции и становища.

Диалогът и дискусията намират благоприятна почва за развитие в партийната дейност още с появата на комунистическото движение и на отделните комунистически партии. Тяхното използване придобива класически вид в теоретическата и практическата, политическата и организаторската работа на титаните на революционната мисъл — Карл Маркс, Фридрих Енгелс и Владимир Илич Ленин. В нашата партия диалогът и дискусията намериха силно развитие в разнообразната дейност на партийните органи и организации и особено в тази на нейните ръководители — Димитър Благоев, Георги Димитров, Васил Коларов, а през последните няколко десетилетия и на другаря Тодор Живков. Натрупаният огромен опит е неоценимо богатство и основен източник за правилното им използване. В различните етапи от развитието на партията тези средства са се проявявали по свой специфичен и неповторим начин. Всичко това показва, че диалогът и дискусията са вътрешно присъщи на Комунистическата партия и на нейната дейност.

Съществено изискване е те да се провеждат в духа на марксистко-ленинската теория, на Програмата, политиката и Устава на партията. Това не ограничава свободата на тяхното провеждане, а им придава по-целенасочен, творчески и делови характер.

Методологическата, методическата и организационната основа на диалога и дискусията в партията са вътрешнопартийната демокрация, ленинските принципи и норми на партиен живот.

Digitized by Google

Широко място намират класово-партийният и комплексният подход при анализирането, обобщаването и оценяването на явленията, процесите и събитията.

Сегашният етап от развитието на нашата страна е етап на качествени изменения, на осъществяване на нови цели и задачи, на решаване на нови проблеми, на преодоляване на нови противоречия. Той се характеризира с **развитието на демократизма и самоуправлението на обществото,** с преодоляването на прекаления централизъм и административно-разпоредителния подход. Всичко това изисква и предполага **да се използват по-адекватни методи и форми на работа. Едни от тях са диалогът и дискусията.** Те съответствуват по-пълно на динамиката на протичането на социалните явления и процеси, на съзнателното и активното участие на трудещите се в изграждането на социалистическото общество, на задълбочаването на социалистическата и на вътрешнопартийната демокрация, на развитието и утвърждаването на самоуправлението. Наред с това широкото им използване ще съдействува за по-бързото отстраняване на дълбоко вкоренилите се административно-бюрократични методи и форми на работа в партийните органи и организации, а също и в останалите обществени организации.

Както се вижда, диалогът и дискусията са необходими не само за да се разнообрази партийната дейност, а преди всичко, за да се осъществяват по-добре политическото ръководство и партийната политика.

Диалогът и дискусията по своята същност и конкретно проявление са близки и привлекателни за партийния член. Те му позволяват да се изяви по-пълно, да прояви своя инициатива и творчество, да стане по-съпричастен към обсъжданите и решаваните въпроси. Така че тези средства са належаща необходимост в съвременните условия на работа на нашата партия и на обществото.

Активното участие на партийните членове в диалога и дискусията допринася за новия начин на осъществяване на ръководната роля на партията в социалистическото общество.

Към диалога и дискусията би следвало да се пристъпва с чувство за висока политическа, научна и морална отговорност. Това са ефективни средства, които съдействуват по-добре да се опознава действителността и да се оказва взаимно въздействие върху хората, да се повишават обществено-политическата и трудовата им активност, да се формират по-ясна жизнена позиция и ангажираност, да се изменя социалната действителност.

В зависимост от начина на провеждането диалогът и дискусията могат да бъдат: **организирани или спонтанни.** Организирани са, когато предварително се определят темата, участниците, мястото и времето на тяхното провеждане, а спонтанни — когато възникват без предварителна подготовка. В партийната практика имат своето място и предназначение и двата вида. Участниците в организираните диалози и дискусии се определят в зависимост от техния предмет, както и от целите и задачите, които имат да решават, а в спонтанните — според интересите им или според стечението на определени обстоятелства.

В диалога и дискусията най-често вземат участие членове на изборните партийни органи, стопански ръководители, научни работници, дейци на обществени организации, журналисти и други

Digitized by Google

партийни членове, комсомолци и безпартийни. Тук намират израз тяхната политическа, общообразователна и професионална подготовка, жизненият им опит, партийната и гражданската им добросъвестност и отговорност, ценностните им ориентации. Колкото те са на по-високо равнище, толкова по-интересно, съдържателно и полезно преминават диалозите и дискусиите.

В хода на диалога и дискусията особено значение има уточняването на общото и различното във възгледите на участниците. Това помага да се насочи вниманието им към различните становища с оглед да се стигне до най-вярното от тях по разглеждания въпрос. Споделят се много и най-различни идеи и предложения, което е голям резерв за издигане равнището на партийната дейност. Тяхното реализиране би трябвало последователно да се осъществява през следващия период.

Неумението на някои стопански и административни ръководители да водят диалог и дискусия с членовете на трудовите колективи води до груби грешки. Тези ръководители не зачитат мнението им, затварят се в себе си, въобразяват си, че всичко знаят и могат, считат се за непогрешими и стават мнителни и подозрителни. Нерядко те се обграждат с доносници, безпринципни и некадърни сътрудници.

ПРЕДМЕТ И СЪДЪРЖАНИЕ

Партията води широк политически диалог не само със своите членове, но и с всички трудещи се и с младежта.

Най-общият предмет на този диалог е формирането и осъществяването на партийната политика.

В съвременните условия настъпват съществени изменения в характера, предмета и съдържанието на диалога и дискусията, които се организират от партийните органи и организации. **Какви са по-конкретните изменения?**

Разширява се кръгът на участвуващите в тях, като се обхващат все нови и нови социални и възрастови групи от населението. Нараства динамиката в изменението на предмета и съдържанието на обсъжданите и дискутираните въпроси. Настъпват качествени изменения в начина на воденето на диалога и дискусията. По-свободно и искрено се поставят въпросите, по-откровено се излагат мненията и съображенията, по-заангажиращо се водят разговорът и спорът, като се изразяват определени позиции и се търси правилният път за решаване на възникналите проблеми и противоречия.

Главно място в предмета и съдържанието на диалога и дискусиите у нас заемат основните проблеми и въпроси на стратегическия курс на партията, определен от Тринадесетия конгрес на БКП и конкретизиран от Юлския (1987 г.) и Ноемврийския (1987 г.) пленум на ЦК на БКП, за осъществяването на качествени изменения в социалистическото общество, в партията, държавата и обществените организации, във всички сфери на обществения живот. Това са проблемите и въпросите на преустройството и по-конкретно на: утвърждаването и развитието на социалистическото самоуправление, по-широкото и правилно използване на икономическите методи в организацията и управлението на стопанската дейност, усвояването и внедряването на съвременните постижения на научно-техническата революция, формирането

Digitized by Google

на качествено ново отношение към социалистическата собственост, борбата срещу отрицателните явления, преодоляването на административно-бюрократичния подход и утвърждаването на политическия, комплексния и системния подход в дейността на партийните и на другите обществени организации, нарастването на ръководната и направляващата роля на Българската комунистическа партия.

Обсъжданията и споровете обикновено се водят по злободневни политически, идеологически, стопански, нравствени, организационни и международни проблеми, а също по някои от предаванията на радиото и телевизията, за публикувана статия или кореспонденция във вестниците и списанията, за излязла от печат нова книга, за появил се по екраните нов филм и т. н.

Диалозите и дискусиите най-често се водят не по отвлечени и абстрактни, а по конкретни проблеми и въпроси, най-тясно свързани с общонародните, колективните и личните интереси на хората. За различните първични партийни организации и трудови колективи предметът на обсъжданията и споровете придобива определена специфика и от особеността на отраслите и подотраслите, на състоянието на работата, на трудностите и слабостите, на предстоящите за решаване задачи.

Основните средства, чрез които се осъществяват диалогът и дискусията, са живото слово, печатът, радиото и телевизията. Техните възможности с основание могат да се нарекат неизчерпаеми. Затова най-добре говорят нашият и съветският опит след Тринадесетия конгрес на БКП и Двадесет и седмия конгрес на КПСС, които дадоха не само тласък, но и простор за тяхното развитие.

Диалогът и дискусията имат широко поле за изява и в партията. Главното място на тяхното проявление тук са партийните органи и организации, както и формите на политическа, идеологическа, организационна и международна дейност. По-конкретно това са различните заседания, събрания, научни конференции, „кръгли маси", занятията в звената за политическа просвета, съвещанията и т. н. Особено голяма е ползата от задълбоченото и всестранното обсъждане на въпросите, проблемите и противоречията в заседанията на партийните бюра и комитети, на партийните събрания и конференции, в школите и семинарите за политическа просвета. Тук е мястото за другарска полемика, а понякога и за по-остро съпоставяне на различни мнения в процеса на търсенето на най-правилното им решение. Накратко, **диалогът и дискусията имат място както при планирането и организирането, така и при анализирането, обобщаването и оценяването на извършената дейност и на получените резултати.**

Умението да се води жив и откровен диалог с партийния актив, с партийните членове и безпартийните, да се използват техните знания, опит и предложения в хода на преустройството е един от важните фактори за успешното осъществяване на стратегическия курс на нашата партия. Това е така, защото диалогът и дискусията съдействуват да се постигне единство в мисленето, а оттам и в дейността, отношението и поведението на хората, успешно да се осъществява партийната политика.

Диалогът и дискусията са ползотворни, когато участвуващите в тях страни изкажат разнообразни съображения, ценни идеи и предложения, изработят общи изводи по обсъжданите въпроси.

Digitized by Google

Обикновено резултатите от провеждането им намират конкретен израз в обобщаването на повдигнатите въпроси и проблеми, на изказаните идеи и предложения, в изграждането на работни и проблемни групи за по-нататъшното изследване и решаване на възникналите въпроси, във вземането на съответни решения от компетентните колективни органи.

Общуването, диалогът и дискусията изпълняват изключително голяма роля при формирането, конкретизирането и осъществяването на партийната политика сред различните социални групи. Затова **партията води жив и откровен диалог както с целия народ, така и с основните социални групи на населението — работническата класа и нейните отряди, селскостопанските труженици, интелигенцията, младежта, жените и др.** Правилното използване на тези средства съдействува по-задълбочено и трайно да се усвоява и осмисля партийната политика, да се мобилизират неизчерпаемите сили, възможности и енергия на трудещите се за нейното изпълнение.

Партийната практика показва, че за успеха на диалога и дискусията голямо значение има **атмосферата,** в която се провеждат. Най-добри резултати се получават тогава, когато тя се характеризира с принципност, конструктивност, толерантност, професионализъм и висока култура на общуването. Върху резултатите силно влияние оказва и умението компетентно да се ръководи целият ход на тяхното провеждане.

В партийната практика има и редица фактори и причини, които задържат развитието на диалога и дискусията. По-съществените от тях са: нарушаване на ленинските принципи и норми на партиен живот (научност, гласност, колективност, критика и самокритика и др.); неправилен стил и методи на работа и ръководство (административно-бюрократичен); неспазване на правата, задълженията и отговорностите на партийните членове; недостатъчна подготовка и умения у кадрите и активистите да използват тези средства за общуване; наличието на директивен, назидателен, началнически тон.

Диалогът и особено дискусията могат да потвърдят правилността на едни тези и да докажат несъстоятелността на други. В първия случай работата би следвало да продължи с още по-голяма увереност и сила, а във вторня — да се направят съответни корекции в решенията, плановете и програмите.

Понякога в един трудов колектив или първична партийна организация възниква напрежение в отношенията между техните членове. Това изисква да се използват по-широко общуването, диалогът и дискусията. Тези форми могат да послужат като ефективно средство за намаляване на напрежението и създаване на нормална и творческа обстановка за работа. Следователно **успешно проведените диалози и дискусии съдействуват да се развиват и регулират взаимоотношенията между хората и техните организации, да се създава подходящ социално-политически, идеологически и психически климат за работа.**

ПРОВЕЖДАНЕ И РЕЗУЛТАТИ

Диалогът и дискусията в партийната дейност изискват субектът и обектът да си менят по-често местата, т. е. не само субектът да оказва въздействие върху обекта, но и обратно. По то-

Digitized by Google

зи начин се предполага, че обектът на партийната дейност, който изпитва съответно въздействие, ще има възможност да изрази свое мнение и отношение, преди да се вземе становище, решение и да започне изпълнението му. Разговорите и споровете могат да се провеждат и в хода на изпълнението на задачите. Тогава възникват нови проблеми, появяват се непредвидени трудности, недостатъци. Тяхното по-бързо разкриване, осъзнаване и вземане на ефикасни мерки съдействува по-бързо да се отстранят.

Равнището на диалога и дискусията в партията зависи от строгото и последователно спазване на някои изисквания и създаването на определени условия като равноправно положение на участвуващите в тях, взаимно уважение и доверие, обективност и откровеност, принципност и тактичност, доброжелателност и непринуденост. Наличието на тези и други предпоставки създава неоходимата делова и творческа обстановка да се изяснят обсъжданите въпроси, да се разкрие истината и се вземат правилни решения.

По време на обсъжданията и споровете страните излагат своите мисли по различни аспекти на въпросите, търсят аргументи да ги подкрепят и да оборят възгледите на другата страна. Те изясняват силните и слабите страни по заеманите становища, съпоставят се разбирания, идеи, аргументи; **търси се истината, предлагат се пътища и средства за усъвършенствуване на действителността.** Важно значение тук има **тонът.** Той би следвало да бъде коректен, градивен и да съдействува да се изясни както собствената позиция, така и позицията на партньора.

Голяма е тук ролята на **аргументите** (логически и факти от практиката) за утвърждаване на определено разбиране и становище. Колкото те са по-верни и точни, толкова ще бъдат и по-убедителни. Онези от участниците, които изискват по-силни аргументи, оказват и по-голямо въздействие.

Диалогът и дискусията са постоянни и важни средства на партийната дейност, които не бива да се влияят от временни, конюнктурни явления и събития. **Тези средства са вътрешно-присъщи на ленинския стил на работа.** Те изискват ново отношение към партийните членове и към безпартийните, към техните мисли, мнения и съображения. По този начин **чрез тях не само се дава информация и се оказва определено въздействие върху участниците, но и се получава обратна информация.** С основание по този въпрос другарят Тодор Живков посочва, че „... партийният работник ... следва ... да се стреми да поддържа редовен контакт с трудещите се ... да разговаря и беседва с тях, да им разяснява политиката на партията, не само да ги учи, но и сам да се учи от тях"[1].

Резултатите от диалога и дискусията могат да бъдат няколко:

— двете страни да стигнат до пълно единство по обсъждания въпрос;

— двете страни да постигнат частично единство: по едни въпроси да достигнат до единно мнение, а по други — да си останат на различни становища;

---

[1] Т. Живков, За партийното строителство, Партиздат, С., 1978, т. 1, с. 449—450.

Digitized by Google

— да се задълбочат различията между двете страни по обсъжданите въпроси.

През последните години диалогът и дискусията се използваха твърде сполучливо при избора на членовете на партийните комитети и на бюрата на първичните партийни организации, на ръководните стопански дейци, на колективните органи на самоуправляващите се трудови колективи, а също при решаването на основни въпроси от партийната политика.

За качеството и ефективността на диалога и дискусията в партийната дейност се съди главно по мащабността и значимостта на новите идеи и предложения, по обновяващите и градивните елементи за теорията и практиката, по силата на тяхното въздействие върху участвуващите партийни членове и безпартийни.

Гласността в работата на партията оказва положително влияние върху равнището на диалога и дискусията. По време на тяхното провеждане може да се стигне до важни изводи и практически мерки по обсъжданите въпроси, които да имат политически, икономически, идеологически или организационен ефект, да се правят много предложения за подобряване на работата. Едни от тях могат веднага да се прилагат в практиката, други да се нуждаят от проучване, а трети да не са подходящи. Всичко това е естествено. В условията на преустройството, на утвърждаването и развитието на самоуправлението ще нараства броят на предложенията. Пълноценното използване на този важен резерв за подобряване на работата изисква да се издигне на качествено ново равнище отношението към тях, т. е. навреме да се систематизират, да се възлагат за проучване и да се внедряват. Съществено значение в това отношение има широката гласност на диалога и дискусията, използването на подходящи морални и материални стимули за тяхното насърчаване.

* * *

В условията на преустройството и на утвърждаването и развитието на самоуправлението в нашата страна все повече и повече ще нарастват мястото, ролята и значението на общуването, диалога и дискусията както в живота на партията, така и в дейността на обществените организации, държавните органи, стопанските обединения и организации, творческите съюзи. Накратко, в цялостния живот на социалистическото ни общество. Пълноценното използване на техните възможности ще съдействува да се формира единно мнение по главните въпроси на нашето развитие; да се сплотяват членовете на трудовите колективи и на първичните партийни организации, комунистите и безпартийните; да се разкриват проблемите, противоречията, истинските причини за слабостите и недостатъците и пътищата за тяхното преодоляване; решително да се скъса с административно-бюрократичния подход; да се разширява и утвърждава използването на политическия, комплексния и системния подход. С други думи, да се засилва партийното въздействие сред масите, да се издига политическият характер на партийната дейност, да се повишава ръководната роля на Комунистическата партия.

Digitized by Google

ИДЕЙНО-ПОЛИТИЧЕСКИ И ОРГАНИЗАЦИОННИ ОСНОВИ НА ПАРТИЯТА

Доц. МОМЧИЛ ТОДОРОВ
кандидат на философските науки

Понятието „основи на партията" е обобщаващ израз и означава съвкупност от научни идеи и принципи, в съответствие с които тя се изгражда, функционира и развива. Тяхното изучаване и усвояване е първостепенно условие и задача на всички партийни организации, на всеки отделен комунист.

ИДЕЙНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИ ОСНОВИ И ПОЛИТИЧЕСКИ ПРИНЦИПИ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ

Те са разработени от Маркс, Енгелс и Ленин. И непрекъснато се обогатяват от колективната теоретическа мисъл на комунистическите партии. Особено голям е приносът на В. И. Ленин, на неговото цялостно учение за пролетарската партия от нов тип.

По своята същност **идейно-теоретическите основи на комунистическата партия са всички най-важни, кардинални теоретически положения и принципи на марксизма-ленинизма,** които обосновават необходимостта, характера, ролята и стратегическите цели и задачи на нейната дейност. Комунистите се обединяват в своя политическа партия преди всичко върху основата на признаването на необходимостта от революционно отрицание на обществения строй, в който господстват частната собственост и експлоатацията. В този смисъл, както писаха Маркс и Енгелс, комунистите биха могли „да изразят своята теория с едно положение: унищожаване на частната собственост[1]".

Идейните основи на партията включват множество взаимносвързани теоретически идеи и положения, които могат условно да се разделят в няколко групи. Преди всичко **техен най-общ компонент са основните научни истини на диалектическия и особено на историческия материализъм, които разкриват развитието на обществото като закономерен, диалектически протичащ революционен процес.** Освен най-общите диалектически закони тук се включват и марксистко-ленинските икономически идеи, и учението на научния социализъм и комунизъм за неизбежния революционен преход на човечеството от капитализма към социализма и комунизма. Изключително важни съставки на тази група са тезите за класовата борба като движеща сила на историческото развитие и за всемирноисторическата мисия на работническата класа като гробокопач на капитализма, за закономерния характер

[1] К. Маркс, Ф. Енгелс, Съч., т. 4, с. 438.

Digitized by Google

и неизбежността на социалистическата революция, за нейните форми, основни движещи сили и за необходимостта от политически авангард и ръководител на тази революция. Тук следва да се отнесат и постановките на марксизма-ленинизма за особеностите и единството на икономическите, политическите и идейните форми на класовата борба на пролетариата, за характера и целите на работническото движение.

Към втората, условно обособена група основни идейно-теоретически положения, се включват онези, **които разкриват необходимостта и идейния характер на комунистическата партия, нейните основни идеали, които определят идеологическите оръжия и основните ѝ цели в революционния процес и изграждането на новото общество.** По-конкретно това са ленинските постановки за комунистическата партия като решаващо условие и ръководител за победата на социалистическата революция, на диктатурата на пролетарната, марксистко-ленинските възгледи за класовия характер на партията, за необходимостта и значението на нейната научна идеология.

В идейно-теоретическите основи на партията влизат и **идеите, и постановките за закономерностите, етапите, пътищата и формите** на изграждането на социалистическото и комунистическото общество и произтичащите от тях цели и задачи на партията като ръководна сила на този процес.

Идейно-теоретическите основи на комунистическата партия са органически свързани с основните принципи и цели на нейната политическа борба и на организацията и ръководството на борбата на работническата класа. Това са преди всичко научните положения, които изразяват отношението на партията към политическата власт и другите класи, организации и движения в страната и извън нея. Те определят нейния подход при изработването на политиката и при избора на формите и методите за нейното осъществяване. Тук се включват **принципите за определянето на глобалната политическа линия и последователната класова стратегия и тактика в революционната борба,** в изграждането на социалистическото общество. Научният и класово-политическият анализ и синтез на социалните процеси и явления, разкриването на основните тенденции в развитието и в действието на обективните закономерности са изходните начала при определянето на стратегическия курс на партията за всеки исторически етап.

Към основните политически принципни положения на комунистическата партия се отнасят и нейните **ръководни идеи за класовите и политическите съюзници** в революционната борба и в изграждането на новото общество, за **революционното мобилизиране** и повишаване активността на масите в политическия процес, за **единството и съподчинението** на крайните, перспективните и близките цели и задачи.

В своята политическа дейност и борба партията се ръководи и от принципните изисквания за **съчетаването на различните форми и методи** на революционно-политическото действие, за революционните компромиси.

Посочените и редица други политически принципи имат **специфични черти в съдържанието и изискванията** в нелегалните и легалните условия на дейност на партията при капитализма и в условията, когато тя е управляваща.

Digitized by Google

Идейно-теоретическите основи и политическите принципи на комунистическата партия се отразяват в нейната програма и са първата и най-важна предпоставка за обединяването на комунистите в единна организация. По определеннето на В. И. Ленин, без идейна организираност, без революционна теория няма революционно движение. „Не може да има здрава социалистическа партия без революционна теория, която да обединява всички социалисти, от която те да черпят всичките си убеждения, която да прилагат в своите методи на борба и начини на дейност."[2] Само върху последователно научна теория е възможно идейното и политическото сплотяване на комунистите, защото тя води до единомислието, до общите убеждения и дава общите цели и единните методи на дейност и борба.

Идейно-теоретическите и политическите принципи на партията **не са застинали догми.** Това е живото и непрекъснато развиващо се марксистко-ленинско учение. На съвременния етап, както беше подчертано, **те се обогатяват и развиват** от колективната творческа теоретична мисъл на комунистическите партии.

Българската комунистическа партия винаги е имала здрав теоретичен фронт и **е внасяла достоен принос в по-нататъшното развитие и обогатяване на идейно-теоретичните и политическите основи на партията.** Създателят на нашата партия **Д. Благоев и неговите съратници** оставиха голямо идейно-теоретично богатство, което съдържа творческа конкретизация съобразно условията на страната, на идейно-теоретическите основи на работническото и комунистическото движение, създадени от Маркс и Енгелс. Теоретичните анализи на неизбежното капиталистическо развитие на България като почва на социалистическото движение, идеите за необходимостта и класовата същност на политическата партия на българските социалисти, разработването на програмните й цели и задачи съобразно специфичните български условия, борбата и разгромяването на теориите на народничеството и опортюнизма — всичко това е ценен принос на Д. Благоев и партията на тесняците в теоретичния фундамент на нашето и световното работническо и комунистическо движение.

Тази традиция се обогатява и развива от **Г. Димитров,** който, запазвайки ядрото и най-значителните постижения на идейно-теоретичния арсенал от тесняшкия период, сложи началото и доведе до успешен край ленинизацията на партията. Като прилага творчески ленинското учение за партията, той дава разгърната научна и политическа характеристика на същността, ролята и функциите на Българската комунистическа партия, на нейната роля и задачи в системата на народните фронтове, в условията на народната демокрация и изграждането основите на социализма след победата на социалистическата революция в нашата страна.

Твърде съществен и значим е приносът в обогатяването и по-нататъшното развитие на идейно-теоретическите и политическите основи, внесен от **нашата партия, от нейния Централен комитет и др. Тодор Живков след Априлския пленум (1956 г.).** Това е по същество самата априлска генерална линия на партията, която непрекъснато се развива и обогатява.

В днешните условия идейно-теоретическият и политическият

---

[2] В. И. Ленин, Събр. съч., т. 4, с. 175.

Digitized by Google

фундамент на дейността на БКП беше **обогатен от Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.) с качествено нови постановки и решения.** Утвърденните от пленума „Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на соцнализма в НР България" съдържат нов модел на изграждането на соцнализма в нашата страна, който се основава на тезата за единството на общните, особените и единичните черти на революционния процес и който отчита новите исторически реалности в страната и света.

Юлският пленум на ЦК на БКП (1987 г.) обогати идейно-теоретическите основи на дейността на нашата партия с постановките за разкриването и използването на закономерностите на общественото развитие на съвременния етап, за създаването на условия за тяхното действие и проявление, за връзките между това действие и възникването и разрешаването на противоречията, за отчитане действието на обективните закономерности в синтез.

Допълнителен теоретически заряд в дейността на партията внася и постановката за връзката и съотношението между обективните закономерности, принципите и идеалите. Творчески са конкретизирани и функциите на марксизма-ленинизма в подготовката и осъществяването на соцналистическата революция и в социалистическото преустройство на обществото. Подчертана е необходимостта политическата наука да се развива и прилага като метод и идеология. Тези два аспекта на марксизма-ленинизма са в органическо единство. Те не бива нито да се разкъсват, нито да се отъждествяват.

Утвърдената от Юлския пленум концепция съдържа и нов модел на съдържанието и начина на осъществяване ръководната роля на партията в условията на преустройството, модел, адекватен на прехода от власт в името на народа към власт чрез народа, на утвърждаването и разгръщането на самоуправлението във всички социални сфери.[3]

Политическата мисъл на нашата партия беше оплодотворена с идеите за обновен политически подход в ръководната дейност и за качествени промени във вътрешнопартийните отношения, които по съдържание и инструментарнум да съответстват на принципите на самоуправлението.

ОРГАНИЗАЦИОННИ ОСНОВИ НА ПАРТИЯТА

С понятието организационни основи на партията се обозначава **системата от основните организационни идеи и принципи, върху които организационно се обединяват комунистите и се изгражда партията и върху които се определят нейното място в обществото, вътрешнопартийните ѝ отношения, взаимодействието ѝ с другите обществено-политически организации.** Партията като единна, цялостна организация е немислима без здраво организационно обединяване на отделните ѝ членове и организации, без строги вътрешнопартийни връзки и отношения. **Организационните, идейно-теоретическите и политическите основи на партията**

[3] Т. Живков, Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на соцнализма в НР България, Партиздат, С., 1987, с. 88—102.

Digitized by Google

са органически свързани и в единството си определят нейния характер, нейния тип.

Организационните основи или основните организационни принципи на партията отразяват нейни вътрешни закономерности и функционират като главни средства за целенасоченото използване на тяхното действие. Тези основи включват принципите за изграждане и функциониране на партията като преден, съзнателен отряд на работническата класа, като организиран отряд на класата, като висша форма на класово-политическа организация, като въплъщение на връзките на партията с масите и принципа на демократическия централизъм.*

Комунистическата партия се изгражда и функционира като **преден, съзнателен отряд** на работническата класа. Това означава, че тя е органическа съставна част на класата, има класов характер, но е нейн авангард и се различава по степента на своята съзнателност и активност.

Комунистическата партия е съединение на работническото движение с научния социализъм. Тя е съзнателната част, а не цялата класа, защото е въоръжена с научна теория, превърнала се в дълбоко убеждение, защото комунистическите идеали и борбата за тяхното осъществяване стават смисъл и цел на нейния живот. „Ние сме класова партия — казва В. И. Ленин — и поради това почти цялата класа (а във военно време, през периода на гражданска война — и съвършено цялата класа) трябва да действува под ръководството на нашата партия, трябва колкото се може по-плътно да стои около нашата партия, но би било маниловщина и „опашкарство" да се мисли, че някога почти цялата класа или цялата класа е в състояние, при капитализма, да се издигне до съзнателността и активността на своя челен отряд, на социалдемократическата си партия"[4]. Тази истина остава валидна и за условията на социализма.

Комунистическата партия се изгражда като преден, съзнателен отряд, като приема в своите редове най-съзнателните, идейно най-убедените и предани на комунистическото дело, политически най-зрелите, активни и закалени представители на работническата класа и други трудещи се слоеве. Качеството ѝ на преден отряд, на авангард на практика се осъществява чрез водещата роля на партията в класовата борба и революционното преустройство на обществото чрез образците на висок личен пример, съзнателност и активност на всеки комунист.

В условията на социализма тя постепенно прераства от авангард на класата в авангард на целия народ, без да губи класовата си същност и природа. Потребностите на самоуправлението, на прехода от власт в името на народа във власт чрез народа изискват не да се ограничава, а да се засилва авангардната роля на партията по пътя на преодоляване на деформациите, допускани в практиката на партийното ръководство, по пътя на поставянето му изключително на политически начала. „Комунистическата партия като марксистко-ленински политически авангард на народа има правото и отговорността да определя генералния курс на обществото, да формира основните насоки на

---

* Демократическият централизъм ще бъде предмет на самостоятелна разработка в тази рубрика, поради което тук не се разглежда.

[4] В. И. Ленин, Събр. съч., т. 8, с. 237.

Digitized by Google

социално-икономическото развитие на страната."[5] Отношенията на партията с държавната власт се изграждат изцяло в съответствие с принципите на политическото ръководство на обществото.

Принципът на изграждането и дейността на партията като **организиран отряд на работническата класа** изисква тя да бъде цялостна, монолитна организация — единно цяло със строго определени вътрешни организационни отношения и взаимодействия между отделните ѝ структурни части, с единен ръководен център, единна програма и единен устав.

Маркс и Енгелс първи теоретически обосноваха необходимостта от организиране на пролетариата в самостоятелна партия и създадоха първите негови политически организации. Ленин не само отстоява, но и развива тяхното дело, като и теоретически, и практически доказва, че партията трябва да бъде боева организирана сила, стройна система (комплекс), а не механичен сбор от организации и членове. Защото „силата на работническата класа е организацията. Без организация на масите пролетариатът е нищо. Организиран, той е всичко"[6].

Идеята за партията като организирано цяло намира концентриран израз в Лениновата формулировка за членството в партията, според която всеки приет в нейните редици трябва не само да признава програмата и устава, но и да членува и работи в една от нейните организации.

Изграждането и функционирането на комунистическата партия като организиран отряд, като единен политически организъм е обективна потребност не само в условията на капитализма, но и в социалистическото общество.

По-нататъшното организационно укрепване на партията Тринадесетият конгрес и Юлският пленум определиха като първостепенен фактор не само за обновяването на ръководната ѝ роля, но и за преустройството на цялото общество. Специално следва да се отбележи значението на извършените промени в структурата и функциите на местните партийни органи. Те ще внесат по-голяма организираност в партийните редове в осъществяването на това преустройство.

Принципното положение за изграждането и функционирането на комунистическата партия като **висша форма на класово-политическа организация** на работническата класа отразява преди всичко нейното място и положение в системата на всички организации на тази класа, в техните взаимоотношения. Партията има ръководно положение и роля в тази система. Тя политически организира и насочва профсъюзните, младежките, културно-просветните, спортните и други масови организации на работническата класа. Важно изискване на този принцип е да се координират задачите и действията на различните организации по посока на общите класови цели, да се признават и осигуряват тяхната организационна самостоятелност и самоуправление.

Комунистическата партия функционира като висша форма на политическата организация на работническата класа, защото, за разлика от другите ѝ организации, тя изразява и отстоява

---

[5] Т. Живков, Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, с. 95.

[6] В. И. Ленин, Събр. съч., т. 14, с. 117.

Digitized by Google

нейните коренни интереси, крайните цели на нейното движение в съчетание с текущите, всекидневните. Тя може да бъде висша форма на организация, защото е преден, съзнателен, организиран отряд, защото е **въоръжена с научна теория.**

Изграждането и дейността ѝ като висша форма на организация в никакъв случай не означава да се елиминират, пренебрегват или подменят другите организации на класата. Обратното, партията е призвана и задължена да създава всички необходими политически предпоставки и гаранции за засилване ролята на тези организации като изразители и защитници на интересите на трудещите се, като организационни механизми в системата на самоуправлението.

Партията на комунистите се изгражда и действува и като **въплъщение на връзките на предния отряд с масите,** с трудещите се. Това е друг основен организационен принцип, който изисква партията да бъде преден отряд, който не е откъсиат, а органически свързан с масата на работническата класа и с всички трудещи се. В основата на този принцип стои закономерната връзка и зависимост между партията като политическа организация и работническата, трудещата се маса като нейн социален източник и нейна среда.

Действието и приложението на този принцип са свързани със системната политическа работа сред масите, с грижите за задоволяване на потребностите и интересите на трудещите се. Партията е въплъщение на връзките на предния отряд на класата с трудещите се, когато с всяко свое дело доказва, че тя няма други свои интереси освен интересите на народа.

В процеса на преустройството, в условията на самоуправлението настъпват качествени промени в интензивността и съдържанието на връзките на партията с масите. За да бъде истински политически двигател на революционното дело, тя трябва не само да работи с масата, да се слее с нея, но и да изгражда съзнание и самочувствие у нея като стопанин на националното богатство, да разгръща активността ѝ като творец на собствената си съдба, на делото на социализма.

Към организационните основи на партията се отнася и принципното положение за нейното изграждане като **въплъщение на единството на партийните организации и членове.** Този принцип отразява обективната потребност от идейно и организационно единство на партийните редове, изразена в закономерността за укрепване на партийното единство. „Единството — пише Г. Димитров, — революционната сплотеност и боевата готовност на комунистическите партии — това е най-ценният капитал, който принадлежи не само на нас, но и на цялата работническа класа.“[7]

Практическото приложение на този принцип е свързано със спазването на изискванията целенасочено да се поддържа връзката между идейното и организационното единство, да се води непримирима борба както срещу отклоненията от марксизма-ленинизма за запазването на неговата чистота, така и срещу фракционната дейност и груповщината в партията. Партията не може да съществува — учи В. И. Ленин, — без да отстоява своето съществуване, без да се бори безусловно с ония, които

[7] Г. Димитров, Съч., т. 10, с. 118.

Digitized by Google

я ликвидират, унищожават, конто не я признават, които се отричат от нея.

Съществена отличителна черта на този принцип е изискването да се осигурява системно това единство не само на равнище партия, но и във всекидневните връзки и взаимодействия между партийните членове и организации.

Органически съставна част на идейно-политическите и организационни основи на комунистическата партия е и **интернационализмът** като принципно начало на нейното изграждане и дейност. Като характерна черта, теоретически и политически принцип той се изразява във верността към марксистко-ленинското учение, в солидарността с борбата на работническата класа и комунистическите и работническите партии от другите страни, в политиката и дейността за укрепване единството на световното комунистическо движение, за сплотяване на социалистическата общност.

Същевременно интернационализмът е и изключително важен организационен принцип на партията. В рамките на отделна страна тя се изгражда не само като национална, а и като интернационална организация. Той е ръководно начало при формирането и на състава и структурата на партията. В нейните редици встъпват работници и други трудещи се независимо от национална им принадлежност. Партийните организации се създават не по национален, а по класов, производствен и териториален признак. Комунистическата партия е единна класово-политическа организация и нейната природа и социално предназначение са несъвместими с националната разпокъсаност или федерализация.

— — —

Описаните идейно-теоретически и организационни основи имат универсално значение за изграждането и дейността на всички марксистко-ленински партии в главното, в своята дълбока същност. Практическата им реализация обаче носи в себе си белезите на особеното като отражение и израз на конкретните исторически социални и национални условия, в които възниква и работи дадена марксистко-ленинска партия. Ето защо познаването и верността към общото в тези основи и творческото им приложение съобразно конкретните условия са еднакво задължителни изисквания за всяка комунистическа партия, за всеки комунист.

Digitized by Google

В ДУХА НА ЮЛСКИТЕ ИЗИСКВАНИЯ

Новата година дойде с нови задачи пред нашето общество и с порасналн възможности за тяхното успешно решаване.

За партийните органи и организации, за политическото ръководство на процесите на дълбоко обновление и преустройство те са и многостранни, и сложни. Навлизаме в третата година на деветата петилетка — година с изключително значение за практическата реализация на разработения от Тринадесетия конгрес на Българската комунистическа партия курс за качествено нов растеж във всички области на живота. Решаваща обаче си остава сферата на икономиката. Както учеше великият Ленин, икономиката е за нас най-интересната политика. Сега, в началото на годината, пред комунистите, пред партийните кадри и активистите логично възниква въпросът: какво ново сме длъжни да внесем в съдържанието и във формите на нашата работа по партийното ръководство на икономиката, за да ги усъвършенстваме и обогатим, за да ги направим още по-съзвучни с изискванията на обективните обществени закономерности?

Ключът към верния отговор на този изключително актуален въпрос се съдържа в решенията на Тринадесетия конгрес и в разработките на последвалите го Юлски и Ноемврийски пленум на Централния комитет на партията. Много важен ориентир също така са Тезисите, които прие Националната партийна конференция. В тези документи обаче не се съдържат и не може да се съдържат изчерпателни отговори на всички конкретни въпроси, пред които ще ни изправи съвременната социална практика; те в никакъв случай не закриват вратите за творчество и инициатива, за дръзновено търсене и смело прилагане на нови идеи и подходи.

Сега една от най-важните задачи в областта на икономиката, а и в другите социални сфери, е по-нататъшното усъвършенстване на социалистическите обществени отношения и преди всичко на производствените отношения и тяхната сърцевина — единната социалистическа собственост. С решенията на Юлския и Ноемврийския пленум на Централния комитет на БКП, с двете декларации на Народното събрание на Народна република България от миналата година (за предоставяне на социалистическата собственост на трудовите колективи за стопанисване и управление и за развитие на общините като самоуправляващи се общности по местоживеене), с приемането на новия Правилник за стопанската дейност и разработката на другите елементи на икономическия механизъм за деветата

Digitized by Google

петилетка (цени на едро, данъци, лихви и т. н.) се създадоха необходимите политнчески и юридически предпоставки и условия за по-нататъшно развнтие н усъвършенствуване на социалистическата собственост и на нейното управлеиие, за обогатяване на формите за икономическата й реализация при хармонично съчетаване на общонародните, груповите н индивидуалните интереси в нашето общество.

Една от първнте практически стъпки през тази година е **предаването на собствеността на трудовите колективи, общиите и кметствата за стопанисване и управление.** Това е акт с голямо не само социално-икономическо, но и политическо значение. Бихме допуснали непростима грешка, ако не осъзнаем и не оценим цялата диалектическа противоречивост и сложност на този процес. Защото той включва предоставяне на функции, на права, задължения и отговорности по управлението на единната социалистическа собственост от висшестоящите към по-нисшестоящите стопански звена и техните органи за самоуправление. А това изисква да се скъса решително с утвърдили се представи, стереотипи и традиции в мисленето и в действията. Изисква постоянно да се усъвършенствуват и обогатяват организационно-управленските отношения в икономическата област както по хоризонтала, така н по вертикала, да се преодоляват създалите се деформации, да се засилва взаимодействието в двете посоки: както от горе на долу, така и в обратната посока — от долу на горе.

Очевидно предаването на правомощия и функции от горе на долу няма да мине без трудности, без борба на мнения, позиции, подходи. Макар че тази борба се разгръща в рамките на единството, на единните политически цели и задачи. В съвременните условия пред партийните органи и организации се поставя изискването да се утвърдят като политически регулатори на тези сложни и противоречиви процеси, като политическа опора на трудовите колективи и териториалните общности за превръщането им в действителни стопани на социалистическата собственост, да подкрепят всестранно с политически средства борбата на колективите и на териториалните общности за овладяване на новите им функции по управлението на собствеността.

Как ще се разпределят функциите между различните звена от икономиката, между асоциациите, обединенията, предприятията н бригадите? Готови рецепти за това няма н не може да има. Както беше посочено на Ноемврийския пленум на Централния комитет на партията, този въпрос ще се решава поетапно и конкретно съобразно състоянието на обектите на собствеността, характера на производството, възможностите на трудовите колективи и изискванията за оптимално съчетаване на правата, задълженията и отговорностите на различните равнища. Животът изисква да се търсят по-смело нови форми за стопанисване и управление, които стимулират най-силно материалната заинтересованост на трудещите се и на техните колективи, на територналните общности, които водят до по-нататъшно усъвършенствуване на социалистическите обществени отношения н на тяхната сърцевина — еднинната социалистическа собственост.

Digitized by Google

Партийните органи и организации са призвани последователно да създават политически, икономически, идеологически, нравствени и организационни условия за най-ефективна икономическа реализация на обектите на социалистическата собственост, за активизиране на дейността на всички нейни субекти.

Ясно е, че тези нови задачи не могат да се решават със старите форми и подходи. Животът изисква решително усъвършенстване на начините и формите за осъществяване на ръководната и направляващата роля на партията в сферата на икономиката.

За какво по-конкретно става дума?

В разработения от Юлския пленум на Централния комитет на партията модел за нейната дейност, за ръководната ѝ роля в социалистическото строителство е посочено, че тази роля ще се изразява:

„— в последователно провеждане на кадровата политика в съответствие с партийните принципи;

— в целенасочено осъществяване на възпитателна и идеологическа работа в духа на марксизма-ленинизма сред цялото население и особено сред младежта;

— в създаване на съответна политическа и нравствена обстановка, съответен идеологически климат, необходим за успешното претворяване в живота на целите на партията.“[1]

В тези три главни насоки сега ще се разгръща ръководното политическо въздействие на партийните органи и организации в сферата на икономиката, като се внесе прелом в механизмите и формите, чрез които се осъществява това въздействие. Както бе посочено на Юлския пленум на ЦК на БКП, партийните органи и организации ще реализират своето въздействие преди всичко чрез партийните кадри в съответните звена. При това кадровата работа и политика на партията ще се провеждат в нови условия, в обстановка на разгръщане на самоуправлението и на социалистическата демокрация. Централен въпрос сега става обучението и възпитанието на кадрите, широкото демократизиране на кадровия процес, освобождаването му от елементите на формализъм, монополизъм, волунтаризъм, тайнственост и безпринципност, по-пълното прилагане на ленинските норми на кадрова работа, на конкурсното и изборното начало при издигането на ръководните стопански кадри. Дълг на партийните органи и организации е, без да изместват колективните органи на самоуправление при вземането на конкретни кадрови решения, да създават условия за оптимизиране на тези решения, като подпомагат формирането на надежден кадрови резерв, създават атмосфера за открито и честно съпоставяне на деловите, политическите и нравствените качества на повече кандидати за дадена ръководна длъжност. Атмосфера , при която кадрите ще растат не на основата на личните си връзки, а на основата на личните си качества. Разбира се, заедно с това е нужно да се вземат мерки и срещу възможните „детски болести“ на самоуправлението, както ги определи Ноемврийският пленум на ЦК на БКП, — възможности-

[1] Т. Живков, Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България. С., 1987, с. 96.

Digitized by Google

те при приемането на кадрови решения да вземат връх нездрави настроения. Сега е нужно да се реализира на практика изтъкнатата на последния пленум на ЦК на БКП идея — ръководителите да се избират с обикновено мнозинство (от половината плюс един глас на избиращите), а не с квалифицирано мнозинство (на две трети от участвуващите в избора), както и на идеята изборът на ръководителя да се съчетае със съгласието на компетентния орган при назначаването му.

Ефективен механизъм за партийно ръководство на икономиката е **контролът**. Преустройството тук ще се насочи към засилване на обективността, компетентността, комплексността, научната обоснованост, своевременността и превантивността на контролната дейност. **В условията на самоуправлението настъпват чувствителни изменения в предмета на контрола, който осъществяват партийните органи и организации.** Сега е нужно този контрол решително да се освободи от елементите на дребнаво опекунство и вмешателство в оперативно-разпоредителните функции на административните, държавните и стопанските ръководители и да се насочи към цялостните процеси и тенденции, чрез които се реализира партийната политика. Животът изисква чрез контролната си дейност партийните органи и организации да подпомагат усъвършенстването на стила и методите на работа на ръководните дейци, да съдействуват за израстването им като политически дейци и организатори на трудещите се, да утвърждават атмосферата на висока комунистическа нравственост, доверие и взискателност, дисциплина, инициатива и творчество в трудовите колективи.

Партийното ръководство на икономиката изисква да се разкриват своевременно и да се разрешават ефективно, в съответствие с обществените интереси, противоречията, които възникват в хода на развитието на самоуправлението. Едно от тях е **противоречието между колективността и единоначалието.** Разширяването на демократизма и засилването на колективността сега ще се осъществяват в диалектическа взаимовръзка с утвърждаването на единоначалието, с издигането на авторитета и отговорността на ръководителите за правилното и ефективното провеждане на партийната и на държавната политика, за реализирането на функциите и интересите на държавата като собственик на средствата за производство. Ето защо заедно с борбата срещу бюрократичните и автократични деформации в стила и методите на работа на някои ръководители, с усилията за издигане ролята и авторитета на колективните органи на самоуправлението ще се работи и за укрепване на единоначалието, дисциплината, организираността, на централизма. Без това е немислимо да се разгръща успешно научно-техническата революция, да се овладяват и използват възможностите на обективните обществени закономерности.

Много съществен обект на ръководно политическо въздействие от страна на партийните органи и организации ще бъдат взаимовръзките и взаимоотношенията между различните стопански звена, управленски равнища и структури. Новата обстановка изисква тези отношения да се изграждат не върху основата на административната принуда, а върху основата на икономическия интерес и да се регулират преди всичко чрез стопанските договори, а не с административни актове. Потребни

Digitized by Google

са допълнителни усилия, за да се преодолеят някои деформации във взаимоотношенията между стопанските звена и управленските структури — тяхната еднопосочност и директивност по линия на субординацията; да се засилва двупосочният им характер. Или както е отбелязано в материалите на Ноемврийския пленум на Централния комитет на БКП „Новият тип йерархия е двупосочен: ако в едно отношение „по-горните" органи зависят от органите на низово равнище, то в друго отношение е налице точно обратното."[2]

Усъвършенстването на организационно-управленските отношения между различните стопански органи и звена по вертикала и по-конкретно засилването на въздействието от низовите звена към по-висшите органи сега е отговорна задача на партийните организации и кадри. Нужна е всестранна политическа подкрепа на всяка конкретна крачка към утвърждаване принципите на самоуправлението във вертикалните организационно-управленски отношения: стопанската организация действително да се превърне в орган на самоуправляващите се бригади; стопанското обединение — в орган на самоуправляващите се стопански организации; областният народен съвет — в орган на самоуправляващите се общини и т. н.

Българската комунистическа партия като част от политическата надстройка на социалистическото общество си взаимодействува непосредствено с икономическата база и чрез нея с вещественото елементи на производителните сили, с материално-техническата база. Именно поради това **център на ръководно политическо въздействие на партийните органи и организации сега е дейността по усъвършенстване на цялата система от социалистически производствени отношения.**

Много важно е още от началото на годината партийните органи и организации по-пълно да приложат изискванията на Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП **за разграничаване на своите функции от тези на административните, държавните и стопанските органи, за изграждане на отношенията си с тях върху основата на политическия подход като партньори и опоненти.** Потребни са практически мерки за решително преодоляване на синдрома на криворазбраното „партийно ръководство". Да не се изземват чужди права и функции по текущото управление на стопанската дейност, на социалната и духовната сфера. Партийните органи и кадри да овладеят по-пълно същността и съдържанието на политическото ръководство, неговите отличия от стопанското управление, да си изработят и да прилагат верни, научнообосновани разграничителни критерии.

Сега е особено важно партийното ръководство на икономиката да се осъществява не с авторитета на силата, а със силата на авторитета. Това не е игра на думи, а много важно ленинско изискване. То означава да се скъса решително с административно-командните методи на въздействие върху икономиката и нейното развитие; да се заменят те с политически и идейновъзпитателни средства за въздействие.

---

[2] Т. Живков, Някои практически мерки и подходи за по-нататъшното осъществяване решенията на Юлския пленум на ЦК на БКП, С., 1987, с. 15.

Digitized by Google

НОВИТЕ УСЛОВИЯ ИЗИСКВАТ НОВИ ПОЛИТИЧЕСКИ СРЕДСТВА И ПОДХОДИ

Среща-разговор в Карлово по въпросите на партийното ръководство на икономиката в общината

КАРЛОВСКАТА ОБЩИНА

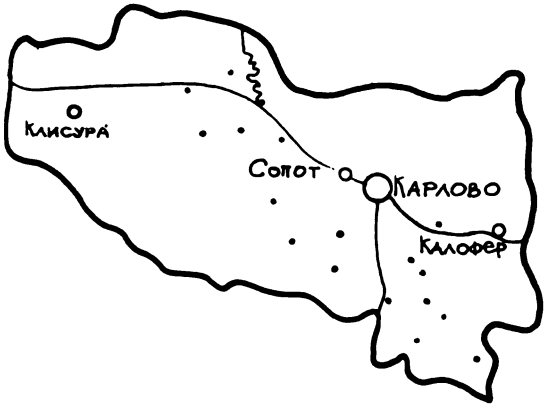

Тя заема територия от над 1100 кв. км. На нея живее население от 80 500 души в 25 села и четири града — Карлово, Калофер, Сопот и Клисура. Работят 19 промишлени предприятия, един аграрно-промишлен комплекс със 7 бригади в селското стопанство, 2 търговски организации и една строителна организация. Икономическият облик на общината се определя от промишлеността, която произведе през миналата година стокова продукция за над 1 милиард и 70 милиона лева, 50 на сто от която е за износ. Някои от произвежданите номенклатури са от национално значение — съчмени и ролкови лагери, трактори, над 60 на сто от копринените тъкани за страната. Произвеждат се към 7600 т консерви, към 7000 т месо, към 2500 т колбаси, към 2400 т кашкавал, топени сирена и др.

Селското стопанство е многоотраслово, характерно с продукцията от етерично-маслените култури. Хлебното зърно възлиза на около 18 хил. т, ябълките към 2000 т, гроздето — 6000 т и др. Розовите насаждения заемат към 5200 дка, лавандулата към 4400 дка, лозята — 10 540 дка. Годишно на територията на общината се реализира около 120 милиона лева стокооборот.

Има 9 средни и 27 основни училища, районна болница, работническа поликлиника.

Приключи една напрегната година и за икономиката, и за цялото ни общество. Маховикът на преустройството набра сили, даде му ги Юлският пленум на ЦК на БКП. Общините направиха първите си крачки като самоуправляващи се общности. Поеха верен курс към бъдното. С амбиция, но и с малко опит. Занизаха се първите дни на 1988 година. Пред общинския комитет, пред общинския народен съвет се изправиха много въпроси, много „защо" и „как" чакат отговора на дните, месеците. Главните са насочени към качествено новия растеж на икономиката. Без него няма решаване на социалните проблеми, развитие в духовната сфера, няма самоуправление. Да се чака — няма време, да се търсиален пример — няма откъде. Той трябва да се създава днес, утре, вдругиден от колектива на предприятието, института, агрокомплекса.

Digitized by Google

Срещата, която се състоя по инициатива на списание „Партиен живот“ и общинския комитет на партията в Карлово, търсеше отговор на тези въпроси, разшифроваше и най-малките стъпки, осенени от Юлския пленум в посоката партийно ръководство на икономиката в общината, взаимоотношенията община — предприятие. В срещата участвуваха партийни секретари на заводи, директори, дейци от общинския народен съвет, двама инструктори от ЦК на БКП. Търсеше се, на основата на работата на Карловския общински комитет на партията, да се види пътят през тази година — накъде да се върви, с какви най-ефективни партийни средства да се направлява икономиката, за да има възможност тя да се води интензивно, да развива и общността в условията на самоуправлението.

Общинският комитет на партията е изминал много път през изтеклите две следконгресни години. Въоръжен с партийните решения, той е търсил нови методи и средства, които да отговарят на задачите на XIII конгрес, а сега с юлски критерни обсъжда проблемите на икономиката. Приемал е и

НЕСТАНДАРТНИ РЕШЕНИЯ

Така първият секретар на общинския комитет на партията в Карлово **Александър Кузманов** нарича мерките на партийния комитет, взети за решаване на някои проблеми за развитието на общинския икономически комплекс. Ето по-точно неговите мисли и анализи, споделени на срещата:

— Цялостната партийнополитическа работа на общинския комитет на партията е съсредоточена за изпълнение решенията на XIII конгрес, на Юлския пленум на ЦК на БКП. Приехме петилетна програма, а така също и отделна програма, наречена съответно „Технология-90“ като основа за постигане на бърз икономически растеж на базата на технологичното превъоръжаване. През последните две следконгресни години продължи развитието на промишлеността и най-вече на машиностроенето. Получи се напреженне и в другите отрасли на икономиката. Заедно с това се явиха недостатъци в обслужващата сфера, които придобиха политическо звучене. Това наложи общинският партиен комитет и неговото бюро да проведат в практиката нестандартни решения, чрез които да се гарантира комплексно развитие на всички отрасли в общинската икономика. За какво става дума. Вазовските машиностроителни заводи стопанисват 40 000 дка земя, в това число 2000 дка лавандула, 1500 дка лозя, 500 броя дойни крави, 6000 броя овце. Комбинатът за трактори има стопанство в землището на Калофер, където се отглеждат 6000 броя овце. АПК „Христо Ботев“ с 200 000 дка обработваема земя тясно взаимодействува с поделенията на ДСО „Металхим“. Вазовските машиностроителни заводи построиха в Карлово един домостроителен комбинат, а през тази година и хлебозавод с капацитет 50 т хляб на денонощието. Машиностроенето на територията на общината финансира разширението на стопанското предприятие „Родопа“. Всички разходи по телефонизацията на селата са дело на машиностроителни предприятия. И още, и още.

Защо това трябваше да стане? С бързото развитие имен-

Digitized by Google

но на машиностроенето почти цялата работна сила отиде в неговите заводи и затова се създаде това напрежение. И по обратен път в настоящия момент машиностроенето трябва да върне всичко и на селското стопанство, да подпомогне съответно другите сфери на развитие. Даже и без да аргументирам всеки един случай поотделно, бих казал — нестандартното мислене, което проявиха бюрото и общинският партиен комитет, позволи хармоничното развитие на общинския икономически комплекс.

Това не пречи ли на основните задължения на колективите?

Не пречи. Абсолютно не пречи. За да се произвежда хлябът в нормални количества, са необходими някъде към 23—25 души технически персонал. Този персонал е съсредоточен в настоящия момент във Вазовските машиностроителни заводи и Карловския тракторен комбинат. Ръководството на Вазовските машиностроителни заводи е заинтересовано работниците, които се намират при него, да бъдат осигурени с всичко необходимо, когато отиват на работа.

Изпаднахме в ситуация да не можем да произвеждаме нормално количество хляб. А сега нямаме проблеми. Такова е положението и с останалите предприятия, които в една или друга степен подпомогнаха обслужването на общината, т. е. самите себе си.

На широк фронт разширяваме и обновяваме материалната база на общинския икономически комплекс като предпоставка за ускореното му развитие. Тук става въпрос за създаването на нова база, съвременна, за производството на синтетични ароматни вещества, с което ще се даде възможност много от вносните материали, които се използват в настоящия момент в нашата лекарствена и фармацевтична промишленост, да бъдат съответно местно производство. В тази насока се разширяват редица предприятия на територията на общината.

В какво се изразява новият подход в стремежа ни за преустройство, за ускорен икономически растеж. Тук има три направления. Първо, това е засилване проблемността по разглежданите въпроси от бюрото на общинския партиен комитет. Второто е за практическите резултати от политическата и организаторската дейност на партийните и стопанските ръководства за качествено нов растеж на икономиката, за усъвършенствуване управлението на ресурсите, за ефективно използване на производствените мощности. Третата насоченост това е оценяване дейността на партийните и стопанските ръководства за постигнатото в преустройството на бригадните стопански съвети като органи на самоуправляващи се колективи. По всички тези и редица други въпроси, разглеждани в бюрото, общинският партиен комитет има взети конкретни решения, които дават перспективното виждане.

Проведени са три контролни пленума по изпълнение решенията на Тринадесетия конгрес. В разговорите с комунистите в първичните партийни организации участвуваха почти всички членове на общинския комитет, търсиха се пътища и средства за актуализиране и решаване на задачите в отделните първични партийни организации, партийните комитети и колективите, които ръководят те. Повишиха се взискателността и персоналната отговорност преди всичко към партийните ръководства. В настоящия момент не можем да говорим за преустройството, без да

Digitized by Google

приведем също така стила и методите на работа на общинския комитет и другите органи в условията на ускорен икономически растеж на базата на научно-техническия прогрес. През последния период два пъти бюрото на общинския комитет самооценява своя стил и методи на работа.

В разговора се отдели доста място на взаимопомощта предприятие — община, която сега съществува. Тя се счита за правилна, спазени са принципите на самоуправлението. „В нашата община — каза **Вълко Тодоров**, директор на завода за търговско обзавеждане „Коста Митев", — няма директор, който да е на различно мнение от това, което се провежда като партийна политика по отношение на утвърждаването на нашия икономически комплекс в цялата му съвкупност. Аз искам тук да подкрепя с няколко примера, може би още малко да разшифровам, това, което се каза за хлебопроизводството, за млякото и т. н. Всеки от нас е заинтересован работникът да дойде на работа добре обслужен, добре нахранен, да бъде готов за нормално производство, да дава ефективност, каквато бихме желали да има. И затова ние искаме да участвуваме във всичко онова, което се прави в общината, за да стимулираме тази ефективност на работника. Изпращал съм двама майстори-работници да работят един месец на училището. Защото децата трябва да се учат, така го разсъждават нашите хора. И когато поставях въпроса на стопанския съвет или пред партийния комитет, или пред партийното бюро, или на събрание на пълномощниците, нямаше абсолютно никаква реакция. Преди няколко години гласувахме сума, за да направим втори водопровод.

Другият пример. Правим в „Българска роза" разширение. При нас също има голямо строителство. Нов проблем е преструктуриране на производството. По стопански начин строят. На мен примерно ми се казва: „Тодоров, трябва двама твои хора да отидат един месец да помогнат там". Аз не казвам, защо да отидат там, след като и при мен има проблем със строителството. Явно там е по-тежко, по-отговорно за общината. Така че в това отношение ние директорите имаме пълно единство."

Отношението на общинския народен съвет към нуждите на предприятието играе изключителна роля за тяхното развитие. Ето защо председателят на съвета **Николай Бойков** разгледа някои негови страни. Той посочи, че

НОВИТЕ ПРАВА ИСКАТ НОВА ОТГОВОРНОСТ

Не са един, не са два отраслите в нашата община, разказа той, за разлика от някои други райони, където са, да речем, един или два. При нас има машиностроене, химическа, текстилна промишленост и редица други производства. Предприятията с по-голяма престижност успяват да решат своите кадрови и други проблеми, а в други, където трудът е по-тежък и непривлекателен, нещата бавно се придвижват. Или явява се нужда от координатор в областта на икономиката. Сега в отраслови аспект този координационен орган би следвало да бъде общинският народен съвет. Пак казвам, с възможностите самостоятелно и равностойно да участвува в

Digitized by Google

плановия диалог. Досега не е имало кой да осигурява една такава равностойност или не сме успявали на равнището, което е давало тази възможност съответния механизъм, или пък в механизма нещо е липсвало. Защо? Другарят Кузманов каза, че някои наши производства — хлебопроизводството, безалкохолните напитки, аграрно-промишленият комплекс, трябваше да преминат в рамките на други предприятия. Той разисква по този въпрос, но аз считам, че тук има още една причина. Хлебопроизводството досега беше на подчинение в окръжната дирекция, безалкохолните напитки — също към окръга, ако трябва да изброя всичко онова, което е на окръжно подчинение, ами това са предприятията: „Водоснабдяване и канализация", Автокомбинатът, окръжното пътно управление и т. н., и т. н. Ами връзките на партийния комитет и на общинския народен съвет с тези окръжни предприятия са много по-трудни, отколкото връзките и възможностите за въздействие върху тези, които са при нас. И много по-лесно се решават въпросите с нашите предприятия, с нашите колективи, отколкото с тези, които са в рамките на окръга. Да вземем „Водоснабдяване и канализация". Аз тук си поставям въпроса — сега, след като премине собствеността за стопанисване и управление, а това е окръжно предприятие, кой ще бъде стопанин, кой ще се грижи за комуникациите? И кой ще осигурява развитието им в тая насока, че да отговарят на нуждите на населението, на трудещите се, на икономиката? Кой ще ги развива? Досега ние не успяваме с това предприятие. Само в този въпрос да се задълбаем, е много дълго и широко. Ние не успяхме да доведем директора тук, някои крещящи проблеми да решим за момента, текущи проблеми, камо ли ние да решим нещо перспективно с него. Нещо повече. Провеждаме сесия на общинския народен съвет за решаването на проблемите по водоснабдяването на населението. Не сме стопаните. Стопанин ще бъде предприятието. Защо е нужно ние да свикваме сесия? Колективът трябва да развива тая собственост и да осигурява населението. От нас какво се иска, да плащаме за услугата, или нашата сесия ще бъде, за да се разпределят тези комуникации. И тук вече има нещо, което не е изяснено, не е свързано, защото собствеността не е изведена от анонимност. А сега това е много важно. Ето предприятията, които сега влязоха в съставите на заводите, до известна степен са изведени от анонимност. Иначе идеята за самоуправление на общинско ниво не виждам как ще се реализира.

Ние с директорите на предприятията нямаме създаден навик да се събираме всеки петък. Провеждаме оперативка, макар че по силата на Закона за народните съвети нямаме право да задължим нито един директор. Получавали сме бележки от компетентни комисии, които са идвали да проверяват нашата работа, проверяват ни протоколите, решенията и т. н. и ни правят бележка, защо вие сте задължили председателя на АПК да извърши еди-каква си работа. И аз излизам от положението, като казвам, че председателят на АПК е член на изпълкома и го задължаваме като член на изпълкома. Би следвало общинският народен съвет, изпълкомът да имат някакви прерогативи. При нас може би партийната изграденост, партийната дисциплина, която има в колективите, в директорите, чувството за съпричастност са причините, когато про-

Digitized by Google

веждаме оперативката, нашите указания да имат разпоредителски характер, което по-скоро е съгласуваност.

Ние сме с възможности да се самофинансираме изцяло. Приходната част на общинския бюджет се формира най-напред засега 3 на сто от печалбата на предприятията на територията на общината, а и от други дейности. Ние събираме, грубо казано, 25 милиона в приходите. Разходната част се формира на основата на така наречените нормативни потребности. Сега нормативните потребности за издръжка на персонала на общинския народен съвет, на работниците от здравеопазването, от образованието и културата могат да се уредят по някакъв начин, но много трудно е да се доказват нормативни потребности в областта на строителството. И все пак е казано в икономическия механизъм, че фонд „Инвестиционен", освен другите фондове от разходната част на бюджета, се образува на основата на нормативни потребности, но не по-малко от 75 на сто от 3-те на сто отчисления от печалбата на предприятията. Или нашият инвестиционен фонд не трябва да бъде по-малко от 6 милиона. Но окръжният народен съвет засега го фиксира 1,5 милиона едва-едва. Защо? Отговорът е, защото и при нас се получава така.

ПРЕРАЗХОД — САНКЦИЯ, ИКОНОМИИ — ПАК САНКЦИЯ

Директорът на технологичния комбинат „Теодосн Марков" **Богомил Абаджиев** разказа за някои пречки по пътя на самоуправлението. Тях той вижда в нормативните документи. Говорим, каза той, за самоуправление, обаче искам за подкрепя колегата Тодоров, че има редица неща, които ни спъват, и то предимно от нормативен характер. През лятото имахме критичен момент с водата. Предприятието буквално има престои от липса на вода. Помпи в магазините има. Едната струва по 200 или 300 лева и задоволява нуждите ни, а не можем да я купим. И заради 200 лв. се лишаваме от продукция за 200 хил. лева. Ето вижте нещо твърде елементарно, дребно на пръв поглед, а какви последствия може да доведе. Пречи ни дългата процедура с получаването на разрешение да ползваме стоковия фонд за производството.

За полугодието съставът ни беше по-малко с 15—20 човека. В крайна сметка, аз като стопански ръководител съм спестил от фонда до края на годината. Обаче в банката знаят, че са 100 работници, а са работили 80 по отчета и за 20 човека ни блокират бройката и ни вземат фонда. Защо ще ни го взимат? Всяка година второ полугодие ни казват, че на законно основание ни блокират и изземват фондовете. Двадесет и пет на сто от планираните административно-стопански разходи също ни взеха.

С електроенергията. Говорим за икономия на електроенергия, а накрая си наказан със санкция. Понеже е планирана електроенергията, а не сме уведомили своевременно, че няма да я консумираме. Ако превишиш разхода — санкция, ако не си усвоиш лимита от електроенергия — пак санкция.

— Някои нормативни документи, сочи **Вангел Биков**, заместник-директор на Комбината за трактори, излизат много късно и се връщат за обратна доработка. Така стана и с Правилника за стопанската дейност, така става и с различни други решения, които се вземат. След това се каза, че ще има

Digitized by Google

еди-каква са нормативна структура. А би трябвало 2—3—5 месеца предварително да се видят нещата, да се дадат по предприятията съответните документи, да се запознаем ние като икономисти, да запознаем инженерите, ако имаме някакви възражения, да ги поставим по съответния ред. Когато вече излезе нормативът, всички да сме наясно какво трябва да работим. Засега ие се получава това нещо. Ето . .пример. Ние сега търсим работника от цялата община, която има над 80 хил. души. За да вземем отделен човек, трябва да има протокол от бригадата. Той при всички случаи е формален, защото никой от бригадата не позиава кандидата. Друго е, ако се каже, че ръководството има право иа лреценка дали да го назначи, и то за три месеца или половин година изпитателен срок. После вече бригадата да си даде съгласието дали да остане, или да не остане той иа работа. Тогава нормативният документ ще има реален ефект. Сега създаваме само книжнина. Защото, може да се провери, протоколът се подписва, понеже няма избор и трябва да се оформи заповедта. Така че това е една излишна работа.

— Докога отделна инстанция ще си създава иаредби такива, каквито иа нея ѝ отърват — започна разсъжденията си **Тодор Ников**, директор на стопанското предприятие „Млекопреработка". — Някой казал — ще ходите в Пловдив да си получавате работните дрехи. Накупили едни шапки и панталони не като за хора, всеки гледа да си изчисти некупеното, което седи в складовете. Така е и с обущата, така е и с всякакъв вид облекло. По-рано това ставаше тук. Дойдат хората, вземат си съответните дрехи, подпишат се, преведем си парите, нормалио. Сега трябва да командироваме 130—140 човека, днеска няма обувки, утре няма друго. Това е смешио. А иякой е издал наредба!

В Пловдив нашият комбинат свърши лимитите за пробега на колите. Сега бензин има, лимит няма. Излиза ни по-евтино да вземем една таксиметрова кола, дето плащаме два пъти повече. Каква е тая оправия, също не мога да разбера. Наистина, тук се стига до едно такова въртене, което смятам, че е крайно време да спре.

ПАРТИЙНА ГРИЖА ЗА КАДРИТЕ

Партийната организация в комбинат „Вазовски машиностроителни заводи" — Сопот системно се занимава с техническото превъоръжаване на производството. Приетата програма за тази петилетка има шест направления и се осъществява планомерио. Направлението за технологичин пробиви има 17 мероприятия с икономически ефект от 11 700 000 лв. Подобни са мащабите и в останалите пет. Успехите, които се постигат, са плод на една традиция, централно място в която има умението да се работи с кадрите. Секретарят на комбинатския партиен комитет **Иван Заяряиов** счита, че партийните органи добре разбират, че може ефективно да се управлява стопанският процес само чрез умела работа с кадрите. Това става ие чрез някакво грубо вмешателство в дейността на съответния стопански ръководител, а чрез неговото ангажиране като партиен член. Нищо повече. Мога определено да кажа, че в иай-големите успехи на Сопотската партийна организация, на комбинатската партийна органнзация

Digitized by Google

стои неговата кадрова политика. В сопотския комбинат, в неговата петдесетгодишна история той се управлява с кадри, създадени в него. Нека правилно да бъда разбран тук от присъствуващите другари Кузманов, Бойков, Домусчиев, Керезова, Трифонов, Тодор Ников — това са част от директорите на тракторния комбинат и т. н., всички са кадри на сопотските заводи. Ето някои цифри. Сега имаме 800 стипендианти, които се учат в Съветския съюз, Полша, Чехословакия, ГДР. Кадровата политика категорично се ръководи от комбинатската партийна организация, разполагаме с административна дирекция с директор по кадрите. През годината нашите хора преминават различни курсове на обучение. Ние нямаме секретари на първични партийни организации, на заводски комитети, работещи в комбинатския партиен комитет, които да не са се учили в някои от школите на АОНСУ в Пловдив и Варна. Миналата година успяхме за първи път да издействуваме лектори от АОНСУ за стопанските дейци, които на територията на комбината ги запознават с всички въпроси, актуални в ежедневната им работа.

Използваме и други форми на обучение. Вече част от нашите специалисти минават през филиала на ВМЕИ — София, който се създаде в Пловдив. Всички стипендианти на комбината, след завършването си, остават при нас. Говорейки в духа на преустройството, как ние виждаме бъдещото самоуправление на нашия трудов колектив, искам само накратко да споделя мисли върху нашата програма за социално развитие.

Ние разполагаме с 2150 апартамента и в бъдеще сме си планирали ново строителство от по 150—200 апартамента годишно, така че до края на настоящата петилетка да удовлетворим желаещите с жилища. Можем да се похвалим, че ние имаме 100 на сто обхват на децата в детските градини. Може би говоря за неща, които в едно предприятие не се решават по този начин, тъй като при нас между града и комбината няма разлика, тъй като почти 100 на сто от живеещите в Сопот работят в комбината и комбинатът е онази институция, която решава тези въпроси. Добре се решават въпросите и на почивното дело. Тази година сме раздали 13 400 карти. Разполагаме с наши бази на море, на планина. Имаме нови възможности по една инициатива, която започна Централният съвет на професионалните съюзи преди три години, тъй като той е монополистът по строителството на Черноморието. Превели сме вече около 5 милиона лева и очакваме от тази година да започнем да получаваме първите легла в Шкорпиловци, Обзор, Лоценец. Това са един нов тип селища, които професионалните съюзи започват да строят, комфортни, с много занимални, игрални зали и т. н., където почивният период ще бъде малко по-дълъг (от 1 май до 1 ноември) и нашият комбинат ще получи допълнително някъде около 450 легла. Участвуваме в строителството на санаториуми във Велинград, Хисаря, в село Баня строим хубав профилакториум. Разполагаме с една работническа болница, която е снабдена със съвременна апаратура. Всичките стоматологични кабинети са на територията на цеховете освен тия, които са към болницата. По този начин фиксирахме много сериозен икономически успех. Тия огромни загуби за един такъв огромен колектив като нашия идваха преди това от разтакаването на хората до лечебницата.

Digitized by Google

„ТЕХНОЛОГИЯ — 90“

Под това „кодово“ название се разработи в бившия Пловдивски окръг широка програма за изпълнение решенията на XIII конгрес на партията по разгръщането на научно-техническия прогрес във всички области на живота. Такава програма прие и общинският партиен комитет в Карлово. Секретарят на комитета **Катерина Кирязова** запозна участниците с подхода в съставянето на програмата, с първите резултати от нея. „Защо решихме, че „Технология—90“ трябва да бъде един документ, приет на пленум на общинската партийна организация в общината като цяло и защо тя трябва да бъде под партийното ръководство, партийния контрол и партийното съдействие в хода на нейното изпълнение — разказва тя. — Преди всичко за това, защото в нея сме си поставили задачата практически да осмислим на наша територия как ще реализираме концепцията за научно-техническата революция, дадена в материалите на Тринадесетия конгрес. Документа приехме в края на юни 1986 г. Извършихме предварителна много задълбочена работа по подготовката на „Технология—90“. Съвместно с комисиите във всеки колектив (при нас ги наричахме партийни комисии по развитието) и работната група, която се изгради на общинско ниво, с широката подкрепа на широк кръг комунисти направихме преглед във всяко предприятие и организация. И в разнообразните задачи, които се разгледаха, и в многото предложения, които се направиха от самите колективи, ние решихме, че правилно сме започнали. Каква беше другата особеност на „Технология—90“? Първо, тя обхваща всички сектори на нашия икономически комплекс — и промишлеността, която е преобладаващата при нас, и селското стопанство, и търговията, и услугите.

Помогнаха значително многократните разговори и срещи, които предварително се проведоха както с ръководствата на предприятията, така и в някои случаи в самите предприятия, а също така и с висшестоящи организации. И мисля, че в такъв смисъл общинската комисия и партийното ръководство изиграха своята роля, защото в редица случаи се налагаше да преодолеем някои нежелания на висшестоящите организации да се създадат условия за правилно развитие на нашите предприятия, за изясняване даже на тяхната перспектива.

Другата особеност на тази подготовка на „Технология—90“ беше това, че в хода на разработката се направи координация между отделните колективи на територията на нашата община, за да може всички предприятия в края на петилетката да бъдат така сигурни, уверени в своята икономическа стабилност, в своето развитие. И там, където това не успяхме да подсигурим ресурсно с висшестоящите организации, го направихме с местни възможности. Имам предвид например развитието на месодобива и месопреработката, разширението и модернизацията, които се правиха и се правят с помощта на СО „Металхим“.

На контролния пленум в края на 1986 г., съпроводен с актуализация на програмата, икономическият ефект стигна до 22 млн. лева. За двете години сме реализирали 7 100 000 лв. икономически ефект и сме решили 46 проблема и около 30 на сто от актуализираните задачи. Смятаме, че това е немалко постижение,

Digitized by Google

като се има предвид, че 1986 г. беше година на подготовка, всъщност 1987 година започна същинската реализация на „Технология — 90". Независимо от резултатите, които са високи, оценяваме ги като едно добро начало.

Свои мисли по работата на общинския комитет на партията сподели и **Лидия Занова**, секретарка на комисията по икономическите въпроси към комитета.

— Нашият общински комитет има два основни аспекта в своята работа по усъвършенствуване стила и методите на работа по партийното ръководство на икономиката. Първият се заключава в това по какъв начин бюрото да изгражда своята позиция по икономическите, стратегическите, основните проблеми на икономиката, за да бъдат максимално обективни, реални и правилни. На второ място, какви средства и подходи да прилага в работата с ръководните кадри. В бюрото и пленума систематично се поставят за обсъждане основните въпроси на социално-икономическото развитие от гледна точка на изпълнението на задачите на петилетката. Това не е ново, но се постарахме в подготовката на тези документи, анализи, доклади и т. н. да поставим тежестта върху предварителната работа. А тя се заключава в срещи и разговори с партийните и стопанските ръководства, за това какво работят, как работят и какви са резултатите по съответния проблем. На тази база вече става възможно анализите, които разглеждат бюрото или пленумът, да бъдат не само обективни, но същевременно да доказват, че това е вярната позиция за решаване на въпроса, и същевременно да убеждават съответните кадри, основния партиен актив, че са реални възможностите за материализиране на партийните решения в стопанската дейност, която трябва да се осъществява в колективите под тяхно ръководство.

През изминалите месеци след Юлския пленум на ЦК на БКП настъпи значителна промяна — какви решения следва да се вземат, какъв е техният характер. Сега при нас те са по-дълбоко политически обосновани и насочени главно към засилване активността на членовете на бюрото, на апарата на общинския комитет.

Напоследък все по-успешно се прилага самоотчетът на директора и на бригадира пред съответната първична организация. Вярно, че това сме го правили и преди, но какво искаме сега по-конкретно да постигнем с тези самоотчети? Стремим се те да нямат стопански облик, а да имат политически характер, като се разкаже за извършеното — какво е постигнато, какво не, защо. Смятаме, че това е една форма да се предотврати именно този стопански уклон в партийното ръководство, тъй като директорът, правейки един административен стопански отчет пред първичната организация, създава предпоставки да се взимат административни решения за бъдещите действия.

ПРАВА И ОТГОВОРНОСТИ В ОБЩИНАТА

Какво ще представлява общината като самоуправляваща се общност, какво ще означава бъдещето ѝ ново състояние — на тези въпроси се спря **доц. Маргит Панова** — инструкторка в отдел „Икономическа и научно-техническа политика" на ЦК на БКП .

Digitized by Google

— Ние сега имаме две самоуправляващи се организации — едната териториална, другата стопанска, но стопанската е в териториалната част от нея, а не обратното. И в този смисъл възниква сложният проблем за отношенията между тези две самоуправляващи се организации в процеса на управление на икономиката, а оттам и за партийното ръководство. Няколко са посоките, в които се развива самостоятелността на общината в управлението на икономиката.

Първата насока — това е новата позиция на общината по отношение на структурата на икономиката и на нейното развитие. Позицията на общината вече е активна. Тя повече няма да бъде място, което ще приема, съгласува и осъществява само едни бъдещи корекции на решения, взети в отрасли на областно или на национално равнище. Общината отсега нататък придобива правото да разработва собствена стратегия за развитие на дейностите в своята територия, която обаче няма да бъде сбор от стратегиите на отделните организации в нейната територия. Това е един наистина много сериозен и сложен документ за комплексното икономическо, научно-техническо, социално, духовно и, ако щете, в бъдеще териториално-устройствено развитие на общината. Защото общината ще има правото да разгръща концепция за развитие на своята селищна мрежа, това, което досега въобще не е било, т. е. в бъдеще ще се поставя въпросът за развитието на самите населени места. И в тази стратегия много голям дял ще има икономическото развитие. Комисиите по икономическо развитие в партийните органи следва да се занимават и със стратегията, а не само с оперативни, текущи въпроси. Съществена нова част е определянето на структурата на икономиката. И вие вече сте отишли напред, защото вашата програма „Технология — 90“ е една много съществена част именно от тази структура, защото „Технология — 90“ значи нова структура на икономиката, значи осъвременяване на производствата, нови видове производства, на основата естествено на нови технологии. Сега целта на тази структура на икономиката на производството е, от една страна, реализация на националните цели, това е много важен момент, защото общината в никакъв случай не може да се развива като една самостоятелна автономна единица в нашата страна. Тя е част от страната и от нейната икономика и затова нейната главна задача е да се реализират националните цели и целите на областното развитие, тъй като пък основното предназначение на областта и на областния народен съвет е да разработват стратегията за икономическо развитие на областта. Става дума за нещо много важно, за онези приоритетни направления, с едно малко уточнение, което искам да направя. Не само свързани с националните приоритетни направления, защото всички се увлякоха някак си под тях да разбират само националните направления в своите територии. А вие много добре знаете, че в приоритетните направления на национално равнище не влиза селското стопанство, не влиза хранително-вкусовата промишленост, не влиза индустрията за човека и други такива отрасли, които обаче за дадена община могат да бъдат приоритетни. Тук става дума, от една страна, да се реализират националните цели за територията, а, от друга страна — ето това е новият момент, това, което не може да се направи на национално равнище, да се развият онези направления, които са най-ефективни в условия-

Digitized by Google

та на ресурсите на дадената община. И тук една съвършено нова функция — възможността общината да разкрива дейности за ефективно използване на местните ресурси. Един проблем, който досега въобще не се поставяше, защото се смяташе, че местните ресурси не са достатъчни, за да осигурят някакъв цикъл за развитие на производствена дейност, но има много големи резерви за такива дейности, които са свързани именно с местните ресурси. Това е по отношение на стратегията, казана най-общо, звучи доста кратко, но е изключително тежко да се направи, затова защото простото сборуване на предложения и на развитие на отделните организации винаги дава по-малък ефект, отколкото ефекта от тяхното интегрирано разглеждане. Другарката Кирязова каза, че в процеса на подготовката на програма „Технология — 90" са търсени координационни връзки между отделни предприятия. Всъщност това трябва да бъде основата на териториалната стратегия. Не стратегията за развитие на отделното предприятие, което си е негова дейност и негова отговорност, а онзи резултат, който ще се получи от обединяване на дейности от отделните предприятия на територията. А именно това може да породи създаването на съвършено нови дейности, нещо, което отраслите никога няма да направят, защото отрасълът развива винаги сам себе си на територията. А тук се търси ефектът от това, че територията е обединяващото звено за тези производства и за тези структури.

Втората голяма нова функция е свързана непосредствено с плановия процес. Стратегията, разбира се, е също част от планирането, но става дума за функция много по-конкретна, което засяга непосредственото планиране, т. е. разработването на петгодишни и годишни планове. В тази посока се предвижда съвсем нова технология. Какво е новото в тази област? Първо, това, че общините повече не получават държавни задачи по никакви направления. Общината съставя петгодишния си план в два аспекта: единият — това е собственият план на общинския народен съвет. Той засяга всички дейности с местно значение — развитие на търговия, битови услуги, местна промишленост, водоснабдяване и канализация и всички обекти на инфраструктурата и тяхното изграждане. В областта на инфраструктурата общинският съвет е вече единственият орган, който определя поименния списък, осъществява финансиране, контрол и т. н. на всички обекти на инфраструктурата и на цялото жилищно строителство. Той е единственият орган, който провежда инвестиционната политика.

Социалната политика на всяка самоуправляваща се стопанска организация вече е част от социалната политика на общината. Тя определя какви обекти да се строят с цел да се получи най-ефективното тяхно не само изграждане, но и използване. Става дума за болница, поликлиника, зъболекарска помощ, училище, детска градина, ясли, културен дом. Или органите, конто финансират дейностите и особено които изграждат обектите, могат да бъдат най-различни в общината. Но политиката, т. е. онова, което определя облика на единната, интегрирана инфраструктура, е дело на общинския народен съвет. В тази дейност участвуват по същество всички на територията, защото общинският народен съвет вече престава да бъде органът, който еднолично само на сесия може да приема

Digitized by Google

такива решения. Тук има много големи промени в самия начин на функциониране на самия общински народен съвет.

На основата на сумарни ресурси общинският съвет изготви имените списъци за развитие на инфраструктурата на територията. Те задължително се приемат от населението чрез референдум. Вече не на сесия, а това е един от пунктовете, който задължително е вписан в онези дейности, които задължително трябва да бъдат приемани от населението. Може да бъде с обсъждане, референдуми, допитване — още формата не е определена категорично, но не вече сесията на народния съвет взима решение, а населението. А това население са всички трудови колективи по същество.

По отношение на собствените дейности общинският народен съвет може да възлага държавни задачи. Той е единственият планово-разпределителен орган на територията за дейностите с местно значение. Никой не може да даде държавна задача на търговската организация освен общинския народен съвет. Или на предприятието за битови услуги, на благоустройство и комунално стопанство. Като дава държавни задачи, разбира се, народният съвет ги съпровожда със съответните показатели, критерии, ресурси, а диалогът за тези държавни задачи с показатели и лимити се води между общинските съвети и държавата, т. е. областният съвет вече не е ниво в плановия процес на дейностите в общината. Това е съвършено нов момент за разлика от сегашното положение, когато окръжният съвет беше планово-разпределителният орган както по държавните задачи, така и по лимити, така и по капиталните вложения и т. н. Сега по всички тези въпроси диалогът се води на равнище община — държава.

Втората част на плана е обобщението на плановете на всички самоуправляващи се организации в територията. При разработването именно на този обобщен план народният съвет вече не е органът, който просто обобщава, а органът, който активно участвува в процеса на неговото разработване. И как участвува активно? Първо, народният съвет получава правото да определя местни нормативни изисквания към всички самоуправляващи се стопански организации от гледна точка на териториалните ресурси и тяхното използване. Той няма право да поставя изисквания за печалба, за чиста продукция, т. е. онези количествени и натурални показатели, които са дейност на самата стопанска организация. Но съветът има право в диалога с нея да постигне онези темпове и пропорции на развитие на общината, които са предвидени в общата стратегия на общината в рамките на областта. Или общинският съвет в случая е активен орган, който чрез диалози със стопанските организации се стреми да постигне съчетаването на интересите на отраслите за общото комплексно развитие на общината.

Активната позиция на общината по отношение на икономиката се изразява в развитието на организационно-производствената структура на всички дейности с местно значение. Става дума за търговия, за битови услуги, за строителство, за благоустройство и т. н., т. е. за всички дейности, които имат значение за населението в общината. Тенденцията в тази посока е следната: всички стопански организации да станат общински. На областно равнище няма да има нито една стопанска организа-

Digitized by Google

ция, която да осигурява, задоволява потребностите на населението.

Сега условията за самоуправление много често се свързват само с понятието финансова самостоятелиост и финансова самоиздръжка. Финансовата самостоятелност е много важна предпоставка за територналното самоуправление, но ако не се променят всички досега съществуващи отношения между община—област, община—държава, община—стопанска организация, може и да няма самоуправление.

Досега се считаше, че представителната демокрация е достатъчна, за да изрази участието на народа в управлението. Народните съвети от своето зараждане са органи на държавна власт и народно самоуправление. В какво обаче е новото? Новото е в това, че сега се смята, че представителната демокрация не може да изчерпи всички форми на участие на населението в управлението. И затова се предлага най-важните въпроси, които засягат общината, кметството, населеното място, да се решават от населението. А кои са тези най-важни въпроси? Това са глобалните насоки за развитие на общината, които засягат ресурси, природната среда, самото население. Като трудова реализация, като квалификация, като бъдещо развитие. Това са капиталните вложения. Тяхното насочване. Какви обекти да бъдат изградени за петте години, за бъдещия период, за година. С ясната представа и информация какво ще получи населението от един или друг обект.

КАКВО ТРЯБВА ДА ИЗМЕНЯМЕ

в партийната работа и ръководството, кои форми и средства следва да се изоставят, какво ново изисква практиката? На няколко основни момента от тези въпроси се спря **Иван Златков**, инструктор в отдел „Организационен" на ЦК на БКП.

— На Юлския пленум на ЦК на БКП беше подчертано, че трябва да се променят формите и механизмите, начините, чрез които партията осъществява своята ръководна и направляваща роля, без да се отрича необходимостта от по-нататъшното й нарастване. Затова сега проблемът, който подлежи на по-нататъшно изясняване, е какво в начините, във формите и механизмите на партийното ръководство на икономиката трябва да изменяме. Според мен трябва да тръгнем от едно по-пълно разграничаване между двете понятия ръководство и управление. Не можем да се откажем от ръководството на икономиката. Но партийните органи и организации трябва да ръководят, а не да управляват икономиката.

Ще се спра само на два механизма за неговото реализиране — решението и контрола, тъй като чрез тях се и ръководи, и управлява.

При решенията трябва да се провежда принципът, който е залегнал като съставна част на самоуправлението на стопанските органи. Какъв е този принцип? Бих го нарекъл принцип

Digitized by Google

на отпадането. По-горните звена да поемат само онова, което не може или не е целесъобразно да се поема от по-долните звена. Това, което е в компетенциите и възможностите на бригадата — да го решава тя; това, което е на стопанската организация — да не се решава в асоциацията или обединението и т. н. Когато успеем да приложим докрай този принцип, поне едната част на въпроса за самоуправлението ще сме решили.

У нас е формирана политическа система на обществото, в която има обществени организации, държавни органи, има и партия. Сега ние имаме постановката на Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.), която от някои хора се възприе трудно и в теорията, и в практиката, че партията не е „етаж" в йерархията на държавната власт и не е субект на държавна власт. Не е субект и на стопанско управление. Когато се съберем като партиен орган, партиен комитет, в заводска и първична организация, в общински комитет да приемаме решения, трябва да си изясним дали даден въпрос, който ще обсъждаме, не е от компетенцията на други органи. Не е въпросът дали е важен или не, тъй като сега главният аргумент е това — важен е въпросът, има политическо значение, трябва да го решаваме в партийния орган. И в тази връзка например могат да се посочат примери за правилно приети решения.

Ето вие например в общинския комитет сте утвърдили програмата за работа на сдруженето за услуги. Питам се: ако бюрото на общинския комитет на БКП приеме програмата, какво ще прави самото сдружение, когато се събере. Какво ще обсъжда? А такива решения се приемат нерядко. Има партийни комитети, които приемат програми за ремонта на оборудването, обсъждат изпълнението на кооперативните доставки и приемат програми и решения в тази сфера. И това е практика, която дълбоко е залегнала в нашата дейност. Счита се, че ако не се вземе решение от партийния комитет, то не е достатъчно авторитетно, зад него не стои партийният авторитет. Ако възприемем позицията, както и на други места съм срещал, че на всички ни е ясно самоуправлението, но нормативната база не е разработена и в това е вината, ще сгрешим. Не ни е ясно всичко в самоуправлението! И вие виждате, че в материалите на Ноемврийския пленум на ЦК на БКП се говори за подобряване на технологията на изборите на органи на самоуправление, за преодоляване на детската болест на самоуправлението. Така че не можем да казваме, че всичко ни е ясно. Бяхме възприели органите на самоуправление да се избират с квалифицирано болшинство от две трети, сега се предлага да се възприеме обикновеното болшинство. Освен чрез избор стопанският ръководител да се утвърждава и от компетентните органи. Така че животът ще ни коригира в някои неща и трябва да се вглеждаме в него. След като сме приели дадено решение, то да се проверява в практиката, в живота. Това се отнася и за партийното ръководство на икономиката. Не можем да кажем, че всичко ни е ясно и че разграничаваме напълно функциите на партийните и стопанските органи. Започваме смесване още при избора на въпросите, с които се занимаваме. Такова смесване правим, когато приемаме решения. Изводът не е в това да заменим

Digitized by Google

думата „задължава“ с думата „препоръчва“. Някои другари така разбират нещата. А всъщност да пишем, че препоръчваме на директора да извърши ремонта, това е фактически партийно решение. Защото стопанският ръководител знае добре, че и да му препоръчваме, това си е задължение. Проблемът е по кои въпроси да вземем решения и как да ги формулираме.

Да вземем кадровата политика. И тук има да преодоляваме стереотипи на старото мислене. Досега под провеждането на кадрова политика се разбираше работата с номенклатурните кадри, взимането на кадрови решения вместо другите органи и тяхното „налагане“. Отиваме на стопански съвет и казваме: общинският комитет реши, другари, за директор да бъде избран еди-кой си. Щом е решил общинският комитет, какво обсъждане ще стане в стопанския съвет? Или отиваме в бригадата и казваме: другари, партийният комитет на завода взе решение за бригадир да се избере Иван Стоянов. В бъдеще силата на нашата работа по кадровата политика вероятно ще се изрази в подбора, обучението и възпитанието на дейците; в усъвършенстване на механизмите, чрез които те се издигат въз основа на конкурсното и изборното начало; в създаване на условия кадрите да растат не на основата на лични връзки, а на основата на лични качества. А кадрови решения ще взимат органите на самоуправлението. Ние ще предлагаме, ще влияем чрез комунистите, чрез разяснителна работа. Действително не можем да имаме реално самоуправление, ако не променим досегашния начин на провеждане кадровата политика.

За контрола Уставът на партията (член 55) предвижда право на контрол на първичната организация за дейността на административните и стопанските ръководства. Проблемът сега е какво ново да внесем. Какво да изменим? С какво да се занимаваме и с какво да не се занимаваме? Ако се занимаваме с всичко, ние ще стесним периметъра на работа на органите за самоуправление. Тук има два въпроса: има обекти на контрол и предмет на контрол. Обектът означава кого, а предметът какво контролираме. Що се касае до обектите, партията не може да има ограничения. Тъй като всичко, цялата социална дейност, подлежи на обществен контрол, а партийният контрол е висш тип обществен контрол. Ето защо не мога да си представя, че може да има дейност, която да не е обект на партиен контрол. Не мога да приема изказвания (каквито понякога се правят), че партийната организация няма право да се занимава с даден въпрос. Тя има право да се занимава с всички дейности. Въпросът е с кои аспекти от тези дейности ще се занимава, с какви форми и средства ще осъществява контрола. Когато обаче стигнем до проблема за предмета на контрола, т. е. какво да контролираме, тук трябва да откроим по-добре изискванията на Юлския пленум. Там е посочено, че партийните органи не се вмесват в конкретната оперативно-изпълнителска работа, контролират процесите и резултатите от тези процеси, тяхното съответствие с целите на партийната политика. Следователно ние трябва да контролираме не защо директорът е направил дадени размествания на кадрите, какви решения е взел по отношение на ремонтите, защо е прехвърлил една ремонтна група днес от едно на друго място — постоянно да се

Digitized by Google

вмесваме в работата му. Трябва да правим на определени периоди оценки на директора като комунист, как той провежда партийната политика. Постига ли целите на тази политика, с какво не ги постига. И да направим съответните изводи за него като партиен член. Затова промените трябва да търсим първо в предмета на контрола, в дейността, която ще подложим на контрол, за да може ръководителят да почувствува и самостоятелност, и същевременно отговорност за резултатите от работата си.

Второ, промени ще има видимо и в начините и подходите, чрез които контролираме. Не бива, според мен, да викаме в партийния комитет бригадния съвет на отчет. Ще призовем комунистите — членове на бригадния съвет, бригадира (независимо че той може и да е и безпартиен). И ще водим разговор с тях по ръководната им дейност. А в бригадния съвет го е избрала бригадата и той се отчита пред нея, на общо събрание. Ако имаме претенции към съвета като цяло, ще отидем на общото събрание, ще направим изказване и така ще въздействуваме върху всички членове на колектива, за да се знае, че бригадният съвет е подконтролен на общото събрание. Това се отнася и за стопанския съвет.

Трябва да се потърсят форми за по-нататъшно развитие на принципа на демократическия централизъм. Един от тях е да се издигне ролята на общите събрания на комунистите, на делегатските съвещания, както е предвидено, съгласно член 24 от Устава на БКП, но които не се използват пълно. И нямат такава сила, каквато трябва да имат. Резултатна форма са също отчетите на по-висшите партийни органи пред по-нисшите. Записана е в Устава. Почти не я прилагаме. Да се направи отчет на областния комитет на БКП, на общинския партиен комитет пред първичните организации по дадени задачи. Правят се отчети на конференциите, но понякога и там вместо партийните комитети да се отчитат, възлагат задачи на низовите звена. Тези деформации във вътрешнопартийните отношения трябва да се преодолеят, за да може действително да се засили въздействието от долу на горе, когато низовото звено ще може да въздействува, за да се променят някои неща в работата на по-висшето звено.

●

Срещата в Карловския общински комитет на партията протече живо, интересно. Тя продължи четири часа — време, достатъчно за един дълбок разговор по основни аспекти на партийното ръководство на общинската икономика. Кое беше най-характерно в този диалог? Това най-напред е пълното одобрение и поддръжка на партийната политика, очертана от XIII конгрес, от Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП. То бе изтъкнато чрез творческото неспокойствие в дискутираните проблеми, което ставаше компетентно, с познаване на партийните документи. Духът на Юлския пленум се вписваше естествено в разисканията — сочеха се недостатъци и пътища за тяхното отстраняване, правеха се предложения за подобряване на работата, обобщаваха се резултатите от първите

Digitized by Google

стъпки в преустройството и неговата сърцевина — самоуправлението. Сочеше се точно мястото на партийните органи и организации в решаването на проблемите на икономиката, в създаването на най-ефикасни взаимовръзки с органите на самоуправлението в общината.

Като червена нишка в целия разговор премина високото чувство за отговорност на участниците в срещата към новите големи проблеми, които решава нашето общество. Почти във всяко изказване, когато се говореше за развитието на общината в икономиката, в социалната и духовната област и като самоуправляваща се общност, винаги се поставяха на преден план държавните интереси. Разностранното развитие на общината се оглеждаше в напредъка на областта, на социалистическото общество. Изразяваше се гордост, че редица производства в Карлово имат национално значение.

Не на последно място, срещата се превърна в обстойна обмяна на положителния опит. Справедливо е да се оценят положително първите крачки по пътя на преустройството, на самоуправлението в областта на общинската икономика. Не може например да не радва работата по осъществяването на интересната програма „Технология — 90". Решени са конкретни технологични задачи с висок икономически ефект. Те са дело не само на специалистите, а и на широк кръг от хора. Инициативата е дело на общинския партиен комитет, на първичните партийни организации.

Разговорът показа, че общинският комитет на партията в Карлово полага големи усилия да се включи в решаването на задачите на нашето време. И тези усилия дават своите резултати.

Разговора проведе и подготви за печат
СТОИЛ НАЙДЕНОВ

Digitized by Google

ЛИЧНОТО СТОПАНСТВО

Ст. н. с. ХРИСТОЗ ХРИСТОЗОВ

Коренните преобразования, целящи качествено нов растеж в селското стопанство, не могат да оставят настрана и личното стопанство на населението. Няма да бъде пресилено, ако се каже, че личното стопанство е една от най-горещите области, където ежедневно се сблъскват потребности и интереси. Въпреки изобилието от нормативни документи (само след внедряване на системата за самозадоволяване от 1978 г. досега са издадени пет постановления на Министерския съвет), а също и дългогодишната практика, трудно могат да се определят границата, където свършва действително помощният характер на личния сектор, и моментът, от който той се явява пречка за развитието на общественото стопанство. Пътят на това управление е твърде противоречив. Той започва от разпределението на ресурсите (главно земята и фуражите), минава през ежедневните спорове кога и колко да се работи на личния участък, през праговете на реализацията и свършва при формирането на личните доходи. Много хора изразяват основателна тревога от проявите на печалбарство, законни и незаконни присвоявания от общественото стопанство.

Посочените отрицателни явления, свързани с дейността на личните стопанства, не един път са били повод за вземане на строги административни мерки. Стигало се е до силното му ограничаване и дори до ликвидиране в някои райони. Такъв подход се оказва вреден за народното стопанство. Особено негативно той се отразява на развитието на личното животновъдство. Допринася също за засилване на миграционните процеси.

Качествено новият растеж на икономиката на страната и решаването на продоволствените задачи изискват ускорена интензификация на селското стопанство, без да се пренебрегват ресурсите и възможностите на различните видове стопанства. За да се решават тези проблеми, следва да се подхожда с постановките, дадени в концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България: *„Ще се развива и индивидуалната трудова дейност в тясна връзка с различните форми на собственост... При избора на формите и на тяхната комбинация критерий следва да бъде постигането на най-пълна икономическа и социална реализация на социалистическата собственост, това — коя от тях при конкретните условия прави социализма по-силен и по-привлекателен."*

●

На личните стопанства е предоставена около шест милиона декара обработваема земя, или 13 на сто от тази на страната.

Digitized by Google

От нея 21 на сто се намира в дворовете на населението. Тя е лична собственост и практически не може да се обобществява. Останалата земя е обществена. Стопаните са я получили по условията на устава и съответните вътрешни правилници на АПК, а също по реда на 21, 76 и 11 ПМС. (Сега те са отменени и е в сила 26 постановление на Министерския съвет и Националния съвет на Отечествения фронт от април 1987 г.).

Личното стопанство у нас водят малко повече от два милиона домакинства. През последната петилетка те са увеличени с около 130 хиляди броя. Средният размер на земята в едно стопанство е около три декара. Близо 500 хиляди декара се обработват колективно в границите на бригадите. *Основен принцип при получаването на земя за лично ползване е участието в общественото производство и влагането на личен труд.*

В личния сектор се изразходват около 70 милиона човекодни, което по еквивалент се равнява на труда на близо 260 хиляди постоянно заети работници в общественото стопанство.

По начина на прилагане трудът в личното стопанство не е обобществен както в обществените стопанства. Външната прилика с дребните частни стопанства дава основание на някои автори да определят този труд като непроизводителен от гледна точка на социалистическия начин на производство. Това становище е дълбоко погрешно. То не отчита единството между възпроизводството на вещественото фактори и работната сила при социализма. Самото лично стопанство възниква и се развива от действието на икономическите закони на социализма, поради което *трудът, който се влага тук, в най-дълбоката си социално-икономическа същност е социалистически по характер.*

На основата на труда в личния сектор и рационалното използване на земята се произвежда около една четвърт от селскостопанската продукция. За най-важните от гледна точка на продоволствения проблем продукти тя е значително повече. Средногодишно през осмата петилетка личните стопани са произвеждали 41,1 на сто от месото, 26,7 на сто от млякото, 54,5 на сто от яйцата, 34,5 на сто от зеленчуците и 38,5 на сто от плодовете. За редица общини този дял е значително по-висок.

При разработването на научнообоснована концепция за мястото и ролята на личното стопанство е необходимо да се отчетат и обективните тенденции на неговото развитие. За някои особено важни продукти ръстът на производство изпреварва ръста в обществените стопанства — месото, млякото, яйцата, някои зеленчуци. В съответствие с нарасналото производство е постигнат значителен ръст и на изкупуването на продукция от личните стопани. За такива важни продукти например като месото и млякото темповете на нарастване са съответно с 20 и 55 на сто по-високи от темповете на нарастване на изкупуването от обществените стопанства.

Посочените по-горе различия в тенденциите на развитие на двата сектора на селското стопанство не се тълкуват еднакво. Не е тайна, че има становища, според които развитието на личните стопанства става за сметка на обществените стопанства. Безспорно има връзка между някои отрицателни тенденции в развитието на общественото производство и темповете на нарастване на производството на редица продукти в личните стопанства, главно при зеленчуците. Няма основание обаче в този

Digitized by Google

случай да се противопоставят двата сектора нито от гледна точка на разпределение на ресурсите, нито от гледна точка на преливането на доходи. Досегашният опит убедително показва, че при някои силно трудоемки производства, където все още не може да се приложи висша форма на кооперация на труда, по-добри стопански резултати се получават от личните стопани или когато се предоставят на семейни и индивидуален акорд.

Погрешно е обаче да се допуска пълно отделяне на производството в личните стопанства. *То е немислимо без здравата материално-техническа опора на общественото стопанство,* без осигуряването на животновъдството с концентриран фураж, което става предимно пак на базата на общественото производство. Новото в усъвършенстването на организацията сега е *личното стопанство да намери опора в бригадата.* Там, където е постигната добра съгласуваност, целокупните резултати от двата сектора са добри, а в случаите, където личните стопанства са откъснати от обществените, се стига до сериозни противоречия между тях. Неправилно е в такива случаи да се мисли, че губят само обществените стопанства. Трудно могат да се изчислят загубите на личните стопани от системно неиздължаване на фуражите, от неизкупуване или неправилно изкупуване на продукцията (например на шилета през 1986 г.).

На тия загуби следва да се гледа с особена сериозност, защото те засягат един съществен резерв на личното животновъдство. Сега в него са съсредоточени 311 хиляди говеда, 608 хиляди свине, 3204 хиляди овце, 14 милиона птици, близо 20 хиляди биволи, 450 хиляди кози и др. Резервът придобива още по-голяма значимост, като се има предвид, че материалната база за тяхното отглеждане струва над три милиарда лева — приблизително толкова, колкото са капиталните вложения за селското стопанство през цялата последна петилетка. Не е без значение и резервът на трудови ресурси, тъй като се спестяват на общественото стопанство 100 хиляди постоянно заети работници.

Посочените факти показват, че някои разсъждения за отмиране на личните стопанства на сегашния етап не почиват на обективен анализ на действителността. Те не само че не помагат, но разколебават кадрите и пречат за усъвършенстване на дейността на личните стопанства. Обстоятелството, че нашето общество не може на този етап да се откаже от производството в личните стопанства, определя характера на задачите, които трябва да решават партийните и стопанските органи в тази специфична сфера.

Решенията на Тринадесетия конгрес на БКП и постановките на Юлския пленум на Централния комитет изискват разработването на такава концепция за развитие на личните стопанства, с която успешно да се решат два кардинални проблема.

Първият от тях се отнася до привеждането на дейностите в личното стопанство *в пълно съответствие с интересите на обществените стопанства и обществото като цяло.* Това означава чрез единно планиране на всички равнища, от бригадите и общините до висшите държавни органи, да се гарантира необходимото ресурсно осигуряване и на двата сектора. Само на тази основа ще може да се осъществяват равноправни отношения (съответно договаряне) и преливане на производството между

Digitized by Google

тях за получаване на максимален социално-икономически ефект.

Вторият проблем засяга *модернизацията на производството*. Работата в това отношение е силно занемарена. Неправилното определяне на характера и перспективите на личните стопанства са довели до подценяването, а в някои отношения до умишлено спъване внедряването на научно-техническия прогрес. Предоставянето на високопроизводителни съоръжения и механизацията на работните процеси в сектора ще дадат възможност с неколкократно по-малко труд да се произвежда повече продукция. Така едновременно ще се решат важни социални и икономически проблеми. За съжаление има стопански дейци, които все още не могат да разберат, че внедряването на нова техника и подходящи технологии (съответно сортове и породи) е също така жизнено необходимо както за обществените стопанства.

●

Усъвършенстването дейността на личните стопанства изисква ускорено решаване на редица задачи. С особена острота изпъква проблемът за запазване броя на животните. Тенденциите са крайно обезпокояващи. През осмата петилетка говедата са намалели с 14,4 на сто. Тревожи състоянието на биволовъдството. Тези ценни животни се отглеждат предимно от личните стопани, но за последните пет години са останали по-малко от 20 хил. броя, овцете са намалели със 768 хилядн броя, а птиците с около два и половина милиона. Тревогата се засилва от факта, че обикновено процесът е необратим. Стопаните, които са се отказали да гледат животни или са намалили техния брой, рядко правят обратното.

Причините за тези резултати са комплексни по характер. До известна степен те се дължат на намаления брой на селското население. Основните причини са обаче в трудностите по отглеждане на животните: осигуряване на фуражи, реализация на продукцията, а също и размера на доходите, които стопаните получават от тяхното отглеждане.

Все още не се използват в необходимата степен възможностите на личните стопанства за усвояване на изоставените земи. По условията на 76-о и 11-о ПМС през осмата петилетка на населението са раздадени около 580 хил. дка предимно слабопродуктивни и маломерни площи (а техният размер е над 3 млн. дка). В това отношение 26-о постановление от април 1987 г. също не предоставя особени възможности и едва ли ще доведе до прелом за пълно решаване на задачата, поставена в Съображенията за по-нататъшното развитие на кооперативното движение: „... кооперацните могат да окажат голяма помощ за рационалното използване на пустеещи, маломерни и слабопродуктивни площи...“

В нормативните документи, а още повече в работата на някои народни съвети по въпроса за усвояването на изоставените земи все още се подхожда твърде формално, дори бюрократично. Проблемът е в това, че *не се приемат ефективни мерки за усвояването на земите*. Това в най-голяма степен важи за прокарването на пътища, електрификацията, водоснабдяването и транспорта, но се отнася и за други мероприятия, които,

Digitized by Google

вместо на ръка, могат да се извършват с машини. Нима не е показателен фактът, че не е ясно какви са правата на стопаните да си направят заслон или барака за съхранение на инвентара и продукцията, която произвеждат. По тези и други още въпроси от дълго време се получава омагьосан кръг, жертва на който са милиони декари пустеещи земи.

Във връзка с разширяване дейността на личните стопанства през последните години зачестиха някои отрицателни явления, които водят до изопачаване на неговата социална природа или нанасят щети на обществото чрез незаконни присвоявания. В някои АПК се засили вредната практика да се сключват договори с малък брой домакинства, да се създават в някои случаи частни ферми, с което се ограничава възможността да се привлича цялото население в самозадоволяването. Най-често в тези случаи се получава нарушение на нормативната уредба, на характера на личните стопанства, използва се наемен труд. Зачести също злоупотребата с документи (предимно сключване на фиктивни договори) във връзка със снабдяването или реализацията на продукцията от личните стопанства, при което се извършват незаконни присвоявания. Тези явления са несъвместими със социалистическите принципи на стопанисване и трябва навреме да се предотвратяват и изкореняват от упълномощените за това органи.

●

За усъвършенстване дейността на личните стопанства важна, но подценена на този етап роля играе *обслужването им и особено организацията за изкупуване на тяхната продукция.*

Главно по организационни причини — неритмични доставки, неподходящи разфасовки и др., сега средно на един декар обработваема земя в личния сектор се осигурява по планов път само по 6,54 кг азотни торове (в активно вещество). Много потревожно е положението при осигуряване на разнообразни препарати и съответна методическа помощ за борба с болестите и неприятелите по животните и растенията. Механизираните операции (главно оранта) се извършват чрез лично спазаряване с трактористите, изкуственото осеменяване е също въпрос на инициативата на отделни стопани.

Известни са неволите на всички при осигуряването на високопродуктивни животни и особено на ценни и автентични сортове овощни дървета и лози. Не е решен по задоволителен начин въпросът за осигуряването на семена и производството на разсад за зеленчуковите култури. До голяма степен той е предоставен в ръцете на самозвани специалисти, които на пазара от един и същи разсад продават различни сортове, каквито купувачът пожелае, без за това да им се упражнява някакъв контрол.

Разработването на правилна стратегия и жизнеспособен модел за усъвършенстване дейността на личните стопанства при условията на качествено новия растеж на цялата икономика е важна предпоставка, но само с това проблемите няма да се решат. За да се превърнат личните стопанства в органично свързано и неразделно звено на социалистическата икономика,

Digitized by Google

като допълнение и продължение на общественото селскостопанско производство, е необходимо съответните партийни и стопански организации и особено промишлените предприятия, които осигуряват „тила“ на селскостопанското производство, коренно да преустроят подхода за подсигуряването на личния сектор.

Главен принцел и тук, без каквито и да е условности и отлагане, трябва да стане модернизацията и интензификацията на производството. Но това е възможно, ако тази дейност се поеме изцяло от обществените стопанства или от специално създадените за тази цел звена. *Това ще обвърже интереса на обществото и личността, ще стане бариера срещу спекулативни отклонения, ще допринесе за значително увеличаване на производството.*

Много от стопанните са с висока култура и образование. Необходимо е те да се привличат, като им се предоставят възможности за внедряването на нови сортове и нови технологии и, което е особено важно, за развитие на нови функции на личните стопанства. На сегашния етап над тези стопанства все още тегне икономическата принуда, постепенно обаче много от тях ще се превърнат в поле за творческа изява и възпитание на младите към жизнено необходим физически труд. Човек не може хармонично да се развива, ако непосредствено не взаимодействува с природата.

●

Важна задача пред партийните и стопанските организации и занапред ще бъде запазването на помощния и социалния характер на личните стопанства. Някои от техните функции ще отмират, но не чрез административни средства и изкуствени забрани. За да се постигне това, е необходимо *съществено да се преустрои работата на общините.* Утвърждаването им като самоуправляващи се единици изисква наред с изпълнението на задачите по системата за самозадоволяване, в тях реално да се развият всички клонове на „индустрията за човека“. Това означава населението на съответната територия в решаваща степен само да създава условията за своето възпроизводство. За общините с преобладаващо селскостопанско производство важно значение има връзката между тях (общините), бригадите от нов тип и отделните семейства. Преди всичко на принципите на акорда не само може да се преодолее безразличието на голяма част от населението към работата в селското стопанство, но той да се превърне в мощен лост за преобразуване и органично свързване на личното с общественото стопанство. Само така реално ще се осмисли партийната постановка личното стопанство да се развива като продължение на общественото.

В тази насока не по-малка роля могат да изиграят и *разнообразните форми на кооперация.* При създадените икономически условия у нас, когато напълно господствува обществената собственост върху средствата за производство, не съществува реална опасност за социалистическия начин на производство, ако се създават разнообразни обществени, кооперативни и индивидуални форми на производство и се разпалва конкуренция между тях за производство на повече и по-качествена продукция. Взаимовръзката между тези форми трябва да се изгражда

Digitized by Google

така, че те да не противоречат на плановото начало, а това може да се постигне, ако организатор бъде общественото стопанство и, второ, ако под никаква форма (с нормативни или без нормативни документи) не се допуска изземване на доходи от една стопанска форма към друга освен вноските за държавата.

На личното стопанство е отделяно внимание от партийните организации и комитети, от отечественофронтовските организации. Има немалко програми за обществено и стопанско въздействие. Прави впечатление обаче, че в повечето случаи те са насочвани към сключването на договори. По-нататък грижите в известна степен намаляват, като се счита, че хората сами ще се оправят, защото са заинтересовани. Недостатъчен е контролът към осигуряването на това производство с необходимите материали, към организацията и реда на изкупуване на продукцията. Голямата агитационна работа невинаги се допълва от организационни мерки, което разочарова стопаните и те се отдръпват. Твърде много са местните разпоредби, които понякога създават излишно напрежение и объркаост, а в други случаи водят до конфликти. Не случайно расте делът на жалбите, свързани с личното стопанство. Ето един сигнал, който следва да накара *първичните партийни организации да изискват по-голяма принципност и отговорност от комунистите, ангажирани с тази дейност.*

Сега, въоръжени с решението на Политбюро на ЦК на БКП „За качествено нов етап в развитието на селското стопанство", е необходимо да се активизира цялото население на страната за производството на повече селскостопанска продукция и за подобряване на жизненото равнище на всяко семейство и всеки отделен човек.

Digitized by Google

ГОРЕЩИТЕ ДНИ НА КОМИ

ДИМИТЪР ПЕТКОВ

Още във влака установих първи контакт с български работници от Коми. Няколко младежи се връщаха от разходка в Сиктивкар, където са прекарали свободния си ден. От непринудения разговор изникнаха много въпроси за условията, трудностите и за адаптацията им в тези все пак непривични за нас условия. Двама от тях са от няколко години тук, вече са се оженили, създали семейства със съветски девойки. Но други двама — Димо от Казанлък и Красимир от Шумен, са едва от няколко месеца, прекарали са първата зима и техните впечатления бяха особено характерни.

— Свикнахме и със зимата, и с комарите. Не се оказа толкова страшно, както ни плашеха в началото.

Да, един от проблемите, с който се сблъсках още в първите разговори във влака, е за подбора и за адаптацията на работещите българи в този край на Съветския съюз. За това разговаряхме и в районния комитет на партията, в различните селища.

Разказаха ми как един от новодошлите шофьори се явил пред ръководството и заявил, че желае да се връща.

Бяхме в горските участъци на Благоево, някъде на 60 километра на запад от селището, когато видяхме в трудна ситуация друг шофьор и разбрах повода за стъпването на неговия колега. Лесовозът вървеше нормално по дървените релси със своя двадесет и петтонен товар. На мястото, където „релсите" бяха на височина около метър над блатната повърхност, явно шофьорът бе се разсеял и задните колела излязоха встрани и увиснаха във въздуха — ни напред, ни назад. Човекът беше тук едва от два месеца. Притесни се, изпоти се. Партийният секретар Александър Петков, който ни съпровождаше, отскочи до близката бригада и само след десетина минути на местопроизшествието се явиха два малки, но много маневрени вседехода. Младежите пуснаха смело машините право в блатото, закачиха лесовоза с товара. След десетина минути тежката машина стъпи отново върху релсите. Всичко стана бързо, дори не успях да се запозная с момчетата — те потеглиха веднага за своя участък през лепкавия мочур. Секретарят им знаеше само малките имена — Гошо, Димо и Кольо от бригадата на героя на социалистическия труд Илия Цонев.

Дълго в паметта ми изникваха и трудността в нейния неподправен вид, която можеше да възникне тук, и отзивчивостта, и героизмът на хората, свикнали да побеждават с общи сили тези трудности. Спомнях си и изпитвах възхищение и преклонение пред тези смелчаци, отдадени на своя труд в условия, които изискват голямо мъжество и издръжливост.

Така още в първото си съприкосновение с този край и в следващите разговори разбрах колко малко и колко превратно познаваме Коми.

Що се отнася до мен, аз разруших една представа, която от дълго време си бях изградил за този край. Видях китни многолюдни селища, застроени предимно с пететажни сгради, добре планирани и благоустроени, с чисти залесени и асфалтирани улици, с цялата обслужваща сфера, с лекари, с учи-

Digitized by Google

лища и културни домове, с добре заредени магазини.

●

Когато разговаряхме в районния и в другите четири комитета на партията, разглеждах партийните документи, присъствувах на заседания и събрания и силно впечатление ми правеше спецификата, наложена от условията на работа.

Нашето предприятие в Коми е своеобразно — за съвместен дърводобив и строителство. Партийните организации работят в съветска среда, установили са тясно сътрудничество и единодействие с комунистите от Коми. Тази близост помага на нашите комунисти непосредствено да черпят от богатия съветски опит.

Това е естествено, но друго прави силно впечатление. Нямаше позначително събитие, на което едновременно да не звучеше българска и съветска реч. Взаимното присъствие и участие в устройваните събрания и мероприятия вече са традиция. Тя е всекидневие. Но самият живот, необходимостта да се уреди по-добре съвместната дейност е подтикнала към чови форми на взаимодействие, които по своята същност са елемент от дълбокото преустройство в партийната работа и на българските, и на съветските комунисти. Те внасят нови елементи в укрепването на общата дружба, на общата дейност. Придават нови черти на нашето всестранно сближаване.

Когато беседвахме с Вълко Русиаков, секретар на партийния комитет в централното селище Усогорск, той започна именно с тази особеност. И я обоснова. Нашите предприятия по дърводобив и строителство работят самостоятелно, но материалното им осигуряване с ресурси — строителни материали, техника и пр., става от съветските организации. Установената доскоро практика да се вземат самостоятелни решения, след това да се съгласува изпълнението им, невинаги дава най-добрия резултат. Търсейки по-добро решение, нашият партиен комитет предлага на партийната организация на съветските комунисти заедно да обсъждат и уточняват задачите, сроковете и начините за тяхното изпълнение. Така се ражда и утвърждава съвместната оперативка. Сега всяка седмица в събота четирима ръководители българи и трима съветски представители уточняват предстоящите през следващата седмица задачи и оценяват извършеното през изтеклото време. Няма вече деление на наши и ваши задачи, а има точно адресиране на отговорностите.

В Благоево рамките на това взаимодействие е отишло още една крачка напред. Общите задачи довеждат и партийния комитет на българските комунисти, и партийната организация на КПСС до идеята да ги обсъждат и решават на общо партийно събрание. През февруари е било проведено едно съвместно събрание с участието на четири български и на съветската първична партийна организация. Темите са били общите задачи за повишаване качеството на дървесината и изпълнението на плана и борбата с алкохолизма. Имало двама докладчици — български и съветски, приели се общи решения. В резултат на съвместно приетите мерки за подобряване на снабдяването, техниката и технологията, на обработката на дървесината, на идеологическата работа, на добрата съгласуваност на дейността на партийните организации три месеца след това отчитат вече много надеждни резултати: нямало нито един пропуск и рекламация по качеството, заготовката, реализацията на добитата и обработената дървесина, ускорено било механизирането на долен склад в селището.

По време на моя престой в подготовка... бе друго съвместно събрание. Главният инженер на строителството Цако Цветанов и Иван Илич Букин, главен инженер на Благоевския лесхоз, бяха подготвили докладите. Предмет на общата им грижа бяха задачите на двете партийни организации за подобряване на строително-монтажните работи и по перестройката (както казват и българските работници в СССР) и методите на работа на стопанските ръководители.

Бяха се уговорили на събрание-

Digitized by Google

то да има двама председатели — един български и един съветски, и двама протоколчици.

По този начин се натрупва опит, който в бъдеще ще бъде особено полезен във възникващите съвместни съветски и български предприятия. Тази дейност проникна връзките на партийните звена на всички равнища. В чест на 70-годишнината на Октомврийската революция и предстоящата през 1988 г. 20-годишнина от началото на нашия дърводобив в Коми районният комитет на партията и партийният комитет на промишленото горско обединение Мезенлес работят по обща програма за достойно посрещане на двете годишнини.

●

Районният комитет беше обсъдил изпълнението на задачите на българите в Коми за сегашната петилетка. Документът също носи белега на особените условия, при които те се трудят — оценката се прави за изпълнение решенията на XIII конгрес на БКП и на XXVII конгрес на КПСС. Вниманието бе насочено към преустройството в партийната дейност. В рамките на тази работа на партийната организация има някои интересни елементи, постигнати както в резултат на стремежа на партийните дейци творчески да осмислят задачите, решенията и изискванията на Тринадесетия конгрес на партията, така и на овладяването на опита на КПСС, от който те могат непосредствено да черпят. Ще се опитам да разкажа за някои от най-интересните страни на новото в преустройството.

В Тезисите на Тринадесетия конгрес на партията се постави като най-важна вътрешнопартийна задача преустройството на съдържанието, формите и методите на работа в духа на изискванията на научно-техническата революция. Тази конгресна повеля тук е намерила известна реализация. В центъра на цялата партийна работа е поставена приетата в духа на опита на много съветски партийни организации дългосрочна програма „Интензификация—90".

Програмата обхваща всички производствени и строителни дейности и обектите с комунално-битово предназначение, като предвижда какво да се направи за техническото и технологическото обновление, за пълното изместване на ръчния и тежкия физически труд, особено в сечта, в кастренето и разкройването на стеблата и трупите. Разработката на тази програма също е съвместно дело със съветските другари, тъй като и изпълнението й е обща задача. Една от формите на работа на районната партийна организация, произтичаща от програмата, са разностранните мерки за издигане приноса на комунистите за изпълнението й. Обявеният преглед обаче надхвърля поставената задача. На годишните събрания на партийните групи е станал първият разговор. В рамките на прегледа са включени атестация на работните места и набелязване на допълнителни мерки за усъвършенстване условията на работа и възлагане нови поръчения на комунистите, разработка на конкретни теми за решаване на тесни места, системно обсъждане на личния принос на всеки комунист и отчитане извършената работа. Уточнени са задачите на обществените организации, на стопанските ръководства, организират се обмяна на опит и практически конференции, включително една съвместна конференция с комунистите от съветската организация Мезенлес на тема „Комунистът и научно-техническият прогрес в съвместния дърводобив и строителство".

От цялата многообразна дейност на партийната организация по интензификацията ще взема само един детайл, за да покажа по-конкретно как партийната организация се занимава с някои от възникналите въпроси по програмата.

Важна задача е внедряването на кастрачните машини, които изместват най-тежкия труд на горските участъци. Тя е поверена на предприятието в Благоево, а партийната организация на дърводобивниците в състав около 60 човека се стреми политически да осигури изпълнението й. Провела е необходимата разяснителна работа с отдел-

Digitized by Google

ни бригадири и членове на първичните трудови колективи, за да ги запознае с новото, да ги убеди, да ги ангажира. Подбрани са инициативни комунисти, на които е възложено поръчение да разчупят леда на стъписването. Подборът пада на бригадата с ръководител Георги Христов. Първият неин експеримент е успешен. Появяват се нови желаещи — постепенно възприемат новата машина бригадирите с ръководители комунистите Илия Цонев и Атанас Петров. От началото кастренето на дърветата става откъм дебелия край. Но имало някои отрицателни последствия — главно похабяване на значителна отпадна дървесина. Тогава партийното бюро събира бригадирите и работниците, усвоили добре техниката, за да се запознаят с челен съветски опит. Там обсъждат и решават да възприемат новата технология на кастрене откъм тънкия край на дърветата. Възлагат партийни поръчения за овладяването ѝ. Сега със съществуващите 27 кастрачни машини се постига дневно по 30 на сто по-висока производителност. Стопанството в Благоево, което добива над 1 милион кубика годишно, вече е механизирало половината от кастренето.

Новата кастрачна машина се оказала най-пригодна в четиризвенни групи. В тризвенните трябвало част от дейността да се върши ръчно. Комунистът Христо Богов изпробва в тяхната тризвенна група двусменна работа на машината, с което напълно механизират този процес и постигат производителност колкото четиризвенната група. Този опит веднага подсказва темата за специална дискусия. На него посвещават партийно събрание. Между комунистите възниква остър спор още повече че двусменната работа повдига много въпроси за преустройството на цялата организация на дърводобива: най-напред трябва да се гарантира превозването на хората, работещи на две смени, да им се осигурят храната и техническото ръководство през цялото време. Удължаването на работата на машината предизвиква необходимостта от повече резервни части. Комунистите повдигат и един естествен въпрос: няма ли да се удължи времето за работа на обекта? Христо Богов защитава новия опит и среща подкрепата на партийната организация. След събранието още една бригада тръгва по неговия път.

Интересни са опитите с различни технологични решения на долен склад. Видях три различни технологии — едната в Усогорск, където е въведена най-добрата значително автоматизирана техника. При всичките ѝ предимства тя показва един сериозен недостатък — около двадесет на сто от висококачествената дървесина отива в отпадъците. Технологията в Междуреченск, макар и на основа на по-малко автоматизирана техника, позволява всяко дърво да се сортира индивидуално. Началникът на стопанството инж. Стоянов каза, че опитът е потвърдил предимството на тази технология, която те предпочитат. Третата технология е основана преди всичко на ръчно нарязване и тя постепенно се измества.

Неотдавнашният преглед на извършеното по програмата „Интензификация—90", предприета от районния комитет, под чийто контрол е нейното изпълнение, показва — досега предвиденият график за технико-технологическо преустройство на производствената база се спазва по всички главни направления и по някои се изпреварва. С това се създават все по-благоприятни условия за високопроизводителен дърводобив.

●

Районната партийна организация се е заела да върши налагащото се преустройство във всички страни на партийната дейност. Специално внимание е отделено на работата в условията на бригадната организация и самоуправлението, на кадровата работа, на усъвършенстването на вътрешнопартийната демокрация и пр.

В организираните няколко диференцирани разговора са обсъдени различни страни от досегашната дейност.

На среща с партийния актив от организациите в горско-техни-

Digitized by Google

ческите участъци — главния обект на производствената дейност, се обсъжда конкретно какво да се измени в организацията на партийните събрания. Поради неудобното време за провеждането им е констатирано, че 30 на сто от комунистите не могат да присъствуват на събранията. В Благоево и Горни Мезен са намерили решение. Те правят събранието на партийната организация в празничния ден.

В направената анкета с комунистите по този въпрос те са изразили неудовлетворение от подготовката на дневния ред, от формалния самоотчет, от недостатъци в организацията при изпълнение на решенията.

Разговорът е показал едни парадокс — всички разбират какво трябва да стои в основата на преустройството, но на практика тежи традиционализмът. Дори се отчита, че критиката и самокритиката са по-ярко изразени на бригадните събрания, особено когато се отчита коефициентът на трудовото участие, отколкото на партийните събрания, макар че се разбира необходимостта от открито, прямо, най-демократично обсъждане на всички въпроси.

Такива разговори са станали по планирането, по партийната работа в условията на научно-техническата революция, на бригадната организация на труда и акорда с участието на представители от различни партийни организации. В свободен критичен дух е направена равносметка на извършеното, на недостигащото, доизяснени са някои въпроси. Така с привличането на широк актив и с допитване до комунистите се обсъдиха тези важни въпроси. Но не са се задоволили само с разговорите.

Отблизо една година по седем теми в различни партийни организации целенасочено се работи за усъвършенствуване на партийната дейност и за формиране на положителен опит в духа на изказаните предложения.

По време на престоя ми партийният комитет в Междуреченск с участието на секретарите на партийните организации направи равносметка по извършената дейност за разширяване на социалистическата демокрация и утвърждаване на самоуправлението на трудовия колектив. Там стана ясно, че в първичните трудови колективи са създадени някои благоприятни условия за действително самоуправление, за реално участие на работниците във вземането на основните решения — приемането на плана, обсъждането на проблеми за разпределение на фонд „Работна заплата" и пр. Засилена е връзката на заплатата с резултатите на труда, като са разширени възможностите за значителна диференциация и преодоляване на уравниловката. Създадени са по-големи комплексни бригади, в които са включени и ремонтни работници, чието възнаграждение също е поставено в зависимост от общия резултат на целия колектив. Значителен опит има вече в утвърждаването на избора на ръководните кадри. Партийните бюра съвместно със стопанските ръководства, профкомитетите и комитетите на ДКМС са подбирали кандидатите за бригадири. В стремежа за издигане на висококвалифицирани кадри някъде не са отчитали мнението на колектива и в резултат на това има неизбрани кандидати или формално проведен избор, което е наложило четирима бригадири да се преизберат след половин година.

Заседанието разкри и някои фактори, които затрудняват разгръщането на самоуправлението — на първо място са навиците у стопанските ръководители единолично да решават важни проблеми на колектива, като подценяват не само общото събрание, но и колективните органи — бригаден и стопански съвет. Несистемна е грижата за внедряване на работническите предложения, което, естествено, принизява отговорността и инициативата. Партийният комитет счете като негативно явление недостатъчната гласност на някои взети решения по усъвършенстването на нормирането на труда, което създава смущения в работата на отделни колективи. Но заключението му е половинчато, защото тези въпроси трябва да се решават с участието на самия трудов колектив, а не просто да се уведомява той.

Digitized by Google

От досегашния опит и предвидените мерки за по-нататъшното разгръщане на самоуправлението и преустройството на партийната работа заслужават внимание някои изводи, до които стигнаха — че трябва да се разширят откритите партийни събрания, където да се обсъждат основните въпроси, засягащи целия колектив, да се измени подходът в кадровата работа, като се започне с подбора на резервите кадри, партийният контрол да се съчетае с обществения, като ръководителите се отчитат и оценяват и от колектива, да се издигне ролята на партийните групи.

●

Силно ме впечатли порасналата взискателност към недостатъците, към нарушенията. В това отношение партийните организации се равняват със съветските комунисти. Бригадирът Бандев е наказан за това, че е пристигнал на заседание пийнал. Една комунистка — магазинерка, беше изключена от партията, тъй като е установено, че има нарушение за около 50 лв., и в районния комитет мислеха дали такова наказание на първичната организация не е твърде сурово. Механикът Йордан Матов бе наказан, че вместо да предотврати нарушението на един работник, продавал на по-високи цени алкохол, сам си купил една бутилка. Така грижата за добрите резултати в производството се съчетават с по-голяма взискателност към постъпките, към изграждането на партийните членове в духа на новите изисквания на Устава. И това също е частица от горещото ежедневие на студения Север, за да се изграждат и силни характери, и морално чисти и честни комунисти

Особено силен е стремежът у хората за социален контакт. На събранията, които правихме, на заседанията, на тържеството, нямаше припряност, бързане. В самодейността участвуват масово хиляди желаещи — половината от близо 18-хилядния колектив. Сред тях са и колективите на болницата, на учителите, на работещите в общественото хранене...

С този феномен си обяснявам и по-активната, по-наситена с творчество партийна работа, инициативност на комунистите, наброяващи над 1700 души. Той се проявява и в по-голямото другарство и отзивчивост. Защото тук трудни, горещи дни има не само през краткото и знойно лято, а и през дългата зима, и през некраткотрайната киша. Разказваха ми как през зимата, когато поради близо двуметровия сняг и изхабяване на лесовозите секачите трябвало да спрат. Партийната организация прави индивидуални срещи с хората и открито събрание. Дори учениците от горния курс се озовават на обектите да разчистят площадките за работа.

Силно е чувството за отговорност в болшинството от колектива, знаейки, че изпълняват важна и национална, и интернационална задача. Плод на нея са резултатите, които наистина смайват: една бригада в състав около 120 човека с ръководител Никола Бандев за месец е добила 30 000 куб. м дървесина — казаха ми, че у нас цяло горско стопанство за година добивало по-малко. А героят на социалистическия труд Кирил Владимиров за 14 години е натоварил сам 1,3 милиона кубика...

И като наблюдавах сводката за резултатите от началото на годината — въпреки трудните начални месеци цифрите показваха плюсове по всички показатели — повече отсечени, превозени и разкроени трупи. Зад тези плюсове стоят горещите делници на всички наши сънародници, осигуряващи ни дървесина от съветските райони, намиращи се близо до Северния океан...

Digitized by Google

КАЧЕСТВОТО НА ПОДГОТОВКАТА НА МЛАДИТЕ КАДРИ

Подготовката на кадри с висше образование за различните отрасли на народното стопанство е задача от първостепенна важност. Става дума за онази многостранна и задълбочена работа за изграждането на специалисти от нов тип, способни да участвуват активно в научно-техническата революция, в духовното израстване на нацията. Стремежът с ускорени темпове да завърши изграждането на тристепенна структура на обучение, която да създава кадри с широка интегрална подготовка, професионална мобилност, гъвкавост, адаптивност, хора с комунистически светоглед, с високи нравствени добродетели — сега е главното в работата на партийните организации във ВУЗ.

Редакцията се обърна с молба към представители на три висши учебни заведения в страната: ВМЕИ „Ленин" — София, Висшия педагогически институт в Шумен и Висшия финансово-стопански институт „Д. А. Ценов" в Свищов, да коментират състоянието и перспективата на решаването на този проблем.

Тук поместваме техните отговори.

ЦЕЛТА Е ФОРМУЛИРАНА, ПОДХОДИТЕ ТРЯБВА ДА СЕ ТВОРЯТ

Проф. к. т. н. ГЕОРГИ НЕНОВ
заместник ректор по учебната работа на ВМЕИ „В. И. Ленин"

Възходът на родината по пътя на социализма налага повишени изисквания към подготовката на кадри с висше образование. В стремежа си да изпълни тази задача колективът на Висшия машинно-електротехнически институт „В. И. Ленин" работи усилено в продължение на много години. Благодарение на това институтът се превърна в мощен учебно-научен и производствен комплекс. През последните четири години са подготвени около 6000 инженери по електроника, автоматика, електротехника и машиностроене. Обучението се води по нови учебни планове и програми, които бяха създадени при задълбочена работа от страна на преподавателите, и творчески дискусии с участието на специалисти от стопанските организации — потребители на подготвяните в института кадри. Неправилно е да се виждат само положителните страни, тъй като има и някои пропуски. По тази

Digitized by Google

причина в близко бъдеще тези планове и програми ще претърпят определени изменения, свързани с усъвършенстването на подготовката на специалисти с висше образование. Неправилно е също така да се гледа през призмата на черногледството и да се смята, че те са съвсем неподходящи и рационалното в тях е далеч под изискванията.

Новите учебни планове и програми се характеризират със засилване на фундаменталността в обучението, и то не само чрез традиционните учебни дисциплини, но и чрез останалите, смятани за специализиращи.

Съществено предимство на обучението сега е неговата тристепенна структура. Тя още не е реализирана напълно, но разграничаването на степените показа тяхната целесъобразност. Най-трудна се оказа третата степен. За нея не са създадени необходимите предпоставки. В някои случаи се получава прекалено раздробяване на учебния материал. Определена част от потребителите на кадри смятат едва ли не, че това трябва да бъде изцяло „фирмено" обучение, без да виждат съществените компоненти на третата степен. Предмет на обучението следва да са не конкретни устройства и системи, произвеждани в момента, а вникването в принципите, върху които се изграждат и технологиите за тяхното производство. Съществен е и фактът, че някои преподаватели не са в крак с изискванията за провеждане на третата степен.

Тенденцията към индивидуализация на обучението е безспорно положителна. Благодарение на нея преподавателят разкрива и насочва най-добре способностите на всеки отделен студент, подготовката му се съобразява в максимална степен с бъдещата работа. Последното съображение в много случаи си остава само добро пожелание, защото връзката между предприятията и катедрите е сравнително слаба, т. е. те не работят съвместно по определени проблеми. Опитът показва, че договорната тематика между тях спомага не само за разширяване и подобряване на развойната дейност, но и за издигане подготовката на кадри на високо равнище. Договорите между стопанските организации и висшите учебни заведения трябва да имат по-обща и по-голяма цел. Тяхната задача следва да придобие комплексен характер, т. е. да се извършват научни изследвания и разработки и едновременно с това да се подготвят кадри (студенти, специалисти и аспиранти). Благодарение на това предприятията получават едновременно резултати от изследванията и разработките и подготвени кадри, които ще бъдат активни участници във внедряването. Не бива и най-малко да се подценява фактът, че тези кадри пренасят със себе си и част от творческата атмосфера на висшето учебно заведение.

Индивидуализацията на обучението изисква финансиране, защото са нужни повече преподаватели и повече площи (лаборатории и производствени участъци със съответно обзавеждане). Видимо този фактор се подценява, тъй като средствата от бюджета и от стопанските организации за издръжка на третата степен са съвсем недостатъчни.

Учебно-квалификационните комплекси си пробиват път като форма на сдружаване между висшите учебни заведения и стопанските организации за подготовката на кадри. Висшият машинно-електротехнически институт „В. И. Ленин" участвува в

Digitized by Google

седем учебно-квалификационни комплекси на територията на столицата. В тях са обхванати едва 30 на сто от студентите, които завършват института. С определена инициативност се характеризира дейността на УКК по информационни и комуникационни системи, по транспортна, селскостопанска и строителна техника, по комплексна автоматизация на машиностроителното производство, по металургия и др.

Предвижда се създаване на собствена материална база на учебно-квалификационните комплекси. Целесъобразно ще бъде част от тази база да се намира на територията на висшите учебни заведения, за да се използва по-пълноценно. Например биха могли да се създадат подходящи лаборатории за целите на обучението и съвместните научни изследвания. В това отношение не се започва без нищо. Някои отраслови научноизследователски лаборатории се утвърдиха и могат да разширят функциите и дейността си.

На този фон практическото обучение на студентите изглежда като проблем, над който се работи активно, но това е за третата степен на обучение. В учебните планове е предвидено практическо обучение, чийто характер е малко по-друг. Упражненията са повече от лекциите. Използването на изчислителна техника ги прави съвременни. Благодарение на това голяма част от учебните дисциплини придобиха по-добър, съвременен облик и се обогатиха по съдържание. Достойно място в учебното съдържание заемат и проблемите на електронизацията.

Практическото обучение на студентите се осигурява и в извънаудиторни форми. Около 40 на сто от всички студенти участвуват в научноизследователската дейност на института и в Движението за техническо и научно творчество на младежта. Естеството на обучението в първата степен не позволява масово ангажиране на студенти от първи и втори курс.

Неправилно ще бъде, ако се сметне, че постигнатото е достатъчно. Лабораторната база като цяло е остаряла. Компютрите не могат да компенсират липсата или недостига на съвременна измервателна апаратура. Организацията на стажа не е на необходимото ниво. Не са осигурени достатъчно места в предприятията. Този проблем стои с голяма острота за столицата и особено за специалностите от професионалното направление „Електроника и автоматика".

Известни са много предприятия, където има условия и традиция за пълноценно провеждане на стажа. Те не са наречени базови по подобие на училищата и клиниките, в които се обучават педагогически и медицински кадри с висше образование. Правилно ще бъде да се разработят учебно-научно-методични изисквания за воденето на практическо обучение в определени предприятия и да се създадат съответните условия за тази цел.

Анализът на учебния процес показва, че почти 30 на сто от учебното време се отделя за контрол на знанията и уменията на студентите. Тук могат да се отнесат не само изпитните сесии (те са около два месеца и половина), но и текущият контрол. Значителна част от времето за упражнения е свързана с препитване върху теоретични постановки и тяхното свързване с конкретни задачи, защитават се курсови задачи и проекти, протоколи от практически занятия, решават се числени и други примери. Понякога проверката на знанията е едностранчива и

Digitized by Google

попада в плен на репродуктивиостта. Успехът на студентите в този случай не отразява подготовката им за творческа работа. Ето защо втори и особено важен елемент е контролът на уменията. Той е труден и е по силите на опитните преподаватели. Уменията могат да се разкрият и установят при по-продължителни контакти между студента и преподавателя в процеса на съвместната работа. Контролът на знанията и уменията изисква разнообразие от форми. За него студентът трябва да се подготвя системно и упорито. Това е тежка и отговорна работа и за преподавателя. За нея няма шаблони, защото всяка учебна дисциплина има специфичен облик, своя проблематика, дидактика и методика.

Решенията на XIII конгрес на Българската комунистическа партия и постановките на някои от пленумите на Централния комитет оказаха благотворно влияние върху цялостната дейност на висшите учебни заведения у нас и особено върху повишаване качеството на подготовката на специалисти с висше образование. Положителни и сериозни промени настъпиха в стила на работа. Задълбочава се процесът на демократизация, разширява се конкурсното начало, засили се гласността, укрепи се вярата на колективите, нарасна отговорността на ръководните органи във ВУЗ.

Образователното дело у нас има демократичен характер, обществеността милее за него и всеки негов пропуск се приема от народа болезнено. Това задължава много. От друга страна е наложителна дисциплина при изпълнение на конкретните задачи, свързани с преустройството. Другояче не може да бъде, защото в учебните зали се твори част от бъдещето на нацията, създава се нейният утрешен гражданин.

Преустройството на висшето образование е динамичен и продължителен процес. То не може да се извърши чрез една твърда програма. Трябва да са ясни целите, а те са определени от партийното и държавното ръководство. Задължение на всеки от нас е да търси творчески подходи за постигане на максимален ефект.

В ОТГОВОР НА ПОТРЕБНОСТИТЕ НА ОБЩЕСТВЕНАТА ПРАКТИКА

Доц. к. м. н. НИКОЛА ЗЯПКОВ
секретар на партийния комитет на ВПИ — Шумен

Подготовката на висококвалифицирани кадри винаги е била задача от първостепенна важност за всеки народ, но няма друга професионална подготовка, която в такава степен да мултиплицира във всички направления на социално-икономическото и културното развитие на обществото, както подготовката на учителски кадри. Такава е и главната социална поръчка на нашия институт, която той успешно изпълнява повече от 15 години.

Самоуправлението и интеграцията на науката, културата и

Digitized by Google

производството разкриват най-благоприятни възможности за преустройство на образованието в тясна връзка с обществените потребности, за повишаване ролята на преподавателските и студентските колективи, на всеки преподавател и студент, за формиране на активна жизнена позиция в името на голямата цел: всестранно развита социалистическа личност, способна да се реализира там, където е необходимо, за целите, за които е подготвена.

За вузовската партийна организация е ясно, че преустройството на образованието означава преди всичко конкретна дейност, която води до съществени и разумни изменения. Това означава да се издига качеството на обученето и възпитанието във всяка група, във всеки курс — усъвършенствуване формите на работа на преподавателите със студентите. Това означава още съзнателно и активно отношение към учебно-възпитателния процес, взаимно доверие и взискателност.

От сътрудничеството между преподаватели и студенти в новите условия без формализъм и парадност ще израства младият педагог като образован и интелигентен човек, с висока професионална подготовка и нравственост, съзнаващ дълга си пред обществото, готов и способен да се труди компетентно, отговорно и честно за общото добруване.

В светлината на решенията на Юлския пленум главната цел се свежда до създаване на качествено нова система на обучение във висшето образование с висока степен на гъвкавост и адитивност, която да задоволява възможно най-добре динамичните и непрекъснато растящите потребности от кадри. Постигането на тази цел може да се реализира на основата на интензификацията на обучението чрез съдържанието, богатството на формите и организацията на учебно-възпитателния процес, диференцирано и по-пълно използване на интелектуалния ресурс на обучаваните, чрез въвеждане на квалификационните равнища, избираеми и факултативни дисциплини, участие в научноизследователска работа, запазване на тристепенната структура на обучение като условие за специализация и адаптивност в подготовката, широкопрофилните специалности и специализациите в степенните и квалификационните равнища на обучение, което е основна задача на сектора по учебната работа към вузовския комитет на БКП.

В отговор на потребностите от учителски кадри за региона непрекъснато, под контрола на вузовския партиен комитет се усъвършенстват факултетната структура на института и номенклатурата на специалностите. Партийният комитет активно съдействува на ректорското ръководство при подготвянето на нови предложения за разкриване на специалностите музикална педагогика и български език и история, имайки предвид редица демографски и социално-икономически особености на региона. В Природо-математическия факултет съществуваха специалностите от природонаучно педагогическото направление: биология и химия, математика и физика, физика и математика. След като бяха отчетени обективните потребности от учителски кадри секторът по учебна работа и ректорското ръководство направиха предложение пред Съвета за висше образование и в номенклатурата на института са вече реалност специалностите математика и информатика, както и химия и физика. Сега във ВПИ се подготвят

Digitized by Google

студенти по 9 специалности, в това число по 5 дублетни. Вузовският комитет на БКП счита, че изпълнението на социалната поръчка за задоволяване на района от кадри с необходимата квалификация може да се осъществи, като се разкрият и университетски специалности по естествените науки, както и като се организира обучение на студентите по второ и трето квалификационно равнище в една от двете научни области на дублетните специалности.

Секторите по учебната работа в първичните партийни организации се стремят да създадат необходимите предпоставки и ръководство за правилно планиране и организация на учебно-възпитателната работа. Своевременно в тях бяха приети конкретни методически указания и план-график за разработване, обсъждане и утвърждаване на новата учебна документация. В разработването на квалификационните характеристики, учебните планове и програми, план-програмата за летните учебни и производствени практики, в актуализацията им активът на вузовската партийна организация намери и намира своето място.

Организацията на аудиториата работа се регламентира със седмичния разпис, за чието изработване се прилагат и експериментират различни форми като едносменно и двусменно обучение, разработване на разписа с активното участие на студентите, курсовите и груповите ръководители под контрола на сектора по учебно-възпитателната работа и комисията за народен контрол, като се спазват психолого-педагогическите изисквания при планиране на учебните занятия. Правилни разбирания във връзка с материалната база на учебния процес имат всички ръководства в института, но по редица причини от обективен и субективен характер проблемите не са решени докрай. Недоброто щатно осигуряване на печатната база бе пречка за своевременното отпечатване на редица учебни помагала. Правилното виждане на вузовския комитет на БКП и ректорското ръководство по този въпрос доведе до създаване на издателски съвет, до подобряване работата по изработването, утвърждаването на тематичните планове и издаването на учебници и помагала в предвидените срокове.

Секторът по учебна работа контролира организацията и провеждането на държавната педагогическа практика, резултатите от която периодично са отчитани на открити партийни събрания, методични семинари, катедрени съвети. Провеждането на педагогическата практика в условия близки до реалните, в селските училища на региона, несъмнено има голямо значение за социалната адаптация на бъдещите учители.

Реализацията на нашите випускници като учители, която е най-висока в сравнение със сродните висши учебни заведения (96—98 на сто в селищни системи от IV и V функционален тип), е плод на неуморна и целенасочена възпитателна работа в това направление.

Комунистите с високо чувство за дълг и отговорност приеха новите постановки и все по-успешно се решават въпросите на интензификацията на учебния процес, премина се от традиционното обучение към активни форми на подготовка на студентите, които се превръщат от обект в творчески субект на учебно-изследователския и възпитателния процес. Разширяват се и

Digitized by Google

се усъвършенстват семинарните и практическите занятия по идеологическите, естествените, филологическите и педагогическите дисциплини. Въвежда се проблемността в лекционната работа. лекциите-семинари се прилагат все по-широко като форма на обучение. Широко се използват аудиторните демонстрации. Особено ефективно се оказва моделирането на практически ситуации в подготовката на студентите по методика на обучението. Твърде ефективна технология на проблемното обучение е прилагането на дидактическата игра в обучението по педагогика и информатика. Разширява се тенденцията за обучение с ориентация към решаване на задачи. Интензификацията на учебния процес е неразривно свързана с приложението на електроноизчислителната техника и техническите средства за обучение. Разработени са програми за обучение по физика, биология, биофизика, политикономия, методика на филологическите дисциплини; активно работи клуб „Компютър".

Съвместно с ректорското ръководство вузовският партиен комитет е обсъждал и обсъжда редица важни въпроси като: концепцията за подготовка на учителските кадри на трите квалификационни равнища; програмата за компютърната грамотност; специализиращата подготовка на студентите, реализацията им; проблемите на материалната база. С чувство за отговорност в партийните бюра и вузовския комитет бяха обсъждани въпросите за кадровото осигуряване и израстване на преподавателските кадри като решаващ фактор в подготовката на студентите.

Като се има предвид обстоятелството, че нашият институт подготвя бъдещи учители, а това ще рече идеологически кадри, става ясно, че въпросите за идеологическото възпитание на студентите стоят с особена отговорност пред вузовската партийна организация.

Секторът за идейновъзпитателна работа придава най-съществено значение на идеологическата работа в учебния процес — не само чрез идеологическите, но и посредством всички останали дисциплини. Разработените на различни равнища и в различни сектори програми за идеологизацията на учебно-възпитателния процес се подчиняват на една обща цел — да обединят усилията на партийното, административното, комсомолското и профсъюзното ръководство в решаването на трудните и важни въпроси на светогледното формиране на студентите — бъдещи педагози. Положителни промени бележи идейновъзпитателната работа чрез станалите традиционни вечери на специалностите, вечери на младия учител, срещи с първокурсниците, с отличните студенти и активистите, ритуалите по изпращане на абсолвентите.

Голямо значение за всестранната подготовка на нашите възпитаници има Факултетът за обществени професии с неговите 20 специалности.

Преустройството на висшето образование постави нови задачи по отношение на научноизследователската работа със студентите. В началото на всяка учебна година се провеждат срещи-разговори на ръководителите на кръжоци и проблемни групи със студентите, които се отразяват положително върху движението за ТНТМ. Главният акцент в момента се поставя върху ефективността на студентските разработки. Нашите студенти успешно участвуват в научната работа на преподавателите. Много от тях съвместно публикуват, а други обстойно подготвят дип-

Digitized by Google

ломни работи. Студентите заемат призови места в републикански студентски олимпиади, републикански студентски научни сесии, а това е доказателство за качеството и ефективността на научноизследователската работа. В подготовката на отличните студенти по индивидуални планове се правят все по-успешно първите крачки във всички факултети на института с цел да се засили фундаменталната и специализиращата подготовка на бъдещите педагози.

В цялостната многообразна дейност на вузовския комитет на БКП по подготовката на педагогическите кадри се наложи като стил колективният метод на ръководство чрез изградените сектори по учебната, идейновъзпитателната и научноизследователската работа, в които са включени представители на партийните, административните, съюзните и комсомолските ръководства на факултетите и института. Несъмнено това структурно изграждане оказва решаващо влияние върху организацията, реализацията и контрола на отговорната задача — подготовка на висококвалифицирани и идейно-убедени педагогически кадри.

С ПОВИШЕНИ КРИТЕРИИ, С МОБИЛИЗИРАНЕ НА РАЗЛИЧНИ ФАКТОРИ

Доц. к. и. н. ВАСИЛ БОЖКОВ
Доц. к. н. н. ЗДРАВКО ГЕОРГИЕВ

Ръководството на Висшия финансово-стопански институт „Д. А. Ценов" в Свищов е убедено, че изпълнението на партийните решения за усъвършенстване на висшето образование е свързано с цялостни, качествени изменения в съдържанието, формите, методите и организацията на учебната дейност с оглед подготовката на специалистите с висше образование да отговаря на изискванията на научно-техническата революция, на реалните потребности на нашето социално-икономическо и духовно развитие. По-конкретно при висшето икономическо образование тези изменения трябва да осигурят: солидна фундаментална общотеоретична подготовка и висока обща култура; широка професионална подготовка в съответната област на икономическата наука и практика; специализираща професионална подготовка за конкретни икономически дейности, задълбочена марксистко-ленинска подготовка и комунистическо възпитание; умения и навици на младия специалист да работи творчески, самостоятелно, да се усъвършенствува, да се ориентира правилно при бързо променящите се условия на живота.

Необходимото единство и последователност между фундаменталната общотеоретична и професионалната (широка и специализираща) подготовка се постига през тристепенната структура на обучение. В началния период след Юлския пленум на ЦК на БКП (1979 г.) вниманието и усилията на вузовската пар-

Digitized by Google

тийна организация бяха насочени главно към осигуряване на правилно политическо ръководство на дейността по разработването на новата учебна документация (квалификационни характеристики, учебни планове и учебни програми), защото изграждането на новото учебно съдържание е главното, решаващото в усъвършенстването на висшето образование. Дейността в това направление бе особено интензивна след утвърждаването на новата номенклатура на професионалните направления и специалностите във висшето образование. В нея взеха участие почти всички членове на преподавателския колектив и част от студентите. В състава на сформираните работни групи по специалности бяха включени водещи специалисти от профилиращите катедри и представители на студентите. Работата на ръководителите на тези групи, както и на техните членове, се разглеждаше като важно партийно поръчение, чието изпълнение се обсъждаше периодично в партийните групи и отчиташе на събрания на първичните партийни организации. Оценки за това се приемаха на заседания на вузовския партиен комитет и на вузовските партийни конференции.

За извършеното по изготвянето на учебната документация бе дадена положителна оценка. Останаха обаче нерешени въпроси, което се отрази неблагоприятно върху по-нататъшната работа, а някои от последствията се чувстват и сега. По различни причини, някои от които са вън от института, се удължиха сроковете за окончателно съгласуване и утвърждаване на документацията. Съставянето на учебните планове бе извършено, без да бъде окончателно изяснено съдържанието на третата степен на обучение. Това внесе допълнителни трудности при изготвянето на учебните планове и особено при изграждането на учебното съдържание във втората степен. Не беше извършено докрай всичко необходимо за осигуряване на широка професионална подготовка както чрез изучаването на фундаменталните дисциплини, така и чрез фундаментализация на специалните дисциплини. Недостатъчно са застъпени интегралните, проблемнозначимите курсове (задължителни, свободноизбираеми и факултативни) и използването на интердисциплинарния подход на обучение.

Трудно преодоляваме традиционализма. В отделни случаи потребността от учебни дисциплини се извеждаше от катедрени и лични интереси на преподаватели, а не от реалните нужди за подготовката на бъдещите специалисти. Все още недостатъчно е направеното по отношение на учебните планове за задочното обучение. Чакат решение и редица въпроси, свързани с организацията и практическото осъществяване на третата степен на обучение.

Извършеното по изграждането на новото учебно съдържание е крачка напред в усъвършенстване на преподаването и обучението. То обаче не отговаря напълно на съвременните изисквания за обучение в икономическите висши учебни заведения, които трябва да подготвят кадри на равнището на подготовката на икономисти-инженери. Предстои напрегната работа по подготовката и въвеждането на квалификационните равнища в рамките на тристепенната структура на обучение.

Подобряването на качеството и повишаването на ефективността на обучението са немислими без повишаване качеството на преподавателската работа и създаването на широки възмож-

Digitized by Google

ности за изява на активността на студентите в учебния процес. Във връзка с това, по инициатива на партийната организация, бе проведена дискусия по въпроса за издигането на учебния процес до равнището на учебно-изследователския процес, която завърши с приемането на съответна програма, чието изпълнение е в ход. Централно място в по-нататъшното преустройство на учебния процес ще заема засилването на неговия творчески характер и превръщането на студентите от обект в субект на собственото си обучение. С оглед на това в мандатната програма за развитието на института се предвиждат редица мероприятия, които трябва да съдействуват за прелом в съдържанието на обучението, за осигуряване на трайни интереси у преподавателите и студентите за активно обучение чрез изследвания, за проблемно обучение, за увеличаване на самостоятелната учебна и изследователска работа на студентите за сметка на намаляване на времето за пасивно и репродуктивно обучение.

Важна роля за подобряване на дейността в това направление се възлага на новосъздадената висша школа за повишаване квалификацията на научно-преподавателските кадри и учителските кадри от средните и специалните училища по икономическите дисциплини към отделението за повишаване квалификацията на кадрите в института. Тя ще осъществява своята дейност на институтско, факултетно и катедрено равнище и ще включва като свой компонент ръководството на самоусъвършенствуването на специалистите. Квалификационният процес ще протича в различни форми — курсове, семинари, срещи, диалози, дискусии и други, свързани с повишаване на педагогическата, методическата и езиковата подготовка на преподавателите, на тяхната научноизследователска квалификация, подготовката им за използване на изчислителната техника.

Характерен белег на дейността на института е ускореното развитие на научно-преподавателските кадри. То е обусловено от мястото и специфичните условия на работа в свищовския ВУЗ. Важен фактор тук са постоянните грижи и внимание на партийното и академичното ръководство за подбора и научната квалификация на преподавателите, за подобряването на културно-битовите условия за труд, почивка и др. С приетите от академичния съвет хомологични правила и процедури за движението и израстването на кадрите в научни степени и научни звания не само се уеднаквяват вътрешните изисквания към специалистите, но се създават условия и предпоставки за техния успешен растеж и утвърждаване.

Въпреки тези усилия е налице процес на неоправдано засилващо се текучество на кадрите. За петдесетгодишната история на института броят на напусналите хабилитирани преподаватели, подготвени в него, е повече от 40 души. Търсенето на нашите преподаватели е безспорно добър атестат за работата по тяхното израстване. В същото време обаче то е повод за размисъл в много направления — преди всичко за възпитателната работа, за условията за труд и отдих, за онова, което е извън обсега на нашето въздействие и т. н. Това създава много проблеми и смущения в осъществяването на нашата кадрова политика. Смятаме, че движението на работната сила, особено във ВУЗ, трябва да стане управляем процес, като чрез съответни икономически и възпитателни мерки се постигне нейното стабилизиране.

Digitized by Google

Голямо внимание в своята работа партийната организация отделя на интензификацията и интелектуализацията на учебния процес като фактори за повишаване на качеството и ефективността на обучението. Под ръководството на вузовската партийна организация и с активното участие на комунистите бе разработена дългосрочна програма за електронизация и интензификация на учебния процес, научните изследвания и управлението на института. Изпълнението на тази програма се затруднява причини от материално-технически характер. Малкочата електронноизчислителна техника бавно се обновява и не може да се осигури необходимото изпреварващо обучение на студентите.

Определено място в работата си вузовската партийна организация отделя за повишаването на професионално-практическата подготовка на студентите с оглед на бързата им адаптация и ефективна реализация в непосредствените условия на стопанската практика. В това отношение се изхожда както от партийната концепция за тристепенната структура на обучение, така и от утвърдената от академичния съвет единна програма за практическото обучение. Предстоящо е по-нататъшното актуализиране на тази програма с оглед да се отговори на съвременните изисквания за съдържанието и организацията на практическото обучение. Предвижда се тук главно място да заемат учебно-изследователските бази. Проучват се необходимостта и възможностите за изграждане чрез асоциране с други висши учебни заведения и заинтересовани стопански организации — потребители на кадри и научни продукти, на опитна учебно-производствена база (научно-технологичен център) за съвместно обучение на студенти от третата степен, за експериментиране на нови технологии, икономически, организационни и други идеи, за повишаване квалификацията на икономическите кадри. Задачата е да се осигури реално участие на студентите в трудовите процеси, протичащи при използването на най-новата в научно-техническо, технологично и организационно отношение база.

Повишаването на качеството и ефективността на учебно-възпитателната работа зависи и от равнището на идеологическата дейност. Тази дейност в института се осъществява върху основата на вътрешновузовска комплексна програма за комунистическото възпитание на студентите през целия срок на обучение, която съдържа основните мероприятия по идейно-политическото, нравственото, естетическото, трудовото, физическото, патриотичното и интернационалното възпитание. Постоянна грижа на вузовския партиен комитет и на академичното ръководство е нейното усъвършенстване с оглед привеждането ѝ в съответствие с партийните изисквания.

Дейно участие при осъществяване на възпитателната работа както в хода на учебния процес, така и извън него вземат преподавателите — групови и курсови отговорници, чиято дейност е регламентирана с отделен статут. Съществена роля при участието на студентите в различните форми на обществено-политическия живот изпълняват вузовската комсомолска организация и факултетните студентски първични партийни организации. Определено място в разнообразяването и обогатяването на обществените форми на възпитателна работа заемат филиалът на Централния студентски дом на културата в Свищов, както и центърът за координация на идеологическата дейност към института.

Digitized by Google

НЕ САМО ТЪРСЕНЕ, А И ВОЮВАНЕ ЗА ИСТИНИТЕ

Разговор със секретаря по идеологическите въпроси на ЦК на Комунистическата партия на Киргизката ССР КАРИБЕК МОЛДОБАЕВ

Киргизката съветска социалистическа република е значително по-различна от останалите нейни сестри в съветска Средна Азия по отношение най-вече на природните условия. Полупланинският релеф, голямото и красиво езеро Исък Кул, реките и каналите, от една страна, а, от друга, плодородната обработваема площ, в основната си част поливна, осигуряват добри възможности за развиване на производството на зърнени култури и на животновъдството. Опитът в това отношение е богат, изграден върху вековни традиции. Републиката е многонационална, което е характерно за съветската част на Средна Азия, и затова от около трите милиона и половина население киргизите са около 35—40 на сто. Останалите по-компактни групи са руснаците и украинците, но има и значителен процент коренно население от немски произход, което живее тук от времето на императрица Екатерина II. Всъщност в Киргизката ССР живеят повече от 25 национални общности, което определя и спецификата при изграждането както на държавното, така и на партийното ръководство.

За процесите и явленията, които днес, в етапа на преустройството, протичат в Киргизката ССР, разговарям с Карибек Молдобаев, секретар на ЦК на Комунистическата партия на Киргизия. Той е роден през 1932 г. в с. Мантиш, Наринска област. Много години е посветил на комсомолската и партийната работа — и като студент по философия в Киргизкия държавен университет, и като доцент, и като завеждащ катедра. Бил е секретар на партийния комитет в университета, завеждал е отдел „Наука и култура" в ЦК на Комунистическата партия на Киргизия и почти 13 години — първи секретар на градския комитет на партията във Фрунзе. От две години е избран за секретар на ЦК на Компартията на Киргизия.

След първите споделени впечатления за срещите и разговорите ми с трудовите хора на Киргизия Карибек Молдобаев ме попита дали ми харесва безлюдният каменен център на Фрунзе с прекалено широкия му площад, застлан с мраморни плочи, и обясни въпроса си:

— А знаете ли, че в много учебници и в пътеписите на много журналисти доскоро Фрунзе се наричаше „зелената перла на Средна Азия"? Казаха ли ви и това, че голяма част от градския парк с неговите вековни дъбове, брястове и чинари стана жертва на това увлечение да се строят монументални сгради? Ругаят ни фрунзенци за тези наши подражания и имат право. . .

Digitized by Google

— А как комунистите на Киргизия оценяват допуснатите грешки? Критично ли се отнасят към своя вчерашен ден и как виждат сега собственото си участие в решителното преустройство — навсякъде и във всичко?

— Курсът на Априлския пленум на ЦК на КПСС, който получи всестранно развитие на XXVII конгрес на нашата партия, изисква коренни промени във всички сфери на живота и в Киргизия.

Централният комитет на Комунистическата партия на Киргизия и цялата републиканска партийна организация дълбоко анализират причините за негативните явления и застоя през 70-те и 80-те години в нашия живот, както и пропуските и изкривяванията в икономическата, социалната и духовната сфера на живота. На основата на тези анализи беше изработена програма за преодоляването на тези застойни негативни явления, за изправяне на допуснатите грешки.

Основен въпрос е какво доведе до тези грешки? Откровено казано, негативните явления се дължаха най-вече в подбора на кадрите и в тяхното възпитание. За съжаление у нас имаше сериозни извращения на ленинските принципи за работа с кадрите. Много хора не бяха издигани въз основа на техните делови и политически качества, а според това колко са послушни и каква лична преданост показват към едно или друго погорно началство. Много поражения нанесоха също такива фактори като землячеството и местничеството. Това се отнасяше не само за партийната сфера, но и за движението на кадрите в науката, в културата. Всичко това е несъвместимо с принципите на социализма, с принципите на социалистическата демокрация. Сега се извършва обновяването на кадрите в ръкъводството на различните отрасли на народното стопанство, културата, науката, в партийните организации. Дойдоха хора, способни да развиват дейност в условията на демократизацията, в условията на преустройството. Най-главното е, че са възстановени ленинските принципи за работа с кадрите. Сега издигането на ръководен пост става само с вземане под внимание мнението на първичните партийни организации, на трудовия колектив, след задълбочени и сериозни обсъждания на достойнствата и недостатъците на предложените кандидати. Извършва се коренно преустройство в икономическата сфера. Внедрява се стопанската сметка, все повече се разчита на икономическите методи на управление.

— Карибек Молдобаевич, каква е същността на икономическото преустройство?

— Всеки труженик трябва да се чувствува стопанин на своето предприятие, на своето село, град, област, на републиката и цялата съветска страна. И това чувство, равно на отговорност, се придобива най-вече благодарение на икономическите методи в управлението, благодарение на новия стопански механизъм. Сега всички въпроси — политически, икономически, в сферата на социалния и културния живот — ще се решават само по демократичен път. Това означава при решаването им задължително да се вземе предвид мнението на всеки трудов човек.

Когато става дума за реформите в икономиката, за новия стопански механизъм, най-главното е органическото съчетаване на интересите на отделната личност с интересите на трудовия колектив, с интересите на обществото и държавата. Би било грях да не признаем, че по-рано при командно-административните методи на ръководство за съжаление не се вземаше под внимание икономическият интерес на хората. А същите тези интереси са движещите сили, които при правилно прилагане в икономиката, социалната сфера, науката и културата водят до ускорение, което сега ни е нужно като въздуха.

За съжаление през последното десетилетие, и това не се крие от никого, ние сериозно изостанахме

Digitized by Google

и в икономическото си развитие, и в духовното. През този период не можахме да използваме огромния и неизчерпаем потенциал на социализма, не можахме да приведем в действие лостовете за социално-икономическото развитие. Това сериозно се отрази и при решаването на проблемите на материално-културното благосъстояние на хората, накърни престижа на социализма, престижа на нашето социалистическо общество. Ето защо постигането на главната наша цел — ускоряването на социално-икономическото развитие, по-нататъшното усъвършенстване на социализма, е огромна задача на всяка партийна организация, на всеки съветски човек. И в това отношение Централният комитет на Комунистическата партия на Киргизия прави много. Всички сили са насочени към утвърждаване на принципите на демократизма както в икономическата, така и в социалната, и в духовната сфера. Чрез първичните партийни организации ЦК на партията се старае да убеди всеки труженик в необходимостта от неговото лично участие в решаването на общопартийната, общонародната задача за ускорението. Същността на стопанския механизъм, създаването на който зае централно място в решенията на Юнския пленум на нашата партия, се състои именно в това — да се намери оптималната форма на съчетаване на интересите на освободената от ненужни ограничения личност с интересите, които ще придвижат напред в крайна сметка колектива и държавата.

— С други думи, и най-съвършеният, най-прогресивният стопански механизъм не може да бъде претворен в живота, ако не можем да накараме хората да го почувстват като свое кръвно дело, като дело на всеки един от тях?

— Именно в това отношение огромна роля играе нашата идеологическа работа. Нейната същност на съвременния етап е да изработи у всеки съветски човек ново мислене, нов подход, да промени начина на живот така, че той най-пълно да отразява изискванията на времето, революционните процеси, които се извършват във всички сфери на нашето общество. Важното е ние, използвайки всички средства за въздействие, да пробудим интереса на хората към истинско историческо творчество. Сега пред всеки се откриват колосални възможности да бъде творец на новия стопански механизъм, създател на новия модел на управление, творец на научно-техническия прогрес, на новите отношения между хората, на най-новите жизнени ценности. И тъкмо поради това ние виждаме същността на идеологическата работа във възпитаването у всекиго на потребност да създава нови ценности. Безусловно целият процес на преустройството, на демократизацията съвсем не е просто нещо, тъй като старото мислене, старите форми и старите подходи се преодоляват не само много трудно и сложно, но и често направо болезнено. Често пъти на нас не ни достига смелост за новаторски действия. Често се оказваме в плен на старите привички. Опитваме се да решаваме понякога новите задачи със стари методи. Понякога на вълната на преустройството изплува и мръсна пяна. Има хора, които се опитват да използват демокрацията за свои користни интереси. Те не са много, но пречат на общото дело, спират нашето придвижване напред.

— Отражение на тези процеси е и борбата за преустройството на творческите съюзи в Киргизия. Бихте ли се спрели на някои характерни моменти?

— Процесът на преустройството и демократизацията върви доста добре в нашите творчески съюзи, както и в научните ни заведения. Най-главното, което характеризира живота на нашата творческа интелигенция, е заинтересоваността към ускоряването на духовния прогрес. Трябва честно да кажем, че в застойния период в голяма степен беше бюрократизиран и животът в творческите съюзи, и животът на научните средн. Този бюрократизъм породи и болезнено равнодушие. Мога да кажа, че то успешно се преодолява. Сега

Digitized by Google

творческите работници и учените у нас търсят най-ползотворните пътища за ускоряване на духовния прогрес, на научния напредък. Появиха се интересни произведения на изкуството, но не би било вярно да се каже, че изведнъж са се появили шедьоври.

— А нима новият роман на Чингиз Айтматов „Ешафод" („Плаха") не може да се нареди сред шедьоврите?

— Възползвам се от това вметване, за да кажа, че нашето преустройство тук, в Киргизия, както и навсякъде в Съветския съюз, е дълбоко изстрадано. Показателен факт в това отношение е именно романът на Чингиз Айтматов „Ешафод", който се появи в края на миналата година. Но тази книга е създадена в така наречения „период на застоя". Това показва, че нашите творчески умове не можеха да не забележат и отразят тези негативни явления, тези груби грешки и според силите си да се опитат да ускорят това време, което настъпи благодарение на Априлския пленум на ЦК на КПСС. В редица публицистични произведения много от назрелите въпроси на живота намериха място и в тях, за чест на авторите им, много неща бяха назовани с истинските им имена.

Новото се чувствува и в други литературни произведения, като например в тези на Касимбеков и Кералиев, съвременни киргизки писатели, в творчеството на кинорежисьорите Толмуш Океев и Болотбек Шамшиев. За пример ще посоча, че след близо петгодишно задържане Шамшиев получи разрешение и вече снима филм по познатата пиеса на Чингиз Айтматов „Изкачване на Фуджияма", написана в съавторство с Фазил Искандер. Това е една остро психологична драма за границите на нравствеността... Казах, че сериозно преустройство се извършва и в научните учреждения. Тук също се съживяват застинали доскоро творчески инициативи, набелязват се стимулиращи пътища за научно творчество. Но трябва да се каже, че всичко, което досега е направено, е само начало на тези революционни преобразования, които са определени от програмата за ускорение. Най-главното е това, че реализирането на стратегическите задачи на партията навлезе в нов етап след провеждането на Юнския пленум на ЦК на КПСС (1987 г.). Народът нарича решенията на този пленум курс за ускорение на действието. Благодарение на решенията му беше създаден оптимален модел на стопанския механизъм.

Централният комитет на нашата партия придава огромно значение на работата със средствата за масова информация в извършването на преустройството във всички области на живота. И това е разбираемо, тъй като съдбата на преустройството, съдбата на ускорението зависи най-много от творческата активност на трудещите се. А демократизацията в живота на обществото е най-важният инструмент за преустройството и е възможна само при утвърждаването на гласността, на откритостта, която зависи в решаваща степен от работата на средствата за масова информация. Можем да кажем, че в нашата република те направиха решителна крачка напред. Сега делът им в системата на идеологическата работа на Централния комитет на нашата партия е значително по-голям. Сега у нас се пише и се говори по радиото и по телевизията всичко, не съществуват забранени теми. И това, което е характерно за средствата за масова информация, е, че в тях участвуват всички слоеве на населението, всички трудещи се. Вестниците, списанията, предаванията по радиото и телевизията станаха по-богати по съдържание и по-интересни. Благодарение на средствата за информация и пропаганда бяха приети важни решения по икономически и социални въпроси, по проблемите на културата и науката. Пак благодарение на тях, бих казал, е установен народен контрол върху реализацията на приетите от партийните, държавните и стопанските органи решения. Без съмнение в работата ни с печата, радиото и

Digitized by Google

телевизията биха се намерили грешки и още много недостатъци, но постигнатото досега ни изпълва с увереност, че те окончателно ще се превърнат в първи помощник на партията и администрацията при решаването на всички въпроси. Процесът на преустройството в самите средства за информация също се извършва задоволително, но и тук нещата не са прости. Редица наши журналисти не се оказаха готови да работят при новите условия. Вярно е, че сега възможностите на печата, радиото и телевизията нараснаха колосално, но едновременно с това се увеличиха и отговорностите. Но още повече са онези, които успешно издържат изпитанията на преустройството.

— Карибек Молдобаевич, наскоро бе проведен пленум на ЦК на Комунистическата партия на Киргизия. Какво беше характерно за неговата работа?

— Пленумът разгледа задачите на републиканската партийна организация за претворяване в живота решенията на Юнския пленум на ЦК на КПСС. От него ние очаквахме твърде много. Преди всичко дълбок анализ на причините за съществуващите недостатъци, а те не са малко. Но най-важното е, че ние очаквахме конструктивни предложения по ускореното незабавно внедряване на новия стопански механизъм, защото само на тази основа е възможно решително подобряване на крайните резултати във всички сфери на народното стопанство в републиката. И мисля, че не останахме излъгани. Резултатите ще покажат, че истините не трябва само да се търсят, но за тях трябва непрекъснато да се воюва. Защото наготово никой нищо няма да ни даде и това мисля, че всеки партиен член в Киргизия, всеки обикновен труженик и интелектуалец вече добре го разбира...

Интервюто взе ИВАН ВЪЛОВ

Digitized by Google

НАУЧНОСТТА НА СОЦИОЛОГИЯТА

Навлизането на науката в различни сфери на обществения живот предопределя и изучаването на закономерностите в развитието на научното познание, социалната му роля в културата на цивилизацията.

Методолого-социологическите изследвания заемат съществено място в съвременната наука. Това обстоятелство е предизвикано не само от развитието на специално научно знание, но и от включването на последните постижения на науката в културата и прецизирането им в светогледно-методологическо отношение. Обръщането към социалната проблематика, както сам подчертава в книгата си „СОЦИОЛОГИЯ НА НАУКАТА"[1] (второ преработено и допълнено издание) акад. Н. Яхиел, е предизвикано от ред сериозни обстоятелства. А именно: превръщането на научно-техническата революция в мощен ускорител на социалното развитие; по-ясното осъзиаване от социалните органи на управление революционизиращата роля на науката за развитието на материалното производство и за усъвършенстване на социалиата среда. На преден план са новите виждания и подходи към науката на XIII конгрес на БКП и последвалите го пленуми на ЦК, където целта е прогресът на обществото.

Принципно новата социална ситуация дава достатъчно основание на учените да търсят пътища за реализиране максималеи ефект от внедряването на научното знание в човешката практика. В този смисъл в разглежданата монография авторът си поставя задачата да аргументира статуквото на социологията на науката, като прилага диалектическия подход за възхождането от абстрактното към конкретиото като тоталност от отношения до снемането на проблемите до богатството на практиката.

Като използва общата теория на системите, авторът реализира основополагащата идея да моделира обществото като социологическа система, определена от функционалните параметри на нейните компоненти. Научен интерес представлява свеждането на обществената структура до две подсистеми — управляваща и управлявана, свързани с непрекъснат информационен поток.

За социологическия подход на анализа на науката авторът посочва два типа изисквания: първия, науката да се разглежда като човешка дейност за „производство" на знания и специфична социална институция; вторня, да се установи мястото на тази институция в системата на обществото. Това е същността на социологическото разглеждане на науката. Като следва логиката на научното си изследване, той аргументирано защитава позицията, че в крайна сметка новите знания са целта на научната дейност.

Социологическото понятие за науката в книгата се определя като „специфична форма на човешката дейност, творчески процес за получаване на нови знания, създаване на нови идеи, конто обективно отразяват света и се проверяват в практиката" (с. 50). Това

[1] Н. Яхиел, Социология на науката, Партиздат, С., 1987, 493 с.

Digitized by Google

показва, че включена в обществения живот, науката има имманентни закони на собственото си развитие, които я формулират и като функционална цялост.

Важна от гледна точка на практиката е мисълта, че проблемът за иновациите е съпътстващ проблем и за обществените науки, защото всяка технологическа иновация е социална. Както е показано в моделната характеристика на обществото, всичко в неговата жизненост е свързано.

Погрешно би било да се твърди, че разработката има само теоретико-методологически характер, най-малко защото тя черпи изводите си от социалното ежедневие на хората. Това й придава голяма практико-приложна значимост. Авторът екстраполира социологическия анализ на науката, като преминава от общото към особеното в явленията, засягащи научния живот на социалистическото общество в нашата страна. По такъв начин той умело представя в книгата си преустройството на научния фронт след Априлския пленум (1956 г.), когато науката като институция се оформя като стройна система с ключовн подразделения по предмета на дейност — БАН, МА, ССА. Изграждането на този фундамент на науката пряко кореспондира с типовите характеристики на научната дейност днес по причина на функциониращите механизми, които усъвършенстват интеграцията на знанието, на науката със знанието за науката.

Като проследява формите на самопознанието на науката, авторът доказателствено разрешава проблема за доминантата на синтеза, интеграцията на научното познание в съвременната наука. Още повече че науката като явление в някаква степен винаги е била предмет на самопознание. В този смисъл акад. Н. Яхиел има основанията да твърди, че, включени в общия обем от научни наблюдения, тези на социологията на науката са от първостепенна важност. Поради което и социологията на науката е форма на метапознанието.

На базата на задълбочено изследване се доказва историческият приоритет на марксизма-ленинизма при прилагането на социологическия подход в науката. Кръгът от проблеми, които се поставят при анализа на предмета на социологията на науката, се изгражда по следната логическа схема: общото и особеното между социалното и социологическото изследване; спецификата на проявените обществени отношения и институционализираната наука, взаимодействието между науката и другите компоненти на обществото; ролята на субекта на научната дейност като субстанциален носител на социалната страна на обществените отношения.

Евристичното тук е, че социологията на науката изследва обществените отношения в тяхната цялост. Тази постановка дефинира социологията на науката като самостоятелна научна дисциплина „от една страна, социологията, а, от друга, част от изследванията на научната дейност" (с. 371). Макар и сложни, тези определения са съпроводени с графичен изказ от автора, което е допълнително улеснение за читателя.

В разработката си акад. Н. Яхиел посочва марксистко-ленинската философия като общометодологическа основа на социологията на науката, гарант на нейната партийност и условие за научност на социологическите изследвания. За да бъде действен инструмент на самопознанието, социологията на науката трябва да се сведе на емпирично равнище, водещо до градивен социален ефект — науката да революционализира практиката за социален напредък.

Книгата на акад. Н. Яхиел е принос в марксистката литература по разглежданите проблеми. Тя ни въвежда в сложността на предметното изследване на социологията на науката, обогатява нашата теория и практика и представлява несъмнен интерес за научната ни общественост.

К. ф. н. СТЕФАН НИКОЛОВ

Digitized by Google

ПАРТИЗДАТ ПРЕЗ 1988 ГОДИНА

Богата е тематиката на книгите и брошурите, които Партиздат предлага на читателите през 1988 година. Годишният план на издателството започва с произведения от и за класиците на марксизма-ленинизма. Предвижда се да излезе том 45 от многотомното издание на **„Съчинения" на Маркс-Енгелс**, както и отделни трудове на Енгелс — **„Анти-Дюринг". „Лудвиг Фойербах и краят на класическата немска философия"**, на **В. И. Ленин — „Пролетарската революция и ренегатът Каутски"** и др. Тук са също биографичният очерк на К. Маркс и въведения към произведения на Маркс, Енгелс и Ленин.

Ще бъде публикуван нов том към откритото многотомно издание **„Избрани съчинения"** на другаря **Тодор Живков**, оперативни издания на негови речи, доклади и статии и тематични сборници.

В поредицата **„Политически дейци на нашето време"** ще излязат избрани произведения на **Густав Хусак** и **Войчех Ярузелски** по повод на техни кръгли годишнини.

Широко място в плана заема литературата по партийноорганизационни въпроси в раздела „Партийно строителство". Ще бъдат отпечатани изданията „Преустройството в партийната дейност — необходимост, същност, направления" от колектив научни работници от Центъра по партийно строителство, **„Кадровата политика на БКП в съвременния етап"** от **М. Граменова, „Самоуправлението в социалнопедагогическата дейност"** от **Пр. Стоянов, „Качественият състав на партията: регулиране, проблеми, решения"** от **И. Ангелов** и още други.

Нина Пехливанова в **„Идеологическото общуване"** изследва мястото, ролята и значението на идеологическото общуване за повишаване на социалистическата съзнателност на масите при изпълнение на задачите, поставени от партията. Разкрива се ролята на трудовия колектив като естествено ядро за идеологическо въздействие.

В тон със съвременните изисквания е трудът на **Виктор Кожемяко „Времето диктува стила"**. Авторът анализира важни черти на ленинския стил на ръководство, стремежа на партийните органи и кадри да го утвърждават във всекидневната си политическа и организаторска дейност.

В библиотека „Партиен работник" се очаква да излязат **„Партийният ръководител и диалогът с хората"** от **П. Иванов, „Анализът и обобщението в дейността на партийните органи: технология и решения"** от **А. Иванов** и др.

Нови заглавия с практико-приложен характер предлага и **„Библиотечка на партийния секретар"**. В тях се споделя опитът в политико-организационната дейност на Софийската градска партийна организация, на Комбината за металорежещи машини и др.

Популярност добиха записките на партийни работници. Новият план включва книга на **Йото Кръстев — „Срещи с безсънието"**, и на **„Господин Колев — „Нма думата комунистът"**.

Важен раздел в плана заема литературата по проблеми на философията. **Марко Марков** в **„Обновяващият се социализъм"** прави опит да осмисли прелома в мислите и действията в духа на партийните

Digitized by Google

предначертания и посочва пътищата и подходите за неговото ускоряване.

Предлагат се теоретични разработки по проблеми на диалектическия и историческия материализъм. А в **поредицата „Личност, общество, творчество“** младите читатели ще получат нова книга от **Ст. Робев** под заглавие **„Нравите в науката“**, както и книга от **Д. Градев — „Личност, нововъведение, промяна“**, от **Хр. Домозетов — „Човекът срещу компютъра“**, от **Р. Русенов — „Искрата на мъдростта“** и др.

В този раздел се създава нова серия — **„Култура и съвременност“**, и първите нейни автори са **Ат. Стойков** с книгата **„Изкуството и науката“** и полският културовед **К. Жигулски** с **„Празник и култура“**.

Предвижда се да излязат книги по социология и научен комунизъм, етика и естетика, атеизъм и критика на съвременната буржоазна философия и социология, **както и речник-справочник „Идеологическата борба“**.

В над двадесет издания се разработват проблеми на политическата икономия на социализма, икономика на НРБ, политическа икономия на капитализма. Две книги се очаква да излязат в новата поредица **„Икономическа теория и практика. Актуални проблеми“**, която има за цел да поднася разработки за обществената и стопанската практика, продиктувана от стратегическия курс на партията за качествено нов икономически растеж. Това са изданията на **С. Георгиева „Единно стопанисване и ефективно самоуправление на териториалните единици“** и на **Ж. Чалъков „Управление на комплексната механизация и автоматизация“**.

С нови актуални издания се попълва **разделът за международна политика**. Сред тях са брошурите **„Реалният социализъм в съвременния етап“, „Европа: диалог и сътрудничество“, „Идеологическата експанзия на империализма“**, както и справочните издания **„Международна политика — от А до Я“, „Конфликтните огнища на планетата“** и др.

Ще излязат **нови три тома от многотомното издание на Георги Димитров**, започва излизането на **петтомни издания с избрани произведения на Георги Кирков и Васил Коларов, двутомник на Христо Кабакчиев и книги за Димо Хаджидимов и Темелко Неиков**. Попълва се с нови издания литературата по проблеми на международното комунистическо и работническо движение и библиотека „Историческо четиво“.

Тематичният план включва **мемоарни книги** на ветерани на партията, **активни** участници в съпротивителното движение — **Цола Драгойчева, Никола Павлов, Дико Иванов, Иван Димитров и други; художествена литература** от български и съветски автори; **художествено-документални биографии за Кръстю Раковски, Фридман, Владимир Заимов, Константин Русинов, Георги Жулев, Антон Попов** и др.

АПОСТОЛ КИРКОВ

Digitized by Google

КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ БЕЛЕЖКИ ЗА НОВОИЗБРАНИТЕ СЕКРЕТАРИ НА ОБЛАСТНИТЕ ПАРТИЙНИ КОМИТЕТИ И ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОБЛАСТНИТЕ КОНТРОЛНО-РЕВИЗИОННИ КОМИСИИ НА БКП

БУРГАСКА ОБЛАСТ

НИКОЛАЙ АНДРЕЕВ ЖИШЕВ, член на ЦК на БКП, член на Държавния съвет на НР България, първи секретар на областния комитет на партията — Бургас.

Роден е на 1 януари 1926 година в Айтос. Взема активно участие в младежкото революционно движение. През 1943—1944 г. е сътрудник на окръжния комитет на РМС — Бургас. След 9 септември 1944 г. е младежки деятел. Бил е завеждащ отдел и секретар на околийския комитет на РМС и председател на околийския комитет на ДСНМ в Айтос, председател на окръжния комитет на ДСНМ в Бургас. След като завършва Висшата партийна школа при ЦК на КПСС, заема отговорни длъжности в партийния и държавния апарат. От 1951 г. е първи секретар на околийския комитет, а от 1953 г. е секретар на окръжния комитет на БКП в Бургас. След това е председател на изпълкома на окръжния народен съвет. През 1965—1971 г. е първи секретар на окръжния комитет на партията — Бургас. От 1971 г. е министър на снабдяването и държавните резерви. От 1976 г. отново е първи секретар на окръжния комитет на БКП в Бургас. От септември 1987 г. е първи секретар на времения областен комитет на БКП в Бургас. На Осмия конгрес на БКП е избран за кандидат-член на ЦК на БКП. От Единадесетия конгрес досега е член на Централния комитет на партията. От 1981 г. е избран и за член на Държавния съвет на НРБ. Народен представител е в състава на Петото, Шестото, Седмото, Осмото и Деветото Народно събрание. Удостоен е със званието „Герой на социалистическия труд". На учредителната конференция на 17 декември 1987 г. е избран за първи секретар на областния комитет на БКП в Бургас.

ИВАН ДИМИТРОВ ОВЧАРОВ, кандидат-член на ЦК на БКП, секретар на областния комитет на партията — Бургас.

Роден е на 11 март 1939 г. в Ямбол. Има висше икономическо образование. Завършил е и двегодишния курс за следдипломна квалификация на Академията за обществени науки при ЦК на КПСС. Редица години работи в апарата на окръжния комитет на БКП — Ямбол — лектор-консултант, инструктор в отдел „Пропаганда и агитация" и завеждащ Дома за политическа просвета. През 1974—1977 г. завежда отдел „Наука и образование". От 1977 г. е секретар на окръжния комитет на партията по идеологическите въпроси. През 1981—1987 г. е първи секретар на окръжния комитет на БКП — Ямбол. На Дванадесетия и Тринадесетия партиен конгрес е избиран за кандидат-член на ЦК на БКП. Народен представител е в състава на Деветото Народно събрание. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на партията в Бургас по организационните въпроси.

ПЕТЪР ДИМИТРОВ ПЕЙКОВ, кандидат-член на ЦК на БКП, секретар на областния комитет на партията — Бургас.

Digitized by Google

Роден е на 9 април 1940 годнна в Кричим, Пловдивска област. Има висше образование — философия. Завършил е аспирантура в Академията за обществени науки при ЦК на КПСС. Кандидат е на философските науки. Започва работа в Комсомола. Бил е: инструктор в окръжния комитет на ДКМС — Бургас, секретар на комсомолския комитет в ТКЗС „Христо Ботев" — Бургас, завеждащ отдел и секретар на градския комитет на ДКМС — Бургас. От 1970 г. е завеждащ отдел „Пропаганда и агитация" на ГК на БКП — Бургас. През 1971—1974 г. е първи секретар на окръжния комитет на Комсомола в Бургас. Отново е на партийна работа като секретар на ГК на БКП — Бургас. От 1976 до 1987 г. е секретар на окръжния комитет на БКП — Бургас по идеологическите въпроси. На Дванадесетия и Тринадесетия партиен конгрес е избиран за кандидат-член на ЦК на БКП. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на партията в Бургас по идеологическите въпроси.

ВАСИЛ КИРОВ ЗЛАТЕВ, член на Централната контролно-ревизионна комисия на БКП, секретар на областния комитет на партията — Бургас.

Роден е на 31 юли 1932 г. в с. Крушаре, Сливенско. Има висше образование, инженер-химик. Трудовата си дейност започва като текстилен техник в ДИП „1 май" — Варна. След това е секционен майстор и отново е текстилен техник във вълненотекстилния комбинат „Г. Димитров" — Сливен. От 1962 г. е специалист в управление „Промишленост" към окръжния народен съвет — Сливен. През 1963—1972 г. е началник на цех и началник на производство в комбината „Г. Димитров". През 1972 г. е привлечен за инструктор в окръжния комитет на БКП и завеждащ отдел в ГК на БКП — Сливен. От 1976 г. е първи заместник генерален директор на СК „Декотекс" — Сливен. През 1978 г. е първи заместник-председател на изпълкома на ОНС — Сливен. През 1979—1981 г. е секретар на окръжния комитет на БКП — Сливен. От 1981 г. е председател на изпълкома на окръжния народен съвет — Сливен. На Дванадесетия и Тринадесетия партиен конгрес е избиран за член на Централната контролно-ревизионна комисия на БКП. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на партията в Бургас по икономическите въпроси.

ВИЧО ИЛИЕВ ВИЧЕВ, председател на областната контролно-ревизионна комисия на БКП — Бургас.

Роден е на 29 януари 1929 г. в с. Тича, Сливенско. Завършил е Висшата партийна школа при ЦК на БКП, специалност — икономика на промишлеността. Дългогодишен младежки деятел. Бил е завеждащ отдел и председател на околийски комитет на ДСНМ в Котел. От 1953 г. е на партийна работа. Последователно е бил завеждащ партиен кабинет и секретар на околийския комитет на БКП — Котел, заместник-секретар и секретар на партийния комитет по строителството на Нефтохимическия комбинат — Бургас, първи секретар на ГК на БКП — Котел, завеждащ сектор и завеждащ отдел „Организационен" на окръжния комитет на БКП — Бургас. От 1976 г. до 1986 г. е секретар на окръжния комитет на БКП — Бургас по организационните въпроси. От февруари 1986 г. е председател на окръжната, а от декември 1987 г. е председател на областната контролно-ревизионна комисия на БКП — Бургас.

ВАРНЕНСКА ОБЛАСТ

ДИМИТЪР ЙОРДАНОВ ДИМИТРОВ, член на ЦК на БКП, член на Държавния съвет на НРБ, първи секретар на областния комитет на партията — Варна.

Роден е на 4 септември 1929 г. в гр. Толбухин. Има висше агрономическо образование. Като ученик и студент активно участвува в

Digitized by Google

младежкото движение. Избиран е за член на гимназиалното ръководство на РМС и на факултетния комитет на ДСНМ. Завършва Висшия селскостопански институт „Васил Коларов" в Пловдив. Трудовата си дейност започва като главен агроном в Машиннотракторната станция в гр. Толбухин. През 1962—1967 г. е председател на обединеното трудово кооперативно стопанство в с. Дуранкулак. За неговите големи заслуги за развитието на селското стопанство е удостоен със званието „Герой на социалистическия труд". Привлечен е за председател на окръжния кооперативен съюз в гр. Толбухин. От 1969 г. досега е на отговорна партийна работа. Първоначално е секретар на окръжния комитет на партията в гр. Толбухин по въпросите на селското стопанство. От 1973 до 1987 г. е първи секретар на окръжния комитет на БКП — гр. Толбухин. От септември 1987 г. е първи секретар на временния областен комитет на БКП във Варна. На Единадесетия конгрес на БКП е избран за кандидат-член, а на Дванадесетия и Тринадесетия конгрес — за член на Централния комитет на партията. Народен представител е в състава на Седмото, Осмото и Деветото Народно събрание. През 1986 г. е избран и за член на Държавния съвет на НРБ. От учредителната конференция на 18 декември 1987 г. е първи секретар на областния комитет на БКП във Варна.

КОСТАДИН СТАНЕВ ГЕОРГИЕВ, секретар на областния комитет на БКП — Варна.

Роден е на 1 декември 1930 г. в с. Лозница, Толбухинско. Има висше икономическо образование. Дългогодишен младежки деятел. Последователно е бил — инструктор в окръжния комитет на ДКМС — гр. Толбухин, инструктор и завеждащ отдел в окръжния комитет на Комсомола — Варна. Завършва комсомолската школа в Москва и става последователно първи секретар на околийския и първи секретар на окръжния комитет на ДКМС в гр. Толбухин. През 1962—1963 г. е председател на ТКЗС в с. Плачи дол. Преминава на партийна работа като секретар на градския комитет на БКП — гр. Толбухин, завеждащ отдел „Организационен" на окръжния комитет на БКП и първи секретар на ГК на БКП — гр. Толбухин. От 1969 до 1976 г. е секретар на окръжния комитет на партията — гр. Толбухин. През 1976—1987 г. е председател на изпълкома на окръжния народен съвет и член на бюрото на окръжния комитет на БКП в гр. Толбухин. Народен представител е в състава на Осмото и Деветото Народно събрание. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на партията — Варна по организационните въпроси.

ЕНЧО РУСЕНОВ ЕНЕВ, секретар на областния комитет на БКП — Варна.

Роден е на 7 януари 1940 г. в с. Средно Градище, Старозагорско. Има висше образование — икономист. Кандидат е на икономическите науки. Завършва ВИНС „Д. Благоев" — Варна през 1966 г. и остава на работа в „Балкантурист" — Варна като секретар на ДКМС и заместник-секретар на партийния комитет. След това е бил секретар и първи секретар на окръжния комитет на Комсомола във Варна. Завършва аспирантура в Академията за обществени науки при ЦК на КПСС в Москва и през 1977 г. е привлечен на партийна работа. Три години е секретар на общинския комитет на БКП в Девня по пропаганда и агитация. Две години е щатен секретар на вузовския комитет на БКП във ВИНС „Д. Благоев". През 1982—1985 г. е първи секретар на Приморския районен комитет на БКП във Варна. От 1985 г. е завеждащ отдел „Организационен" и кандидат-член на бюрото на окръжния комитет на БКП — Варна. През 1986—1987 г. е инспектор на ЦК на БКП. От декември 1987 г. е секретар на областния комитет на партията във Варна по идеологическите въпроси.

Digitized by Google

СТРАХИЛ ДРАГАНОВ ХРИСТОВ, кандидат-член на ЦК на БКП, секретар на областния комитет на партията — Варна.

Роден е на 31 март 1932 г. в с. Светлен, Търговищко. Има висше образование, инженер-химик. Завършил е и Висшата партийна школа при ЦК на БКП, икономика на промишлеността. Завършва Ленинградския химико-технологичен институт в СССР и работи като инженер-технолог и заместник-директор на Содовия завод в Девня. От 1963 г. е завеждащ отдел в окръжния комитет на БКП — Варна и първи секретар на градския комитет на БКП в Девня. През 1970—1976 г. е пълномощник на ЦК на БКП и Министерския съвет за Девня и генерален директор на ДСО „Девня". От 1976 г. последователно е секретар на окръжния комитет на БКП и председател на окръжния съвет на БПС — Варна. През 1981—1987 г. е председател на изпълкома на окръжния народен съвет — Варна. От Десетия партиен конгрес досега е кандидат-член на ЦК на БКП. Народен представител е в състава на Осмото и Деветото Народно събрание. Удостоен е със званието „Герой на социалистическия труд". От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на БКП във Варна по икономическите въпроси.

ВЕЛИКО ПЕТРОВ СТАНКОВ, председател на областната контролно-ревизионна комисия на БКП — Варна.

Роден е на 24 юни 1926 г. в с. Приселци, Варненско. Активно участвува в антифашистката борба. През 1940 г. влиза в редиците на РМС, а през 1944 г. е партизанин в отряда „Васил Левски". Има висше военно образование. Заема редица длъжности в системата на Българската народна армия. От 1968 г. завежда отдел „Военен" на окръжния комитет на БКП — Варна. През 1973—1987 г. е началник на окръжното управление на МВР и член на бюрото на окръжния комитет на партията във Варна. От декември 1987 г. е председател на областната контролно-ревизионна комисия на БКП — Варна.

ПЛОВДИВСКА ОБЛАСТ

ПАНТАЛЕЙ ЛАЗАРОВ ПАЧОВ, член на ЦК на БКП, първи секретар на областния комитет на партията — Пловдив.

Роден е на 24 февруари 1939 г. в Асеновград. Има висше образование — инженер. Завършил е и двегодишния курс за следдипломна квалификация на Академията за обществени науки и социално управление при ЦК на БКП. Трудовата си дейност започва като работник в завод „Балкан" в Пловдив. След това учи в Института за стомана и сплави в Москва и придобива специалността инженер-физик. Отново работи в завод „Балкан" като технолог и главен технолог. През 1967—1975 г. е заместник-директор на Завода за пишещи машини и член на бюрото на градския комитет на БКП в Пловдив. Бил е секретар на първична партийна организация и член на заводския партиен комитет. От 1977 г. последователно е бил: инструктор в окръжния комитет на БКП — Пловдив и секретар на общинския комитет на партията в Пловдив. От 1981 г. е секретар на окръжния комитет на БКП — Пловдив по организационните въпроси. През 1984—1987 г. е първи секретар на общинския комитет на БКП и член на бюрото на окръжния комитет на партията в Пловдив. През април 1987 г. е избран за първи секретар на окръжния комитет на БКП — Пловдив. От септември 1987 г. е първи секретар на временния областен комитет на партията в Пловдив. От Дванадесетия конгрес е кандидат-член, а от Тринадесетия конгрес — член на Централния комитет на БКП. Народен представител е в състава на Деветото Народно събрание. На учредителната конференция на 18 декември 1987 г. е избран за първи секретар на областния комитет на БКП в Пловдив.

ВАСИЛ ПАВЛОВ РОСЕНОВ, секретар на областния комитет на БКП — Пловдив.

Digitized by Google

Роден е на 4 юни 1936 г. в с. Павелско, Пловдивска област. Има висше образование, инженер. Завършил е и двегодишния курс за следдипломна квалификация на Академията за обществени науки при ЦК на КПСС. Следва във Висшия минногеоложки институт в София. Започва трудовата си дейност като инженер в геологопроучвателното предприятие „Северни Родопи" — Асеновград. След това е завеждащ отдел и секретар на окръжния комитет на ДКМС — Смолян. От 1965 г. е на партийна работа последователно като секретар на градския комитет на БКП — Смолян, завеждащ отдел „Стопански" на окръжния комитет на БКП — Смолян, секретар на градския комитет на БКП — Мадан и първи секретар на градския комитет на БКП — Смолян. От 1979 г. е директор на Завода за контактни елементи в Смолян. От 1981 г. е първи заместник-председател на изпълкома на окръжния народен съвет. През 1983—1987 г. е секретар на окръжния комитет на БКП — Смолян. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на БКП в Пловдив по организационните въпроси.

ДОЙЧИН АЛЕКСАНДРОВ ДОЙЧИНОВ, секретар на областния комитет на БКП — Пловдив.

Роден е на 25 септември 1939 г. в с. Ново село, Пловдивска област. Има висше образование — журналист. Завършил е Софийския университет „Климент Охридски". Бил е заместник-главен редактор на в. „Софийски университет". От 1965 до 1977 г. е литературен сътрудник и завеждащ отдел във вестник „Отечествен глас" — Пловдив. Бил е секретар на партийната организация. Привлечен е за инструктор към отдел „Пропаганда и агитация" на окръжния комитет на БКП — Пловдив. След това е щатен кореспондент на в. „Работническо дело" за Пловдивски окръг. От 1980 г. завежда отдел „Култура" на окръжния комитет на БКП в Пловдив. През 1982—1983 г. е секретар на общинския комитет на партията по пропаганда и агитация, а от 1983 г. е секретар на окръжния комитет на БКП — Пловдив. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на партията по идеологическите въпроси.

ИВАН ГЕОРГИЕВ РОЗОВ, секретар на областния комитет на БКП — Пловдив.

Роден е на 26 май 1937 г. в Пловдив. Има висше образование — електроинженер. Завършил е и двегодишния курс за следдипломна квалификация на Академията за обществени науки при ЦК на КПСС. Учи във Висшия машинно-електротехнически институт „В. И. Ленин" — София и започва работа по разпределение като проектант в Научноизследователския технологичен институт в Казанлък. След това е привлечен на организационна работа в Комсомола като инструктор в ЦК на ДКМС, секретар и първи секретар на градския комитет на ДКМС — Пловдив. От 1970 до 1974 г. е директор на Завода за асинхронни двигатели — Пловдив и член на бюрото на градския комитет на БКП. През 1976 г. е избран за секретар на районния комитет на БКП „Д. Благоев". От 1977 до 1981 г. е заместник-председател на изпълкома на общинския народен съвет в Пловдив. През 1981—1987 г. е директор на комбинат „Електроапаратурни заводи" — Пловдив. От май 1987 г. е секретар на окръжния комитет, а от септември 1987 г. секретар на областния комитет на БКП в Пловдив по икономическите въпроси.

АСЕН ЯНКОВ ЯНКОВ, член на Централната контролно-ревизионна комисия на БКП, председател на областната контролно-ревизионна комисия на партията — Пловдив.

Роден е на 23 март 1935 г. в с. Лъки, Пловдивска област. Завършил е Висшата партийна школа при ЦК на БКП, специалност — икономика на промишлеността. Трудовата си дейност започва като учител

Digitized by Google

в родния си град. От 1961 г. е председател на изпълкома на градския народен съвет — Лъки. През 1968 г. е привлечен на партийна работа. Последователно е бил първи секретар на градския комитет на БКП в Лъки, първи секретар на градския комитет на БКП в Мадан. През 1972—1983 г. е секретар на окръжния комитет на партията в Смолян по организационните въпроси. От 1983 г. е председател на изпълкома на окръжния народен съвет и член на бюрото на окръжния комитет на БКП — Смолян. От Десетия партиен конгрес досега е член на Централната контролно-ревизионна комисия на БКП. През декември 1987 г. е избран за председател на областната контролно-ревизионна комисия на БКП — Пловдив.

ХАСКОВСКА ОБЛАСТ

МИНЧО СМИЛОВ ЙОВЧЕВ, член на ЦК на БКП, първи секретар на областния комитет на партията — Хасково.

Роден е на 27 февруари 1942 г. в Мъглиж. Има висше образование — инженер. Завършил е Ленинградския минен институт в Съветския съюз. Трудовата си дейност започва като технолог в Обединените заводи „Фридрих Енгелс" в Казанлък. През 1967—1969 г. е началник на отдел в машиностроителния завод „Хидравлика". Впоследствие е заместник-директор на обединеното предприятие „Хидравлика и пневматика". Изпратен е за заместник генерален директор на ДСО „Хидравлика". През 1975 г. преминава на партийна работа като завеждащ отдел в градския комитет на БКП — Казанлък. От 1976 до 1979 г. е секретар на градския комитет на партията по промишлено-стопанските въпроси. През 1979—1980 г. е първи заместник-председател на изпълкома на окръжния народен съвет в Стара Загора. От 1980 до 1984 г. е първи секретар на общинския комитет на БКП в Казанлък и член на бюрото на окръжния комитет на партията в Стара Загора. През март 1984 г. е избран за първи секретар на окръжния комитет на БКП в Стара Загора. От септември 1987 г. е първи секретар на временния областен комитет на БКП в Хасково. На Дванадесетия конгрес е избран за кандидат-член, а на Тринадесетия конгрес — за член на ЦК на БКП. Народен представител е в състава на Осмото и Деветото Народно събрание. На учредителната конференция, състояла се на 16 декември 1987 г., е избран за първи секретар на областния комитет на БКП в Хасково.

ЙОРДАН ВЕЛИКОВ КОСТАДИНОВ, кандидат-член на ЦК на БКП, секретар на областния комитет на партията — Хасково.

Роден е на 1 януари 1939 г. в с. Сломер, Великотърновско. Има висше образование — икономист. Доктор е на икономическите науки. Завършва ВИИ „К. Маркс" — София през 1965 г., специалност — политикономия. Като ученик и студент е активист на Комсомола. Започва работа като завеждащ кабинет към Дома за политическа просвета на окръжния комитет на БКП — Хасково. През 1968—1973 г. е първи секретар на окръжния комитет на Комсомола — Хасково. От 1973 г. е на партийна работа — отначало е завеждащ сектор, а по-късно завеждащ отдел „Промишлено-стопански" на окръжния комитет на БКП в Хасково. От 1975 до 1979 г. е заместник-председател на изпълкома на окръжния народен съвет. През 1979—1987 г. е секретар на окръжния комитет на БКП — Хасково по промишлено-стопанските въпроси. На Тринадесетия партиен конгрес е избран за кандидат-член на ЦК на БКП. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на партията в Хасково по организационните въпроси.

РАДИ РАШЕВ СЕМОВ, кандидат-член на ЦК на БКП, секретар на областния комитет на партията — Хасково.

Digitized by Google

Роден е на 10 януари 1942 г. в с. Патица, Кърджалийско. Има висше образование — философия. Завършил е и двегодишния курс за следдипломна квалификация на Академията за обществени науки при ЦК на КПСС. Кандидат е на философските науки. Своята трудова дейност започва като учител и директор на основното училище в с. Свободиново, Кърджалийско. Дългогодишен младежки деятел. Бил е инструктор в окръжния комитет на ДКМС — Кърджали. Завършва висшата комсомолска школа в Москва и от 1966 до 1973 г. е първи секретар на окръжния комитет на Комсомола в Кърджали. През 1975—1977 г. е завеждащ отдел „Организационен" на окръжния комитет на БКП — Кърджали. От 1977 г. е секретар на ЦК на ДКМС. От 1981 до 1986 г. е секретар на окръжния комитет на БКП — Кърджали. През 1986—1987 г. е инспектор на ЦК на БКП. На Дванадесетия и Тринадесетия партиен конгрес е избран за кандидат-член на ЦК на партията. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на партията в Хасково по идеологическите въпроси.

КОЛЬО РАЙНОВ КОЛЕВ, секретар на областния комитет на БКП — Хасково.

Роден е на 20 октомври 1945 г. в Стара Загора. Има висше образование — машинен инженер. Завършил е Висшия машинно-електротехнически институт „В. И. Ленин" — София. Трудовата си дейност започва отначало като технолог и след това като ръководител на бюро в Завода за запаметяващи устройства — Стара Загора. От 1978 г. е заместник-директор, а от 1979 г. е директор на Научноизследователския институт по роботика към Научно-производствения стопански комбинат по роботика „Берое" в Стара Загора. Бил е член на заводския комитет на ДКМС и член на общинския комитет на БКП. От юли 1986 г. е секретар на окръжния комитет на партията в Стара Загора по промишлено-стопанските въпроси. От септември 1987 г. е секретар на областния комитет на БКП — Хасково по икономическите въпроси.

ДИМИТЪР АНАСТАСОВ ТАШКОВ, председател на областната контролно-ревизионна комисия на БКП — Хасково.

Роден е на 7 март 1936 г. в с. Лъджа, Кърджалийско. Има висше образование. Завършил е Учителския институт в Хасково и работи като учител и директор на училище в различни села на бившия Кърджалийски окръг. След това е инструктор на окръжния комитет на ДКМС и секретар на градския комитет на Комсомола в Кърджали. През 1965 г. е привлечен на партийна работа. Последователно е бил — инструктор и завеждащ сектор „Образование" в окръжния комитет на БКП — Кърджали. От 1972 до 1978 г. е директор на Дирекция „Народна просвета" към окръжния народен съвет — Кърджали. От 1978 г. е секретар, а от 1981 г. е първи секретар на общинския комитет на партията в Кърджали. През 1983—1987 г. е секретар на окръжния комитет на БКП — Кърджали по организационните въпроси. През декември 1987 г. е избран за председател на областната контролно-ревизионна комисия на БКП — Хасково.

Digitized by Google

НОВИ КНИГИ

ПАРТИЗДАТ

ОСНОВОПОЛОЖНИЦИ НА МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА
За партийната просвета

Учебникът (със съставител и отговорен редактор доц. к. и. и. Иван Домусчиев) си поставя задачата да допринесе за повишаване политическата култура на участниците в системата на партийната просвета. Той им дава възможност да се запознаят с живота и революционното дело на Маркс, Енгелс и Ленин и с някои от основните им идеи. Подчертано внимание се отделя на развитието на марксистката теория, на утвърждаването ѝ като ръководство за действие на революционното пролетарско движение, на ленинизма като нов етап в развитието на марксизма. Учебникът е написан в три раздела, включващи общо 15 теми. Предвижда се първите два раздела — „Карл Маркс" и „Фридрих Енгелс" с осем теми, да се изучават през първата година от дейността на учебните звена, а третият раздел, съдържащ седем теми, посветени на Лениновото идейно наследство — през втората година.

МАРКСИСТКО-ЛЕНИНСКА ФИЛОСОФИЯ
За партийната просвета

В този учебник (с отговорен редактор и съставител проф. Саркис Доник Саркисян, д-р на философските науки) са изложени основите на диалектическия и историческия материализъм. При неговата подготовка са отчетени най-новите постижения на съвременната наука и особено обществено-историческата практика на изграждане на развитото социалистическо общество в рамките на социалистическата общност, новите проблеми на нашето развитие, поставени и разработени в партийната Програма, основите на ленинската априлска линия на партията, решенията на партийните конгреси и пленуми. Предлаганият учебник е естествено продължение на претърпелия няколко издания учебник по марксистко-ленинска философия, издаден за пръв път през 1966 г. В новия учебник са взети под внимание натрупаният опит и препоръките, които бяха направени във връзка с досега използвания учебник. В него са намерили широко място проблемите на качествено новия растеж на социалистическото развитие на страната в условията на извършващата се научно-техническа революция, както и богатството от задачи, поставени от Тринадесетия конгрес на нашата партия.

ПОЛИТИЧЕСКИЯТ ПОДХОД В ПАРТИЙНАТА ДЕЙНОСТ
Мончил Тодоров

Авторът изследва темата в две тясно свързани, но относително обособени направления. В първите две глави на книгата той разработва теоретико-методологическите основания, същността и структурата на политическия подход в партийната дейност, а в следващите глави — процеса на неговата реализация в основните предметни сфери на тази дейност. Теоретическите задачи на това изследване са свързани с разкриване на същността и особеностите на политическия подход в партийната дейност на основата на марксистко-ленинската политическа идеология и по-конкретно на ученето за политиката на партията на работническата класа. Приложението на политическия подход е разгледано в неговите съвременни аспекти в светлината на постановките и решенията на последните конгреси на партията и на пленумите на нейния Централен комитет.

Digitized by Google

ISSN 0204-8574

В. И. ЛЕНИН

ПРЕДСТОЯЩИТЕ ЗАДАЧИ НА СЪВЕТСКАТА ВЛАСТ

Особено място в творчеството на Ленин от следоктомврийския период заема произведението „Предстоящите задачи на съветската власт". В този труд в синтетична форма са изкристализирали теоретичните обобщения и на икономическата практика, и на опита от външната и вътрешната политика на комунистите, и на непосредствените и идните проблеми, стоящи пред съветската държава. Макар Лениновият анализ да се отнася пряко до преходния период, политическата и теоретическата, диаликтическата проникновеност на неговия гений превръща идеите, развити в „Предстоящите задачи...", в нещо, което днес звучи поразително актуално. Тук може да се споменат изискванията и разработването на механизмите за повишаване производителността на труда, за неотложно ускоряване на социално-икономическото развитие на страната върху основата на научно-техническия прогрес, за ефективната организация и управление на трудовия процес, за социалистическото стопанисване, за съотношението между икономика и политика при социализма и т. н. Решенията на XXVII конгрес на КПСС и XIII конгрес на БКП и на последвалите ги партийни и други форуми са живо свидетелство най-малкото за две неща: за това, че нашите братски партии вярно следват гениалните предначертания на вожда на световния пролетариат, и за това, че неговите анализи, изводи, идеи имат непреходно теоретично и евристично значение.

МИХАИЛ ГОРБАЧОВ

С ЛЕНИНСКОТО ДРЪЗНОВЕНИЕ НА ОКТОМВРИ

Сборникът съдържа доклади, речи и интервюта на генералния секретар на Централния комитет на КПСС Михаил Горбачов. В изданието са поместени двадесет публични изявления и теоретични разработки от периода февруари — ноември 1987 година. Включени са такива важни документи като докладите на Юнския пленум на ЦК на КПСС и на съвместното тържествено заседание, посветено на 70-годишнината на Великия Октомври, интервюто за в. „Унита" и статията „Реалност и гаранции за сигурен свят", както и речите пред конгресите на Съветските профсъюзи и на Комсомола. Сборникът дава още една възможност на българските читатели да се запознаят по-задълбочено с активната вътрешнополитическа и миролюбива международна дейност на КПСС и съветската държава.

20 700

Цена 0,35 лв.

Digitized by Google

[Partien Zhivot]

ПРОЛЕТАРИИ
ОТ ВСИЧКИ СТРАНИ,
СЪЕДИНЯВАЙТЕ СЕ!

Партиен живот

ИСАНИЕ НА ЦК НА БКП
СИТЕЛ НА ОРДЕН
ЕОРГИ ДИМИТРОВ●

СОФИЯ
ФЕВРУАРИ
1988

Digitized by Google

Digitized by Google

Партиен живот

СПИСАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БКП

№ 3 ФЕВРУАРИ 1988 ГОДИНА

ГОДИНА XXXV
ISSN-0204-8574

СЪДЪРЖАНИЕ

НАЦИОНАЛНА ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИЯ

* — Преустройството — дело на партията, дело на народа Доклад на др. Тодор Живков пред Националната партийна конференция (28. I. 1988 г.) 3
* — Решение на Националната конференция на Българската комунистическа партия за преустройството и по-нататъшното изграждане на социализма в Народна република България 40
* — Заключително слово на др. Тодор Живков 58

ПРЕУСТРОЙСТВО В ПАРТИЙНО-ОРГАНИЗАЦИОННАТА РАБОТА

Филип Генов — Комунистите — начело на преустройството 60
* — Пристрастия с въпросителни 68

Публицистична анкета
* — Преустройството — лична позиция и дела 82

ШКОЛА ЗА ПАРТИЙНИЯ РЕЗЕРВ
Георги Гърков — Демократическият централизъм 83

Digitized by Google

ЗА КАЧЕСТВЕНО НОВ РАСТЕЖ В ИКОНОМИКАТА

Трибуна на ръководителя, трибуна за ръководителя

Иван Йотов — Размисли на глас 89
* — През всички сезони-с отговорност 99
Пенка Янакиева — Да доказваш себе си 99
Иван Куков — Какво правите тук? 104
Атанас Върбанов — В центъра на практическата дейност . . 107

ВЪТРЕШНОПАРТИЙНА ИНФОРМАЦИЯ

* — Кратки биографични данни за секретарите на градския комитет на БКП — София 110
* — Писмо до Централната контролно-ревизионна комисия на БКП 112

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Йото Кръстев — *главен редактор*
Асен Веселинов, Гено Цонков, Георги Бърдаров, Георги Ванев, Георги Съйков, Дарина Радева, Иван Мичев, Иван Рачев, Йордан Хаджиев, Кирил Иванов, Коста Димов, Мила Илиева, Петко Стамов, Стефка Ангелова, Стоян Найденов (*зам. гл. редактор*), Стоян Кръстев (*първи зам. гл. редактор*).

Адрес на редакцията: София, ЦК на БКП, ул. „Московска" 7, тел. номератор 87-14-11, 12

Дежурен редактор: Иван Васев. Зам.-отговорен секретар: Йорданка Кирилова
Коректори: Зоя Стефанова, Таня Круглий.

Дадена за набор на 3. II. 1988 г. Подписана за печат на 18. II. 1988 г. Тираж 57 500. Формат 60/100/16. Обем 7 коли.

ДП „Димитър Благоев" — София, ул. „Ракитин" 2 тел. 43-431

Digitized by Google

ТОДОР ЖИВКОВ

ПРЕУСТРОЙСТВОТО — ДЕЛО НА ПАРТИЯТА, ДЕЛО НА НАРОДА

Доклад пред Националната партийна конференция

28 януари 1988 година

Другарки и другари делегати,

В съответствие с Устава на партията Юлският пленум на ЦК на БКП (1987 г.) реши да се свика сегашната Национална партийна конференция.

Задачата на конференцията е, като направи равносметка на извършеното и набележи основните проблеми и задачи за по-нататъшното осъществяване на преустройството у нас до следващия, Четиринадесети партиен конгрес, **да мобилизира силите на партията и народа за претворяване на това историческо дело в живота.**

I. ЮЛСКАТА КОНЦЕПЦИЯ — ЦЯЛОСТНА ПЛАТФОРМА ЗА РЕВОЛЮЦИОННО ПРЕУСТРОЙСТВО НА НАШЕТО ОБЩЕСТВО

Другари,

До извода за необходимостта от дълбока промяна в обществото ние стигнахме на Тринадесетия конгрес на партията.

— Тогава формулирахме новия стратегически курс за по-нататъшно провеждане на ленинската априлска линия на партията — курса за качествено нов растеж.

— Този курс беше продиктуван от новите реалности в страната и в света.

След конгреса се разгърна значителна работа за осъществяване на новите ни предначертания. В резултат на това по същество се постави началото на преломен етап в нашето развитие, макар че на конгреса стратегическият курс за качествено нов растеж не беше дешифриран като курс за преустройство на обществото.

— Същевременно мерките, които предприехме, обхващаха съществени, но все пак отделни страни на преустройството. Те не даваха и не можеха да дават цялостна представа за нашите замисли.

Ето защо ние отидохме към разработване на концепция за по-нататъшно изграждане на социализма в Народна република България.

Пред нас съществуваха **две възможности — да изберем еволюционния или революционния път на развитие на страната.**

— Ленин казваше, че историята познава промени от всякакъв род. Във връзка с това той поставяше въпроса за такова

Digitized by Google

развитие и на социализма, при което наред с еволюционните изменения са не само възможни, но и необходими революционни промени във всички сфери на обществото.

Нашата партия стигна до извода, че са необходими именно революционни изменения, че трябва да се върви по революционен път.

Защо?

В годините на народната власт и особено след Априлския пленум на Централния комитет на БКП от 1956 г. **България извърши истински скок в своето всестранно развитие.** Страната се развиваше с едни от най-високите темпове в света, превърна се в промишлено-аграрна държава с растящо материално и културно равнище на народа, с голям международен авторитет.

Но животът показа, че възможностите на досегашния модел на социализма у нас вече са изчерпани.

— В света се извършва качествен **прелом в развитието на производителните сили,** чиито насоки и съдържание се определят от научно-техническата революция.

— В съвременния ядрен свят **човечеството е изправено пред съдбовен избор — да оцелее или да загине.** Историческото призвание на социализма е да укрепва още повече позициите си в борбата за демократично преустройство на международните отношения, за мир и социален прогрес, за решаване на глобалните проблеми на човечеството.

— **Социалистическите страни навлизат в нов етап на динамично развитие.**

— **Дълбоки и всестранни са обновителните процеси в Съветския съюз.** Преустройството, което се осъществява под ръководството на Комунистическата партия на Съветския съюз, има огромно значение както за съветската страна, така и за световния социализъм, за цялото човечество.

Нашата партия оцени високо и подчерта **историческото значение на курса на КПСС** за цялостно преустройство на съветското общество. И тук още веднъж е нужно да подчертаем **принципното съвпадане на целите, задачите и насоките на преустройството, извършвано у нас и в Съветския съюз, извод, който беше дебело подчертан на срещата им с другаря Михаил Горбачов.**

Ето в тази ситуация трябваше да направим нашия избор. Съществуваше възможност независимо от проявяващите се трудности и недостатъци нашата страна и занапред да се развива по пътя на усъвършенстването. Но и от вътрешна, и от международна гледна точка **нямахме друга алтернатива освен революционния път,** тъй като и у нас, и в света има нови реалности, които не могат да се пренебрегват или подценяват.

Така дойдохме до идеята за **нов модел на социализма** у нас.

— **Характерно за Юлската концепция е, че тя е разработена върху принципите на марксизма-ленинизма,** в съответствие с нашите комунистически идеали, **опира се върху стратегическия курс, определен от Тринадесетия конгрес на партията.**

В концепцията са подведени под едни знаменател, разработени са в цялостна система всички страни на преустройството, което извършваме — и в икономиката, и в социалната сфера, и в политическата система, и в духовния живот.

— Това е **цялостна платформа за реализиране на курса за ка-**

Digitized by Google

чествено нов растеж, за обновяване на социалистическото общество, за по-нататъшно изграждане на развития социализъм в Народна република България.

— Концепцията очертава пътищата и средствата за решаване на **голямата национална задача** — Народна република България да стане високоразвита и културна социалистическа държава.

— Тя превръща в непосредствена цел на преустройството благополучието на народа, създаването на все по-добри материални, социални и духовни условия за живота на хората.

Концепцията поставя човека с неговите интереси и поведение, с неговия морал и възпитание в центъра на всички революционни преобразования. Той, човекът, е цел на започналото преустройство и фактор за успешното му извършване.

Сега разполагаме с концепция, която е **понятна и разбираема** за всеки трудов човек у нас. Същевременно **тя е отворена система.** С промените в условията и във времето, с натрупването на нови знания и опит тя ще се развива и допълва, ще се обогатява и конкретизира.

Необходимо е и тук изрично да се подчертае, че Юлската концепция е съобразена с нашите конкретни условия и се отнася за социализма в Народна република България.

— Тя е плод на колективния ум на учени, специалисти и политически дейци, плод на колективния ум на партията, на Политбюро на Централния комитет.

Ако трябва да характеризираме най-общо извършената работа в тази насока, бихме могли да кажем: **интензивната теоретична и практическа дейност при разработването и изпълнението на решенията на XIII партиен конгрес, отчитането на опита на братските партии и особено на опита на КПСС в преустройството на съветското общество се увенча с разработването на цялостно виждане, на цялостен модел на социализма в вашата страна.**

Този модел е историческа необходимост, навременен и верен отговор на качествено новите въпроси, които строителството на социализма поставя пред нас, пред партията, пред целия народ.

Главното в Юлската концепция е, че тя се опира на обективните закономерности, които действуват в нашето общество на съвременния етап. Тя се опира и **на принципите, които произтичат от тези закономерности.** И това е естествено. Изискванията на обективните закономерности се проявяват чрез определени принципи. Без такива принципи ние не можем да се ориентираме в грамадното разнообразие от факти, явления и процеси, рискуваме да загубим ръководната нишка в теоретичната и практическата си работа.

Ето защо на Юлския пленум ние **обединихме тези принципи в цялостна концепция.** Това са партийни, ленински принципи. Те сега са наше ръководство за действие.

Какви принципи имам предвид?

Първият принцип е за единството и многообразието на социалистическата собственост.

— Известно е каква решаваща роля играят за развитието на социалистическото общество производителните сили и производствените отношения.

— Как се проявява диалектическото им единство във всеки пе-

Digitized by Google

рнод от развитието на социализма е проблем, по който ученните спорят и очевидно ще продължават да спорят.

— За нас беше ясно едно: **необходимо е да се разкрие в какво на сегашния етап се корени противоречието между производствените отношения и производителните сили, за да се даде простор на тяхното по-нататъшно развитие у нас.**

— По-конкретно въпросът стоеше така: можем ли да осъществим революционно преустройство в нашето общество, ако не постигнем дълбоки качествени изменения във фундамента на неговото развитие — социалистическата собственост.

— И още по-конкретно: какво и как трябва да се промени в социалистическата собственост, за да дадем мощен тласък на производителните сили, да постигнем качествено ново състояние на социализма?

Затова в Юлската концепция се говори за промяна в самата **сърцевина на производствените отношения.** А че това са отношенията на собственост, смятам, няма и не може да има спор.

Кое налагаше промяна в досегашното отношение към социалистическата собственост у нас?

— През годините на социалистическото строителство ние осигурихме безразделното господство на държавната собственост. На тази основа именно извършихме историческия скок в нашето развитие.

— Но ние абсолютизирахме значението на тази собственост, като същевременно подценявахме кооперативната собственост.

Ускореното одържавяване на социалистическата собственост доведе в много случаи до откъсването ѝ от трудовите хора в икономиката и в другите сфери, до отчуждаването ѝ от техните интереси.

— В известна степен тя започна да се третира **като анонимна, като ничия** от трудещите се, от онези, които непосредствено влизат в определени отношения, ползвайки нейните обекти.

— Това се отрази не само върху развитието на производителните сили и интересите на трудещите се. Появи се отчуждение и на някои органи на властта от народа.

Такива са фактите. Налагаше се да направим всички произтичащи изводи, за да стигнем до корена на нещата.

Какво е новото в отношението ни към социалистическата собственост?

Първо. Нова е постановката ни, че социалистическата собственост е единна и неделима в своето многообразие. Тя съществува в различни форми: държавна, кооперативна, общинска, раздадена по силата на нормативни документи за групово и лично стопанисване и т. н. **Всичко това по същество е обществена собственост.**

— **Ние сме заинтересовани да разгърнем всички форми на социалистическа собственост, да даваме в зависимост от условията път на тази, при която ще получим най-добър ефект.**

Затова създаваме **икономически режим,** който **осигурява развитието на социалистическата собственост именно като единна и неделима.**

— Едни и същи са принципите за доброволно формиране на колективите, които я стопанисват и управляват.

— Всички те стават равни по отношение изискванията на закона, при разчитането си с банките и бюджета.

Digitized by Google

— Еднаква валидност имат за тях планът, икономическият механизъм, принципите за формиране на работната заплата, действието на другите икономически регулатори.

По този начин създаваме условия за истинско съревнование, за постигане на най-пълна икономическа и социална реализация на обществената собственост в различните ѝ форми.

Второ. Новото в разбирането ни за социалистическата собственост е, че тя трябва да се изведе от анонимност, да престане да бъде ничия собственост.

— Навсякъде — и в производството, и в останалите сфери на нашето развитие, трябва да променим нещата така, че всеки да има съзнанието и наистина да може да каже: обществената собственост е и моя. Това е моят завод, това е моят цех, това е моята бригада, това е моето село, това е моята община и т. н.

— Затова придаваме голямо значение на декларациите на Народното събрание за предоставяне на социалистическата собственост на трудовите колективи и на териториалните общности на населението за стопанисване и управление на основата на определени права, отговорности и задължения.

Ето единия принцип.

Следващият принцип е за демократическия централизъм.

Това е основополагащ ленински принцип. Върху него се градят организационните връзки и взаимоотношенията между държавните, стопанските и обществените институции в социалистическата държава. Но **този принцип не е и не може да бъде догма.** На различните етапи на социалистическото строителство съответствуват и различни форми на съчетаване на демократизма и централизма, различни форми на неговото проявление.

Сега, в съвременните условия, неизбежно настъпват промени при прилагането на този принцип.

— Главното е решително да отхвърлим досегашния административно-бюрократичен централизъм, когато всичко или почти всичко се диктува от центъра.

— Главното е да преминем към такова съчетаване на демократизма и централизма, което осигурява широко разгръщане на самоинициативата на трудовите колективи, на стокопроизводителите, на общините и т. н.

Именно върху основата на демократическия централизъм ние, образно казано, сега **преместваме центъра на тежестта от върха на обществената пирамида към нейната основа — там, където са самоуправляващите се организации, където са трудовите колективи, където са общините, където са милионите хора.**

Означава ли това, че отслабваме ролята на държавата в изграждането на социалистическия строй?

Нищо подобно.

— Ние **освобождаваме държавата и нейните органи от онези функции,** които сковават инициативата на местните органи и низовите държавни и стопански звена, които водят до деформации, до административно-бюрократични методи на ръководство.

— Ние **изкореняваме досегашния централизъм,** който се изразяваше в административно-бюрократичното ръководство на икономиката.

С новия икономически механизъм, с новия начин на планира-

Digitized by Google

не, с договорната система между държавата и стокопроизводителите поставяме демократическия централизъм върху икономическа основа.

Така държавата, нейните висши органи на управление получават възможност да съсредоточават вниманието си върху стратегическото планиране и стратегическото ръководство на обществените дейности.

— Без стратегическото ръководство на държавата би настъпил истински хаос.

Третият принцип се отнася до социалистическото самоуправление.

— Това също е основополагащ марксистко-ленински принцип.

— Той съответствува на характера и същността на социалистическия строй.

В какво се състои силата на този принцип? Защо залагаме толкова много на него за реализиране на модела на социализма у нас?

Силата му е в това, че той дава възможност да се разгръща социалистическият демократизъм, да се издига ролята на човека, на човешкия фактор във всички сфери на общественото производство.

— На сегашния етап няма друг принцип, който да осигурява така пълно народовластието, пълноцéнното участие на отделния човек, на всички социални общности и групи в управлението на обществените дела.

Силата на самоуправлението е в това, че в него се интегрират в единство, в синтез както основните закономерности на нашето развитие, така и принципите, които произтичат от тях.

— Имаме предвид закона за стойността и свързаните с него стоково-парични отношения, разгръщането на съвременната научно-техническа революция, превръщането на човека в субект на управлението, издигането на ролята на народните маси като творци на историята.

Силата на самоуправлението по-нататък е в това, че дава възможност за изграждане на пълноценни социални общности, в които да се решават основни въпроси на труда и живота на човека.

— Самоуправляващите се социални общности могат да функционират и да се развиват на основата на широк демократизъм, в условията на изборност и контрол както в самоуправляващите се колективи, така и в самоуправляващите се териториални общности на населението.

Както се вижда, самоуправлението се превръща в генерален въпрос, във въпрос над въпросите.

Защо?

Защото става дума за нов тип социална връзка между хората, за ново качество на управлението.

— Досега основен организатор на обществения живот беше държавата. Чрез нея се централизираха и концентрираха усилията на народа за създаване на индустриалната база, на материалната основа на социалистическия живот, на нашата нова духовна култура.

За нас самоуправлението е принципно нова организация на милионите хора в борбата за изграждане на развития социализъм в България.

Digitized by Google

— То открива възможност трудовата активност на милионите хора да се разгърне върху нова основа — върху основата на икономическия и социалния интерес. По този път се премахват изкуствените бариери пред труда на човека, увеличава се неговата заинтересованост да работи повече и по-качествено, да увеличава своите доходи чрез труда си.

Самоуправлението прави трудовия колектив стопанин на социалистическата собственост и му открива простор за работа на базата на неговите интереси, на интересите на личността и на обществото.

— Дали един колектив ще бъде богат или беден — това в най-голяма степен ще зависи от самия него.

Самоуправлението прави населението на нашите общини стопани на своя икономически и духовен живот, дава истинска власт на хората от селата и градовете да решават жизнени проблеми на своя труд, бит, отдих и т. н.

Самоуправлението отприщва енергията на народа, въвлича го в политическия и в духовния живот, възражда активното му отношение и отговорност към обществените дела.

Следователно самоуправлението е генерална линия за демократизация на социалистическия обществен живот, за постепенно преминаване от власт в името на народа към власт чрез народа.

Следващият, четвърти принцип е за мястото и ролята на партията в условията на самоуправлението.

Както изяснихме и на Юлския, и на Ноемврийския пленум на Централния комитет, партията и занапред ще бъде **ръководна и направляваща политическа сила,** политически авангард на работническата класа, на нашия народ. Тя е моторът, движещата сила на изграждането на социализма. Но в новите условия **партията не е и няма да бъде „етаж", ешелон в йерархията на държавната власт.**

Принципите, на които се спрях **са опора и ръководно начало на нашата дейност за качествено обновяване на социализма у нас.**

II. ЗА ПОДХОДИТЕ, С КОИТО РЕШАВАМЕ ЗАДАЧИТЕ НА ПРЕУСТРОЙСТВОТО

Другари,

Ако концепцията за преустройството, утвърдена на Юлския пленум, е важна и необходима опорна точка, за да извършим това историческо дело, не по-малко важна и необходима е другата опорна точка — теоретичните и практическите подходи, с които провеждаме в живота Юлската концепция.

Разполагаме ли с такива подходи? Да!

Значението на Ноемврийския пленум на Централния комитет е в това, че той теоретично обогати и конкретизира модела на социализма у нас и същевременно набеляза основните практически подходи за неговото реализиране в отделните области на обществения живот.

Кое е главното в тези подходи?

Главното е, че те трябва да осигуряват ново качество на развитието на нашето общество.

Ново качество на развитието в материалния и духовния жи-

Digitized by Google

вот, във всички сфери на обществения живот — това е повеля над повелите.

Днес повече отвсякога се нуждаем от такива подходи, които ще правят нашето общество винаги динамично, открито и чувствително за всичко ново, способно да се адаптира бързо и безболезнено към изменящите се условия, да разгръща пълноценно своите потенциални сили и възможности, да разкрива все по-пълно своите предимства.

— За да се постигне това, ние трябва да излезем, образно казано, от сценария на онези подходи, които ни създават трудности и не ни позволяват в пълна степен да се разгърнем като нов обществен строй.

Юлският пленум, без да омаловажава успехите, но и без да прикрива слабостите и недостатъците, постави тези проблеми ясно, честно, със съзнанието за историческата отговорност на Българската комунистическа партия за по-нататъшния възход на родината.

Какво имаме предвид, когато сега говорим за ново качество на развитието ни?

Новото качество на нашето развитие — това е преди всичко развитие, което привежда в действие обектявните обществени закони.

— Както се вижда, въпросът вече не е само в това развитието ни да бъде съобразено с изискванията на обективните закони. Това е стара постановка. Определящото е **да се развива същността на нашия обществен строй**, а не само формите и явленията, в които се проявява тази същност.

Новото качество на нашето развитие — това е създаването на условия, които водят до обогатяването на обществените отношения, на техните структури и начини на организация.

— Като нов обществен строй, основаващ се на обществената собственост върху средствата за производство, социализмът е призван **да преодолее** вековни противоречия, които са рожба на експлоататорските общества.

— Новото общество ликвидира например **антагонистичната противоположност** между класите, между града и селото, между умствения и физическия труд и т. н. Разгръщат се нови процеси на **сближаване и постепенно сливане.**

— Тези закономерни процеси обаче не означават нито намаляване, нито премахване изобщо на многообразието в съдържанието и формите на обществените отношения.

— Обратно, социализмът предполага богатство на начините на съществуване и изява на човека, на неговата дейност, на обществените отношения във всички области.

— В условията на новия обществен строй се преодоляват постепенно класовите противоречия, но ще възникват нови, некласови различия — професионални, различия, свързани с интересите на отделни слоеве и групи. Такива процеси ще протичат в териториалните общности, в труда и т. н.

— Така че процесите на сближаване и постепенно сливане са заедно с това процеси, които трябва да водят до изграждане на разнообразни форми за проява на новите обществени отношения.

Новото качество на нашето развитие — това е интелектуали-

Digitized by Google

зиране на производството и на всички други дейности в съответствие с постиженията на научно-техническата революция.

— Осъществяването на научно-техническата революция влиза в противоречие с много установени структури, форми на организация, отношения и подходи.
— То изисква коренна промяна във всички направления под знака на интелектуализацията. Решаващото звено в този процес ще бъде синтезът между науката, информатиката и компютъра.

Разбира се, това са само някои аспекти на проблема за новото качество на нашето развитие.

Изводът е, че не можем да вървим по-нататък по досегашния начин, че са нужни принципно нови подходи. С оглед на това, без да ги изчерпвам, ще се спра на някои от тях.

Първият е за **диалектиката на формата и съдържанието.**

Както е известно, главното в развитието е съдържанието. Това не значи обаче, че може да се подценява формата. **Ако искаме да се осигури победа на новото съдържание, трябва да се постигнат изменения във формата, да се създаде нова форма.**

Практическият опит потвърди по най-категоричен начин, че не може, както казва народът, в стара мухлясала бъчва да се налива ново вино.

— В много области у нас, особено в редица стари органи на Министерския съвет и на предишните териториални структури, случаят беше точно такъв — съществуващите форми отдавна бяха доказали своята нежизнеспособност, те душаха всичко ново, свежо, перспективно.
— Затова редица промени, които искахме да проведем през последните години в съществуващите структури, запазвайки старата форма, доведоха до частични резултати.

И това беше естествено. **Формата не е външна обвивка, не е опаковка на дадено съдържание. Тя е начинът на организацията на съдържанието. А от това, как ще бъде организирано съдържанието, зависи в много голяма степен успехът на едно дело.**

Ето защо ние се заехме със създаването на нови форми — в лицето на новите органи на Министерския съвет, на териториалните системи, на управлението на икономиката и т. н.

— Заедно с това положихме и полагаме големи грижи, за да изпълним тези форми с ново съдържание.
— По отношение на новите стопански обединения, асоциации и министерства това съдържание беше проектирано предварително на основата на идеите, постановките и документите, които приехме след Тринадесетия конгрес.

Същевременно при формирането на тези структури отчитахме, че **постигането на новото съдържание не е еднократен акт, а процес, при който във формата може да съжителстват и елементи от старо съдържание.**

— В практическото прилагане на този подход ние се ръководим от обстоятелството, че вече навлизаме в сърцевината на един действуващ петилетен план, че са в сила определени договорености и действува съответна нормативна база.

От особено значение е фактът, че създавайки новите форми и изпълвайки ги с ново съдържание, запазваме за известен период някои от досегашните форми в икономиката и в другите сфери.

Digitized by Google

Не може с един замах навсякъде да се създадат нови форми, помитайки старите.

— Ако ие се придържаме към такъв сравнително плавен преход, биха могли да се прекъснат връзките, да се нарушат връзките и взаимоотношенията във функционирането на обществения механизъм.

Нашият извод, потвърден от практическата реализация на този подход, е, че новите форми следва да се изпълват с адекватно съдържание постепенно, съобразно с конкретните условия, без да се форсират нещата.

Етапност и настъпление, набъпление и етапност — това е главното, такава е формулата на реализма!

— Тук няма място нито за щурмовщина и кампанийност, нито за отпускане и застой.

— Същевременно не бива да се допуска ненужно забавяне, изкуствено задържане на процесите.

Вече се спомена за преустройството на териториалните структури, но във връзка с казаното тук следва да се подчертае:

— Ние вече създадохме **областите и общините** като териториални структури. Същото се отнася и за **кметствата.**

— Предстои през следващия месец да проведем **изборите** за областните ръководства, общините и кметствата в съответствие с новите виждания за самоуправлението в териториален аспект.

Но трябва на всички да ни бъде ясно: **това е само началото на преустройството на териториалните единици от обикновени административни структури в действени самоуправляващи се социални общности на населението.**

— Предстои да се извърши огромна работа, за да се изпълнят те с ново съдържание, за да укрепват в съответствие с новите им социални функции и новите демократични методи на тяхната дейност.

При разработването на теоретични и практически подходи за осъществяване на Юлската концепция ние отделяме голямо внимание на развитието на производителните сили у нас.

В това приоритетно направление бяхме длъжни да разработим и да приложим подходи, с които да осигурим в кратки срокове **технологичното обновяване и структурното преустройство на производството.**

С оглед на това организираме работата:

— за последователно **изграждане и ефективно функциониране на единната технологична инфраструктура** — от изследванията и внедряването на технологиите до тяхното разпространение;

— за съществени **промени в структурата на инвестициите,** като още тази година **над три четвърти** от средствата за капитални вложения в производството се насочат за **технологично обновяване.**

Особено важно е, че в практическото осъществяване на тези задачи ще намира все по-осезаемо приложение постановката за „брака" на електрониката с промишлените технологии. Това ни позволява:

— да дадем тласък на **автоматизацията** в различните производства;

да изведем нашите приоритетни производства и продукти на

Digitized by Google

хачествено ново равнище по експлоатационни показатели и рентабилност;

— да изведем на преден план силата не на изпълнителския труд, а на **интелектуалния фактор.**

Наред с това сега са необходими нови подходи, които осигуряват:

— пълното натоварване на високопроизводителното оборудване, пестеливото изразходване на суровините и материалите, рационализирането на организацията на труда и производствено-стопанските връзки и на тази основа — максимална икономия на обществен труд.

Във връзка с всичко това обръщаме изключително внимание в на подходите, свързани с новия икономически инструментариум.

— В резултат на продължителни търсения и дискусии сега разполагаме с **новите икономически регулатори на стопанския механизъм,** с начините за предоставянето на социалистическата собственост за стопанисване и управление в трудовите колективи, с новия начин на заплащане на труда.

— Това се отнася и за промишлеността, и за селското стопанство. Предстои в близко време в Политбюро да обсъдим ново виждане за развитието на вътрешната търговия.

— Поставили сме си задачата към края на петилетката да разработим регулатори, които ще действуват в по-дългосрочна перспектива.

Сега по същество **се затваря цикълът на преустройството** в икономиката. Главното тук ще бъде постепенно изпълване на създадените форми **с ново съдържание.**

Заедно с това се извършва подготовка, за да се навлезе в преустройството на **духовната сфера,** правната **надстройка и здравеопазването.**

Що се отнася до замисъла ни за решаването в по-глобален мащаб на назрелите проблеми в нашето общество, ние имаме предвид, че основното сега е да се разгърнем в преустройството, след което да се заемем на широк фронт с проблемите на **възпроизводството на нацията и с екологическите проблеми.** Тях също ще решаваме с качествено нови подходи.

Ще повторя: **овладяването и прилагането на новите теоретични и практически подходи са жизнена необходимост за успешното решаване на задачите на преустройството. Тези задачи са от такъв характер, че вече не може да се работи, като се разчита само на опита, здравия разум и интуицията.**

Във връзка с това ще засегна още един въпрос.

Ние извършихме голям пробив в теоретично и в практическо отношение, извеждайки главните принципи, от които трябва да се ръководим. Без тези принципи нашите подходи просто ще увиснат **във въздуха. Затова и овладяването на новите подходи изисква да се овладеят преди всичко принципите.** Става въпрос и за общите принципи, които се отнасят за всички сфери на обществения живот, и за принципите, които са специфични за една или друга сфера.

Това — от една страна.

От друга страна, колкото и да са важни принципите, те не са достатъчни, за да се формира цялостен инструментариум на практическата дейност, особено сега, в условията на преустройството.

Digitized by Google

— **Как ще се реализира и дали изобщо ще се реализира** даден принцип, това се определя от **нормативните системи**, с които ще се провежда този принцип.
— Затова ние отделихме голямо внимание на разработването на нови нормативни системи. Пренебрегнем ли това, принципите ще останат прости пожелания.
— Оттук задачата: **използването на един или друг инструментариум на работа предполага солидно познаване и умело прилагане на нормативните системи.**

Същевременно и нормативните системи ще останат голи пожелания, ако липсват ефективни методи за тяхното осъществяване.
— В условията на самоуправлението този въпрос изпъква с голяма острота, защото много от предишните методи са остарели. Малко от тях могат да се използват.

Основният извод, който може да се направи, е, че **без принципи, нормативни системи и методи днес е невъзможен какъвто и да е инструментариум на практическата дейност.**

В сегашните условия, когато пред нашите кадри се поставят нови задачи, и то задачи от фундаментален характер, овладяването на принципите, нормите и методите на съответната дейност става първостепенен проблем, за да може да се извършва верен анализ, да се търсят ефективни решения, да се правят своевременни корекции в решенията, които влизат в противоречие с живота.

Въоръжени с такива методологически и практически виждания, нашите кадри ще могат да отиват на сблъсък с принципно нови задачи, да търсят творчески решения, да изработят действен курс на развитие, да създават организация за практически действия.
— Очевидно този въпрос следва да бъде в центъра на работата за подготовката и преподготовката на кадрите, включително в управленската подготовка на студентите във висшите учебни заведения.
— През призмата на този въпрос следва да се извършва анализът на стопанското ръководство на различни равнища в органите на управлението и в средствата за масова информация.
— На такава основа следва да се прилагат новите подходи в нашата работа.

И не бива никога да се забравя или подценява необходимостта от непрекъснато развитие и обогатяване както на принципите, така и на нормативните системи и методи, изобщо на целия инструментариум, на всички теоретични и практически подходи.

III. ДЪЛБОКАТА ПРОМЯНА, КОЯТО ИСКАМЕ ДА ОСЪЩЕСТВИМ, ДА СТАНЕ ДЕЛО И СЪДБА НА ВСИЧКИ ТРУЖЕНИЦИ

Другарки и другари,

Както се вижда, ние имаме верен отговор на новите въпроси, които поставя пред нас строителството на социализма, верни ориентири за преустройството на нашето общество.

В такъв случай в какво се състои своеобразието на сегашния момент?

Digitized by Google

Този въпрос е законен, ще повторя, като се има предвид:
— че разполагаме с концепция, която е формирана в съответствие с научни принципи;
— че разполагаме и с необходимите практически подходи, с които ще провеждаме нашите предначертания;
— че извършихме важни изменения, с което се осигури онзи минимум от социалиополитически и организационни предпоставки, без които не можем да вървим напред.

Даваме си също така сметка, че за да се осъществява понататък преустройството, ни предстои още огромна работа. Работа за развитие и на нашата концепция, и на практическите подходи, и на цялата съвкупност от материални фактори, обществени отношения и духовни процеси, формиращи обществената ни действителност.

Нашата главна, решаваща точка — опора в преустройството — това са народът и партията, партията и народът.

— От една страна, **целта** на преустройството е създаването на все по-добри материални, социални и културни условия за живот на хората, за тяхното разгръщане и утвърждаване като действителен субект на управлението и на всички обществени процеси.
— От друга страна, революционното дело на преустройството засяга всеки човек в нашата страна. То е **невъзможно** без творческата преобразяваща роля и активност на народните маси.

В началото на преустройството естествено беше да се заемем с неща, които опираха главно и преди всичко до ръководните партийни, държавни и стопански органи. На този етап, съобразявайки се с интересите на трудовите хора и отчитайки тяхното мнение, трябваше да се разработят нови виждания и теоретични постановки, да се подготвят съответни нормативни документи, да се формира нов инструментариум на практическата работа. Още тогава обаче си давахме сметка, че **не е достатъчно да се отчита само интересът на народа, защото преустройството е дело, което може да се осъществи само чрез народа, чрез неговата активност, чрез неговото социално-историческо творчество.**

Сега, когато навлизаме в същността на преустройството, пред нас с целия си ръст се поставя кардиналната задача: **духът, патосът, съдържанието на преустройството да проникнат широко сред милионите хора, да се асимилират дълбоко от милионите хора, да се затвърдят практически в дейността на милионите хора.**

Превръщането на преустройството в дело на народа — това следва да бъде сега стратегия в нашата работа за практическото осъществяване на Юлската концепция.

Това означава, че всяка конкретна стъпка, всяко конкретно действие, всяка конкретна мярка в нашата работа следва да разкрива и да материализира тази стратегия, като се утвърждават народните маси като творци и движеща сила на преустройството.

Стратегията и тактиката на преустройството се преливат една в друга, те са две органично свързани страни на един и същ медал.

— Колкото повече „стратегия" има във всеки тактически ход, толкова по-силна, действена и ефективна ще бъде тактиката.

Digitized by Google

И, обратно, колкото повече „тактика“ има в провеждането на стратегията, толкова повече нашата стратегия ще бъде вярна и жизнеспособна.

Задачата да се пренесат изцяло сред милионите хора духът и съдържанието на преустройството, загелнали в Юлската концепция, означава в същото време на основата на новото, което се създава в опита на народните маси и на техните самоуправляващи се общности, да се обогатява самата концепция.

Следователно става дума за процес, който трябва да се осъществява и „от долу“, и „от горе“, като неговата основа е една: творчеството на милионите хора.

Оттук задачата: преустройството, преминавайки отново и отново през чистилището на теоретичните разработки, да се пренася в реалния практически живот с всички атрибути, които са присъщи на този процес. Тези две дейности — теоретичната и практическата — следва да образуват едно единно цяло, да си взаимодействуват непрекъснато, да се сливат една с друга.

Позволете ми да се спра по-подробно на въпроса за необходимостта преустройството — като теория, практика и опит — да се „смели“, използвайки ленинската терминология, от народните маси, да се затвърди сред тях практически.

В хода на преустройството ние създаваме редица обективни условия, които водят и не могат да не водят към това. Има се предвид, че сега човекът започва да живее и работи в нова ситуация.

Този проблем се отнася не само до социалистическия начин на живот, както сме свикнали да казваме. Той засяга всички, буквално всички аспекти на съществуването и развитието на човека.

Ние разглеждаме човека като съвкупност от обществените отношения. От тази гледна точка:

— нова е **икономическата** позиция на човека;
— нова е **социалната** позиция на човека;
— нова е **политическата** позиция на човека;
— нова е **идеологическата** позиция на човека;
— нова е **нравствената** позиция на човека.

Изобщо в условията на самоуправлението се осигуряват **нови механизми за формирането и реализацията** на личността. **Би било обаче наивно да се мисли, че щом като са налице обективни условия, превръщането на преустройството в дело на народа ще протича от само себе си, автоматично.**

Ще има ли трудности в това отношение? Да, ще има, защото се отнася за дълбоко преустройство в съзнанието на хората, включително на кадрите и на комунистите. Става дума за това **да влезе в действие човешкият фактор, да се въвлече народът в преустройството.**

В съзнанието на хората и в дейността на трудовите колективи сега се извършват сложни процеси на преоценка на старото и на утвърждаване на новото. Трудовите колективи вече функционират в съответствие с новия Кодекс на труда и Правилника за стопанската дейност. В същото време и в техния живот наред с новото продължават да съществуват прояви на старото. Това показва колко сложен е процесът на преустройството в съзнанието, труда и поведението на хората, колко важна и неотложна е за-

Digitized by Google

дачата да се затвърди практически преустройството в самия живот.

В най-общ вид може да се каже, че започналото у нас преустройство набира сили и постепенно се разгръща. Преустройството няма алтернатива. Народът и партията като цяло са за преустройството.

От тази гледна точка може да се направи изводът: **в страната се създава качествено нова политическа обстановка, благоприятна за по-нататъшния ход на преустройството.**

Същевременно тук е много важно **да се разграничат две неща.**

— Преди всичко това е фактът, че **стратегическото съзнание на партийното ръководство не се е превърнало още в стратегическо съзнание на всички хора, на цялото общество.** Това е въпрос на време. Няма случай в историята, когато дълбоките промени се асимилират от всички слоеве изведнъж, на един дъх.

— Ленин подчертава, че след всяка дълбока политическа и социална промяна има нужда от време, за да се усвои тази промяна.

— Осъзнаването на една или друга политическа промяна е сложен и нерядко продължителен процес на коренно преустройство на индивидуалното и общественото съзнание, на социалната психика, на господстващата система от ценности, норми и правила на поведение.

— **Другата страна на въпроса е как милионите хора в новите обективни условия да станат активна движеща сила на преустройството още днес, още утре.**

Ако за първия въпрос е нужно време, и то немалко, то втория въпрос партията може и трябва да реши още сега. Без това нашето дело не може да се задвижи и да се доведе докрай.

Кое е главното на сегашния етап, за да се пренесе изцяло преустройството в реалния практически живот, в дейността на милионите хора у нас?

Самият живот ни доведе до извода, че и в това отношение е нужна принципно нова опорна точка.

— Задачата да се разгръщат инициативата и активността на трудовите хора не може повече да се решава само с директиви и указания от горе.

— Всичко това трябва да се постави на друга основа, на основата на самоуправлението.

Ако искаме да обобщим, би могло да се каже: да стане преустройството плът и кръв на всекидневния живот означава **дълбоко да се навлезе преди всичко в онази част от обществената система, в която се извършва материалното и духовното възпроизводство, в която се създават ценностите, в която се разгръща дейността на политическите, социалните и културните организации, където се осъществява самодейността на гражданите.**

След Юлския пленум ние неизбежно трябваше да извършим преобразования и в органите на властта.

— Иначе не би могло да бъде. За да се разгърне изграждането на структурите на самоуправлението, необходимо е цялото общество, неговите жизнени сили да се освободят от бюрократичната опека на редица досегашни органи, да се създадат органи от нов тип.

Но главното е дълбокото и стигащото докрай преустройство

Digitized by Google

в онези сфери, където ще функционират самоуправляващите се общности в производството и населените места, където ще се разгръща самодейността на хората чрез техните организации, сдружения и други форми на изява.

— Това ще бъде дълбок процес на икономически, социални, политически, духовни и други преобразования.
— Очевидно отнася се за неща, които са свързани с условията на възпроизводството на човека, с условията на неговия бит и домашна среда, с условията на духовното общуване, с условията на реализацията на хората, с начина на техния живот.

Това е сега въпросът над въпросите на нашето развитие, на съдбата на преустройството.

Всичко останало е или следствие, или условие, за да се отиде докрай в решаването на посочената задача.

С други думи, **задачата е дълбоката промяна, която искаме да осъществим и ще осъществим, да стане кръвно дело, съдба на всички труженици на нашето общество.**

Кои са **решаващите подходи** за това?

На първо място, това е превръщането на трудовите колективи и територималните общности в стопани на социалистическата собственост и субекти на нейното управление.

— Самият акт на предаване на обектите на социалистическата собственост за стопанисване и управление е сам по себе си исторически. Но сега решаващото е трудовите колективи, територималните общности на населението да поемат своите права, отговорности и задължения, да се научат **да стопанисват, да израснат като стопани.**

На основата на създадената нормативна база, на основата на натрупания опит от нашите пионери в това дело следва:

— да се отстранят допусканите слабости в хода на подготовката за предоставяне на обектите на социалистическата собственост за стопанисване и управление от трудовите колективи;
— да се освобождават от административни излишества договорните отношения;
— реално да се отчитат специфичните условия и изискванията в работата на всеки колектив, на всяко звено;
— да се постига най-пряка връзка на стопанисването с резултатите от съответната дейност.

Същевременно и от държавните органи, и от самоуправляващите се структури трябва добре да се разбере, че в решаването на въпроса за стопанисването на социалистическата собственост не може да има кампанийност. Това е процес на непрекъснато взаимодействие между тези органи и структури в съответствие с новото разпределение на функциите на управлението в цялата обществена пирамида. Само по този начин ще превърнем ежедневието на хората в ежедневие на стопани, заинтересовани от обогатяването на социалистическата собственост като единна и неделима.

На второ място, това са икономическите регулатори. Те са, образно казано, живецът за преустройството на всеки член на обществото, те определят в най-голяма степен и отношението на милионите хора към преустройството на цялото общество.

Кое сега е най-съществено?

Същественото е икономическите регулатори и тяхното въздей-

Digitized by Google

ствие да се „приземят", да стигнат без деформации до всеки трудещ се, до всеки гражданин:

— и чрез новия принцип за формиране на основните заплати и тяхното нарастване;
— и чрез влиянието на финансово-кредитния механизъм в зависимост от това, доколко ефективно се насочват и използват ресурсите;
— и чрез системата от санкции за неизпълнение на договорните задължения, за неритмично производство, за некачествена и неконкурентоспособна продукция.

Това е, така да се каже, общото изискване, общата норма. То трябва да се конкретизира за всяко звено и в производството, и в другите сфери в съответствие с техните вътрешни закономерности и специфични особености, да стигне до отделния гражданин.

— Чрез икономическите регулатори той трябва да почувствува, разбере и осъзнае: какво означава неговият трудов принос — за самия него, за колектива, за обществото; как го оценяват; как се отразява тази оценка за неговото развитие като труженик, творец и потребител.

Не бива заедно с това да създаваме погрешна представа (а подобна нагласа има у някои кадри, специалисти и колективи), че прилагането на икономическите лостове е панацея на всички беди и ще върви гладко и безпроблемно.

Защо?

— Защото при сегашното преходно състояние на икономиката, в условията на все още неравностойното икономическо положение на различни социални общности, икономическите регулатори ще се разгръщат постепенно.
— Защото е естествено при тези условия държавата активно да направлява процеса, постепенно разширявайки територията и предимствата на икономическите регулатори.

Практиката недвусмислено потвърждава също така **голямата роля на находчивостта, активната позиция и инициативността на ръководителите** за овладяването на икономическите регулатори от трудовите колективи, за разгръщането на тази основа на техния трудов и творчески ентусиазъм.

На трето място, това са интересите на милионите хора, интересите на всяка личност във всяка социална общност.

Трябва много добре да се разбере и осъзнае от всички ни: не „хванем" ли интересите на отделния труженик, на специалиста, на ръководителя, на колектива, на социалната група, на населението, няма да можем да насочим, да вдъхновим милионите воли, да спечелим всеки за преустройството.

А за да се стигне до това, трябва да се извърви пътят от интересите на обществото към интересите на организацията, предприятието, института, общината, кметството и т. н. — до интереса на отделната личност. И, обратно, от личния интерес — до интересите на цялото общество.

Сега ние много разчитаме на новия принцип на заплащане, на акордната система, на вътрешната стопанска сметка, на бригадната и програмната организация, за да мобилизираме личния интерес.

Изстраданият опит ни показва, че тук има да се разчистват много пластове, много формализъм и бюрократизъм.

Digitized by Google

За да превърнем интереса в двигател на социалното творчество на масите, е необходимо:

— да се простим с уравниловката в оценката и резултатите от труда;
— да се преборим с либерализма, като създадем възможности за необходимата диференциация в заплащането и стимулирането на труда при осигурен социален минимум за всеки гражданин;
— да се укрепват правата на трудовите колективи самостоятелно да определят и регулират своя състав, те сами да решават дали да държат, или да не държат храненици;
— да се отчитат интересите на предприятията и стопанските организации, да се прекрати веднъж завинаги практиката на необосновано изземване на средствата и тяхното придвижване „на горе", както и опрощаването на дълговете — от клиенти, от доставчици, от банки и т. н.;
— да се внесе прелом в оценката на кадрите на всички равнища в съответствие с принципите на самоуправлението.

Няма да бъде пресилено, ако кажем, че с малки изключения всяка изброена дотук задача опира до това, да **се научи всеки от нас да работи в съответствие със своите права, отговорности и задължения.**

И още нещо. Основната работа по овладяването и насочването на интересите долу — в основата на пирамидата — трябва да „вършат" икономическите лостове.

— Тук не се спирам на извъникономическите интереси, на духовните стимули и т. н. Но те винаги трябва да бъдат на въоръжение, защото интересите се проявяват комплексно, в тяхното многообразие.

Научен анализ, висока информираност, конкретна отговорност за проявлението и насочването на интересите навсякъде — това са едни от най-съществените условия, за да ги превърнем в съюзник и двигател на преустройството, за да въвлечем в него трудовите хора.

На четвърто място, навлизането на преустройството във всекидневния живот на милионите хора е органично свързано с развитието на социалистическата демокрация.

Определящото сега е да превърнем социалистическия демократизъм в мощен лост на преустройството и същевременно чрез самото преустройство да изградим нов тип социалистическа демокрация у нас.

Става дума за демократизъм, в който са заложени жизнеността и хуманизмът на нашия социалистически обществен строй, демократизъм, който достига до отделния човек, до всяка клетка на обществото.

За успех в тази насока вече се създават необходимите предпоставки.

— Върху новите икономически връзки в страната се извършва **ново разпределение на властта** в обществото.
— По принципно нов начин се залагат и осъществяват **организационните връзки** между различните звена на властта.

Новият тип социалистически демократизъм, който създаваме, не се основава върху предишната еднопосочна йерархия.

— Органите на самоуправлението на трудовите колективи и териториалните общности на населението ще се **формират „отдолу на горе".**

Digitized by Google

— **„От долу на горе“** ще се формират правата, отговорностите и задълженията на тези органи.
— Ето защо наше първостепенно задължение е да укрепваме и развиваме върху принципите на самоуправлението **новите връзки и взаимоотношения между отделните звена на властта.**
— Нужни са **конкурентност на ръководните кадри,** издигане на повече от една кандидатура и реално обсъждане на кандидатурите.
— Нужно е да дадем още по-широк път на **честните и предани на народа и на делото на преустройството хора** — комунисти, сдружени земеделци и безпартийни.

Необходимо е да се създадат **реални условия за дискусия, за свободен обмен на мнения, свято да се спазват законите и свободите на гражданина, предоставени му от социалистическото законодателство и осветени от Конституцията.**

Ние трябва да използваме животворните условия и атмосферата на социалистическия демократизъм, **за да издигнем чувството на взаимна отговорност и взаимна подкрепа** на хората и на социалните общности.

По такъв начин, **като си поставяме задачата да изградим нов тип демокрация, ние фактически започваме да осъществяваме, по думите на Ленин, прехода „към истинско народно самоуправление“ — преминаването от власт в името на народа към власт чрез народа.**

Какво означава всичко това?

Това означава революция в обществените отношения „от долу на горе“. Да, революция в същинския смисъл на думата, чиито последици тепърва ще осъзнаваме.
— Това поражда революционен дух и ново политическо съзнание, формира у хората единна, масова воля за промяна.
— Това означава нов начин на участие на народните маси в историческия процес, утвърждаването им като действителни творци на историята.

Както се вижда, новият тип социалистически демократизъм се отличава с всеобхватност: той обхваща всички сфери на живота и особено определящата сфера — икономиката, формира нов тип обществено съзнание, определя нови принципи на социално действие.
— Ние не просто разширяваме демокрацията, **но и пристъпваме към нейното действително разгръщане там, където хората работят и живеят.**
— При положение, че овластените стопани вземат в свои ръце управлението на производството, те са пряко заинтересовани от своята работа и от работата на своя колектив.
— Те са пряко заинтересовани от правилността на решенията на всяко по-горно равнище, от кадърността на хората, упълномощени да вземат тези решения.
— И още нещо, те не само са заинтересовани, но и разполагат с право на контрол и въздействие върху работата на звената на по-горните равнища.

С една дума — демокрацията става дело и отговорност на самия народ.

Ето това е новото.
— Затова повече отвсякога се нуждаем от засилване на изборното начало: изборността да обхване не само управлението

Digitized by Google

на стопанските организации и формирането на висши, местни и други представителни органи, но и управлението на държавните организации и учреждения — научни, културни, образователни, от социалната сфера и други.

Новият тип социалистическа демокрация в нашата страна не може да бъде осъществен, ако не го обезпечим юридически, ако не направим своевременно адекватен юридически превод на неговите основни изисквания, ако не изградим неговата правна граматика.

— Този юридически „превод" е съществена част от практическите мерки и подходи, утвърдени от Ноемврийския пленум на ЦК.

Нещо повече — тази част от практическите мерки и подходи придобива първостепенно значение. С нея ни предстои сериозно да се захванем.

— Това ще бъде важна изява на по-нататъшното развитие на нашата държава като **правова социалистическа държава,** обективно условие за реалното участие на хората в самоуправлението.

Проблемите тук несъмнено са много. Искам да обърна внимание на две тясно свързани насоки на предстоящата ни работа.

Първата насока се отнася до реформата в правната система.

— За успешното осъществяване на преустройството на нашето общество е особено важно законодателството да се постави в съответствие със самоуправлението, с икономическите методи за ръководство на народното стопанство и другите сфери.

— Крайно време е **да се преустанови усложняването на** правната уредба.

Във връзка с реформата в правната система искам да отбележа и още един момент.

Сега се нуждаем не само от привеждане на съществуващата правна уредба в съответствие със самоуправлението.

Ние се нуждаем и от нови закони.

— Необходим е например **нов закон за народните съвети, за местното самоуправление.**

— Необходим е **Кодекс на самоуправляващите се организации,** който да кодифицира и систематизира основните и общите правила за самоуправлението на тези организации. В него трябва да се очертаят и специфичните правила за самоуправлението в отделните сфери — стопанските организации, научните организации, организациите от социалната сфера и т. н.

Втората основна насока се отнася до преустройството в работата на съдебните и прокурорските органи.

— Тук особено значение има обстоятелството, че **дейността на съдебните и прокурорските органи продължава да бъде насочена не срещу причините, а срещу последиците от антиобщественните прояви, престъпления и други закононарушения.**

— Освен това необходимо е **да се разшири и кръгът на тяхната дейност.**

— Редица въпроси, свързани с правата и законните интереси на гражданите, предоставени сега на административни, в това число и на многобройни контролни органи, на разни видове комисии, трябва да се „върнат" на съдебните органи.

Нашето общество настоятелно изисква от съдебните и проку-

Digitized by Google

рорските органи да действуват в пълно съответствие със законите.

Те действително трябва да действуват от името на народа, а не от името на една или друга инстанция, на една или друга личност.

— Затова на всеки опит за натиск или намеса в тяхната дейност следва да се дава гласност и той следва да се пресича, откъдето и да идва — от местни или централни, от държавни или партийни органи, под каквато и форма да се проявява — открито или прикрито.

— Всеки опит за натиск и намеса трябва да се оценява не само като грубо нарушение на законността, но и като нарушаване на нормите на партийния и обществения живот, изобщо на социалистическия морал.

Подобаващо място в дейността на съдебните и прокурорските органи трябва да заеме и **превантивната дейност.** А без засилване на тази дейност, без повишаване на нейната резултатност за истинско преустройство в работата на съдебните и прокурорските органи не може да се говори.

Ние решително трябва да издигнем и да отстояваме авторитета на социалистическите закони.

— Нужно е строго да се съблюдава правилото: да не се допускат решения на партийни, държавни и стопански органи на което и да е равнище да влизат в противоречие със законите на страната.

— Нужно е да се формира у всеки гражданин, у всяка социална група уважение към нашите закони, което значи уважение към Народна република България.

Както е известно, в нашата страна съществуват мощни организации, които обединяват милиони хора от гледна точка на техните интереси и изяви.

— Имам предвид Профсъюзите, Комсомола, Отечествения фронт и всички други масови организации.

Естествено от само себе си се разбира, че всички тези организации също трябва да се преустройват в духа на принципите на юлските решения като част от нашето самоуправляващо се общество.

Същевременно не можем да не държим сметка, че интересите на отделния човек са най-различни, всестранни. Следователно те не могат да бъдат регламентирани само в рамките на тази или онази организация.

Затова у нас съществуват голям брой организации според личните интереси и влечения на хората — на трезвеници, на марколюбители, на книголюбители, на кинолюбители и пр.

— В това отношение ние имаме богати традиции за самодейни изяви, за разгръщане на самодейността в читалищата, училищата и т. н. Неслучайно казваме, че сме „република на самодейността".

— Не можем да отнемем правото на съществуване на такива сдружения. Нещо повече, подобни сдружения ще се увеличават — едни ще отмират, ще се изграждат нови. В условията на самоуправлението този процес е естествен и необходим.

Това означава, че не е правилно да се противопоставяме на създаването на самодейни групи, самодейни сдружения, на други самодейни форми за изява на хората.

Digitized by Google

Но ние сме организирано общество, в което нито трябва да се създават условия, нито да имат основания да избуяват анархия, хаос и демагогия.

Самоуправлението и демокрацията нямат нищо общо с анархията, с хаоса, с демагогията.

Ние сме социалистическо общество, имаме социалистически принципи и социалистически начин на живот, които трябва да се съблюдават.

— Така че е напълно нормално и редно подобни самодейни сдружения, обединения и пр. да се формират в самоуправляващи се социални общности, в рамките на тези общности като неделима част от тях, а не като затворени и откъснати касти.
— Така тези самодейни форми ще могат да получават необходимата помощ, да обогатяват живота на самоуправляващите се социални общности и да бъдат под техен контрол.

На пето място, в сегашните условия нараства още повече ролята на духовната сфера.

Създаденият в тази сфера потенциал позволява и тук да си поставим принципно нови задачи, да издигнем на ново равнище нашия духовен живот.

— В последно време в Централния комитет на партията и в Министерския съвет се пристъпи към разработването на важни въпроси, свързани с преустройството на духовната сфера.
— Но основните постановки още не са формирани. Вниманието ни бе насочено преди всичко към преустройството в икономиката. Тепърва предстои да навлезем в проблемите на духовната сфера, след което вероятно ще проведем пленум на Централния комитет на партията.

Искам изрично да подчертая: **независимо от напредъка, от успехите ни ние сме изправени и тук пред непосредствената задача да осъществим преустройство в съответствие с изискванията на Юлската концепция.**

— Вярно е, че в организацията на духовния живот у нас се реализираха дълбоки промени, свързани преди всичко с обществено-държавното и държавно-обществеността начало, с разпространяването на културните постижения в страната и в чужбина, с утвърждаването на качествено нови форми за възпроизводство и обогатяване на духовните ценности и така нататък.
— Сега обаче трябва да се отиде по-нататък: **да се осмисли направеното от нови позиции и запазвайки го в диалектически снет вид, да се преустрои то решително.**

Да вземем **художествената култура**, където имаме и ценни традиции, и значителни постижения. И тук животът предявява принципно нови изисквания, чието реализиране не може повече да се отлага.

В тази област сега е изключително важно да се създаде нова организация, която ще „доведе" културата във всеки дом, махала, село, град, самоуправляваща се общност. Наред с другото тази задача изисква:

— Да се даде широк път на развитието на културните дейности в самоуправляващите се социални общности — териториал-

Digitized by Google

ните единици и трудовите колективи, където живеят и работят хората, да бъдат органична част от тези общности.

— Особено значение сега има търсенето и утвърждаването на нови форми за разпространяване на художествени ценности чрез киното, театъра, музиката, за интеграция на професионални и самодейни състави, за свободно формиране на творчески колективи и т. н.

— Заедно с това усилията да се насочват не към местното развитие на всички духовни ценности и дейности, от които се интересува населението, а към осигуряване на възможности хората да общуват все повече с най-доброто, създавано и в тяхното селище, и в съседното, и в областта, и в останалите области, и в столицата, и в цялата страна, и в други държави.

Време е да преодолеем съществуващия „феодализъм" в изграждането и използването на материалната база на духовния живот.

— Защо например в селищата и в общините да не се утвърждават читалищата като естествен център на духовния живот, за който да се грижат всички — и териториалните общности, и трудовите колективи, и обществените организации?

— В сравнение с окръзите областите създават по-добри възможности за разпространяване на културните ценности. И те трябва добре да се използват.

— Всичко, което имаме сега в страната — театри и други културни институти, — трябва да се запази.

И още някои съображения.

Когато говорим за култура, ние имаме предвид не само литературата, музиката, театъра, техните постижения, тяхната социална ефективност.

— Става дума и за информацията, за новите потребности от информация и във връзки с това за нова информационна политика.

— Защото начините и средствата за информация са важен фактор, който определя качеството на мисленето, труда и поведението, облика на човека, на човешките общности, на обществото.

— Защото от информацията зависи качеството не само на науката, културата и образованието, но и на всяка друга сфера и особено качеството на производството.

Тук са нужни и ново мислене, и нов подход, и нова материална база. И естествено всичко трябва да се развива на основата на формулата за синтез на науката, информатиката и компютъра.

Нужни са нови виждания, нови подходи и за развитието на нашето образователно дело.

— По редица от генералните въпроси на образованието ние имаме съвременна концепция. В някои отношения тя вече се претворява в живота.

— Нужно е обаче да развием и обогатим нашата концепция с оглед на новите реалности, да постигнем ново качество на образователния процес, неговото съдържателно обновяване, неговата обвързаност с потребностите на обществото.

Digitized by Google

Необходимо е да се осигури оптимален принос на науката в реализацията на новия модел на социализма у нас. Искаме ли да бъде България високоразвита страна, трябва да имаме високоразвита наука.

— Това поставя особено големи отговорности както пред природните и техническите, така и пред обществените науки.
— И заедно с това изключително важно е да имаме механизъм за бързо използване на световните постижения в науката, техниката и технологията.
— Нужно е да се изгради жизнеспособна, гъвкава, високоадаптивна система на науката, която да реагира бързо на сегашните и на бъдещите потребности на обществото.

Искам да информирам Националната партийна конференция, че предстои обсъждането и утвърждаването на цялостен документ за по-нататъшното развитие на научния фронт у нас.

Предстои също така да разгледаме и решим въпросите, свързани с преустройството на ръководството на духовната сфера върху принципите на самоуправлението.

— Стремежът ни е последователно да се приложи този принцип с всички произтичащи от това следствия.
— На такава основа ще се преустроят художествено-творческите, научните и научно-техническите съюзи.

В светлината на казаното задача на партията и на цялото общество е да се издигат по-нататък ролята и значението на българската интелигенция в процесите на преустройството.

— Известно е колко вдъхновено и всеотдайно българската интелигенция прие като свое делото на социализма, колко много дължи нашето общество на своята интелигенция за успешното претворяване на ленинската априлска линия на партията в живота.
— Няма съмнение, че и сега, във времето на преустройството, когато всички сфери на живота са жадни за наука, за култура, за висока квалификация, нашата интелигенция ще се окаже на висотата на своето призвание.

Разбира се, ние отчитаме, че за да имаме успех в това отношение, трябва да решим някои проблеми, включително социални, които са свързани със състоянието на интелектуалния потенциал на нацията.

Неразделна част от концепцията на партията за преустройството на духовната сфера и в известен смисъл нейн стожер е проблемът за духовните ценности.

Насочвайки усилията си към изграждането на нови хора и на нови общности, ние трябва да си даваме сметка за онези ценности, които ще бъдат „душата" на тези хора и общности, ще определят тяхното поведение, отношението им към света. Аз нямам намерение да развивам теорията по този въпрос, която между прочем ние чакаме отдавна от нашите обществоведи.

Ще споделя само някои предварителни съображения.

Сега и в областта на създаването на духовни ценности, и в областта на тяхното разпространение много важно е да знаем от кои извори ще пием, откъде ще черпим вяра и вдъхновение за творчество.

Първо, ние знаем, че нашият народ не е от вчера, че неслучайно през последните години разровихме цялата си история.

Digitized by Google

Сторихме го, за да преутвърдим онезн прогресивни ценности, които сме създавали през вековете и които са наш национален капитал.

Второ, и сега, извършвайки преустройството, ние неслучайно пак се връщаме към революционните борби на партията, към победата на нашата социалистическа революция. Защото оттам черпим поуки и пример, норми за живот и служба в името на народа, в името на човека и прогреса.

Трето, оценявайки делото на Юлския пленум като революционно, ние го свързваме с априлската линия на партията, с всичко онова ценно и непреходно, което създадохме като народ и партия след 1956 година.

Ето с този капитал ние ще преобразуваме ценностите на социализма, ще ги преутвърждаваме, ще създаваме нови ценности.

Дълбоката промяна в отношенията на собственост, развитието на демокрацията, самоуправлението на обществото — всичко това ще доведе до ново качество на ценностната система на обществото.

— По-нататъшно развитие и обогатяване ще получи **социалистическата нравственост**. Основа за това са предпоставките за социална справедливост, еднакво задължителната дисциплина за всички и, ако щете, еднаквите норми, които ще определят поведението на човека в новите социални общности.
— Преустройството ще издигне на нова висота нашия **социалистически хуманизъм**, защото негова сърцевина е грижата за човека, за неговото щастие и добруване.
— Не ще и съмнение, че премахвайки всички условия за отчуждаване на човека от обществото, поставяйки си високи цели, ние обогатяваме патриотичното чувство на българина, неговия **социалистически патриотизъм**.

Разбира се, говорейки за ценностите на социализма, ние не бива да забравяме **основното, определящото**:

— Независимо дали става дума за производството, за битовите отношения, за работата на средствата за масова информация или за нещо друго, ние не бива и не можем да отстъпваме от класово-партийния подход, от изискванията на нашата марксистко-ленинска методология.
— Всичко, което правим, не е само наше национално дело. Извършвайки преустройството у нас, ние оставаме верни на своя **интернационален дълг** към делото на социализма изобщо, даваме своя принос като народ и партия за тържеството на нашия комунистически идеал.

На шесто място, превръщането на преустройството във всенародно дело поставя нови изисквания пред нашата политическа, идеологическа и организаторска работа.

В новите условия ролята на субективната страна на човешката дейност в лицето на политическата, идеологическата и организаторската работа нараства както никога досега. И в тази област ние се нуждаем от принципно нови виждания, постановки и подходи.

Отговорни са задачите преди всичко в политическата работа.

Ние достигнахме такова равнище, когато в самия характер на политическата работа настъпват съществени изменения. **На настоящия етап свързваме политическата работа преди всичко**

Digitized by Google

с осъществяването на принципа на самоуправлението. От самоуправлението тръгва, в самоуправлението се съсредоточава, към самоуправлението се връща всичко, което днес отнасяме към сферата на политиката, на политическата работа с народа и за народа.

Това е новото и главното.

— Критерий за **политическа зрелост**, за **правилен политически подход**, за **висока политическа култура** сега става качествено новият растеж върху основата на самоуправлението.

С оглед на това се изменят **съдържанието** и **насоките** на политическата работа.

За да се ръководят успешно икономиката и останалите сфери на обществения живот:

— **вече не е достатъчно да се отчитат изискванията на обективните закономерности само на национално равнище, само от гледна точка на национални критерии и показатели.**

Закономерностите, които се разгръщат, са от такъв характер, че те пряко засягат развитието и функционирането на всички структури на обществото. **В зависимост от това сега е нужна нова философия, нова постановка за условията, които ще осигурят тяхното действие.**

Нашето социалистическо общество е планово. И занапред чрез новите икономически регулатори ние ще осигуряваме такова развитие.

— Новото сега е, че гарантирайки изпълнението на общата стратегия, ние искаме да превърнем всяка самоуправляваща се единица в система, която сама ще изработва **своя политика** в съответствие с общата стратегия. По такъв начин **чрез осъществяването на тази политика тя ще дава решаващ принос** и за собственото си развитие, и за постигане на общите цели на обществото.

Сега ние можем и трябва да си поставим такава задача например по отношение на всички области, на всички региони на страната.

Създаденият мощен материално-технически, кадрови и духовен потенциал позволява:

— в разработването и решаването на проблемите на националното развитие да участвува със свой принос всяка териториална система;

— защото, както е известно, новото се ражда преди всичко в живия живот, в практиката, в опита на милионите хора.

С оглед на това ние трябва просто да се разделим с представата, че партийната политика, нейната стратегия и тактика са дело само на висшите партийни форуми и органи, по-конкретно на Централния комитет, на Политбюро и на Секретариата.

— След Априлския пленум на ЦК на БКП ние възстановихме принципа на колективността в работата на партията и на нейния Централен комитет. Осигурихме също така участието на всички партийни органи и на партийните организации в обсъждането и разработването на важни партийни и държавни документи.

— **Сега трябва да отидем по-нататък: да осигурим колективния принос на цели региони, на отделните области и на столицата в развитието и обогатяването на партийната политика,**

Digitized by Google

принос, който да намери израз в изработването и провеждането на важни стратегически решения, които да се утвърждават като такива и на национално равнище.

— С това, в духа на демократическия централизъм, не подценяваме ролята и отговорността на централните органи за формирането и провеждането на нацноналната стратегия. И в бъдеще тя ще бъде огромна и незаменима. Главното е да се изменят механизмите на разработването на нацноналната стратегия.

— Така ще създадем условия да се разгърнат инициативите и творческите търсения в отделните териториални системи, с които ще се решават и собствените им проблеми, и проблемите на цялата страна.

— Навярно ще има и случаи, при които местното стратегическо решение, местният опит, местното виждане, когато са жизнени, обосновани и перспективни, могат да бъдат издигнати в ранг на национална политика.

Така нашата партийна политика ще бъде не само политика в името на целия народ, на цялата партия, но и политика, която се разработва и провежда чрез целия народ, чрез цялата партия.

Това е главното, за да се осигури масово въвличане на милионите хора във формирането на политиката, условия, при които те, трудещите се, неизбежно стават съпричастни на политиката на национално и на местно равнище.

Във връзка с това следва да се издигне на ново равнище идеологическата работа.

Сега е необходимо народът да се възпитава в принципите на самоуправлението, да превъзпитаваме всички в духа на самоуправлението и на тази основа да укрепваме дисциплината навсякъде.

Възпитание, самовъзпитание и дисциплина — това са главните политически фактори за практическо осъществяване на преустройството чрез партийните организации, чрез комунистите, работещи в различните звена и сфери на управлението.

Идеологическата работа трябва да активизира усилията и волята на народа за осъществяване на преустройството, което сме набелязали.

Оттук произтича задачата да се преустрои самата идейновъзпитателна работа.

— Това се отнася преди всичко до съдържанието на нашата идейновъзпитателна работа.

— Това се отнася и до формите на нейното осъществяване. Сегашната система на политическа учебна година е остаряла.

— Това се отнася и за практическата насоченост на политическата просвета и на пропагандата.

В логиката на преустройството, което извършваме, несъмнено имат свое място и промените в средствата за масова информация, на които нашата партия винаги е придавала изключително значение.

На Тринадесетия партиен конгрес и след него, особено на Юлския пленум на ЦК на БКП, бяха определени новите подходи в начина, по който трябва да се отразява и осветлява ходът на преустройството у нас. Това са подходи, които засягат непосредствено въпросите:

Digitized by Google

— за диалектиката на новото и старото, на голямата правда и „малката правда" в нашето общество;
— за гласността в средствата за масова информация и тяхната партийна позиция по извършващите се процеси;
— за разгръщане на критиката на отрицателните явления;
— за създаване на атмосфера на оптимизъм в страната, атмосфера на радост и гордост за родината.

Ясно е, че тези подходи ще се развиват и обогатяват, защото и идеите на преустройството не са абсолютни истини, неподлежащи на изменение. Нашият реализъм няма нищо общо с илюзии и утопии.

Ако разгледаме нещата от такава именно гледна точка, ясно е, че и средствата за масова информация също трябва да се преустроят.

Безспорно тук всички въпроси са важни:
— и кадровите въпроси,
— и въпросите на материално-техническата база,
— и навременното информиране на кадрите.

Главното обаче сега е, както подчертахме на Ноемврийския пленум на ЦК на БКП, да се внесат изменения в социалния статут и социалната роля на средствата за масова информация на всички равнища.

Пътят за решаването на тази задача минава през **територията на самоуправлението.** Следователно тук проблемът е как средствата за масова информация не само ще осветляват самоуправлението и ще подпомагат осъществяването му, но ще бъдат и негова органична част, как ще се вплетат, образно казано, в него.

Наложителни са дълбоки изменения и в организаторската работа.

В условията на преустройството повече отвсякога е необходимо да се заемем с въпроса **за стила на работа.**

Нужна е принципно нова концепция за стила на работа.

Ако искаме да дадем обобщен израз на всичко това, бихме могли да кажем: **създаваме условия за изграждане и функциониране на нов тип социални общности.**

В досегашните ни разработки не само беше изведена тази необходимост. Формулираха се и главните принципи, чието реализиране ще осигури това.

Сега е наложително да се направи следващата крачка.

В крайна сметка „лицето" на дадена социална общност, на дадена организация, на партията — това е стилът на работа. Как те въздействуват върху процесите — това е въпрос на стил. Как работят с хората — това също е въпрос на стил.

Затова сега на въпросите, свързани със стила на работа, следва да отделим подобаващо внимание.

IV. ПАРТИЯТА — УДАРНА СИЛА НА ПРЕУСТРОЙСТВОТО

Другари,

За успеха на революционното преустройство на нашето общество ролята на Българската комунистическа партия е решаваща.
— **Партията е призвана да бъде ударна сила на неговото осъществяване във всички сфери на живота.**

Digitized by Google

Тази нейна мисия се определя от характера и мястото на комунистическата партия като партия от ленински тип, като авангард на работническата класа и на народа.

— Под ръководството на партията се извърши най-дълбокото преобразование на българското общество — победата на социалистическата революция на 9 септември 1944 годнна.

— Партията начело с Георги Димитров поде борбата за изграждане на новото общество.

Априлските промени в нашето общество започнаха от партията и закономерно прераснаха в дело на народа за осъществяване на нейната лепписка генералпа линпя.

— В нашия обществен живот през този период имаше слабости. Но ние не допуснахме извращения в развитието на вътрешнопартийната демокрация, в нашата кадрова политика.

— Партията не само се утвърдн като политически авангард на работническата класа, но започна да прераства в партия на целия народ, боеспособна и единна.

И сега, в условията на преустройството, **Българската комунистическа партия е п трябва да бъде пачело на обновителните процеси, които се извършват у пас.**

— Както подчертахме и на Ноемврийския пленум, партията е в истинския смисъл на думата **гарант** на протичащите в нашето общество коренни изменения.

— Тя е **генератор** на революционни идеи и предложения за преустройството.

— Тя е **организатор** на борбата за качествено обновяване на социалистическото общество.

Следователпо ние твърдо стоим зад ленинските постановки за характера и ролята па комунистическата партия в изграждането на социализма.

— Като обявяваме, че партията няма и не бива да бъде „етаж" в йерархията на държавното управление, че тя няма да бъде субект на държавната власт, **ние не само не ревизираме ленинските принципи, а създаваме възможности за премахване па всички отклонения и деформации в прилагането на тези принципи.**

Освобождавайки се от неприсъщите й функции, партията ще може още повече да се извисн като политически авангард на народа, още по-действено ще се проявява нейната ръководна и направляваща роля в хода на преустройството.

И в условията на самоуправлението **на партията принадлежат отговорността и правото да чертае стратегията на нашето развитие, да формира основните насоки па социално-икономическото развитие па страната.**

— Партията ще осигурява **кадровите, политическите и идеологическите предпоставки за постигане на поставените пред обществото цели,**

— Тя ще направлява **възпитателната дейност** в съответствие с идеалите на социализма и комунизма.

— Партията ще осъществява действен **политически контрол за** изпълнение на набелязаните насоки за социално-икономическото развитие на страната.

Следователно за нас реалният проблем не е в това, има ли право партията да изпълнява ръководни политически функции, или няма такова право.

Digitized by Google

— За нас проблемът е с **какви средства и методи** тя ще осъществява своите ръководни функции в новите условия.

Ето от какво произтича **изискването за дълбоко преустройство в стила и методите на партийното ръководство на партията.**

— Ние трябва решително **да се откажем от административните** методи, партийните органи и организации не трябва да изземват функциите на държавните и стопанските органи.

— **Партията не може да подменя нито избраните органи на самоуправлението, нито самоуправляващите се общности.**

Времето на тези „навици" отмина. Партията трябва да осъществява своята ръководна и направляваща роля, своите стратегически и тактически задачи чрез партийните организации, чрез комунистите, чрез тяхната дейност в трудовите колективи и в териториалните общности. Тя трябва да бъде авангард на трудовите колективи и на териториалните общности, тяхно идеологическо и политическо сърце.

Важна е и промяната на позицията, на стила и методите на работа на държавните, стопанските и обществените ръководства. Те трябва да се откажат от практиката да се застраховат с мнението на партийните органи, с партийните решения и по този начин да правят партията отговорна за своята дейност.

Сега е особено важно да се налага последователно **политическият подход в партийното ръководство,** който съответствува на принципите на социалистическото самоуправление.

— Главното в нашия политически подход е укрепването на връзката между партията и народа, между народа и партията.

Трябва ясно да се осъзнае: партията ще изпълнява толкова по-успешно своята историческа роля в процеса на преустройството, колкото по-скоро и по-добре се преустройват партийните организации, комунистите, ръководните органи и кадри на партията съобразно с новите условия, съобразно с новите задачи и цели.

Искам във връзка с това да съобщя на делегатите на Националната партийна конференция, че **Политбюро обсъди и намери за целесъобразно да се въведе мандатна система в партията.**

— Предлага се занапред ръководните изборни постове в партията — от генерален секретар на ЦК на БКП до секретар на първична партийна организация — да се заемат за два последователни и по изключение за три мандата.

Това предложение единодушно беше подкрепено от пленума на Централния комитет, състоял се непосредствено преди Националната партийна конференция.

Кои са съображенията за подобно предложение?

Ние се ръководим от ленинските принципи и указания **за необходимостта от периодично обновяване на състава на ръководните органи на партията** като фактор за нейната жизненост, за укрепване и издигане на нейната боеспособност като политически авангард.

Ние отчитаме и **драгоценните традиции** на нашата партия, нейната априлска политика по отношение на кадрите.

— Кадровата политика на нашата партия е **политика на доверие и подкрепа на всички кадри,** на съчетаване на силите и възможностите на различните поколения, на смело издигане на млади кадри и тяхното сплотяване върху априлската генерална линия.

Digitized by Google

— Това е политика на **своевременно кадрово обновяване на всички ешелони,** включително на Централния комитет и на неговото Политбюро.

Сега ние издигаме тази политика на нов етап.

Както вече изтъкнах, ние трябва да държим сметка за това, че партията е призвана да дава тон в извършващото се обновяване на обществото, че редица неща следва да започват от самите нас, от нашия пример.

Всичко това изисква **да се развива и обогатява нашият подход в кадровата политика.**

— На сегашния етап ние трябва да отидем по-нататък с оглед да се осигурява постоянно обновяване на ръководните кадри. Тяхното развитие и движение да стане естествен и безболезнен процес, да не се допуска задържане на кадрите продължително време на един и същ изборен пост.

— С въвеждането на мандатната система ще създадем по-добри условия за повишаване и на авторитета, и на отговорността на кадрите, за тяхното възпитание в духа на марксистко-ленинските принципи и идеали.

Сега са ни необходими нов тип кадри и нов тип ръководители.

— Те трябва да разбират същността на новите процеси и явления, да чувствуват, че са подвластни на тези, от които са избрани, да работят като подвластни на тези, от които са избрани.

— Мандатната система ще ни позволи още по-пълно да отговорим на високите изисквания, които се поставят сега към политическите, нравствените и деловите качества на ръководните кадри.

Днес нашата партия разполага с достатъчно подготвени кадри, за да може последователно да приложи мандатната система от долу до горе.

— Очевидно този принцип би следвало да се въведе във всички обществено-политически и обществени организации, а също и в държавните органи.

Тук възниква и въпросът **не е ли целесъобразно постовете генерален секретар на ЦК на партията и първи държавен ръководител да не се заемат от един и същ човек.**

— В това отношение у нас също има традиции и опит.

— Сега самото преустройство на партията и на висшия ешелон на властта отново налага да се върнем към този въпрос.

Ако Националната партийна конференция намери всички тези съображения за правилни, те биха могли да се имат предвид при подготовката на изменеиията в Устава, които да се предложат на Четиринадесетия партиен конгрес.

Що се отнася до висшия ешелон на държавната власт, този въпрос ще бъде цялостно решен с промените в Конституцията, по които работи създадената за тази цел комисия.

Другари,

Когато говорим за преустройството на партията, особено значение има и **задачата да се ускорят процесите на демократизацията на вътрешнопартийния живот.**

— Новият тип социалистическа демокрация, към който се стремим, е невъзможен, ако изпреварващо не се развива вътрешнопартийната демокрация.

Този въпрос е свързан с по-нататъшното засилване на ко-

Digitized by Google

лективността и колективното начало в работата на партийните органи и организации, със създаването и гарантирането на **демократични условия** за най-пълно зачитане на мнението на комунистите в живота и дейността на всички клетки на партийния организъм.

— Необходимо е да се разширяват **публичността и гласността** в работата на партийните органи и организации, да се създават реални предпоставки партийната дейност на всички равнища да бъде открита за комунистите и трудещите се, да протича пред очите на всички.

Нужно ли е да се убеждаваме колко е важно сега първичните партийни организации и партийните групи да превръщат преустройството в лично дело и съдба на всеки комунист?

— Има ли нещо по-естествено от това партийните членове да бъдат начело на борбата за разгръщане на социалистическото самоуправление в трудовите колективи и териториалните общности, за осъществяване на стратегическия курс за качествено нов растеж? От това да се повишава тяхната авангардна роля и да се засилва техният личен пример в осъществяването на партийната политика?

В хода на преустройството възникват множество проблеми в живота и дейността и на новите местни партийни органи — **общинските и областните партийни комитети.** Предстои ни интензивна работа за решаване на тези проблеми.

— Очевидно основната задача сега е да **не се допуснат деформации при изграждането на структурата на апарата,** да се утвърждават изборните органи като работещи органи за политическо ръководство.

Проведените в навечерието на Националната партийна конференция отчетно-изборни събрания и учредителните общински и областни конференции показаха, **че комунистите изцяло одобряват курса на партията** за качествено нов растеж, за революционно преустройство на обществото.

— Те приемат като историческа необходимост осъществяването на тази политика.

Но, както и можеше да се очаква, **идеите на преустройството още не са се превърнали в политическо съзнание на всички комунисти, в основен стимул на тяхната дейност.**

Това още веднъж ни убеждава каква огромна работа ни предстои, за да приведем в действие цялата партия, да превърнем нейната воля и боеспособност в решаващо условие за осъществяване на преустройството във всички сфери на нашето обществено развитие.

V. ЗА ПЪРВИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРЕУСТРОЙСТВОТО И ЗА НАШАТА РЕШИМОСТ ДА ДОВЕДЕМ ТОВА ДЕЛО ДОКРАЙ

Все още е рано да се прави цялостна равносметка как се изпълняват решенията на Тринадесетия конгрес на партията и на Юлския пленум на ЦК на БКП. Изминалият период, макар и кратък, беше обаче динамичен и богат по съдържание, наситен с напрегната теоретична и практическа работа.

— Затова сега е важно правилно да оценим извършеното, да

Digitized by Google

направим съответни изводи за предстоящата ни работа.

До какво се свеждат първите практически резултати в осъществяването на преустройството?

Първо. Извършена е значителна работа за въвеждане на принципа на самоуправлението и за преустройството на дейността на народното стопанство върху икономическа основа.

— Създадохме социалистически самоуправляващи се организации.

— В сферата на **материалното производство** в съответствие с новия Кодекс на труда вече са изградени органи за самоуправление на трудовите колективи. За първи път с пряко и тайно гласуване бяха избрани бригадирите и ръководителите на предприятията, на обединенията и асоциациите, бригадните и стопанските съвети.

— Създадохме производствени комплексн н асоциации от нов тип, които вече разгръщат своята дейност.

— Влязоха в действие Правилникът за стопанската дейност и цялостен **пакет от нормативни документи** за управление на икономиката.

— Отиваме към принципно нов начин на **планиране.**

— Извършихме дълбоко преустройство на банковата система. Към асоциациите се изградиха реднца търговски банки, които поемат своите функции по контрола чрез лева върху стопанската дейност.

— Започна преустройството в **селското стопанство** в съответствие с новите виждания за издигане на този ключов отрасъл на качествено ново равнище.

— В началото сме на нов подем **в кооперативното движение,** което е призвано да играе съществена роля в преустройството и в разгръщането на възможностите за икономически растеж.

— Започна по-пълно да се използва **колективната и индивидуалната трудова дейност на гражданите** за допълнително производство на стоки и услуги.

Засилва се върху нова нормативна основа съвместната стопанска дейност между наши и чужди организации, което създава условия за разширяване участието на страната в международното разделение на труда.

Второ. Осъществено е ново териториално деление на страната, което поставя началото на дълбоки промени в характера на местните органи на властта в условията на самоуправлението, в техните права, отговорности и задължения.

Трето. Важни промени бяха направени във висшия ешелон на държавното управление.

— Закрихме съществуващите съвети към Министерския съвет и повечето отраслови министерства. Изграден е единен планово-икономически щаб на държавата.

Както се вижда, за кратък период ние осъществихме действително революционни преобразования, които вече се отразяват положително върху икономическия и социалния напредък на страната.

Това се потвърждава от високите и стабилни темпове, с които се развива икономиката.

— През двете години след Тринадесетия партиен конгрес **националният доход нарасна с около 11 на сто** изцяло за смет-

Digitized by Google

ка на повишаването на обществената производителност на труда.

— При общ прираст на промишленото производство през 1986 и 1987 г. 8,5 на сто най-динамично и стабилно се развиваха такива прогресивни и перспективни производства като електрониката, роботиката, машиностроенето, химическата и биотехнологическата промишленост и други.

— Бяха усвоени нови и усъвършенствувани изделия и технологии, обнови се значително произвежданата продукция.

Наред с това трябва да се отчете, че действието на някои сили и тенденции, наследени от екстензивното развитие, забавя обновителните процеси; качеството на редица изделия е незадоволително; някои важни натури не се изпълняват. Ниска е договорната дисциплина.

— Бавно се преустройва **инвестиционният процес.**

— Все още не са създадени достатъчно силни стимули и обстановка на „глад" за **нововъведения,** за заинтересованост на производителите да внедряват бързо научно-техническите постижения.

Положителни резултати има и в областта на социалната политика

— Нараснаха **реалните доходи** на трудещите се. Средната месечна работна заплата достигна 230 лева при сравнително стабилни цени на основните стоки за потребление.

— Увеличена беше значителна част от **пенсиите, а обществените фондове за потребление** се развиваха с по-високи темпове, отколкото бе предвидено със закона за петилетния план.

— Построени бяха хиляди **нови жилища,** много **училища, детски градини, читалища и спортни съоръжения.**

— През изминалите две години от петилетката **стокооборотът** нарасна с 8,6 на сто, а **битовите услуги** с 15,8 на сто.

Създават се постепенно възможности за положителни промени в пропорцията платежоспособност на населението—стокови фондове. Но за да се затвори „ножицата" между тях и в количествено, и в качествено отношение, предстои да се извърши още много, да се преодолеят и съществуващите деформации в заплащането на труда.

Сега, когато правим тази равносметка, трябва да бъде пределно ясно, че **се намираме още в самото начало на преустройството, на работата и борбата за осъществяване на партийната концепция за по-нататъшното изграждане на социализма в Народна република България.**

— Пред нас е дълъг и сложен път на дълбоки революционни промени във всички сфери на обществения живот, които ще изведат социализма в нашата страна на по-висок етап на развитие.

По пътя на преустройството партията и народът ще трябва да преодоляват неизбежни **трудности.** Част от тях ще бъдат свързани с **ограничените суровинни, материални, валутни и други ресурси** на страната. Друга част ще произтичат от измененията в **световната икономическа обстановка.** Третата част от трудностите ще бъдат свързани със **състоянието на субективния фактор** в хода на преустройството.

— Проявите на недисциплинираност, на неверие и скептицизъм, на отчуждение от обществената собственост и обществения

Digitized by Google

живот сред някои хора ще задържат движението напред.

За трудностите ине говорим и трябва да говорим откровено и честно с народа, с партията.

— Важното е сега да не позволим тези трудности да „удавят" преустройството.

— Важното е сега на всяка цена да изпълним плана за петилетката. Това ще увеличи нашите ресурси, ще потвърди правилността на поетия път, ще укрепи вярата и решимостта на трудещите се да отстояват и осъществяват партийните предначертания.

Пред трудностите няма да коленичим! Ще ги преодоляваме с дисциплина и самодисциплина, с труд и упоритост, с мисъл и дръзновение.

— Разчитаме на работническата класа, на селскостопанските труженици, на интелигенцията, за да преодоляваме трудностите и неотклонно да претворяваме решенията на Юлския пленум. Имаме всички условия за това.

Преди всичко, що се отнася до вътрешните условия, можем твърдо да заявим:

— нашата партия, нашият народ имат сили и възможности да извършат преустройството, да проведат докрай решенията на пленума;

— проблемите са сложни и трудни, но нашето общество е способно да ги реши.

Другари,

За всички ни е очевидно, че съществува пряка **зависимост между процесите, които се извършват в нашата страна, и международната обстановка.**

Международните отношения сега се развиват под знака на две крупни явления.

Първо, това са процесите на преустройство и обновяване на съветското общество, които оказват дълбоко въздействие върху международния живот.

Второ, това са първите плодове на новото политическо мислене и действие за оздравяване на международния климат, за полагане основите на един бъдещ мирен свят.

— Голямата истина на днешните международни отношения е растящото разбиране за **мирното съвместно съществуване като обективна закономерност,** в която се проявяват **единството и взаимосвързаността** на съвременния свят.

Днес единствено възможният път за оцеляване и прогрес на човечеството е мирното съвместно съществуване, сътрудничеството между народите.

— Да се върви срещу тази закономерност, означава да си играем със съдбата на човечеството. Това се осъзнава от политици и държавници, от учени и писатели, от милионите обикновени хора.

Не е ли неоспорима истина, че в съвременните условия всички сме заинтересовани:

— Не само от собственото си **оцеляване,** но и от оцеляването на всяка от страните и народите в съвременния свят?

— Не само от собствената си **сигурност,** но и от сигурността на всички други страни?

— Не само от решаването на собствените си **екологични пробле-**

Digitized by Google

ми, но и от решаването на екологичните проблеми на всяка страна на планетата — нашия общ дом?

Ето защо **новото политическо мислене не е идеологическа платформа,** която искаме да натрапим на капиталистическите държави. Новото мислене е историческа необходимост. То има общочовешки характер, отразява и техните, и нашите интереси.

Ние приветстваме Договора за ликвидиране на ракетите със среден и по-малък обсег в Европа като първа реална крачка към безядрен свят.

— Нашата страна е за значително съкращаване на стратегическите настъпателни оръжия, за постигане на глобално военно равновесие на възможно най-ниско равнище, а в перспектива — на свят без оръжия, без войни, без насилие.

Мирът може да стане сигурен и траен само с общите усилия на всички държави и народи. Съществуват значителни възможности за **активни инициативи не само на големите и ядрените държави, но и на средните и малките страни.** В унисон с тези възможности Народна република България дава своя принос за обновяване на международните отношения на съвременна основа.

И занапред **главно направление на външната ни политика ще бъдат отношенията със социалистическите страни.**

Производственото, техническото и технологичното развитие на България ще се осъществява преди всичко върху основата на **научно-техническата и производствената интеграция със страните — членки на СИВ, и на първо място със Съветския съюз.**

— Във връзка с това е необходимо взаимодействието на националната ни икономика с икономиките на страните — членки на СИВ, да се постави в съответствие с извършващото се преустройство на механизма на сътрудничеството и интеграцията между нашите държави, както и на дейността на Съвета за икономическа взаимопомощ.

Принципното съвпадане на целите, задачите и насоките на преустройството, извършвано в България и в Съветския съюз, създава **всестранни предпоставки за издигане на българо-съветското сътрудничество на качествено ново равнище.**

— Важна роля ще играят поетапното изпълнение на **Дългосрочната програма** за развитие на икономическото и научно-техническото сътрудничество между Народна република България и Съветския съюз за периода до 2000 година, както и разработването и приемането на **концепцията** в тази насока до 2005 година.

Както е известно, **нашата икономика е отворена към света.**

— С редица правителствени решения се създадоха и се създават условия за най-разнообразни форми на сътрудничество със западни предприятия и фирми.

— Концепцията на Юлския пленум — обновяването на техниката и технологиите, възможностите на обединенията, предприятията и т. н. да влизат в преки връзки със своите западни партньори, да купуват машини и суровини и съответно да изнасят своите стоки на световния пазар и т. н. и т. н. — отваря и тези врати за взаимноизгодно сътрудничество.

Това определя и **нашия подход към развитите капиталистически държави** — подход на взаимни отношения на партньори, които решават в равноправен диалог най-сложните въпроси.

— Партньори, които поддържат стабилни политически отноше-

Digitized by Google

ния и задълбочават своите икономически и научно-технически връзки на дългосрочна и взаимноизгодна основа.

Нови подходи са потребни и за развитието на **сътрудничеството ни с развиващите се страни** в съответствие с реалните възможности, традиции и взаимни интереси.

Народна република България е дълбоко заинтересована от възприемането на новото политическо мислене в **отношенията между всички балкански държави.** Балканите са люлка на древни цивилизации, дали са незаменим принос в историята на човечеството. Нека вземем и от миналото, и от настоящето това, което ни обединява; широко да развиваме на двустранна и многостранна основа взаимноизгодни търговско-икономически и културни връзки.

Както се вижда: сега **международната обстановка като цяло е благоприятна за осъществяване на преустройството, за постигане на качествено ново състояние на социализма в България. Но за да използваме тези възможности, е необходимо да преустройваме подходите за нашето участие в международния живот.**

— И отново искам по този повод да кажа: нека всеки от нас — работник, селскостопански труженик, учен и политически деец — добре да разбере, че колкото и да е благоприятна международната обстановка, колкото и да сме симпатични като събеседници, ако стоките ни не са с високо качество и конкурентоспособни, никой няма да работи с нас заради черните ни очи!

Другарки и другари,

Заели сме се с мащабно дело, дело на цялата партия, на целия народ.

Всичко, което правим, както подчертахме още на Тринадесетия конгрес, цели да приведем в качествено ново състояние нашето общество. **Това трябва да се почувствува. Там, където не се почувствува, значи не се работи добре. Ние трябва да дадем мощен тласък на производителните сили, на производителността на труда, на цялата наша социална политика и т. н. Трябва да се почувствува навсякъде независимо от трудностите.** И именно защото има трудности, трябва да се направи всичко възможно да се преодоляват те и да се върви напред.

— Това е дело, което ще бъде паметно в историята на партията, на българския народ, на изграждането на социализма и комунизма.

— Такива моменти в историята на народите изискват себеотдаване, обединяване на усилията на всички, извисяване над обикновеното, делничното в името на голямата цел.

Нашата партия, нашият народ са готови за това.

Digitized by Google

РЕШЕНИЕ
НА НАЦИОНАЛНАТА КОНФЕРЕНЦИЯ НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ ЗА ПРЕУСТРОЙСТВОТО И ПО-НАТАТЪШНОТО ИЗГРАЖДАНЕ НА СОЦИАЛИЗМА В НАРОДНА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
28—29 януари 1988 година

Националната партийна конференция се провежда в обстановка на дълбок прелом в развитието на нашата страна. В ход е осъществяването на концепцията на Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.) за по-нататъшно изграждане на социализма в Народна република България.

Сърцевина на този процес сега е всеобхватното преустройство на обществения живот у нас. То се разгръща в съответствие със стратегическия курс на Тринадесетия конгрес на БКП за постигане на качествено нов растеж с постановките и решенията на Юлския и Ноемврийския пленум (1987 г.) на ЦК на БКП.

1. Като отчита необратимия характер на преустройството и особеностите на сегашния етап, конференцията единодушно одобрява концепцията, утвърдена от Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.). Тя е теоретична, политическа и организационно-практическа основа на дейността на партията и държавата, на милионите трудови хора за революционно преустройство на нашата страна.

Концепцията, разработена върху основата на марксизма-ленинизма, е научнообоснована платформа на преустройството. В нея са подведени под един знаменател, разработени са в цялостна система всички страни на преустройството — и в икономиката, и в социалната сфера, и в духовния живот, и в политическата система.

Концепцията дава цялостно виждане за главната цел на преустройството у нас — обновяване и постигане на качествено ново състояние на социалистическото общество. В нея изискванията на **обективните закономерности се въплъщават в определени принципи.** Те са ръководство за действие в нашата политическа и организаторска работа.

Концепцията очертава пътищата и средствата за решаване на голямата национална задача — Народна република България да стане високоразвита и културна социалистическа държава. Тя превръща в непосредствена цел на преустройството издигането на благосъстоянието на народа, създаването на все по-добри материални и духовни условия за живот на хората.

Концепцията поставя човека с неговите интереси и поведение, с неговия морал и възпитание в центъра на всички революционни преобразования. Той е **цел** на започналото преустройство и **фактор** за успешното му извършване.

Концепцията е плод на колективния ум. В нея са обобщени резултатите от дейността на учени и специалисти, на дейци от различни области на обществено-политическата и социалната практика.

Това революционно дело е неразривно свързано с името и

Digitized by Google

личния принос на генералния секретар на ЦК на БКП другаря Тодор Живков.

Концепцията се посрещна с огромен интерес и одобрение от комунистите, сдруженте земеделци, от целия народ. Това доверие в партията и тази подкрепа на нейната политика е безценен капитал, завоюван с труда и борбата на поколения български комунисти.

Концепцията е отворена система. С промените в условията и във времето, с натрупването на нови знания и опит тя ще се развива и допълва, ще се обогатява и конкретизира.

2. Във връзка с това Националната партийна конференция оценява значението на концепцията, утвърдена на Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.), като историческо за по-нататъшното осъществяване на ленинската априлска генерална линия на партията.

В годините на народната власт и особено след Априлския пленум на ЦК на БКП (1956 г.) България извърши истински скок в своето всестранно развитие. Този скок няма равен на себе си в нейната многовековна история. Страната се развиваше с едни от най-високите темпове в света, превърна се в промишлено-аграрна държава с растящ жизнен стандарт на народа, с голям международен авторитет.

Но възможностите на досегашния модел на социализма у нас вече са изчерпани. Юлската концепция е обективна необходимост, своевременен и верен отговор на въпросите, които поставя общественото развитие у нас през последните години.

В света се извършва качествен прелом в развитието на производителните сили, чиито насоки и съдържание се определят от научно-техническата революция.

В съвременния ядрен свят човечеството е изправено пред съдбовен избор — да оцелее или да загине. Историческо призвание на социализма е да укрепи още повече позициите си в борбата за демократично преустройство на международните отношения, за мир и социален прогрес, за решаване на глобалните проблеми на човечеството.

Социалистическите страни навлизат в нов етап на динамично и интензивно развитие.

Дълбоки и всестранни са обновителните процеси в Съветския съюз. **Преустройството, което се осъществява под ръководството на Комунистическата партия на Съветския съюз, има огромно значение както за съветската страна, така и за световния социализъм, за цялото човечество.**

В отговор на съвременните реалности, които оказват силно въздействие върху базата и надстройката, върху живота на нашето общество, Юлският пленум на ЦК на БКП (1987 г.) **разработи нов модел на социализма. Той е съобразен с нашите конкретни условия и се отнася за социализма в Народна република България. Моделът е резултат от продължителни търсения на партията в теорията и практиката.** Осъществен е диалектически синтез на идеите и постановките на Тринадесетия партиен конгрес, на Февруарския (1985 г.), Януарския (1986 г.), Декемврийския (1986 г.) пленум на Централния комитет.

Основополагащ принцип на този модел е **принципът на социалистическото самоуправление, на превръщането на нашето**

Digitized by Google

общество в самоуправляващо се. Това предполага революционни промени във всички сфери на **социалистическото общество, като се съхраняват основните принципи и ценности, които го характеризират.**

Ако трябва най-общо да се характеризира всичко, което предприемаме и което вече е в ход, бихме могли да кажем: започнали сме дълбоко преустройство във всички сфери на обществения живот, преустройство революционно по своята същност. Навлизаме в нов исторически етап на нашето цялостно развитие.

Новите ни виждания и подходи, приведени в действие, означават: да се осъществява научно-техническата революция и върху тази основа да се извършва коренно технологично обновяване; да се ускорят темповете на растеж на обществената производителност на труда и на националния доход; да се издигнат на ново равнище социалистическите производствени отношения; да се разгръща нов тип социалистическа демокрация, най-широко да се въвличат трудещите се в управлението на обществените дела; да се повишава културата на управлението; да се създават условия за нов разцвет на социалистическата духовна култура; да се повишава материалното и културното равнище на живота на народа.

Като подчертава органичната връзка между Програмата на партията за изграждане на развития социализъм и концепцията на Юлския пленум на ЦК на БКП, Националната партийна конференция смята за необходимо да се направи съответна **редакция на Програмата на партията.** Новата редакция на Програмата да се предложи за широко обсъждане и да се внесе на поредния Четиринадесети конгрес на БКП.

3. Националната партийна конференция дава положителна оценка на извършената работа за изпълнение на решенията на Тринадесетия конгрес на БКП и на Юлския и Ноемврийския пленум (1987 г.) на ЦК на БКП.

Извършени са значителни промени в структурата на властта, включително и в Министерския съвет.

Изградиха се нови производствени комплекси, нов тип стопански обединения и асоциации.

Със създаването на областите и общините е осъществено ново териториално разделение на страната.

Избрани са общинските и областните партийни ръководства. Прилага се решението на Политбюро за атрибутите на властта.

В рамките на настоящия петилетен план е извършена необходимата подготовка за преминаване на националната икономика върху принципите на социалистическото самоуправление.

Подготвени са и от началото на тази година влизат в действие Правилникът за стопанската дейност и произтичащите от него нормативни документи за комплексно прилагане на икономическите регулатори.

Започва предоставянето на обектите на социалистическата собственост на трудовите колективи за стопанисване и управление в зависимост от конкретните условия и степента на тяхната готовност.

Всичко това е подчинено на главния въпрос, на водещото звено в нашата концепция: прехода от власт в името на народа към власт чрез народа.

Digitized by Google

Същевременно Националната партийна конференция подчертава: **извършеното следва да се оценява като начало на набелязаните революционни промени в цялостното ни обществено развитие.**

Пълното осъществяване на новия модел изисква да бъдат внесени **съществени изменения в Конституцията** на Народна република България. Необходимо е да се ускори подготовката и да се осигури задълбочено всенародно обсъждане на предлаганите изменения.

4. Предприетите досега практически стъпки потвърждават жизнения характер на стратегията за настъпателност и етапност, етапност и настъпателност в осъществяването на преустройството.

Преустройството следва да се разгръща в дълбочина и ширина, енергично и последователно, като се определят правилно възловите задачи на всеки етап от неговото осъществяване.

5. Отчитайки всичко това, Националната партийна конференция намира за необходимо усилията на партийните органи и организации, на всички комунисти за осъществяване на Юлската концепция на сегашния етап да се съсредоточат преди всичко в следните главни насоки:

— превръщане на нашето общество в самоуправляващо се;

— извършване на качествен прелом в развитието на производителните сили;

— постигане на ново качество на икономическите отношения;

— провеждане на активна и действена социална политика;

— осъществяване на коренно преустройство на духовния живот;

— усъвършенствуване на външнополитическите и външноикономическите отношения;

— по-нататъшно утвърждаване на партията като политически авангард на народа.

ПРЕВРЪЩАНЕТО НА НАШЕТО ОБЩЕСТВО В САМОУПРАВЛЯВАЩО СЕ да обхване всички негови сфери, всички клетки на обществената система.

Сега е особено важно: да се укрепят и самоуправляващите се организации, и териториалните общности — областите и общините; да се предоставят от трудовите колективи и от общините на органите на самоуправлението само онези права, задължения и отговорности, които те не могат да осъществят; решително да се преразпределят функциите, правата, задълженията и отговорностите между държавните органи, от една страна, и самоуправляващите се организации, общности и органите на самоуправлението, от друга страна.

Превръщането на нашето общество в самоуправляващо се **да протича в диалектическо единство с укрепването на стратегическите функции на държавата и нейните органи,** като те се освобождават от бюрократично-административните и командните методи на управление на икономиката и на другите сфери.

Това означава да се прилага по нов начин **ленинският принцип на демократическия централизъм.** Върху основата на този принцип, на мястото на предишната едиопосочна йерархия, да се създават и утвърждават **нов тип** организационни връзки между „висшестоящите“ и „нисшестоящите“ звена на властта. Органите на самоуправлението на трудовите колективи и на общините при-

Digitized by Google

добиват права и отговорности, които досега бяха прерогативи на „висшестоящите" органи. **Висшият ешелон** съсредоточава своето внимание към стратегическото планиране и стратегическото ръководство на държавата.

Самоуправлението да се развива върху основата на действена демокрация. Да се създават обществени, политически, икономически, идеологически и социални условия за развитие на социалистическата демокрация във всички сфери на обществената система, на всички равнища и особено в трудовите колективи, общините и кметствата.

Най-широко да се въведат изборността и сменяемостта на съставите на ръководните органи, състезателността при участието на повече кандидати за едно място. Неотменно да се прилага принципът за периодично отчитане на ръководните органи и ръководителите за извършената работа, постигнатите резултати, допуснатите слабости и грешки, за развиващите се тенденции в съответните сфери и територии пред онези, които са ги избирали. Да се осигуряват широка гласност и достъп до информацията. Да се усъвършенстват механизмите за изучаване на общественото мнение и да се гарантира зачитането му от всички органи и организации. Да се въведе правилото ръководителите да отговарят публично на всички въпроси за състоянието на сферата, обектите и териториалните единици, които ръководят. Да се създават обществено-политически условия за разгръщане на критиката.

Самоуправлението да се осъществява в диалектическо единство с единоначалието.

Да се създаде правна система, адекватна на принципите на самоуправлението. Да се разработят нови и да се усъвършенстват действуващите закони, за да се постигне съгласуваност в цялата правна система. Последователно и безкомпромисно да се прилага принципът, според който **всички трудови колективи и териториални общности, всички органи на управлението и самоуправлението, всички граждани са равни пред закона.**

Със законите и тяхното спазване да се гарантира неприкосновеността на правата на трудовите колективи и общините от посегателства и бюрократична намеса на държавните органи. Да се създава обществена нетърпимост към отрицателните явления, към нарушаването на реда и дисциплината. Те да се пресичат със силата на закона. Да се издигне ролята на гражданина в отношенията му с държавните органи, общините и кметствата. **Да се защитават безкомпромисно правата, свободите и достойнството на гражданина на Народна република България.**

Да се изменят функциите и правомощията на правораздавателните органи. Да не се допуска никаква намеса в тяхната работа. Да се разшири съдебният контрол върху актовете на администрацията, включително при издаването и отнемането на разрешителни за образуване на сдружения на граждани, за стопанска и друга дейност и за упражняване на индивидуален труд.

Обществените организации и движения, Отечественият фронт, Българските професионални съюзи, Димитровският комунистически младежки съюз и други съобразно със специфичните им функции и задачи да се утвърждават като органична част от системата на самоуправлението. **Основното при тях да бъде** реал-

Digitized by Google

но прилагане на **принципа на доброволност на членството**, разширяване на демократизма при формирането на ръководните органи и на **прилагането на делегатския принцип.**

Да се оказва всестранно съдействие на **самодейните сдружения на гражданите**, изграждани в духа на принципите и идеалите на социализма.

Националната партийна конференция е убедена, че и занапред отношенията между **Българската комунистическа партия и Българския земеделски народен съюз** ще се развиват върху основата на здравото и утвърдено комунистическо-земеделско единство и в съответствие с новите процеси в развитието на нашето социалистическо общество.

КАЧЕСТВЕНИЯТ ПРЕЛОМ В РАЗВИТИЕТО НА ПРОИЗВОДИТЕЛНИТЕ СИЛИ да се осъществява върху основата на научно-техническата революция. Това изисква да се осъществи преход към **качествено нова технологична база** чрез развитието на науката и внедряването на принципно нови технологии.

Особено важно е да укрепваме позициите си и да задълбочаваме нашите технологически и пазарни приоритети в определени области, най-вече на електрониката, химията, биотехнологиите и машиностроенето.

Синтезът на науката, информатиката и компютрите да се изведе като водещ критерий за развитието на производителните сили, за осъществяването на технологичните и структурните промени, за издигането на качеството на произвежданата продукция.

Ограничените ресурси, с които разполага страната, и сложността на качествения прелом в развитието на производителните сили налагат той да се реализира **на етапи.** През деветата и десетата петилетка да се оптимизира съотношението между внедряването на принципно нови и усъвършенстуването на съществуващите технологии, за да се постига най-висок икономически, социален и екологичен ефект.

Да се **оптимизира** съотношението между масовото, серийното и индивидуалното производство в съответствие с търсенето на вътрешния и международния пазар.

Да се дава предимство на **малките и средните** предприятия, които се основават на най-съвременни производствени и управленски технологии.

При осъществяването на структурното преустройство на народното стопанство **постепенно да се преустановява** производството на енергоемки, материалоемки, нискоинтелектуализирани, неконкурентоспособни и замърсяващи околната среда производства и продукти.

Да се ускори технологичното преустройство на производителните сили в селското стопанство чрез все по-широко използване на биотехнологиите, на тъканните култури, на научнообосновани и адаптирани към екологичните условия системи на земеделие. Да се разширява напояването, като се използват принципно нови технологии. Да се преминава към програмирано управление на формирането на добивите.

Специални грижи да се полагат за развитието на производителните сили в обслужващата, социалната и духовната сфера. Широко да се внедряват информационни и комуникационни технологии в здравното, банковото, търговското, транспортното, съ-

Digitized by Google

общителното, административиото и друго обслужване на населението. Да се преодолее изоставането в изграждането на материалната база на духовната сфера.

Технологичната база на науката да се развива по-бързо от технологичната база на производството.

Националните производителни сили да се развиват като интегрална част от световните производителни сили и особено от производителните сили на социалистическата общност и съобразно с тяхната динамика. Като непоклатим принцип **незабавно** да се въведат съпоставянето и съизмерването на технологичното равнище на производителните сили у нас с това в света и особено в най-развитите в научно и технологично отношение страни. Да се ликвидира всякакво откъсване от тази мяра и необосновано налагане на „собствената ни" мяра.

При по-нататъшното разгръщане и задълбочаване на производствената и научно-техническата интеграция с другите социалистически страни и особено със Съветския съюз широко да се преминава към преки връзки между предприятията и обединенията, към създаване на съвместни предприятия и обединения. Да се положат необходимите усилия още до края на петилетката конкретните въпроси на интеграцията ни с тези страни да се решават предимно на икономическа основа, с икономически методи и средства от самоуправляващите се производствени и научни организации.

КАЧЕСТВЕНОТО ПРЕУСТРОЙСТВО НА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ И РАЗГРЪЩАНЕТО НА СОЦИАЛНАТА ЕНЕРГИЯ НА ОБЩЕСТВОТО **да се постигат на основата на развитието и обогатяването на отношенията на собственост.** Да се осигури с нормативни актове единството и неделимостта **на социалистическата собственост в многообразието на нейните форми:** държавна, кооперативна, общинска, групова, лична, собственост на обществените организации и сдруженията между обекти на различните форми на собственост, както и на смесената собственост с участието на чуждестранни организации и лица.

Предоставянето на обектите на социалистическата собственост на трудовите колективи за стопанисване и управление е ключов въпрос на качественото преустройство на икономическите отношения. Това е начини трудовите колективи и териториалните общности да поемат пълноценно всички права, задължения и отговорности, чрез които да осъществяват целокупната си дейност, да бъдат поставени при нови икономически условия и да постигат максимален ефект за обществото.

С механизма за самоуправление на икономиката да се осигури пълна изява на икономическите интереси като основен мотив за стопанска дейност за развитие и усъвършенстване на производството. Чрез икономически, политически и правни средства да се създадат реални **гаранции за пълноценното функциониране на общонародните, колективните и личните интереси и да се осигури еднопосочност на тяхното действие.**

Да се приложи **нов подход за оценяване на трудовата дейност, която да се измерва с количеството и качеството на „обществено признатите резултати"** от нея. Доходите на трудовите колективи да се формират изцяло от тези резултати, измерени с реално произведената и реализирана продукция и услуги.

Решително да се усъвършенстват организацията и запла-

Digitized by Google

щането на труда, като се внедрят системи за заплащане, които да стимулират трудовите колективи и отделните труженици към ефективно производство на разнообразна, качествена и търсена продукция. Регулирането на работната заплата да бъде в тясна зависимост от крайните резултати на трудовия колектив и да действува единопосочно с другите икономически регулатори и нормативи.

Да се ликвидира безкомпромисно **уравниловъчният подход** при заплащането на труда чрез внедряването на новата тристепенна скала за определяне на основните заплати и тяхното нарастване в зависимост от растежа на творческия принос за крайните резултати във всички сфери. На тази основа: да не се допускат ограниченния на индивидуалните доходи при постигнати високи резултати; заплатата да се получава не за заемано място, а за постигнати резултати; творческият труд, осигуряващ обществения прогрес, да бъде оценяван и заплащан значително по-високо. Във връзка с това до края на 1988 година да се повишат основните заплати на инженерно-техническите и научните работници, лекарите, учителите и други. Възнаграждението на ръководителите в сферата на икономиката да се определя от резултатите на ръководената от тях организация.

Най-широко разпространение и подкрепа да получи **акордният принцип** като форма за непосредствено приобщаване на трудещите се към обектите на социалистическата собственост.

И в условията на самоуправление планирането да се развива като основен инструмент за управление на народното стопанство. Държавата да съсредоточи своята дейност върху осигуряването на стратегическото планиране на народното стопанство, а трудовите колективи самостоятелно да планират цялостната си дейност в съответствие с държавната стратегия. Да се извърши докрай преходът от директивно към нормативно планиране. Икономическите условия, нормативи и регулатори да стимулират стопанската активност на трудовите колективи еднопосочно с целите и пропорциите на държавния план.

Да се приложи нов подход към цените и ценообразуването, който постепенно да ликвидира натрупаните в тази област деформации. Цените на едро да се приведат на етапи към равнището на цените, които се формират на международните пазари. Цялостната ценова реформа, която засяга и цените на едро, и цените на дребно, и паричните доходи на населението, да се проведе след предварително всенародно обсъждане. Върху движението на цените да се осъществява действен държавен и обществен контрол.

Финансовият механизъм да се усъвършенствува радикално, като с данъчната система предприятията се поставят в еднакви икономически условия и преразпределителните процеси се сведат до минимум. Да се намаляват и постепенно да се ликвидират дотациите и бюджетното финансиране на капиталните вложения.

Да завърши преустройството на банковата система и да се активизира дейността ѝ. Търговските банки да се развиват и укрепват като банки на стокопроизводителите въз основа на икономическия интерес. Българската народна банка да участвува в разработването и провеждането на държавната политика в банковото дело и да координира дейността на банките, без да ограничава тяхната самостоятелност и инициатива.

Digitized by Google

Стопанските взаимоотношения още отсега изцяло да се изграждат на договорна основа, като качествено се усъвършенствува договорната система. Да се прилага принципът за пълната икономическа отговорност и за неотменимост на икономическите санкции за неизпълнението на договорите. Да се преустрои **арбитражната система** в съответствие с принципите на самоуправлението.

С целия механизъм на самоуправление на икономиката да се създава обществен, колективен и индивидуален интерес от **развитието на научно-техническия прогрес.**

Чрез икономически, правни и други средства, органично включени в механизма на самоуправлението на народното стопанство, да се осигури **обстановка на състезателност и социалистическа конкуренция в икономиката.** По този начин да се принуждават предприятията да интензифицират производството и ускорено да внедряват научно-техническите постижения. Да се създаде и внедри нормативен акт за ограничаване на монопола на производителите.

Системата от конкурси да се превърне в една от формите на състезателността: за държавни поръчки, за изследвания и разработки, за кредити, за капитални вложения в инвестиционния процес, за кадрово осигуряване и т. н. Конкурсното начало да се утвърди като форма за съчетаване на материалните и духовните интереси на личността с интересите на обществото.

Да се създадат стабилност, перспективност и сигурност в дейността на самоуправляващите се общности, като **се разработи и приеме Кодекс на социалистическите самоуправляващи се общности, който да влезе в сила от началото на 1991 година.**

ДА СЕ ПРОВЕЖДА АКТИВНА И ДЕЙСТВЕНА СОЦИАЛНА ПОЛИТИКА, която да предвижда и изпреварва обществените потребности, да създава условия за тяхното задоволяване. Социалната политика да бъде не само условие на социалната сигурност, а и **фактор за стимулиране на социалната активност на човека,** за успешно решаване на задачите във всички сфери на нашето общество. Да се дава предимство на онези, които работят по-добре и чийто труд е по-производителен.

Решаването на социалните проблеми зависи пряко от резултатите от труда на всички, на всеки трудов колектив, на всеки гражданин. Организацията и управлението на социалната сфера да се изграждат върху основата на самоуправлението и да осигуряват социална ефективност и справедливост.

Решаващо направление на активната социална политика е постигането на ново качество на живота на народа. Това означава създаване на широки възможности за развитие и творческа изява на личността, за задоволяване на комплексните потребности от разнообразни и качествени стоки и услуги, за решително подобряване на жилищната и работната среда, на медицинското обслужване и т. н.

Да се преодолеят очерталите се диспропорции между производството на средствата за производство и производството на предмети за потребление, като се взема предвид и влиянието на износа и вноса; между развитието на вътрешния пазар и сферата на услугите, от една страна, и общото развитие на икономиката, от друга страна; между стоковите фондове и услугите и парич-

Digitized by Google

ните доходи на населението. Да се отделя по-голямо внимание на развитието на интеграционните процеси със страните — членки на СИВ, в производството на стоки и услуги за населението и в социалната сфера.

Самоуправляващите се стокопроизводители да носят икономическа и социална отговорност за производството на стоки и услуги за потребление, а съвместно с общините и търговските организации да отговарят за задоволяването на потребителското търсене на населението. Общините да създават икономически условия и съвместно със стокопроизводителите и търговските организации да осигуряват разкриване на нови източници и резерви, включително и трудови, за самозадоволяване на населението със стоки и услуги.

Да се гарантира социалната сигурност на всички членове на социалистическото общество, като се осигури **социалният минимум от средства за живот за онези категории от населението, които имат ниски доходи.**

Да се предоставя необходимата информация и да се дава широка гласност за нарастването на номиналната и реалната работна заплата, на номиналните и реалните доходи на населението и да не се допуска изоставане в растежа на реалната работна заплата и на реалните доходи.

Да се предприемат неотложни мерки за **решително издигане равнището на здравеопазването** и усъвършенстване на здравното обслужване на населението. С преминаването към самоуправление и с новия механизъм в здравеопазването да се решат въпросите на профилактиката, организацията, лекарственото осигуряване, материалната база и обвързването на възнаграждението на медицинския персонал с резултатите от неговия труд.

Решаването на **жилищния въпрос** чрез увеличаване броя на изгражданите жилища да се превърне в един от факторите за повишаване на икономическия растеж. Структурата на новоизгражданите и модернизираните жилища според броя на стаите да бъде в строго съответствие със структурата на семействата, желаещи да подобрят жилищните си условия, според броя на членовете. Да се разгърнат всички форми на жилищното строителство: държавна, кооперативна, индивидуална. Общините да осигуряват комплексно изграждане на населените места, като се полагат специални усилия за решаване на въпросите в селата, за да се намали миграцията на селското население и главно на младежта.

Да се решават социалните проблеми на **жената** труженичка, майка и домакиня, произтичащи от нейната роля във възпроизводството на нацията и разширеното ѝ участие в общественополезния труд.

Да се отделя все по-голямо внимание на **младежта** и да се решават комплексно проблемите, които съвременните реалности пораждат в развитието, възпитанието и подготовката на младото поколение за съзнателен и високопроизводителен труд, за създаване на здрави социалистически семейства, за раждане и отглеждане на две, три и повече деца.

Нарастващата социална значимост на екологичните проблеми изисква **нова екологична политика.** Проблемите на екологията да се разглеждат наравно с проблемите на техническото рав-

Digitized by Google

нище, икономическата ефективност на производството и обслужването и конкурентоспособността на продукцията и услугите.

ПРЕУСТРОЙСТВОТО НА ДУХОВНИЯ ЖИВОТ е важно условие, за да изградим България като високоразвита и културна държава. За да се справи с предизвикателството на времето, нашата нация трябва да се издигне несравнимо по-високо в образователно, научно и културно отношение, **народът ни да стане носител на ново обществено-политическо съзнание.**

Задачата е **да се създадат необходимите предпоставки всеки човек да се стреми и да може да израсне като многостранно развит, нравствено извисен и висококултурен гражданин, съзнателен и деен участник в изграждането на социалистическото общество.**

Усилията да се насочат към осигуряване на условия за такова движение на духовните ценности, че те да достигнат до всеки трудов колектив, до всеки дом и семейство, до всеки човек, като се използва културното богатство на общината, на областта, на страната, на света.

Духовният подем да се осъществява на основата на обективно необходимия **синтез на науката, културата и просветата** — задължително условие за повишаването на социалната роля на човешкия фактор в съвременния етап на научно-техническата революция.

Решаващото е **да се поставят на нова основа взаимоотношенията и взаимодействията на духовното производство с другите области на живота.** То трябва да им осигурява създаването на ценности с такова равнище и с такъв социален ефект, които надхвърлят досегашните ни представи и мерки. Необходимо е решително да изоставим „домашните" критерии и да се обърнем за сравнение към световните постижения в образованието, науката, културата и изкуството. В същото време да се осъществи **прелом в отношението на обществото към духовното производство.** На неговото материално-финансово и кадрово осигуряване държавата, самоуправляващите се стопански организации и териториалните общности трябва да гледат като на жизнена необходимост. Взаимните задължения и права да се изграждат на договорна основа при най-строга взискателност и най-високи критерии.

Преустройството да обхване целия духовен процес, като и тук се започне от основните творчески групи, колективи и учреждения, където се създават и разпространяват идейни, научни, художествени и образователни ценности, и се стигне до органите на самоуправлението и управлението на национално равнище. За духовната сфера са валидни всички основни принципи на преустройството на обществото, като тяхното приложение трябва да се съобрази напълно със спецификата на духовното производство, на всяко негово звено.

Непосредствените задачи са:

— цялостната структура на науката, културата, просветата и другите духовни дейности да се изгражда **от долу до горе върху принципите на самоуправлението,** на широкия демократизъм, изборността, сменяемостта и отчетността на ръководствата;

— да се осигурят условия за **ускорено развитие и максимално оползотворяване на таланта** на творците и дейците в науката и културата, в просветата; за целесъобразно изграждане и из-

Digitized by Google

ползване на единната материално-техническа база, на националния творчески потенциал;

— да се изработят и ползотворно да се прилагат **специфични икономически правила за развитие на духовното производство.**

Идеологическата работа да разяснява смисъла и характера на преустройството, да разработва и предлага **нови идеи**, да утвърждава **качествени промени** в социалистическото общество. Необходимо е **да се разгърнат в пълнота изпреварващите, революционизиращи функции на идеологията,** призвана да формира висока обществена съзнателност и активно отношение към социализма, ново обществено-политическо мислене, благоприятен идейно-нравствен климат за непрекъснато творчество и повишена отговорност на всеки гражданин във всеки трудов колектив и териториална общност.

Да се води системна и активна работа за укрепването на **единното българско социалистическо съзнание** на народа върху основата на революционните добродетели на работническата класа, на най-прогресивното в историческия и съвременния опит на нацията. Патриотичното възпитание да е органично проникнато от духа на социалистическия интернационализъм и утвърждаването на общочовешките ценности.

Идеологическата работа да стане **двупосочен процес.** Да се опира на богатия опит на трудещите се, на поуките от живота и на динамично изменящата се обществена практика.

Гласността, диалогът по актуални въпроси, културата в споровете, вслушването в общественото мнение и взаимното уважение са оръжия на идеологическата дейност, които трябва да бъдат овладени в борбата за демократизиране на обществените отношения, за утвърждаване на социалистическата справедливост. Да се издигат компетентността и професионализмът на публичната критика, да се преодоляват злоупотребите с правото на критика, както и опитите за нейното потискане.

Цялостно и коренно да се обновят системата за идеологическо въздействие и обучение, партийната просвета, пропагандата, агитацията и културно-масовата дейност.

Преустройството да приведе системата на **народната просвета** в пълно съответствие със закономерностите и постиженията на съвремениата научно-техническа революция, с динамично изменящите се потребности на производството и обществената практика, на цялостния живот на социалистическото общество.

Да се осигури **непрекъснат процес на образование и квалификация през целия трудов живот на човека.** Да се утвърждават и развиват качествено нови форми за обучение върху основата на сдружаване на самоуправляващите се стопански организации и териториални общности с училището и науката.

Да продължи по-нататъшното преустройство на системата от средни училища — единни средни политехнически училища, средни професионално-технически училища и техникуми. **Новото** единно средно политехническо **училище** да осигурява широки възможности за усвояване на постиженията на съвременната наука, за **пълноценна трудова реализация,** за продължаване на образованието на младите хора. За целта решително да се подобри качеството на учебното съдържание, да се преодолее прекомерната натовареност на учащите се, у които да се създават умения и навици за самостоятелно мислене и самоподготовка на

Digitized by Google

основата на диференциация и индивидуализация на интересите.

Да се осъществи **висока степен на политехнизация** и разширяване на профила на професионалната подготовка; да се обърне специално внимание на емоционалното и физическото възпитание; да се повиши езиковата култура на учениците и студентите; да се подобри цялостният процес на **комунистическо възпитание** на младото поколение.

Висшите училища да се изградят в непродължително време като комплексни самоуправляващи се **научно-учебни и учебно-научни** центрове, тясно свързани със стопанските, териториалните и научните общности.

Да се пристъпи към коренно преустройство на управлението и организацията на **научната дейност.** Да се изгради **жизнеспособна, гъвкава и високоадаптивна система на науката, която бързо да реагира на сегашните и бъдещите потребности на обществената практика у нас.**

Да се даде приоритет на **програмния принцип** на организация на научните изследвания. Да се разработят и приложат механизми и нормативи, които водят към **единство на научно-производствения процес, към интеграция на науката, информатиката и компютрите,** към ползотворен синтез с културата, просветата и другите дейности на материалното и духовното производство.

Особено внимание да се отдели на развитието на **обществените науки,** които трябва дълбоко да анализират процесите и явленията в живота, да изучават неговите противоречия и движещи сили, да откриват **нови закономерности, тенденции и източници за обновяване** и напредък на обществото.

В областта на художествената култура главното е да се създават все по-пълни възможности хората, независимо къде живеят и какво работят, **да общуват активно с художествените ценности.** Всяко село да бъде отворено към културните ценности на общността, областта и страната, към културата на други страни.

Трудовите колективи и общините да осигуряват все по-добри условия за пълноценно общуване с културата, да формират у трудещите се постоянен стремеж към духовно развитие и усъвършенстване, да се утвърждава човекът като обект и като **субект на културния живот.** Всенародното естетическо възпитание да се издигне на нова степен, да се обогатява Движението „Знаме на мира" и да се осигуряват все по-пълни условия за разцвет на всички дарования.

В областта на художественото творчество да се ускори преустройството на **творческите съюзи и организации** като самоуправляващи се звена, които развиват своята дейност и насочват творческия процес върху принципите на пълния демократизъм, общественото начало и сменяемостта на ръководствата.

Усилията на творците да се насочат към създаването на произведения, които с художествена убедителност разкриват сложния многолик живот, революционния преломен характер на нашето време, постоянно растящата роля на социално активната личност. Времето на преустройство е рядък шанс за всички и най-вече за младите творци.

Средствата за масова информация да се изведат на нова

Digitized by Google

активна позиция и да се внесат качествени изменения в тяхната структура и обществен статут като органи на самоуправляващите се организации и общности. Да засилват професионализма, откривателското и организаторското начало в своята работа, да подкрепят кълновете на новото, да поддържат действена и постоянна обратна връзка, **да приобщават народа към преустройството на страната.**

ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКИТЕ И ВЪНШНОИКОНОМИЧЕСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ НА НР БЪЛГАРИЯ да се приведат в пълно съответствие със задачите на преустройството, да се увеличава техният принос за динамичното развитие на икономиката на страната.

Да участвуваме най-активно със свои инициативи при формирането и провеждането на съгласувания курс на братските социалистически страни за всеобщо приемане и съобразяване с принципите на мирното съвместно съществуване, за предотвратяване на термоядрената война, за решаване на глобалните въпроси на човечеството, за утвърждаване на равноправния диалог и морала в международната сфера. Действията ни в света да подпомагат създаването на качествено ново състояние на социализма в България. Да се конкретизира новото политическо мислене в международните отношения съобразно с условията на Балканите и в Средиземноморския район.

На базата на принципното съвпадане на целите и насоките на преустройството в България и в Съветския съюз да се издигне на качествено ново равнище българо-съветското сътрудничество.

Да се използват възможностите, създавани от преустройството, за всеобхватно „взаимно отваряне" между социалистическите държави във всички области, за утвърждаване на отношения на още по-голямо другарство, доверие и взаимопомощ. Да се предлагат идеи и подходи за по-голяма деловитост и динамизъм на сътрудничеството в социалистическата общност, за утвърждаване на нов модел на социалистическа икономическа интеграция. Да се съдействува за преустройване на дейността на СИВ като организация от нов тип, да се отива към сближаване на икономическите механизми и формиране на общ пазар на страните от СИВ. По-ефективно да се използват валутно-кредитните механизми, с общо съгласие да се преминава постепенно към конвертируемост на националните валути на страните от СИВ.

Отдавайки първостепенно значение на всестранните отношения на дружба, сътрудничество и сближаване със страните от социалистическата общност, по-активно да развиваме връзките си с всички социалистически страни.

Преустройството на външноикономическата дейност да допринася за издигане на ефективността на народното стопанство, за непосредствен сблъсък на стоконроизводителите с външните пазари. Да се разширява делът на кооперирането и на другите съвременни форми на стопански връзки. На междудържавно равнище да се създават най-благоприятни условия за резултатни икономически отношения.

Както и досега, НР България да обръща специално внимание на отношенията си с балканските държави. Нашите конкретни действия да утвърждават разбирателството, добросъседството,

Digitized by Google

взаимната изгода. Да се активизира обсъждането на предложенията за превръщане на Балканите в зона, свободна от ядрено и химическо оръжие, както и на другите досегашни инициативи. Да се правят и занапред нови предложения. Да се снижава равнището на военното противопоставяне, да се укрепва равновесието в района, Балканите да станат истинска зона на мира.

Сътрудничеството на България с развиващите се страни да се издигне на по-високо равнище, като се имат предвид нашите възможности и традиции, взаимните интереси и спецификата на този огромен район на света.

НР България да изгражда отношенията си с развитите капиталистически държави при пълно равноправие, взаимно съобразяване с интересите и доброжелателно партньорство. Да се работи за стабилни икономически, политически и научно-технически връзки на дългосрочна основа.

Като цяло нашата външна политика **максимално да индивидуализира отношенията с различните държави в света,** като използва техния опит за целите на качествено новия растеж във всички сфери на обществото.

Успешното осъществяване на новия модел на социализма у нас изисква **рационална система за управление на международната ни дейност,** пълноценно използване на кадровия потенциал и наличните ресурси, премахване на дублирането, бюрократизма и ведомствения подход. Налага се да се направят промени в работата на министерствата и организациите с компетенции в международната сфера, както и на посолствата и другите звена в чужбина.

Българската комунистическа партия ще осъществява активни, съобразени с традициите и възможностите си контакти с комунистическите, работническите, социалистическите и другите прогресивни партии и движения. Същевременно Българската комунистическа партия като управляваща партия да установи и активизира връзките си с влиятелни буржоазнодемократични, национални и други партии.

Партията на българските комунисти е уверена, че с международната си дейност Българският земеделски народен съюз, както и Отечественият фронт, Българските професионални съюзи, Димитровският комунистически младежки съюз ще допринасят за утвърждаване на новото политическо мислене.

Успоредно с изграждането на България като модерна, културна и преуспяваща социалистическа страна ще укрепват и нейните международни позиции. Външните ни отношения трябва да отговарят на тези качествени промени в нашата държава.

БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ КАТО ПОЛИТИЧЕСКИ АВАНГАРД НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА И НА ЦЕЛИЯ НАРОД е ударна сила на преустройството, инициатор, организатор и ръководител на непосредственото му осъществяване във всички сфери на живота.

Партията трябва да осмисли качествено новите изисквания към нейното място, роля и функции в обществото, да внесе коренни изменения във взаимоотношенията си с всички елементи на политическата система, в стила, формите и методите на своята работа. Като резултат от всичко това тя трябва да издигне ръководната и направляващата си роля до равнището на новите, големи и сложни задачи.

Digitized by Google

Фундаменталният принцип, който и занапред следва да се спазва при осъществяването на ръководната роля на партията, е нейното право и отговорност да разработва и утвърждава генералния курс на социалистическото строителство, да определя основните насоки на социално-икономическото развитие на страната.

Да се извършат принципни изменения във взаимоотношенията на партията с държавните органи, със самоуправляващите се и обществените организации. Най-важното, неотменно и неотложно изискване в тази област е партията и нейните органи да се освобождават от неприсъщите за тях функции, да не бъдат „етаж" в йерархията на държавната власт.

Да се предоставя и гарантира правото на държавните органи и на самоуправляващите се общности сами да определят как конкретно ще се провежда партийната политика в различните сфери. Партийните и държавните органи могат и трябва да бъдат не само партньори, но и опоненти, когато това се налага.

Преустройството на обществото ще се осъществява в такава степен, в каквато се преустройват самата партия, нейните организации, ръководни органи и кадри, всички нейни членове.

Националната партийна конференция придава изключително значение на предложението в доклада на другаря Тодор Живков занапред ръководните постове в партията — от генералния секретар на ЦК на БКП до секретар на първична партийна организация — да се заемат за два последователни мандата и по изключение за три мандата. Това предложение е в пълен унисон с ленинските принципи и изисквания за обновяване на ръководните кадри; за издигане на тяхната отговорност и авторитет; за повишаване на изискванията към техните политически, нравствени и духовни качества; за възпитанието на всички комунисти в духа на марксистко-ленинските идеали.

Националната партийна конференция препоръчва: принципът на мандатната система да залегне в измененията на Устава на Българската комунистическа партия, които да се внесат на Четиринадесетия партиен конгрес. Препоръчва този принцип да се въведе и в държавните органи, и във всички обществени организации.

Принципни изменения трябва да настъпят и в работата с кадрите. Като развива в новите условия драгоценните традиции на априлската си кадрова политика, партията следва да засили грижите си за практическата и професионалната подготовка на кадрите, да осигури привеждането на стила и методите на работата им в съответствие с принципите на преустройството, строго да съблюдава демократичните процедури при техния избор и изява.

Да се направи цялостна преценка на кадровата осигуреност на общините и се предприемат допълнителни мерки за укрепването им с необходимите специалисти.

Силата на партията в етапа на преустройството повече отвсякога се определя от нейните връзки с масите, от изучаването на живота, интересите, мненията и настроенията на хората, от използването на мъдростта и колективния ум на народа.

Партийните органи и организации следва да извършат коренни промени в стила, формите и методите на своята работа,

Digitized by Google

да издигнат организационното и идейното равнище на разностранната си дейност.

В условията на самоуправлението **основните функции на партийните органи и организации** да се изразяват преди всичко в създаване на **политически, нравствен и идеологически климат** в страната, в трудовите колективи и териториалните общности за успешно провеждане на партийния курс; в **активно въздействие** чрез комунистите в различните сфери за реализиране на поставените от партията цели; последователно провеждане на **кадрова политика** в съответствие с партийните принципи; целенасочена **възпитателна и идеологическа работа** сред цялото население и особено сред младежта; **изучаване на резултатите от изпълнението на партийната политика** и предприемане на политически мерки за решаване на назрелите проблеми; осъществяване на действен **партиен контрол** за изпълнение на Програмата и точно спазване на Устава на партията, на партийната и държавната дисциплина, на моралните норми и социалистическата законност.

Да се повиши дееспособността на първичните партийни организации. Комунистите правилно да осмислят същността, стратегията и тактиката на преустройството, да мобилизират всички трудещи се за неговото осъществяване.

Да се развива и разширява **вътрешнопартийната демокрация** в партийните организации и в партийните органи.

Да се предприемат мерки за подобряване **на качествения състав** на партийните организации чрез повишена взискателност към **новите членове,** встъпващи в партията, които да бъдат политически активни, нравствено чисти и смели борци за революционното обновяване на социализма. Да се работи за нарастване на идейното съзнание, образователното и квалификационното равнище, на личния пример и авангардната роля на **всеки партиен член.** Партията безкомпромисно **да се освобождава от всички,** които със своето възпитание, с поведението си в труда, в обществения и в личния живот, с моралния си облик са недостойни за високото звание **член на партията.**

Работата на **местните партийни органи и особено на новосъздадените областни и общински партийни комитети** да се насити с принципно ново съдържание. Основна тяхна задача да бъде изявата и утвърждаването им като **политически ръководители** на населението и трудовите колективи. Тази политическа дейност да се върши върху основата на **пълна, навременна и обективна информация,** набирана и обработвана с научни методи и съвременни технически средства.

Да се въведе и неотклонно да се спазва правилото — **комунистите на отговорна работа да се отчитат периодично пред партийните органи и организации.**

Главното в политическата и организаторската работа на партийните органи сред трудещите се да бъде не „снемането" на партийните решения, а помощта, оказвана на трудовите колективи да разберат своите интереси от извършването на преустройството.

Партийните органи да създават **атмосфера на творчество, висока компетентност и деловитост в работата.** В тяхната разностранна дейност активно да участвуват всички членове на изборния орган, както и изявени специалисти в различните области.

Digitized by Google

Решително да се преодоляват проявите на администриране и заседателщина, на бюрократизъм и парадност, на увлечения по самоцелни планове, програми и мероприятия. Да се укрепват връзките с първичните партийни организации и трудовите колективи, да се създават условия и да се помага на място за разгръщане на тяхната дейност в съответствие с принципите на самоуправлението.

* * *

Времето след Юлския пленум на ЦК на БКП е твърде кратко, за да се постигиат съществени резултати от започналото преустройство. То обаче показа, че избраният курс е правилен, отговаря на обективните изисквания на сегашния преломен етап от нашето развитие, приема се с разбиране и подкрепа от народа. А това е решаващото условие, за да се изведе социализмът в България на по-висок, качествено нов етап на развитие.

По пътя на преустройството партията и народът ще срещнат и **трудности.** Най-важните от тях ще произтичат от **състоянието на субективния фактор.** Ще се чувствува недостиг на знания и практически опит за извършване на замислените преобразования. Трудно ще се овладее умението да се мисли и работи съобразно с новите реалности и изисквания. Проявите на недисциплинираност, на отчуждение от обществената собственост, от обществения живот и труд ще забавят движението напред. Ще ни пречат опитите да се поставят личните и груповите интереси над интересите на обществото като цяло. Ще има и трудности, свързани с ограничените суровини, материали, валутни и други ресурси.

Преодоляването на тези трудности ще изисква много усилия. Но борбата против тях е условие, за да се освободи социалната енергия на милионите трудови хора. В тези условия ръководните органи и кадри, партията и народът като цяло ще натрупат нов социален и политически опит, ще се закалят и израснат в съответствие с новия етап от развитието на обществото. **На всеки поотделно и на всички заедно предстои трудна проверка от живота и времето, която трябва да се издържи с чест!**

И тя ще бъде издържана, защото и в теоретично, и в практическо отношение, и от вътрешна, и от международна гледна точка разполагаме с условия и възможности, за да доведем делото на преустройството докрай.

Националната партийна конференция намира, че на сегашния етап решаващото е духът, патосът, съдържанието на преустройството да проникнат сред милионните хора, да се превърнат в основа на практическата дейност на целия народ.

Делото на преустройството — дело на целия народ! — такава е сега повелята.

В това съдбовно дело партията и занапред ще разчита на своите изпитани съюзници — сдружените земеделци, на комсомолците и безпартийните, на целия народ.

Преустройството трябва да се превърне в дълбоко вътрешно убеждение, в активна позиция и лична съдба на всеки, да стане наистина всенародно дело. Тогава то ще се претвори в живота!

Задачата е революционната промяна, която искаме да осъществим и ще осъществим, да бъде усвоена, осъзната и осмислена от всички труженици на нашето общество, да става кръвно

Digitized by Google

дело на народа, негов опит и творчество, път за задоволяване на интересите на всички и на всекиго.

Това ще бъде сложен процес, който изисква да издигнем на нова степен политическото съзнание у нас, да създадем нова обществена атмосфера във всички сфери на живота, да отприщим силата и градивната мощ на едно всенародно участие в обновяването на социализма у нас.

Гаранция за пълен успех е умението да овладеем диалектиката на обективното и субективното, присъща на процеса на преустройството, **да издигнем на качествено ново равнище нашата политическа, идеологическа и организаторска работа.**

Партията на българските комунисти както във всички решителни моменти в историята на страната, така и сега ще се окаже достойна за своето високо призвание — да бъде инициатор, активен организатор и ръководител на революционното обновяване на обществото.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНО СЛОВО НА ДРУГАРЯ ТОДОР ЖИВКОВ

Другарки и другари делегати,

Национиалната партийна конференция приключи своята работа.

Можем с увереност да кажем: от начало до край тя премина в юлски дух, в духа на основните насоки на преустройството, в духа на концепцията за по-нататъшно изграждане на социализма в Народна република България, утвърдена от Юлския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия.

Вярвам, тази оценка ще споделите и вие, ще я споделят всички комунисти, целият народ.

Правдата на революционното дело, което извършваме, правдата на революционните мисли и действия, които ЦК предприема, беше единодушно подкрепена и извисена от Националната партийна конференция.

Голяма заслуга на конференцията е, че тя утвърди Юлската концепция като цялостна платформа за реализиране на курса за качествено нов растеж, за обновяване на социалистическото общество, за по-нататъшно изграждане на развития социализъм в нашата страна.

Националната партийна конференция не само одобри изцяло и безрезервно практическите мероприятия, предприети от Централния комитет на партията след Тринадесетия партиен конгрес. ТЯ ЕДИНОДУШНО ОЦЕНИ КАТО ИСТОРИЧЕСКИ НАЗРЯЛ И КАТО НЕОБХОДИМ ЗАВОЯ, КОЙТО НАБЕЛЯЗА ЮЛСКИЯТ ПЛЕНУМ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ.

Конференцията довъоръжи партията теоретически и практически, организационно и политически, за да работи още по-уверено, още по-резултатно за осъществяването на преустройството.

Разбира се, нашата теория и практика, нашите виждания и подходи ще се обогатяват в хода на самото преустройство. И тук, от трибуната на конференцията, правилно беше подчертано,

Digitized by Google

че Юлската концепция не е догма, не е истина от последна инстанция.

Ние ще продължаваме да осмисляме социалния си опит в процеса на по-нататъшното развитие на нашето общество. И занапред ще осмисляме опита на братските социалистически страни и особено на Съветския съюз в обновяването на социалистическото общество. Значителен принос в това дело са призвани да внесат обществените науки, нашата теоретическа мисъл, научните дейци.

Другарки и другари,

Отзивите, които се получават от София, от цялата страна, показват с какъв огромен интерес трудещите се следят работата на Националната партийна конференция.

Това е забележително явление и само по себе си говори колко са близки на народа и идеите, и духът на Юлската концепция, на революционното преустройство на нашето общество.

Нашата трибуна благодарение на радиото и телевизията и на другите средства за масова информация се превърна в трибуна на народа.

Позволете ми да благодаря най-сърдечно на гражданите на Народна република България, които заедно с нас участвуваха в деловата работа на конференцията, вълнуваха се заедно с нас за съдбата на преустройството, за съдбата на социалистическото строителство.

И тук, в изказванията на конференцията, беше подчертано, че трудещите се поддържат новата стратегия на партията. Това е залог, че преустройството в България ще става дело на нашия народ.

Ние знаем: по нашия път има и ще има трудности. Това е неизбежно.

Кое е обаче главното?

Главното е, че нашата партия има вярата и подкрепата на народа.

Тази вяра и подкрепа са най-голямо наше завоевание. Няма трудност, която партията заедно с народа да не може да преодолее.

Силата на нашата партия е в това, че в своята всестранна дейност тя винаги се опира на милионите хора от града и от селото, на съзидателната енергия на народа. Без народа, без активното участие на човека преустройството няма да може да бъде осъществено. Нужно е, както казваше Ленин, ПАРТИЙНОТО ЗНАНИЕ ДА СЕ ПРЕВРЪЩА В ПАРТИЙНО СЪЗНАНИЕ. Бих добавил — ПАРТИЙНОТО СЪЗНАНИЕ ДА СЕ ПРЕВРЪЩА ВЪВ ВСЕНАРОДНА ПРАКТИКА.

Има една истина, проста като хляба, който ядем, и като водата, която пием. Делото на партията става реален исторически факт, когато го подемат ръцете, умовете и сърцата на трудовите хора, когато стане народно дело.

Преди да се разделим, можем високо да кажем — ПАРТИЯТА ПРИКЛЮЧВА СВОЯТА КОНФЕРЕНЦИЯ ОЩЕ ПОЗРЯЛА, ОЩЕ ПО-СПЛОТЕНА ОКОЛО ЛЕНИНСКАТА АПРИЛСКА ГЕНЕРАЛНА ЛИНИЯ.

Поради изчерпване на дневния ред закривам Националната партийна конференция.

Digitized by Google

ПРЕУСТРОЙСТВОТО В ПАРТИЙНО-ОРГАНИЗАЦИОННАТА РАБОТА

КОМУНИСТИТЕ — НАЧЕЛО НА ПРЕУСТРОЙСТВОТО

Проф. ФИЛИП ГЕНОВ
доктор на психологическите науки

В Основните положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България се посочват допуснатите „деформации" в партийната практика, а също и че „не можем да вървим напред, ако не погледнем истината в очите, ако не извършим преустройство и в работата на нашата партия"[1]. Проблемът за привеждане на функциите, качествата, активността и стила на дейност на Комунистическата партия в съответствие с новите изисквания на общественото ни развитие за качествено нов растеж не може да се реши, ако не се преустрои и се издигне на качествено ново равнище партийният човешки фактор. В него се включват редовите членове на партията, нейните функционери, партийните организации и техните ръководни органи, партията като цяло.

В основните положения са посочени и направленията на преустройството на Комунистическата партия. Те са свързани с освобождаването от неприсъщите за партията като политически авангард функции и задачи, с утвърждаването на правилни взаимоотношения с държавната власт, със самоуправляващите се и с обществените организации. Това ще даде възможност на „партийните организации и ръководства, на комунистите, на партията като цяло да създадат необходимите политически и идеологически условия за провеждане на курса за качествено нов растеж, за ускоряване на нашето социално-икономическо развитие, за по-действено осъществяване на ръководната роля на Българската комунистическа партия"[2].

Преустройството на партийния човешки фактор трябва да става едновременно във всичките му съставки. Освен това е необходимо да се извършва преустройство и на човешкия фактор в държавните и стопанските органи и другите обществени организации. В основните положения на концепцията се обръща внимание, че „на преустройството трябва да се гледа като на цялостен процес. Промените в партийната работа и в подходите на партията трябва максимално да съдействуват за извършване на преустройството в останалите сфери на обществения живот"[3]. Ето защо ускореното преустройство на Комунистическата партия е предпоставка за ускорено преустройство и в останалите сфери на обществото.

[1] Т. Живков, Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, Партиздат, С., 1987, с. 90.

[2] Пак там, с. 98—99.

[3] Пак там, с. 99.

Digitized by Google

Преустройство на членовете на БКП в съответствие с изискванията за качествено нов растеж на страната

Сред съставките на партийния човешки фактор особено важно значение имат членовете на партията. Техните функции, партийна и други видове социална активност, някои качества, които са им необходими, ги отличават от безпартийните. Изследванията, които провеждахме с комунистите и безпартийните, позволиха първите да се разглеждат като специфичен тип личност. Тя се отличава от безпартийните и със своите партийни потребности и интереси, мотиви за партийна дейност, партийни чувства, партиен опит, партийни традиции и други. Познаването на психологическата структура на личността на партийните членове позволява не само да се установяват различията им с безпартийните, но и да се определят пътищата и средствата за тяхното преустройство.

Постановките на Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.) за преустройството на Комунистическата партия се отнасят изцяло и за нейните членове. Те трябва да са авангард и със своя личен пример да влияят и увличат безпартийните при извършване на преобразователни дела за качествено новия растеж на страната. Това изискване е още по-необходимо на настоящия етап от общественото ни развитие. Предстои да се извърши огромна работа по създаване на научни и научноприложни, проектантски и конструкторски разработки на световно и надсветовно равнище. Крайно наложително е да се ускори внедряването на върховите постижения на научно-техническия прогрес.

Кой други, ако не партийните членове, трябва да вървят в авангарда на научния и техническия прогрес? Днес тяхната революционност намира и следва да намира израз в революционни дела в науката, техниката, технологиите, организацията, управлението и ленинския стил на работа и ръководство и при използване на извънслужебното време. Тя намира израз в активното и компетентното им участие в управлението на самоуправляващите се организации. Със своя личен пример, със своята политическа, икономическа, управленска, научно-техническа, юридическа, психологическа и други видове компетентност те учат, влияят и увличат безпартийните в осъществяването на самоуправлението на съответните трудови, научни и други държавни и обществени звена.

В условията на повсеместно извършващото се преустройство **възниква въпросът — може ли да се приеме, че всички партийни членове са готови да изпълнят своята авангардна функция, че те са положителен образец за другите?** През периода 1977—1985 г. се проведоха изследвания в редица партийни организации. Данните от тях показват, че ако в обществено-политическата дейност комунистите превъзхождат безпартийните, то в другите видове дейности се наблюдават и обратни случаи. Много безпартийни са по-добри производственици от своите партньори — партийните членове. Това се отнася и до възпроизводствената, комуникативната и саморегулационна дейност. Интерес представляват обобщените оценки. Така например в изследвани-

Digitized by Google

те организации от 50 до 60 на сто от комунистите са с по-висока обща оценка. Други 20 до 25 на сто имат еднаква оценка с безпартийните, а 20—25 на сто са с по-ниска оценка. Тези данни показват, че само около 50 на сто от партийните членове в изследваните организации са с по-висока оценка от безпартийните.

Днес в условията на борба за качествено нов растеж на страната важно значение има работата за създаване на високоефективни национални научни продукти, а така също за внедряване върховите постижения на научния и техническия прогрес. Това е главното стратегическо направление, чрез което ще се решат основните проблеми на партийната политика и ще се осигури възможност до края на века да се превърне България във високоразвита и културна социалистическа държава. Това налага да се издигне на още по-високо стъпало не само трудовата, но и другите видове социална активност на партийните членове.

На Ноемврийския (1987 г.) пленум на ЦК на БКП другарят Тодор Живков посочи, че **сега са ни необходими нов тип кадри, нов тип ръководители.** Особено отговорни са изискванията за членовете на партията, защото те са ударната сила на преустройството.

Ролята на партийните членове като „ударна сила на преустройството" предявява към тях много по-високи изисквания. Това особено се отнася до комунистите сред научно-техническата интелигенция. Тя е призвана да бъде в авангарда на всенародната борба за създаване на научни и научно-приложни разработки на световно и надсветовно равнище. От своя страна партийните членове сред научно-техническата интелигенция трябва да вървят в авангарда на авангарда. Много са фактите, които потвърждават, че както в сферата на научните изследвания, така и в научно-приложната дейност и днес начело са партийни членове. Безспорно тези факти са от съществено значение, но не е без значение да се познава общественото мнение за техния авторитет.

Данните от направените изследвания дават основание да се твърди, че една значителна част от членовете на партията със своята активност и подготовка не са готови да изпълнят своя партиен и обществен дълг на революционери в съвременните условия. Това налага всеки от тях да се огледа, да направи самооценка на своята готовност за новите задачи и новите изисквания, които партията предявява към него. На тази основа всеки трябва да поеме отговорността за собственото си преустройство. Налага се да се видят и причините, които доведоха до положението, че една немалка част от партийните членове не са готови за извършващото се преустройство. Необходими са не само личните им усилия за привеждане на партийната им психика в съответствие със съвременните изисквания, но и усилията на партийните организации.

Причини за деформациите в партийната психика

Партийната психика на отделните личности се формира под въздействието на партийната дейност, партийните отношения, партийния психически климат, партийните принципи, норми и

Digitized by Google

ценности в първичните партийни организации. Когато животът в първичната партийна организация я превръща в школа за комунисти, когато партийният член има поръчения, за които се отчита и получава оценка, то и неговите дейност и поведение съдействуват да се формира оптимална за неговата роля партийна психика. Обстоятелството, че много партийни комитети усвоиха стил на директно въздействие върху съответните органи на държавна власт, на тези на стопанските и обществените организации, отслаби тяхната дейност по активизиране живота на първичните партийни организации и на техните членове.

Несъмнено **административно-директивният стил** на дейците в редица партийни органи им осигуряваше влияние и въздействие върху други органи много по-лесно, отколкото това се постига посредством делегираните в тях партийни членове. Този стил намали възпитателната роля на партийните дейци за формиране от масата работници и други трудещи се на членове с революционна психика и готови за революционно-преобразователна дейност. Намаляването на самодейността в много първични организации, засилването на формализма, самоцелността на мероприятията, подценяването на основните проблеми на трудещите се в колектива, бедността на използваните средства за партийно въздействие, неангажирането на всички членове с партийни поръчения и т. н. отслабва тяхната роля като революционно политическо ядро на трудовия колектив.

При такава обстановка намалява не само активността, но и отговорността на комунистите като политически дейци. За някои от тях партийните задължения се изчерпват с посещаването на партийните събрания и плащането на членския внос. Ето защо първото изискване към факторите, които ще окажат решаващо влияние за преустройство на тяхната психика, е **да се преустрои дейността на първичните партийни организации.**

Друга причина за наблюдаваните деформации в поведението и дейността на партийните членове са **криворазбраните социални привилегии.** Независимо от постановката, че партийното членство не носи и че няма нормативен документ за такава привилегия, то на практика по един или друг начин се ползва определена привилегия.

Формирането на мнение, че партийните членове имат привилегии, ги противопоставя на безпартийните. Те предявяват (разбира се, съвсем справедливо) големи изисквания към поведението и дейността им. Ако някой от тях направи, макар и незначително нарушение, не само го съдят много строго, но неговото деяние се свързва с партийното му членство и с партията като цяло.

В този случай действува **психическият механизъм на идентификацията.** Отделният партиен член се свързва с цялата партия. Когато някой безпартиен допусне по-голяма грешка, то тогава някои от безпартийните (разбира се, съвсем несправедливо) го оправдават. Налага се за всички да се прилагат еднакви мерки при оценяване. Необходимо е на открити събрания да се изнасят както положителните, така и отрицателните факти за едните и другите. Това не означава, че класово-партийният подход не трябва да се използва при решаване на кого какъв пост да се повери.

Digitized by Google

При приемането на партийни членове се допускат прояви, с които се формира неправилна представа за комунистите. Така например в някои организации твърде дълго време се „проучват" кандидатите. Степента на конформност към съответните партийни ръководители се превръща едва ли не в критерий за тяхната „зрелост" за приемане в партията. Не случайно такива хора не са критични, а са „послушни", „скромни", „перспективни" и т. н. С такова обновление съответната първична партийна организация не увеличава своя революционен заряд.

Тринадесетият конгрес обърна внимание, че трябва **да се увеличи приемът на нови членове из средите на научно-техническата интелигенция.** Това не е случайно. Младите специалисти играят решаваща роля в технологичното и техническото обновление на производството. По своя **научно-технически интелект** съответната първична организация следва да е в състояние да влияе на колектива.

Нещо повече, първичната партийна организация като организация на революционери е призвана **със специфични форми и методи** да осигурява необходимото политическо влияние върху безпартийните и да мобилизира целия трудов колектив за извършване на революционно преобразователни и съзидателни дела в съответствие с интересите на трудещите се. В съвременните условия това влияние трябва да стимулира осъществяването на научно-техническата политика на държавата и научно-техническата програма за преустройството на съответното трудово звено.

Това не означава, че трябва да се намалява приемът на най-добрите производственици в партията. Но на настоящия етап от нашето развитие трябва да се приемат повече членове в нея от средите на научно-техническата интелигенция. Те ще влеят допълнителен революционен заряд и в дейността на първичната партийна организация. От техните среди ще израства по-лесно съвременният тип партиен член.

Усъвършенстване на механизмите за повишаване авангардната способност на първичните партийни организации

Способността на първичните партийни организации да изпълняват своята политико-авангардна функция зависи в значителна степен от качествата на техните членове. Ако подготовката и социалната им активност отговарят на изискванията на Устава, то те са в състояние да изпълнят своите функции, които ще ги наредят в авангарда на съответния трудов колектив.

Първичната партийна организация е специфичен социален организъм, който притежава свои вътрешни механизми за самообновление, за саморегулация и за поддържане на своето състояние на равнището на оптималната зрелост. Тя трябва да отговаря за изискванията, които развитието на трудовия колектив, на партията и на обществото като цяло предявяват към нея. Нещо повече, като политическо ядро на трудовия колектив и като част от Комунистическата партия тя трябва да си осигури изпреварващо развитие по отношение на колектива.

За отстраняването на застойните явления в първичните партийни организации и за повишаване на тяхната боеспособност

Digitized by Google

беше извършен преглед, въведе се самоотчетът на партийните членове, приемат се нови членове и др. Въпреки тези мерки една немалка част от партийните членове не са в състояние да изпълняват в условията на преустройството своите авангардни функции. Това се отнася не само до тяхната професионална и особено научно-техническа подготовка, но и до тяхната идеологическа, политическа, организаторска и нравствена изява. Със своите схващания за своите задължения, със своето поведение и дейност те намаляват революционния зарад на съответната партийна организация.

Възниква въпросът, ако не само бавно, но ако въобще няма изгледи да се преустроят, какво да се прави с такива членове? Ще си позволя да предложа на вниманието на читателите една идея. Не следва ли онзи, който не е готов и не може да устои на изискванията да върви в авангарда на извършващите се революционни промени и фактически е в арьергарда, то, макар и временно, да излезе от състава на авангарда? След това, когато покаже необходимата готовност, да се включи отново? Освобождаването на партийни членове, които не могат да изпълняват авангардни функции, не бива да се разглежда нито като изключване, нито като наказание. Такъв подход ще мобилизира партийните членове да повишават непрекъснато своята идейно-политическа и професионална квалификация и да участват по-активно в трудовата и обществената дейност. Освобождаването от задълженията да изпълнява авангардна функция на даден партиен член не означава, че той не е комунист. Той си остава такъв дотогава, докато изповядва комунистическите идеи и със своята дейност допринася за строителството на социализма и комунизма. Такива комунисти има във всеки трудов колектив.

Когато става дума за освобождаване от задължението да изпълнява авангардни функции даден партиен член, не се имат предвид пенсионерите, които със своята преданост и дела са показали, че в трудните години на борбата против фашизма и капитализма и социалистическото строителство са вървели в авангарда. Заслужава да се помисли и върху една друга идея. Става дума не само за утвърждаване званието „ветеран на партията", но и такива хора да членуват в съответния ешелон на партийната организация.

Формиране на партийни членове от нов тип

Преустройството на Комунистическата партия като главно условие за преустройството на обществото налага да се преустроят и нейните членове. То не се отнася само до преодоляване на някои деформации в тяхното поведение, но и до привеждане на подготовката им в съответствие с новите изисквания. От една страна, трябва да се рушат стари, и то вредни стереотипи, а, от друга, на тяхно място или наред с тях да се формират нови. По същество е необходимо да се формира у тях **качествено нова партийна психика.** Тя ще осигури качествено ново по вид и равнище изпълнение на партийните им функции. На пръв поглед като че ли няма нови функции, които се налага да изпълняват. Всички са посочени в Устава на партията. Има само едно ново генерално изискване — партийните членове да са „ударната си-

Digitized by Google

ла на преустройството". **Да разгледаме някои от направленията на преустройството на партийните членове.**

В условията на **самоуправляващите** се организации нараства ролята им за активизиране, за организиране, за участие и за увличане на безпартийните в обсъждане и решаване проблемите на съответната стопанска или друга социална организация. Партийните членове са призвани да бъдат активната сила в разгръщането на самоуправлението. Своята идеологическа, политическа и управленска функция те ще изпълнят най-добре не само с личното си участие, но и с привличането и стимулирането на безпартийните в живота на самоуправляващата се организация.

Утвърждаването на самоуправлението няма да се извърши само с помощта на икономически, юридически и организационни механизми. Голяма е тук ролята на идеологическите, политическите и психологическите механизми. Необходимо е време. Самоуправлението трябва не само да се осъзнае като обществена, но и да се чувствува като лична потребност. Необходимо е време да се формира както у отделните труженици, така и у ръководителите и трудовия колектив като цяло самоуправленска психика. В началния етап на самоуправлението от много труженици се възприемат само правата, но не и задълженията и особено отговорностите. Със своето отношение, поведение и дейност партийните членове трябва да покажат образците на изпълнители и ръководители в условията на самоуправлението.

Главното направление на преустройството е свързано с внедряване върховите постижения на **научно-техническия прогрес.** От това зависи съдбата на генералната линия на партията — непрекъснато да се подобрява материалното и духовното благополучие на народа. Това е сега главното ударно направление и в дейността на комунистите. Създаване на научни продукти с голяма икономическа ефективност, внедряване на нови технологии, техника и управленска структура е полето за изява на тяхната авангардна роля. **Научно-техническата подготовка,** високият професионализъм и специалното майсторство в работата, които намират отражение във висока производителност и качество на труда, трябва да са едни от критериите за определяне на принадлежността към БКП. Творчеството, новаторството, достигането и надминаването на световните постижения трябва да обладаят мисълта и делата на партийците. Със своята научно-техническа осведоменост и със своя професионализъм те да заразяват, да учат и да увличат безпартийните.

Стопанисването на социалистическата собственост е друго поле за изява авангардната роля на комунистите. В това направление предстои да се направи много. От отношението към собствеността зависи отношението към обществения строй. В продължение на много години у трудещите се обективно се формираше наемна психика. Те се отчуждиха както от обществената собственост, така и от произведения продукт. Труженците не са пряко материално заинтересовани от опазването и обновлението на обществените средства за производство.

Новото разбиране за трудовия колектив като стопанин, самоуправлението и новият икономически механизъм ще създадат обективни условия да се извършат необходимите промени. Но и

Digitized by Google

това няма да стане автоматически. Ето тук ролята на партийните членове е като изпълнители и ръководители да създадат такава идеологическа, политическа и икономическа атмосфера, която ще съдействува за преустройството на психиката у всички по отношение на социалистическата собственост. Тук е необходим не само личен пример, а контрол, взискателност, търсене на отговорност, готовност да се влезе в конфликт за защита на социалистическата собственост. Комунистите трябва да покажат образеца на новия тип социалистически стопанин.

Преустройството е свързано и с намаляване ролята на директивно-административното въздействие на партийните органи спрямо държавните, стопанските и обществените органи и организации. На преден план излизат идеологическите, политическите, организационните, кадровите, нравствените и психологическите механизми. Особено нараства ролята на **делегираните партийни членове.** Всеки от тях извън своята партийна организация, било то в трудово или учебно звено, в звено на друга обществена организация, действува като делегирано политическо лице. Той осъществява връзката на партията с безпартийните в съответната социална общност. Като изучава проблемите на хората в нея, участвува в подобряване дейността на организацията за тяхното задоволяване, той едновременно информира своята партийна организация и се отчита за работата си.

Издигането на ролята му като политически деец сред безпартийните предявява пред него много нови изисквания. Те се отнасят не само до политическата, но и до организационната и психологическата му култура и нравственото му поведение. Това са също нови моменти в неговата дейност в условията на преустройството.

Ангажирането на партийните органи с несвойствените за тях проблеми на управлението на различните сфери намали техните възможности да се **срещат и общуват с трудещите се.** Намали се ролята на политическия диалог. Грешките на отделни ръководители и специалисти с партийна книжка намаляваха партийното влияние и въздействие върху безпартийните. Мобилизирането на целия народ за извършване на преустройството изисква да се укрепи вярата на всички в правилността на партийната политика, да се възприеме от всички като лична политика.

Както в трудните години на антифашистката борба, сега от комунистите се изисква да поддържат постоянна връзка с безпартийните, да умеят да общуват с тях, да умеят да уважават достойнството им, да са отзивчиви към техните проблеми, да са скромни в начина на живот, да са принципни и справедливи в отношенията си с другите. С една дума, да са обаятелни и авторитетни личности. Това ще разширява и ще повишава ефективността на партийното влияние и въздействие върху безпартийните. Те ще се чувствуват съпричастни към общото дело, което съответствува и на техните интереси.

Формирането на нов тип членове на Комунистическата партия е не по-малко трудно и не по-малко важно революционно дело, отколкото преустройството на партията и на обществото. Те са взаимносвързани. В статията се разглеждат само някои от проблемите, които имат важно значение за издигане ролята на членовете на БКП като „ударна сила на преустройството".

Digitized by Google

ПРИСТРАСТИЯ С ВЪПРОСИТЕЛНИ

ПРЕУСТРОЙСТВОТО — ИЗПИТАНИЕ ЗА ЗРЕЛОСТ ● ИМА ЛИ РЕЦЕПТИ ЗА ЛИЧЕН ПРИМЕР? ● ЗАЩО НИ ТРЯБВА ПОВЕЧЕ НРАВСТВЕНОСТ? ● ПО КАКВО СЕ ПОЗНАВАТ КОМУНИСТИТЕ?

Съвместно с центъра по партийноорганизационната работа към градския комитет на БКП редакцията проведе разговор с млади комунисти на тема „Преустройството — лична позиция и дела". В него взеха участие Любомир Гедеонов — преподавател в Института по марксизъм-ленинизъм към АОНСУ при ЦК на БКП, к. п. н. Тенчо Тенев — научен сътрудник в Института по международни отношения и социалистическа интеграция, Александър Сотиров — студент от V курс във ВИИ „Карл Маркс", инж. Стефан Чиновски — научен сътрудник в Централния институт по изчислителна техника и технологии, Виктор Войнов — работник в животновъдно-фуражната бригада „Георги Кирков" — Суходол, Венцислав Пасков — специалист по проучване на пазара в базата за технологично развитие към „Памукотекс", Цветанка Бранкова — оператор в Аглопроизводството при Металургичния комбинат в Кремиковци, и Сергей Богачев — директор на 43-то основно училище „Христо Смирненски" в столицата.

Поставихме микрофона на масата и попитахме кой ще започне разговора. При такъв широк кръг въпроси, откъде да започнем — възкликна някой.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО НА ВРЕМЕТО

Предизвикателство на времето — така един от участниците в разговора нарече преустройството. Ще приемем ли предизвикателството? Въпросът изглежда неуместен. Защото отговор има. Записан е категорично в партийните документи. И все пак кой приема предизвикателства? Ще го приемете ли, ако ви липсва самочувствие, увереност в собствените сили, ако се страхувате?

Може ли да се преструваме, че не се отнася до нас, че не го забелязваме? Да оставим други — тези след нас, да си бръскат главите с него?

Имаме ли такова право? По-скоро имаме ли такава възможност?

Предизвиква ни времето. Нашето време. Едва ли може да срещнем по-труден съперник. Кой ще спре пръв хронометъра — то или ние? За да го победиш, трябва да си по-добър от него. Което означава по-бърз от себе си. Да надмогнеш себе си. Можем ли да не вдигнем хвърлената ръкавица?

Digitized by Google

Оценяват ли младите хора цялата сложност и трудност на започналия процес? Намират ли своето място в него? Осъзнават ли своята отговорност? Достатъчен ли е техният опит?

ЛЮБЕН ГЕДЕОНОВ: — Според мен трябва да започнем с два основни въпроса. Първият е за преустройството като процес. Вторият засяга взаимовръзката между преустройството и партията. Съвсем накратко ще се спра на двата въпроса.

За преустройството. Това е процес, който е наложен от обективната действителност. Процес, без който не може да се върви напред. Процес, който трябва да се осъществи час по-скоро. Една обективна, но наложителна промяна. Неотложна.

Вторият кръг проблеми, които трябва да откроим, за да навлезем в разговора, засягат партията и преустройството. Партията поема едно огромно бреме на плещите си. Върху нея ляга огромна отговорност. В материалите на Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП от м. г. преустройството се разглежда като революционен акт. Сами виждате, че партията се заема не с какво да е, не с обикновена, а с една революционна промяна. Оттук и изводът, че партията навлиза в нов, много отговорен етап в своята дейност. Това поражда новите изменения на отговорността и задълженията на отделния комунист и партийна организация. Мисля, че в такъв смисъл трябва да разглеждаме останалите частни въпроси в партийната дейност. Освен това искам да посоча още един важен момент — партията започва преустройството от себе си.

ВЕНЦИСЛАВ ПАСКОВ: — Да, това е така. Преустройството, както и всяка една промяна в нашето общество, става под ръководството на партията. Понеже такава промяна не е осъществявана до момента, само по себе си това показва, че ще бъде много трудно. Трябва да си даваме сметка за това. Много хора мислят, че преустройството може да стане бързо, леко и гладко. Наложителна е промяна във всички сфери на нашия живот. Абсолютно във всички сфери.

Какво представлява за мен преустройството? Ако нямаме една координатна система и няколко траектории и идва момент, когато се наблюдава известно изоставане на икономическите и други показатели, необходимо е тази траекторня да бъде променена. Променена към по-ефективна посока. Така схематично си го представям. Преустройството не бива да се разглежда като самостоятелен акт. То е една обективна необходимост и ако не беше започнало сега, занапред щеше да се окаже още по-трудно.

ЦВЕТАНКА БРАНКОВА: — Струва ми се, че трябва да се

Digitized by Google

каже и нещо друго. Преустройството поставя една ясна конкретна цел. Но по кой път ще стане това, как? Кои средства ще бъдат най-ефективни? Кой път ще бъде най-къс? Ясно е, че това ще бъде един труден и продължителен процес. Ще се изпречат много, много пречки по пътя. А има хора, на които и така им е добре.

ТЕНЧО ТЕНЕВ: — Вече се спомена, че преустройството е историческа необходимост и то представлява предизвикателство на времето, в което живеем. Аз виждам три фактора, които ни тласкат към него. На първо място, ние наблюдаваме много интересен процес в световната икономика. Виждаме как се раждат плодовете на научно-техническата революция, които влияят както върху отделния човек, така и върху обществото като цяло. Постиженията на науката и техниката облекчиха работата на домакинята, намалиха рязко тежкия труд на работника, поставиха до човека компютъра. Могат да се посочат много примери за поразителни открития в електрониката, биотехнологиите, телекомуникациите и т. н. Завладени от възможностите на новите машини и технологии, нашите икономисти изпаднаха под влияние на техническите аспекти на научно-техническата революция. Редица учени икономисти се впускат в изследване на техническите аспекти на производството, а забравят да изяснят икономическите. Технологическите постижения в редица случаи се нуждаят от икономическа обосновка. Например един чип през 1972 г. е струвал 150 долара, сега той се продава само за 50 цента. Това значи 300 пъти намаляване на неговата цена. Ето защо нас трябва да ни интересува и икономическият ефект. Младият икономист трябва да подхожда поновому, с критериите на днешния ден. Задачата на икономиста е да повишава ефективността на производството.

На второ място, преустройството е продиктувано от измененията в социалистическата икономическа система. За да се развиват успешно интеграционните процеси, е необходимо да се усъвършенстват националните икономически системи. Това обяснява защо при нас бяха обсъдени и утвърдени от Юлския пленум основни положения на нов модел за обществено развитие в нашата страна.

Третият фактор, третото предизвикателство на нашето време — това е съревнованието между двете обществени системи, в което социализмът трябва да разкрие най-пълно своите преимущества.

ВЪПРОС: — Излиза, че преустройството се изчерпва само с професионалното усъвършенстване?

ТЕНЧО ТЕНЕВ: — Преди всичко.

Digitized by Google

КОЙ ПРАВИ РЕВОЛЮЦИИТЕ?

Съгласни ли сте, че професионалното усъвършенстуване е достатъчно, за да спечелим състезанието? Да завъртим по-бързо колелото на общественото развитие към повече социализъм? За да има повече демокрация, т. е. народовластие, т. е. много повече социализъм, тя трябва да бъде живо творчество на масите. Нима за това са нужни само високоподготвени специалисти?

В трудно, в революционно време са потребни много повече качества. Особено от онези, които тръгват първи. Защото в тях са впити погледите на останалите. Сред тях са неуверените, колеблиците, пасивните, изчакващите. Те трябва да бъдат спечелени, увлечени, въодушевени, запалени.

Какво се иска от комунистите днес?

ЛЮБЕН ГЕДЕОНОВ: — Не можем да говорим за преустройство, без да поставим въпроса и за нравственото извисяване. Мисля, че отговорът на този въпрос не е много труден. Ако тръгнем от постановката, за която стана дума в началото на разговора, че преустройството е революционен акт, без нравственост той би бил немислим. Да погледнем историята — може ли една революция да се прави от безнравствени хора? Всяка революция се нуждае от високонравствени личности, от кристално чисти дейци. Без това тя е немислима. Спомняте си Вазов — „за няколко дена тайно и полека, народът порасте със няколко века". За какво израстване става дума, ако не за нравствено? Цялата история и революционните борби на нашата партия са свързани с имената на високонравствени и кристално чисти партийни дейци.

СЕРГЕЙ БОГАЧЕВ: — Всеки от нас трябва да бъде наясно какво поражда преустройството, как ще се осъществява, какви са пътищата за неговата реализация, докъде сме стигнали. Процесът на преустройството е съпътствуван от разгръщане на гласността. И изниква въпросът — смятате ли, че гласността е достатъчна да обясни всичко, което довчера беше в сянка. Това, което ни пречи. В мен сега се таи едно притеснение, не бива в процеса на преустройството ние повече да наблягаме на гласността, отколкото на реалните действия. Чрез тази гласност всъщност ще изследваме конкретните пътища на преустройството. Но преди всичко трябва да се опираме на твърди ценностни ориентации. В обстановка на гласност човек лесно може да загуби ориентация, ако няма твърди ценностни ориентири. Наред с това той трябва да измени отношението си към работата, към професионалното си израстване и преди всичко теоретическата си подготовка. Така комунистът умело и ненатрапчиво ще увлича безпартийните. Така и ние, учителите, трябва да поведем огромната маса от ученици към целите на бъдещето, към повишаване резултатите от своя труд.

С проблемите на образованието не искам да ви занимавам, те са твърде остри. Но искам да засегна един важен проблем —

Digitized by Google

за самоуправлението в образователиата система. Днес в системата на образованието има твърде иаболели въпроси. Един от тях е кадровият. При досегашния подход за решаване на проблемите — професионалното и обществеото признание, възнаграждението, социалния статус и т. н., няма да привлечем талантливи хора в образованието. Оттук произтича вторият въпрос — след като липсва поток от подготвенн кадри, може ли да се говори за горене и творчество? Творец може да бъде способният човек. Но това е по силите на малко хора. Сравнително ниският образователен цеиз, сравнителио ниската идеологическа подготовка и обща култура пораждат сериозии пречки.

За самоуправление в училище не можем да говорим, тъй като сега иа училището не е предоставена реална власт. Защо не разполага с реална власт? Не разполага с права, ие разполага със средства. Къде са правата? Дори прословутата заповед за дисциплината на бившия мииистър е в противоречие с новия Кодекс на труда. Ако се предостави възможност на училището то да формира работната заплата в рамките на бюджетния план, ако то се превърне в ннвеститор иа своето развитие, тогава можем да говорим за самоуправление н да търсим отговорност.

Сега има изобилие на научнн институти, които се занимават с проблемите иа образованието. Струва ми се, че обединяването им в един център ще постигне няколко цели. Първо — концентриране на средствата, второ — освобождаване иа редица научни работници. Това ще позволи те да се занимават с научна работа и да се реализират в училище, където има недостиг на високо подготвени специалисти, които да са способни на ново интелектуално равнище да осъществяват преустройството в образованието, да насочат емоцноиално-творческия заряд на учениците за по-нататъшно участие в тези процеси.

Един друг въпрос — за хората на преклониа възраст, които при нас в образованието заемат ръководни длъжиостн. Нека си представим човешкия живот в рамките иа 1 час. Човекът от 7 до 8 без 5 живял по един начин. Много трудно ще му бъде в оставащите няколко минути да се преустрои и да започие да мисли по-иначе. Разбира се, този човек може да има особени заслуги и те трябва да му се отчитат. Но след като той е биологически и социално износен, би трябвало да бъде осигурен. А опитът на тези хора да бъде използван и да се привлекат като консултанти, като експерти. Но да бъдат освободеии от задълженията да вземат управленски решения, защото те робуват на стари иерционни сили.

ВЪПРОС: — Говорите малко общо. Смятате ли, че сте зрели за самоуправление?

СЕРГЕЙ БОГАЧЕВ: — Отговорът ми е — твърдо да! Да вземем нашето училище. От две годнни всички заедио, колективно се стремим да решаваме проблемите. Нормативно обаче тези въпроси не са изведени докрай. Не е напълно осигурено правото колективът сам да избира ръководнтеля си и той периодично да се отчита за това, което е направил.

При сключването на договорите вече имаме достатъчно точна експертна оценка за състоянието на материалната база на училището. Сегашният собственик, народният съвет, явио носи

Digitized by Google

отговорност за сегашното състояние на собствеността. И за какво да я приемаме? Или да се предостави на дадения колектив определена дотация, която да му позволи да се развива, от която да тръгне. Не сме в състояние сами да решим всички въпроси.

РЕПЛИКА: — Интересно би било да погледнем нещата от друг ъгъл. Да поговорим за личния пример. Как ли биха изглеждали тогава?

СЕРГЕЙ БОГАЧЕВ: — Това означава да ги обърнем на 180 градуса. Ще изглеждат доста интересни. Хората могат да бъдат увлечени, но само чрез личния пример. Само по този начин. Когато хората усетят, че се опитват да ги манипулират, се затварят като мида в черупката и е много трудно вече да се направи нещо.

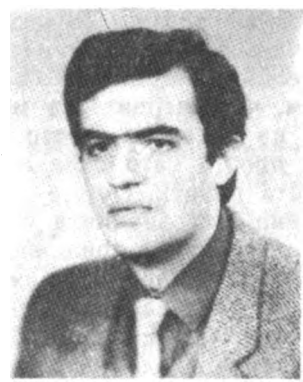

АЛЕКСАНДЪР СОТИРОВ: — Преустройството според мен е не само една обикновена промяна на организацията на работа. То означава да се изменят и методите, и формите, и средствата на работа. Всичко. Аз съм бивш състезател. Когато играта не вървеше, треньорът казваше: „Сменете темпото!" Тогава ни беше много трудно. Сега трябва да направим същото. Да сменим темпото.

Вълнуват ме два аспекта на проблема. Първо, това е осмислянето на преустройството. Осмислянето означава преминаване през главата, през съзнанието на човека на всичко онова, което става. Второто нещо е доколко всичко това ще претворим в живота. Дали сме предприели нещо. Как човек ще откликне на всичко това. Двете страни са взаимно свързани. Това е единен процес. На Юлския пленум нашата партия даде пример как да се организира този процес. Като комунисти ние трябва да се придържаме към тези постановки. Оттук нататък трябва да се отключва енергията на отделния човек, на отделния комунист.

ПРИЗИВ ЗА КОНКРЕТНОСТ

И отново стигаме до нелекната орис на комуниста — да бъде пръв. Да поведе останалите, да ги увлече. По непроправения и стръмен път на обновлението и ускорението. И не с думи, а с личния пример на своите дела, на своя принос. В същото време — да даде отпор на клакьорите и ветропоказателите, на онези, които ще призовават за движение и промяна, останайки на място. Комунистът няма право на това. Цената е твърде висока — доверието на хората.

Примерът — днес той е потребен повече отвсякога. Защото говорим за революционна промяна. Защото маховикът на обновлението няма да се задвижи от слова, а от усилията на всички, на всекиго.

Събеседниците в разговора вероятно добре разбират това, защото нерядко прекъсваха говорещия с искане за по-голяма конкретност.

И така, да бъдем конкретни.

АЛЕКСАНДЪР СОТИРОВ: — Основният въпрос според мен в днешния разговор е как всеки човек, всеки комунист ще участ-

Digitized by Google

вува в преустройството. Става дума за отговорността на всеки от нас. Защо мисля, че този аспект е решаващ? Защото в края на краищата това преустройство ще се извършва от хората. Иначе не може — няма да има реален процес на преустройство. Главното сега е да се постигнат реални резултати.

Като студент, като комунист, както и вие, и аз, търсейки същността на процеса, се сблъсках с проблема за професионалното усъвършенстване, свързано с нравственото извисяване на човека. Тук някъде на тази плоскост трябва да търсим решението. Правилна беше мисълта, казана преди малко, че не може човек, който не е годен да работи, да бъде водещ, да бъде авангард. Авангардната роля на комуниста в наши дни според мен е да има най-голям принос. Това трябва да бъде един от най-изявените в професията, нравствено извисен, професионално зрял, опитен. Затова независимо от оценката, трябва по нов начин да осмислим материята, за да формираме ново отношение към въпросите. За да бъдем полезни на обществото. Смятам, че резервите са много. За себе си ги търся в обогатяване на знанията, които получавам в института. Но обогатяване не просто като една любознателност. А обогатяване в творческата работа. Още в първи и втори курс студентите трябва да повишават знанията си не само в теоретико-фундаменталната област, но и в приложните изследвания. В нашия институт е утвърдена такава програма, опитен модел, в който е заложено как да се развива студентът от първи до четвърти курс. Ако тя се осъществи, би дала добри резултати. По същество това е новаторски подход. Направен е опит студентите по-организирано да получават повече знания. Добрият, висококвалифициран специалист е човекът, който ще осъществява преустройството в съответната област.

РЕПЛИКА: — А не се ли нуждае преустройството от повече инициатива? Не губим ли сега излишно време?

АЛЕКСАНДЪР СОТИРОВ: — Нямаме право да изоставаме, да пилеем времето на хората, но ие е полезно и излишното бързане. Може би на този етап е оправдан и по-голям разход на време, на енергия, на ентусиазъм, за да стигнем това, към което се стремим, да осъществим ускорението. Ще има много усилия и трудности, дори е възможно у някого да се появи и неверие. Това е нормално. Процесът е труден.

ВЪПРОС: — А при вас среща ли преустройството бариери, има ли противници?

АЛЕКСАНДЪР СОТИРОВ: — Трудно ми е да давам оценки. Мисля, че бариери няма, но отделни противници — да, има. Това са хората, които са се устроили, на които така им е добре. Но не бих желал да ги деля на млади и стари. Има ги сред едните и сред другите. Това са онези, които виждат от новото заплаха за себе си. Ще има и искри. Сблъсъците са неизбежни, но ние сме длъжни да го направим.

ВЕНЦИСЛАВ ПАСКОВ: — Искам да допълня още нещо. Знаете, че при нас от една или две години няма разпределение. Аз мисля, че това не е правилно. Защото един специалист икономист още от студентската скамейка трябва да бъде наблюдаван от неговите бъдещи работодатели. А сега — излиза от института и се оказва, че не знае нищо. А той от първия работен ден трябва да бъде способен да върши своята работа. И

Digitized by Google

още нещо. Сега разработването на дипломните работи често е посредствено. А защо от тях да няма конкретна полза, защо да не бъдат с конкретен принос и практическа насоченост?

СТЕФАН ЧИНОВСКИ: — Досега предимно говорехме за повишаване на професионалната квалификация като основна форма за конкретен принос в преустройството. За себе си съм стигнал до извода, че професионалната квалификация е от голямо значение. Но тя е свързана не само с повишаване на знанията. Необходимо е тези знания да бъдат приложени в практиката. И то отговорно, всеотдайно. Тогава вече можем да говорим за висок професионализъм. Защото има много хора, които самоцелно повишават своята квалификация или по-скоро го правят за постигането на лични цели. Уж работят пълноценно, пък... Професионализъм е всичко, което знаеш и можеш да го даваш максимално на обществото. Единствено тогава човек дава личен принос. При нас това е много важно. Впрочем то е важно навсякъде. Основната задача е интензификация на народното стопанство. Как би могла да се извърши? Казано е отдавна. Чрез електронизацията. Виждам в много голяма степен нашата работа именно в тази насока. Изобщо тук е ролята и мястото на нас, младите комунисти. Именно в двата аспекта — висока нравственост и висок професионализъм. Само тогава човек може да се реализира напълно. Трябва да си готов да отдадеш всичките си знания и сили за новото. Струва ми се, че има доста неща, които зависят от нас. Един от тези основни проблеми според мен е борбата с бюрокрацията. Нещо, което сериозно пречи. Един елементарен пример. При нас по линията на ТНТМ изработването на нещо е много по-лесно и безпроблемно, отколкото неговото отчитане и утвърждаване. Вторият етап се превръща в една лавина от документация и това време е съвсем непроизводително.

ВЪПРОС: — Израз на нравственост ли е да не избягвате конфликти и сблъсъци, когато те са неизбежни, да влизате в ситуации, които нито са приятни, нито полезни за вашето израстване, за кариерата ви?

СТЕФАН ЧИНОВСКИ: — За себе си мога да кажа, че точно така разбирам нравствеността. Човек трябва да отстоява позициите си независимо от това дали те са в негов интерес, или в негов ущърб. Дали се харесва или не на неговия началник. Но може да се влезе в сблъсък дори с целия колектив.

ВЪПРОС: — Конкретно — при вас има ли сблъсъци?

СТЕФАН ЧИНОВСКИ: — Както навсякъде. Има доста хора, които са доволни от постигнатото. Други живеят спокойни и необезпокоявани, не дават някакъв значителен принос. Те са осигурени, в края на краищата ще си получат заплатата. Поне така беше досега. Сега вече се вземат сериозни мерки. Икономически санкции е имало винаги при неизпълнение на задачите, но сега са по-строги. Въпросът за икономическия интерес според мен е нещо доста важно.

Digitized by Google

ЦВЕТАНКА БРАНКОВА: — Говорите за интереса. А трябва ли комунистът в работата си с другите, с безпартийните, да се стреми да изучава техните интереси?

СТЕФАН ЧИНОВСКИ: — Много време ще загубя да се впускам в конкретни примери. Мога да кажа с една дума — да.

ЦВЕТАНКА БРАНКОВА: — Поставих въпроса, защото и мен ме вълнува. Как аз виждам тези неща. Преди да дойда тук, се постарах да говоря с много хора. При нас производството е едно от най-трудните в комбината. Говорим за професионалното усъвършенстване, за нравствено издигане — това да. Познавам доста хора, които мислят за себе си, стремят се да се усъвършенстват. Постигат тавана на своята професия. Но някои от тях си пазят знанията. Аз мисля, че с такива хора няма да направим преустройството. Струва ми се, че преустройството трябва да се ръководи от хора, които наистина могат да бъдат водачи. Които могат да се лишат от собствени облаги. Да лишат себе си от нещо заради другите. Ще се съгласите с мен, че ако аз сгреша по време на моите 8 работни часа, ще лиша фабриката от няколко тона агломерат. Но ако сгреши този над мене? А ако грешн и този над него? Тогава какво ще стане? Ето защо зададох въпроса за интересите.

Преустройството наистина ще се ускори, ако успеем да накараме всички хора да заживеят с него, да бъдат съпричастни. Те трябва да бъдат заинтересовани от това преустройство. И поставям въпроса за живата връзка с хората, с тях как да работим. Защото едно решение, взето и необявено, неразгласено, не задоволява хората, няма да се изпълни така, както ако още от идеята в него всички са взели участие.

Въпросът е свързан с още един — как се оценява работата на първичната организация. Говоря как стоят нещата, защото, съгласете се, при нас те са много по-открити и се говори направо — или си „за“, или си „против“. Няма време за много умуване. Просто работата ни е такава. Но когато на едно партийно събрание хората поставят въпроси, дават срок за следващото, искат отговор, а събранието отминава, отива си и следващото и отговор не се дава. Казва се нещо с недомлъвки. Добре, ами този човек, дето чака отговор повече от месец, каква дейност ще развива след това? Така според мен преустройство не се прави. Аз като млад комунист смятам, че трябва да бъдем по-критични и да говорим откровено. Вчера бях втора смяна. Три часа не можем да започнем нормално работа. Защото са работили на принципа: „Да си изпълним ние графика, пък след нас, ако ще и потоп!“ Именно затова трябва да се търси отговорност от този, който пречи.

РАЗГОВОРЪТ СТАВА НЕУДОБЕН

Не, невъзможно е в такъв разговор да не се поставят неудобни въпроси. Невъзможно е да не се посочват примери, споделени с болка, гриста с горчивина. Преустройството не е приятна разходка в парка.

Digitized by Google

Във вълнолицата на нашите делници старото упорито ни следва, не бърза да се разделя въпреки нашите заплахи. А може би и те невинаги са достатъчно сериозни. Десетилетия вкоренявали навици и привички трудно се изтръгват. А и невинаги безболезнено.

Колко лесно би било, ако противниците на преустройството бяха от другата страна на барикадата, нали! Но не, те са сред нас, до нас, те са „за", но просто на тях така им е добре. Нека не се споглеждаме подозрително. Нека се погледнем честно в огледалото. Ние сме за повече социализъм. Искаме другите да бъдат принципни. Да горят в работата си. Да бъдат безукорни, защото еди-кой си някъде по света...

А ние? Във всичко ли сме принципни? Горим ли в работата си, творци ли сме? Ще си простим ли малките компромиси? Те са толкова малки. И почти безобидни.

Да започнем промяната от себе си, със себе си. Никога ще ни бъде трудно, болезнено. Или да почакаме?

Сега или после?

ЦВЕТАНКА БРАНКОВА: — Прав е Чиновски за субективните причини. Пречат хората, на които не им изнася да се преустройват. Защо ще се преустройва — тихичко, кротичко му е. Той не търси работа, той търси служба. И при нас ги има, това се знае. Но и друго пречи. Това, че не искаме да си отворим очите и да видим самата действителност в момента. Как ще въведеш ти техническата мисъл при това остаряло оборудване, което е от 20 и не знам колко си години. При нас така повече не може. По документ се отчете реконструкция. Вложени бяха немски филтри, всеки от които струва на държавата 10 милиона лева. Обаче този филтър не работи. Но никъде не е отчетено, че не работи! Духа пепеляк и прах се стеле над Кремиковци. Чисто небе над комбината!

Друго — осъществи се реконструкция на машините. Внедриха се рационализации. Барабан-стабилизатори. Те също струват много. Всичко е наред. Но никой не пита това колко струва на тези, които работят там. Това са десетки часове престои на машините.

ВЪПРОС: — Нямате ли икономисти?

ЦВЕТАНКА БРАНКОВА: — На служба имаме. Но това никой не го е отчел. Как да ги накараш тези хора да мислят? Дори в едно от списанията по металургия в много обширна статия бяха описани тези барабан-стабилизатори. Внедриха и четирите машини, обаче... И хората губят интерес. Затова казвам да видим докъде сме стигнали. И за каква техническа мисъл мога да говоря в моето производство, след като е малко да кажа, че 25 на сто от времето на хората минава в това да ринат с лопати. Разбирате ли — да ринат с лопати! Да не можем да разчитаме на това оборудване.

ВЪПРОС: — Само интерес ли губят или губят и доверие?

ЦВЕТАНКА БРАНКОВА: — Разбира се, че губят и доверие. След като бях поканена за тази среща, говорих с много хора. Какво да кажа, как да го кажа. И един от нашите, също млад комунист, казва: „Дай примера с мен". Млад човек, дошъл при нас, посветил се на металургията. Металургията — професия за мъже! И какво? Ако рече нещо да направи, да даде предложение, така ще се усуче, така ще се направи това предложение, ще се допишат още десетина автори към него и накрая

Digitized by Google

изобщо не може да види рожбата си така, както я е замислил. И човекът се отказа — вече изобщо не дава предложения. Изобщо се отказа. И какво прави — да му минат 8-те часа, да си свърши служебните задължения. Като човек — изряден, изпълнителен, но като комунист... По този начин няма да стане преустройството. Че ще бъде труден и продължителен процес — ще бъде. Но ако не станат всички хора, ако не повярват, че това е нужно, а те ще повярват, ако видят мъничко от това, което са казали, което са предложили, па макар и не съвсем така...

ВИКТОР ВОЙНОВ: — При нас е още по-трудно. Тя и аудиторията тук е по-друга. Като се огледам, само аз и Бранкова сме от работничеството.

ОБЩО ВЪЗКЛИЦАНИЕ: — А ние не работим ли?

ВИКТОР ВОЙНОВ: — При нас в бригадата от миналата година преминахме на акордна система на заплащане. Но какво се получи? Хванахме се четирима човека, млади комунисти. Подписахме договорите. Отгледахме 4500 дка царевица. За тази площ е необходима техника. Най-трудно е, и ще си остане, торенето и пръскането, обработката с химикали. Има специализирана бригада в Чепинци, но я няма в договора. Районът ни е такъв, че ако в момента не хванеш блока, след това е много трудно. Площта е голяма — Мало Бучино, Суходол, Горна баня, Мърчаево. А къде е Мърчаево, къде е Чепинци. Докато съобщиш в базата, докато монтират — минат 3 часа. Каква работа ще ти свърши? Друго, сега при акордната система, би било редно технологът, главният агроном да са зависими от крайния резултат. А те са на щат. От 8 до 5 часа, няма го след 5, няма го в събота, няма го и в неделя. Аз ако не произведа, няма да получа, но той заплатата си получава.

ЛЮБЕН ГЕДЕОНОВ: — Слушам и си мисля, сега в условията на преустройството партийните групи, първичните организации какво могат да правят? При нас например какво найсилно ме плаши? Струва ми се, че най-слабото ни място е пренебреженето към слабостите. За мен това е основното. Ние имаме много криворазбрано всеопрощение към грешките. Една неуместна деликатност. Да не обидим колегата, да не засегнем някого. Макар че в последно време има промени, инициативата се развива, обсъжда се всяко решение, има демократизъм. Но партийната група все още чака, чака инструкции, директиви, напътствия.

Това всеопрощение към слабостите води до две неща. Първо, убива се поривът у тези, които наистина искат да направят нещо. След като този, който работи по-лошо, не получава съответното възмездие, защо аз да се заемам с трудни задачи. И второ — това всеопрощаване води до една фалшива инициативност. Появяват се инициативщина, празнодумие, кухи лозунги и повици. А реално резултатите са малко. Изхода виждам вътре в самата общност от комунисти, групата или първичната орга-

Digitized by Google

низация. Трябва да се върви по посока на по-голяма принципност в оценката, по-голяма честност. В тази връзка трябва да се засили отчетността на комуниста пред групата. И не в края на годината, а в хода на работата. По-честата отчетност ще открои облика на всекиго. Пред другарите не може да се криеш.

СТЕФАН ЧИНОВСКИ: — Съвсем отскоро съм комунист и член на нашата партийна организация, но забелязвам два вида изказвания. Едните са съвсем протоколни, в другите се търсят истинските проблеми. Според мен всяко изказване следва да бъде конкретно, детайлно, да се предлагат мерки. Не се ли предлага нещо реално, не е необходимо човек да говори.

ТЕНЧО ТЕНЕВ: — За да бъде научният работник пълноценен участник в преустройството, са потребни преди всичко две качества — научна компетентност и научна добросъвестност.

Може ли един научен работник да бъде некомпетентен? Да, може. Категорично може. При това неговата некомпетентност няма да се изрази в срамежливо мълчание, а ще бъде една тиражирана публичност, една демонстрирана некомпетентност. Двойна беда се получава. Причините за некомпетентността в работата на младите научни работници могат да бъдат най-различни, но преди всичко идват от слабата подготовка. Има млади хора, които твърде скоро пристъпват към научни оценки, обобщения и тук изплува рискът те да бъдат неточни, повърхностни. Друга причина може да бъде недостатъчната специализация в определена научна област. Ръководителите в науката трябва да поставят барнери пред некомпетентността в научната дейност.

Струва ми се, че имаме нужда от един механизъм за откриване и показване грешките на работника, майстора, научния работник. В този механизъм трябва да участвуват хората над и под оценявания.

По въпроса за научната съвест. Много хора в науката я забравят. Искат да натрупат странници, да прескочат стъпала в своето развитие, искат да събират евтина слава. Но понякога условията, при които работят тези хора, ги тласкат към научна недобросъвестност.

РЕПЛИКА: — Дали са потребни механизми, или са достатъчни принципност, съзнателност, взискателност, почтеност? Не напълнихме ли земята ни с механизми и технологии?

ТЕНЧО ТЕНЕВ: — За мен нито в производството, нито в научната работа пожеланията и етичните правила могат да променят нещата. Смятам, че думата механизъм е подходяща. Въведеният механизъм притиска работника, ръководителя на различно ниво. Механизмът принуждава към действие. Механизмът на преустройството ще принуди към реално преустройство — индивида, колектива и обществото като цяло.

ВЕНЦИСЛАВ ПАСКОВ: — Според мен основното е притискането. Да го прави колективът, партийната организация. Всеки, който е тръгнал по течението и го влачи инерцията, за мен е враг на преустройството. Защото този човек не можеш да го събудиш. Имаме и при нас такива колеги и...

РЕПЛИКА: — Значи равнодушните са по-опасни от враговете?

ВЕНЦИСЛАВ ПАСКОВ: — Разбира се! Враговете са явни. Него можеш и да го победиш. А този казва „добре“ и остава това „добре“ там, където го е казал и си продължава

Digitized by Google

по своя път. Казва ти „после". Какво означава това „после"? Бранкова много добре каза как е при тях. Всяка минута е важна. Не може да кажеш: „Днес, следобед, като си изпия кафето..." Това ми прави силно и неприятно впечатление.

ЦВЕТАНКА БРАНКОВА: — Една от най-големите пречки на преустройството ще бъде: „А бе, и утре може". Това протакане трябва да се спре. Не мога да дам рецепта. За всяка несвършена работа трябва да се търси отговорност, и то строга, и то в момента. Ние сутрин например имаме едни петминутки...

ВЪПРОС: — Колко време продължават?

ЦВЕТАНКА БРАНКОВА: — Зависи. Понякога няколко минути, друг път повече от 20 минути. Преди да влезеш, трябва да знаеш какво ще приемеш. Ако някой допусне авария, знае се кой е и този човек за това ще бъде санкциониран. Може би не навсякъде може да стане така. Но трябва. А ако е предотвратил авария или пропуск, да се поощри. Защото в основата е съзнанието. А след нас идват други, по-млади. Сред нас има учител. Нали децата ни ще продължат това преустройство.

ВЕНЦИСЛАВ ПАСКОВ: — Не, те гледат от нас. И съм сигурен, че това, което ще им покажем, ще бъде крачка за нас — първа, за тях — втора. Защото ние се учим от тези преди нас.

РЕПЛИКА: — В преустройството няма от кой да се учим.

ТЕНЧО ТЕНЕВ: — Винаги и навсякъде има от кого да се учим.

ВЕНЦИСЛАВ ПАСКОВ: — Ние досега или не сме си вършили работата, както трябва или...

ЛЮБЕН ГЕДЕОНОВ: — Не, вършили сме я по един начин, по който повече не можем да продължаваме.

ВЕНЦИСЛАВ ПАСКОВ: — Трябва да говорим откровено и да виждаме нещата реални.

ЦВЕТАНКА БРАНКОВА: — За да наберем сили за нещо повече.

ВЕНЦИСЛАВ ПАСКОВ: — Научихме се много добре да се отчитаме и да се крием зад обективни трудности. Един пример. В наш комбинат — „Тунджа", са произвеждали артикули, които сега, след около 30 години, не можем да произведем. Парадокс! Защото започваме с оправдания. Защото е много лесно да вървиш по течението. Примерно планът е 100 хил. метра плат. А какъв е асортиментът?

ЛЮБЕН ГЕДЕОНОВ: — Говорехме за интерес. Но на мен ми се струва, че не можем да се ограничим само с интереса. Всички говорим за професионално израстване. А според мен на нас ни трябва и повече човещина. Човещина у комуниста. Да се върнем към човешките си качества. Това е скромност, благородство...

ВЕНЦИСЛАВ ПАСКОВ: — Вече се учудваме, когато срещнем добър човек...

СЕРГЕЙ БОГАЧЕВ: — Искам да се намеся. Не бива да изпадаме в двете крайности. Едната — на умилението на бабите, другата — „помните ли по наше време". Неприемливи са и двете. Не можем да мерим и само с икономически категории. Ами нашето национално наследство, традициите на нашата партия? Това всичкото е исторически свързано. Това е връзката между поколенията. Ние сме наследници на тези, които правиха рево-

Digitized by Google

люцията, първите крачки. Стореното от тях не можем да пренебрегваме. Ролята на комуниста е да бъде неформален лидер и да постига ефект в положителен аспект, да дърпа към преустройството.

ВЪПРОС: — Търсейки своето място в процеса на преустройството, за какво мечтаете?

ТЕНЧО ТЕНЕВ: — Аз лично мечтая за по-голяма справедливост. За обективност — да се отчита всеки какво е направил.

ЛЮБЕН ГЕДЕОНОВ: — Аз чакам всеки да получи точна оценка — работник, специалист, ръководител. Точна оценка за своите политически, морални и делови качества. Какъвто човекът — такава оценката. Тогава всичко ще дойде на мястото си.

ВЕНЦИСЛАВ ПАСКОВ: — Бих желал да допълня — отчетността на всеки един пред себе си.

ЦВЕТАНКА БРАНКОВА: — Трябва така да работя, да работим, че да личи, че сме комунисти. А не да показваме членската си книжка. И още — да мога да помогна на другите. Не само аз да изпълнявам задачите си, но да мога да бъда полезна и на другите. Друго — да може хората да свикнат с тази мисъл за преустройството — първо от себе си да искат. Да се събудят. Преустройството е необходимо и ще стане, независимо че някои се надяват то да бъде просто една кампания. Искри ще хвърчат, но трябва!

СЕРГЕЙ БОГАЧЕВ: — Говорим за мечта. Моята мечта е на следващия етап на преустройството хората да обсъждат дали нравствените регулатори ще бъдат достатъчни, а да не говорим за механизми, които често присъствуват в разговора ни.

ТЕНЧО ТЕНЕВ: — Искате да кажете, че на следващия етап ще очаквате нравствените, етичните норми да бъдат достатъчни да се развива нашето общество още по-бързо.

СЕРГЕЙ БОГАЧЕВ: — Точно така.

МОЛЯ, НЕ ПРИБИРАЙТЕ МИКРОФОНА!

Разговорът приключи. Спря да мига зеленото око на касетофона, скътал в себе си гласовете на младите комунисти. Гласове развълнувани, споделящи отношения и пристрастия, порив и неудовлетвореност. Не с всичко казано ще се съгласим. Някои изказани мисли будят възражение, други са доста крайни. Все пак бива да сме единодушни в едно — младото попълнение в партията, представено от тези осем събеседници, живее с проблемите на обновлението на нашето общество, подкрепя го, вълнува се от този процес, желае да участвува в него.

Но макар че микрофонът вече е прибран от масата и събеседниците са станали, разговорът продължава. Някой е недоволен, че не всичко, което го вълнува, е споделил, друг държи да продължим с дейността и инициативите и след Националната партийна конференция. Гедеонов и Пасков смятат, че разговорът, въпреки желанието, е бил по-общ и остава недовършен. Предлагат — разговорът да продължи на страниците на списанието, да се обсъждат конкретни въпроси, да се разшири кръгът на участниците.

Годината на Националната партийна конференция ще бъде решаваща по пътя на социалното ускорение. Ето защо сега повече отвсякога са потребни дела, активна позиция и обществена ангажираност. Това ни дава основание да заявим

НАШИЯТ РАЗГОВОР ЗА ПРЕУСТРОЙСТВОТО НЕ ПРИКЛЮЧВА. ТОЙ СЕГА ЗАПОЧВА — В ТРУДА НИ, В ДЕЛНИЦИТЕ, В ДЕЛАТА НИ.

Digitized by Google

ПРЕУСТРОЙСТВОТО — ЛИЧНА ПОЗИЦИЯ И ДЕЛА

Редакцията откликна на направеното предложение на младите комунисти и многобройните писма на нашите читатели. От брой четвърти под горната рубрика ще публикуваме вашите отговори на въпросите от нашата публицистична анкета.

КАК РАЗБИРАТЕ ПРЕУСТРОЙСТВОТО И КАКВО Е ВАШЕТО УЧАСТИЕ В НЕГО?

ИМАТЕ ЛИ УСЛОВИЯ ДА СЕ ВКЛЮЧИТЕ АКТИВНО В ТОЗИ РЕВОЛЮЦИОНЕН ПРОЦЕС?

КАКВО КОНКРЕТНО ПРИ ВАС ТРЯБВА ДА СЕ ПРОМЕНИ?

Призоваваме за участие в анкетата партийни работници, секретари на първични партийни организации, редови комунисти, дейци на науката, културата, образованието, стопански ръководители, активисти на обществени организации, специалисти, работници, селскостопански труженици.

Драги читатели, очакваме да ни пишете!

Отговорите изпращайте на адрес:

София — 1000
ул. „Московска" № 7
ЦК на БКП
сп. „Партиен живот"

Digitized by Google

ШКОЛА ЗА ПАРТИЙНИЯ РЕЗЕРВ

ДЕМОКРАТИЧЕСКИЯТ ЦЕНТРАЛИЗЪМ

Доц. ГЕОРГИ ГЪРКОВ
кандидат на историческите науки

Въпросът за същността на демократическия централизъм заема ключово положение в теорията и практиката на партийното строителство. Като ръководна идея демократическият централизъм най-пълно изразява целите, природата и характера на партията от нов революционен тип и непосредствено е свързан с нейните идейни, политически и организационни основи. Той е основата както на изграждането и развитието на организационната структура на партията, така и на нейния вътрешнопартиен живот и многостранна ръководна дейност. Пълното и последователното му творческо приложение осигурява единство на воля и практическо действие, висока организираност и сплотеност на партийните редове, целенасоченост и оперативност на дейността, цялостност и динамичност на партийните отношения.

Идеята за демократическия централизъм е изказана за пръв път от К. Маркс и Ф. Енгелс. Те доказаха, че в борбата срещу централизираната буржоазна класа на пролетариата е нужна самостоятелна партия от особен тип, партия революционна по цели и задачи, демократически централизирана, съединяваща съзнателните и инициативни действия на членовете си с тяхното единство и сплотеност. Тези положения намират реализация в изграждането и дейността на Съюза на комунистите. По-късно К. Маркс и Ф. Енгелс доразвиват идеята за демократическия централизъм. Теоретически и практически доказват, че революционната партия на работническата класа може успешно да функционира и да ръководи класовата борба само когато „действува колкото се може по-организирано, колкото се може по-единодушно и колкото се може по-самостоятелно . . .“[1].

В епохата на империализма **принципът на демократическия централизъм бе научно обоснован и разработен цялостно от В. И. Ленин.** По негово предложение още на Тамерфорската (1905 г.) болшевишка конференция се записва в резолюцията: „Като признава за безспорен принципа на демократическия централизъм, конференцията счита за необходимо провеждането на широко изборно начало с даване на избраните центрове пълна власт в идейното и практическото ръководство, наред с тяхната сменяемост, най-широка гласност и строга отчетност на техните действия.“[2]

Основните положения на демократическия централизъм се

[1] К. Маркс, Ф. Енгелс, Съч., т. 7, с. 258.
[2] ВКП (б) в резолюции и решения . . ., т. I, с. 77.

Digitized by Google

отнясят за всички комунистически и работнически партии, независимо от условията, при които те са изградени и действуват. По тези съображения през 1920 г. В. И. Ленин обосновава изискването принадлежащите към III комунистически интернационал партии „да бъдат изградени по принципа на демократическия централизъм“[3].

Още в началните години на своята дейност партията на българските комунисти отчита голямото значение на демократическия централизъм както за развитието на самата партия, така и за успеха на класовата борба на работническата класа. Последователна е позицията на Д. Благоев, че класовата борба е ефективна само тогава, когато всички партийни организации и членове съставляват едно цяло и доброволно се подчиняват на изразителите на неговата воля — партийните конгреси и централния комитет. „По такъв начин — пише той — партийните организации се самоцентрализират в едно цяло в името на класовата борба. Това е социалдемократическият централизъм, който произтича от природата и задачите на социалдемократическата партия.“[4] Партията възприема принципа на демократическия централизъм през 1903 г. на своя Девети конгрес, но едва в процеса на своята болшевизация успя да го приложи цялостно. В Устава на БКП той бе записан от Осмия пленум на ЦК на БКП (1945 г.) като основен принцип в изграждането и дейността ѝ.

Историческият опит на БКП показа, че демократическият централизъм е нужен не само в годините на борбата за власт, но и в периода на изграждането на социализма. Нещо повече, необходимостта от този принцип с особена сила се проявява в преломни етапи от развитието на новото общество. На съвременния етап, **в условията на революционното преустройство на социалистическото общество ролята и значението на демократическия централизъм значително нарастват.**

Най-общите положения на принципа на демократическия централизъм са:

Първо. Всички членове на партията се ръководят от единни за цялата партия Програма и Устав.

Второ. Партийните органи, организации и членове образуват единно цяло, което се подчинява на единен пълновластен ръководен орган — конгреса на партията.

Трето. Ръководните партийни органи от всички звена са изборни, сменяеми и подотчетни.

Четвърто. Единодействието се постига на основата на съзнателна партийна дисциплина, еднакво задължителна за всички членове.

Пето. Комунистите активно участвуват в разработването и реализирането на партийната политика. Разгръщат се самодейността, самоинициативата и творчеството в работата на партийните органи и организации.

Шесто. Подчинение. Малцинството се подчинява на мнозинството, отделните организации — на центъра, по-ниските органи — на по-висшите.

По своето съдържание демократическият централизъм е

---

[3] В. И. Ленин, Събр. съч., т. 41, с. 200.

[4] Д. Благоев, Съч. т. 11, с. 567.

Digitized by Google

диалектическо единство на две страни — демократизъм и централизъм, и отразява съществени особености на комунистическата партия. Тя се изгражда като централизирана организация, която осъществява своята дейност на основата на единството на идейните, политическите и организационните принципи. Комунистическата партия е единна система от партийни органи и организации, тяхно цялостно обединение, което има единна научна теория, програма и тактика, единен ръководен център и единна партийна дисциплина. „Ние сме организирана партия — учи В. И. Ленин, — а това именно означава създаване на власт, превръщане авторитета на идеите в авторитет на властта, подчиняване нисшите партийни инстанции на висшите"[5].

Същевременно партията организира своя живот по дълбоко демократичен начин. Всички комунисти имат равни права и отговорности да участвуват в изработването на партийната политика, в приемането на най-важните решения, които определят стратегическите направления в развитието на партията. В този смисъл те са нейни равноправни съзидатели и стопани. Те сами решават на кого да доверят ръководството на партийните организации, имат задължението да избират и контролират, а при необходимост да сменят партийните ръководители. Партийните организации са автономни при решаването на местните въпроси, ако тези решения не противоречат на политиката на партията.

Демократизмът и централизмът в партията са **неразделни части на вътрешнопартийните отношения.** Тяхната неразривност е най-важното условие за успешната плодотворна дейност на комунистическата партия. Демократизмът без централизма неизбежно би превърнал партията в неоформено обединение, лишено от възможност да действува като политически ръководител, организатор и възпитател, неспособно да води пролетарната и всички трудещи се в борбата за построяване на комунистически обществени отношения. В същото време дейност на партията, основана само върху централизъм, може да доведе до сектантство, до намаляване възможностите на комунистите да влияят върху партийните дела, до ограничено използване на енергията, опита и знанията на масите.

Демократизмът и централизмът са две страни на единен принцип, допълват се един друг и изключват недостатъците, които неизбежно биха възникнали в комунистическата партия, ако тя се изграждаше само върху едно от тези начала. Неделимостта на демократизма и централизма в партията е изразена най-точно от В. И. Ленин. „В нашия печат — пише той — ние винаги защитаваме вътрешнопартийната демокрация. Но никога не се изказваме против централизацията на партията. Ние сме за **демократическия централизъм.**"[6]

Централизмът и демокрацията в партията са взаимнообусловени части на едно цяло. Развитието на вътрешнопартийната демокрация има за пряк резултат повишаване творческата активност на комунистите, а това от своя страна се отразява благоприятно върху организираността, дисциплинираността и целеустремеността на цялата партийна дейност. Като повишава активността на комунистите, вътрешнопартийната демокрация транс-

[5] В. И. Ленин, Събр. съч., т. 8, с. 342.
[6] В. И. Ленин, Събр. съч. т. 27, с. 70.

Digitized by Google

формира идейното единство в организационно единство. В същото време укрепването на централизма осигурява съгласуваните единни действия на партийните членове, което е първостепенно изискване и израз на вътрешнопартийната демокрация, необходимо условие за нейното последователно развитие.

Диалектическото единство на демократизма и централизма е заложено в самата същност на комунистическата партия. То отразява спецификата ѝ като доброволен съюз на единомишленици и характеризира съдържанието на демократическия централизъм на всички етапи от нейното развитие. Всяко произволно нарушаване на единството на демокрацията и централизма се отразява отрицателно както на вътрешнопартийния живот, така и на ръководната роля на комунистическата партия.

През различните етапи от историята на БКП и на другите комунистически партии **съотношението между двете страни на принципа се е променяло.** В условията на нелегалност на преден план излизат централизмът и строгата партийна дисциплина. Но дори и тогава партията се е стремяла максимално да се прилагат демократическите принципи и норми. Творческо е отношението на нашата партия към демократическия централизъм и след победата на социалистическата революция.

Ярък пример на марксистко-ленинския подход към тези въпроси е Тринадесетият конгрес на БКП. Като отчете настъпилите съществени промени в обществото и в партията, висшият партиен форум **обогати и разшири съдържанието на демократическия централизъм.** В основата на направените от конгреса **допълнения към чл. 14 от Устава** лежи принципиалната линия на БКП за разширяване на вътрешнопартийната демокрация. Допълненията са израз на разбирането за по-дълбокото взаимно проникване между демократизма и централизма, за тяхното оптимално съотношение в условията на научно-техническата революция и разгръщане на самоуправлението на трудовите колективи и териториалните общности.

Един от основните принципи на демократическия централизъм е **изборността на всички ръководни органи на партията от долу до горе.** Приложението и всеобщността на този принцип са уставно гарантирани чрез правото на всеки член на партията да избира и да бъде избиран. За осъществяването на изборността важно значение има дълбоко демократическият ред за издигане и обсъждане на кандидатури в състава на партийните органи. По време на изборите всеки комунист има неограничено право да участвува в обсъждането на кандидатите, да критикува, да прави отводи и да предлага нови кандидатури. Избирането става чрез тайно гласуване и за избрани се считат онези кандидати, за които са гласували мнозинството от членовете на съответната организация. По този начин се дава възможност кандидатурите да се обсъждат всестранно и в ръководствата на партийните организации да се избират комунисти, които се ползват с доверие и авторитет.

С изборността пряко е свързан и друг принцип на демократическия централизъм — **отчетността на партийните органи пред своите партийни организации и пред по-висшестоящите органи.** Тя е задължителна за всички органи — от партийното бюро до Централния комитет. Масово и цялостно тя се осъществява на отчетно-изборните събрания и конференции. В периода

Digitized by Google

между отчетите и изборите ефективни форми са съобщенията за работата на бюрата, информациите за изпълнението на взетите решения и за критичните бележки и предложенията на комунистите. Отчетността на партийните органи е израз на контрола на партийните маси върху дейността на изборния орган и върху развитието на партийния живот.

Неотменно право на комунистите и същевременно важна норма на демократическия централизъм е **свободата на обсъжданията и критиката.** В съответствие с него до приемането на определено решение всеки член на партията може да внася предложения, открито да изразява и отстоява своето становище. Свободният обмен на мнения, обсъжданията и изработването на тази основа на единен подход към проблемите са фундаментът на единодействието в партията. Те се гарантират преди всичко чрез редовно свикване на партийни събрания, а при необходимост на съвещания на партийните активи, събрания на всички комунисти и делегатски събрания на комунистите от съответните градове, села, общини, предприятия и др. Свободното и делово обсъждане на тези партийни форуми предполага наличието на критика и самокритика. Това е всеобщо изискване към партийния живот. В съответствие с него в Комунистическата партия няма лица, свободни от контрола на комунистите, стоящи над колективното партийно мнение. Всеки комунист има правото и задължението да критикува на събрания, конференции и заседания недостатъците на който и да е член на партията.

Свободното и конструктивно обсъждане и решаване на въпросите на партийната политика са невъзможни без **колективността в работата и ръководството на партията.** Тази норма на демократическия централизъм и същевременно висш принцип на партийното ръководство означава последователно отчитане на колективния разум и воля в партията, единомислие и единодействие на членовете на партийните органи, на всички комунисти в борбата за реализиране на колективно взетите решения. Колективността в комунистическата партия се улеснява от обстоятелството, че начело на партийните организации и на цялата партия стоят колективни органи, а не отделни личности. Всички органи в партията вземат решения след колективно обсъждане на проблемите. Последователното и строго спазване на тези изисквания предпазва партията от едностранчиви решения и действия, от субективизъм и е задължително условие за единството и сплотеността на партийните редове, за правилното възпитание на партийните кадри и за разгръщане на творческата активност на комунистите.

Друг основен принцип на демократическия централизъм е **строгата партийна дисциплина и подчинението на малцинството на мнозинството.** В. И. Ленин определи понятието партийна дисциплина така: „Единство на действията, свобода на обсъждането и критиката"[7]. Той разглежда партийната дисциплина като обединяващ елемент, който прави невъзможно разкъсването на демократическия централизъм. Като норма на партийния живот дисциплината в комунистическата партия се отличава със своя железен, безкомпромисен характер. Втората ѝ особеност е нейна-

[7] В. И. Ленин, Събр. съч. т. 14, с. 117.

Digitized by Google

та всеобщност, т. е. тя е еднакво задължителна за всички партийни органи и за всички партийни членове, независимо от поста, който заемат. Тя сплотява партийния организъм, защото е съзнателна. Това е третата й особеност. Строгата партийна дисциплина не изключва, а предполага критика и борба на мненията, съзнателност и доброволност на подчиненото. След взетото в резултат на свободно и делово обсъждане решение, партийната дисциплина се реализира чрез механизма на подчинение на малцинството на мнозинството. Чрез него колективната воля и власт на партийните маси се превръщат в единство на действията на всички комунисти. Този механизъм изключва неучастието на комунистите в изпълнението на взетото решение, независимо от заеманата от тях в процеса на обсъждането позиция. Неподчинението на мнозинството, на волята на колектива е нарушение на демократическия централизъм и води до санкциониране със съответните партийни наказания.

Демократическият централизъм се реализира и чрез **безусловната задължителност на решенията на по-висшите органи за по-нисшите.** Иначе партията не би могла да съществува и да действува като единна и боева организация. Този основен принцип изисква насоките и съдържанието на дейността на по-нисшите партийни ръководни органи да се определят от решенията на по-висшите. Той предполага без уговорки и в определения срок да се изпълняват всички решения на висшестоящите органи.

Безусловната задължителност на решенията на по-висшите органи за по-нисшите не е равнозначна на командуване или грубо администриране от горе. Тя се прилага в неразривно единство с принципа на автономност на партийните организации при решаване на местните въпроси. Това положение на демократическия централизъм изисква партийните органи и организации да проявяват инициативна и творчество в решаването на местните въпроси, да търсят и прилагат такива методи и форми на работа, които съответствуват на конкретните условия и дават възможност за постигане на максимални резултати. Тази автономност е допустима в рамките на общите задачи и докато тя не противоречи на партийната политика.

Гласността и публичността на работата на партийните органи и организации са едни от най-актуалните принципи на демократическия централизъм на съвременния етап. Чрез тях се създават условия за пълна информираност на трудещите се за плановете и резултатите от дейността на партийните органи и организации. Това от своя страна създава възможности за открита критика на пропуските и слабостите в партийната работа, за оздравяване на обществено-политическия климат, за формиране на висока политическа култура и в крайна сметка за повишаване социалната активност на трудещите се.

Демократическият централизъм издържа проверката на времето, доказа своята жизненост и сила като основополагащ принцип в изграждането, живота и дейността на Комунистическата партия. Творческото му прилагане е гаранция за усъвършенствуване дейността на партийните органи и организации, за разгръщане инициативата и активността на комунистите, за повишаване ръководната роля на партията.

Digitized by Google

РАЗМИСЛИ НА ГЛАС

ИВАН ЙОТОВ

ОТ ТОЗИ БРОЙ НА СТРАНИЦИТЕ НА СПИСАНИЕ „ПАРТИЕН ЖИВОТ" КЪМ РУБРИКАТА „ЗА КАЧЕСТВЕНО НОВ РАСТЕЖ В ИКОНОМИКАТА" ОТКРИВАМЕ ПОДРУБРИКА „ТРИБУНА НА РЪКОВОДИТЕЛЯ, ТРИБУНА ЗА РЪКОВОДИТЕЛЯ".

Юлският пленум на Централния комитет на БКП (1987 г.), основните положения на концепцията, която той прие за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, и решенията на Националната партийна конференция сега са крайъгълен камък за дейността на всички кадри на социалното управление у нас. В истинския смисъл на думата те новеляват за преустройство — сърцевина на всяка дейност да стане самоуправлението, осъществяването на курса за качествено нов растеж в икономиката и във всички сфери на живота. Материална основа на всичко това да бъдат стопанисването и управлението на социалистическата собственост от непосредствените творци на благата, своевременното внедряване постиженията на научно-техническия прогрес.

Един от решаващите фактори в процеса на преустройството е РЪКОВОДИТЕЛЯТ — стопанският, обществено-политическият, административно-управленският... Негов дълг и отговорност е превъплащаването в дело на стратегията, начертана от XIII конгрес на БКП.

Принципите на самоуправлението, неговият законник — новият Правилник за стопанската дейност, създават нови отношения и условия за работа на асоциациите, обединенията, предприятията, бригадите — на всеки труженик. Те с особена сила засягат стопанските дейци, изискват от тях ново мислене, нов стил и начин на работа. Да изменят отношенията си и с малкия, и с основния трудов колектив. Да действуват от принципни позиции с новоизградените колективни органи на самоуправление. Да бъдат органична част от трудовия колектив и в същото време, като утвърждават безкомпромисно единоначалието, да не допускат в никакъв случай отклоняване от интересите на държавата, на обществото.

РЪКОВОДИТЕЛЯТ — от всички сфери на стопанския, обществено-политическия, културния живот, обграден с пълното доверие, с подкрепата на партията, на хората, които ръководи, е невъзможно да изпълни своя дълг и отговорност, без творчески да прилага новите критерии и изисквания в управлението на икономиката, без да сиязва принципите на партийнополитическата дейност, без висока компетентност и професионализъм в работата.

Чрез „ТРИБУНА НА РЪКОВОДИТЕЛЯ, ТРИБУНА ЗА РЪКОВОДИТЕЛЯ" в теоретически статии, проблемни кореспонденции, интервюта ръководители и специалисти, труженици ще имат възможност да споделят свои идеи, опит, свои теоретически обосновки. Да разкажат за своите последователни практически стъпки на преустройството. И същевременно прямо, критично да разкриват какво пречи на новото мислене и действия, на революционните промени. Кои са бариерите за осъществяване на партийните предначертания, за най-пълно използване на възмож-

Digitized by Google

ностите, които сега се разкриват с новия Правилник за стопанската дейност, и др.

И така новата подрубрика е на разположение на всеки — ръководител и читател, независимо на какво равнище на управление се намира той, в коя сфера на живота работи.

Разбира се, принципите, критериите и изискванията за висока ефективност в дейността на стопанския ръководител — единоначалник, за партийнополитическия, обществения деец, имат своя специфика. Но задължително е взаимното разбиране, строгото зачитане и на партийните принципи, и на принципите на самоуправлението от партийния секретар, стопанския ръководител, председателя на профкомитета, от партийното бюро или партийния комитет, от стопанския съвет, профкомитета. Неизмеримо голяма е тяхната отговорност за непрекъснато усъвършенстване, обогатяване социалните аспекти на стила на всеки поотделно. Да нямат място бюрократизмът, дублирането, изместването. Партийната организация и нейното бюро, партийният комитет, като създават политически условия за утвърждаване на самоуправлението, да държат сметка и за обратното влияние на самоуправлението върху съдържанието и стила на партийния живот и дейност. Това сега е важно изискване за тяхното преустройство.

ДРАГИ ЧИТАТЕЛИ, ОЧАКВАМЕ ВАШЕТО НАЙ-АКТИВНО СЪТРУДНИЧЕСТВО с материали, въпроси, мнения, предложения. Разказвайте за проверен управленски и социален опит. Анализирайте и критично оценявайте:

С какви качества на ръководните кадри, стил и методи на работа се постига качествено новият растеж?

Битуват ли все още отживели времето си прийоми на ръководство, кои са причините, кои са начините за тяхното изкореняване в конкретните условия?

Нека оживените разговори, дискусиите по преустройството, които се водят в партийните групи и бригадите, в партийните организации и предприятията, обединенията, асоциациите, да намерят място в нашата

„ТРИБУНА НА РЪКОВОДИТЕЛЯ, ТРИБУНА ЗА РЪКОВОДИТЕЛЯ“. Чрез нея да разкажем за по-подходящи форми, взаимовръзки и взаимодействия между партийно ръководство и управление. Да потърсим отговор на големия въпрос — как се учим да се самоуправляваме? Умеем ли да изграждаме и да спазваме демократични отношения и правила, да уважаваме и зачитаме мненията, предложенията и достойнството на всеки, да изградим социалистическия демократизъм в управлението на производството.

Очакваме вашите статии, кореспонденции, въпроси за „Трибуна на ръководителя, трибуна за ръководителя“.

Малко са темите, които съдържат толкова много възможности и в същото време крият толкова много рискове като темата за ръководителя. Възможности, защото всеки разговор за ръководството и хората, които го осъществяват, ако е сериозен и по същество, неминуемо ни води към някои от „вечните“ въпроси на човешкото съществуване и едновременно с това ни изправя пред най-злободневните въпроси на деня. Рискове, защото през последните една-две години много неща, свързани със социалния и професионалния статус на ръководителите, с техните права и отговорности, се промениха и продължават да се променят. По тези причини много от съображенията, оценките и особено критичните бележки на тази тема, които неизбежно се основават на досегашната практика, могат да из-

Digitized by Google

глеждат неактуални. Мисля обаче, че още не сме си разчистили сметките с миналото до такава степен, че да можем да игнорираме неговите поуки. Има и една друга причина, поради която е рисковано да се говори за ръководителите. Поради специфичния характер на тяхната дейност те са винаги емоционално обагрени, а това означава и донякъде субективни. По силата на редица обстоятелства ръководителят се превръща в своеобразен символ на времето. С неговото име подчинените му започват да свързват представите за добро и зло, прогресивно и консервативно, възвишено и недостойно. И днес ръководната дейност е обект на засилен интерес, коментари, спорове и най-вече на постоянна критика. Това донякъде е естествено, защото за некомпетентността и грешките на отделни ръководители най-често плащат трудовите колективи и обществото. Освен това повечето хора изграждат своите мнения за тях най-често на базата на своя собствен опит и впечатления. Знаят, че има чудесни, делови, инициативни и човечни директори, например, ако техният собствен е бездушен бюрократ или просто добър човек, но без качества на ръководител. А това, дали даден човек притежава качествата за съответното място, хората усещат почти безпогрешно, макар че невниаги могат да обяснят защо.

Би могло да се приеме, че има толкова различни представи за ръководителя, колкото са хората, затова опитите да се изгради един обобщен, типичен образ на „идеалния" се натъкват на непреодолими препятствия. Изненадващо е, че макар за ръководителите да се говори и пише много, това, което се знае в действителност за тях, е по-скоро малко и съвсем не носи белезите на безспорна истина. Представите за тях в повседневното съзнание очевидно не се изграждат на базата на строг научен анализ и определена теория, а на това, което се вижда и наблюдава в практиката. Това, което обаче се вижда от всички и бие на очи — служебната кола, високата заплата, секретарката, мястото в президиума, е най-често външно и несъществено по отношение истинския статус и роля на този човек. Скрити остават часовете на мъчителни терзания, когато трябва да се поема отговорност, изнурителната борба с обстоятелствата, постоянното напрежение, безсънните нощи, невъзможността да имаш нормален личен живот и т. н.

Забравя се обикновено, че болшинството ръководители имат същевременно и един друг статус — на подчинени. И ако зависимостта на един работник от директора е твърде условна и относителна, то зависимостта на директора, а и на партийния секретар от висшестоящото партийно и административно началство е съвсем осезаема и безусловна, поне според доскорошната практика.

Директорът на завод „Владо Георгиев" — Самоков, Янчо Хасков сподели в едно изказване, че за да закупи един лиценз с доказана ефективност, освен неговия подпис са били необходими още 40 — на висшестоящи инстанции. С новите нормативни документи тази порочна практика се коригира, но е рано да се мисли, че всички въпроси в тази област са вече решени.

А на въпроса „Ако хванете златната рибка, какви ще бъдат вашите три желания?" директорът на комбинат „Биотех" — Вариа отговаря: „Да наградя по заслуги тези, които заслужа-

Digitized by Google

ват, и да се освободя от тези, които не работят"[1]. Не е ли обидно, че неща, които фигурират между най-естествените и базисни изисквания на всяко ефективно управление, за някои наши директори все още изглеждат като приказна мечта.

За разлика от живота в специализираната литература много по-често се казва какъв би трябвало да бъде ръководителят при съвременните условия, отколкото какъв е в действителност.

Ако си направим труд да извадим от специализираните издания и систематизираме всички качества, които би трябвало да притежава съвременният ръководител, всичко, което той трябва да знае и може, ще се получи един обезкуражаващо дълъг списък, който при това непрекъснато се допълва и обогатява. В идеалния случай той би трябвало да съчетава ерудицията на специалиста (в някои случаи дори на учения) с таланта на организатора, високата политическа зрелост с житейската мъдрост и широката обща култура, проникновеността на психолога с педагогическия такт и умение, темперамента и вдъхновението с волята и сдържаността, високата работоспособност с творческия порив, изпълнителността и дисциплинираността със смелостта да поема риск, личното обаяние с принципността и строгостта и т. н., и т. н.

Въпреки че изброените качества не се изключват взаимно, хората, когато ги притежават в пълна степен, ако изобщо съществуват, са щастливо изключение. Не случайно талантът да ръководиш се счита за един от редките дарове на природата. Има обаче и изисквания, породени от нашите конкретни условия, които трудно се съгласуват. Например ръководителят трябва да мисли самостоятелно, но да не забравя, че е зависим. Да знае и да може повече от другите, да работи повече, но да проявява скромност, да мисли творчески, но в границите на позволеното и т. н. Неговото всекидневие се превръща в своеобразен слалом между често фиктивните права и съвсем реалните отговорности, между параграфите на безбройните правилници и постановления (които, за да ги изучи, трябва да си вземе едва ли не отпуск) и неумолимите и неотложни изисквания на производството.

Стопанските ръководители специално живеят под постоянната заплаха от санкции. Особено уязвими са ръководителите в селското стопанство и строителството. Не знам дали изобщо има ръководител, който да получава най-висока заплата в предприятието, което ръководи. Същото се отнася и за ръководителите на общините (говоря за реалното възнаграждение). Санкциите често се налагат независимо от крайните резултати. Директорът на завод „1-ви май" — Етрополе, не си получаваше доста време цялата заплата, защото нарушил еди-коя си точка от правилника в период, когато предприятието му осигуряваше 1,7 млн. лв. надпланова печалба годишно, която със сигурност нямаше да се получи, ако въпросната точка беше спазена. Нашата стопанска и административна практика изобилствува или най-малкото изобилствуваше с подобни куриози. Съвсем не апелирам за нарушаване на законите и разпоредбите, а за тяхното осъвременяване и съобразяване с реалностите.

---

[1] Единственият път, „Раб. дело", 17. XII. 1987.

Digitized by Google

И все пак, колкото и големи и противоречиви да са изискванията към ръководните кадри за разлика от поетите, добрите ръководители не се раждат, а се създават и самосъздават в процеса на практическата дейност, на непрестанната борба с обстоятелствата и със себе си. И за тази работа си има наука, има разработени и изпробвани съответни социални технологии. Разбира се, това е специфична наука и специфична технология, защото специфичен и разнолик е и нейният предмет. Стилът и методите на ръководство, които прилягат и изглеждат естествени за един бригадир например, могат да се окажат съвсем неподходящи за неговия директор. От съвсем друго естество са изискванията към партийното ръководство и хората, които го осъществяват. Това, което осигурява успех и авторитет на един ръководител, може да направи друг смешен. С други думи, успехът в ръководната дейност зависи както от качествата и начина на действие на отделния човек, така и от условията, при които е поставен.

И така, кое е общото между добрите ръководители, което ги отличава от посредствените и слабите?

Колкото и парадоксално да изглежда, общото е, че са различни. Различни като личности, но задължително личности със свой оригинален почерк, със своя философия по въпроса, със свои предпочитани методи и подходи. Те се открояват сред другите със своя интелект, нестандартно мислене, усет към новото, целеустременост и много други черти, но може би най-вече със способността си да изменят нещата. Това именно им открива пътя към успеха, защото никой не си е спечелил славата на изтъкнат ръководител само с подражание или просто повторение на опита на своите предшественици, колкото и ценен да е сам по себе си този опит.

Разбира се, само с отрицание също не може да се отиде много далече. Тук искам да открия една скоба. Свидетели сме как в условията на преустройството все по-многогласен и силен, да не кажа креслив, става хорът на социалните критици и колко слабо се чува все още гласът на тези, които насочват поглед към бъдещето с ясна и конкретна програма за действие. Уморяват общите приказки, констатациите за минали грешки и слабости, лутането между несбъднати очаквания и съвсем реални провали на иначе впечатляващи програми, срокове, замисли. Няма нищо по-погрешно от разбирането на преустройството предимно като процес на отрицание. По своята най-дълбока същност то е преди всичко съзидателно дело, процес на непрекъснато материално обогатяване и духовно извисяване на обществото и отделната личност.

Истински големите ръководители (големи не по ранг, а по дух и възможности) израстват само в борбата за постигането на големи и значими цели. Те по правило умеят да си поставят такива цели и почти винаги намират начин да ги постигнат. Едно от нещата, по които си приличат добрите ръководители, е, че имат своя позитивна програма, в която главното е не какво отхвърлят и не приемат, а какво искат да наложат и утвърдят. Винаги съм се удивлявал колко малко внимание се отделя от някои директори на това, което за всяка дейност е най-важното — формулирането на целта. Тук не става дума за общонационалните концепции и задачи, а за тяхното дешифриране и

Digitized by Google

осмисляне на следващите равнища, докато се стигне до преките изпълнители. Получават се странни неща. Още преди години др. Тодор Живков постави задачата през следващото десетилетие производителността на труда и обемът на осигуряваната продукция да нараснат не с проценти, а с пъти. По-късно доказа наложителната необходимост от постигането на качествено нов растеж в икономиката. И какво се получи. Всички заговориха за това, в отчетните доклади се появиха ангажиращи самооценки, че, видите ли, кадрите успешно овладяват философията на качествено новия растеж. Някои от тези кадри обаче продължаваха да утвърждават планове с анемични ръстове от няколко процента и да доказват, че при тях специално условия за прелом няма. С други думи, оказаха се неподготвени за предизвикателствата на времето. И сега, независимсо от решенията на Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП, редица кадри продължават да проявяват обърканост и излишно суетене, слаба чувствителност към новото, на практика се оказват неподготвенн за действие в условията на преустройството.

Причините за това са много и разнообразни. Корените им са както в досегашната ни стопанска и административна практика, така и в системата за подбор и подготовка на ръководните кадри. Първият основен недостатък на тази система е, че всъщност още не е система в истинския смисъл на думата. Второ, независимо от своите цели, които звучат съвременно, тя проявява консерватизъм, който се проявява най-вече във факта, че е настроена да подготвя повече изпълнители и последователи, отколкото творци и откриватели. Знае се обаче, че най-точният критерий за верността към марксизма е способността за промяна. А точно тя не достига на някои ръководни дейци у нас. Промяна, но не в смисъл на реорганизация, а в смисъл на смяна на гледната точка и изходните концепции, на способност за правилно определяне на приоритетите, на изпреварващо мислене и най-вече наличието на воля и енергия да се довеждат нещата докрай.

Независимо от твърде широката номенклатура на резервните кадри към общинските, а и по-рано в бившите окръжни партийни комитети и към първичните организации някои заемат длъжности случайно, по силата на личните контакти, моментната ситуация, липсата на избор и т. н. Още по-лошо е, че ръководители в отделни случаи могат да станат и случайни хора, непроверени в практиката и недоказали с нищо, че заслужават доверие. В такива ситуации обикновено се казва: „Вярно е, че другарят еди-кой си няма опит и подготовка, но животът ще го научи". Най-често обаче тези уроци струват скъпо не на съответния другар, а на колектива, партийния комитет, обществото. Ние имаме безусловно правилна система за подбор на кадрите, основана на проверени и строго научни принципи, но и най-добре обмислената система не струва много, ако няма от какво да се избира, както често се случва в много предприятия и особено в малките общини.

За да бъде подборът нефиктивен и принудителен, преди това би трябвало да се мисли за спецнализираната подготовка на кадровия резерв. В повечето развити страни подготовката на висши ръководни дейци се осъществява в специализирани учеб-

Digitized by Google

ни заведения. И това обикновено са най-елитните и престижни университети и висши училища. Училища има и за подготовка на администратори и менажери от всякакъв род. Ще каже някой: нали и у нас ръководните кадри се готвят главно във вузовете и най-добрите техникуми. Вярно е, но това е, така да се каже, странничен продукт от тяхната дейност, а не специална или главна цел. Вярно е също, че има и курсове за следдипломна квалификация, предимно за ръководители, но те по-скоро коригират пропуските в базисната подготовка. Учебните програми в техническите и икономическите вузове у нас, от чиито възпитаници главно се формира кадровият резерв, продължават да се ориентират към подготовка на строго профилирани, тесни специалисти обратно на световните тенденции, т. е. те се готвят да управляват и обслужват техниката и технологията и съвсем малко да работят с хора. А както пише в една популярна книжка по управление, „Умелата работа с хората не е част от задачата на ръководството. Това е главната му задача"[2].

Според изследванията от 10 решения, които взема един стопански ръководител, само 3 засягат технически и производствени проблеми, останалите са свързани с отношенията между хората. Сигурно не е случайно, че в учебните програми на прочутия Масачузетски технологичен институт в САЩ, а и на други известни институти с технически профил широко са застъпени хуманитарни предмети и бъдещите инженери, технолози, програмисти наред със специалните дисциплини сериозно изучават философия, социология, история, психология.

Естествен е въпросът, как можем да избегнем технократичния уклон в работата на партийния и държавния апарат, ако той се попълва предимно с технократи по образование и начин на мислене. Банален е упрекът към общинските партийни кадри и преди всичко към секретарите на общинските партийни комитети, че при посещенията си в трудовите колективи контактуват повече с директора, отколкото с партийния секретар, интересуват се повече от производството, отколкото от партийната работа. Мисля, че това не е случайно. Просто това е сферата, където те плуват в свои води, чувстват се по-подготвени и уверени. А доскоро и предимно по тези проблеми се отчитаха пред окръжните комитети.

Открояващите се със своите интелектуални способности и творческа нагласа студенти и млади специалисти в повечето случаи не се блазнят от мисълта за ръководна кариера, а предпочитат научната работа. От специалистите практици — инженери, агрономи, икономисти, на които работата не тежи, а те тежат на мястото си, се чувствува постоянно остър дефицит, затова стремежът е по възможност да не се пипат. Кои остават тогава? Обикновено онези, които са се изявили по-малко в производството, по-малко на попрището на обществената работа, т. е. средните по възможности и амбиции кадри, които най-сигурно се превръщат в удобни, но посредствени ръководители. И на това поприще те правят почти всичко добре и нищо много добре, могат при подходящ случай да застанат зад някаква чужда идея и да я отстояват, но рядко имат свои. Те трудно съумя-

[2] М. Рустоиджи, Умеем ли да ръководим?, С., Техника, 1982, с. 7.

Digitized by Google

ват да овладеят цялостно технологията на ръководната дейност, защото съществуващата специализация непрекъснато стеснява полето на тяхната активност, а заедно с това и техния кръгозор. Така неусетно те се превръщат в партийни чиновници или безлични администратори, в куриери, които пренасят чужди мисли и заповеди и събират обратно справки и информация.

Радостно е, че сега в партийния апарат централна роля се отрежда на партийния организатор като нов тип партиен работник с много, но разностранни функции и отговорности.

Говорим непрекъснато за необходимостта от революционно мислене. Бедата обаче е, че още има кадри, които изобщо не мислят, свикнали са да живеят по инструкция и указание, главната им грижа е да не сбъркат в нещо, да не се отклонят от шаблона. Наред с другото този чиновническо-бюрократичен манталитет е резултат и на деформациите в разбирането и прилагането на демократическия централизъм, на прекалената регламентация и авторитарния, а не авторитетен стил, прилаган от някои хора на по-отговорни длъжности. Както пише проф. В. Момов, „Нашата партийна практика твърде много разчита на предписанието и инструкцията, на детайлизираното указание, т. е. на строго регламентираното ръководство". Иска ми се да вярвам, че тази констатация се отнася за един отминал период.

Добрата базисна подготовка е условие, без което изобщо не може да се говори за ефективна ръководна дейност. Но тя съвсем не е достатъчна. В основата на всички съвременни концепции за обучение на ръководните кадри са залегнали принципите за перманентност и активност на обучението, които, макар и да не са непозиати за нашата практика, съвсем не са в основата ѝ. Има и нещо друго. И най-добрата система за обучение не може да замени системното самообразование, личните усилия и стремеж да си постоянно в курса на нещата. Само с опит, с всеотдайност, с познаване на живота вече не може да се върви напред. Известно е, че Ленин, когато изброява критериите за оценка на един кандидат за ръководна длъжност, на първо място малко неочаквано поставя едно качество като добросъвестността[3]. На друго място обаче той пише „никаква добросъвестност, никакъв партиен авторитет не може да замени онова, което в дадения случай е основното, именно: познаване на работата"[4]. А др. Т. Живков в доклада си пред XIII конгрес подчерта: „Партийните кадри от всички равнища трябва да имат вкус към теорията, широка ерудиция и професионална подготовка"[5] и специално изтъква необходимостта да се осигури „качествено ново равнище на управленската подготовка на ръководителите и специалистите"[6]. За съжаление все още подготовката и самоподготовката на кадрите продължават да изостават, а в отделни случаи и да се разминават с тези високи изисквания. Учудващо голям е все още броят на ръководните дейци, които нямат навици за четене на научна и специализирана литература, не познават и не умеят да боравят с инфор-

[3] В. И. Ленин, Съч. т. 53, с. 99.
[4] В. И. Ленин, Съч. т. 45, с. 445.
[5] Т. Живков, Отчет на ЦК на БКП пред XIII партиен конгрес, С., Партиздат, 1986, с. 151.
[6] Пак там, с. 119.

Digitized by Google

мационните източници, нямат, така да се каже, нито представа за своето незнание, нито желание да се учат. Колко поражения продължават да нанасят дълбоко вкорененото убеждение у тях, че на теория е едно, а в живота друго, че може да се мине без помощта на науката. А още Коперник беше казал, че е по-лесно да се овладее науката, отколкото да се мине без нея. Това състояние на „неосъзната" некомпетентност е една от причините за примитивизма и грубия практицизъм в работата, на принизените критерии и самодоволството, характерни за немалко наши ръководители.

Централен за всяко ръководство, но често пренебрегван въпрос е не само какво, но и как, с какви средства се реализират поставените задачи. Знае се вече какво ни струват пренебрегването на обективните закономерности, прекаленото уповаване на административно-силовите подходи и методи на ръководство.

Оптималното съотношение между цели и средства е едно от нещата, което веднага бие на очи при анализа на стила на добрите ръководители. Защото знаят повече, анализират и търсят или защото са надарени с прозорливост и интуиция, те обикновено намират не само най-прекия, но и най-икономичния път до целта, не само добре вършат своята работа, но и навреме я свършват, винаги успяват да са, както се казва, с едни гърди пред другите.

Решаваща за успеха на всяко дело е силата на мотивацията на участниците в него, защото не е все едно да вършиш нещо по принуда и да го правиш с дълбока вътрешна убеденост. Винаги е за предпочитане „искам и мога" пред „трябва и длъжен си". „Човек най-често се спира — пише съветският учен В. Асеев — не когато „не може" (т. е. изчерпал е своите функционални възможности, способности и т. н.), а когато „не иска", т. е. не е заинтересован, не вижда положителен ефект или необходимост"[8] от това, което го принуждават да прави. Ръководителите са тези, от които до голяма степен зависи хората „да искат". Около добрия ръководител обикновено има и добри подчинени. В това е един от неговите секрети, в умението да открива интересни и талантливи хора, да ги привлича и превръща в свои съмишленици, да използва техните способности, но и да им помага да растат, да се утвърждават. Той не се бои, че ще бъде засенчен, за разлика от много посредствени свои събратя, които с неприязъни гледат на всеки, който ги превъзхожда било със своите знания, било с практическите си умения. Един екип на Ай Би Ем стига до една малко необичайна, но много точна дефиниция на функциите на днешния ръководител, която гласи, че той наред с другото трябва да бъде и асистент (помощник) на своите помощници, да им създава условия и ги подпомага добре да вършат своята работа. Само така може да използва ефективно техния потенциал и да ги направи съпричастни на собствените си идеи и цели.

В ръцете на добрия ръководител не само сътрудниците, но и различните управленски методи и технологии изглежда, също стават като че ли по-ефективни. В тази връзка си спомням един

---

[8] В. Асеев, Мотивационные резервы человека, „Психологический журнал", т. 8, № 5, 1987, с. 3.

Digitized by Google

отдавнашен разговор със Симеон Кръстанов — директор на образцовата политехническа гимназия „Сава Савов" — гр. Средногорие. Правеше ми впечатление, че той системно хвали на педагогическите съвети и някои от колежките, които доста „системно" му създаваха проблеми, по-трудно поемаха задачите, все от нещо бяха недоволни. Когато го попитах защо постъпва така, той ми отговори: „Няма по-добър и изпитан педагогически метод от поощреннето". Кръстанов имаше множество подобни „секрети", които, без да са особено претенциозни, му позволяваха последователно и неотстъпно да реалнзира своята програма. А може би имеино в тази програма беше главният секрет, в умението да се съчетаят високнте цели с конкретните условия, да се осигурят еднопосочност и хармония между интересите на колектива и интересите на всеки негов член.

Той не разглеждаше никоя цел като крайна. Неговата изобретателност, склониостта му към нововъведения и сега ме учудват. За кратко време в гимназията беше въведено профилирано обучение на учениците в три профила — физико-математически, химико-биологичен и хуманитарен със съответни промени в учебните програми (резултатът беше трикратно увеличение броя на приетите във вуз), пълна кабинетна система, за пръв път в страната петдневна учебна седмица и много другн новости. На една от комсомолските конференции беше издигнат призивът всеки възпитаник на гимназията да овладее задължително един технически и естетически минимум — да може да работи с компютър, да управлява автомобил, да свири поне на един музикален инструмент и т. н. Оказа се, че и тазн идея е подсказана от директора.

Винаги, когато си мисля за Симеон Кръстанов, ми идват наум думите на Горки, че талантът е любов. При него любовта към работата не е показна, за пред хората, а естествена, изстрадана, сякаш се е родил с тазн любов. Тя не му тежи, а превръща трудовото му ежедневие в светла радост от творчеството, с което умее да заразява и другите.

От директорите, с които съм работил, най-голямо основание за високо самочувствие имаше директорът на научно-производствения стопански комбинат „Етропол" — Етрополе, Венелин Маринов. Изявен творец в своята област, автор на повече от 20 изобретения и рационализации с икономически ефект за над 4 млн. лв., лауреат на Димитровска награда, той не само работи добре, но и размишлява над това, което върши.

Digitized by Google

ПРЕЗ ВСИЧКИ СЕЗОНИ — С ОТГОВОРНОСТ

Целта на новия модел на селското стопанство, чиито основни насоки и задачи утвърди Политбюро на ЦК на БКП, е да се постигне 1,5 — 2 пъти по-висока в сравнение с досегашната производителност на труда. Тази задача стои с особена острота и пред животновъдството, отрасъл, имащ много голямо значение за изпълнение на социалната програма на нашата партия. Известно е, че има още неизползвани възможности, че на редица места са намалели не само продуктивността, но и животните — особено овцете. Този отрасъл не търпи технологични компромиси, днешните грешки се отразяват за един продължителен период. Практиката показва също така, че независимо от някои обективни предпоставки в редица бригади, животновъдни комплекси и АПК успехите са трайно завоевание, рентабилността съпътствува ръста на продукцията, стабилността е преди всичко стабилност на кадрите — специалисти, ръководители и редови животновъди. За тях, хората, подчинили всекидневието си на една професия, разказват статиите „Да доказваш себе си" и „Какво правите тук?".

ДА ДОКАЗВАШ СЕБЕ СИ

ПЕНКА ЯНАКИЕВА
кореспондентка на сп. „Партиен живот"

ПО ВСЯКО ВРЕМЕ НА ГОДИНАТА първи прогонват нощната тъма прозорците на животновъдите. И в село Екзарх Йосиф първи те поемат към говедовъдната ферма. Предстоят доене, хранене, почистване, водопой. Работата не е сезонна, а ежедневие, което се е превърнало в смисъл и съдържание на труда и живота им. Янко Илиев работи тук вече 35 години, Кирил Яков — 30... На всичките 93-ма души са поверени 1500 крави. „За добрата грижа добре се отплащат" — казва инж. Ангел Стаматов — председател на комплексната бригада. От разговора с него и със секретарката на партийната организация Йорданка Колева научих, че от 1980 г. насам животновъдите са получавали средно от 8 до 12 на сто допълнително възнаграждение за постигнати високи резултати в труда си. През 1986 г. са надоили сред-

Digitized by Google

но по 5100 литра мляко от фуражна крава и при план 87 са получили по 95 телета от сто крави. „Започнеш ли работа тук — оставаш. Напускат само по здравословни причини и при пенсиониране" — ми каза Илия Данев — ръководител на технологичното звено (както по-новому наричат колектива на фермата). Така е, когато си попаднал по призвание, когато с работата те свързват не само парите, а и нейната същност, трудовите отношения.

Съвременната техника, добрата организация, отличните условия за труд и почивка са главното условие, за да няма незаети места. Десет от двадесет и петте комунисти — членове на партийната група, са на комсомолска възраст — споделя отговорникът им Димитър Димитров. Формиран е младежки колектив, който за високи постижения през 1986 г. се е наредил на трето място в страната и е получил от ЦК на ДКМС награда от 600 лева.

И все пак младите хора в селото са малко. „Това е най-големият проблем — сподели с болка Илия Данев. — През учебната 1987—1988 г. няма деца за паралелката в първи клас и решението на нашия общоселски партиен комитет (той е негов секретар) е училището да се преустрои в интернат. Иначе ще се изгубят и малкото млади хора, които все още са тук." Този проблем е засегнал и неговото семейство. Дъщеричката му била принудена да тръгне една година по-рано на училище, защото за следващата година се очертавала като единствена първокласничка. „Че ще бъде така, преди 10 години и на ум не ми беше минавало. Бях си намерил работа в Русе, дори жената е оттам. Роди ни се първо син. Но трудно ми беше. Родителите ми са животновъди още от основаването на кооперативното стопанство и съм свикнал с добитъка от малък. В града това ми липсваше."

Решили и се върнали на село. Започнал като лаборант във фермата. Записал се в задочния курс на селскостопанския техникум „Образцов чифлик" — специалност „Животновъдство". Приели го в редовете на БКП. Като на новоприет комунист му възложили и първото поръчение — избрали го за председател на профорганизацията. Старае се да бъде максимално взискателен първо към себе си, а после към другите, да проявява принципност и да бъде безкомпромисен. Отначало една част от хората се стъписали, едва не се създало настроение против него, но когато качеството на продукцията и икономическите показатели на фермата рязко се подобрили, а следствие на това се повишило и заплащането, спечелил доверието им и през 1980 г. за първи път го избрали за свой ръководител.

Само за 5—6 години фермата се превръща в еталонна. Тук често идват гости от страната и чужбина. През 1986 г. тя е домакин на четвъртото международно състезание за най-добър млад дояч-оператор. Това има своите основания. Фермата е една от първите в страната, в която е внедрен пълен цикъл за природосъобразно отглеждане на телета до шестмесечна възраст. Набавена е добра доилна и друга техника. Единствено тук се експериментира манеж за принудителна разходка на животните. С реконструкцията и модернизацията на филтъра са обезпечени всички съвременни изисквания на пропускателния режим. Ръката на стопаните личи от моитираната душова система за дезинфекция на влизащите и излизащите превозни средства, от асфалтираната площадка за паркиране на тракторната и косачната техника, от парка с беседката в двора...

ОСЪЩЕСТВЕНИТЕ ИДЕИ НА МЛАДИЯ РЪКОВОДИТЕЛ не свършват дотук. Със собствените сили на колектива е построен клуб на животновъда с оригинално решение. Той бързо се преустройва за стол, в който ежедневно се консумират по 70—80 порции с твърда цена 0,70 лева. Това означава 40 на сто намаление цената на храната. Тази придобивка е плод на инициативата да се изгради помощно стопанство на поляната до фермата и колективът да си произвежда сам необходи-

Digitized by Google

мите за стола продукти. По договор с АПК се отглежда н 150 дка захарно цвекло. Една част от собствено произведените картофи (освен тези за стола) се продава и годишно осигуряват най-малко 700 лв. постъпления. От продажбата на цвеклото, от награди също се намират суми за чествуване на рождени дни, на бележити дати, за екскурзии. Това стимулира хората да работят доброволно в свободното си време не само на личното си, а и на колективното стопанство. С откриване само на една завеса пак този същият клуб на животновъда е вече магазин за стоки от първа необходимост, в уютно и лъхащо на чистота барче, в което можеш да изпиеш чаша кафе или чай, безалкохолна напитка, да прочетеш вестник или да побеседваш в свободното си време.

Инициативата и предприемчивостта на младия ръководител се опират на подкрепата, организираността и дисциплинираността на комунистите и целия трудов колектив. Гледаш го на вид спокоен, затворен в себе си, а всъщност спокоен е само тонът му като събеседник или когато се е изправил пред колектива в поредния „Ден на животновъда". Слушах го на такава сбирка как убедително, от принципни позиции поставяше въпросите за хигиената в помещенията (особено на доилните апарати и на хладилната техника), за режима на хранене. Имаше и адресирана критика, и похвали. Нямаше възражения, защото, по израза на изказалите се, той беше точен в оценките си и хората ги приемаха. Отчиташе се седеммесечието на 1987 г. Стана дума и за заработката. Без отпуските, клас-квалификация и болничните например Игната Борисова вече бе заработила 2100 лв., Тони Тонев — 2016 лв.

Запитах го, след като останахме насаме: „Какво остава скрито от тези ваши срещи с хората?" „Остават тънкостите, необходими, за да има добър ред, дисциплина и организираност в работата, както изисква от нас партията. Остават скрити неспокойните ми дни и нощи, в които обмислям какво ще трябва да се направи и, ако то е по възможностите ни, как да убедя хората да го приемат и, разбира се, най-напред комунистите, нали ние трябва да сме начело на обновителните процеси. Никога не решаваме набързо. Обмислям дълго и подробно нещата, съветвам се със специалисти, с дългогодишните работници, с колегите си. Някои от въпросите стигат до партийната група и дори до партийно събрание, до общоселския партиен комитет или до общинския в Борово. Целта е да се вземе обосновано решение и тон на изпълнението му да дадат комунистите."

Ето един пример как това става на практика. Миналата година 70 на сто от животните заболели. Свикали партийно събрание с участието на д-р Стефан Василев от окръжния ветеринарно-медицински център. Взети били спешни мерки. Сега в отчета на ветеринарния лекар отново на събрание стана дума, че заболеваемостта е сведена на 2 на сто. От една страна, събранието е взело компетентни решения, от друга, те се изпълняват. Благоприятно стечение на обстоятелствата е, че секретарката на първичната партийна организация Йорданка Колева завежда зооветеринарния екран и има своевременна информация за състоянието на всяко животно. Това я улеснява в подбора на проблемите за обсъждане, при поставянето на партийните поръчения и т. н.

Може да се посочат редица още решени въпроси. До неотдавна разходът на вода възлизал на 6000 лв. Когато изведнъж спаднал на 1600 лв., инкасаторката дошла да провери състоянието на водомера. Повреди нямало. Водата била спестена, защото нужното количество било набавено от кладенците с помощта на помпи. Освен това в летните месеци животните ежедневно се извеждат на разходка и водопой на изворната чешма край фермата. Груповият акорд и вътрешностопанската сметка поставят пред колектива и други предизвикателства. Доскоро те са работили по четирима с един сменен, а сега са по трима и съответно четвъртият работник осигурява почивките на всеки трети работен ден.

Digitized by Google

КАКВО ОЩЕ Е НЕОБХОДИМО, за да върви работата, да има още по-добри резултати — попитах аз и отговорът беше лаконичен: „Четиристотин хиляди лева". Оборите имат нужда от солиден ремонт, той не е възможен само със собствени сили. На този етап са си позволили да заемат-само 30 хиляди лева заем за преустройство на родилното отделение. Трябват им много повече, но ще ги спестят с влагането на собствен труд. Какъв по-убедителен подход на социалистическа инициатива и предприемчивост, които придобиват все по-голям размах сега, в условията на самоуправлението? Отговор на изискването в Основните положения на концепцията на по-нататъшното изграждане на социализма в НР България: „още по-настойчиво да се работи за създаване на такава нравствена атмосфера във всички клетки на нашия обществен организъм, която да насърчава човека за нови творчески дела".

Всеки ще се убеди в това, когато види и започналото преустройство на един стар обор. В него вече са монтирани обиколен транспортьор, механизирано връзване на кравите и централен млекопровод, направени по собствено решение и със собствените ръце на животновъдите. Разорали пустеещите земи около фермата и ги засели с люцерна. Натрупали 300 т сено само от нея. Това е допълнителен труд и го дават, защото, не се ли зареди за зимата, все едно да обречеш животните, да не говорим за плана и за трудовото възнаграждение, за самочувствието на добри стопани, за оценката, която дават не само ръководните органи, а и хората, дошли да черпят опит. „Това е, заради което си струва да живееш на село, да работиш тук и да доказваш себе си — твърди амбициозният ръководител. — Но има и несправедливости. Боровската ферма например миналата година имаше 1000 крави, предаде почти с толкова хора 300 т по-малко мляко от нас, а ние гледаме 1500 и заплатите ни са равни. Това справедливо ли е, работят ли там с нашето напрежение дори и след работно време?"

Социалистическото съревнование във фермата се отчита всяка седмица. Солидна опора в работата е активната дейност на комисията за народен контрол. В месеца се извършват по 1—2 проверки, внезапни или планирани, по изразходването на фуражите, по съхранението на техниката. На особена почит е качеството на млякото. От 98 на сто изкупено като първо качество, амбицията вече е да се постигнат 100 процента. Създадена е и съответна организация на работата, при която всеки знае за своите задължения и отговорности. Разделение на труда и точно разграничаване на задачите има навсякъде. Възпроизводственият процес е в ръцете на ветеринарните техници и в родилното отделение, което се обслужва от добри специалисти. В доилната зала операторите отговарят за качеството на млякото. Ветеринарните техници са отговорни за състоянието на животните. Затова прегледите стават всеки ден и при най-малкото съмнение за заболяване се предприемат мерки. Маститните заболявания са сведени до минимум и общото здравословно състояние на стадото е добро. Такъв подход в работата се утвърждава и в другите ферми на Боровската община и сега тя е водеща по млеконадоя, като изпреварв вече утвърдените с име животновъди от селата Ново село и Сливо поле.

ЗА ДОБРИТЕ ЛЕСНО СЕ ПИШЕ. И най-лесно в с. Екзарх Йосиф възникват съпоставки със с. Джулюница например (Ценовска община), където кравите са настанени в бивш кокошарник, с лошите условия в селата Долна Студена и Караманово, където животните вече няколко години презимуват на открито в кал до колене и в сняг до корем. Такова е положението, защото започнатият строеж на нов модерен кравекомплекс в с. Караманово от 1983 г. с главен изпълнител „Агростроей" — Русе още не е довършен. От 14 производствени сгради до

Digitized by Google

септември м. г. бяха предадени само 5 за около 1400 животни, а останалите 140 ще чакат. Ръководството на АПК в Ценово — инвеститор — води непрекъснато арбитражни дела, преговори, изпраща работници, така че перспективи нещата да се оправят има, макар и трудно.

В АПК Щръклево до средата на септември миналата година изоставането от дневните графици бе над 300 литра, за осемте месеца — над 70 тона. Нарушен бе режимът на хранене, имаше пропуски в обработката на фуражите, хигиената — относително понятие. Спомням си тежката зима, когато участвувах в проверката на място. Сварихме животните без пазач, със затрупана от преспа сняг врата. Единствено мученето, което ехтеше през счупените прозорци, беше признак на живот. Веднага отправихме сигнал до бившия общински комитет на БКП, препоръчахме незабавни мерки. Намесата на контролиращите не оказа кой знае какво въздействие. След тежкото презимуване от 1000 кравите останаха 850. Но и оцелелите не дават това, което биха могли. Де да можеха да говорят, да се жалват, да критикуват, да протестират... Защо? Защото типизираното хранене не е обезпечено. През летните месеци е подавана единствено зелена люцерна и, както се установи от проверката на 3 септември м. г., организирана съвместно с редакцията на в. „Дунавска правда", това е ставало невинаги и ненавреме. А люцерна има. Общо 90 на сто от площите с тази култура са поливни и никаква суша не може да попречи на добивите. Въпреки това до споменатата дата беше подготвено едва 650 т люцерново сено при план 2600 т и сенаж 3600 т при необходимост 4500. В началото на есента царевичакът е заменил люцерната. Каква беше картината при последната проверка. Навсякъде в хранилките само царевичак — увяхнал и залежал, само в родилното и в обора за първотелки бе предложен концентриран фураж, но една част от него беше разпиляна и животните я тъпчеха. В същото време фуражирът Никола Генчев вече беше завършил сутрешната си работа и заминал на „личното". Колегата му Ценко Блажев от другия обор беше по работа в града, а доячката Пелинка Димитрова приключваше утринното доене. Беше 11,30 часа.

Повече от половин година тук нямаше ръководител — зоотехник на фермата, и не се правеше нищо, за да се осигури, като че ли някой сам ще пожелае да дойде и да сложи в ред всичко. Още през февруари ръководителят на местния ветеринарно-медицински участък д-р Димитър Димитров е отправил докладна записка до ръководствата на АПК и на общинския партиен комитет. В нея се посочва, че 20 на сто от стадото е в много лошо телесно състояние и със заболявания на опорно-двигателния апарат. Направени са препоръки, но последствия — никакви. Линеят животните, а разговорите с години се въртят все около лошите битови условия, текучеството, ниското заплащане.

Заслуша ли се човек в обясненията, прочете ли протоколите от проверките, ще се стъписа от нерешените проблеми с обективен характер. Все нещо не достига. В един случай — техника, която се оказва, че е в съседната бригада или е неремонтирана, в друг — изпълнителски кадри, при положение, че в селото не липсват хора в трудоспособна възраст и т. н. Може би най-фрапиращ е случаят в Щръклево, където материално-техническата база е над средното равнище за района. Но най-важното обикновено се забравя. Човекът, който ще застане начело на колектива, не за ден-два, не за да отбие срок на разпределение, а по съдба, по убеждение, така както го е направил комунистът Илия Данев. Иначе групите за обмяна на опит ще идват в с. Екзарх Йосиф и ще си отиват без особена полза, ако няма кой да им разкрие с конкретен пример смисъла на непреходната Ленинова мисъл: „Кадрите решават всичко".

Digitized by Google

КАКВО ПРАВИТЕ ТУК?

ИВАН КУКОВ

Откровено казано, в представите ми просто не се побираше такава ситуация: Златка Цанева, тая огън жена, известната в целия Толбухински край ръководителка на животновъдно-фуражния комплекс в с. Бранище, която само за две години бе успяла да измъкне колектива от калта (комплексът бе започнал 1985 г. на „червено" с цели 716 000 лева — това бе при идването на Златка Цанева, а в края на 1986 г. дълговете вече бяха намалени на 77 000 лева; през 1985 г. кравекомплексът в Бранище бе отчел по 61 телета от 100 крави, а в края на 1986 г. — по 87 телета; пак в Бранище Златка Цанева бе „докарала" първия компютър в млечното говедовъдство на бившия Толбухински окръг...), същата тая Златка Цанева сега бях срещнал в коридора на управлението на толбухинския аграрно-промишлен комплекс с вид на прилежна служителка, носеща някакво сведение на началството...

— А, аз вече тук работя — засмя се на изненадата ми тя. — Направиха ме главен зоотехник — добави уж със същия непринуден тон, но така изрече „направиха ме", че глух да си, ще чуеш стаения вопъл на една наранена душа...

Колко непривична бе ролята ѝ! Пак бяха нейните припрени движения, но... това моментно стъписване пред вратата на шефа, тая неувереност, сковала за миг порива ѝ, това нерешително почукване, макар и последвано от рязко натискане на бравата?... Рязкото натискане на бравата бе на предишната Златка Цанева, деловитата стопанка, разтропаната ръководителка на животновъдно-фуражния комплекс в Бранище. А останалите ѝ действия бяха на сегашната служителка, чиновничката Златка Цанева...

— Какво? Аз — чиновничка? Никога! — щеше да отсече с целия си плам тя на другия ден, когато бе поприключила със срочните сведения, справки и отчети и откъсна час-два, за да поговорим по един въпрос, към който лично тя никак не бе равнодушна — за мястото на селскостопанския специалист в цялостното преустройство на нашия социално-икономически живот, процес, особено активизирал се след Юлския пленум на ЦК на БКП. — На някои може да им се ще да ме превърнат в чиновничка, но това няма да стане! — подчерта Златка Цанева с весела зъбатост (по-точно не бих могъл да определя интонацията на гласа ѝ, тържествуващия ѝ вид).

Първата ми среща със Златка Цанева бе миналата зима. Не я познавах лично, но знаех, че от 20 години непрекъснато е в животновъдството, а преди това 10 години е била в окръжния комитет на партията, където пак е отговаряла по въпросите на животновъдството и където, по думите на тези, които са работили с нея, в комитета е отввала само сутрин, колкото да „се разпише", а през останалото време — по фермите...

Digitized by Google

Попитах на портала на кравекомплекса в Бранище за Златка Цанева, посочиха ми с ръка:

— Ей я там!

Пред едно от халетата се бяха спрели двама души — мъж и някаква дребна фигура, по-скоро детска, с дълга, не по ръста ѝ шуба, с ботуши и с ушанка, едното „ухо" на която стърчеше настранн и се поклащаше при всяко по-отрнвисто движение на главата. Отдалече личеше, че двамата ожнвено разискват нещо, защото дребничката фигура с незавързаната ушанка току размахваше ръка и мъхнатото „ухо" на шапката стреснато потрепваше.

Приближих се мълчаливо до двамата.

— Ама... другарко Цанева... Много е навяло н... — прнстъпваше от крак на крак мъжът.

— Никакво „ама". Ти за снега няма да береш грижа. Разбрахме се, нали? — тръсна глава дребничката фигура.

— Разбрахме се — с не особен ентусиазъм се съгласи мъжът.

— Ти си подготвн трактора, а в това време греблото ще разчистн снега. Но фуражът трябва да бъде разнесен по всички халета! Ясно? — каза Златка Цанева и се усмихна, опитвайки се да смекчи предишния си малко рязък тон, за който впрочем не личеше, че чак толкова съжалява... (След като я поопознаех, щях да разбера тая черта на характера ѝ — никак не ѝ бе по сърце, когато някой се мъчеше да оправдае с „обективни причини" собствената си мудност, нежеланието си да свърши нещо).

След като се разбра, че фуражът ще бъде докаран, тя ме поведе към стаята с компютъра.

— Може ли един човек да запомни кога се е разгонила, кога е била заплодена и кога се е отелила всяка една от стоте крави — започна да защитава „своя" компютър Златка Цанева още от вратата. — По-рано и най-добросъвестно, и най-грижливо събраната информация за състоянието на работата бе информация за вече минали неща — продължи тя. — А компютърът дава, така да се каже, изпреварваща информация, за секунди те въвежда в обстановката за дадения момент, като „напомня" какво ти предстои и те „съветва" какви решения да вземеш, за да бъде най-ефективен управленският процес. Компютърът въоръжава и специалистите, и работниците с повече знания, прави ги по-умни, по-предвидливи. А специално в млечното говедовъдство, в това твърдо съм убедена, компютърът е особено необходим. Кравите са чувствителни, зависими са от толкова фактори, при тях всичко е от значение, даже им влияе настроението на операторката по машинно доене — дали ще бъде ласкава с тях, или ядосано, рязко ще сложи чашката на вимето. За всяка крава трябва да се водят на отчет редица данни, даже и родословието ѝ трябва да се знае. А като имаш не една и не две, а две хиляди крави?... Без компютър — все едно да се мъчиш да убиеш комар в тъмна стая — пошегува се Златка Цанева. — И досега бе точно така... — с горчивина отбеляза тя. — Но сега вече не е! Сега всеки ден компютърът „докладва" чрез табулограмите: крава номер..., родена на еди-коя си дата, заплодена тогава и тогава, по план е трябвало да се отели на тая и тая дата, отелила се на... Искаш да разбереш как си с фуража, ще ти стигнат ли смеските, меласата, гранулите, сламата, сеното? Табулограмата е на твое разположение...

Така говореше бившата ръководителка на животновъдно-фуражния комплекс в Бранище Златка Цанева... А сегашната Златка Цанева, главният зоотехник на АПК „Добруджа", звъни по телефона, записва и сверява данни, попълва таблици, съставя отчети. И с настървение твърди: „Аз — чиновничка? Само това няма да стане!"

И все пак, как се е озовала от Бранище тук?

Digitized by Google

— Много просто — усмихва се насила Златка Цанева. — Ръководството на АПК решн, че за мене щяло да бъде по-добре, ако вече ме сложи на по-спокойна работа... Разбраха, че колективът единодушно ще ме избере на събранието, затова и не бе проведен избор. Обявиха пред хората, че няма да се провежда избор, защото за мястото за ръководител на животновъдно-фуражния комплекс било решено да има конкурс. Изглежда предполагаха, че няма да си подам документите Но аз ги подадох... И те... съкратнха длъжността. Молих им се да ме оставят поне ръководителка на кравекомплекса, защото имах още сума ти неща за довършване. Отговориха мн: „Ти, како Златке, вече си стара, остават ти две години до пенсията, ще сложим някой млад ..." Но къде пише, че като ти останат две години до пенсията, трябва да се отпуснеш, да креташ? Не две години, два дена да ти останат, докато си на работа, трябва да работиш, да не предаваш фронта... Не я разбирам такава грнжа — ти си стар, почивай си... Ами ако не се чувствуваш стар? Нали има уж млади на възраст, но старци по дух? И обратиото!

... Няма да коментираме подбудите на ръководството на АПК за кадровата промяна. Само ще отбележим, че след заминаването на Златка Цанева кравекомплексът в Бранище отново е започнал да „затъва" в графата „чист доход", рязко е спаднал и средннят брой телета от 100 крави... Е, затова пък на някои от ръководството на АПК „Добруджа" вече им е по-спокойно — няма я Златка Цанева, за да им хаби нервите: „Искам бойлери и нагреватели за топла вода (за подмиване виметата на кравите), дайте ми средства за построяване на родилно отделение, помогнете мн за изграждането на клетки за малките телета..."

— Стопанин? Самоуправление? Голи думи са това, ако нямаш възможност за самоиздръжка, за самофинансиране! — Горещи се Златка Цанева.

Двора на управлението на АПК — красиво оформен лозунг: „Пестеливи на думи, щедри на дела!"

— Не му е мястото на този лозунг тук, а в комплекса, във фермите! — отрязва тя. — Ето, поставиха в кравекомплекса в Бранище доилна инсталация тип „Карусел". Машинно доене, премахване на ръчния труд — чудесно! Но... първо, за карусела липсват резервни части, да не говорим за това, че не е и напълно окомплектован и кравите не могат да се издояват, виметата им се възпаляват, хващат мастит. И защо да не си го кажем открито, каруселът не е икономически изгоден — годишно кравекомплексът в Бранище изразходва електроенергия за 60 000 лева само за да „се возят" кравите... А допълнителния стрес на животните при това непрестанно въртене, прн тоя шум? И сетне се чудим, че кравите си вдигнали млякото по време на доенето, а като ги пуснем навън, в двора, виметата им сами потичат... Според мен бъдещето е на доилната зала тип „рибена кост" — животните да не се дразнят излишно, да са в покой! Разбира се, въпросът не опира само до техниката, но и до самата организация на работа. Когато ме изпратиха в Бранище, операторите-говедовъди караха по цял ден — сутрин от 6 до 10 и след обяд от 16 ч., понякога дояха и до 20 ч. Всеки бързаше да свърши надве-натри и да си отиде вкъщи, защото нали след това пак трябваше да се връща. А че трябвало да се изчисти, да се измие каруселът, да се видят животните — това никой не го интересува... Обрнахме на две смени, като предварително си подготвихме оператори по машинно доене. С двете смени не само че не увеличихме броя на хората (както бн могло да се очаква), но и ги намалихме с 10 души. Ала най-важното според мен, което успях да наложа, бе по отношение на възпроизводството. Та нали от въз-

Digitized by Google

производството зависи в края на краищата и млекодобивът — както се казва, ялова крава мляко не дава... По-рано на операторите-говедовъди се плащаше по 20—25 лева за заплодена крава, макар че те нямаха никакъв принос за това. Аз смених „адреса" — материалното стимулиране да бъде за тези, които пряко, непосредствено отговарят за възпроизводството — ветеринарните техници, осеменителите, техниците по племенно дело. Сформирахме си зооветеринарна група, която премина на акордно заплащане. И макар че вече не давахме по 20—25, а само по 3 лева за заплодена крава, тъй като месечното възнаграждение на средните специалисти вече зависеше именно от броя на заплодените крави, доста скоро нашият кравекомплекс започна да отчита вместо по 61 — по 87 телета от 100 крави... Месечното възнаграждение на членовете на зооветеринарната група (ние си я нарекохме колектив за интензивен зооветеринарен труд) също отскочи от 190 лева (каквато им бе предишната твърда заплата) на близо 400 лева. Какво по-красноречиво доказателство за това, че възнаграждението непременно трябва да зависи от резултатите. Няма ли я тая зависимост, ще страда и едното, и другото! За съжаление, след като ме преместиха, бе премахната тая практика — и положението с възпроизводството пак се влоши...

Един от въпросите ми към Златка Цанева: къде е по-необходим знаещият, опитният специалист — в производството, в трудовия колектив или в канцеларията като служител? Мислех си, че предугаждам отговора ѝ: „Естествено, че в производството!" Но тя поклати глава:

— Навсякъде, на всички равнища са нужни знаещи и можещи специалисти! Ако например аз като главен зоотехник не съм на мястото си, с какви очи ще отида там, при хората, да ги уча на ум? Та те ще ми се смеят! Но веднага ще кажа: сега от нашите специалисти се иска не само да бъдат умни, способни, но и да мислят самостоятелно, стига са извръщали глави в очакване на нареждания „от горе"! Дори и най-доброто начинание, дошло „от горе", може да се опошли, да се провали, ако „долу" не мислят със собствените си глави. В това аз виждам и една от задачите на започналото преустройство — всеки да заработи като творец, да не чака само да му се нарежда, да чувствува вътрешна потребност за това, да се самоизявява, да доказва себе си. Не ще и дума, новото навлиза. Но като се огледа човек, колко бариери, колко скрити препятствия среща това ново по пътя си... Но аз вярвам — преустройството ще стане дори по-бързо, отколкото някои биха искали!

В ЦЕНТЪРА НА ПРАКТИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ

Коментира АТАНАС ВЪРБАНОВ — сътрудник в отдел „Селскостопански" на ЦК на БКП

И в двата материала в центъра на практическата дейност е човекът с неговите интереси и потребности. Това е естествено, защото **в условията на самоуправлението водещ е човешкият фактор**, неговото интелектуално, политическо, организационно и професионално равнище. От него зависи как и в каква степен ще се използват най-целесъобразно и най-ефективно материално-техническата база и биологическите ресурси за увеличаване

Digitized by Google

на селскостопанското производство и повишаване на неговата рентабилност. От тези позиции и критерии трябва да оценяваме по достойнство личния принос на ръководителите Златка Цанева и Илия Данев за мобилизиране на трудовите и материалните ресурси в посочените селскостопански предприятия, техния стил и метод на работа, които по същество и на практика са новаторски.

Осъществяването на преустройството в такъв важен и труден отрасъл на народното стопанство, какъвто е животновъдството, се сблъсква с много проблеми от обективен и субективен характер, които времето налага да се надживеят и преодолеят.

Редица стопански ръководители считат, че преустройството в животновъдството и по-точно в говедовъдството и овцевъдството може да се постигне единствено чрез изграждането само на нова производствена база със съвременни технологии. Безспорно тя е необходима, но реално погледнато, можем ли така бързо да обновим базата и трябва ли да чакаме, без да използваме пълноценно съществуващите условия? Определено казано — не! На този етап е важно да се **повишат съзнанието, отговорността и инициативата на ръководителите и специалистите за мобилизиране силите на трудовите колективи за решително подобряване на технологичната и трудовата дисциплина, за най-ефективно използване на наличните ресурси.** Ето по този път вървят комунистите и трудовият колектив от технологичното звено на говедовъдната ферма в с. Екзарх Йосиф и постиженията са налице. За съжаление не могат да се похвалят с подобни резултати редица новопостроени животновъдни комплекси и ферми, където равнището на човешкия фактор не е адекватно на базата, където не се води целенасочена политическа и организаторска работа с хората, където не се използват правилно икономическите стимули.

Обичайно явление е на съвещания и събрания работещите в този отрасъл да се оплакват от недостиг на фураж. И с основание, но често прозира една разлика в подхода и оценките. Там, където работите вървят трудно, където не се изпълняват плановете, обикновено се говори за фураж изобщо, без да се доказва какво правят във фермите за рационалното му изразходване. Зная не един пример, когато животновъдите се грижат за прифермското сентбообращение, когато в усилните летни месеци вземат вилите, за да събират тревен фураж и т. н. Затова именно в тия обекти и резултатите са над средното равнище, в тях в по-голяма степен може да се говори за научен подход в храненето на животните.

С остарели форми не могат да се решават поновому назрелите проблеми на организацията и заплащането на труда. **Необходими са нови форми и пътища, които най-добре да отговарят на производството и интересите на работниците.** До този извод са стигнали Златка Цанева и Илия Данев, като са преценили, че за техните условия най-подходяща за всички е двусменната работа. Въвеждането ѝ довело до увеличаване на продукцията, намаляване на разходите и повишаване на ефективността. Разбира се, тази форма на организация не е единствената и не изчерпва проблема. Място имат групите за интензивен труд и семейният акорд. Сега след излизане на документите за

Digitized by Google

новия модел в селското стопанство **няма причини, които да спъват масовото внедряване на тези форми на акорд,** или ако има, те се крият в консерватизма на някои стопански ръководители, в психологическата бариера на производителите и в пасивната позиция на партийните комитети и първичните партийни организации.

Има стопански дейци, които поддържат тезата, че не може да се разширяват говедовъдството и овцевъдството, тъй като това са губещи отрасли; други се позовават на несъответствието между вложен разход за фураж и рентабилността, с което оправдават и ниската продуктивност на стадата си. Разбира се, практиката опровергава тия примери. Кравекомплексът в Димитровград приключва години наред с около два милиона печалба. Подобни резултати има акордната група от кравекомплекса в с. Сребърна — Разградска област, овцевъдите от с. Кочово — Варненска област, и на редица други места. **Да се постига рентабилност чрез висока продуктивност — това сега е начинът за изпълнение решението на Политбюро, което предвижда 1,5 — 2 пъти по-висока производителност на труда, а оттам и самоиздръжка на този отрасъл.**

Постигнатите и затвърдени резултати на челниците и новаторите в производството са неизчерпаем извор на знания и челен опит. Ползваме ли реално и пълноценно това безценно богатство? За него повече говорим на събраиня и пишем в информациите, което не е нищо друго освен формализъм. Липсва практическа работа за неговото проучване, поощряване и преди всичко за неговото масово внедряване в практиката. С една дума, то е едно от белите петна в партийнополитическата и организаторската работа с хората.

Посочените примери и развитите мисли в двете статии ни навеждат и към **някои проблеми за селскостопанските специалисти.** Когато те проявяват инициатива и последователност в своята работа, неминуемо се постигат добри резултати. Невинаги обаче тяхното творчество се вижда и оценява от партийните органи и първичните партийни организации, от ръководствата на стопанските организации. Често се сменят без особени причини и необходимост. Примери в това отношение има във всички райони на страната. Главно поради недооценяване ролята на селскостопанските специалисти не се създава стабилност и броят им в първия ешелон на производството силно намалява. Това създава сериозни трудности за внедряването на върховите постижения на научно-техническия прогрес в животновъдството.

В действителност може да се каже за животновъдството, че е фронт без затишие. За него трябва да се мисли през всички сезони с отговорност за днешните резултати и бъдещото му развитие. Да се мисли за хората, за тяхното образование, квалификация и перспектива, за социалната програма, свързана и обусловена от производствените резултати. А това налага, особено сега, когато се внедряват новите организационни форми, **центърът на партийнополитическата работа да бъде именно в бригадите, акордните групи за високопроизводителен труд и в другите звена, където се трудят хората.**

Digitized by Google

КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ ЗА СЕКРЕТАРИТЕ НА ГРАДСКИЯ КОМИТЕТ НА БКП — СОФИЯ

ИВАН ДИМИТРОВ ПАНЕВ, член на ЦК на БКП, член на Държавния съвет на НР България, първи секретар на Софийския градски комитет на партията.

Роден е на 15 декември 1933 година в Пловдив. Има висше икономическо образование. Завършва Висшия икономически институт „Карл Маркс" — София. Като ученик и студент активно участвува в дейността на комсомолските организации. След това е дългогодишен младежки деятел. Последователно е бил: инструктор, завеждащ отдел, секретар и първи секретар на градския комитет на ДКМС в Пловдив. От 1963 до 1965 г. е заместник-председател на градския народен съвет — Пловдив. През 1965 г. е заместник-председател на окръжния народен съвет в Пловдив. Бил е член на градския и на окръжния комитет на БКП. След това три години е председател на изпълнителния комитет на градския народен съвет в Пловдив и член на бюрото на окръжния комитет на партията. На XI конгрес на Комсомола през 1968 г. е избран за първи секретар на Централния комитет на ДКМС. Същевременно е бил и председател на Комитета за младежта и спорта при Министерския съвет. През 1971—1977 г. е председател на изпълнителния комитет на Софийския градски народен съвет и член на бюрото на градския комитет на БКП — София. От 1977 до 1987 г. е първи секретар на окръжния комитет на партията в Пловдив. От март 1987 г. е първи секретар на Софийския градски комитет на БКП. На Деветия партиен конгрес е избран за кандидат-член, а на следващите конгреси — за член на ЦК на БКП. От 1981 г. е член на Държавния съвет на НР България. На градската отчетно-изборна конференция, състояла се на 14 януари 1988 година, е преизбран за първи секретар на градския комитет на БКП в София.

МИНЧО КОЙЧЕВ ЧУНТОВ, член на ЦК на БКП, секретар на Софийския градски комитет на партията.

Роден е на 27 август 1936 година в с. Чехларе, Пловдивска област. Има висше образование, специалност история. През 1959 г. завършва Софийския университет „Климент Охридски" и започва работа в апарата на ЦК на ДКМС като инструктор. Дългогодишен комсомолски деятел. През 1962—1963 г. е секретар на окръжния комитет на Комсомола в Пловдив. От 1963 г. завежда отдел „Пропаганда и агитация" на ЦК на ДКМС. През 1965—1966 г. е вицепрезидент на Международния студентски съюз със седалище в Прага, ЧССР. От 1966 до 1970 г. е секретар на Централния комитет на Комсомола. През 1970—1977 г. е заместник-председател и първи заместник-председател на Държавния комитет по туризма. След това е главен секретар на Държавния комитет за наука и технически прогрес. От 1978 до 1984 г. е първи секретар на Кирковския районен комитет на БКП в столицата. От март 1984 г. е секретар на Софийския градски комитет на партията. На Дванадесетия партиен конгрес е избран за кандидат-член, а на Тринадесетия конгрес — за член на ЦК на БКП. През януари 1988 г. е преизбран за секретар на градския комитет на БКП — София по организационните въпроси.

Digitized by Google

СТАНКА ДИМИТРОВА ШОПОВА, член на ЦК на БКП, секретар на Софийския градски комитет на партията.

Родена е на 16 август 1954 година в Бургас. Има висше образование, специалност — български език и литература и философия. Средното си образование завършва в политехническото училище „Добри Чинтулов" в Сливен през 1972 г., а висшето си — в Софийския университет „Климент Охридски" през 1976 г. Като ученичка и студентка е активистка на Комсомола. През 1976—1977 г. е секретарка на университетския комитет на ДКМС при СУ „Климент Охридски". От 1977 г. е секретарка, а от 1981 г. е първи секретар на Централния комитет на ДКМС. От март 1986 г. е секретар на Софийския градски комитет на БКП. На Дванадесетия партиен конгрес е избрана за кандидат-член, а на Тринадесетия конгрес — за член на ЦК на БКП. През 1981—1986 г е член на Държавния съвет на НР България. През януари 1988 г. е преизбрана за секретар на градския комитет на БКП — София по идеологическите въпроси.

ВАСИЛ ЙОРДАНОВ ЦЪРВЕНКОВ, кандидат-член на ЦК на БКП, секретар на Софийския градски комитет на партията.

Роден е на 9 декември 1934 г. в София. Има висше икономическо образование. Завършил е ВИИ „К. Маркс" — София през 1957 г. Трудовата си дейност започва като икономист в жп завода „Георги Димитров" — София. След това е комсомолски деятел. Последователно е бил — секретар на заводски комитет на ДКМС, завеждащ отдел „Работническа младеж", секретар и първи секретар на Коларовския районен комитет на ДКМС — София, секретар на Софийския градски комитет на Комсомола. През 1967 г. е привлечен на партийна работа като инструктор в градския комитет на БКП — София, секретар и първи секретар на Коларовски районен комитет на БКП. През 1974—1977 г. е първи заместник-председател на изпълкома на Софийския градски народен съвет. От 1977 г. е заместник-председател на Държавния комитет за планиране. От август 1983 г. е секретар на Софийския градски комитет на БКП. На Десетия и Единадесетия конгрес е избран за член на ЦКРК на БКП, а на Дванадесетия и Тринадесетия конгрес — за кандидат-член на ЦК на БКП. През януари 1988 г. е преизбран за секретар на градския комитет на БКП — София по икономическите въпроси.

СТАЙКО НИКОЛОВ СТОЯНОВ, секретар на Софийския градски комитет на БКП.

Роден е на 7 март 1943 г. в с. Васил Левски, Пловдивска област. Има висше образование, електроинженер. Научен сътрудник. Завършва ВМЕИ „Ленин" — София през 1968 г. Трудовата си дейност започва като конструктор във Вазовските машиностроителни заводи в Сопот, където работи в продължение на четири години. През 1971 - 1975 г. е научен сътрудник и ръководител на направление в Научноизследователския и проектно-конструкторския институт по радиоелектроника. През следващите три години работи като научен ръководител в Института по специална електроника — София. От 1979 до 1981 г. е директор на завод „Сигнал" — София. През 1981—1985 г. е секретар на Димитровския районен комитет на БКП в столицата. След това завежда отдел „Промишлен" на Софийския градски комитет на партията. През 1986—1987 г. е инспектор в отдел „Организационен" на Централния комитет на партията. През януари 1988 г. е избран за секретар на градския комитет на БКП — София по въпросите на науката, висшето образование и научно-техническия прогрес.

Digitized by Google

СТАНЧО НИКОЛОВ СТАНЧЕВ, председател на Софийската градска контролно-ревизионна комисия на БКП.

Роден е на 13 декември 1932 г. в с. Бабук, Силистренско. Има висше образование, специалност история. Завършил е и Висшата партийна школа при ЦК на БКП, икономика на промишлеността. Кандидат е на философските науки. От 1957 г. досега е на партийна работа. Последователно е бил: инструктор в околийския комитет на БКП — Силистра, политически сътрудник на първия секретар на окръжния комитет на БКП — Силистра, секретар и първи секретар на градския комитет на партията в Силистра. През 1970—1978 г. е секретар на окръжния комитет на БКП в Силистра по идеологическите въпроси. Бил е председател на окръжния комитет за българо-съветска дружба. От 1978 г. е инспектор в отдел „Организационен" на ЦК на БКП. През 1982—1984 г. е заместник-завеждащ отдел „Пропаганда и агитация" на ЦК на БКП. От май 1984 г. отново е инспектор на ЦК на БКП за Софийската градска партийна организация. През януари 1988 г. е избран за председател на градската контролно-ревизионна комисия на БКП в София.

ПИСМО ДО ЦЕНТРАЛНАТА КОНТРОЛНО-РЕВИЗИОННА КОМИСИЯ НА БКП

В книжка 16 на списанието от миналата година публикувахме решението на Бюрото на Централната контролно-ревизионна комисия на БКП от 16 септември 1987 г. и интервю с Георги Минев — заместник-председател на ЦКРК на БКП по жалбата на Минко Дочев Гечев до Тринадесетия партиен конгрес за възстановяване членството му в партията.

Бюрото на ЦКРК отхвърли като неоснователни обвиненията срещу М. Гечев и възстанови членството му в БКП без прекъсване.

Със същото решение бе направено предложение пред съдебните органи да се преразгледа съдебното дело на Минко Гечев с оглед да се възстанови правдата.

По предложение на главния прокурор на НРБ Върховният съд преразгледал и отменил по реда на надзора влезлите в сила присъди по делото срещу М. Гечев, признавайки го изцяло за невинен по отправените му обвинения.

Digitized by Google

НОВИ КНИГИ

ПАРТИЗДАТ

СОЦИАЛИСТИЧЕСКОТО ОБЩЕСТВО В НРБ — ЕТАПИ И ОСОБЕНОСТИ

Стоян Петров

Авторът изследва закономерностите и етапите на развитие на социалистическото общество в Народна Република България, възникването и формирането му, посочва ролята и приноса на Българската комунистическа партия в теорията и практиката на изграждането на социализма в нашата страна. В своето изложение той доказва, че социалистическото общество се изгражда в условията на значителна национална специфика, обусловена от различията на икономическото, социалнополитическото и културното развитие на отделните страни. Общите принципи и закономерности на развитието на социализма се утвърждават и проявяват при наличието на специфични черти и особености. Закономерностите на развитието се проявяват не в своя най-общ и чист вид, а винаги конкретноисторически в зависимост от историческите условия и зрелостта на субективния фактор. Ето защо и характеристиката на социалистическото общество във всяка една страна следва да се съобразява с процесите на неговото историческо развитие. В книгата се отделя особено внимание на разработената от XIII конгрес на БКП стратегия за ускорено социално-икономическо развитие на социалистическото общество, на ролята на социалистическото самоуправление и активизирането на човешкия фактор, на сближаването на НР България със СССР като обективна закономерност.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКАТА ИКОНОМИКА И ИДЕОЛОГИЧЕСКИТЕ СПЕКУЛАЦИИ

Авторски колектив

Главната задача на тази разработка е с един системен анализ да се подпомогнат читателите правилно да разберат някои от съвременните антикомунистически теории за социалистическото стопанство. Анализът разкрива тяхната засилваща се ненаучност и манипулативна същност. Авторите ст. н. с. к. ик. н. Емил Марков, проф. д-р к. ик. н. Нансен Бехар, ст. н. с. к. ик. н. Стоян Христов и к. нк. н. Христо Памукчиев изследват най-новите буржоазни и други немарксистки теории за социалистическата икономика. Анализът им е съобразен със съвременните промени в социалистическите страни и новите задачи, които стоят пред обществените науки.

* * *

Партиздат пусна от печат и следните книги: **„Призвание за цял живот“** — очерк от Георги Боков за публициста, партийния деятел и бивш редактор на в. „Работнически вестник“ и на „Работническо дело“ **Петър Георгиев; „Научно знание и практическа дейност“** от **Стоян Цанков; „Човек и политика (Два свята — две политики)“** от **Владимир Мшвениерадзе; „Борбата против антикомунизма и антисъветизма“** от **Тани Танев; „В търсене на равновесие (Социалдемокрацията и проблемите на сигурността в Европа)“** от **Бойко Пангелов** и **„Европейската отбрана — граници на илюзиите“** от **Валентин Александров.**

Digitized by Google

ISSN 0204-8574

МИХАИЛ ГОРБАЧОВ

ОКТОМВРИ И ПРЕУСТРОЙСТВОТО: РЕВОЛЮЦИЯТА ПРОДЪЛЖАВА

Под това заглавие Партиздат публикува в отделна брошура доклада, изказването и словото на генералния секретар на Централния комитет на Комунистическата партия на Съветския съюз Михаил Горбачов на тържественото заседание на Международната среща и на приема в Москва, посветени на 70-годишнината на Великата октомврийска социалистическа революция.

МИХАИЛ ГОРБАЧОВ

ПРЕУСТРОЙСТВОТО И НОВОТО МИСЛЕНЕ ЗА НАШАТА СТРАНА И ЗА ЦЕЛИЯ СВЯТ

В книгата си Михаил Горбачов разглежда важни въпроси, които вълнуват милиони хора по света: „Какво представлява преустройството? Защо е нужно, какви са същността и предназначението му? Какво отхвърля и какво създава то? Как върви и какви могат да бъдат последиците за Съветския съюз и световната общност?“

В първия раздел се посочват източниците на преустройството, същността му, неговият революционен характер. Значително внимание е отделено на вътрешните изводи, които могат да се направят на сегашния етап, след като преустройството вече е в ход. Вторият раздел на книгата представя обусловените от новото мислене виждания на КПСС и съветската държава за съвременния свят. Разгледани са четири главни тематични кръга — социалистическите страни, „третият свят“, Европа, проблемите на разоръжаването и съветско-американските отношения.

ПРИЕМСТВЕНОСТ В ПРОГРАМИТЕ НА КПСС

Н. Н. Маслов, Н. В. Романовски, А. А. Чернобаев

На всеки исторически етап КПСС решава задачи, научнообосновани в нейните програми. Времето потвърди правилността на основните теоретични и политически постановки, отразени в тях. В популярния очерк от докторите на историческите науки Н. Н. Маслов, Н. В. Романовски и А. А. Чернобаев се разкрива историята на създаването, приемането и осъществяването на трите партийни програми. Особено място в книгата заема разясняването на съдържанието и значението на новата редакция на Програмата, приета от XXVII конгрес на КПСС. Богатият опит на КПСС в подготовката на програмни документи има неоценимо значение. Той убедително показва, че безсмъртните идеи на К. Маркс, Ф. Енгелс и В. И. Ленин за преустройството на света на комунистически начала са творчески развити и най-пълно въплътени в практиката.

20 700 Цена 0,35 лв.

Digitized by Google

[Partien Zhivot]

ПРОЛЕТАРИИ
ОТ ВСИЧКИ СТРАНИ,
СЪЕДИНЯВАЙТЕ СЕ!

Партиен живот

ПИСАНИЕ НА ЦК НА БКП
НОСИТЕЛ НА ОРДЕН
„ГЕОРГИ ДИМИТРОВ"

СОФИЯ
ФЕВРУАРИ
1988

LIBRARY
MAY 27 1988
UNIVERSITY OF CALIFORNIA

Digitized by Google

Digitized by Google

Партиен живот

СПИСАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БКП

4 ФЕВРУАРИ 1988 ГОДИНА

ГОДИНА XXXV
ISSN 0204-8574

СЪДЪРЖАНИЕ

В ПОМОЩ НА ИЗУЧАВАЩИТЕ МАТЕРИАЛИТЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИЯ

Марко Марков — Националната партийна конференция и по-нататъшното осъществяване на преустройството у нас 3
Димитър Ананиев — Партията — ударна сила на преустройството 19

ПРЕУСТРОЙСТВО В ПАРТИЙНО-ОРГАНИЗАЦИОННАТА РАБОТА

* — Работещи партийни органи 32
Лалю Райков — Човекът, кадрите — те са сега главното . . . 32
Никола Александров — Промяната не идва лесно 39
Иван Мичев — Организацията да съответствува на самоуправлението 44

Опит и проблеми

Емануела Симеонова — Без нарушения в борбата с правонарушенията 50
Недялка Филипова — Отговорност в първо лице 52
Йорданка Тодорова — Да започнем от себе си 55

Публицистична анкета

Атанас Цандев — Изправени сме пред сериозно изпитание . 57

Контролна и ревизионна дейност

Николай Колев — Гласността в контролно-ревизионната дейност на партията 61

Digitized by Google

ПАРТИЙНО СТРОИТЕЛСТВО — ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ

Кирил Иванов — Местните партийни органи и демократизацията 66

ШКОЛА ЗА ПАРТИЙНИЯ РЕЗЕРВ

Иван Владимиров — Вътрешнопартийната демокрация и активността на комунистите 74

ЗА КАЧЕСТВЕНО НОВ РАСТЕЖ В ИКОНОМИКАТА

* — Повече зърно — политическа задача пред комунистите на село 82
Иван Васев — За какво завиждат на бреговчани? 87

Трибуна на ръководителя, трибуна за ръководителя
Мила Илиева — Малка вселена 95

ИДЕОЛОГИЧЕСКАТА РАБОТА — ДЕЙСТВЕН ФАКТОР

Милан Колев — Преустройството и идеологическата дейност на първичните партийни организации 100

ЧИТАТЕЛИТЕ СИГНАЛИЗИРАТ, ПРЕДЛАГАТ, ПИТАТ

Благой Янков — Колективност — действителна, а не формална 108

НОВИ КНИГИ, ОТЗИВИ, РЕЦЕНЗИИ

Серафим Северняк — Разказ за дружбата 111

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ
Йото Кръстев — *главен редактор*
Асен Веселинов, Георги Бърдаров, Георги Ванев, Георги Съйков, Дарина Радева, Иван Мичев, Йордан Хаджиев, Кирил Иванов, Коста Димов, Мила Илиева, Петко Стамов, Стефка Ангелова, Стоил Найденов *(зам. гл. редактор)*, Стоян Кръстев *(първи зам. гл. редактор)*.

Адрес на редакцията: София, ЦК на БКП, ул. „Московска" 7.
тел. номератор 87-14-11, 12

Дежурен редактор: Петко Стамов. Зам.-отговорен секретар: Йорданка Кирилова
Коректори: Зоя Стефанова, Таня Круглий

Дадена за набор на 17. II. 1988 г. Подписана за печат на 6. III. 1988 г. Тираж 57 500. Формат 60/100/16. Обем 7 коли.

ДП „Димитър Благоев" — София, ул. „Ракитин" 2 тел. 43-431

Digitized by Google

В ПОМОЩ НА ИЗУЧАВАЩИТЕ МАТЕРИАЛИТЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИЯ

НАЦИОНАЛНАТА ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИЯ И ПО-НАТАТЪШНОТО ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПРЕУСТРОЙСТВОТО У НАС

МАРКО МАРКОВ

Националната партийна конференция, състояла се в края на януари 1988 г., е **забележително събитие** в живота на партията и народа. Тя направи равносметка за извършеното и определи основните проблеми и задачи, дообогати и конкретизира в някои отношения Юлската концепция за преустройството, мобилизира силите на партията и народа за претворяване на това историческо дело в живота. Със своята работа и решения, със своя дух на творчество и висока взискателност конференцията породи огромен интерес сред комунистите и трудещите се, съдействува за тяхното приобщаване към идеята и делата на обновлението на нашето общество.

Фундаментът на концепцията за преустройството бе поставен на **Юлския пленум на ЦК на БКП**. Приетият на него исторически документ „Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България" е цялостна научнообоснована платформа за революционно преустройство на нашето общество. Ноемврийският пленум определи някои практически мерки и подходи за неговото осъществяване. Затова делото, което извърши Националната партийна конференция, е неотделимо от решенията на тези два партийни форума. **Партийните документи от юли до януари са пропизани от един дух, от един патос — духа и патоса на преустройството.** Разяснявайки смисъла и значението на Националната партийна конференция, ние трябва да покажем вътрешната връзка на нейните решения с решенията на Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП. Това ще даде възможност дълбоко и многостранно да се разкрие същината на курса на БКП за по-нататъшното изграждане на социализма в нашата страна на сегашния етап.

ПРЕДПОСТАВКИ, ФОРМИРАНЕ И СЪЩНОСТ НА КОНЦЕПЦИЯТА НА БКП ЗА ПРЕУСТРОЙСТВОТО

Десетилетия наред след победата на социалистическата революция и особено след Априлския пленум на ЦК на БКП (1956 г.) **България се развива с високи и устойчиви темпове.** Исторически завоевания на българския народ са превръщането на страната ни в промишлено-аграрна държава с растящо материално и културно равнище на народа, с голям международен авторитет.

Предпоставка за тези успехи бе правилната априлска линия на партията и нейното последователно осъществяване. Но в живота възникнаха процеси, които налагаха по нов начин да се осмислят постиженията и особено насоките на развитие

Digitized by Google

на страната. Партията стигна до фундаменталния извод, че **„възможностите на досегашния модел на социализма у нас вече са изчерпани“**[1], че трябва да си поставим задачата „не просто да усъвършенствуваме, не просто да подобрим, не просто да разкрием и реализираме потенциалните възможности на всичко, което сме създали досега, а да **извършим дълбока промяна“**[2].

Този извод отразява действието на две групи взаимосвързани фактори: недостатъчната ефективност и „възвръщаемост“ на усилията да се развива социалистическото общество в НРБ и появата на нови вътрешни и световни реалности. Научният анализ на тези фактори дава отговор на въпроса: защо трябва да се преустройваме?

Към **първата група фактори** можем да отнесем: забавените темпове на развитие на икономиката през периода 1981—1986 г.; непълното използване на възможностите на интензивния тип на развитие; недостатъчното и несвоевременното внедряване на върховите научно-технически постижения в производството; появата на социални деформации; недостатъците в системата на образование и възпитание и др.

Но преустройството е наложително не само за преодоляване на слабостите и недостатъците, които сме допускали. Решаващи са **втората група фактори**, които обобщено наричаме „нови реалности“. Тук се отнасят: качественият прелом в развитието на производителните сили, чиито насоки и съдържание се определят от научно-техническата революция; обстоятелството, че живеем в един взаимосвързан и взаимозависим свят и не можем да не държим сметка за процесите, които протичат в развитите капиталистически страни; появата на нови поколения, с нови материални, духовни и социални потребности; навлизането на социалистическите страни в нов етап на динамично развитие; дълбоките и всестранни обновителни процеси в Съветския съюз.

Ще съответствува на историческата истина, ако се каже, че БКП не е стояла и не стои безучастно пред негативните процеси и новите реалности, търсила е и търси решения на наболелите въпроси.

Така например след XII конгрес на БКП бяха разкрити основни и опасни за развитието „омагьосани кръгове“ както в икономиката, така и в социалния и духовния живот. Започна разработването и прилагането на нови виждания по кардинални въпроси на развитието на нашето общество: за отношението между собственика и стопанина на социалистическата собственост, за противоречията и пътищата за тяхното преодоляване, за политическата система и нейното демократизиране, за преустройството на управлението и др.

Но всички тези търсения и решения, макар и да имаха своето място в подготовката на условията за прелом в политиката на партията, макар и да се отличаваха с редица оригинални идеи, общо взето се разгръщаха в рамките на съществуващия до наши дни модел на социализма. Те не можеха и не могат да се отъждествят с концепцията за преустройството, от която сега се ръководи БКП. Тази концепция е плод на **друго, по-висше**

---

[1] Т. Живков, Преустройството — дело на партията, дело на народа, С., 1988, с. 4.

[2] Т. Живков, Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, С., 1987, с. 9.

Digitized by Google

мислене, тя на дадения етап може да се отъждествя единствено с решенията на споменатите три партийни форума — Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП и Националната партийна конференция.

Появата и утвърждаването на новата концепция се предшествуваше от някои дълбоки пробиви в мисленето на партията през осемдесетте години. Първият от тях е Февруарският пленум на ЦК на БКП от 1985 г., който не само утвърди нови виждания в научно-техническата политика, но и направи фундаменталния извод за необходимостта от качествени промени в базата и надстройката на нашето общество. Вторият пробив бе направен на Тринадесетия партиен конгрес, на който бе формулирана линията за качествено нов растеж в икономиката. Третият пробив е свързан с делото на Декемврийския пленум на ЦК на БКП (1986 г.), на който бяха определени новите форми и механизми за стопанско управление върху основата на самоуправлението и бе определен курсът за качествени промени през деветата петилетка (1986—1990 г.).

Трябва обаче ясно да се каже, че цялостното формиране на концепцията за преустройство не би било възможно преди Априлския пленум на ЦК на КПСС (1985 г.) и XXVII конгрес на партията на Ленин. В светлината на опита на КПСС стана възможно напълно да се осъзнае обективната потребност да се тръгне по нови пътища, да се обнови стратегията и политиката и на нашата партия, като се държи сметка за особеностите на предшествуващото развитие на страната, включително и за ценностите на априлската линия на партията. Националната партийна конференция отново посочи „принципното съвпадане на целите, задачите и насоките на преустройството, извършвано у нас и в Съветския съюз“[3].

Теоретичният модел на социализма и концепцията за преустройството у нас се градят върху фундаменталната идея, че на сегашния етап е обективно необходимо същностно, революционно обновление на социалистическото общество. Теоретическите и фактическите основания на тази идея са налице. Същността на едно явление (а в още по-голяма степен на едно общество) не е неизменна, метафизическа даденост, а се развива, променя се заедно с промяната на условията, при които функционира, с натрупването на нов исторически опит. Не е логично да се мисли, че социализмът остава извън тази силна като живота диалектика. Същностните промени в социалистическото общество са толкова естествени, колкото и измененията в конкретните явления и процеси, чрез които същността се реализира. При това преходът от една към друга, по-висша същност, не е и не може да бъде плавен революционен процес на увеличаване на новото за сметка на старото, а „прекъсване на постепенността“, преход към ново качествено състояние. Изводът, който Националната партийна конференция направи, е, че са необходими именно революционни изменения, че трябва да се върви по революционен път.

Би било проява на закостенялост и метафизичност да поставяме с (искрена или фалшива — все едно) тревога въпроса: а досега не сме ли строили социализъм, за какъв нов модел може

[3] Т. Живков, Преустройството — дело на партията, дело на народа, с. 5.

Digitized by Google

да става дума? Постиженията ни са безспорни и никой не ще може да ни ги отиеме. Но да оставяме в техните рамки, да не видим и осмислим новите реалности, да не направим промени, с които **се обогатява върху качествено нова основа същността на социализма,** би означавало не просто консерватизъм, но при определени условия и политическо самоубийство. Верността към идеите и делата на революцията сега се измерва не с това да повтаряме какво велико дело сме направили, завземайки политическата власт, а по способността да бъдем **революционери в преломно време** като нашето.

Националната партийна конференция високо оцени начина, по който бе разработена Юлската концепция. Тя е **плод на колективния ум.** В нея са обобщени резултатите от дейността на учени и специалисти, на дейци от различни области на обществено-политическата и социалната практика. Това революционно дело е неразривно свързано с името и личния принос на генералния секретар на ЦК на БКП другаря **Тодор Живков.**

Кои са основните идеи, интегрирани в Юлската концепция?

Най-важна особеност и най-голямо преимущество на модела на социализма, който очертава нашето развитие занапред, е, че той се основава върху **обективните закони** и е насочен към **реализация на техните изисквания.** Да не заобикалят тези закони е единствената разумна алтернатива пред хората като субекти на историята.

В наши дни, благодарение на усилията на творческата марксистко-ленинска мисъл, знаем повече (макар и още недостатъчно) за обективните закони, които стоят в основата на социалистическото развитие. Това знание не е само теоретично, то е въплътено в онова, което правим в живота, в механизмите за неговото развитие. Така новият механизъм за стопанска дейност много по-пълно отколкото преди отразява изискванията на законите за стоковото производство, изгражда се върху принципите на самоуправлението, създава по-голям простор за разгръщане на социалната енергия на милионите.

Огромни възможности да се ускорява развитието съдържа вградената в модела на социализма у нас постановка, че в практическата работа следва да се отчита обстоятелството, че **обективните закони действуват в синтез,** че те не просто си взаимодействуват, а се вграждат едни в друг. Върху тази обективна основа е възможно прилагането на комплексния подход, овладяването на диалектиката на частта и цялото в политиката и практическата дейност.

Синтезното действие на обективните закони не се постига изведнъж или автоматично. Нужни са например много усилия и добре обмислена система за планиране и икономическо регулиране, за да действуват в една посока законът за планомерното развитие и законите на стоковото производство. Тук не можем да минем с метафизическата формула: или-или. Не осигурим ли такъв синтез, ще се плъзнем към една от двете крайности — ще се възвърнем към бюрократизираното, сковаващо инициативата на хората планиране, или ще се придвижим към „пазарния социализъм" с всички негови достатъчно изявени негативни страни.

Научният закон е абстракция, теоретична формула, която отразява общото, същественото, повтарящото се в живота. За да служи той като ръководство за действие, е необходимо абст-

Digitized by Google

рактното знание, фиксирано в тях, да се въплъти в определени **принципи и нормативни системи.** Като отражение на изискванията на обективните закони те играят **ролята на непосредствен инструментариум** на политиката и на практическата дейност. С тях и чрез тях се провежда политическият курс, осъществява се стратегията на общественото развитие.

Затова Българската комунистическа партия, като продължава работата за опознаване на изискванията на обективните закони, разгръща усилия и в една друга насока — разработва и формулира принципи и нормативни системи, върху които трябва да се изгради и функционира социалистическото общество в новите исторически реалности. Голямо постижение на партийната мисъл и практика са научно формулираните и постепенно внедрявани в живота принципи и нормативни системи на самоуправлението, на комплексния подход при изграждането и функционирането на социалните структури, при заплащането на труда в условията на стоковото производство и др. Както бе посочено на Националната партийна конференция, работата в тази насока още не е завършена. Още не е изчерпано **богатството на новите обществени закономерности,** не са изведени всички налагащи се от тях принципи и нормативни системи.

Моделът на социализма, от който Българската комунистическа партия се ръководи на сегашния етап, се основава върху принципно **водещата Ленинова идея,** че строителството на новото общество не е казионно-бюрократичен процес, а **живо творчество на масите.** Тази идея намери конкретизация в постановката за решаващата роля на човешкия фактор, за необходимостта да се разгръщат същностните сили на човека като главно условие за преход към ново качество на обществото. **„Концепцията поставя човека с неговите интереси и поведение, с неговия морал и възпитание в центъра на всички революционни преобразования. Той, човекът, е цел на започналото преустройство и фактор за неговото извършване.“**[4]

Основа и логическа ос на модела на социализма, който се осъществява в нашата страна, е изискването да се създаде **принципно нова организация на социалния живот,** нов тип социална връзка между хората. Водеща тук е идеята за **самоуправлението.** Целта е с нейната реализация да се премахнат изкуствените бариери пред активността на човека, да се създадат условия за неговото превръщане в пълноценен социален субект. Самоуправлението е вътрешно свързано с интересите, представлява нов, по-висш социален механизъм за тяхното разгръщане, за оползотворяване на съдържащата се в тях двигателна енергия на милионите.

Преустройството създава предпоставки да се формират **пълноценни социални общности** — преди всичко трудови колективи и общини, в които да е реално възможно успешно да се решават основните въпроси на труда и живота на човека. Постепенно, заедно със съзряването на обществените отношения, ще трябва да се извършва **преход от власт в името на народа към власт чрез самия народ.** Ще се отприщва социалната енергия на народа, ще нараства неговото участие в политическия и духовния жи-

---

[4] Т. Живков, Преустройството — дело на партията, дело на народа, с. 6.

Digitized by Google

вот, ще се възражда върху качествено нова основа активното му отношение и отговорност към обществените дела.

Със своите същностни черти — с постановката за необходимостта да се извършат революционни промени в живота на обществото, с обновеното разбиране за обективните закони и тяхното синтезно действие, с изискването общественото развитие да се реализира върху основата на интереса, с оплодотвореното с нови идеи разбиране за самоуправлението като нова организация на социалния живот — моделът на социализма, разработен на партийните форуми от юли 1987 до януари 1988 г., е не само отражение на главните изисквания и тенденции на общественото развитие на нашето общество на сегашния етап, но и предпоставка за **задълбочаване на глобалния анализ.** Моделът е методологична основа за **откриване на нови тенденции и закономерности,** за по-нататъшното вглъбяване в социалната диалектика. Евристичната функция, заложена в модела, тепърва ще се разгръща. Огромна и незаменима е тук ролята на философията и обществознанието.

Концепцията за преустройството предвижда у нас да се извършват качествени промени във всички области на живота.

В **материалното производство** — това са: преходът към нова технологична база върху основата на синтеза между науката, информатиката и компютрите; интелектуализацията на производството и качествените промени в неговия субект; обновяването на производствените отношения и отказ от догматичната представа за тяхното принципно ненарушимо съответствие на характера на производителните сили; отказ от нанеслата много вреди идея за тоталио одържавяване на средствата за производство; осигуряване на условия за равноправно развитие на всички форми на обществена собственост; преход към нов тип управление на икономиката върху основата главно на икономически регулатори и самоуправлението на стопанските организации.

В **духовното производство** — това са: преутвърждаването върху основата на новия модел на прогресивните ценности, наследени от миналото; създаването върху основата на класово-партийния подход на нови духовни ценности, отразяващи историческата необходимост от преустройство на живота и съдействащи то да изяви своята хуманистична същност; осигуряването на условия за такова движение на духовните ценности, че те да достигат до всеки трудов колектив, до всеки дом и семейство, до всеки човек; преход към нови подходи и механизми на управление на духовната сфера върху основата на самоуправлението и синтеза на науката, културата и образованието.

В **социалната сфера** — това са: формиране на нов социален статус и на нова жизнена позиция на личността; поставяне на човека като труженик, творец и потребител в центъра на социално-икономическата политика; усъвършенствуване на системата за разпределение и въвеждане на нова, недопускаща уравниловка организация на работната заплата, пълно и последователно спазване на принципите на социалната справедливост и преодоляване на отклоненията от тях; зачитане на достойнството и честта на човека и недопускане на бюрократично ограничаване на неговите права и свободи; установяване на равенство на всички граждани пред закона.

В **социалното управление** — това са: решителният отказ от

Digitized by Google

бюрократичните централизирани форми и механизми; установяването на нов тип социална и управленска йерархия; превръщането на социалните общности в самоуправляващи се асоциации; преустройството на цялата дейност на държавата върху принципите на самоуправлението; превръщането на всички институции, които се изграждат над самоуправляващите се общности, в технн органи; преходът към нов стил на ръководство и разделяне на функциите на партията от функциите на социалистическата държава.

Юлската концепция е **отворена, динамична система.** Въз основа на нейните фундаментални идеи партията и занапред ще разработва теоретическите и практическите проблеми на преустройството във всички сфери на живота. В процеса на реализация на концепцията в живота ще се обогатяват и нейните същностни черти, ще се повишават научната ѝ обоснованост и въздействието ѝ върху развитието на нашето общество. В това е нейната сила и историческа перспектива.

ПОДХОДИ К МЕХАНИЗМИ НА ПРЕУСТРОЙСТВОТО

За действеността на една политическа концепция се съди не само по нейната теоретическа обоснованост, но и по комплекса от подходи и механизми, които тя съдържа за целите на осъществяването си. Традиция в Българската комунистическа партия е заедно с теоретическото обосноваване на налагащите се промени в живота на нашето общество да се разработва и инструментарнум за практическо действие. Така още в периода между XII и XIII партиен конгрес партията не само се въоръжи с нови виждания по редица кардинални проблеми на социалистическото строителство, но овладя и нови, по-ефективни подходи за тяхното осъществяване.

По този изпитан в живота път се разработваше и Юлската концепция на партията. Още на Юлския пленум, а след това на Ноемврийския пленум и на Национналната партийна конференция се отдели голямо внимание на въпросите, свързани с подходите и механизмите на осъществяване на преустройството.

„Днес — подчертава другарят Тодор Живков — **повече от всякога се нуждаем от такива подходи, които ще правят нашето общество винаги динамично, открито и чувствително за всичко ново, способно да се адаптира бързо и безболезнено към изменящите се условия, да разгръща пълноценно своите потенциални сили и възможности, да разкрива все по-пълно своите предимства.**“[5]

Както при разработването, така и при осъществяването на концепцията за преустройството партията се ръководи от Ленинската постановка, че: „Който се заеме с частни въпроси без предварително да е решил общите, той неизбежно на всяка крачка неволно „ще се натъква“ на тези общи въпроси. А да се натъкваме слепешката на тях при всеки частен случай, означава да обричаме своята политика на най-лоши люшкания и безпринципност“[6].

В концепцията за преустройството са обхванати в комплекс-

---

[5] Т. Живков, Преустройството — дело на партията, дело на народа, с. 14.
[6] В. И. Ленин, Събр. съч. т. 15, с. 359.

Digitized by Google

но единство всички области и страни на нашата действителност, всички материални и духовни ценности и ресурси, целият потенциал на страната. С други думи, изработена е **обща, синтетична картина на това, което вършим и предстои да извършим в процеса на преустройството.**

Този подход е изключително плодотворен. Той дава възможност: да се види и осъзнае по-добре от всички за какво става дума, когато говорим за качествено нов растеж; да се подхожда последователно към задачите на преустройството, като се действува не разпокъсано, „на парче", а от гледна точка на цялото; с по-голяма увереност и подготовка да се навлиза в нови области на преустройството, да се осигури хармонично развитие на цялостния социален организъм, планомерно развитие и в икономическата, и в социалната, и в духовната, и в политическата област, както и плодотворно участие в интеграцията между братските страни; в последна сметка да се получи **системен, синергичен ефект,** който е по-голям от сбора на постиженията на съставляващите части. По същество тук става дума за мултипликация на дейности и резултати, която ускорява развитието на обществото, помага му да придобие по-висока зрелост.

Върху подхода от общото към частното се изгражда **стратегията на партията за преустройството.** Изисква се всяка конкретна стъпка, всяко действие, всяка мярка на партията и държавата да разкрива и материализира стратегията. Националната партийна конференция посочи, че колкото повече стратегия има във всеки тактически ход, толкова по-силна, действена и ефективна ще бъде тактиката. И обратно, колкото повече „тактика" има в провеждането на стратегията, толкова повече нашата стратегия ще бъде вярна и жизнеспособна.

Един от най-важните подходи, който бе използван при разработването, а в наши дни и при осъществяването на концепцията за преустройството, е свързан с **диалектиката на формата и съдържанието** на социалните процеси. Ако формата не е външна обвивка или опаковка на съдържанието, ако е начин на организация на това съдържание, проблемът за избора на форми на социалните процеси и отношения никак не е маловажен. Създаването на нови, адекватни на обновяващото се съдържание форми, вече започна. Но това са само първи крачки, които следва внимателно да се изучават и при необходимост да се правят промени, водещи към оптимизиране на формите. Това особено се отнася до формите и механизмите на социалистическата демокрация, част от които са твърде несъвършени.

Съдържателните промени, които са цел на преустройството, се затрудняват по две причини: първата — принудени сме за определено време да използваме стари форми дотолкова, доколкото нито теоретическите разработки, нито практическият опит са достатъчни, за да създадем нови, по-добри от досегашните, втората — трябва да държим сметка за **сложността на процеса на изпълване на новите форми с адекватно съдържание,** за възможната и често срещаща се мимикрия на старото под знака на новото, за наличието на противоречиви интереси и несъответствуващи на целите на преустройството нагласи на съзнанието на част от хората в нашето общество. Колкото и да сме настойчиви (и нетърпеливи) в стремежа си изцяло и безусловно да се утвър-

Digitized by Google

ди новото, да се реализират целите на преустройството, не трябва да забравяме тази диалектика на обновителния процес.

Като процес на същностно, революционно преустройство на обществото обновлението изисква **нов тип връзка между марксистко-ленинската теория и практиката.** Не е достатъчно върху научна основа да бъде разработена концепцията, да отговаря тя на закономерностите и перспективите на социализма. Необходимо е науката задълбочено да изучава практическия опит, да създава модели за практически действия, да разгърне своята **изпреварваща функция,** с обективни критерии да оценява постигнатото. Подходът, който бе обоснован на Националната партийна конференция, изисква **„преустройството преминавайки отново и отново през чистилището на теоретическите разработки, да се пренася в реалния практически живот с всички атрибути, които са присъщи на този процес.** Тези две дейности — теоретическата и практическата — следва да образуват едно единно цяло, да си взаимодействуват непрекъснато, да се сливат една с друга"[7].

Жизнеността на концепцията за преустройството и перспективата за нейното осъществяване в решаваща степен зависят от овладяването на **механизма на интересите.** Във всяко общество, а следователно и при социализма, **„икономическите интереси са движеща сила на общественото развитие, най-силният мотиватор на човешкото поведение"**[8]. Затова партията си поставя за цел чрез съответни нормативни системи и чрез цялата своя икономическа политика да въвлече целия народ в преустройството **върху основата и чрез интересите.** А за да се реши тази задача, е необходимо, както бе подчертано на Националната партийна конференция, да се извърви пътят от интересите на обществото към интересите на организацията, предприятието, института, общината, кметството и т. н. — до интереса на отделната личност. И обратно, от личния интерес — до интересите на цялото общество.

В този контекст трябва да се оценяват предприетите в последно време мерки за въвеждане на **нови принципи на организация и заплащане на труда,** на акордната система, на вътрешната стопанска сметка, на бригадната и програмната организация. Целта на преустройството в тази област е да се разделим с уравниловката в оценката и резултатите от труда, да се преборим с либерализма, като създадем възможности за необходимата диференциация в заплащането и стимулирането на труда при осигурен социален минимум за всеки гражданин;да се отчитат интересите на предприятията и стопанските организации, като се прекрати веднъж завинаги практиката на необосновано изземване на средствата, които те са придобили в резултат на своята законосъобразна дейност, както и опрощаването на дълговете от клиенти, доставчици, банки и др.; да се внесе прелом в оценката на кадрите на всички равнища. Задачата в последна сметка е всеки да се научи да работи в съответствие със своите **права, отговорности и задължения.**

Целият комплекс от подходи и механизми, чрез които партията се стреми да осъществява преустройството в нашата страна,

---

[7] Т. Живков. Преустройството — дело на партията, дело на народа, с. 24.

[8] Т. Живков. Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, с. 65.

Digitized by Google

се базира върху **демократизацията на обществените отношения** и развитието на самоуправлението на народа. Определящото сега е, както се подчертава в документите на Националната партийна конференция, да превърнем социалистическия демократизъм в мощен лост на преустройството и същевременно чрез самото преустройство да изградим нов тип социалистическа демокрация у нас, демокрация, която достига до отделния човек, до всяка клетка на обществото, която осигурява преминяването от власт в името на народа към власт чрез самия народ.

Оползотворяването на двигателната сила на механизма на интересите и развитието на самоуправлението са двете главни средства, чрез които преустройството се превръща в дело на народа. Чрез тях се решава задачата, поставена от Националната партийна конференция, духът, патосът, съдържанието на преустройството да проникнат широко сред милионите хора, да се асимилират дълбоко от тях, да се затвърдят чрез техните дела.

Естествено това не означава омаловажаване или пренебрегване на ролята, която има да играе **субективният фактор**. Но това е роля **не на заместител на социалните общности, а на техен политически и идеен организатор**. Той трябва да въздействува върху реалния исторически процес не с отречените от живота административно-принудителни методи, а с подходи и механизми, които съответствуват на демократичната същност на социализма, на новите исторически реалности. Ръководна идея, развита на Националната партийна конференция, е постановката, че от **самоуправлението тръгва, в самоуправлението се съсредоточава, към самоуправлението се връща всичко, което днес отнасяме към сферата на политиката, на политическата работа с народа и за народа.**

Първостепенно значение сега придобива не необходимостта да се изгради и осигури функционирането на нормативните системи, да се обнови законодателството, да се усъвършенствува стилът на работа на политическите и държавните органи и организации. С общите усилия на всички отрядн на субективния фактор икономическите регулатори и тяхното въздействие следва да се „приземят", **да стигнат без деформации до всеки трудещ се, до всеки гражданин.** Много важно значение придобива отстояването и укрепването на авторитета на социалистическите закони и равенството на всички пред тях.

Взети в единство, подходите и механизмите на преустройството, разработени на трите партийни форума — Юлския и Ноемврийския пленум и Националната партийна конференция, — са свидетелство за по-успешно вглъбяване в **диалектиката на обективното и субективното** в обновителните процеси в нашето общество. Постигнато е **съответствие между целите и средствата на преустройството.** Овладяването на научнообоснованите подходи за действие сега е едно от решаващите условия за практическо осъществяване на решенията на Националната партийна конференция.

ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО НА ПРЕУСТРОЙСТВОТО: ПЪРВИ РЕЗУЛТАТИ И ПРЕДСТОЯЩИ ЗАДАЧИ

Теоретическият модел на социализма и изградената върху тази основа концепция за преустройството са значителни —

Digitized by Google

най-значителни след приемането на Програмата на партията — нейни идейни постижения. Създадена е научно-теоретическа и политико-концепционна база за преустройството. Тръгнахме по път, който може да ни изведе към ново, по-висше качествено състояние на нашето общество. Създава се ситуация, аналогична на онази, за която В. И. Ленин пише, че трудещите се сега „трябва да разберат, че цялата работа е в **практиката**, че е настъпил тъкмо историческият момент, когато теорията се превръща в практика, оживява се от практиката, когато особено са верни думите на Маркс: „Всяка стъпка на практическото движение е по-важна от дузина програми."[9]

Националната партийна конференция направи текущ анализ на хода на преустройството, посочи първите резултати, откри най-неотложните задачи на сегашния етап. **Извършена е значителна работа** за въвеждане на принципа на самоуправлението и за преустройството на народното стопанство върху икономическа основа. Осъществено е ново териториално деление на страната, изградени са регионални структури с качествено нови функции. Направени са важни изменения във висшия ешелон на държавното управление.

В резултат на анализа на извършеното в контекста на концепцията за преустройството Националната партийна конференция направи извънредно важния и в теоретично, и в практическо отношение извод: **намираме се още в самото начало на преустройството, на работата и борбата за осъществяване на партийната концепция за по-нататъшното изграждане на социализма в Народна република България.**

В светлината на този извод, който съответствува на реалностите в нашето общество, става очевидно, че са еднакво неприемливи както **нихилизмът**, така и **самодоволството**.

По-нататъшното разгръщане на работата за преустройство ще става въз основа на формулата, издигната от Нацноналната партийна конференция и наречена от нея формула на реализма: **„Етапност и настъпление, настъпление и етапност"**. Недопустимо е да се пренебрегват както **обективно необходимите и неизбежни етапи на преустройството**, така и насъщната потребност във всеки момент да се действува енергично и последователно, да не се отлага решаването на **днешните** задачи, от които ще израства **утрешния** ден.

В процеса на осъществяването на преустройството силна и неотложна е необходимостта да се реализира постановката за решаващата роля на субективния фактор, да се разгръща инициативата и активността на трудовите хора.

Тази задача не може да се решава само с директиви и указания от горе. „Да стане преустройството плът и кръв на всекидневния живот означава **дълбоко да се навлезе преди всичко в онази част от обществената система, в която се извършва материалното и духовното производство, в която се разгръща дейността на политическите, социалните и културните организации, където се осъществява самодейността на гражданите.**"[10]

---

[9] В. И. Ленин, Събр. съч., т. 35, с. 198.

[10] Т. Живков, Преустройството — дело на партията, дело на народа, с. 26—27.

Digitized by Google

Това са преди всичко трудовите колективи и териториалните общности. Главното средство за тяхното активизиране е превръщането им в стопани на социалистическата собственост и субекти на нейното управление.

Националната партийна конференция посочи необходимостта да се отстранят допусканите слабости в хода на подготовката за **предоставяне на обектите на социалистическата собственост за стопанисване и управление от трудовите колективи:** да се освобождават от административни излишества договорните отношения; реално да се отчитат специфичните условия и изискванията в работата на всеки колектив, на всяко звено; да се постига най-пряка връзка на стопанисването с резултатите от съответната дейност.

Качествените изменения в базата и надстройката на нашето общество създават **нов, различен от досегашния статут на отделния труженик.** Той придобива нова икономическа, социална, политическа, идеологическа и нравствена позиция. Но това не е еднократен акт, а процес, който изисква дълбоки промени както в условията, при които действува човекът, така и в самия него, в неговия вътрешен свят. На Националната партийна конференция изрично бе подчертано, че би било наивно да се мисли, че щом са налице обективни условия, превръщането на преустройството в дело на народа и на всеки човек ще протича от само себе си, автоматично. Осъзнаването на една или друга социална промяна е сложен и нерядко продължителен процес на **коренно преустройство на индивидуалното и общественото съзнание,** на социалната психика, на господствуващата система от ценности, норми и правила на поведение.

Когато анализираме състоянието на индивидуалното и общественото съзнание днес, трябва да се основаваме на изключително важния извод, направен на Националната партийна конференция, че **„стратегическото съзнание на партийното ръководство не се е превърнало още в стратегическо съзнание на всички хора, на цялото общество“**[11].

Този факт има своите обективни основания. Няма случай в историята, когато дълбоките промени се асимилират изведнъж на един дъх. Известна е мисълта на Ленин, че след всяка дълбока политическа и социална промяна е **нужно време,** за да се усвои и разбере тя.

Но обстоятелството, че общественото и индивидуалното съзнание може да изостане от реалните промени в обществото, не е аргумент в полза на бездействието и изчакването. За да се разгръща преустройството, е необходимо да се ускорява превратът в общественото съзнание, да се преодоляват онези наслоения в него, които са се превърнали в препятствие по възходящия път на развитие на нашето общество. Това е преди всичко скептицизмът на част от хората, който пречи на пълноценното им участие в обновителния процес.

---

[11] Т. Живков, Преустройството — дело на партията, дело на народа, с. 26.

Digitized by Google

В този контекст следва да се разглежда постановката на Националната партийна конференция да се издигне на ново, по-високо равнище **идеологическата работа.** На преден план в нея излиза задачата народът да се възпитава в принципите на самоуправлението и върху тази основа да се укрепва дисциплината. Нараства ролята на самовъзпитанието. Идеологическата работа трябва да активизира усилията и волята на народа за осъществяване на преустройството.

За да бъде реален фактор в обновлението, трябва да се преустрои и идеологическата работа. Националната партийна конференция определи главните насоки на това преустройство: промяна преди всичко на съдържанието, а също и на формите на нейното осъществяване, практическа насоченост на политическата просвета и пропагандата.

Водещи в идеологическата сфера стават изисквания като: диалектиката на новото и старото, гласността, разгръщането на критиката и самокритиката, създаването на атмосфера на оптимизъм и вяра в историческия смисъл и значимостта на извършваното преустройство.

Сега, когато осъществяваме на широк фронт преустройството на нашето общество, важно е да разберем, че **трудностите** в това историческо дело са неизбежни, но преодолими.

Трудности има и ще има при решаването на задачата за преход към **нова технологична база** на общественото производство, за бързо повишаване ефективността на общественото производство. Част от материалната база, с която разполагаме, е амортизирана и морално остаряла. Нейното заменяне с друга не може да стане изведнъж, в рамките на една петилетка. Затрудненията създават ограничените материални ресурси, недостигът на суровини, материали, валута и други.

Изграждането на **нов тип икономически взаимоотношения,** основаващи се върху единството и многообразието на формите на социалистическата собственост, диалектиката на стопанина и собственика, действието на законите на стоковото производство и самоуправлението на стопанските организации, не може да бъде плавен, непротиворечив процес. Ще се срещаме с рецидивите на отречени, но още непреодолени докрай стереотипи на икономическо мислене, свързани с монополизма, готованството, инерцията на количествените показатели, уравниловката, липсата на състезателност.

Можем да очакваме трудности, свързани с **преустройството на политическата надстройка:** рецидиви на команден стил, изземване на функции на самоуправляващите се организации от едни или други органи на държавната власт, прояви на бюрократизъм, облечен в одеждите на самоуправлението, стари подходи в дейността на обществените организации и други. Чрез борба и в борба със стария стил на работа и ръководство ще се утвърждава **новият тип ръководител,** способен да разбира същността на новите процеси и явления, да работи с хората в условията на широка демокрация и действено самоуправление.

Цялата политическа, организаторска и идеологическа работа сега трябва да се построи така, че **да се почувстват промените,** да се даде мощен тласък на производителните сили, на производителността на труда, на цялата наша социална политика — по цялата верига на живота на обществото. Вървейки

Digitized by Google

по този път, очертан от Национиалната партийна конференция, ще решим историческата задача — да превърнем България във високоразвита и културна държава, в обозрим исторически период напълно да се изявят предимствата и възможностите на социалистическия строй у нас.

МЕТОДИЧЕСКИ СЪВЕТИ КЪМ ПРОПАГАНДИСТИТЕ И ЛЕКТОРИТЕ

В настоящата разработка, предназначена главно за пропагандистите и лекторите, е очертано основното съдържание на първата от двете задължителни теми, които ще се изучават във всички звена на партийната просвета. Тя трябва да бъде адаптирана към интересите и равнището на подготовката на участниците в съответните звена. Ще бъде целесъобразно във висшите звена, в които участват комунисти и безпартийни с висока подготовка, акцентът да се постави върху по-сложните теоретически и практически промени на преустройството, особено върху модела на социализма, неговите основания и същностни черти. При дискусиите, които са не само желателни, но и необходими, трябва да се има предвид отбелязаният на трите партийни форума — Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП и Националната партийна конференция — факт, че концепцията за преустройството е отворена динамична система, която ще се допълва и прецизира в процеса на по-нататъшното изграждане на социализма. Различията в мненията по отделни въпроси не трябва да се осъждат, а с помощта на пропагандиста да се уточняват виждания в духа на Юлската концепция, да се аргументира нейната обоснованост и жизненост.

Много внимателно и задълбочено трябва да се обсъди въпросът за предпоставките и причините, които налагат и у нас, а не само в СССР, да се извърши преустройство. Без да се подценяват допуснатите през изминалия период деформации и отрицателни явления, трябва добре да се изясни, че няма никакви теоретически и фактически основания да се отрича или омаловажава постигнатото от победата на социалистическата революция особено в априлския период. Главното основание да се отива към преустройство са новите реалности у нас и в света.

Във висшите звена би могло да се дискутира по въпроса за взаимовръзката между модела на социализма и концепцията за преустройството, върху същностните черти на Юлската концепция. При проявен интерес от участниците в звеното акцентът би могъл да се постави върху отделен, а не върху всички белези, като задължително се подчертае, че моделът обхваща в едно цяло всички главни области и страни на нашата действителност. В него е реализиран системният подход.

Много важно е да се покаже и обоснове идеята, че преходът към новия модел по необходимост ще бъде исторически продължителен период на същностни промени в живота на нашето общество. Те не могат да се извършат изведнъж, с един замах. Следва да се утвърди у слушателите мисълта, че всяка нетърпеливост, всяко представяне на желаното за осъществено или осъществимо още днес е израз на неразбиране на диалектиката на историческия процес.

Digitized by Google

Дълбочината на промените, които предстои да се извършат, най-добре може да се покаже, като се анализира новото качество, което искаме да придадем на всички области и страни на действителността — материалното и духовното производство, икономическите отношения, политическата надстройка, начинът на живот и т. н. Съобразно със спецификата на дейността и на интересите на участниците в звеното би могло да се направи по-конкретен анализ на отрасъла и сферата на тяхната дейност, да се очертаят налагащите се в тях промени, да се изведат задълженията и отговорностите, които те имат за осъществяване на набелязаните преобразования. Могат да се направят конкретизации и в регионален разрез, като се разкрият перспективите за развитие в съответната териториална общност — община или област.

Задълбочено, с необходимите конкретизации, трябва да се разгледа проблемът за подходите и механизмите на преустройството. Добре трябва да се обосноват значението на диалектиката на формата и съдържанието, стратегията и тактиката, материалният интерес и трудовата активност. В тази връзка би трябвало да се анализират новите партийни и правителствени документи и преди всичко Правилникът за стопанската дейност и свързаните с него наредби, Постановлението на Министерския съвет за промените в организацията на работната заплата, партийните и правителствените решения за качествено нов етап в развитието на селското стопанство и др. Трябва да стане ясно, че с тези документи принципите на преустройството се трансформират в нормативни системи.

Внимателно, в духа на постановките на Националната партийна конференция, трябва да се оценят първите резултати и предстоящите задачи в преустройството. С конкретен анализ, в това число и на състоянието на системата, в която работят участниците в звеното, трябва да се утвърди убеждението, че се намираме в началото на преустройството, че ни предстои много работа. В този контекст следва да се разгледат проблемите, свързани с предаването на обектите на социалистическата собственост на трудовите колективи за стопанисване и управление, с качественото усъвършенстване на общественото и индивидуалното съзнание, с преодоляването на трудностите в процеса на преустройството.

В последна сметка смисълът на занятието е да се разкрие значението на Националната партийна конференция като важен етап в процеса на исторически необходимото обновление на нашето общество, да се създаде атмосфера на оптимизъм и творчество за изпълнение на нейните решения.

ЛИТЕРАТУРА

Т. Живков, Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България. С., 1987; Някои практически мерки и подходи за по-нататъшното осъществяване решенията на Юлския пленум на ЦК на БКП (1987), С., 1987; Преустройството — дело на партията, дело на народа, С., 1988.

• • • Решение на Националната конференция на Българската комунистическа партия „За преустройството и по-нататъшното изграждане на социализма в НР България", Работническо дело, 2 февруари 1988 г.

М. Горбачов, Октомври и преустройството: революцията продължава, С., 1987;

Digitized by Google

Преустройството и новото мислене за нашата страна и за целия свят. С., 1987, гл. I.
В. Вичев, Интереси и социална активност, Ново време, 1987, № 9.
М. Марков, Обновлението в социалистическото общество (Диалектика на общото и национално-специфичното, Философска мисъл, 1987, № 9; Теоретичният модел на съвременния социализъм, Ново време, 1988, № 1.
О. Панов, Самоуправлението — център на партийната концепция за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, Партиен живот, 1987, № 13.
Т. Трендафилов, За адекватен на реалностите модел на социализма у нас, Политическа просвета, 1987, № 9.
А. Яковлев, Достижение качественно нового состояния советского общества и общественные науки, Коммунист, 1987, № 8.
* * * Изказвания на Националната партийна конференция, Работническо дело, 29 януари — 3 февруари 1988 г.
* * * Стратегическа програма за постигане на качествено ново състояние на обществената система в НР България (редакционна), Ново време, 1987, №10.
* * * Пленум на голямото настъпление, Партиен живот, 1987, № 12.

„Силата на нашата партия е в това, че в своята всестранна дейност тя винаги се опира на милионите хора от града и от селото, на съзидателната енергия на народа. Без народа, без активното участие на човека преустройството няма да може да бъде осъществено. Нужно е, както казваше Ленин, **партийното знание да се превръща в партийно съзнание**. Бих добавил — **партийното съзнание да се превръща във всенародна практика**".

ТОДОР ЖИВКОВ

Из Заключително слово пред Националната партийна конференция

Digitized by Google

ПАРТИЯТА — УДАРНА СИЛА НА ПРЕУСТРОЙСТВОТО

ДИМИТЪР АНАНИЕВ

Темата за Българската комунистическа партия като ударна сила на преустройството заема особено място в изучаването на Юлската концепция за по-нататъшно изграждане на социализма в Народна република България. Дълбокото усвояване на нейния материал е предпоставка за правилно разработване на ролята на субективните фактори в осъществяване на обективните обществени процеси на обновление и преустройство. Затова задачата на занятията по тази тема е да се формират у слушателите ясни представи за мястото, ролята и основните задачи на партията в преустройството, да се разкрие взаимодействието между партията и другите елементи на социалистическата политическа структура, да се изяснят формите и методите на партийно-ръководното влияние върху социалните групи, колективите, регионите и отделните труженици.

Сложността на темата се състои в това, че пропагандистите и слушателите се срещат с редица неизвестни за тях понятия, с непривични оценки за миналата и сегашната дейност на партията, с непознати нови подходи, които трябва да усвоява и прилага тя в бъдещата си работа. Това налага още в уводните си думи пропагандистът да насочи вниманието на слушателите към широкото и сложно съдържание на ръководната роля на партията в условията на преустройството, на повсеместно самоуправление и демократизъм, да се подчертае тяхната многоаспектност и многопластовост.

В едно занятие не е възможно да се изчерпят и изяснят всички въпроси по темата. Това задължава пропагандистът да съсредоточи вниманието на слушателите върху принципните въпроси, които разкриват съдържанието й. Те могат да бъдат формирани примерно така:

1. Партията — политически авангард на работническата класа и на народа.

2. Съвременно съдържание на основните функции на партията.

3. Пътища за разгръщане на демократизма във вътрешнопартийния живот.

I

При изложението на **първия въпрос**, свързан с **ролята и мястото на партията като политически авангард на работническата класа и на народа**, пропагандистът последователно трябва да разкрие предпоставките, които определят положението и

Digitized by Google

значението на комунистическата партия в социалистическото общество. Ролята на партията като авангард на работническата класа и на народа е детерминирана от редица нейни качества и черти, произтичащи от битието на социалната ѝ база. Авангардността на партията се определя преди всичко от обстоятелството, че тя е носител на марксистко-ленинската революционна теория, което ѝ помага да изработва правилна стратегия и тактика, да обосновава обективно назрели цели и задачи, както и средства за постигането им. В социалистическото общество, по силата на неговата социално-класова структура и закономерности на развитие, няма друга политическа сила, която да бъде носител на марксистко-ленинската теория.

Друга предпоставка за авангардното положение на партията, която пропагандистът трябва да посочи, е, че тя е съсредоточие, катализатор, обединител на най-напредничавите, прогресивните и влиятелните сили сред всички социални слоеве на трудещите се. Това ѝ позволява по естествен път да поддържа и разширява влиянието си, да осъществява ръководната си роля.

Пропагандистът трябва да отбележи значението и на предпоставката, че партията е школа за формиране и възпитание на ръководни кадри. Във вътрешнопартийния живот и ръководната дейност кадрите идейно се закаляват, усъвършенстват своите политически и делови качества, формират навици за ръководители в партийните, държавните и обществените органи и организации.

След това пропагандистът трябва накратко да разкрие значението за авангардната роля на партията, на факта, че тя притежава огромен политически и нравствен капитал. Това е исторически създало се завоевание, зад което стоят богата история, хиляди жертви в жестоки и неравни класови битки, масови прояви на саможертва, издръжливост, мъжество, принципност. Нито една обществена организация в социалистическото общество няма такъв авторитет сред трудещите се маси, както комунистическата партия.

И накрая следва да се подчертае, че авангардната роля на партията се определя още и от обстоятелството, че тя по своята природа е свободна от тяснопрофесионални, ведомствени и местнически тенденции, от национална ограниченост. Това ѝ дава политическо и морално право да координира и направлява дейността на всички органи и организации в обществото.

Като излага предпоставките за авангардността на партията, пропагандистът е задължен да посочи, че те не действуват автоматично. **Партията се проявява като политически авангард благодарение на своята дейност.** Тя е политически авангард толкова по-пълно и обемно, колкото по-съзнателно и последователно практически реализира присъщите ѝ по природа качества и черти, колкото по-добре използва и прилага адекватни форми и адекватни механизми на политическа организация. В тази връзка може да се напомни на слушателите, че Юлският пленум от 1987 г. констатира, че ролята си на политически авангард нашата партия досега осъществяваше в някои случаи в неадекватни форми и с неадекватни механизми. Това бе причина в редица области да се стигне до положение властта да се превърне практически в неограничена власт на партията с всички произтичащи от това отрицателни последици за самата партия

Digitized by Google

и за властта. От една страна, това доведе до неправомерно превръщане на партията в „етаж“ и субект на държавната власт, следствие на което бяха ограничени правата и отговорностите на изпълнителските органи, настъпиха деформации в самата партия, изразяващи се във всевластие, безнаказаност и недосегаемост, а от друга страна — стигна се до прекомерна централизация на властта и нейното неправомерно изместване. Всичко това прави сегашната система на управление и партийно ръководство остаряла, неефективна и безперспективна.

Въз основа на направените дотук принципни и критични разяснения пропагандистът следва да подчертае, че Основните положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в частта им за ръководната роля на партията, допълнена и конкретизирана от Ноемврийския пленум на ЦК на БКП и Национналата партийна конференция, имат за цел да създадат условия партията още повече да се извиси като политически авангард на народа, още по-действено да се проявява нейната ръководна и направляваща роля в хода на преустройството. Най-важните от тези условия са партията да не бъде „етаж“ в йерархията на държавното управление, да не бъде субект на държавната власт, да действува като политическа организация и си служи с политически средства, методи и стил за влияние и въздействие. Тъкмо затова Национналата партийна конференция постави пред партията задачата да осмисли качествено новите изисквания към своето място, роля и функции в обществото, да внесе коренни изменения във взаимоотношенията си с всички елементи на политическата система, в стила, формите и методите на своята работа.

Нужно е да се изтъкне, че **партията като политически авангард не е над обществото, а негова органическа част.** Тя функционира като организирана сила вътре в обществото и нейното влияние се определя не като институция, а от степента на съзнателност, активност, организираност и близки връзки с трудещите се. Като говорим за взаимодействието между партия и общество, пропагандистът трябва да изясни, че абсолютно немарксически, недиалектически е да се разглежда авангардът на народа като някаква йерархическа сила, която „спуска“ от горе на долу директиви или командува всички обществени работи. Разяснявайки въпроса за необходимостта от извършване на принципни изменения във взаимоотношенията на партията с държавните органи, със самоуправляващите се и обществените организации, пропагандистът посочва, че тези взаимоотношения не могат да бъдат други, освен взаимодействия, взаимовлияния между партията и обществото, т. е. за жив процес, неедностранен, неедномерен, нелишен от естествени противоречия и проблеми.

Разглеждането на първия въпрос трябва да завърши с разкриването на **най-важните области и сфери, в които партията ще се изявява като политически авангард, като ударна сила на преустройството.** За да се очертаят по-пълно тези области и сфери, пропагандистът би могъл да следва примерно следния ред на изложение.

Първо, партията изпъква преди всичко като **интелектуална ударна сила, като интелектуален лидер** на преустройството. Партията е генератор на революционни идеи и предложения,

Digitized by Google

преустройството започна по инициатива на партията и се извършва под нейно ръководство. Като отрази правилно обективните изменения в условията и настроенията в обществото, партията изработи нов модел на социализма в България, отказа се от всичко, което е остаряло и дърпа назад, оглави и разгърна процеса на дълбоко, революционно обновление. По почин на партията се утвърждава навсякъде ново политическо мислене, изменят се приоритетите, подходите, формите, структурите и методите. С изработването на теоретическата концепция за по-нататъшното изграждане на социализма у нас партията даде силен тласък на творчеството и новаторството в обществената мисъл, създаде атмосфера на търсене, дискусии и конкретни практически действия.

Второ, партията изпъква като **политическа ударна сила, като политически лидер,** който акумулира многообразните интереси, определя и подвежда всичко към обществените потребности. Партията е организатор на борбата за качествено обновяване на социалистическото общество. Пропагандистът трябва да посочи, че за осъществяването на преустройството е необходима твърда политическа воля, нужни са последователност и настойчивост за постигане на набелязаното. Без постоянната и настойчива работа на партията, без повседневните усилия на нейните членове, организации и органи по реализация на поставените задачи преустройството е просто невъзможно. Само активната организаторска работа, отговорността и дисциплината на всеки член, организация и орган на партията могат да служат като гарант за успеха на замислените преобразования.

Трето, партията изпъква като **нравствен лидер на обществото, като нравствена сила.** Тя влияе върху обществения живот преди всичко със своя пример, с чистия морален облик на комунистите, посредством тяхната чест и съвест. Преустройството, освен всичко друго, е нравствено обновление и в обществото, и в партийните редове, т. е. усилване на грижите за издигане на моралния авторитет на партийните членове, кадри, организации и органи, превръщането им в истински защитници на социалистическата принципност, справедливост и хуманизъм. В новите условия партията е призвана да дава пример за утвърждаване на нравствените ценности на социализма — социална справедливост, разпределение според труда, еднаква дисциплина за всички, еднакъв закон, еднакъв ред и изисквания за всички. Сега от комунистите се изисква да живеят и да се борят за повече ред, повече добросъвестност, повече взаимно уважение и честност.

В заключение към първия въпрос пропагандистът трябва още веднъж да подчертае, че необходимостта и неотложността от преустройство на партийния живот и дейност не означава отказ от ролята на партията като политически авангард на работническата класа, на народа. Напротив. Целта на преустройството е партията още по-добре, по-пълноценно и по-ефективно да се реализира като политически авангард. Неговият смисъл е да освободи партията от неадекватни, т. е. неполитически форми и механизми, с които тя сега осъществява ролята си на политически авангард, да се създадат необходимите политически, идейни и организационни предпоставки тя напълно да действу-

Digitized by Google

ва като политическа организация в рамките на Конституцията и на законите.

Днес ние се намираме в ситуация, която се характеризира, от една страна, с необходимост от повишаване на ролята на политическия авангард на народа в борбата за качествено нов растеж и всестранно обновление, и от друга страна — с невъзможност това да се извършва с помощта на досегашните командно-административни и директивно-нормативни форми и механизми. Разрешаването на това обективно противоречие може да стане по пътя на изменение на начина, по който партията упражнява своята роля на политически авангард. От начин, който я прави най-висш „етаж" и субект в йерархията на държавната власт, партията трябва да усвои и прилага начин по-адекватен на политическа организация, чиито взаимоотношения с държавната власт се изграждат в съответствие с принципа на политическото ръководство. Това я задължава отчасти да се върне и да възстанови забравени и неоправдано отречени форми и методи на работа сред и с масите, отчасти да очисти някои от сегашните форми и механизми от ръждата на деформациите, формализма, бюрократизма и книжността, отчасти да моделира и експериментира нови подходи и средства за политическо влияние и въздействие. Пропагандистът трябва да посочи, че решаването на тази триединна задача се съпровожда със значителни трудности и препятствия главно от психологически характер, с натрупани догми, стереотипи, предразсъдъци в стила на партийната работа. Много партийни членове и активисти схващат сегашната практика и използваните форми и механизми като вечни и неизменни, отъждествяват ги с вече остарялата представа за ролята на политическия авангард, поради което не полагат съзнателни усилия да преустройват мисленето си и с това, без да желаят, стават проводници и защитници на отживялото.

II

Пристъпвайки към разкриването на **втория въпрос** на темата, пропагандистът напомня на слушателите, че **политико-авангардната роля на партията се осъществява посредством нейните функции.** А съдържанието на функциите и формите, в които се въплъщават, непрекъснато се изменят под влияние както на променящите се обективни условия, така и на собственото вътрешно развитие на партията. При това тези промени се осъществяват целенасочено от самата партия и тяхното своевременно извършване е в зависимост от степента на развитост на нейните умения да ги открива и подкрепя още в зародиш.

Пропагандистът следва да спре вниманието на слушателите върху особената необходимост от **позитивно изясняване на функциите на партията и главните форми на прилагането им в съвременни условия.** Това е особено необходимо да се направи, защото досега в повечето случаи се посочваше какво партията не бива да върши — да не смесва функциите си, да не дублира, да не измества другите органи за социално управление, а не какво тя да прави с оглед адекватно, пълноценно и ефективно да изпълнява ролята си на политически авангард на

Digitized by Google

народа. Нещата се свеждат до отговор на въпроса: като не е „етаж“ и субект в йерархията на държавната власт, а действува вътре в нея и осъществява взаимодействия с нейните субекти, какви функции изпълнява партията като политически авангард, с какви главни форми постига това?

Като започне да изяснява конкретното съдържание на функциите на партията, очертани в Основните положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, в доклада на другаря Т. Живков и в решението на Националната партийна конференция, пропагандистът трябва да подчертае, че **както и досега, така и занапред партията продължава да реализира своите обективно присъщи политически (целеполагащи), организаторски и идеологически функции.** Всяко отстъпление или отклонение от тях, както и едностранчивото им осъществяване снижава ръководната ѝ роля, намалява нейното въздействие и влияние върху обществения живот. Триединната реализация на тези функции, тяхното органическо единство прави партията политическа сила и величина, дава ѝ възможност да осъществява своята социална роля. Тяхното прилагане, както посочва М. Горбачов, позволява на партията теоретично да осмисля процесите, навреме да забелязва критичните точки в развитието на противоречията, да внася корекции в стратегията и тактиката, да изработва политиката и да определя методите и формите за нейното осъществяване, да подбира и разпределя кадрите, да осигурява преустройството в организационно и идеологическо отношение.

След изясняването на посочените по-горе проблеми пропагандистът преминава към конкретно разкриване на **основните функции на партийните органи и организации в условията на самоуправлението,** така както са изложени в решението на Националната партийна конференция. Тук се подчертава преди всичко функцията по създаване на политически, нравствен и идеологически климат в страната, в трудовите колективи и териториалните общности за успешно провеждане на партийния курс. Посочва се авангардната функция на комунистите, призвани активно да въздействуват в различните сфери за реализация на поставените от партията цели. Изтъква се важността на функцията за последователното провеждане на кадрова политика в съответствие с партийните принципи. Пропагандистът подчертава функцията на партийните органи и организации, свързана с целенасочената възпитателна и идеологическа работа сред цялото население и особено сред младежта. Ролята на политическия авангард изисква да се реализира функцията по изучаване на резултатите от изпълнението на партийната политика и от предприеманите мерки за решаване на назрелите проблеми. И накрая пропагандистът посочва значението на функцията за осъществяване на действен партиен контрол за изпълнение на Програмата и точно спазване на Устава на партията, на партийната и държавната дисциплина, на моралните норми и социалистическата законност.

Необходимо е да се подчертае, че в документите на Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП и на Националната партийна конференция са приведени богати документи, които показват, че **силно се издига ролята на политическите функции на партията.** И в условията на самоуправлението на партията при-

Digitized by Google

надлежи отговорността и правото да чертае стратегията на нашето развитие, да формира основните насоки на социално-икономическото развитие на страната. „Фундаменталният принцип — четем в решението на Националната партийна конференция, — който и занапред следва да се запазя при осъществяването на ръководната роля на партията, е нейното право и отговорност да разработва и утвърждава генералния курс на социалистическото строителство, да определя основните насоки на социалноикономическото развитие на страната."

Пропагандистът трябва да посочи, че в условията на социализма политиката фактически определя съдбата на милиони хора. От нея зависят развитието на страната, укрепването на международните позиции, благосъстоянието на народа. Като се опира на марксистко-ленинската теория, партията разработва политическата си линия, организира обществени допитвания, консултации, диалози, референдуми и други. Политическата функция на партията намира израз още в определянето на принципите за организация и провеждане на една или друга обществена дейност (икономика, техника, политика, идеология, наука, култура, отбрана), в обосноваването и предлагането на кардинални решения по най-актуалните проблеми от вътрешната и външната политика, в препоръчването на кадри за най-важните постове във висшите и местните органи на държавната власт и в разгръщане на контролиращата роля на общественото мнение.

За да се разбере по-правилно характерът на промените, които внася новата концепция за по-нататъшното изграждане на социализма у нас в осъществяването на ролята на партията като политически авангард, пропагандистът трябва да изясни **въпроса за субектите, които конкретизират партийната политика по време и пространство, сфери и дейности.** Това досега правеха местните партийни органи и първичните организации. Те приемаха конкретните решения, а държавните органи изпълняват тези решения. По този начин много органи на държавната власт станаха просто придатъци на съответните партийни органи. Те не можеха нищо да направят самостоятелно без съгласуване и санкция на партийните органи, въпреки че имат необходимите конституционни и законни права, задължения и отговорности. Тази практика не е визирана в Конституцията на страната и в Устава на партията, но се е превърнала в основа на функциониране на властта.

Юлската концепция разработи **нов механизъм, който цели по друг начин да се реализира политическата функция на партията, в частта и по конкретизацията на политиката.** Тук трябва да се посочи, че главното в него е да се предостави правото на самоуправляващите се организации и техните органи на самоуправление самостоятелно да определят как конкретно да се провежда партийният курс за всеки следващ период, сами да формират и утвърждават плановете си, без да ги внасят за разглеждане на партийни форуми, да търсят и прилагат нови подходи, методи и средства за изпълнение на плана и други. Във връзка с това да се отбележи, че, от една страна, това предполага партийните органи и организации решително да се откажат от административните методи; да не изземват функциите и да не подменят нито избраните органи на самоуправлението, нито самоуправляващите се общности. От друга страна, нужна

Digitized by Google

е и промяна на позицията на държавните, стопанските и обществените ръководства. Те трябва да се откажат от практиката да се застраховат с мнението на партийните органи, с партийни решения, да прехвърлят на партията отговорността за своята дейност.

Важно място в беседата трябва да се отдели за изясняване на **политическите функции на партийните органи и организации в условията на самоуправлението.** Би следвало да се посочи, че в тях критериите за инициативност, активност и ефективност на партийните органи и организации съществено се променят. Тяхната работа се измерва и оценява вече не по това кои проблеми сами са решили, а как отвътре са подтиквали, стимулирали и ускорявали решаването им от компетентните социални органи. Видоизменението на критериите извежда на преден план личните качества на комунистите и ръководните кадри, техните умения и способности да убеждават и привличат хората, да ги сплотяват и вдъхновяват, да уважават и зачитат мненията и исканията им. Обобщено казано, партията ще осъществява своята ръководна и направляваща роля чрез партийните органи и организации, чрез комунистите, чрез тяхната дейност в трудовите колективи и в територналните общности. Затова тя ще изпълнява толкова по-успешно своята историческа роля в процеса на преустройството, колкото по-скоро и по-добре се преустройват партийните организации и комунистите. В тази връзка необходимо е да се подчертае, че основен метод на партийното влияние и въздействие става не авторитетът на партийната инстанция (комитетът, бюрото, организацията), не „спуснатото" решение или кабинетно изработената позиция, а авторитетът на аргумента, проверен в жив диалог с трудещите се. С негова помощ партийните оценки за събитията, явленията и процесите не се натрапват, декларират и налагат като истини от последна инстанция. Те по естествен, непринуден и спонтанен начин се втъкават в динамиката, противоречивостта и сложността на реалния живот на трудовия колектив или населеното място.

На занятието ще бъде полезно да се разяснят главните задачи, които Юлската концепция поставя пред **организаторските функции на партията.** На първо място, това е нарастването на способността на партията **да поддържа пълнокръвна връзка с трудещите се,** с всички среди на народа, да ги насочва за изпълнението на големите задачи на преустройството, на качествено новия растеж. За засилване на политическия характер на организаторската работа в новите условия особено значение имат постоянството и системността по изучаване на интересите, настроенията и исканията на масите, по честното и правдивото им информиране за всичко в живота на обществото, по съобразяване на практическата политика и действие с техните препоръки, критични бележки и потребности. Само върху тази основа е възможно да се осигури висока социална активност и творчество на масите, да се формира благоприятен климат за утвърждаване на принципите на самоуправлението.

Втората особено важна задача е да настъпят принципни изменения в **работата с кадрите.** Нужно е да се посочи, че Националната партийна конференция изисква партията и занапред да развива драгоценните традиции на априлската си кадрова

Digitized by Google

политика — да подкрепя и се отнася с доверие към всички кадри, да обновява своевременно всички кадрови ешелони. В същото време да се посочи, че партията следва да засили грижите си за практическата и професионалната подготовка на кадрите, да осигури привеждането на стила и методите на работата им в съответствие с принципите на преустройството, да спазва строго демократичните процедури при техния избор и изява. Пропагандистът би следвало да изтъкне значението на поставената задача за извършване на цялостна преценка на кадровата осигуреност на общините и необходимостта от допълнителното им укрепване със специалисти.

От особено разяснение се нуждае постановката на Националната партийна конференция за въвеждането на мандатната система в партията. Тук специално трябва да се насочи вниманието на слушателите към целите на тази система: да създаде действен механизъм за реализация на ленинските принципи и изисквания за обновление на ръководните кадри, да издига тяхната отговорност и авторитет; да се съдействува за повишаване на изискванията към техните политически, нравствени и духовни качества; да се засили възпитанието на всички комунисти в духа на марксистко-ленинските идеали.

Овладяване и последователно прилагане на **политическия подход при анализа на обществените процеси и оценка на изпълнението на партийната програма** — това е третата задача, поставена от конференцията. Организаторската работа на партията не може да се абстрахира от това, нито да го предоставя на друг. Партийните органи и организации могат да бъдат не само партньори, но и опоненти на държавните органи и на самоуправляващите се организации, когато анализът показва наличието на отрицателни тенденции и използването на неадекватни форми и механизми на управление и самоуправление. Не бива да се забравя, че самостоятелността и самоуправлението при определени условия могат да дадат път или да се влияят от местничество, ведомственост, груповщина, консервативни тенденции и ниски критерии.

На четвърто място Юлската концепция изисква да се **издигнат на по-високо равнище организационно-преобразователните способности и умения на партийните членове и първичните организации.** Пропагандистът трябва да съсредоточи вниманието на слушателите към проектираните мерки за подобряване качеството на партийния състав. Към тях се отнасят: повишаване взискателността към новите членове, встъпващи в партията, с оглед в нея да се приемат само политически активни, нравствено чисти и смели борци за революционното обновление на социализма; засилване на грижите за нарастване на идейното съзнание, образователното и квалификационното равнище, на личния пример и авангардната роля на всеки партиен член; безкомпромисно освобождаване от партията на всички, които със своето възпитание, с поведението си в труда, в обществения и в личния живот, с моралния си облик са недостойни за високото звание член на партията. Особено внимание да се отдели за разкриване пътищата, водещи към повишаване на дееспособността на първичните партийни организации.

По-нататък пропагандистът трябва да подчертае, че изключително важна предпоставка да бъде партията ударна сила

Digitized by Google

на преустройството е **пълнокръвното осъществяване на нейните идеологически функции.** Юлската концепция придава първостепенно значение на идеологическата работа, призвана творчески да развива и разпространява великите идеи на марксизма-ленинизма, да убеждава трудещите се в дълбоката правда и плодотворност на политиката на партията, да повишава ролята на човешкия фактор в социалистическото развитие. Тук трябва да се разкаже за задачите, които постави Тринадесетият партиен конгрес пред идеологическия фронт. Във връзка с това да се отбележи важността на основната задача да съдействува още по-активно за формиране на идейно-политическа и морално-психическа обстановка в трудовите колективи и в обществото, при която повсеместното внедряване на научно-техническите новости, повишаването на производителността на труда и качеството на производството да се утвърждават като висш обществен и морален дълг.

Пропагандистът трябва да приключи вторния въпрос, като подчертае, че колкото по-пълно и по-богато се реализират функциите на партията, толкова повече нарастването на ръководната ѝ роля от обективна потребност, необходимост и възможност в развитието на обществото ще се превръща в реална действителност, в ударна сила на преустройството у нас.

III

Третият въпрос от темата — пътища за разгръщане на демократизма във вътрешнопартийния живот — започва с обзор за ролята на демократизма в партийния живот и дейност. Пропагандистът посочва, че именно демократизмът е най-благоприятният климат и среда за дискусии, многовариантни решения, изява на различни мнения, виждания и алтернативи. Демократичната атмосфера, процедури и стил са сигурен и безупречно действуващ гарант срещу командно-административни наклонности, стремежи и манталитет. Без тях няма истинско политическо ръководство, опора на масите и самоуправление. Освен това новият тип социалистическа демокрация, към който се стремим, е невъзможен, ако изпреварващо не се развива вътрешнопартийната демокрация.

Значително място в тази част на беседата трябва да бъде отделено за разкриване на **съвременното съдържание и новия начин на прилагане на принципа на демократическия централизъм** в живота и дейността на партията. Както и досега, това е основополагащ и ръководен принцип във вътрешнопартийните отношения. Но преодоляването на досегашния административно-бюрократичен, командно-директивен централизъм изисква да се премине към действително съчетаване на демократизма и централизма във всички сфери и равнища на партийния живот. Трябва да се изтъкне, че тази задача беше поставена още от Февруарския (1985 г.) пленум на ЦК на БКП. Под влияние на обективни обществени и вътрешнопартийни потребности вътре в демократическия централизъм се формира конкретно-историческа структура и съдържание на съотношението между централизма и демократизма. Това се установява съзнателно от самата партия. В това отношение всякакъв произвол и случайности

Digitized by Google

имат сериозни последствия. Затова такива обективни и субективни предпоставки като: условията, в които работи, и задачите, които решава партията; степента на нейното единство и боеспособност; равнището на политическата зрелост, подготовка, култура и опитност на партийните членове, кадри и организации; правилността на партийната линия и политика, имат решаващо значение за определяне на съотношението между централизма и демократизма във вътрешнопартийните отношения. Върху тази основа пропагандистът би следвало да подчертае, че няма и не може да има веднъж завинаги даден, вечен, неподвижен, извън времето и пространството модел за съотношение между централизма и демократизма в партийния живот и дейност. То непрекъснато се обновява и привежда в съответствие с променящите се условия, задачи, зрелост и боеспособност на партията.

След това пропагандистът може да очертае пред слушателите **основните тенденции, които преобладават във формиращото се съвременно съотношение между централизма и демократизма** в живота и дейността на партията. Примерно това са, **първо:** по-пълно хармонизиране на централизма и демократизма, по-богато, сложно и многостранно единство между тях, по-пълната им взаимна съвместимост, съответствие и субординираност; **второ:** активизиране, извеждане на преден план, по-голяма функционална натовареност и засилване на ролята на демократизма, без това да предизвиква ограничаване, изместване или ликвидиране на централизма. Тази тенденция се натъква на съпротива и протича в условия на напрежение и сблъсъци, тъй като дългите години, в които по-активна роля изпълняваше централизмът, създадоха съответствуващи му навици, манталитет, стереотипи и умения, преодоляването на които с един замах не е възможно; **трето:** по-пълно гарантиране на демократизма, посредством повече съзнателен и доброволен ред, организираност и дисциплина в партията.

Особено внимание в своята беседа пропагандистът трябва да отдели на **главните пътища за разгръщане на демократизма във вътрешнопартийния живот.** От духа на решенията на Тринадесетия партиен конгрес, на измененията в Устава на партията и на решенията на Националната партийна конференция могат да се обособят и очертаят следните главни пътища. **Преди всичко** това е постигането на **по-висока степен на равноправие на членовете.** Необходимо е да се посочи, че равенството е основата за всякакъв демократичен ред, отношения и стил на ръководство. При това става дума за реално, фактическо, а не за формално-устройствено, книжно и декларативно равенство. Затова един от пътищата за демократизиране на партийния живот е постигането на по-висока степен на единство между формално провъзгласено и реално придобито равенство на членовете, преодоляването на елементите на йерархизъм и чинопоклонство в партийните отношения, реализиране на по-пълно равенство на права и задължения, недопускане или ликвидиране на привилегированост или ограничения на членове, основани на длъжност, минало, заслуги и образование.

Разгръщането на демократизма в партийния живот и дейност **ще първи по пътя на възникването и създаването на нов тип връзки и взаимоотношения между малцинство и мнозинство,**

Digitized by Google

висшестоящи и нисшестоящи органи. Демократизацията властно изисква да се внесат съществени промени в досегашните организационни връзки на демократическия централизъм и особено на такива връзки на подчинение: малцинство — мнозинство, нисшестоящ — висшестоящ орган. Главното е да се преодолее сега съществуващата еднопосочност в подчинението и да се развие двупосочност в него. Това означава в едни отношения „по-горните" органи да зависят от органите на низово равнище, докато в други да бъде тъкмо обратното. Освен това означава, че демократизмът в отношенията мнозинство — малцинство може да се реализира не само посредством механизма на безусловното подчинение, но и чрез борбата на мнения, дискусиите, критиката и самокритиката, апелацията към висшите органи, без обаче да се спира дейността по реализацията на възприетата линия и решения. Не бива да се гледа на системата мнозинство — малцинство като на нещо сковано, замръзнало и веднъж завинаги дадено. Тя е подвижна и ротационна, с честа смяна на местата и не е изключено предложенията и алтернативите както на мнозинството, така и на малцинството да се окажат правилни, полезни или несъстоятелни.

По-нататък пропагандистът трябва да посочи, че един от главните пътища за демократизиране на вътрешнопартийния живот е **по-нататъшното засилване на колективността и колективното начало в работата на партийните органи и организации.** Тук е важно да се съсредоточи вниманието на слушателите върху такива особено важни черти на колективността като: периодичното и редовното, съгласно регламентираните от Устава срокове, свикване на колективните партийни органи; подготовката и внасянето за обсъждане на действително важни, сложни, противоречиви, нови, с непредвидени последици въпроси, изискващи колективно решаване; създаването и гарантирането на демократични условия за най-пълна изява и зачитане мнението, предложенията и бележките на комунистите; участието и носенето на лична отговорност от всички в изпълнението на колективно приетите решения.

И накрая пропагандистът изтъква такъв магистрален път за демократизирането на партийния живот и дейност, какъвто е **разширяването на публичността и гласността в тях.** Необходимо е да се напомни на слушателите, че едно от важните изменения в Устава, внесено от Тринадесетия конгрес на партията, е допълването на формулировката на демократическия централизъм с ново изискване, а именно — гласност и публичност на работата на партийните органи и организации. В пълно съответствие с това Националната партийна конференция подчерта необходимостта да се създадат реални предпоставки партийната дейност на всички равнища да бъде открита за комунистите и трудещите се, да протича пред очите на всички. Пропагандистът може да посочи, че в съвременните условия гласността изключва какъвто и да е монопол на истината, формира и развива своеобразен вътрешнопартиен плурализъм, предполагащ многообразие на мненията, при които е възможно истинско идейно-политическо единство на партията.

Гласността и публичността съдействуват цялата партийно-ръководна дейност да се превръща в школа за демокрация, за демократично творчество и майсторство. В условията на глас-

Digitized by Google

ност и публичност всеки партиен орган и организация днес не могат да живеят другояче, освен като демократични, творчески, колективистичин общества, където толкова се уважава личността, колкото и личността уважава партията и обществото.

В заключение на беседата си пропагандистът може да направи извода, че партията ще бъде толкова по-голяма, реална и действителна ударна сила на преустройството, колкото по-пълно осмисли и реализира новия начин за осъществяване на ръководната си роля и функции, колкото повече разгърне демократизма в своя живот и дейност.

ПРИМЕРНИ ВЪПРОСИ ЗА СЪБЕСЕДВАНИЯ И ДИСКУСИИ:

1. От какво се определя и в какво се изразява ролята на партията като политически авангард на народа?

2. С какво се характеризира съвременният начин за осъществяване ролята на партията като политически авангард на народа?

3. Кои са основните елементи на политическите функции на партията в условията на самоуправлението?

4. Какви са най-съществените черти на съвременните организаторски и идеологически функции на партията?

5. В какво намират израз съвременното съдържание и начин на прилагане на принципа на демократическия централизъм в живота и дейността на партията?

6. Кои са главните пътища за разгръщане на демократизма във вътрешнопартийния живот?

— Как ще се постига по-висока степен на равноправие между членовете на партията?

— По какъв начин ще се създадат нов тип връзки и взаимоотношения между малцинство-болшинство, висшестоящи и нисшестоящи органи?

— От какво зависи по-нататъшното засилване на колективността и колективното начало в работата на партията?

— Какво конкретно да се прави за разширяване на публичността и гласността в партийния живот и дейност?

ЛИТЕРАТУРА ПО ТЕМАТА:

Т. Живков, Проблеми и подходи на изграждането на зрелия социализъм в НР България., С., 1984, с. 284—308.

Т. Живков, За някои нови виждания и подходи в разработването и провеждането на научно-техническата политика на НРБ, С., 1985, с. 28—32, 66—69.

Т. Живков, Основни насоки и задачи за изпълнение на решенията на Февруарския пленум на ЦК на БКП от 1985 г., С., 1986, с. 6—64, 194—199.

Т. Живков, България — високоразвита и културна социалистическа държава, С., 1987.

Т. Живков, Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, С., 1987.

Т. Живков, Някои практически мерки и подходи за по-нататъшното осъществяване решенията на Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.) С., 1987.

Т. Живков, Преустройството — дело на партията, дело на народа, С., 1988.

*** XXVII конгрес на КПСС. Доклади и решения, С., 1986. XIII конгрес на БКП. Доклади и решения, С., 1986.

*** Решение на Националната конференция на БКП за преустройството и по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, С. 1988.

Digitized by Google

ПРЕУСТРОЙСТВО В ПАРТИЙНО-ОРГАНИЗАЦИОННАТА РАБОТА

РАБОТЕЩИ ПАРТИЙНИ ОРГАНИ

С един въпрос към двама първи секретари на общински комитети на партията:

В КАКВА НАСОКА СЕ ПРЕУСТРОЙВАТ СТИЛЪТ И МЕТОДИТЕ НА РАБОТА И ОРГАНИЗАЦИЯТА НА ТРУДА В АПАРАТА НА КОМИТЕТА ЗА ПО-РАЦИОНАЛНОТО ИЗПОЛЗВАНЕ ВЪЗМОЖНОСТИТЕ НА ПАРТИЙНИЯ АКТИВ?

Колкото и да е кратка социалната практика в новите условия на общинските партийни комитети, реално се чувствува потребността от споделяне на мисли, идеи, опит, предложения... дори съмнения. След отговорите на двамата първи секретари предлагаме и кратък коментар от наш сътрудник.

ЧОВЕКЪТ, КАДРИТЕ — ТЕ СА СЕГА ГЛАВНОТО

ЛАЛЮ РАЙКОВ
първи секретар на Люлинския общински комитет на БКП — София

Длъжни сме, животът го изисква, да приведем обществената практика в отделната община в съответствие с новите обективни условия, с новите насоки и подходи. Възникват задачи и проблеми, с които ние досега не сме се сблъсквали. Създава се непозната, дори необичайна ситуация както за общинския партиен комитет, така и за партийните и стопанските ръководства по места.

Проблемът, който сега има определящо място в нашата работа, е за формирането на новия обществен климат на основата на Юлската концепция и документите на икономическия механизъм. Във връзка с това сега в общинската партийна организация насочваме мислите и действията си в няколко основни направления:

За оползотворяване на времето, за скоростта за създаване на новия обществен и икономически климат. Няма съмнение, че, когато се готвим за нов качествен етап в нашето развитие, е необходимо да се подготвим добре, да определим етапите, форми-

Digitized by Google

те, средствата и методите на работа.

Човекът, кадрите — те са сега главното, решаващото. Ето защо сериозно трябва да се замислим върху проблема за ефективната подготовка и новото възпитание на кадрите. Тук смятам, че имаме резерви и не всичко сме направили. Особено ние по места в общинските партийни комитети и партийните организации. Явно е, че са необходими качествено ново партийно ръководство и контрол в работата на кадрите по усвояване на високите изисквания.

И още нещо, голямото дело в името и интересите на трудещите се можем да го осъществим по-успешно, ако успеем да подобрим връзката с хората, ако мобилизираме човешкия фактор за осъществяването на целите, които си поставяме. Да разработваме спецификата на задачите на партийната дейност в новите условия, това е сега едно наше важно задължение.

За да се осъществи начертаният партиен курс, тежестта трябва да падне преди всичко върху комунистите, партийния актив, партийните органи на всички нива. В този смисъл сега остро стои проблемът за повишаване авангардната роля на комунистите, за повишаване боеспособността на партийните органи и организации. В новите условия на демократизация на обществения живот и по-нататъшно развитие на принципа на самоуправление нараства ролята на общинския комитет за пренасяне центъра на всекидневната работа по преустройството в трудовия колектив, сред населението, там, където е животът. А успехът на започнатото дело ще зависи от това доколко ще съумеем да се опрем на първичните партийни организации.

Една от задачите, стоящи пред партийнополитическата работа на настоящия етап, е открояване на нейния специфичен облик чрез точно определяне на мястото, ролята и функциите на партийната дейност на всяко звено и равнище — общинско, заводско, в цеха, бригадата. Стигайки до яснота по този проблем, ще можем по-вярно и по-конкретно да очертаем основните направления на текущите и перспективните задачи. Например, когато говорим за идеологическата дейност на партийните органи в общината за утвърждаване принципите на самоуправлението, то основната насока е демократизацията, а тя ще се реализира с активизирането на човешкия фактор, разширяване компетентността му, със създаване на психическа нагласа за новата му роля и функции. В партийноорганизационен аспект това са задачите по издигане ръководната роля на първичните партийни организации — изграждане на партийно ядро в отделните колективи, системна и целенасочена работа с кадрите...

За качествена промяна в партийната работа в условията на самоуправлението. Изходна позиция за нас в Люлинската общинска партийна организация е постановката, че преустройството трябва да започнем със себе си. Времето изисква от нас силна политическа воля, желязна дисциплина, инициативни, творчески и смели практически действия.

Какво е необходимо?

Преди всичко овладяване на **политическите методи и подходи на ръководство.**

Какво означава това? В центъра на нашата работа да бъде човекът, живата и непосредствената връзка с хората. Това

Digitized by Google

изисква преди всичко чрез нашата политическа, идеологическа и организаторска дейност да научим и подготвим основните кадри, а чрез тях и всеки комунист, всеки трудещ се и жител на общината как да се трудят и живеят в условията на самоуправление. Да направим така, че всеки да разбере какво се иска от него, от колектива, от социалната общност. Да осъзнае, че в новите условия не само значително се разширява свободата и правото на всеки сам да решава проблемите, но и неимоверно много се увеличава отговорността за правилността на тези решения. Твърде важна е и задачата да се научим да общуваме с хората. Да ги запознаваме с истината за нещата. Да умеем да изслушваме и да се вслушваме във всяко предложение. Да проявяваме разбиране и търпимост към нетрадиционно мислещите.

Овладяването на политическия подход изисква уменнето да се прави верен анализ на процесите и явленията във всеки момент, дълбоко познаване на действителната ситуация във всеки колектив, всяка социална група. Това изисква създаването на стройна система за получаване на разнообразна информация, ясно и точно определяне на различните канали за получаването ѝ. Във връзка с това от съществена промяна се нуждае системата за изучаване на общественото мнение и политическото настроение на трудещите се и населението. Важен тук е и въпросът за ефективното използване на различните социологически и социалнопсихологически изследвания в партийната работа. Това естествено налага по-категорично и целенасочено да се използват в трудовите колективи и в партийния комитет социолози и психолози.

Кои са възможните подходи за демократизация на партийния живот?

Първо. Да се издига все повече отговорността на всеки комунист в изпълнението на задачите. За целта целенасочено да се внедряват широко демократични форми в живота на партийните организации. Чрез предварително обсъждане на материали, документи, решения и др., изучаване на мнения и предложения, провеждане на срещи-разговори с комунисти и членове на колектива да се издига ролята на партийните събрания и заседания, да се привлича широк кръг от комунисти за решаване на проблемите, т. е. да се утвърждава колективният подход.

Полезно ще бъде да се въведат в практиката отчети на членове на изборните партийни органи и пред първичната партийна организация. Това ще съдействува да се издигат ролята и отговорността на тези кадри.

Второ. Разширяване автономността на първичната партийна организация при решаване на местните проблеми.

Това изисква, от една страна, общинският комитет да стане гарант за осъществяване на тази автономност; да се простим с командно-административния стил на ръководство, с формирания навик за регламентации и дори определено вмешателство.

От друга страна, това налага да създаваме условия партийните организации сами да решават проблемите; добре да познават своите права, задължения и отговорности; да излязат от коловоза на вредната практика да чакат указания и рецепти; да се простят с „удобната" позиция да се крият зад решенията на висшестоящите партийни органи.

Digitized by Google

Трето. Утвърждаване ролята на изборните партийни органи като колективни работещи органи.

Обективно погледнато, сега ролята на изборните органи и особено на членовете на бюрото и пленума на общинския комитет е принизена — не се включват активно в подготовката на материали, в обсъждането и най-вече в решаването на проблемите. Бюрото и пленумът са се превърнали в заседателни, а не работещи органи.

Какви мерки предприемаме, за да променим тази обстановка?

Възлагаме конкретни поръчения на членовете на комитета и бюрото — поръчения, свързани с подготовката на материали и решения, както и за оказване на помощ на отделни първични партийни организации, на трудови колективи и квартални секции...

Разширяваме възможността на членовете на бюрото да участвуват в подготовката на заседанията. Сега в много случаи по време на обсъждането отношението, което се взема, е главно по повод качеството на внасяните материали или предложените решения. В немалко от случаите липсва задълбочен анализ на проблема, не се предлагат конкретни подходи за решаване. Това е обективно обусловено от факта, че болшинството от членовете не участвуват в подготовката на материали и документи. Нужно е тези кадри активно да се включват в проверки на партийни организации, подготовка на съдоклади, проекти за решения, програми, мероприятия и други материали. По този начин ще се създадат реални предпоставки за най-ефективно използване на компетентността и богатия им опит.

Работим за подобряване на взаимоотношенията между бюрото и общинския комитет. Досегашната практика в известен смисъл отразява превратно нещата. Много по-категорично и твърдо трябва да се реализира в живота принципното изискване бюрото да се отчита периодично и не само то, а и партийни бюра, партийни секретари и групови отговорници, а защо не и отделни комунисти пред пленарното заседание. Това означава дейността на тези органи да излезе от своята анонимност, да се характеризира с конкретност и деловитост. Възможен път за решение е периодично бюрото да се отчита за своята работа пред пленум на общинския комитет, а той пред първичните партийни организации.

Конкретното решаване на посочените проблеми ще спомогне в голяма степен да се планира по-правилно работата, да се подготвят и взимат обосновани, реални, значими и изпълними решения, които да осигуряват желаната промяна. Това ще е и пътят да се привлича широк кръг от комунисти при решаване проблемите на общинската партийна организация.

Четвърто. Провеждане на партийната работа в обстановка на широка гласност. За нас като комунисти, като партиен комитет е ясно, че без гласност и разгръщане на демократичното начало в съвременните условия партийната работа е немислима. Това осъзнават и повечето партийни организации. Все още обаче на места има кадри, които или не са убедени, или не съумяват правилно и навреме да информират членовете на колектива, населението за реалното състояние, за проблемите, за грешките и негативните явления.

Digitized by Google

Необходимо е днес да даваме гласност за всички наши действия. Това ще ни накара да бъдем и по-отговорни пред хората като комунисти, като партийни дейци.

Коренна промяна в работата с кадрите — подбор, обучение, разпределение и оценка. Все по-нарастващата роля на колектива, на социалната общност, на общината в условията на разгръщащото се самоуправление поставя изключително сериозно проблема за ефективната, преобразуваща роля на кадрите — партийни, стопански, на обществени организации. Успешното реализиране на партийния курс за преустройство ще зависи преди всичко от тяхната съзидателна дейност — във всички сфери и на всички нива. И тук имаме да преодоляваме неправилни подходи и методи, намерили израз във формално-бюрократичния подход за решаване на кадровите въпроси. Откровено трябва да признаем, че бавно и трудно се преодоляват такива явления като протекционизма, семействеността, формално-анкетния подход и др.

От съществена промяна се нуждае преди всичко системата ни за работа с резервните кадри. Реално такава система съществува, но друг е въпросът как я реализираме на практика. За резервните кадри мислим като че ли само когато трябва да оформим различни справки, да подадем информация до висшестоящия комитет. И дотук. В повечето случаи така наречените „резервни кадри" остават в архива и когато дойде моментът да решаваме кадрови въпрос, съвсем естествено създаваме вакуум до намирането на подходящия кандидат.

Сега се стремим кадровият резерв да бъде ангажиран с конкретни задачи и поръчения, като търсим и съответни форми за паралелна работа с действуващия партиен, стопански и обществен актив.

Утвърждаването на нови, а в някои случаи и на качествено различни подходи и механизми в партийната дейност нерядко поражда известно противодействие както в партийните органи, така и сред кадрите, с които работим. Една от причините за това явление е характерът на решенията и документите, тъй като отмина времето на директивността, на рецептите. И когато ние като партийни работници сведем съдържанието на конкретния документ буквално, без да го преведем на езика на общността, с която работим, то неминуемо той се възприема като лозунг, пожелание, общо изискване, което не задължава към действие. Характерен през 1987 г. е примерът в това отношение с подготовката за предоставяне на социалистическата собственост на трудовите колективи за стопанисване и управление. Действително проведохме широка разяснителна работа, изготвихме графики, приехме планове, а се оказа, че в практическата реализация колективите още не са готови. И ако сме самокритични, ще признаем, че причините за това са в голяма степен чисто субективни. Отново не сме били достатъчно ясни и конкретни, не сме направили анализ, не сме дали верни варианти на решения и насоки за действие. В много от тези случаи се оправдаваме с постановката, че не е редно да се намесваме и да опекунстваме, а се оказва, че — самите ние не сме достатъчно подготвени.

Digitized by Google

Все по-често започнахме да се сблъскваме и с някои противоречивн прояви и явления сред кадрите, с които работим по места. Това обаче в никакъв случай не е реакция срещу обновителните процеси в нашето общество, които обобщено нарича-ме преустройство. По-скоро става дума за своеобразен организационен нихилизъм, породен от ненавременно възлагане на задачн, от липсата на система, от противоречиво поставени задачн. Трудно е напрнмер да се определн броят на хората и инстанциите, от които еднн партиен секретар получава задачи.

В този смисъл новата структура на партийния апарат създава реалнн възможности за канализиране на информационния поток и потока от задачн и указания. Необходим е пълен синхрон, система, базирана на теорията на управлението, която следва да познаваме и задължително да спазваме.

Месечният и седмичните оперативни инструктажи на апарата и ръководствата на обществените организации, полуденят на партийния секретар и др. форми на работата следва в по-пълна степен да координиират и съгласуват тези процеси.

За вътрешната организация на труда в апарата на общинския партиен комитет. Новата структура на партийния комитет създаде условия да се премахне изкуственото деление на партийната работа на организационна, идеологическа, стопанска. В повечето случаи то бе механично и водеше до едностранчивост и пренебрегване на един аспект на партийната работа за сметка на друг. Наше задължение е да използваме тази предпоставка за усъвършенствуване и професионализиране на работата ни. Това изисква пределна яснота на функциите на всеки сътрудник, намаляване възможността за дублиране на задачите и дейностите, както и уточняване на субекта на управление в самия апарат. Пренебрегването на тези изисквания би довело до влошаване вътрешната организация на труда, което неминуемо ще се отрази и на качеството на работата, а оттам и на авторитета на партийния комитет. Наша непосредствена задача е разработването на длъжностни характеристики с личното участие на всеки сътрудник на общинския комитет.

И нещо много важно. Сега щатният апарат в общинския комитет е максимално ограничен. Той в никакъв случай не ще може вече да измести дейността на партийния, стопанския и обществения актив и на кадрите, работещи на обществени начала в съответните комисии и другите органи. Ето защо наша важна грижа сега е да намерим оптималното място на апарата във все по-разгръщащото се обществено начало в партийната и другите дейности.

Няколко думи за мястото на групата за информационно-методично осигуряване. Нейна основна задача следва да бъде транслирането и систематизирането на актуална информация по основните направления на партийната дейност, както и да осигурява участието на специалисти-консултанти при вземането на решения и подготовката на материали, обучението на кадрите. Неправилно ще бъде да й се възлагат теоретични разработки и методики, тъй като това ще доведе до дилетантство и наукообразен подход в работата поради липсата на задълбочени познания в отделните проблеми. Изобщо работата на тази

Digitized by Google

група следва да бъде преди всичко организаторска съобразно необходимостта и заявките от отделните комисии в комитета. Правилно е членовете на тази група да са свързани с определени партийни организации, за да не се откъсват от хората и да овладяват технологията на партийната дейност. Сдружаването на тези звена от няколко общински комитета би дало по-широки възможности и за организация, и за поемане на някои разработващи функции, за обмяна на опит.

Стигаме до проблема за **подготовката и квалификацията на партийния работник**, който на етапа на утвърждаване на новата структура на апарата придобива особена значимост. Бюрото на комитета има ясна позиция. Необходимо е всеки да придобива минимум знания по най-важните области на обществено-политическото, социалното и икономическото развитие чрез система за подготовка и квалификация на политическите сътрудници. Тези знания се актуализират системно съобразно необходимостта и задачите на развитието на общината. Заедно с това, когато трябва да достигнем теоретичната яснота при решаване на даден проблем, ще търсим съдействието на специалисти с оглед професионалното изпълнение на конкретната задача. Като пример ще посочим подхода ни при изготвяне на програма на комитета за изпълнение решенията на Националната партийна конференция. Изградихме екип от наши и външни специалисти, научни дейци, общественици, с което създадохме възможности за най-широко участие на кадрите и актива на общинската партийна организация. Всичко това дава поле за творчество и инициатива и в същото време — реалност и научна обоснованост на поставените задачи.

Стремим се към добро качество в дейността на партийния работник, за засилване вкуса му към новото и творчеството, за професионализма в работата му и не на последно място за неговия морален облик и обаяние. Хората няма да тръгнат след пренасящия задачи и информации, след изискващия справки и сведения, след формалиста и чиновника. Партийният работник трябва да бъде необходим, търсен, а това зависи от неговия стил и личен пример. Вредната практика само да ни „виждат" в организациите трябва да заменим с предварително добре подготвеното си участие в решаването на даден проблем. Добрият учител не влиза в своя клас само за да го видят и да каже „Добър ден".

За партийното ръководство на икономиката в общината. Общината като качествено нова административно-териториална и стопанска единица наложи формирането и на нова концепция за развитието на нейната икономика съобразно особеностите ѝ. Има яснота относно основните направления в развитието на икономиката съобразно развитието на столичния град. Партийното ръководство в работата по тези направления ще осъществяваме чрез кадрите, работещи в тази сфера на базата на перспективни програми и оперативни годишни планове.

Тяхна задача ще бъде чрез пълноценно използване на възможностите, които дава Правилникът за стопанската дейност и новите нормативни документи, осигуряващи комплексното използуване на системата от икономически регулатори, да се съз-

Digitized by Google

дават условия за успешно и хармонично развитие на общината.

Важен проблем е доколко бързо и ефективно ще успеем да обединим усилията на основните социални структури: трудовите колективи, населението — общината. Те да функционират като единен социално-икономически и обществено-политически организъм в съответната територия. Защото, както е при нас в Люлин — община с голямо население, но и със специфични проблеми, ние бавно ще се движим напред, ако не създадем силна икономика и дееспособен кадрови потенциал.

Икономиката — общината — населението, това са взаимозависимости, балансът между конто ще ни даде възможност по-ускорено да решаваме нарастващите социални потребности на трудовите колективи и на хората по местоживеене.

Ето защо сега главните задачи в **икономически аспект** са за формирането на високоефективна, подходяща за нашите условия структура на икономиката, внедряването на нови и обновяване на съществуващите технологии и изделия.

Трябва да се преодолеят и създалите се диспропорции. За близо 70-хилядното работоспособно население в икономиката и социалната сфера има засега само 12 хил. работни места. В **социален аспект** стоят и проблемите като: услугите на населението, качеството и материално-техническата база в търговията, културните институции.

В обществено-политически аспект сега наша главна грижа е консолидацията на населението, задвижване ефективността на всички общински структури и звена. И най-важното, хората още през тази година да почувстват, че в общината се създава нещо ново и то е по-добро от предишното.

Тръгнали сме по нелекия път на преустройството. В тази работа и борба всеки от нас, работещите в местните партийни органи, е необходимо да вложи сили, умение, последователност и творчество.

ПРОМЯНАТА НЕ ИДВА ЛЕСНО

НИКОЛА АЛЕКСАНДРОВ
първи секретар на общинския партиен комитет — Брацигово

Старите методи и подходи не се предават лесно. Те са ни и по-близки, и по-познати и ни заразяват с консерватизма си. Да се подкрепим с един пример.

В подготовката на изборите за областни, общински и кметски народни съветници и кметове в с. Козарско ръководствата на обществено-политическите организации предложиха кандидатурата на досегашния кмет. Но те не бяха отчели мнението на голяма част от избирателите и всячески се опитваха да наложат

Digitized by Google

кандидатурата му. Това обстоятелство нажежи обстановката в селото. Тръгнаха делегации до общинския и до областния комитет, полетяха писма и жалби. Ръководството на селото изпадна в паника поради факта, че един трудов колектив издигна втора кандидатура. А самото събрание беше разбунен кошер. След обсъждането местните ръководства оттеглиха доверието си от своята кандидатура. Но това предизвика две събрания на групи избиратели. Едната поддържаше старя смет, а другата предложи нова кандидатура. Последва стъпиване и в двамата кандидати и те отказаха да бъдат регистрирани. Никой не пожела да бъде предложен за кмет и от другите поканени. В крайна сметка се стигна само до една кандидатура, тъй като беше нарушен социалният климат в селото.

Потвърди се отдавна известната истина, че кадрите са решаващата халка в огромната верига на преустройството. Но някои от тях все още ръководят по интуиция, с остаряло мислене и действия, безпринципно. Потвърди се, че най-напред е необходимо да започнем от себе си и същевременно да се помогне на неубедените, да се засили взискателността към бездейните, към несъзнателните.

Случайно ли възникна тази ситуация? Сигурно не. Тя е плод на неправилна кадрова политика, на компромисн и безпринципност. От години наред единството в първичната партийна организация е нарушено. Води се борба за надмощие, нарушава се равенството между думи и дела, отсъствува личният пример на ръководните кадри.

Разбира се, много пъти обстановката в това село е обсъждана в общинския партиен комитет. Вземани са и решения. Но те не са били ефективни. Приятелство, лична преданост, безпринципност са обвързали част от местните ръководители и, както се казва, „с топ не можеш да ги разбиеш". Действуват с остарели методи, не се учат, не се преустройват. В повечето случаи налагат своето мнение, командуват. Подценяват, а и не умеят да организират разяснителната работа сред хората, не се съобразяват с общественото мнение.

Почувствували, че при новите условия „изпускат обстановката", те изпадат в паника. Оплакват се, че не им се подчиняват, че „неосъзнати елементи" са взели връх.

За тези и други примери определена вина и отговорност носи общинският партиен комитет. Наложиха се кадрови промени в комитета и другите органи в общината. Обновителният процес, започнал в страната, предяви сериозни изисквания и към нашия стил и методи на работа.

Започнахме с кадрите. Най-напред преразпределихме номенклатурните кадри. Снехме от пряк отчет към бюрото заместник-директорите на предприятията и учебните заведения, главните счетоводители, началниците на отделите в общинския народен съвет и др. Те станаха номенклатура на първичните партийни организации. Това ни задължи по-непосредствено да помагаме на партийните организации и да издигаме тяхната отговорност и авторитет. В крайна сметка кандидатите най-добре познават деловите и политическите качества на низовите ръководители.

По-голямо внимание отделяме за обучение на кадрите. Провеждаме полуден на партийните секретари, полуден на пропаган-

Digitized by Google

дистите и лекторите, школи за обучение на младите комунисти, семинари, изнасят се лекции, разработват се и се защитават реферати.

Оценката на кадрите считаме за важно направление в нашата работа. В тази насока подготвяме преглед в партийните групи, оценки в първичните организации и общинския партиен комитет. Търсим форми да усъвършенстваме организацията на самоотчета на комунистите. Едно изпитано средство на оценка и самооценка, в което допускахме много формализъм и чиновнически подход.

Но обновлението не става леко. Срещаме съпротивата на порочния стил и методи на работа, които в значителна степен са деформирали съзнанието и поведението на част от комунистите. Пасивност, равнодушие, занижени критерии — ето рецидивите, с които ни предстои да се преборим.

Не сме преодолели напълно практиката щатният апарат на комитета да подменя бюрото, а бюрото да изземва функциите на общинския партиен комитет. Нямаме опит по изграждането на новата структура. Щатният апарат е минимален — двама секретари, един зав. сектор и един партиен организатор. Недоумяваме как ще изградим, или по-точно казано, как ще успеем да създадем условия да заработят комисиите. Сега обмисляме въпроса, не е ли по-целесъобразно, вместо да изграждаме комисии, да възложим конкретни поръчения на членовете на общинския комитет за работа през мандата. Да прикрепим към тях група активисти за проучване, разработка и предложение за решаване на определен кръг от проблеми и задачи. Предстои да проведем пленум на общинския комитет по тези въпроси. Чрез анкета ще проучим желанията и мненията на всеки член на комитета, ще разработим и приемем план за възлагане и работа по изпълнение на мандатните поръчения.

Решително ще намаляваме броя на въпросите, които внасяме за обсъждане и решаване в бюрото и в заседанията на общинския комитет. Особено важно е да вземаме по-малко решения и да възлагаме изпълнението им не както досега предимно на щатния апарат, а на всички членове на общинския комитет и на бюрото, които имат знания и опит в дадена насока. Струва ми се, че това ще помогне за превръщането на изборните органи от заседаващи в работещи звена.

Вземаме мерки за намаляване на регламентираните мероприятия в първичните партийни организации, на задачите, спуснати „от горе". Някои кадри обаче се стъписват. Как така, какво ще работим през месеца и полугодието, няма ли да има указания?

Трудности има и при спазването на колективността в ръководството. Не е рядко явление партиен секретар да говори от името на организацията, без да се е съветвал с комунистите. Повечето от тях сами подготвят и организират изпълнението на почти всички задачи. Не се допитват до хората, не се вслушват в критичните бележки и предложенията им. В повечето от партийните организации няма гласност, критиката е безадресна, а самокритиката почти липсва. Взетите решения са общи, без срок и отговорник, а понякога са и неправилни. Както се вижда, откроено е широко поле за обновителните процеси.

За пръв път през изминалата отчетно-изборна кампания по-

Digitized by Google

пълно приложихме по-демократичен подход за подбора на партийните бюра и състава на общинския комитет. В някои организации се проведоха анонимни допитвания, предложиха се повече кандидати. За подбора и предварителното обсъждане на вероятните членове на общинския комитет преди общинската конференция се състояха две делегатски заседания, а на самата конференция на всички делегати предварително беше раздаден проектосъставът на изборните органи. Всичко това се посреща с одобрение от комунистите, засилва доверието им в изборния орган, повишава активността им.

Едно от най-съществените направления на преустройството на партийната работа при нас е стремежът към строго разграничаване на функциите на общинската партийна организация от тези на държавните и стопанските органи и организации.

Създаваме обстановка на доверие и самоинициатива в работата на кадрите. Престана, по-точно намаля, потокът от граждани към партийния комитет. Това се дължеше на факта, че общинският народен съвет, кметствата и техните органи почти не решаваха техните въпроси без указания от комитета. На много дейци така им беше по-лесно, а партийното ръководство се занимаваше с какво ли не. Разбира се, и сега партийният комитет отговаря за всичко. И сега повече отвсякога са нужни партиен контрол и помощ в дейността на всички звена на територията на общината. Макар и трудно, ние овладяваме сложното изкуство на политическия подход.

Кое е новото при нас в партийното ръководство на икономическите процеси? Преди всичко то е в промяната на мисленето и подхода.

Икономиката ни се нуждае от преструктуриране и обновление. Възложено е на общинския народен съвет с помощта на висшестоящите стопански организации да разработи дългосрочна програма за развитие на общинското стопанство. На пленум на общинския комитет ще приемем оценка на дългосрочната програма за социално-икономическото развитие на общината. Няма да приемаме програмата — това е работа на държавните и стопанските органи, а ще приемем оценка на работата им по нейното съставяне.

Съвсем близко е миналото, когато беше модерно да се приемат програми. Едва ли има проблем, по който да не е приета програма или комплексен план на комитета, в който са регламентирани безброй много задачи. Сега в плана за работата на бюрото и на пленума сме предвидили да се обсъдят и решават въпроси, свързани преди всичко с работата на комунистите на отговорна работа в промишлеността, селското стопанство, в държавните и обществените организации.

Все още много трудно се преустройват първичните партийни организации. Не е беда, че в дневния ред на заседанията се обсъждат почти същите въпроси, които разглеждат стопанският съвет, бригадните съвети, общите събрания на първичните и основните трудови колективи. Бедата е в подхода, в начина на обсъждане и решаване. Например отчетното събрание на партийната организация в машиностроителния завод „Ат. Кабов" по нищо не се отличаваше от едно разширено заседание на стопанския съвет на предприятието. Неумението да се прилага политическият подход все още е голяма беда.

Digitized by Google

Казват, че моторът на преустройството е демокрацията. Чрез нея се осигурява най-активна жизнена позиция на всички — на ръководните и на изпълнителските кадри. Именно към това сега са насочени усилията на общинската партийна организация. Въведоха се конкурсното начало и изборността на ръководителите и на колективните органи за самоуправление. Сега с предоставянето на социалистическата собственост за стопанисване и управление на трудовите колективи, с преустройството на селското стопанство и пълното прилагане на новите икономически регулатори решително ще се издигне ролята на органите на самоуправление. Все в посока към разширяване на демокрацията в почти всички избирателни райони посочваха по двама, а някъде и по трима кандидати за общински съветници. Проведохме и референдум за парично и трудово участие на населението в изграждането на обекти от местно значение.

Не сме доволни от постигнатото през 1987 г. в социално-икономическото развитие на общината. Не са задоволителни качествените показатели, не се изпълнява планът за важни натури, в двете селскостопански предприятия е произведена по-малко продукция. Сега една от най-важните задачи на общинската партийна организация е да вземе мерки за ефективна работа по общинското стопанство. В крайна сметка от това ще зависи ще превърнем ли общината в жизнена, самоуправляваща се територална общност. А условия за това има. Изградена е солидна производствена база, разгърнато е строителство за развитие на жизнената среда на населението. Брациговската община разполага с два високопланински курорта, с чудесни зони за краткотраен отдих, за спорт, туризъм и балнеолечение.

Общинското ръководство предприема мерки за отваряне на общината към областния център, към други градове и общини в областта и страната, за бързо развитие на курортното и балнеолечебното дело, на спорта и туризма. Историческото минало и революционното наследство на Брацигово и съставните села на общината, природно-климатичните дадености създават най-благоприятни условия за патриотично възпитание, за отдих и балнеолечение на трудещите се.

През тази година ще чествуваме 90-годишнината на Брациговската партийна организация. През 1992 г. ще отбележим и 100 години Брацигово-град. В чест на тези годишнини ще се мобилизира цялото население за ускорено социално-икономическо и духовно развитие на общината.

Сигурни сме, че пътят към обновлението е необратим. Тръгваме към промяна. Но тя ще дойде не така бързо, както ни се иска. Длъжни сме този път да не я превърнем в поредната кампания.

Digitized by Google

ОРГАНИЗАЦИЯТА ДА СЪОТВЕТСТВУВА НА САМОУПРАВЛЕНИЕТО

ИВАН МИЧЕВ

Изборните партийни органи все повече осъзнават потребността да се превърнат в работещи звена. На тази задача е подчинена и новата структура в апарата на общинските партийни комитети.

Заложена е основата на преустройството. Кои досегашни форми, методи и средства на работа да се използват, какво ново да се сътвори? Тези въпроси стоят всекидневно пред партийните кадри в общините.

В центъра на тежестта отново е

политическият подход

Новият модел, по който е изградена сегашната структура на партийните органи и апарата, следва да доведе до тяхната действеност. Ще споменем само два аспекта: ще се засилят ролята и функциите на изборните ръководни органи; ще се ограничат и премахнат несвойствените функции на партийните органи и организации.

По първата насока. Както се вижда от споделеното тук от двамата първи секретари на общински партийни комитети, усилено се търсят форми, методи и средства, за да се превърнат изборните органи в работещи звена. Процесът е труден. Пречат ни стари навици, инерцията, липсата на положителен опит. Неперспективни, но по-леки ни изглеждат и ни увличат досегашните подходи. Рано е за големи изводи, но безпокои липсата на по-смели вждания, предложения, действия. А на много места се върви по утъпканите пътеки. По-леко е да напишеш доклад, да свикаш колективния партиен орган, да осигуриш изказвания. След това се отива в партийната организация с думите: „По решение на пленума на комитета е необходимо..." Така в близкото минало протичаха срещите ни с комунистите, така започваха партийните кадри указанията си пред партийните събрания. Твърде дълго тази схема е утвърждавана в нас и сега ни е трудно да погледнем извън нея.

Много кадри години наред преживяваха спокойно в колективните органи. Като че ли основното им задължение беше дисциплинирано да присъствуват на съответното мероприятие и да изслушват предварително подготвените изказвания. Колкото поравно и безконфликтно преминаваха заседанията на тези органи, толкова оценката за тях беше по-положителна. Случваше се и смут да настане сред организаторите, когато се вдигне ръка извън сценария.

Това не е истинска колективност. Тя обезличава личността. Та нали силата на колектива се гради на богатството от качест-

Digitized by Google

вата на отделните хора. Всяка идея се ражда в нечия глава. Всеизвестна е истината, че сумата от единици е винаги по-голяма от единица, а сумата от нули винаги е нула. Новата структура на комитетите е призвана да не разтапя личната отговорност в колектива. Никой да не живее само с ума на другите, а колективът да не е удобно прикритие за пасивните, мързеливците, карнеристите, което е родило и народната шега: „И ние орем — казала мухата — от рога на вола". Колективното решение без лична отговорност е колективна безотговорност.

Съвсем правилно голяма част от разсъжденията на първите секретари е насочена към това, че партийният комитет не трябва да действува като стопански орган при новите условия.

Защо все пак това се получава?

Партийният работник считаше, че е задължен всичко да обхване, а в комитета посвоему се разбираше, че трябва да се ръководят всички процеси на територията. Други смятаха, че с пряката намеса в ръководството на стопанските процеси ще покажат своята деловитост и оперативност. Тези изяви позволяваше и досегашната структура на партийния апарат, която имаше съответно профилиране. Работниците от икономическите отдели бяха експерти в своята област, но много често се запъваха в най-прости въпроси по вътрешнопартийната демокрация. Работещите в организационните и идеологическите отдели невинаги умееха да се ориентират в стопанските проблеми.

В тази връзка сега изменят ли се изискванията към партийния работник? Ще съумеят ли кадрите от бившите комитети с досегашните си знания и опит да се справят при новата структура на партийния апарат със своите задачи? Какви ще бъдат неговият стил и методи на работа, ако се запазят старите подходи и средства. Именно това е и голямата опасност. Все още трудно някои дейци разбират същността на партийното ръководство на икономическата сфера. Много често те го схващат в буквалния смисъл и конкретно се заемат да осигуряват липсващи материали и резервни части, дават съвети по икономическия механизъм... Този стил на директна намеса в икономическото управление и ръководство засилваше потока на стопански дейци от всякакъв ранг към партийните комитети. Много комитети станаха средища за срещи на стопанските кадри. Специалните и икономическите въпроси изместваха организационно-политическите. Броят на стопанските кадри, посещаващи партийния комитет, надвишаваше броя на партийните секретари, на активистите на комитета.

Разбира се, и сега се броят на пръсти секретарите на партийни комитети, които препращат в съответните органи стопански дейци, дошли в комитета да решават проблемите на подчинените звена в общината. Инерцията действува и немалко партийни кадри не могат да видят истинските си задължения.

Важно е, твърде е важно каква

организация на труда

ще изградят общинските партийни комитети в своите органи и звена. Устроена неправилно, тя трудно се променя.

Всеизвестно е, че само научно организираният труд довеж-

Digitized by Google

да до максимална ефективност. А трудът на партийния работник се реализира чрез целенасочена организаторска работа в колективите, с хората за постигане на определени цели. В миналото трябва да остане организацията на труда, за резултата на която може да се каже: „Позаседаваха, поспориха и си отидоха..." Ей така, заседавали, говорили, обсъждали и увеличили бюрократичната папка с още няколко информации.

Новата структура предполага и друга организация. Това е изразено и в постановката в доклада пред Националната партийна конференция за единството между формата и съдържанието. Да се осигури единство, при което преустройството ще бъде най-пълно.

Досегашната практика очерта следното противоречие в работата на партийния апарат. От една страна, разпределението на партийните работници по отдели довежда до специфични задачи, до определени полета и донякъде територии за действие.

От друга страна, е известно, че партийният комитет като цяло изпълнява точно определени задачи, преследва цели, които влизат в обсега на всички отдели. Тези общи задачи и цели не могат механически да се разчленят между отделите. Крайният резултат от дейността на партийния комитет не е механичен сбор от това, което е свършило всяко негово звено.

Отговорът на това противоречие ни е дал Ленин: „Защото не може точно да се разграничи кой въпрос е политически и кой е организационен. Всеки политически въпрос може да бъде организационен и обратно"[1].

Новата структура е добра предпоставка за единодействието на целия комитет. Изградените комисии са основа за правилното разрешаване на посоченото противоречие. Статутът на щатния апарат е така изграден, че той ще обслужва всички направления в работата на комитета, ще съдействува за изпълнението на идеологическите, политическите и организационните задачи.

Ако потърсим марксическото обяснение на противоречието между общите и специфичните задачи на комитета, опираме до диалектическата връзка между общото и отделното. До мисълта на В. И. Ленин, че отделното не съществува иначе освен в тази връзка, която води към общото. Общото съществува само в отделното, чрез отделното. Умелото откриване на тази връзка предпазва дейността на партийните комитети от две крайности.

Първата. Партиен деец, когато вижда и работи само по общите цели и задачи и полага усилия да ги изпълнява, без да вниква в конкретните условия и специфичните проявления на тези задачи, изпада във фразьорство, общи изисквания и лозунги. Решенията и мероприятията са обемисти, но съдържат общи постановки, констатации, насоки, които важат за дълъг период от време, но не съдържат задачите за момента. Изказванията на такива дейци са обширни, разпалени, но не съдържат конкретни указания за действие. Този стил е първопричината за шаблона и примитивизма в партийната работа.

Другата беда е, когато от погледа изчезне общата, крайната цел. Дейността на комитета става самоцелна. Направленията

[1] В. И. Ленин. Събр. съч. т. 45, с. 124.

Digitized by Google

затъват в единичните неща. Всяка задача в областта на партийната просвета, организационния живот, икономическата политика... съществува откъсната от другите. Коловозите отклоняват погледа от общата цел. Скача се от задача на задача без гаранция, че ще се достигне желаният изход.

Логичен е изводът, че трябва да се постигне такава организация на труда в партийния комитет, която да осигури точността и съгласуваността във всички направления, на всички кадри. Диференцирането на задачите на отделните комисии трябва да спомогне всеки партиен работник да намери своето място в изпълнението на задачите, но същевременно да не се забравя, че те са част от общото дело. Или специфичното в работата има смисъл само тогава, когато е насочено и свързано с общата цел. Във времените положения за структурата на партийния апарат има постановка, че разработващото звено в комитета, както и организаторите, обслужват всички комисии. Именно в това е заложена връзката между отделното и общото в дейността на комитета. Ако се подходи по стария метод и тези кадри започнат да обслужват само една комисия, неминуемо след време ще израснат синури между направленията в партийната работа. Ще се стигне до познатото ни отклонение към отделното, без реален поглед към общото. Злината ще бъде по-голяма. Ще се намали компетентността на партийното ръководство. Деецът няма да има поглед към цялостния им живот и ще може да оказва помощ само в идеологическата област, само в организационната работа и т. н. Позната ситуация от близкото минало на партийните комитети.

Трудно могат да се посочат всички насоки и звена в партийните комитети, които могат да се рационализират. И причината не е само, че те са много. Необходимо е да се съобразяваме с условията, актуалността, наличните средства, постиженията на съответните науки... Но като имаме предвид практиката, най-общо бихме могли да посочим следните направления, сфери на дейност, методи на действие и подходи, които могат да бъдат обект на рационализиране. Това са и главните насоки за преустройството в дейността на партийните комитети.

● Управленски и ръководни функции като: планиране, вземане на решения, организиране и съгласуване, проверка и контрол.

● Форми и методи на управление и ръководство: пленуми, съвещания, беседи...; посещения, срещи, разговори..., изучаване и разработване на материали; обмяна на опит...

● Сфери на управление и ръководство: партийно ръководство на народното стопанство; партийноорганизационна дейност; идеологическа работа; съвместна работа с другите органи и организации...

● Видове партиен труд: наблюдение, изследване, беседи, съставяне на документи...

Особено внимание следва да се отдели на използването на технически средства в помощ на партийноорганизаторската работа. В последните години в партийния апарат се използват твърде успешно постиженията в електронноизчислителната техника. Те умножават възможностите за анализ и синтез при обобщаване на партийните процеси, съкращават времето, подобряват качеството. Но и тук не бива да има увлечение. Организационно-техническите средства имат само спомагателно значение. Пар-

Digitized by Google

тийният работник има всички данни за проведените събрания, но това не означава, че той ще стои в кабинета и по данните от компютъра ще взема решения. Битката се решава преди всичко от непосредствената организаторска работа и близка връзка с хората. Но и двете крайности не са полезни. При съвременните постижения на научно-техническия прогрес би било престъпно да не се използват те в партийната работа. Това е един голям резерв за икономия на време, сили и средства, за по-голяма компетентност и качество.

Опитахме се да дадем някои общи насоки за организация на труда в партийния комитет. Разбира се, сами по себе си те ни дават съвсем малко. Да прибавим и единопит за обобщение.

Партийният комитет е изяснил процесите и явленията в общината. Крайните и попътните цели и задачи са фиксирани в съответни програми и планове. Партийните предначертания са конкретизирани според местните условия и възможности. Разпределени са силите и средствата. Спазено е едно много важно условие — целите са общи и не се разпределят. Разграничават се само начините на действие според специфичността на отделните комисии. Или по такъв начин се постига по-голяма всеобхватност. Максимално се използват силите, средствата и методите на действие. Според своята компетентност всяко звено на комитета избира най-рационален метод за работа за подпомагане на колективния орган. Или един разкрива насоките за настъпление, друг посочва най-ефективните методи и средства, трети определя тактиката... Но в практическата работа всички участват и като стратези, и като тактици. Започне ли всеки да мисли само за своя участък, се отслабва ефективността от труда в комитета. Отделният сътрудник еднакво компетентно борави със задачите на всички направления по партийното ръководство. В първичната партийна организация принадлежността към комисиите е заличена.

Разбира се, това е идеалният случай. Освен това не бива да пропуснем въпроса за самостоятелността, за специфичността в работата на комисиите. Тя също е необходима, но при условие, че не излиза от рамките на крайната цел. Специфичността трябва да осигурява ефективното участие на всяко звено за издигане на равнището и утвърждаване на колективните органи.

Неминуемо преустройството в дейността на партийните органи и организации повишава изискването към

партийния работник

Ще засегнем само някои страни.

Отношението му, или по-точно вярата му в преустройството. Голяма вреда ще нанесат на дейността на партийните комитети кадрите, които не са разбрали същността на революционния процес. А още по-голяма беда ще нанесат кадрите, които го подценяват или не вярват в преобразователните му възможности. Има и партийни работници, които все още по навик гледат само „на горе". Мястото, което са заели, според тях, е трамплин за по-висок скок в партийната йерархия. Разбира се, условията сега са съвсем други и те ще изостанат от времето.

Специално трябва да посочим необходимостта от личния пример. Без него партийният работник изпада в безтегловност. Все повече критериите за полезност се преместват в посока на делата. Хубавите слова, добрите решения се оценяват, когато се сблъскат с практиката и се превърнат в нейни дела. Ето и

Digitized by Google

пътят за популярността на партийния работник. В процеса на преустройството тя все повече ще се цени. А това означава, че при срещите си с хората той не ще мине само с повтаряне на партийните решения, с цитати и постулати. Нужна е собствена позиция, мнение, реални предложения. Да се постигнат те, трябва да си компетентен, да имаш гражданска смелост да защитаваш партийната правда. Следва добре да се подготвиш, преди да отидеш в партийната организация.

Историята на партията е богата с примери за популярни партийни дейци. Едно връщане към техния личен пример, към техния стил, методи и подходи ще ни стане добър пътеводител за работата ни с хората при съвременните условия.

Няма съмнение, че всички кадри вече са убедени в необходимостта да съсредоточат дейността си в трудовите колективи, в партийните организации. Но работата с хората също има свои правила, изисквания, норми, средства, похвати. „Умея ли да работя с хората, да влияя на техните постъпки?", „Кои мои действия отблъскват хората, предизвикват в тях отрицателни емоции?" — необходими въпроси за всеки партиен работник. Всеизвестно е също, че хората не се раждат организатори. Всеки би могъл да възпитава у себе си качествата, които ще му помогнат да общува компетентно, резултатно. Качества, които ще го доближат до всеки човек и ще му помогнат да го извади от равнодушието, инертността, спокойствието. Изкуството да встъпва в контакт с хората е важно изискване в настоящия етап. Може партийният работник да има много знания и сериозна подготовка, но да не може да ги предаде на хората, да ги предразположи да му вярват. Все по-труден, нерационален ще става обичайният похват на партийния работник, свързан с израза: „По решение..." Той намирисва на административно-бюрократичния подход, който противоречи на разгръщащата се демокрация и гласност. Все повече партийният деец ще бъде принуждаван да утвърждава себе си сред хората и чрез хората. Изтече времето на „важничене", на „поза", на дистанциране от проблемите, на поглед, насочен само „на горе". Идва ред на умението му да работи в условията на демокрацията и гласността. Не само да работи в тези условия, но да ги създава, обогатява и разширява.

Минало е времето на партийния работник, който обикаля партийните звена, обществените и стопанските организации и само дава указания, нарежда, изисква. При всяко възразяване срещу несполучливите му действия обвинява, че те са срещу по-горния орган. Прикривайки се зад авторитета на комитета, прокарва своя административно-бюрократичен подход. Почти не се интересува убедени ли са хората, разбрали ли са партийното решение. За него това е второстепенен факт.

Разбира се, този тип партиен работник няма да изчезне изведнъж, но в новите условия ще бъде все повече притесняван и изтласкван. Ако не отиде при хората като равен, не съумее да ги запали за делото, да ги убеди в правотата и необходимостта от партийното решение, той няма да остави диря след себе си. Хората вярват, хората вървят след най-подготвените, човечните, тактичните. След партийния деец, който винаги носи в себе си ключа за доброто в хората, вярва в тях, более с тях, увлича ги с личния си пример и подготовка.

Digitized by Google

БЕЗ НАРУШЕНИЯ В БОРБАТА С ПРАВОНАРУШЕНИЯТА

ОПИТ И ПРОБЛЕМИ

ЕМАНУЕЛА СИМЕОНОВА

Силно впечатление ми направи изтъкнатата в „Основните положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България" необходимост „... да се приведе цялата правна надстройка в съответствие с условията на самоуправлението, да се укрепва законността и решително да се подобрява работата на следствените и съдебните органи, да носят те отговорност за своите действия". Развитите от Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП (1987 г.) идеи, както и документите на Националната партийна конференция, обогатиха моите виждания за мястото и ролята на органите, които защитават законността в нашата страна и интересите на социалистическото общество, на кадрите, които със своите действия и начин на живот трябва да служат за пример в съблюдаването на социалистическия правов ред.

Нашето общество е особено чувствително към допусканите незаконосъобразни грешки и слабости от отделни работници на правозащитните органи, от ръководни, управленски и стопански кадри. То се дразни от недостатъчната и ненавременна информация. Формиращото се обществено мнение — многообразно, а понякога и противоречиво, е ценен източник за контрола над дейността на правозащитните органи, за регулиране на ръководството и управлението им, за усъвършенствуване на взаимодействието между тях, за привеждане на действията им в съответствие с динамиката на обществените потребности и интереси. Необходимата уговорка в случая е, че гласността за работата на специализираните звена и техните работници трябва да е с известна и разбираема мярка. Прекалената, често необоснована и „неподплатена" с факти информация, по какъвто начин се поднася на Запад, не може да служи за модел. Тя формира преднамерено отношение, понякога дезинформира, създава условия и за масова психоза.

На нас ни е необходима гласност, която подпомага градивните процеси, която отразява живота в неговото многообразие и противоречивост.

Тук искам да подчертая пропуски в някои действия на служители от отделни органи, които налагат определени изводи. Те се основават на практиката на един съд, който като звено от правозащитната система отстоява в еднаква степен и интересите на държавата, и интересите на гражданите от гледна точка на обществените интереси, въплътени в закона. Те се основават и на моите наблюдения и опит като председателка на районен съд в бившия столичен район „Девети септември".

Борбата срещу негативните явления в нашия живот изисква правна култура и обществена активност от всички граждани, близко взаимодействие на правозащитните органи с обществените организации. Но освен това в специализираните звена са необходими кадри с добра юридическа подготовка, кадри, които при изпълнение на служебните си задължения биха действували стриктно в кръга на правомощията си и не биха из-

Digitized by Google

вършвали самите те закононарушения от незнание (вън от тези случаи остават умишлените вредителства).

Основание за този извод дава анализът на отмененните от районния съд „Девети септември" — София наказателни постановления на началника на районното управление на МВР. Съдът е отменял обжалвани наказателни постановления на формално основание, т. е. поради неспазване изискванията на закона от страна на актосъставителите или на сроковете за съставяне на актове и издаване на наказателни постановления поради груби технически грешки, недоглеждане, неточно отразяване на обстоятелствата, установяващи извършването на административното нарушение. Съдът е отменял обжалваните наказателни постановления и по причина, че актосъставителите не се явяват на съдебното заседание, за да защитят констатациите си по определен акт. Това в много случаи е водило и до нарушаване нормалния ритъм на съдопроизводството, и до ненужно разтакаване на гражданите.

Анализът на резултатите от обжалваните в съда актове на органите на бившия районен народен съвет също подкрепят извод в тази насока: недостатъчните правни познания на някои кметове на селища, проявени при издаваните удостоверения; в актовете на кметствата при отстъпване на сервитутни права* без спазване на правните и техническите норми.

Проблемът за правната култура и знания на кадрите в предприятията също е актуален. Защо? Доказателство е фактът, че около 10 процента от разгледаните в нашия съд дела са били искове за обезщетяване или вреди на работници и служители в резултат на трудова злополука или професионално заболяване, настъпили поради необезопасени от техническа или санитарно-хигиенна гледна точка условия на труд. Тези нарушения на изискванията на Кодекса на труда и редица други подзаконови нормативни актове, уреждащи режима и условията на труд в определени производства, не се ли дължат на непознаването на закона от страна на ръководителите? Това са негативни явления — правонарушения, в чийто генезис се крият мудността при внедряване постиженията на научно-техническия прогрес, липсата на утвърдени навици да се спазва законът.

Рязкото увеличаване на трудовите спорове в съда след влизане в сила на Кодекса на труда също е показател, че трудещите се все още не вярват в ефективността и компетентността на комисиите за трудови спорове към предприятията и търсят защита на своите права и интереси направо чрез съда.

Очевидно въпросът за кадрите в правозащитните органи е особено актуален. Той е свързан със степента на подготовката им в различните учебни заведения (включително в специализираните); с повишаването на квалификацията, навременното информиране за промените в нормативната база; с механизмите, които гарантират прецизно и законосъобразно изпълнение на служебните задължения; с формирането на нормативната уредба на обществото на основата на реалния живот и неговото развитие, с което да се осигури по-дълготраен характер на нормативните документи. Или обобщено казано: това са страни на кадровата работа и нормативното устройство, които все повече трябва да съответстват на обективните и закономерните процеси у нас. Оттук следва и необходимостта от перспективин внждания и навременни действия на съответните органи, повишена взискателност и близка помощ от партийните комитети, бюрата и организациите. Те могат да бъдат насочени към:

● Системно правно обучение и възпитателна работа с кадрите по новата нормативна уредба, нейното тълкуване и правилно прилагане.

● Въвеждане постиженията на научно-техническия прогрес и формиране на система за електронна обработка и ползване на информа-

* В случая става дума за предоставяне право да се използва за определени цели чужд имот.

Digitized by Google

цията от правозащитните органи, с което ще се ускори тяхното информационно обслужване, ще се подобри правното и административното обслужване на гражданите и организациите.

● Системно и задълбочено обсъждане на факторите, обуславящи зараждането и развитието на негативните явления. По-широко използване възможностите на социологическите изследвания.

● Разширяване в необходимата мяра на формите на гласност за работата и резултатите на правозащитните органи, за борбата срещу причините и носителите на негативните явления. Задълбочаване взаимодействието на правозащитните органи с другите органи и организации.

● Привеждане на действуващата нормативна основа към реалните обществени отношения, към реалните потребности на живота, за да бъдат те стимул за правилно прилагане и усъвършенствуване механизмите за ограничаване възможностите от тълкуване на документите под различни незаконосъобразни форми. Създаване на правни норми, които дават по-голям простор за развитие на обществените отношения, т. е. регулират ги в обобщен вид в определен сектор.

ОТГОВОРНОСТ В ПЪРВО ЛИЦЕ

НЕДЯЛКА ФИЛИПОВА

Комбинат „Слънце" е едно от големите производствени предприятия в Стара Загора, но остава в „сянката" на електрониката и роботиката, които бързо се развиха тук. Това, от една страна, поставя редица проблеми — производствени и кадрови, пред партийното и стопанското ръководство. От друга, амбицира трудовия колектив да докаже, че днес печели този, който съумее бързо да се преустрои според изискванията на научно-техническата революция, да използва предимствата на новата икономическа ситуация. Как комунистите изпълняват ролята си на авангард, как увличат трудовия колектив да решава стопанските задачи на основата на научно-техническите постижения? Какво е мястото на партийните групи в утвърждаването на принципите на самоуправлението? Отговор на тези въпроси потърсихме в опита на две партийни групи — в цеховете „Тютюнево фолио" и „Манипулация и ферментация на тютюна".

Ето една обща характеристика, направена от секретарката на първичната партийна организация Иванка Колдамова:

— По същество работата ни е насочена в бригадите. Най-голямо внимание отделяме на съвместната дейност на партийната група с бригадните съвети. Задачата на комунистите е да „вниждат" проблемите в бригадата и да помагат в решаването им. От своя страна и бригадните съвети вече по-често търсят съдействието на партийните групи и се опират на тях.

Да се опитаме да разкрием конкретното съдържание на тези думи: „По същество работата ни е насочена в бригадите..."

В цех „Тютюнево фолио" с ръководителка Радка Джурова принципите на самоуправлението са се наложили значително по-рано от превръщането им в закон за всички трудови колективи. Тук в три бригади работят 44 души, осъществява се модерна безотпадна технология, дисциплината има своите

Digitized by Google

твърди и конкретни измерения, а производството — високи резултати. В другия цех — „Манипулация и ферментация на тютюна", съвсем отскоро се въвежда самоуправлението, имат още самостоятелни фондове. Какво е направено досега? Във всяко звено колективът си е избрал бригадеи съвет, в цеха — стопански съвет. Партийната група пряко и активно участвува в утвърждаването на самоуправлението главно чрез своите членове, включени в тези съвети.

Дейността на цех „Манипулация и ферментация на тютюна" е специфична и няма пряко отношение към основното производство на комбината. Тази отдалеченост засилва отговорността на партийната група, на комунистите да са действително инициатори и организатори на политическата дейност, да мобилизират колектива. Подобно изискване има съвсем реална основа: стабилизиран е съставът на групата, в ръководството на цеха са направени кадрови промени.

Утвърждаването на бригадата като трудов колектив от нов тип, като самоуправляваща се единица предполага да се засилват самовзискателността и самочувствието на работниците като стопани на социалистическата собственост. Със своята дейност партийната група дава пример и възпитава такова отношение. В нея е практика да се отчитат и безпартийни по изпълнението на определени задачи, по-активно да се намесват комунистите при решаването на социално-битовите проблеми със свои сили. Откровеният и критичен тон, в който преминават събранията й, се пренася и в колектива. Състоянието на производствените задачи се анализира не „въобще", а се търси конкретна отговорност от всекиго. Обсъждат се участието на всеки работник в изпълнението на производствената програма, което е отразено в коефициента за трудово участие, организацията на работата по време на ремонти, укрепването на трудовата дисциплина.

Два примера в полза на разгръщащата се демокрация. По предложение на партийната група бригадното събрание е освободило две работнички поради лоша трудова и технологична дисциплина. По настояване на комунистите друга работничка е устроена на подходяща за заболяването й работа в цеха. Както се казва, всекиму според работата. И в двата случая колективът е подкрепил принципната позиция на партийната група.

— Смятам, че се оказахме прави, като насочихме вниманието си първо към укрепването на бригадните съвети и към тяхното активизиране — казва Стоян Тодоров, отговорник на партийната група в цех „Тютюнево фолио". — Чрез групата чрез повишената взискателност към комунистите в съвета отблизо помагаме в този процес, участвуваме в партийния контрол. При нас реално е постигнато самоуправление, защото стопанската сметка ни „развързва" ръцете при изпълнение на производствените задачи, при решаване въпросите на заплащането, на трудовата дисциплина, на битовите условия.

В малкия трудов колектив хората добре се познават и затова много справедливо могат да се преценяват. В бригадата на Геновева Чулева от цех „Тютюнево фолио" например има такъв случай. Бригадният съвет предлага на общото събрание една от работничките да бъде освободена заради системно нарушаване на вътрешните правила. Но колективът не приема — решава да даде още една, последна, възможност на другарката си.

Проява на криворазбран либерализъм ли е това решение? Едва ли, тъй като друг случай ни убеждава в здравите работнически традиции на колектива, в работническата справедливост. Друг работник е получил силно намалено възнаграждение, защото непрекъснато е закъснявал, недобросъвестно се е отнасял към служебните си задължения. Този факт не беше известен на ръководството на комбината. Работникът не се е оплакал, приел е решението на колектива като справедливо и зряло...

Digitized by Google

След XIII конгрес на БКП открояваща се тема в партийната работа е мястото на комунистите в осъществяването на научно-техническия прогрес. И в двете звена се работи по съвременна технология, процесите са напълно механизирани и автоматизирани. А партийните групи използват прегледа в общинската партийна организация „Комунистът — активен участник в осъществяването на научно-техническата политика на партията", за да потърсят допълнителни резерви за решаване на тесните места в производството. Изградени са работни групи, в състава на които са включени представители на първичната партийна организация и на групата. Без да влиза в противоречие със замисъла на прегледа, комунистът сам да поеме задължения, свързани с решаването на научно-технически задачи, работната група преценява съобразно съществуващите производствено-технически проблеми тяхната целесъобразност, реалност и сроковете им. Ако е нужно, задълженията се актуализират, поставят се допълнителни поръчения. На събранията на партийната група поръченията се обсъждат, приемат се и се записват в книжката за делата на комуниста.

Какво е постигнато?

— На първо място — посочва Янка Денчева, отговорничка на партийната група в цех „Манипулация и ферментация на тютюна", — се повишиха инициативността и отговорността на комунистите. Казват, лесно е да се обещава. Не е лесно, щом трябва да се отчитаме после пред другарите си. Дори отначало се стъписахме: какъв научно-технически прогрес, как да влияем, след като повечето ни кадри са със средно образование? Но ни помогна работната група от специалисти — тя насочи вниманието на техническите кадри към редица уж дребни, но ефективни решения.

Така със собствени сили колективите са се справили с някои свои проблеми. Например с изготвяне на табло за дистанционно отчитане на параметрите във ферментационните камери се постига точност на резултатите и се подобряват условията на труд. Чрез вакуумната навлажнителна камера се подобрява рандеманът на тютюна. С инвосигнализатора за автоматично регулиране на водата в медните съдове в цех „Тютюнево фолио" се икономисват значителни средства. Направено е устройство за надлъжно и напречно нарязване на фолиото.

Посочваме само част от решенията, които са дело на комунисти.

— А много важна страна от работата ни — смята Стоян Тодоров — е това, че комунистите увлякоха и другите членове на колектива в обсъждането и решаването на задачите. Техническата мисъл на цеха не се дели. Работим заедно и в това е достойнството. Не са малко активните ни рационализатори: Милчо Господинов, Кольо Драганов, Стефан Петков, Найден Иванов...

Естествено не всеки човек, макар и убеден в необходимостта от внедряване на научно-технически новости, може сам да бъде рационализатор. И ако единствено към това са насочени партийните поръчения, трудно ще се избегне формализмът. Но тук е подходено диференцирано. На тези работници и специалисти, които не могат пряко да участвуват в научно-технически задачи, са потърсени такива поръчения, които биха стимулирали решаването на един или друг въпрос в производството. Например поръчението на майстор-ферментаторката Иванка Костова е да проучи опита на сродни предприятия във връзка с рационализацията на товарно-разтоварната дейност; на Калинка Сотирова — да участвува в експериментиране на рационален метод за контролиране степента на ферментация на ориенталския тютюн. Инициативите, свързани с икономията на суровини и материали, с благоустрояването и хигиенизирането на производството, помагат да се повиши активността на комунистите, да се проявява тяхното отношение на истински стопани на социалистическата собственост.

Digitized by Google

Да говорим, че в тези два колектива е постигнато всичко за разгръщане на стопанската инициатива и самоуправление, че се е преустроила изцяло партийната работа, би било невярно. Но истина е, че чувството за реализъм, здравият усет подсказват на комунистите: в условията на самоуправляващите се организации, на научно-техническата революция отговорността трява да е в първо лице. А такава позиция е много важна, много необходима...

ДА ЗАПОЧНЕМ ОТ СЕБЕ СИ

ЙОРДАНКА ТОДОРОВА
секретарка на партийния комитет в текстилния комбинат „Жеко Димитров" — Хасково

Напоследък много се говори за преустройство и започвам да се опасявам дали ще ни остане време да го осъществим. А то започва от нас. Не възприемам за нормално да се приказва за него така, че говорещият да се изключва от преустройството. Ние, труженици от материалното производство, считаме, че такива хора никога няма да се приземят.

Какви са проблемите в комбинатската партийна организация и в колектива на текстилния комбинат „Жеко Димитров" в Хасково? Как, с какви форми и средства ги решаваме?

Резултатите от цялостната партийнополитическа работа виждаме в крайните икономически резултати на производството. А това сега, когато първостепенната ни задача е да постигнем качествено нов растеж в икономиката, е задължително за партийното ръководство. То определя и направленията в дейността на първичната организация — приноса й за внедряването на научно-техническите постижения, повишаването на производителността на труда, утвърждаването на стопанското самоуправление.

Нов е подходът ни при оценката на резултатите от решаването на тези задачи. Търсим приноса на всеки комунист. Неговият пример е особено важен за колектива. От комуниста изискваме не само да е отличен работник и общественик, а да възпитава същото у своите колеги, да води с тях постоянен диалог. Опитът, който имаме от две години, показва, че с тази задача отлично се справят комунистите-ръководители. Но работниците — партийни членове, смятат, че друг с тях трябва да води диалог.

Целите, задачите и конкретните мерки на всяка първична организация в комбината се определят още в нейния план. Той се подготвя по-дълго време. Ние не разчитаме комунистите единствено на събранието да го допълват и обогатяват, както по-рано. В лични разговори с членовете на партийните бюра и секретарите коментираме всеки въпрос предварително. В комбинатския партиен комитет това не го считаме за опекунство, а необходима помощ, за да се видят, усетят и уловят новите моменти в партийната работа. Преписването на стари планове е недопустимо.

От няколко години значително подобрихме работата на партийните групи. Сега реално отчитаме, че високото равнище на организационното им състояние е добра предпоставка за преустройство в самата първична организация. Подборът и обучението на отговорниците на партийните групи направиха тяхната дейност по-целенасо-

Digitized by Google

чена. В проведена анкета за състоянието на вътрешнопартийния живот в две първични организации комунистите оцениха високо качествата на своя партиен отговорник: добър организатор — 61 на сто, справедлив — 34 на сто, а 60 на сто посочват, че отговорникът им няма отрицателни качества.

Поемане на обещания, възлагане на поръчения, отчети на комунисти, оценки за работата им с младите работници — ето някои от проблемите, теми на дневния ред на събранията на партийните групи. В този малък партиен колектив хората се познават най-добре. Там те откровено и спокойно разговарят. Почти 100 на сто е участието на комунистите. Не е същото обаче в партийното събрание. От анкетата само 45 на сто отговарят, че в първичната организация има условия за откровеност, да се посочват конкретните причини и виновници за пропуските.

Не ни удовлетворяват изказванията. Не робуваме на цифрите. Искаме партийните събрания да станат място за откровен диалог, който да дава верен отговор на проблемите. Затова отделяме голямо внимание на материалите. В тяхната подготовка участват чрез комисии и групи голям брой комунисти. Въпреки това не е малка групата на „слушателите". Потърсихме причините за това поведение. Предполагахме, че се дължи на страха да се критикува, но ни учуди ниският процент на отговорите, които получихме — 7 на сто. По-голям е броят на тези, за които самокритиката е страшна — 22 на сто. Това е тревожно, то ни показва, че ние, ръководителите, трябва да дадем тон.

Друг проблем, обект на засилено внимание, са партийните решения, като се започне от тяхната редакция и се стигне до резултатите от изпълнението им.

Какви да бъдат решенията?

Учим се всички заедно. Може някой да не приеме нашия подход, но ние, членовете на партийния комитет, участвуваме в заседанията на партийните бюра, за да им помогнем в подготовката на събранието и най-вече в проекта за решения. Добрите материали и високата активност още не означават ефективни решения. Затова обучението на партийните бюра осъществяваме по конкретни теми. Заедно пишем и подготвяме оценките. Така те стават реални, критични.

Преди всяка отчетно-изборна кампания решаваме сложния ребус за състава на партийните бюра — колко да са жени, работници, комсомолци. Нещо, което се надяваме да се промени. Във всички доклади пишем, че партийните бюра са компетентни колективни органи, въпреки че не за всички такава оценка е вярна. Знаем, че така трябва да бъде. През целия отчетен период секретарите се затрудняват да организират членовете на бюрата, да им възлагат задачи. Дойде ли време за оценка, общите добри резултати на първичната организация се приписват и на партийното бюро. Допада ни решението на Тринадесетия конгрес отчетно-изборните събрания да са на две-три години.

Най-голямо внимание отделяме на секретарите на първичните организации. Комбинатският партиен комитет се стреми при всяка среща с тях да им помага, защото им е трудно, те всички си имат сериозни стопански задължения. Двама са със стаж 20 години, с голям професионален опит, други двама са инженери с отлична квалификация, останалите двама са стопански ръководители. Тяхната работа е пример за всички комунисти. Не високите оценки на комбинатския партиен комитет е тяхното удовлетворение, а успехите на колективите. Хубаво е, че текстилният комбинат и всеки първичен трудов колектив отдавна не познават неизпълнение на задачите.

Digitized by Google

ПРЕУСТРОЙСТВОТО — ЛИЧНА ПОЗИЦИЯ И ДЕЛА

ПУБЛИЦИСТИЧНА АНКЕТА

КАК РАЗБИРАТЕ ПРЕУСТРОЙСТВОТО И КАКВО Е ВАШЕТО УЧАСТИЕ В НЕГО?

ИМАТЕ ЛИ УСЛОВИЯ ДА СЕ ВКЛЮЧИТЕ АКТИВНО В ТОЗИ РЕВОЛЮЦИОНЕН ПРОЦЕС?

КАКВО КОНКРЕТНО ПРИ ВАС ТРЯБВА ДА СЕ ПРОМЕНИ?

Това са въпросите на анкетата, която обявихме в брой трети на списанието.

Най-бързо се отзова другарят АТАНАС ЦАНДЕВ, секретар на 81 първична партийна организация в община „Оборище" — София.

ИЗПРАВЕНИ СМЕ ПРЕД СЕРИОЗНО ИЗПИТАНИЕ

Преустройството се налага от динамичното развитие на социализма. То означава да се преобрази сериозно обективната действителност, да се променят стереотипите, стилът и методите на работа и ръководство. Изисква жестока борба на всеки със себе си за преодоляване на навиците, за изтикане на индивидуалното и общественото съзнание, за нравствено прераждане, за развитие на социалистическия демократизъм и неговата сърцевина — самоуправлението. То ни изправя пред сериозно изпитание.

Юлската концепция, която очерта новия български модел на социализма, и решенията на Националната партийна конференция са богати на идеи и пътища за преустройството у нас. Предстои ни да ги овладеем и да търсим нови средства за творческото им прилагане в практиката.

Какво е личното ми участие в преустройството?

Сега внимателно изучавам материалите и решенията на Националната партийна конференция и се опитвам да сравня новите постановки със старите, да направя изводи за практическата си работа като личност и партиен секретар. От позициите на новите изисквания виждам по-остро как на всяка крачка се срещам със старото мислене и действия на повечето комунисти и безпартийни. Административно-бюрократичната вехория все още е жива и е на въоръжение у много органи и личности.

Показателен е случаят миналата година с кварталната ни

Digitized by Google

градинка. Тя беше построена преди изборите на 8 юни 1986 г със средства на районния народен съвет и трудовото участие на населението. Това беше посрещнато като жест на народната власт и градинката скоро се изпълни с деца, майки с детски колички, възрастни мъже и жени. Обаче не изтече и година, когато радостта на съкварталците беше помрачена от намерението на архитектурното управление да построи на мястото на градинката паркинг. Започна се остра борба и оживена преписка с представителите на технократичния административен подход в работата. Ние, партийното бюро и кварталните активисти, поведохме борба и за радост нашият глас бе чут. С писмо председателят на изпълкома на Столичния народен съвет Стефан Нинов съобщи решението на съвета в полза на гражданите. Това оценихме като проява на преустройството. То дойде като лечебен балсам за съкварталците. Тяхната благодарност беше безкрайна.

Административно-бюрократичните методи проличаха и сега при прилагането на новия демократичен закон за изборите. Законът повелява да няма ограничение на броя на кандидатите за общински съветници, нито ограничение на тяхната възраст. Този демократизъм на закона обаче се натъкна на интересите и подхода на общинските ръководства, които изискват да се ограничи значително възрастовият показател и да се намалява броят на състезаващите се кандидати за народни съветници. Даже се предпочита да остане един кандидат, за да бъде сигурно избран.

Това противоречие, макар създадено по субективен път, доведе до сблъсъци. Например в първи избирателен район се настояваше непременно сред кандидатите да има работник, без да се отчита, че по отношение на населението в квартала работниците са едва 6—7 на сто. Ние се вслушахме и предложихме работник, обаче на събранието на обществеността беше отхвърлена и предложена друга кандидатура с юридическо образование. Като краен резултат в нашия квартал, където има четири избирателни района, демократизмът се наложи, като само в един от избирателните райони остана един кандидат. В два са по двама, а в един — трима.

В духа на изискванията за активизиране на трудещите се първичната партийна организация в квартала провежда активна обществено-политическа дейност. Нашата цел е най-напред партийните членове да дадат пример с дейното си участие в подобряване на благоустрояването на квартала. Болшинството комунисти се активизираха в хигиенизирането, отзовават се на различни политически и стопански задачи. Авторитетът на организацията ни, която включва в състава си над 205 членове и работи с 350 работещи комунисти, които живеят на територията на квартала, се наложи като авторитетен политически ръководител, сплотява населението около политиката на БКП, упражнява непосредствено политическо ръководство над масовите организации.

И въпреки това има 10—15 комунисти, които не отчитат редовно членския си внос, други към 30—40 не присъствуват редовно на събрания. Има и комунисти, които гледат на партийните си задължения по Устава и на поръченията си като на допълнителна тежест и не се залавят с желание за тяхното изпълнение или отказват да ги поемат. Големи трудности срещаме с носене-

Digitized by Google

то на дежурства по линията на доброволния отряд на трудещите се. Всичко това наложи партийното бюро да анализира състоянието на партийната дисциплина в първичната партийна организация. Обяснихме на комунистите, че преустройството на пенсионерите се състои именно в това — с желание да приемат и с вдъхновение да изпълняват партийните поръчения и задълженията по Устава, да усъвършенстваме вътрешнопартийния живот на организацията, другарството и взаимното уважение, да съдействуваме с личния си пример на младите активно да се включат в процеса на преустройството. Но аз като секретар често се замислям: не е ли редно да се повишат изискванията за членство в партията и по-лесно да се освобождаваме от хора, които не се числят реално в авангарда на обществото?

В резултат на тази позиция на партийното бюро имаме положителни резултати в квартала. Въз основа на постановките на Националната партийна конференция и на изборите се чувствуват оживление и значителен политически подем, подобри се положителното отношение към партийните поръчения и партийната дисциплина. Доброволният отряд започна да функционира пълноправно — от всичко 20 дежурства на месец се изпълняват 18 срещу 10—12 преди.

Като партиен секретар се стремя да усъвършенствувам стила си на работа и ръководство в съответствие с изискванията на Юлската концепция на партията, като обръщам внимание преди всичко на качествената страна на моята разнообразна дейност особено на подготовката на заседанията на партийното бюро и на събранията на партийната организация, на засилване политическия характер на партийното ръководство над масовите организации. Разнообразих връзките си с отделни комунисти и безпартийни, следя неотклонно за изпълнение на взетите партийни решения. Повече нямам затруднения при поставяне на партийните поръчения, тъй като другарите ги приемат и изпълняват.

Имам условия да се включа в преустройството. Особено сега при разрастващата се гласност в нашето общество. Нищо не ме притеснява освен старите навици и привички на хората в квартала, а също така и някои порядки в нашето общество, които според комунистите, с които беседвам почти всеки ден, не са поставени на прицела на преустройството.

Какво у нас трябва да се промени?

Много неща започнаха да се променят особено от миналата година насам. Но промените още не са главното. Тепърва навлизаме в решителната битка за претворяване идеите на конгреса, на Юлския пленум и Националната партийна конференция за овладяване системата на самоуправлението, за качествено изменение на нашия живот. Едновременно с дълбоките промени на икономиката и обществените отношения този процес трябва непременно да се съпътствува с най-строга, безкомпромисна борба срещу отрицателните явления. Присвояванията от народното благо, корупцията, фалшификациите и други са чужди на социализма по дух и тяхното преодоляване ще ускори нашето преустройство, решаването на новите въпроси. Налага се ние да възпитаваме народа в строго уважение и зачитане на социалистическата законност, което не е нищо друго освен зачитане волята на самия трудов народ. И това възпитание да не бъде само словесно,

Digitized by Google

но да бъде съпроводено и със строгото приложение на закона.

Колкото се отнася до корупцията, В. И. Ленин беше я определил като политическо понятие — корупция означава контрареволюция, за която според него трябва да се разстрелва. И действително извършваме нова революция, в която няма място съжителството с корупцията. Те са несъвместими. Не сме ли още либерални към това явление? Този либерализъм намалява вярата на хората в действителното преустройство.

Много комунисти в нашата партийна организация смятат, че е време да изгоним от нашите редове отрицателното явление „мой човек", което беше се разгоряло в условията на стария модел на социализма, а и сега не е загаснало. Това явление пропуква и най-принципната обвивка на редица конкурсни комисии и административни ръководства под напора на безпринципния субективизъм и нанася огромни морални щети на трудовите хора, на тяхното комунистическо възпитание. Ленинските кадрови принципи трябва час по-скоро да заемат своето достойно място в кадровата политика без оглед на служебно положение или номенклатура.

Друго, което трябва да се направи — да се изкарат на „бял свят" апартаментите, безпринципно раздадени и затворени за внуци и правнуци или за да се дават под свободен наем и да се раздадат отново, за да се облекчи острият социален проблем за жилища на трудещите се. Неморално е, когато в социалистическото общество има трудови хора, които живеят по таваните и мазетата, да се злоупотребява най-безцеремонно с жилищния фонд. Тук трябва да се направи нещо по-решително за осигуряване на жилища за младите семейства.

На ръководителите и на всеки, който нарушава законите, да се търси строга отговорност и да не се щади авторитетът. Това само ще облекчи нас в контактите ни с хората. Необходимо е личният пример на комунистите, особено на отговорните другари, да се издигне на най-голяма висота, тъй като е най-силно въздействуващ върху съзнанието и възпитанието на народа ни, върху неговото активизиране. Ето всичко това е най-важното в преустройството.

Digitized by Google

ГЛАСНОСТТА В КОНТРОЛНО-РЕВИЗИОННАТА ДЕЙНОСТ НА ПАРТИЯТА

КОНТРОЛНА И РЕВИЗИОННА ДЕЙНОСТ

НИКОЛАЙ КОЛЕВ

Засилването на гласността в контролно-ревизионната дейност е неразделна част от обновителните процеси в партията и обществото. То е израз на демократизацията на вътрешнопартийния живот.

След Тринадесетия партиен конгрес контролно-ревизионната работа по-непосредствено се свързва със стратегическите задачи на партийната политика. Повишават се критериите за оценка на постиженията и неуспехите в практическата работа. Разширява се предметът на контрола. Но това е само началото. Същинското преустройство предстои. То ще придаде необходимата сила на контрола от долу. Ще се открият и утвърдят политическите функции в дейността на контролно-ревизионните и ревизионните комисии. И в условията на самоуправлението на трудовите колективи и териториалните общности специализираният партиен контрол ще се насочи изключително към отделния комунист на ръководна или изпълнителска длъжност — как той работи за провеждане на партийната политика.

В процеса на преустройството ще се засилва гласността. Тя ще му влива нови сили, ще го импулсира, ще му осигурява подкрепата от долу. А и самата гласност ще се изявява в нови и нови форми, ще се утвърждава като оръжие на контрола. Юлският и Ноемврийският (1987 г.) пленум на ЦК на БКП, а също и Националната партийна конференция подчертаха категорично тази необходимост, създадоха атмосфера и показаха пример за най-широка гласност.

Контролно-ревизионната дейност на партията се отличава от общопартийния контрол преди всичко със своята персонална насоченост и санкциониращо въздействие. Това обуславя наличието на

СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ НА ГЛАСНОСТТА В КОНТРОЛНО-РЕВИЗИОННАТА РАБОТА

Чрез гласността се правят достояние на обществеността факти, събития и явления, в които участвува отделният комунист. Нещо повече! Най-често неговото участие се разглежда през призмата на нарушения на партийните норми и отклонения от партийните принципи. Ето защо съобщенията за нарушенията на даден комунист се превръщат в тема на деня, предизвикват силна обществена реакция. Комунистът, чинто нарушения и наложените санкции се разгласяват, става обект на обществено порицание. Обяснимо е, че това се понася от него болезнено, че понякога нанася дълбоки душевни рани и изважда от психическо равновесие наказания за дълго време. От-

Digitized by Google

тук произтича една от най-съществените особености на гласността — необходимостта от **най-точно, обективно и дълбоко аргументирано представяне на нарушенията и на мотивите за степента на наказанията.** Важно изискване е да проличи грижата за човека, за комуниста, да не се допусне унижаване на неговото достойнство, опозоряването му. Особено внимание е нужно, когато става дума за грешки и нарушения, допуснати в рискови ситуации, за прояви на случайно стечение на обстоятелствата или пък когато се засягат дълбоко интимни страни на човека.

Друга важна особеност на гласността в контролно-ревизионната дейност е свързана с обстоятелството, че решенията, които се публикуват, **съдържат в определена степен и оценки за работата на партийни органи.** Вярно е, че колективните партийни органи не са непосредствено обект на контролно-ревизионната дейност. Но когато се търсят причините за персоналните грешки и нарушения на комунистите, твърде често те се откриват в лошия стил и организация на работа на колективните органи, в съществуващите деформации, които тласкат към лични нарушения.

По силата на механизмите на формиране на социалната психика съобщенията за резултатите от контрола и за наложените наказания се приемат като сензационни новини. Те се разпространяват с изключителна бързина, предизвикват силна обществена реакция. Тази особеност може да има положително значение само когато **гласността задоволява не обикновеното човешко любопитство, а преди всичко сериозни обществени и лични потребности от информация за характера, причините и разновидностите на нарушенията на партийните норми и партийния морал.** Необходимо е не просто да се съобщават фактите на нарушенията и наложените санкции за тях, а да се разкрива тяхната същност, да се търсят техните корени, да се характеризира тяхното развитие, социални връзки и отражения. Много съществено е да се обосновава степента на наказанието, неговото съответствие на вината.

Максимална гласност — това е повикът днес. Гласност без ограничения, гласност, в която няма поза, лицемерие, кокетство. Гласност еднаква за всички, без оглед на рангове и минали заслуги. В контролно-ревизионната работа тези характеристики все повече се утвърждават и обогатяват в процеса на творческите търсения. В същото време именно в тази област на партийната работа дълбок смисъл имат думите на др. Тодор Живков във встъпителното му слово на Юлския (1987 г.) пленум на ЦК на БКП, че обществената гласност не може да бъде субективно огледало на критериите на онези, които не се ориентират правилно в диалектиката на „голямата" и „малката правда" в живота. Гласността трябва да бъде проникната от партийна принципност, от стремеж да се поправят нещата, да се насочат в правилно русло, а не да подхранва нездрави и незрели тенденции, да разгаря стихията, да служи на чужди интереси.

Оттук и

ДВОЯКАТА ПРИРОДА НА ГЛАСНОСТТА

която се проявява в контролната дейност.

Гласността е градивна сила, която действува чрез убеждението и примера. Когато е про-

Digitized by Google

никната от съвременни политически идеи и принципи, тя формира ново политическо съзнание и морални ценности, укрепва духа на хората. Тя е способна да ги мобилизира, да ги обединява, да ги подтиква към творчество, да ги води напред.

Но гласността може и да руши, да действува пагубно върху съзнанието, да убива вярата, да демобилизира. И то не само когато служи на чужди класови интереси, а и когато е пропита от догматично мислене и непрекъснато приспява познати стереотипи. Тогава гласността утвърждава застой, дърпа назад.

Двойствената природа на гласността се проявява и в контрола. Гласността може да играе превантивна роля само когато се основава на принципа на убеждението, само когато със силата на убеждението разкрива отрицателните последствия от едно нарушение или дълбоката пропаст на едно морално падение.

Сравнително рядко в партийния печат се появяват публикации, които чрез използване на отрицателния пример да утвърждават положителни морални стойности. А контролно-ревизионната практика съдържа много такива примери. Те в една или друга степен са проучени, по тях са приети решения, а след решенията обикновено настъпват и определени изменения. Просто: готов материал за разсъждения, за обобщения и изводи.

Фактите придават сила на гласността при условие, че не се използват самоцелно. В. И. Ленин предупреждава за опасността да се направят погрешни изводи от отделно взетия факт. Ако в публикацията на едно решение или при разясняването му в партийната организация се ограничим с коментара на един или няколко факта, можем да останем неразбрани. И обратно, отделните факти могат да бъдат добър повод за сериозни разговори, когато се поставят върху плоскостта на големи идеи и на важни актуални задачи. На събрание на първичната партийна организация при стопанско-енергийното предприятие „Водно стопанство" — Пловдив за запознаване с решението на Бюрото на Централната контролно-ревизионна комисия на БКП по повод на наложено наказание на член от организацията поставените от комунистите въпроси допълниха и обогатиха мотивите за взетото решение. Те докоснаха важни идейни позиции и нравствени ценности, откриха съществени страни от съдържанието на основополагащи принципи, станаха повод за критично вглеждане в собствената работа. По такъв начин събранието изигра ролята на идеологическа и политическа школа за всички присъствуващи.

Контролът не само бичува недостатъците. **Той открива кълновете на новото, на положителното, помага за очистването им от плевели.** Гласността е призвана да помага за това.

ФОРМИ НА ГЛАСНОСТТА

Става дума за формите, чрез които достигат до комунистите и до цялата общественост резултатите от контрола. Кои са те? Има ли някаква специфика в тяхното прилагане? Тези въпроси се пораждат от активния стремеж към разширяване на демократизма в контролно-ревизионната дейност, към все по-активно участие на комунистите и обществеността в осъществяване на контрола.

По традиция за резултатите от всяка проверка на контролно-ревизионните органи, а съ-

Digitized by Google

що така и за решенията по персоналните дела на комунистите **се информират първичните партийни организации.** Това е изява на гласността. Чрез тази форма оценките, изводите и решенията още веднъж се поставят на обществена проверка, и то при хората, които най-добре познават конкретната ситуация и условията, в които са станали възможни допуснатите грешки, слабости и провинения. В последно време се разширява практиката контролно-ревизионните и ревизионните комисии да информират за своите констатации и изводи съответните партийни комитети и организации, за да вземат те решения. Тази практика повишава отговорността на членовете на изборните ръководни органи и на партийните организации към собствената работа, засилва у тях самоконтрола. През последните две години общинската контролно-ревизионна комисия във Варна е предоставила на 187 първични партийни организации да вземат решения по сигнали и констатации от проверки за нарушения на комунисти. При 32,1 на сто от случаите партийните организации са наложили наказания и при 39,6 на сто са приложили други мерки за партийно въздействие.

Публикациите на резултатите от контрола са все още рядкост в партийния печат. Но и при това положение може да се забележи търсене на различни форми — от лаконичното съобщение до обширната кореспонденция. Безспорно какво и как ще се пише зависи от обществената значимост на случая, на проблемите, които той поражда.

От сполучливия избор на формата пряко зависи ефектът на гласността. **Максимална гласност не означава непрекъснато и тревожно биене на камбаните, нито пък търсене на сензации.** Най-важното е чрез гласността да се разкриват тенденциите в хода на развитието, да се довежда до хората истината по онези проблеми, които дълбоко ги вълнуват. В този смисъл „разкритията" на контролно-ревизионните органи и техните санкции ще имат толкова по-силен ефект чрез гласността, колкото по-непосредствено са свързани с главните задачи, които партията и обществото решават. В зависимост от характера на отделния случай, от неговото разпространение, от неговите възможности да влияе върху по-тесни или по-широки обществени кръгове следва да се определят начинът и пътищата, по които той да стане достояние на хората. Положителен опит е натрупала в това направление общинската контролно-ревизионна комисия на БКП в Пловдив. По материали, предоставени от комисията във в. „Отечествен глас", са поместени публикации, в които се поставят на обществена оценка важни въпроси на партийната и обществената работа. Председателят на общинската контролно-ревизионна комисия Благой Яиков в специална статия разглежда проблеми на състава на общинската партийна организация и на работата за осигуряване на младо попълнение на партийните редици. За едно свое решение, взето по повод на възникнал конфликт в поделение на комбината „Електроапаратурни заводи", комисията информира целия колектив, което е посрещнато със задоволство. Все по-често във връзка с приети решения по конкретни нарушения бюрото на комисията отправя препоръки към съответните компетентни органи за предприемане на мерки. В ре-

Digitized by Google

дица случаи се дава гласност на тези препоръки пред обществеността.

В процеса на демократизация на партийния и обществения живот обогатяването на формите на гласността ще съдействува за заснлване на контрола от долу. А това е най-сигурната гаранция за неговата резултатност.

КОЙ Е ПРОТИВ ГЛАСНОСТТА?

Какво пречи тя да се изяви? Има ли противодействуващи сили? Никой сега не действува чрез забрани, не поставя табу, не упражнява натиск. Ако има такива случаи, то те са изключения. Това не означава обаче, че няма пречки и противодействие. Но в процеса на демократизацня то приема други форми — по-изтънчени.

Срещу гласността в контролно-ревизионната дейност и в други области на партийната работа действуват старото мислене и подходи. Трудно се преодолява разбирането за тази сфера като затворена за общественото мнение. Има кадри, които се страхуват от гласността, защото тя не само предполага критика на слабостите у другите, но и изисква и признаване на собствените недостатъци. Сериозна грижа е криворазбраната грижа за авторитета, за съхранение на достигнатото обществено положение.

Явното или тайното покровителство при търсене на отговорност също действува против гласността. Самостоятелността на контролно-ревизионните органи невинаги е бариера срещу вмешателството. Под благовидния предлог да се опази честта и достойнството на някого се дават препоръки да не се „разшумява" около случая. Понякога това се прави с високомерен тон, от позициите на високостоящ пост.

В практиката на контролно-ревизионните комисии се срещат и т. нар. **самоограничения за гласността,** продиктувани от не дотам „изпипани" проучвания и решения или от определени субективни подбуди. В тези случаи е забележим стремежът да се приключи разследването с налагане на минимални наказания, за които се съобщава писмено само в първичните партийни организации. Криворазбраният, дължащ се на некомпетентност и зле свършена работа либерализъм, се връща обаче като бумеранг и рушн авторитета на контролно-ревизионните комисии.

Когато се информират комунистите и обществеността за решения на контролно-ревизионните органи на партията, това трябва да се прави с убедителни мотиви, със силата на доказателствата. Полуистината, увъртанията, позоваванията на авторитетността на решенията не само не помага, но поставя под съмнение основанията на взетите решения.

* * *

За да се утвърждава гласността, за да се разбиват чрез нея бариерите срещу демократизацията в живота на партията, е необходимо все по-дълбоко, все по-силно тя да се прониква от истината, да служи на истината. Това е и голямата цел, съкровената същност на контролно-ревизионната дейност — да се бори за истината, да воюва за тържеството на партийната правда.

Digitized by Google

МЕСТНИТЕ ПАРТИЙНИ ОРГАНИ И ДЕМОКРАТИЗАЦИЯТА

Проф. КИРИЛ ИВАНОВ

Априлският пленум на Централния комитет на партията от 1956 г. влезе в историята й главно със създаването на условия за пълно възстановяване и по-нататъшно развитие и обогатяване на ленинските принципи и норми на партиен живот, на нейните демократически традиции. Като продължи този курс, Трниадесетият конгрес постави задачата да се разшири и задълбочи вътрешнопартийната демокрация. Тази задача придобива още по-голяма значимост и актуалност с документите на Юлския пленум на ЦК на БКП през 1987 г., в които бе обоснован нов модел на ръководната роля на партията. Пленумът определи като една от основните предпоставки за неговото осъществяване укрепването и развитието на вътрешнопартийната демокрацня.

Процесът на развитието на вътрешиопартийната демокрация, на колективността, критиката и самокритиката е сложен и многоаспектен, ио ние разглеждаме само **иякои актуални и нерешени проблеми в живота и дейността на местните партийни органи.**

Юлският пленум изисква ръководната роля на партията да се реализира преди всичко чрез кадрите н комунистите. Осъществяването на научно-техническата революция записва в съвременната социална характеристика на комуниста качества, чието формиране и изява не се постигат без действителна вътрешнопартийна демокрация — творчество, новаторство, предприемчивост в труда и в изпълнението на конкретни партийни поръчения, високо чувство за отговорност и дисциплина.

Авангардната роля, активността на комунистите сега става решаващ фактор за осъществяване партийното ръководство на самоуправлението на трудовите колективи и обществените организации. Тя сега е особено необходнма, за да може да се утвърждават и да се развиват трудовите колективн като самоуправляващи се и да бъдат действнтелни стопанн на социалистическата собственост.

РАЗШИРЯВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА ПРИ ФОРМИРАНЕ СЪСТАВА НА ПАРТИЙННТЕ КОМИТЕТИ

Важна предпоставка за осъществяване на вътрешнопартийната демокрация е в партийннте органи да се избират комунисти, които се ползват с доверието на партийннте членове. Такава е н целта на новите положения в инструкцията на Централния комитет за произвеждане на избори за ръководни партийни ор-

Digitized by Google

гани. Подготовката за бъдещия им състав започва преди провеждането на отчетно-изборните събрания и конференции, като се избират упълномощени комунисти и упълномощени делегати. Те проучват предлаганите от партийните комитети комунисти в бъдещия състав на партийния орган, отчитат общественото мнение. По-широката гласност при формирането на партийния комитет е необходимо условие за неговия сполучлив качествен състав.

Гласността е неотменим принцип за действителен демократизъм при избирането на ръководните органи. Той се реализира, когато участниците в избора вземат съзнателно отношение към предлаганите кандидатури и могат свободно да изразят отношението си към тях.

В съветския и нашия печат се правят и нови предложения — да се осигурява действително тайно гласуване, като то става в закрито място, а не пред очите на всички присъствуващи, срещу всяка кандидатура да има графи с „да" и „не", за да се премахне механичното пускане на бюлетините в кутията, да се издига повече от една кандидатура и др. Всички тези предложения се правят въз основа на практиката и не бива без обсъждане да се отхвърлят.

Друг проблем във връзка с формирането на ръководните органи е **преодоляването на едностранчивия подход при определяне персоналния състав на комитета.** Като правило партийните комитети предварително строго определят социалния, възрастовия, образователния, професионалния и пр. състав на комитета. Безспорно е, че при формирането му ще се отчитат различните групи от населението в състава на партията. Тяхното представителство дава възможност по-пълно да се отчитат специфичните им потребности и интереси. А това е най-съществената изява на партийните комитети като органи на политическо ръководство. Не може да не се отчита представителството на работническата класа в тях поради характера на партията и ролята на работническата класа в строителството на социализма. Но това не бива да довежда до механично, огледално отражение на социално-демографската структура на населението върху състава на партийните комитети. Защото в такива случаи неизбежно в тях се избират комунисти, които нямат необходимите качества да са техни членове.

Научният подход при формирането на състава на комитетите изисква комплексно да се преценяват всички страни на тези проблеми. Да се съблюдават уставните положения подборът, издигането, разпределението и използването на кадрите да стават по техните политически, делови и нравствени качества. Едностранчивостта, изразена в предварително строго определени проценти за различните социални групи, е противопоказна на научния подход.

Демокрацията в партията е свързана и със **спазването на принципа за обновяване и приемственост** при избора на партийните органи. Обновяването е закономерност в развитието на партията. Както всеки организъм се състои от отделни клетки, които постоянно се обновяват, така и в партията и нейните органи неизбежно се извършва подобен процес. Напълно нормално е да се заменят онези ръководни дейци, които поради старост или други причини са изгубили способността си да ръководят твор-

Digitized by Google

чески и по този начин въпреки желанието си пречат на развитието. Те следва да дават път на по-младите, на израстващите кадри, които имат повече сили и възможност да изпълняват новаторски и оперативно да движат въпросите, които животът поставя.

Системното обновяване открива широки възможности за постянен приток на нови кадри в партийното ръководство. Те носят опита на комунистите, на трудещите се, с които непосредствено са свързани. Обновяването улесява партийните организации навреме да се освобождават от онези ръководители, които не се съобразяват с волята на ръководения от тях колектив, загубили са чувството си за отговорност пред партията и народа. „В нашата социалистическа система — изтъква др. Тодор Живков — не бива да се допуска пожизнено заемане на определена ръководна длъжност от когото и да е, тъй като то не е в интерес на общественото развитие"[1]. В тази насока е и предложението, което бе направено на Националната партийна конференция (1988 г.) за въвеждането на мандатната система.

С промените в Устава на партията, които направи Осмият партиен конгрес през 1962 г., системното обновяване със запазване на приемственост стана норма на партийния живот. Поради това някои изказани мнения на научно-практически конференции, семинари, кръгли маси, а също и в печата, че не е задължително при всяко периодическо избиране на партийните органи да се извършват промени в състава им, противоречат на Устава.

Може да се дискутира за обновяването на бюрата на партийните комитети, които по отношение на комитетите са изпълнителни, но същевременно са и ръководни органи. Освен това може да има и ситуация, при която преди няколко месеца са станали промени в бюрото и ако се направят нови такива, може съществено да се намали приемствеността в ръководните органи. Нашето мнение е, че обновяването със запазване на приемственост засяга и бюрата, но то трябва да бъде съобразено с обстоятелството дали са станали промени през отчетния период. Общовалиден практически отговор на този въпрос следва да се даде в инструкцията на Централния комитет за произвеждане на избори на ръководни органи.

СПАЗВАНЕ НА ДЕМОКРАТИЧНИТЕ ПРИНЦИПИ В ОРГАНИЗАЦИЯТА НА РАБОТАТА

Много важна изява на демокрацията и колективността в живота и дейността на партийните комитети е **активността на членовете им.** Тя обаче не зависи само от личното желание на комунриста да бъде активен участник в заседанията, а също и в организацията за изпълнение решенията на комитета, чийто член е той. Нерядко тя е пряко следствие от **рационалната организация на работата на комитета.** При такава организация всички негови членове се включват в постоянни или временни целеви групи, вземат участие в проверки и подпомагане на партийните организации, предприемат се специални мерки за повишаване

[1] Т. Живков, За партийното строителство, Партиздат, С., 1978, т. 2, с. 245.

Digitized by Google

отговорността на членовете на комитета, на пленуми се обсъждат и оценяват активността, участието им в живота и дейността на комитета и на първичната организация, в която членуват.

Принципен въпрос в демократичната организация на работата на пленумите е осигуряването на широка гласност в нея. Става дума за гласност в подготовката и провеждането на заседанията, в изпълнението на взетите решения, информирането на членовете на комитета за взети решения и за дейността на бюрото. За тази цел най-често се използват средствата за масова информация, а също срещи на секретарите и членовете на бюрото с трудови колективи, участието им в партийни събрания, индивидуални разговори и т. н.

Тринадесетият конгрес утвърди гласността и публичността в партийната дейност като норма на партийния живот. Актуалността и значимостта им за по-нататъшното развитие на вътрешнопартийната демокрация властно изискват да се усъвършенстват досегашните форми за гласност и да се търсят и намират нови, да се използва положителният наш и чужд опит.

Дебело трябва да подчертаем, че действителна гласност имаме тогава, когато с пълен глас се казват не само успехите, но и всички слабости, недостатъци, конкретно да се назовават авторите им, да се казва цялата истина такава, каквато е тя.

Основен елемент в организацията на работата на комитетите е въпросът за подготовката на пленумите им. Няма място за спор, че е необходима предварителна и всестранна подготовка. Тя обхваща подбора на темата и проучването ѝ, написването на доклад и проект за решение, запознаване на участниците в пленума с материалите, които ще се обсъждат и пр. При конкретното решаване на тези проблеми през последните години наблюдаваме ясно изразена криворазбрана научност. Тя се изразява в увлечението на партийните комитети към съставянето на различни документи: прогнози, концепции, програми, основни положения, методики, насоки и др. Подготовката им е свързана със създаването на различни организационни форми, в които се включват голям брой хора и се правят продължителни проучвания. Те отнемат много време и усилия на партийните комитети. За критерий се взема главно броят на различните документи и проведените мероприятия. Проучванията и приемането на документите служат да се придаде външна, показна научност на дейността им.

С оглед да се ограничи книжността и значително да се намали времето за подготовка някои общински комитети провеждат пленуми без доклади. На тях се обсъждат добре подготвени проекти за решение. Общинските комитети следва да приемат конкретни решения, въз основа на които веднага да се пристъпи към изпълнението им. Да представляват конкретна директива за действие. Отбелязваме тази характеристика на решенията на общинските партийни комитети, защото много често на техни пленуми се приемат програми, насоки и пр., в които се поставят основни задачи за проучване, а броят на конкретните задачи, които предстоят да се решават, е малък.

Намаляването на организационните форми при подготовката на пленумите поражда противоречие. От една страна, е необходимо да се заангажират повече комунисти, в по-голяма степен

Digitized by Google

да се използва колективният ум, а, от друга страна, да не се създават излишни помощни органи. Въпросът е строго да се претегля, стриктно да се разпределя времето за подготовка и вземане на решение и времето за изпълнението им. С оглед именно на това съотношение, а то се определя и от характера на проблема, се решава и въпросът за необходимостта от броя на заангажираните комунисти и времето за изучаване на проблемите и за вземане на решения. Изпълнението на решенията е свързано с големи трудности. Често настъпват критични моменти, излизат непредвидени обстоятелства. Всичко това налага да се предвиди и резерв от време за отстраняването на непредвидени препятствия.

Да отделим внимание и на **„сценария"**, с който предварително се режисира провеждането на пленумите. Неговите дълбоки корени са само слабо разклатени. В стари и нови варианти все още нерядко го срещаме в партийната практика. Та нали и участници в дискусията, която преди година-две се разгърна на страниците на в. „Работническо дело", застанаха в негова защита. Заслужава да се спрем на изразеното мнение, че предварителните мерки са от организационен и технически характер, че с тях се цели да се определят за изказване онези комунисти или безпартийни, които са най-компетентни по проблемите, които разглежда пленумът. При това не се ограничава правото за изказване на останалите присъствуващи. Не се лишават от право тези, на които им се предлагат теми, по които да се изкажат, да вземат отношение и по други въпроси. Това се прави с цел да се даде възможност компетентно и от всички страни да се разгледат проблемите и да се спестява време на заседанията.

Тази позиция на пръв поглед изглежда обоснована. Но както е известно, за да стигнем до истината, не са достатъчни само логически разсъждения, а трябва да се преценява и самата практика. Последната съвсем ясно показва, че при утвърждаването на този подход за провеждане на пленумите по сценарий неизбежно у членовете на комитета се утвърждава убеждението, че те не са зачетени, че тяхното мнение не представлява интерес за партийния комитет, че то е, така да се каже, с по-ниско качество.

Подценява се също така и мъдростта на народа, щом се дава думата за изказване само на специалисти. Забравя се, че и най-добрият специалист може да не вижда някои страни на проблема, а обикновеният, редови труженик да ги забележи. Практиката показва, че при сценарий комунистите, които не са определени да се изкажат, отиват на пленумите, за да присъствуват само в качеството си на количество. Доколко това е залегнало в съзнанието на комунистите, се потвърждава и от факта, че пленумите на партийни комитети, които разглеждаха дейността си за определен период и отхвърлиха сценариите, преминаха оживено, активно, резултатно.

Във връзка с оправдаването на сценария като средство за постигането на по-голяма целенасоченост и ефективност в изказванията не можем да не отбележим и следното. На какво основание секретар на комитета ще определя кой от членовете му по какъв въпрос да се изкаже? Партийният комитет е ръководният орган на съответната партийна организация между конференциите и принципно неправилно е на някои членове да се предписва по какво да се изказват, а да не говорим как да се изказват.

Digitized by Google

В Съветския съюз от няколко години много остро се осъждат случаите, когато се провеждат пленуми със сценарии. Допуска се обаче във връзка с подготовката им с цел да се активизират някои активисти или да споделят интересен опит да им се предложи да направят изказване на заседанието на комитета, но в никакъв случай да не се стига до предварително режисиране на цялата работа на колективния орган.

Не е решен в практиката и въпросът за **пълното разграничаване на правомощията на партийните комитети и техните бюра.** Като ръководни органи партийните комитети обсъждат и вземат решения по най-важните проблеми, свързани с живота и дейността на партийните организации. Съвсем правилно пленумите обсъждат и вземат решения по най-важните въпроси за развитието на съответната административно-териториална единица. Не така стои обаче въпросът с проблемите за подбора, издигането и използването на кадрите. Като израз на силно подценяване на комитетите можем да отчетем факта, че в много от приетите системи за работа с кадрите няма номенклатурни кадри към комитетите. Иначе не може да се прецени и текстът в правилника за организация на работата на бюрата, който дава право на бюрото да назначава всички политически сътрудници в комитета. Лишаването на пленумите от възможността да решават най-важните кадрови въпроси за съответната организация значително намалява ролята им като органи, които ръководят цялата дейност на организациите между конференциите или събранията.

Безспорна изява на ръководната роля на пленумите, по-високото им йерархично равнище в сравнение с бюрата е практиката на тях да се обсъжда дейността на бюрото, на секретарите му и другите негови членове. Положително трябва да се прецени проведеният през миналата година пленум на окръжния комитет на партията в Бургас, който изслушва отчет на секретаря на окръжния комитет за качеството и ефективното изпълнение на плана за строителството в окръга. Отчетът е лична равносметка, а не на органа или ведомството, в което комунистът работи. Разбира се, при всички случаи равносметката се прави от съвременни позиции. На дело се реализира принципното положение за органическото единство на колективността с личната отговорност, на демокрацията с централизма. В. И. Ленин, който е последователен привърженик и защитник на колективността, подчертава, че при всички случаи тя трябва да се придружава от най-тясно установяване личната отговорност на всяко лице за точно определена работа. Неговите са думите: „Безотговорността, прикривана с позоваване на колективността, е най-опасното зло".

„Ние сме, посочва др. Тодор Живков, за действена и целенасочена колективност, която съчетава в себе си широкия размах с оперативността и деловитостта, целеустремеността с конкретността, високата отговорност с максималната инициативност в работата и ръководството. Такава колективност, от една страна, ще повишава ролята на партийния орган като цяло, неговата целенасоченост, оперативност и инициативност, а, от друга страна, ще подтиква секретарите на окръжните партийни комитети, секретарите на общинските партийни комитети и изобщо ръководните дейци да не се скованат, а бързо да придвижват и решават

Digitized by Google

задачите."[2] Повишаването на активността на изборните активисти в живота и дейността на партийните органи изисква да се засилва търсенето на лична отговорност към всеки от тях. Високото чувство за отговорност превръща дисциплината в самодисциплина.

Принципно значение има и въпросът за ръководството на пленарните заседания. Като се ръководим от ролята на пленумите, нашето мнение е, че на всяко заседание следва да се избира ръководство. Бюрото има ръководни функции за времето между пленумите на комитета. И за да се подчертае, че пленумът е ръководен орган от по-високо равнище, е необходимо той сам да определя ръководството на заседанието си. Такава е практиката, както добре е известно, при провеждането на събранията на първичната партийна организация. Нейното бюро и бюрото на комитета като цяло или отделни негови членове могат да бъдат ръководство на събранието или пленума при положение, че те бъдат избрани.

Може някому да се стори, че това е твърде маловажен въпрос и даже не заслужава да се спираме на него. Но защо тогава всички сме съгласни, че не бюрото на първичната организация, а избраните в ръководството комунисти осъществяват ръководството на събранието? С избирането на редови, така да се каже, членове на комитета не само се подчертава йерархичното му равнище, но и се повишава тяхното чувство за съпричастност, за отговорност за състоянието или за неговата работа.

Принизява се ролята на комитета и най-вече на отделните му членове в случаите, когато те са прикрепени към отделна партийна организация и отговарят за състоянието и дейността ѝ. Тази практика затваря члена на ръководния орган в тесните рамки на отделна партийна, стопанска или друга структура. Той съсредоточава вниманието и усилията си изключително върху отделен обект, тъй като носи отговорност за неговото състояние и не може да се почувствува отговорен за работата на комитета. Но този въпрос има и друга страна. Неминуемо в такива случаи се намалява отговорността на ръководствата на различни структури, към които са прикрепени членове на местните партийни комитети. Разбира се, временно може да се възложи поръчение на член на комитета да подпомага ръководството на партийна или друга организация. Но повтаряме, не и широко да се използват упълномощените членове на комитета. В съветския печат през последните години твърде остро се осъжда практиката на прикрепване.

Новият модел на ръководната роля на партията поставя някои нови въпроси относно провеждането на **съвместни пленуми на партийните комитети с други органи и организации.** Те намаляват възможността на партийните комитети да контролират другите органи, с които се организират съвместни форуми. В известна степен се нивелира ролята им с тези на другите органи и организации. Това пречи на правилното разграничаване на техните функции. Юлският пленум на Централния комитет на партията изисква плановете за работа на самоуправляващите се организации да се различават от тези на партийните комитети. Освен това съвместните заседания с народните съвети неизбежно

[2] Т. Живков, За партийното строителство, т. 2, с. 60.

Digitized by Google

придават в една или друга степен административен характер на дейността на партийните комитети. А същественото в новия модел на ръководната роля на партията е нейната дейност да бъде освободена напълно от каквото и да било администриране.

Няма съмнение, че конкретизирането на новия модел на ръководната роля на партията поставя и ще поставя редица нови проблеми — и за съдържанието на основните идеи и основните принципи на партията, и за механизмите за осъществяването ѝ. От първостепенно значение е правилно да се разбират и прилагат те от местните партийни комитети. Техният стил и методи на работа оказват непосредствено въздействие върху състоянието и дейността на първичните партийни организации, а по-нататъшното осъществяване и издигане на ръководната роля на партията ще става преди всичко чрез повишаване ролята и дееспособността на първичните организации и на комунистите.

Широкото демократизиране на партийния живот, което съответствува на стратегията за нов качествен растеж и за утвърждаване на ефективното функциониране на самоуправлението на обществото, е процес на сблъсък с редица негодни вече стереотипи в мисленето и практиката на всички равнища на организационната структура на партията. Укрепването и по-нататъшното развитие на вътрешнопартийната демокрация е задача на всички органи и организации, на всеки комунист. Широко популярната сентенция, че всяко правило има изключение, в случая е без стойност.

„Партийните органи да създават **атмосфера на творчество, висока компетентност и деловитост в работата.** В тяхната разностранна дейност активно да участвуват всички членове на изборния орган, както и изявени специалисти в различните области. Решително да се преодоляват проявите на администриране и заседателщина, на бюрократизъм и парадност, на увлечения по самоцелни планове, програми и мероприятия. Да се укрепват връзките с първичните партийни организации и трудовите колективи, да се създават условия и да се помага на място за разгръщане на тяхната дейност в съответствие с принципите на самоуправлението."

Из „Решение на Националната конференция на БКП"

Digitized by Google

ШКОЛА ЗА ПАРТИЙНИЯ РЕЗЕРВ

ВЪТРЕШНОПАРТИЙНАТА ДЕМОКРАЦИЯ И АКТИВНОСТТА НА КОМУНИСТИТЕ

ИВАН ВЛАДИМИРОВ

Развитието на обществото днес протича под знака на преустройството. Активен фактор и ударна сила в него е Българската комунистическа партия. Тази нейна позиция определя потребността от дълбоко обновление на собствената ѝ дейност. Това обновление вече е в ход. Негови важни направления са засилването на вътрешнопартийната демокрация и повишаването на активността на комунистите. Не случайно в решенията на Националната партийна конференция се поставя изискването „да се развива и разширява вътрешнопартийната демокрация в партийните организации и в партийните органи"[1].

Вътрешнопартийната демокрация е една от основните качествени характеристики на комунистическата партия. Най-общо тя може да се определи като равноправно и с равна отговорност участие на комунистите във формирането и осъществяването на политиката на партията, чрез което се осигурява нейното развитие като самоуправляваща се, самодейна човешка общност. Съдържанието на вътрешнопартийната демокрация е изяснено по-обстойно от В. И. Ленин. Той пише: „Това значи, че всички работи на партията се извършват пряко или чрез представители от всички членове на партията, при равни права и без каквото и да било изключение; при това всички длъжностни лица, всички ръководещи колегии, всички партийни органи са избрани, контролирани, сменяеми"[2].

Демократичният характер на вътрешнопартийния живот и на вътрешнопартийните отношения е обусловен от самата същност на комунистическата партия като организация на най-съзнателната, най-просветената и най-организираната част от работническата класа, от целия народ. Комунистическата партия има дълбоко демократичен характер не само когато е управляваща, но и през етапа на борбата ѝ за завземането на политическата власт. Естествено формите за реализиране на демократическите принципи са различни, но съдържанието им е едно и също — участие на всички комунисти в многостранната дейност на партията.

Това обаче не означава, че съдържанието на вътрешнопартийната демокрация остава неизменно, един път завинаги дадено. В хода на историческото развитие се променят условията за работа на партията, конкретните ѝ задачи. Променят се, обогатяват

[1] Решение на Националната конференция на БКП за преустройството и по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, С., 1988, с. 26.

[2] В. И. Ленин, Съчинения, т. 14, с. 235—236.

Digitized by Google

се и съдържанието на вътрешнопартийната демокрация, нейните елементи. Най-съществената страна на промените сега е преходът от власт „от името“ и „по пълномощие“ на комунистите към власт чрез комунистите, чрез първичните партийни организации. Такава задача беше поставена в решенията на Националната партийна конференция. Тя произтича от характера на преустройството в целокупното ни обществено развитие, от осъществяващия се на съвременния етап преход от власт от името и по пълномощие на народа във власт чрез самия народ.

Между вътрешнопартийната демокрация и вътрешнопартийните отношения съществуват тясна връзка и взаимна зависимост. Основните елементи на вътрешнопартийната демокрация: равноправие и равна отговорност на комунистите, колективност, изборност на ръководните органи и подотчетност пред техните избиратели, гласност, автономност на низовите звена за решаване на местните проблеми в рамките на партийната политика, свобода на обсъждането и на критиката, системно обновление и приемственост в партийното ръководство и т.н. се проявяват чрез и във вътрешнопартийните отношения. От друга страна, самите вътрешнопартийни отношения могат да се развиват и усъвършенстват успешно върху широка демократична основа. Стесняването на демокрацията, бюрократизирането на вътрешнопартийния живот неизбежно деформират вътрешнопартийните отношения, отдалечават ни от тяхната дълбока същност на отношения на политическия авангард на работническата класа и всички трудещи се. Посочената по-горе взаимовръзка не означава обаче тъждественост на изразяваните с тези две понятия процеси и явления. Между тях има и съществени отличия. Ако използваме понятията на марксистко-ленинската философия за съдържание и форма, може да определим вътрешнопартийната демокрация като съдържание, а вътрешнопартийните отношения — като форма на партийния живот и дейност.

Вътрешнопартийната демокрация, разглеждана самостоятелно, извън връзките ѝ с другите страни на партийния живот и дейност, има свое съдържание, проявява се в определени форми. Съдържанието ѝ е разкрито и обосновано в трудовете на В. И. Ленин, в цитираната по-горе негова мисъл. Нека разгледаме в какви по-важни форми се проявяват основните елементи от съдържанието на вътрешнопартийната демокрация.

Един от водещите елементи е **колективността.** Тя е утвърдена нормативно от Устава на Българската комунистическа партия, член 22: „Висш принцип на партийното ръководство е колективността.

Култът към личността и свързаните с него нарушения на колективността и вътрешнопартийната демокрация са несъвместими с ленинските норми на партиен живот и принципи на ръководство.“[3]

Колективността се реализира чрез равноправно участие на всички членове на партийната организация или на ръководния партиен орган в подготовката и в обсъждането на въпросите, приемане на решения с мнозинство на гласовете на членовете на

[3] Устав на БКП. С., 1986, с. 36.

Digitized by Google

съответния партиен орган (организация) или на гласовете на присъствуващите комунисти на събранието, конференцията, заседанието. Засилването на колективността е свързано с **повишаване културата на дискусиите**, с възпитаване на кадрите в дух на другарство и взаимно уважение, в умение да изслушват мнения, противоположни на техните, да извличат от тях рационалната, разумната част, да коригират собственото си мнение, когато в хода на дискусията се убедят, че то не е най-правилното, не отразява най-пълно проблемите и изискванията на живота. Сега, когато партията е призвана да създава образци на самоуправление за другите човешки общности, е особено потребно да се преодолява постепенно, но решително формалната колективност, да се създават условия комунистите реално да участвуват в подготовката, обсъждането и решаването на въпросите. **Колективността обаче не означава анонимност, размиване на отговорността.** Тя, както е отбелязано в Устава, не освобождава дейците от лична отговорност за възложената им работа.[4] Реална колективност съществува само там, където едновременно с увеличаването на правата се издигне отговорността и се засилват задълженията.

Така стигаме до другия важен елемент на вътрешнопартийната демокрация — **равенство на правата, задълженията и отговорностите на всички комунисти.** Този принцип също е изграден в уставна норма: „В партията всички членове са равноправни; не се допускат никакви привилегии или ограничения, основани на длъжност, минало, заслуга, образование"[5].

Партийното равноправие има много форми на проявление: право на всекиго да избира и да бъде избиран в ръководни и помощни органи; несъобразяване с рангове при подреждане на комунистите за участие в дискусиите на събрания, заседания, конференции; определяне на регламент за изказванията и т. н. Практиката показва, че когато се наруши принципът на равноправието, се създават условия йерархични служебни и длъжностни отношения и зависимости да се пренасят във вътрешнопартийния живот, вътрешнопартийните отношения се деформират и бюрократизират.

Третият по-важен елемент от съдържанието на вътрешнопартийната демокрация е **гласността, публичността на партийния живот и на партийната дейност.** Не е възможно комунистите реално и активно да участвуват в работата на партията, в подготовката, обсъждането и приемането на различни решения, ако не са широко информирани по всички проблеми. Там, където не се дава широка гласност на партийните решения и действия, реалната демокрация се заменя с формална. „Нужна е гласност на взетите решения и мероприятия — посочи другарят Тодор Живков пред XIII конгрес на БКП, — които не са и не могат да бъдат привилегия на подбран актив или на личното обкръжение на ръководителите."[6]

Особено е потребна широка гласност на подготовката и приемането на кадрови решения, за да може издигането и развитието

---

[4] Устав на БКП, С., 1986, с. 36.
[5] Пак там, с. 32—33.
[6] Тринадесети конгрес на БКП, Доклади и решения, С., 1986, с. 28.

Digitized by Google

на кадрите да става пред очите на всички и под контрола на всички. Това изискване е още по-актуално след препоръката на Националната партийна конференция да се въведе мандатният принцип при избирането на ръководните кадри в партията, в държавата и в обществените организации.[7]

Изпитана форма за реализиране на гласността са **средствата за масово осведомяване.** Тяхната роля и отговорността им в новите условия нарастват. Не бива обаче да се подценяват и такива форми на гласността като **откритите партийни събрания, единните политически дни, дните на откритите писма, дискусиите „около кръглата маса", вечерите на въпроси и отговори и т. н.**

Четвъртият елемент на вътрешнопартийната демокрация, на който ще се спрем, е **контролът от долу,** контролът на избирателите върху дейността на избраните от тях партийни органи. **Едва ли има друг по-ефективен механизъм за активно участие на комунистите в работата на партията от техния контрол върху дейността на изборните партийни органи и дейци.** Контрол постоянен, ефективен, действен. При прехода от власт по пълномощие във власт чрез комунистите неговата роля нараства чувствително.

В практиката са се утвърдили различни форми на партиен контрол от долу. Някои от тях са нормативно закрепени в Устава на партията или в инструкциите на ЦК на БКП. Такива са например задължението на Централния комитет да информира редовно партийните организации за своята работа, записано в член 32 на Устава; изискването за периодична отчетност на партийните органи пред своите партийни организации (чл. 14, буква „б"); задължението да се свикват делегатски събрания и съвещания на партийните активи или събрания на всички комунисти (чл. 24) и т.н.

В съвременните условия се увеличава потребността от по-нататъшно обогатяване на формите за партиен контрол от долу. Защото през последните години се получи известна деформация на вътрешнопартийните отношения във вертикално направление — между ниискостоящите и висшестоящите партийни органи. Прекомерно се засилиха регламентирането и декретирането на дейността от горе на долу и се ограничиха, по-слаби са въздействието и контролът от долу на горе. Редица ефективни форми за въздействие от долу се използват малко и недостатъчно резултатно, на редица места въобще не се използват, въпреки че са закрепени нормативно в Устава. Така например много рядко се провеждат делегатски съвещания и общи събрания на всички комунисти от градските и общинските партийни организации. Изборните партийни органи се отчитат пред своите избиратели като правило само на отчетно-изборните събрания и конференции, които се провеждат по-рядко — един път на две или на три години.

Изброяването на елементите на вътрешнопартийната демокрация и на формите, в които те се проявяват в партийната практика, може да бъде продължено. По-важното в случая обаче е да се подчертае условността на възприетото обособяване на отделните съставки на демократизма в партията. В реалния вът-

---

[7] Решение на Националната конференция на БКП. . ., С., 1988, с. 25.

Digitized by Google

решнопартиен живот те съществуват и се проявяват в диалектическа взаимовръзка, в органически синтез. Колективността не може да се реализира без равноправно и равноотговорно участие на всички комунисти в партийната дейност. Партийният контрол от долу на горе е ефективен само в обстановка на широка гласност и публичност. Гласността на свой ред реализира на практика равното право на комунистите да бъдат информирани за всички дела и проблеми в партията, подпомага контрола от долу, утвърждава колективността в работата на партийните органи и организации.

Непосредствено свързан с вътрешнопартийната демокрация е проблемът за **засилване активността на комунистите и повишаване на авангардната им роля** във формирането и осъществяването на партийната политика.

Работата на Комунистическата партия с всеки отделен член за повишаване на неговата активност и авангардна роля е била нейна първостепенна грижа през всички исторически етапи. Сега обаче изискванията към комунистите чувствително нарастват. Това е предизвикано от повишаването на ролята и отговорността на субективния фактор в общественото развитие, от разгръщането на научно-техническата революция и на социалистическата демокрация. „Сега — сочи другарят Тодор Живков — от всеки комунист се иска много — да бъде в първата редица на борбата, да изпълнява високопрофесионално своите трудови задължения, неговият личен дял в общата работа да се откроява категорично. Но мерилото за приноса на комуниста не може да се изчерпва с неговия личен дял, колкото и голям да е той. **Мерило е също така — колко хора е въвлякъл в общия подем, как е съдействувал да се осигурят необходимите условия за пълното разгръщане на силите и за увеличаването на приноса на неговите другари от трудовия колектив.**“[8]

По-високите изисквания на комунистите към тяхната активност и към авангардната им роля бяха закрепени нормативно чрез изменения, които Тринадесетият конгрес на партията внесе в нейния Устав. Така в член втори, където се определят задълженията на комуниста, вместо изискването „редовно да участвува в живота и дейността на партията“, беше записано: „активно да участвува в живота и дейността на партията“. Очевидно е, че между „редовно“ и „активно“ участие има съществена разлика. Редовното участие може да не е активно. Комунистът може да посещава редовно партийните събрания или заседанията на партийния орган, но да не участвува в обсъжданията, в мерките за изпълнение на решенията, т.е. неговото участие да е формално, неактивно. Активността предполага дейно, преобразуващо отношение към проблемите и задачите, личен принос за тяхното изучаване и решаване.

Дълбокото преустройство на обществено-политическия живот у нас и на дейността на БКП в частност е свързано с промени във формите и механизмите за осъществяване на ръководната и направляващата роля на Комунистическата партия в самоуправляващото се социалистическо общество. Партийните органи ще

---

[8] Т. Живков, Проблеми и подходи на изграждането на зрелия социализъм в НР България, С., 1984, с. 223.

Digitized by Google

въздействуват върху обществените процеси и отношения, върху работата на държавните, стопанските и обществените органи и организации преди всичко чрез партийните кадри. Като отчете това, Националната партийна конференция реши: „Комунистите правилно да осмислят същността, стратегията и тактиката на преустройството, да мобилизират всички трудещи се за неговото осъществяване"[9].

Или, ако използваме категориите на физиката, можем да кажем, че сега комунистите са „носещата конструкция" на ръководиата и направляващата роля на Комунистическата партия. Практическото осъществяване на тази роля зависи в много голяма степен от активността на всеки комунист. Все по-малки стават възможностите комунистите да се крият зад гърба на своите партийни другари, зад авторитета и властта на партийните органи.

Какво е съдържанието на активността на комунистите, в какви форми тя се проявява? Активността е комплексно качество, тя включва участие в целокупния живот и всестранната дейност на партията, на нейните органи и организации. Срещат се комунисти, които разбират ограничено активността — само като участие в обсъждането и приемането на решения, в даването на оценки и препоръки. А изпълнението им според тях е задължение на други. Такова разбиране е не само погрешно, но и вредно — то води към откъсване на правата от задълженията и отговорностите на комунистите, ограничава разгръщането на общественото начало в партийната дейност, води към бюрократични деформации. Една част от комунистите си присвоява правото само да дава оценки и указания, да приема мероприятия и решения, а ролята на другите се свежда до механично изпълнение на тези решения. На такива комунисти може да отговорим с думите на Михаил Сергеевич Горбачов: „Социализмът не е априорна теоретична схема, според която обществото се дели на даващи указания и изпълнители. Такова опростено, механично разбиране на социализма ме отвращава"[10].

Преустройството на партийната дейност предполага решително да се преодолеят тези деформации, да влязат в хармония правата, задълженията и отговорностите на комунистите. Това внася принципно нови изисквания към формирането на ръководните органи в партията. Те следва, по образния израз на К. Маркс и Ф. Енгелс, да се утвърждават като „работещи корпорации". Това означава комунистите, които ще се включат в тези органи, да се подбират не заради заеманата от тях административна длъжност, нито пък само заради представителност (на определени социални, образователни или демографски групи и слоеве), а заради личните им качества, заради подготовката и възможностите им активно и резултатно, висококвалифицирано да участвуват в ръководната и в изпълнителската дейност.

Особено важен елемент от съдържанието на активността на комунистите сега става **работата им с хората**, уменето им да ги печелят за партийната линия и политика. „По-нататъшното обо-

---

[9] Решение на Националната конференция на БКП..., С., 1988, с. 26.

[10] М. С. Горбачов, Преустройството и новото мислене за нашата страна и за целия свят, Партиздат, 1987, с. 30.

Digitized by Google

гатяване на вътрешнопартийния живот има за цел да формира у комунистите класово-партийни критерии и активна жизнена позиция, да развива умението им за общуване с трудещите се, да подкрепя стремежа им за творческа изява."[11]

Не може да се смята за активен комунист онзи, който участвува дейно във вътрешнопартийния живот (изказва се на събрания, прави предложения, издига новаторски идеи), но извън партийната организация е пасивен. Тук не става дума за степента на участие на отделните комунисти в работата с масите. Тя е предопределена от подготовката и възможностите на комунистите, от техния характер. Всички не са еднакво подготвени и нямат еднакво умение да работят с хората. Едни работят повече, по-добре, други по-малко. Въпросът е по принцип всеки комунист да има активно отношение към трудещите се и техните проблеми, да се предпазва от високомерие. Тези изисквания са валидни с особена сила за комунистите на ръководна работа, защото при тях опасността от такова откъсване е най-голяма. Съвсем основателно Националната партийна конференция предяви изискването: „Да се въведе и неотклонно да се спазва правилото — **комунистите на отговорна работа да се отчитат периодично пред партийните органи и организации.**"[12]. Не са застраховани, разбира се, и редовите комунисти.

Разглежданият елемент от съдържанието на активността на комунистите е нормативно регламентиран от Устава на партията. Така в член 2, буква „в" е записано, че всеки комунист е длъжен „непрекъснато да укрепва връзките на партията с народа, да се отзовава своевременно на нуждите на трудещите се, да разяснява на безпартийните политиката и решенията на партията и да съдействува за активното им участие в тяхното изпълнение"[13].

В съвременния етап от нашето обществено и вътрешнопартийно развитие порастват изискванията и към формите за засилване активността на комунистите. Най-широко разпространение в практиката получиха две от тях: поръчването и личният отчет на комуниста. Партийното поръчение е конкретна задача, възложена на даден комунист (или група от комунисти), от партиен орган или организация. Възлагането на поръчения е норма на партиен живот, произтичаща от ленинските принципи за членство в партията.

Друга по-често използвана форма на организиране и стимулиране активността на комунистите е личният отчет. Обикновено това е отчет на целокупната им дейност през определен период от време. По решение на съответния партиен орган комунистите могат да правят и тематични лични отчети само за работата си по определени задачи или по определени направления на дейност. Комунистите ръководители могат да се отчитат за своя стил и методи на работа, за личния си дял в осъществяването на партийната политика в ръководените от тях звена — общо или по определени задачи.

---

[11] Тринадесети конгрес на БКП. Доклади и решения, С., 1986, с. 252.

[12] Решение на Националната конференция на БКП..., С., 1988, с. 27.

[13] Устав на БКП, С., 1986, с. 16.

Digitized by Google

В съвременните условия на всестранно демократизиране на обществения и на вътрешнопартийния живот е особено потребно да се обогатяват формите на повишаване активността, инициативата и творчеството на комунистите, да се търсят нови форми и механизми.

Разгледаните по-горе две форми имат един общ недостатък — не дават достатъчно простор за инициативата и творчеството на комунистите. Партийното поръчение е наложена от горе, отвън задача на комуниста. Личният отчет предполага също така регламентация, външен натиск, натиск от горе. Именно поради това обогатяването на формите за повишаване активността на комунистите е полезно, когато води към по-голяма самодейност и творчество. Така например в практиката на някои партийни организации се утвърди инициативата „лична страница на комуниста". Това е своеобразно „самопоръчение" — всеки комунист сам, воден от осъзнаването на целите и задачите на партията, на своята партийна организация, определя личния си дял, мероприятията и инициативите, които ще осъществи самостоятелно или в сътрудничество със своите другари. Имаме всички основания да твърдим, че бъдещето е на подобни форми на работа. Близки до тях са личният творчески план, екранът на активността на комуниста и т. н.

Между разгледаните по-горе два процеса — развитието на вътрешнопартийната демокрация и засилването на активността на комунистите, съществува непосредствена взаимна връзка. От една страна, вътрешнопартийната демокрация не може да се развива успешно, ако постоянно и неотклонно не се засилват инициативата и творческата активност на широките партийни маси, на редовите комунисти. За никакъв преход от власт „от името" и „по пълномощие" на комунистите към власт чрез самите комунисти не може да става дума, ако не се преодолява решително пасивността (а в някои случаи и безразличието) на партийните членове, ако партийните организации не се превърнат в техен истински дом, в който всеки отговаря за всичко. Практиката ни учи, че насила власт може да се отнеме, но не и да се даде. Властта може и трябва да се завоюва и да се упражнява — съзнателно, отговорно, творчески.

От друга страна, активността и инициативата на комунистите могат да се разгръщат и засилват само в атмосфера на широка вътрешнопартийна демокрация. Там, където вътрешнопартийните отношения са бюрократизирани и деформирани от прекомерно регламентиране, от хипертрофиране на централизма, където е ограничена автономността на първичните партийни организации при решаването на местните проблеми, там няма условия за творческа активност на комунистите. Ето защо борбата за по-нататъшно развитие на вътрешнопартийната демокрация и за повишаване на активността на комунистите ще се води взаимосвързано, с комплексни мерки. Такъв впрочем е и дълбокият характер на преустройството, което сега се осъществява в обществото и в Българската комунистическа партия — комплексен, повсеместен, всестранен.

Digitized by Google

ЗА КАЧЕСТВЕНО НОВ РАСТЕЖ В ИКОНОМИКАТА

ПОВЕЧЕ ЗЪРНО — ПОЛИТИЧЕСКА ЗАДАЧА ПРЕД КОМУНИСТИТЕ НА СЕЛО

Задачите, които постави Тринадесетият конгрес на партията пред селското стопанство, за удовлетворяване на нарастващите потребности на народа със селскостопански продукти през деветата петилетка, са свързани до голяма степен с производството на повече зърно. Още през 1974 г. др. Тодор Живков заяви: „Зърното сега е не само: икономика. Зърното е политика, зърното е стратегия". Разбирането на тази постановка, свързването ѝ с практиката на отделния АПК, на бригадата стана гаранция за осигуряването на територналните общности с животинска продукция, внесе своя принос в стабилността на националните баланси.

Сега борбата за повече зърно се подема в една благоприятна за селското стопанство обстановка. Решението на Политбюро на ЦК на БКП за осигуряването на качествено нов етап в развитието на селското стопанство дава голям импулс за новаторско обновление. В сила е нова ценова политика, която създава материална заинтересованост. Нашата наука утвърди в практиката ценни сортове и хибриди, има натрупан опит, не липсват традиции. Тази обективна даденост следва да се използва в максимална степен. В разпореждане № 43 на Министерския съвет от 8 септември миналата година за увеличаване и стабилизиране на производството на зърно са посочени и някои негативни тенденции. Разработени бяха програми на национално и регионално равнище. Важното е сега те да не останат в папките, духът на промените да завладее ръководители, специалисти и изпълнителски кадри. С нов подход да се пристъпи към решаването на зърнения проблем, като се превърне той в политическа задача пред комунистите на село.

ЗА ДА СЕ УВЕЛИЧИ И СТАБИЛИЗИРА производството на зърно в страната, необходимо е да си осигури максимално разгръщане на инициативата на самоуправляващите се организации при решаването на тази конкретна задача. Като изходен момент в политическата работа на комитетите и първичните партийни организации да служи принципната постановка, че фуражно зърно трябва да се произвежда толкова, колкото е необходимо, за да се осигури предвидената за народното стопанство животинска продукция. Задачата не е лека, защото на много места има натрупани предубеждения за ограничените благоприятни райони, разбирания за максимално производство, но от по-малко площи. Все още в някои аграрно-промишлени комплекси се правят програми за зърнопроизводство на фона на най-благоприятни природно-климатични условия, а те, както се знае, не се съобразяват с нашите желания.

Digitized by Google

Необходимо е при планирането да се издига отговорността на комунистите до равнището на задачите. Особено важно е да не се допуснат субективизъм, подценяване на народностопанските интереси, местнически тенденции още при залагане на основите на зърнопроизводството по обем и структура. Решаването на тази задача сега минава през прилагането на политическия подход, максималното разширяване на демократичността в обсъждането и гласност на мненията. Гласността в бригадите трябва да се осъществява не след като е утвърден планът, а при обсъждането му по обем и структура конкретно, култура по култура, блок по блок, сорт по сорт и хибрид по хибрид. Всеки стопански ръководител и специалист-технолог аргументирано и отговорно да защити своето виждане за обема и структурата пред целия колектив на бригадата, на бригадното подразделение и пред акордните групи за високопроизводителен труд. Само при този демократичен подход и гласност може да се счита, че планът за производство на зърно е колективно дело.

Обсъжданите варианти за обема и структурата на зърнопроизводството в бригадата и нейните първични колективи следва да се градят върху детайлна икономическа обосновка. Ръководните партийни и стопански кадри не бива да забравят в диалога с колектива, че в новите условия всеки негов член ще прояви максимална активност, когато сам се убеди, когато допълни и приеме онзи от предложените варианти, който в условията на акорда най-пълно ще отговаря на неговите и на общоколективните икономически интереси.

В ТОЗИ ЕТАП ГРИЖАТА на партийните комитети и първичните партийни организации за максимална взискателност към кадрите за прилагане на икономическия подход има особено голяма важност. От качеството на партийната работа зависи как ще бъдат органически съединени и еднопосочно развити принципите на стопанската сметка и самоиздръжката с изискванията на самоуправлението. Ефектът от това съединение ще рефлектира в най-рационалното използване на предадената на колектива социалистическа собственост за стопанисване и управление: земята, техниката, сградите, животните, мелиоративните съоръжения и др. През последните години потенциалните възможности на земята, техниката, животните и различните сортове и хибриди зърнени култури не се използваха добре поради това, че тази задача се разглеждаше откъснато от останалите фактори. Подценяваше се ролята на материалната заинтересованост, икономическия и агроекологическия подход.

Партийните комитети и първичните организации трябва да разработят конкретни мерки за укрепване самостоятелността на основните трудови колективи при решаването на въпросите, свързани с най-ефективното стопанисване и с управлението на собствеността и конкретно в случая — свързани с увеличаването и стабилизирането на производството на зърно. Те да имат право сами да преструктурират производството в съответствие с постановките на Политбюро на ЦК на БКП за качествено нов етап в развитието на селското стопанство. Особено важно е да се извършва преструктурирането на икономическа основа при отчитане сборния добив от двойката последователни култури в

Digitized by Google

сеитбооборота, сумарния разход на средства и труд. На тази база най-ефективни ще бъдат вариантите за технологично обновяване.

Много съществен момент в работата на партийните комитети и първичните партийни организации се явява създаването на необходимата обстановка за изработването на една високоефективна структура на зърнопроизводството в поливни условия и в хълмистите и предпланински райони на страната. Многогодишните научни изследвания показват, че в централната част на Северна България и в Югоизточна България (Старозагорска, Ямболска, Сливенска и част от Бургаска община) ечемикът и соргото могат да заемат по-голям дял в структурата на зърнените култури, защото в тези райони дават много по-високи добиви от царевицата. В предпланинските райони на Софийска, Ловешка и Пловдивска област може успешно да се отглеждат овес, ръж, ечемик, тритикале, рапица. Въпросът за максималната самостоятелност при решаването на конкретната структура в зърнопроизводството опира и до рентабилността му. При новите изкупни цени всяка бригада и основен трудов колектив следва да осигуряват рентабилност минимум 20—25 на сто, за да имат разширено възпроизводство от своята дейност при максимална икономическа самостоятелност. Без постигането на такава рентабилност е невъзможно да се извършва ритмично техническо превъоръжаване и ефективно използване на постиженията на научно-техническата революция в зърнопроизводството. Без нея не би могла да се реализира постановката на Националната партийна конференция: „Дали един колектив ще бъде богат или беден — това в най-голяма степен ще зависи от самия него."

ЖИВОТЪТ ПОКАЗА, че новият модел в зърнопроизводството ще се основава не на досега съществуващите производствени единици-конгломерати, а на акордните колективи за високопроизводителен труд. Решаващото е да се окаже помощ от съответните партийни органи и организации на бригадните ръководства да изградят акордните колективи за високопроизводителен труд в зърнопроизводството. На практика това означава на научна основа да се оптимизират основните фактори — земя, техника и хора. Тук и най-малките прояви на волунтаризъм водят до обезличаване и разпадане на акордните колективи. Неправилното съотношение между земя, техника и хора има сериозни икономически последици. Затова технико-икономическите обосновки за новите бригади трябва да се опират на основните примерни критерии и ориентири, дадени в решението на Политбюро.

При изграждането на акордните единици има различни подходи. Някои най-напред съставят колективи от механизатори и след това към него предават необходимата техника и земя. Други определят най-напред културите и обема на площите и след това формират колективи, който ще ги обработва, и накрая предават съответната техника. Засега най-добри резултати се получават, когато се излиза от принципа, че структуроорганизиращ фактор в производството са средствата за производство и по-конкретно онази техника, от която зависи в най-голяма степен благоприятният краен резултат. В зърнопроизводството това са машините в технологическата линия за прибиране на реколтата, които стават основа на технологичния модул.

Digitized by Google

Във всички случаи не бива да се забравя, че новата организация е организация на труда, че и зад най-доброто съчетаване на техниката стоят хората, които следва да бъдат убедени в предимствата. На тях се предоставя собствеността, от тях се очаква рязкото увеличение на добивите. Всичко това налага акордът да се приложи комплексно, като не се допуска под никакъв предлог изземването на част от крайния положителен резултат, като се изпълняват договорните задължения от ръководствата на бригадите и АПК, а земята се предоставя за производство най-малко за периода на един сеитбооборот.

Новата организация изисква и ново отношение на ръководните кадри и специалистите. Като се освободят от всекидневното вмешателство, те следва да пренесат вниманието си към технологичната дисциплина, към подсигуряване на производството. Акордните колективи ще разкрият възможностите си, ако работят в обстановка на организираност по хоризонтала и вертикала, ако има към кого да се обърнат, на кого да се опрат. Има стопански дейци, които не са се отърсили от практиката да се сещат за хербициди, когато плевелите заглушат посева, за поливането — когато сушата стегне земята. Миналата година аграрно-промишлените комплекси от Пловдивска област получиха високи добиви царевично зърно, но когато в други райони не бяха за вършили първата поливка, там вече започваха третата. Пролетта настъпва с ниска влагозапасеност на почвите, а това подсказва, че грижите за мелиоративния фонд следва да бъдат целогодишни, за да няма отново „обективни причини".

В БОРБАТА ЗА ПОВЕЧЕ ЗЪРНО трябва да се имапредвид целият комплекс от правно-нормативни и социално-икономически фактори, които трябва да вземат на въоръжение в своята работа партийните комитети и първичните организации.

На първо място необходимо е сега, при изграждането на новите бригади и техните съвременни подразделения — акордните групи за високопроизводителен труд, да се преценн каква е партийната структура, доколко тя съответствува на новите изисквания за пряко, конкретно и ефективно партийно въздействие. На много места бригадите се формират, като обхващат териториално едно кметство, а това означава, че възможностите за изграждане на първични партийни организации в тях на производствен принцип са по-големи. На други места бригадата обхваща няколко по-малки села. Тогава трябва да се помисли не е ли възможно да се изгради първична организация към бригадата с партийни организации, влизащи в състава й, в конто да членуват комунистите от отделното село. Не по-маловажен е и въпросът за изграждането на партийните групи. Съвременната бригада е многоотраслова, а това означава, че не бива да се задоволяваме само с отчитане на общия брой на комунистите, а да се подходи конкретно, като се прецени тяхното присъствие във всеки подотрасъл. С по-голяма острота изниква въпросът за приема на млади хора в партията от средата на механизаторите, тези, пред които стои задачата за пробиви в зърнопроизводството.

Естествено е коренно да се подобри партийната работа в духа на изискванията, които постави Националната партийна конференция. Главното е да се създава убеждение, да се създаде

Digitized by Google

организация за изпълнението на задачите. В общинските комитети на партията да се направи цялостна оценка на партийнополитическата работа с ръководните кадри и специалистите, с първичните организации и техните бюра за коренен прелом още през тази година. Прави впечатление, че има общини, където проблемът за зърнопроизводството се разглежда многократно, но не в дълбочина и перспектива. Обикновено се стига до някои кампанийни мероприятия, или работата се свързва със „спуснатата от горе" поредна задача за увеличаване на зърното. Ето защо в тях няма цялостни концепции, не се знае какво ще е развитието една-две петилетки напред, което пречи да се създадат трайни убеждения и навици за това производство. Недостатъчно е вниманието към цялата верига: отглеждане—прибиране—съхранение—рационално използване. А известно е, че когато тя се накъса, „изтичат" тонове родено, но пропиляно зърно — пропилян национален доход.

Първичните партийни организации трябва по-настойчиво да съдействуват и да контролират как се внедряват научно-техническите постижения в това производство, да повишават знанията и квалификацията на хората, да застанат начело в поемането на отговорностите чрез новите производствени формации — акордните групи за високопроизводителен труд. Необходимо е всичко, което има като опит, да се конкретизира и да се внедрява.

Високите успехи в зърнопроизводството следва да стават достояние на всички. Тук има широко поле за пропагандна работа. Добре да се разяснят ценовите предимства, които дава постановлението на Министерския съвет. Важното е да се говори с езика на фактите, да се убеждава чрез стопанската сметка, да се сочат не само имена и постигнати тонове, а технологичните прийоми и организационните форми; на почит да се поставят стопанската пресметливост, технологичното умение, предприемчивостта и дисциплината.

Новаторството, разумното дръзновение следва да получат партийна подкрепа, да се открият техните носители като водещи в процеса на преустройството. Примерът им ще стане заразяващ, ако същевременно се дава отпор на рутинерството, на остарели схващания, на уравниловъчни тенденции. Партиен отпор следва да получи и една вредна тенденция, която някои стопански ръководители са превърнали в практика. Целогодишните грижи за производството те подменят с целогодишни пазарлъци за планови показатели, коригиране и бракуване на площи и т. н. Не е тайна, че се стига и до отчитане на показни резултати от несъществуваща продукция, което рефлектира в последна сметка в количествените и качествените резултати от животновъдството.

Разбирането на стратегическия характер на зърнопроизводството подсказва, че днешната грижа не е само предпосевна кампания. Сега се залага производството, но както добрият земеделец залага добри семена, така и в условията на самоуправлението трябва да се изявят новите организационни форми, а отговорността, акордът и самоиздръжката като белег за стопанисване и залог за нов ръст на зърнопроизводството да се разгърнат на широк фронт. И тук свое място имат партийните органи и организации, комунистите, чиито личен пример в работата следва да бъде неугасващ маяк за трудовите колективи.

Digitized by Google

ЗА КАКВО ЗАВИЖДАТ НА БРЕГОВЧАНИ?

ИВАН ВАСЕВ

Някой би вдигнал скептично вежди — ако става дума за опит и успехи в социалната политика, защо пък в Брегово? Все пак това е горният ляв ъгъл на картата. Къде са големите предприятия и научни институти, да не говорим за водещи отрасли. Наистина няма ги. В цялата община живеят 11 хил. души в 10 селища, обособени в 8 кметства. Общинският център Брегово наброява 4 хил. души. АПК „Тимок", МЗ „Бреговска комуна", ПП „Девети септември", автостопанство „Смесени превози", няколко цеха и по-дребни предприятия представляват стопанският облик на общината. Да, мащабите са по-скромни, но и тук задачите, които поставя днешният ден, особено в социалната сфера, са сериозно изпитание за зрелост.

БОГАТСТВОТО НА БРЕГОВСКАТА ОБЩИНА

са хората. Така твърди първият секретар на общинския комитет на партията Кирил Цануйков. И смята, че нашият разговор трябва да започне от революционните традиции и патриотизма на местното население.

— В своята близо 800-годишна история (тази, за която имаме данни) хората от нашия край изминават трудния път през всички етапи на националноосвободителните и революционните борби на българския народ. В годините на най-страшните изпитания този кът е оставал яка крепост на българщината. При опита на кралска Сърбия през 1885 г. да унищожи младата българска държава само от Брегово са участвували над 600 опълченци — доброволци във войната.

И той продължи:

— Богата е историята на Бреговската партийна организация. Годината на раждане е 1906 — това е една от най-старите партийни организации. През 1922 и 1932 г. над Брегово се развява червеното знаме на комуната. Революционният дух на нашето население е закален в антифашисткото Септемврийско въстание. В него участвуват над 200 въоръжени въстаници от Брегово и Косово. Активно е участието на партийните и ремсовите организации в антифашистката борба през периода 1941—1944 г. Благодарение на това нашият район бе крепост на партията, на тогавашния окръжен комитет и ръководството на партизанския отряд „Георги Бенковски". От деня на победата започна нов възходящ летопис на Бреговския край.

В думите на секретаря се чувствува разбираема гордост от богатата история на общинската партийна организация. Тези

Digitized by Google

революционни традиции са силният корен на преобразуванията в годините на народната власт. Към това бива да добавим любовта към родния край и прозорливостта на общинското ръководство в един минал период, която днес е оценена. За какво става дума? Преди няколко десетилетия миграционните процеси обезлюдиха китни села, секна веселата глъчка в училищните дворове. Трябваше доста вода да изтече, за да се оценят правилно щетите на миграционната ерозия. Тук рано разбират, че керванът тръгва след водачите. Тогавашното ръководство вярно оценило, че му трябват кадри — подготвени, знаещи, можещи. Най-милеещи за съдбините на района могат да бъдат местните специалисти и ръководители. Издръжката за обучението им паднала естествено на плещите на ТКЗС. Осигурявали стипендии не само за агрономи и ветеринарни лекари, припомня си Никифор Миролесков, тогавашен председател на ТКЗС в Брегово.

— Партийното и административното ръководство гледаха в перспектива. Още през 1949, 1950, 1951 г. се утвърди тази политика — да изграждаме собствени кадри. Преди това през 1946 г. се създаде средно училище в Брегово. След две години бе учредено ТКЗС. Давахме стипендии за учители, за лекари — изобщо за кадри, потребни за района. Но когато ни правеха ревизии, това предизвикваше недоумение. Тези хора ни оценяваха от позициите на параграфа. Няколко пъти бях глобяван. Но животът потвърди правотата на нашите действия. Сега нямаме нужда от кадри отвъи. Това според мен е голямо достойнство на нашето партийно ръководство. В значителна степен се ограничи миграцията. Общо осигурихме стипендии и подготвихме над 380 специалисти с висше образование.

Освен това през 60-те години имаше една политика да се закриват училищата в по-малките села. А какво е едно село без децата. Тръгнат ли те, след тях тръгват родителите. Въпреки натиска направихме всичко възможно това да не стане. Училища при нас нямаше закрити. Отделяхме средства за издръжка на учениците. Вижте, аз мисля, че хората от този край трябва да знаят, че властта е тяхна, че могат да ползват плодовете на социализма при възможностите на етапа, на който се намираме. Не да им говорим само в бъдеще време какво ще бъде.

Възможно е на някои от нашите читатели да се стори излишно това пътуване назад през годините, когато сме казали, че ще говорим за днешния ден на Брегово. Но нали днешният ден се гради върху основите на вчерашния. Мисля си за тези ръководители, които са знаели какво вършат и са приемали за награда порицания, глоби, думи на укор, но с единствената мисъл за утрешния ден. Днес подобни действия почнахме да назоваваме — правото да поемаш риск. Не е малък броят на ръководителите, които са склонни на риск, ако той им носи бързо желания ефект, позволи им да израснат в йерархичната стълбица. Но риск, който да носи дивиденти на други, и то след десетилетия?

От тези корени тръгва постигнатото в областта на социалната политика в Бреговската община в последните години. Стволът на тази политика е разбирането:

В ЦЕНТЪРА НА ВНИМАНИЕТО — ЧОВЕКЪТ

Тук съвсем не става дума само за трудещите се. Нима грижата за децата, за пенсионерите не укрепва доверието в партий-

Digitized by Google

ното ръководство, не повишава социалната ангажираност и съпричастност на цялото население? В общината има 11 учебни заведения, в които се учат над 1200 деца. От тях едно ЕСПУ, учебно-професионален комплекс, който подготвя кадри за шивашкото и мебелното производство. В СПТУ обучението е подчинено на нуждите на района от механизатори и комбайнери. **От три години е осигурена безплатна храна в ученическите столове. Вече 8 години предприятията осигуряват по 50 лв. месечна издръжка за всяко трето дете. Дава се безплатна храна на механизаторите, безплатна закуска на животновъдите, безплатен транспорт до работните места. Безплатен е хлябът на кооператорите-пенсионери. Поевтинена е храната в работническите столове. Подобряват се условията на труда и бита.** Изградена е добра пътна мрежа, подобрено е транспортното обслужване на населението. Подобри се търговското и здравното обслужване на населението. Жилищният проблем не съществува в Бреговската община. Погледът се задържа върху нови просторни жилища, градини и дворове, в конто личи грижовна ръка.

Периферната отдалеченост на общината едва ли е причина хората да се чувствуват откъснати и изолирани от общите процеси, протичащи в страната. Така смята началничката на ПТТ-станция в Брегово Теменужка Костова.

— Ето справката за абонамента през тази година. Погледнете, абонаментът за вашето списание — 110 броя. Сред тях има и доста лични абонати. Такова е положението и с останалите партийни издания. Да не говорим за по-четивните вестници и списания — тук проблемът е как да задоволим отчасти интереса при наложените ограничения поради недостиг на хартия.

Добри са и телефонните връзки. На територията на бившия окръг освен Видин единствено нашата община има автоматично избиране. Разполагаме с четири автоматични телефонни централи, в които са включени всички селища. Разкрити са 1700 телефонни поста, от които 1000 са в Брегово. Всекидневно се увеличават със 7—8 поста. Изобщо всички пощенски услуги, които се извършват в страната, са достъпни за населението в нашата община. И то при едно добро качество на услугите. За това допринасят и добрите условия за работа, наличието на квалифицирани и способни кадри. Колективът ни тук в Брегово е от 16 човека, от които 6 са комунисти.

В Брегово почти няма дом, в който вечер да не свети синият екран. От 1014 телевизора половината са цветни.

С още нещо се гордеят тук в Брегово, и то с пълно основание. Това е отношението към възрастните хора. Отношение, превърнато в обществена грижа и задължение. Директорът на домашния социален патронаж Илия Каменов е влюбен в работата си и за нея може да говори с часове.

— Поставихме началото през 1978 година. Това е нова форма на работа в социалното дело. С една дума, пионери сме в тази област. Първоначално обслужвахме 50 самотни старци. Сега броят им е 205 във всички селища от общината. Чрез двата филиала в селата Гъмзово и Делейна и кооперирането с кухните на АПК осигуряваме навсякъде топла храна в точно определените часове. Целият ни персонал е 45 човека. Възрастните хора могат да получат в дома си закуска, обяд и вечеря. Шест ме-

Digitized by Google

дицински сестри следят здравословното им състояние. Кои са предимствата на домашния патронаж? Преместването в старчески дом води до смяна на стереотипа и нерядко до психическо травмиране. При нас душевното спокойствие на възрастния човек е запазено. Той е в контакт с близки, роднини, приятели, съседи. Ако е по-здрав, може да се труди. За по-немощните естествено и грижите са по-големи. Купуваме им дърва и въглища. Палим им печките. Провеждаме за тях културни мероприятия. Чествуваме рожденните им дни. Организираме екскурзии.

Илия Каменов вади албуми и фотоси, които според мен не се нуждаят от пояснения. Развежда ме из сградата, която по думите му е единствената за подобна дейност в страната. Построена е по стопански начин изключително с доброволен труд, като само досега са направени икономии от 43 хил. лева. Разказа за организацията на работата, за отстъпките, които се правят на хора с по-ниски пенсии, за съвместната работа с обществените организации и особено с общинския комитет на ДКМС. Подчерта, че постигнатото би било немислимо без активното съдействие и подкрепата на общинския партиен комитет.

— Сега интересът към нашата дейност е много голям — заключава Илия Каменов. — Централният комитет на профсъюза на здравните работници ни удостои със званието еталон за страната. Министерството на народното здраве и социалните грижи препоръча на своите поделения в цялата страна да изучат и прилагат нашия опит. Посетили са ни 26 делегации. А имаме и гости от чужбина. През май м. г. при нас бе американска общественичка по линия на женското движение: „Удивена съм. Ако стане в нашата страна, ще бъде чудо. Лично аз се съмнявам". Лорд Роберт Луис от Стокпорт, Великобритания: „Отнасям от тази малка осеммилионна страна нещо, което показва, че тук грижата за хората е много голяма. Смятам, че основното богатство на всяка страна е народът."

Правилните виждания в областта на социалната политика на общинското партийно ръководство обаче понякога се препъват в сериозни

ТРУДНОСТИ И ПРОБЛЕМИ

За тях хората говорят откровено, без да се опитват да ги прикриват. Какво куца тук в Брегово? На първо място — строителството. Мудни темпове, анемични мощности. Защото основната строителна организация е ремонтното строително предприятие „Благоустройство и комунално стопанство". Зная, че проблемът не е само бреговски. Не в една и две общини той съществува. Прекалено тежък е товарът за слабите плещи на тези звена, които впрочем имат и малко по-друго предназначение. Остава с тиха надежда да насочиш поглед към строително-монтажния комбинат. В случая — СМК във Видин.

— Едва ли сега взаимоотношенията ни със СМК—Видин ще станат по-добри. Възможно е да станат и по-лоши. Сега комбинатът е към община Видин и се допуска, че той ще удовлетворява претенциите предимно на хазаите. Дори, ако щете, и по простата причина, че е тяхна номенклатура. Колкото и добро

Digitized by Google

желание да има даден ръководител, първо там ще си свърши работата.

Струва ми се, че е правилно основните предприятия да бъдат номенклатура на областта. Да има къде ние да се опираме. Примерно в нашата област трите строително-монтажни комбината там да се водят, та да нма де да се жалим, де да се надяваме.

В тези думи на първия секретар на общинския комитет надеждата звучи доста приглушено. Ами ако не благоволи ръководството на СМК—Видин или има по-неотложни задачи, докога ще чакат детската градина, ученическото общежитие в с. Косово и особено поликлиниката. Все пак три годнни строителство на здравно заведение някои по-патили биха казали, че не е много. Биха променили мнението си, ако знаеха в каква сграда се помещава здравната служба в Брегово сега.

Друг сериозен проблем е търговското обслужване. В районната потребителна кооперация „Наркооп" мои събеседници са Лъчезар Балуцов — заместник-председател на кооперацията, Дафинка Методиева — партийна секретарка, и Боряна Йончева — главен специалист в отдел „Търговия" към Кооперативния съюз — Видин. Според тях три са стожерите на добрата търговия — кадри, материална база и стоки. Условията на труд в търговията са известни, два обекта са затворени поради липса на кадри. Ще се оправим, уверяват ме. Базата — остаряла, износена. Реконструкция и разширение на търговските обекти в селата Връв, Балей, Косово и, разбира се, най-вече Брегово. Универсалният магазин отдавна се нуждае от това (учудва ме защо вече не говорим за основен ремонт, а само за реконструкция и модернизация). Не достигат стоки. Налага се те да се търсят от други районн на страната, а това превръща транспортните разходи в непосилно бреме.

Как ще се подобрява търговското обслужване? Дафинка Методиева: „През тази година всеки обект ще премине на самостоятелна стопанска сметка. И друго, досега основният показател беше изпълнението на стокооборота. Занапред ще бъде печалбата".

Разбира се, нерешените въпроси не се изчерпват с тези няколко факта. Според Кирил Цануйков общинското ръководство е длъжник на младите хора. Отново базата — читалищният дом след дългогодишен ремонт изглежда скоро ще се отърси от строителните одежди. В с. Ракитница 140 молби за телефонни постоянно чакат решение. Директорът на Стопанския комбинат на съобщенията във Видин Митко Тошев ме увери, че през тази година въпросът ще бъде решен. Да му повярваме — годината е още в началото си.

Решаването на въпросите на социалната политика, повишаването на благосъстоянието на трудещите се от общинната биха били немислими без

ИНТЕНЗИВНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНСКАТА ИКОНОМИКА

Така разбират и в общинския партиен комитет своята зада — с партийни средства и форми да се осигурява изпълнение-

Digitized by Google

то на стопанските задачи на основата на самоуправлението и самофинансирането. Селското стопанство е доминиращ отрасъл в общинската икономика.

— Сега ние се гордеем с интензивно развито селско стопанство — казва Кирил Цануйков. — Докато през 1950 г. произвеждахме селскостопанска продукция за 2 млн. лв., то през миналата година нейният обем надхвърли 22 милиона. В системата на националния комплекс АПК „Тимок" се ползва с висок авторитет. Известни са нашите успехи в културата на земеделието и внедряването на нови технологии, благодарение на което зеленчукопроизводството и говедовъдството са водещи отрасли.

Успехите на АПК „Тимок" в значителна степен се дължат и на традиционните връзки с научните институти. Плодотворни са взаимоотношенията с Института по механизация и електрификация на селското стопанство — София, Института по растителна защита — София, Института по овощарство — Пловдив. Въвеждат се съвременни технологии и механизация в зеленчукопроизводството, в прибирането и съхраняването на люцерната с препарата „Пентасил". През тази година предстои да се експериментират нови технологии. Ще започне изграждането на суперинтензивна овощна градина за ябълки, кайсии и праскови. АПК „Тимок" поддържа дългогодишни приятелски връзки с колхоза „Заря на комунизма" в Ровно. Всеки има какво да научи от другия. Не без гордост съобщават, че едни от най-хубавите палметни ябълкови градини край Ровно са „бреговска марка".

Към АПК „Тимок" е изградена и консервна фабрика. Над 50 на сто от доматите на територията на бившия окръг се произвеждат тук. Как смогват?

— Ние разглеждаме личното стопанство като реално продължение на общественото — продължава Кирил Цануйков. — От няколко години успешно прилагаме семейния акорд при отглеждането на зеленчуците и участие на всяко домакинство в производството на животински продукти. По този начин на 4000 дка се произвеждат домати от домакинствата в извънработно време. Във върховите моменти не ползваме външна работна ръка. Всяко домакинство предава над 100 кг месо кланично тегло. Благодарение на това успешно изпълняваме плана от личния сектор в самозадоволяването със селскостопанска продукция.

Възходяща е линията на развитие на младата промишленост в Бреговската община. Най-представителното предприятие е машиностроителният завод „Бреговска комуна", който единствено в страната произвежда монофазни водни помпи. Постигна ръст промишленото предприятие за услуги „Деветн септември". Отскоро с нова база разполага смесеното автостопанство. Като успех в икономическата политика на общинското ръководство се оценява изграждането на малки цехове в селата Делейна, Балей, Ракитница и Гъмзово. Но докато модна къща „Ива" в Гъмзово може да се гордее с модерна и търсена продукция, с добри условия на труд, не така стоят нещата с цеха за ризи в с. Ракитница. Цехът е създаден преди 10 години, но все още се помещава в читалищната сграда. Годишната продукция е 1 470 000 лв., планът за миналата година е изпълнен предсрочно, но . . .

— Защо имате незаети работни места? Защо не постъпват

Digitized by Google

млади хора при вас — питам секретарката на първичната организация Захаринка Петрова.

— Сам виждате, условията на работа не са добри. Прашно е. В цялото помещение — само една печка. Тясно е, неудобно за работа. Отреден е терен за строителство на нов цех. Надяваме се през есента да започне строителството му. Дано стане.

Макар и трудно новото си пробива път. Оценката на общинския партиен комитет е, че все още самоуправлението не работи „на пълен ход", липсват навици, не се познават достатъчно предоставените права.

Закономерно стигаме до въпроса за

МЯСТОТО НА КОМУНИСТИТЕ И ПЪРВИЧНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ В ПРЕУСТРОЙСТВОТО

Разговарях с някои партийни секретари в общината. Говореха за своята работа, за успехите и пропуските през изтеклата година, за обновлението в партийната дейност и рутината.

На бюрото на Милко Генчев — секретар на първичната организация към механизацня в АПК „Тимок", погледът ми привлече кн. 17 на „Партиен живот". Очите му проследяват погледа ми, изглеждат ме изпитателно, после омекват в усмивка:

— Така е, трябва да се черпят знания от партийния печат. Особено сега. В моята партийна практика самоподготовката винаги ми е помагала. Но сега е по-различно. Според мен в печата все още са малко материалите за мястото и ролята на първичните организации в самоуправлението, за дейността и задачите на партийните бюра, за организацията на работа на партийния секретар. Още — къде е границата между стопанската и партийната дейност? Как да търсим отговорност от комунистите?

Ето накратко извадки от някои други разговори.

Кирил Труков — партиен секретар в с. Косово:

— По-рано ни се случваше да сме по средата, че и на опашката. Миналата година първи в общината приключихме дълбоката оран и сеитбата. Но заработихме не както преди. По 12 часа, а при дълбоката оран денонощно, на смени. Как го постигнахме ли? Конкретна индивидуална работа с всеки човек, с всеки механизатор. Разговаряхме с хората, интересувахме се какво им е нужно. Аз, кметът и бригадирът всяка сутрин от зори бяхме в тракторната база.

Новото в партийната работа? При нас това е конкретност, убедихме се в необходимостта от откровеност и гласност. Стремим се да бъдем откровени с хората в бригадата, с населението. Сложихме табло — за събрания, взети решения, информации. Преустройството — това значи повече отговорност. И не изключва нито една дейност от живота в селото. И знаете ли, сега отделният човек повече мисли, прави си сметката, активизира се съзнанието.

Евлоги Савов — партиен секретар в с. Ракитница:

— Първо, трябва да повишим вярата на хората в собствените им сили. Второ, да раздвижим още повече партийната орга-

Digitized by Google

низация чрез младите. През октомври избрахме петима млади комунисти в бюрото, образовани. Старите по ги вълнува личното стопанство, отколкото обществените въпроси.

За акорда — не е работата в 500 кг домати или 100 кг царевица, а в личния пример. В брането на доматите, ранните краставици, пипера, заготовката на хибридната царевица изведохме комунистите. Някои се поогънаха. Вече по-често използваме самоотчетите. Всеки да каже пред всички защо не си е свършил работата. Сега организацията води редовен и пълнокръвен живот.

Емилия Събчева — секретарка на първичната партийна организация в автостопанство „Смесени превози“:

— Средната възраст на колектива е 39 години. Всички са местни хора. Няма текучество. Стремим се във всичко комунистите да са първи. Широко използваме партийното поръчение. Поне веднъж в годината всеки се отчита в организацията. Партийните групи водят редовен живот. Гаранция за успех са другарската атмосфера, взаимопомощта и съдействието сред всички членове на колектива, примерът на комунистите.

Преустройството в партийната работа вълнуваше и председателят на съвета на секретарите в Брегово Спас Динков, и секретарят на териториалната организация Илия Димитрашков, и останалите ми събеседници. Ако не прозвучи познато, ще ми се да използвам израза — и тук, както навсякъде, комунистите извършват преглед на своя боен строй. Разбираемо е защо — чака ни стръмен и непроправен път.

●

И така, ще бъде ли по-спорна и благодатна тази година за хората от Бреговската община? Може би най-верният отговор е този, който те сами дават. А той е положителен. Знаят и друго — че годината на Националната партийна конференция ще бъде напрегната, ще са потребни пълна всеотдайност и инициативност. Впрочем в бързите води на днешното време това е единственият път към по-добро бъдеще.

Digitized by Google

МАЛКА ВСЕЛЕНА

ТРИБУНА НА РЪКОВОДИТЕЛЯ, ТРИБУНА ЗА РЪКОВОДИТЕЛЯ

МИЛА ИЛИЕВА

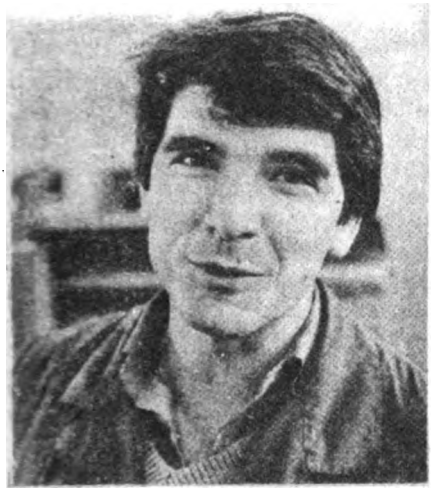

Дори най-лаконичното представяне на Кирил Зарев — бригадир на комплексна бригада в столичния завод „Електроника", не би следвало да пропусне, че този 37-годишен мъж има в трудовата си книжка 20-годишен стаж само в това предприятие, че е заместник-секретар на заводския партиен комитет, че е член на бюрото на партийния комитет в столичната община Слатина, че е член на градския комитет на БКП в София, че е народен представител, герой на социалистическия труд.

Не е в стила на този човек да се впуска в ретроспекции, да описва нашироко трудностите, зидали стъпка по стъпка годините на собствено отстояване в „Електроника". Не е в стила му и да говори предимно в бъдеще време — този толкова удобен за някои хора прийом.

Кирил е изцяло в настоящето:

— За да се удивиш, е достатъчна минута, за да направиш нещо удивително, трябва време. Ние сме точно в това време. Сегашното.

Участник в Националната партийна конференция, този млад човек е пропит от разбирането, че фактор на обновлението е всеки от нас. Шлосер по специалност, бригадирът смята, че както в парчето метал професионалното око вижда отделния готов детайл, така и от общността на взаимоотношения в бригадата ръководителят трябва да извлича онези същностни елементи, които ще му пречат да стои на едно място. Защото, знаем, че стоящо положение няма, че щом не вървиш напред, вървиш назад.

Сега Кирил Зарев е изцяло проникнат от задължението по-добре да проектира общото изискване, голямата повеля за преустройство върху своя конкретен участък — в своя цех, върху поведението и действието на всеки човек от бригадата.

— Неправилно е да се мисли, че първичният колектив, макар и създаден отдавна, е нещо неизменно — твърди Кирил. — Няма по-динамично нещо от тази малка вселена, в която и неудовлетворението, и радостта; и тревогата и гордостта; и напре-

Digitized by Google

жението и отдихът са най-ярко изразени. В различните дни ние си имаме толкова различни проблеми, че ако не се вниква в тях, загубите ще са невероятни. Някога, преди петнадесетина години, създадох бригада от начинаещи работници, които нямаха още добър разряд, но работеха усърдно, имаха амбиции и бягаха от своите опекуни. Просто бягаха. Някои тогава ги наричаха шерпи. Същността на моята задача беше главно в това да се насочи разумно енергията, която беше налице. Що сбирки и разговори сме имали. Но не дидактика. Но само не наставления, казвах си, защото точно те ги бяха отблъснали от предишните им бригади. През много перипетии мина и уталожването на разбирането у мнозина новопостъпили, изразено в почти юношеската формула „всичко или нищо". Всичко, но да умееш да го извоюваш, а не просто да настояваш за него. Разбира се, в делничността всичко е много сложно.

С времето акцентите в работата на бригадира се изменяли. Модерен и нов, завод „Електроника" постепенно отстъпил място на по-нови и по-модерни предприятия от отрасъла. Насочили се към усъвършенствуване на техниката. Последвало обновление на оборудването, предшествувано от преквалификация. Сега — нови проблеми. Качеството на някои от материалите, с които работят тук (примерно ламарината, постъпваща в цеха), не съответствува на изискваното от съвършената нова машина. Програмно устроена, сегашната техника в цеха не допуска компромисни решения. Майсторът би могъл и да махне с ръка, машината не го прави.

Едно уточняване. От всички длъжности на Зарев отделяме една: дейността му като ръководител на първичен трудов колектив. Неговата бригада работи в цех „01" на завода, където се произвеждат всички възли и детайли за монтажа на електронната продукция. От дисциплината, от качеството на работата на тези хора зависят резултатите на останалите звена в завода. Бригадирът с право определя своята позиция като ключова, с право повишава взискателността и търси механизмите на прегрупирането, на преобразуването и насочването на силите към по-добро. Убеден е, че липсата на доверие в собствените възможности е причина за повечето от неуспехите.

Опитваме се да надникнем в тайните на бригадата от цех „01". Сред съществените от тях открояваме

УМЕНИЕТО ДА СЕ ПРИДОБИВА

Шейсетте души от този сплотен колектив са върли поклонници на Марксовото разбиране, че всяка крачка действително движение струва повече от дузина програми. Намерението тук е смесено с действие. Очакването — с борба за искания резултат.

И ръководителят на бригадата, и хората му особено залагат на йерархията на личностните ценности. Тук на добро стъпало е поставено самоуважението, определено в колектива според добре познатата стара формула: колкото по-големи са претенциите, толкова по-ярки следва да са резултатите. Инак човек не би бил удовлетворен от труда си. Но само това ли? На същото стъпало е поставено и отношението на околните към постиженията на всеки човек от колектива. Да вземем за пример успеха. Яркият успех. Златната звезда на бригадира му е присъдена през последните две години, изборът му в Деветото Народно събрание почти я съпътствува. И той, и околните гледат на тези високи признания като на нещо заслужено от всички.

Digitized by Google

Потърсихме корена на тази убеденост, пояснха ни я с пример. По-скоро посредством антипример.

Те се събират да обсъждат нещо, цялата бригада. Ако всеки от тях седне в залата с желанието всичко да свърши по-скоро, ако всеки за себе си предварително реши, че има кой да вземе отношение, че той просто ще приеме каквото другите предложат... Но кой от останалите 59 не би могъл да дойде със същата нагласа? Евентуалното колективно решение би могло да бъде продукт на колективна незаинтересованост, на колективно неучастие и по-късно — на всеобща неангажираност.

Тук процедират обратно на това. И именно колективната отговорност е тази, която ги прави горди от постигнатото. Резултат, преценяван според коефициента на лично участие. Реалният принос на всекиго за деня и за месеца, независимо от разряда. Оттук — основното правило на бригадата, че в живота намираме само онова, което сами влагаме в него.

Характерно за този малък колектив, както ни казаха в заводския партиен комитет, е, че тук не се търсят спокойни води, че хората не си прехвърлят отговорности, а всеки се стреми максимално да отстоява себе си, че самодоволството в бригадата е изключено и че е налице

УМЕНИЕТО ДА СЕ ГЛЕДА НАПРЕД

— Тук не се пишат характеристики — каза Зарев. — При нас всеки си пише характеристиката в труда. Инак, какво. Дотрябва да издигнем някого и такива изречения наредим, че не ни стигат прилагателните „за". Случи се пък обратното — да накажем някого. Не стигат грозните прилагателни. А човекът не е нито едното, нито другото. Съдържа в себе си всичко и е уникален. Как го беше казал поетът: когато гледа птицата как върви, той си я представя — в полет. За да е спорно едно дело, необходимо е нещо от този род. Във всяко състояние търсим зачатъка на действие, на бъдеще, на резултат.

Това е, най-общо определено, редкият дар да превръщаш деня във вечност. Да се стремиш към недостигнатото. Да разговаряш със собствената си съвест. И то не, както обикновено се случва, „аз" против другите, а „аз" против „аз".

— Позовавате се конкретно на самокритичността във вашия колектив?

— Разбира се. Тя е нашият пръв катализатор.

— Нейният пряк израз?

— При нас няма неща за показ. Трите предпочитани състояния тук обикновено са: мислят, съзерцават, действуват. Освен когато бурно се втурват в дискусия. Тогава най-често се самообвиняват. Всеки се стреми да поеме огъня върху себе си. Удивителното е, че за даден пропуск се самоназовават мнозина виновници, които изобщо нямат нищо общо с грешката. Това са свръхсамокритичните. Със себеотрицанието си те парират останалите, онези, конто имат някаква вина. И недъгът е преодоляван с общи усилия. Чувството за собствено достойнство заразява изоставащите. Резултатът е осезателен или поне такъв, какъвто не е очакван в ръководния ешелон, където понякога, защо да си кривим душата, вините се прехвърлят от човек на човек и в последна сметка те просто нямат притежател. А инак говорим за критерии. И знаем, че според речника това е дума, с която обозначаваме признак, върху който се прави преценка,

Digitized by Google

определение, класификация. Критерион: мерило. Но понякога малко относително мерило.

Точно против това се въстава в бригадата. И обикновено търсят и намират точните мерки за нещата. И обикновено ги назовават незаобиколно. На едно от последните събрания например стана дума за конкретния принос на всяка от трите бригади в цеха в постигането на общите резултати. И хората на Зарев поискаха разграничение. Позоваха се отново на проблема за разтварянето на индивидуалната отговорност в общите постижения на цеха. Потърсиха мястото на всекиго.

— Откривайки и посочвайки противоречията в нашия делник — твърди Зарев, — хората от моя колектив показват, че умеят да гледат напред.

Търсейки опорните на тази малка общност, попаднахме на интересни факти относно

УМЕНИЕТО ДА БЪДАТ УВАЖАВАНИ ОКОЛНИТЕ

Всеки от хората на Кирил държи да постави онези, които го заобикалят, пред себе си. И ако социалната зрелост на един колектив се изразява преди всичко в способността му да възпитава хора, да изгражда личности, в комплексната бригада „Никола Йонков Вапцаров" определено може да се говори за постижения и в тази сфера.

Твърде много се държи примерно на чувството за работническа чест. Как точно го преценяват тук?

Бригадирът търси възпитателната функция на това понятие.

— Сега, при нашите определени усилия да се борим със застоя — твърди той, — при нас е на особена почит самокритичността. Но не самоизобличаването за показ, а реалният стремеж да надмогваме себе си. По-рано например водехме разговори за дисциплината. Сега тя е саморегулирана. Просто не се налага да наставляваме по този пункт. По-рано при отчетите в партийната организация някои от хората се опитваха да разказват биографните си, да изтъкват своите заслуги. Сега можете да чуете съвсем други самопреценки. Същото е и в оценяването на дадена личност, която в определен момент е на прицел. Реагираме бързо при пропуски, не чакаме нещата да се натрупват, но характерът на реакциите на околните е показателен. Няма полунамеци, не съществува стремеж да се донася от сто кладенци вода, за да бъде удавен някой. По този начин критиката не носи неприятности, а полза, защото се знае, че тя е добронамерена, конкретна. Че тя се отнася до определено нещо, до даден единичен пропуск, оценяван като съществен или като маловажен. Отживелица са дежурните примери в докладите, при които излизането от едно наслоено впечатление предполагаше неимоверно сражение с предубедеността. Точно това в нашата бригада се нарича уважение към човека до теб.

То може да има и други имена, но те се свеждат до ефективност на критиката, до желание да се оправи определена слабост, а не да се отрича усилието въобще. Знае се, всяко усилие има пасиви, но тук хората се запитват дали търсят активите щателно. Или ако човекът им е несимпатичен... Реалното уважение към околните изключва такъв подход. Тук това положение е изведено като вътрешен закон. Търпимостта е наложена като норма в бригадата. На грубостта не отговарят с грубост, на предизвикателството не противопоставят предизвикателство. Повече раз-

Digitized by Google

съдържнност и толерантност влагат в обсъждането и в решаването на всеки проблем. Работят, както се изразяват момчетата, с повече цветове във взаимоотношенията. И това съвсем не е за сметка на степента на критичност и самокритичност.

— Всъщност не стигаме ли, другарю Зарев, до въпроса за

УМЕНИЕТО ДА БЪДАТ ПРЕОДОЛЯВАНИ СТЕРЕОТИПИТЕ

— Точно тук са най-сериозните ни трудности. Някои съветски социолози обосноваха онова, неосъзнато понякога, съпротивление срещу новото, което е заложено в самите нас.

— Игор Кон например писа, че точно сега чувството за отговорност у някои хора се заменя с боязън да се отговаря и че това е едно от главните препятствия по пътя на добрите начинания.

— Друга задържаща преграда на новото е наличието у мнозина на готови отговори на всички изникващи въпроси.

— Прекомерно опасно е и съгласието, на думи с преустройството и реалната пасивност в осъществяването му. Но какво конкретно се прави в бригадата ви в тази насока?

— Трудно е да отговоря директно, затова ще си послужа с пример. В моята практика поощрявам противоречивите мнения. Та нали, ако ги няма, не можем да изберем най-доброто.

— Две думи за трудностите, с които ви сблъсква инерцията.

— Например навикът да се чакат указания, да се гледа на азбучни истини едва ли не като на нещо вторично, като на нещо, което зависи от обяснението, от трактовката. Изискването бързо да се усвоява новото, да се внедрява в живота сега се опитваме да осъществяваме без необходимото старо „технологично време" за обяснения. И още нещо — изпълнителите да виждат грешките си, без да им бъдат подсказвани.

— Разбира се, за това е необходимо мъжество освен компетентност и доблест.

— Напоследък при нас е на особена почит разбирането, че за всекиго се съди не по възгледите му, а по това какво прави с тези възгледи. Инак всички достатъчно много знаем, убедени сме в правотата на всичко, което вършим, но зад фразата трябва да стои стъпка.

— Проблемите на бригадира в това време на рушене на стари стереотипи не са малко. Вие в бригадата, както се изрази един от вашите хора, в момента освен че изпълнявате плана си, заети сте и с деблокиране на механизма на спирачките, на досегашното задържане в една или друга сфера. Вероятно в дългогодишната ви практика са наслоени привички, от които сега вие самият се отказвате. С други думи, сега цената на всяка ваша евентуална грешка би била неизмеримо по-висока.

— Да. Като се има предвид, че и ангажиментите ми се умножиха. Моята обществена заетост ми позволява все по-често да отсъствувам от цеха, но аз определено се стремя към обратното. Тук имам неимоверно много работа. И всеки ден се сблъсквам с нещо неочаквано. Уж познавам хората си, уж предвиждам реакциите им, а се оказва, че невинаги е така. Защото нали много по-лесно е да кажем, че познаваме човека въобще, отколкото когото и да било от хората в частност.

Digitized by Google

ИДЕОЛОГИЧЕСКАТА РАБОТА — ДЕЙСТВЕН ФАКТОР

ПРЕУСТРОЙСТВОТО И ИДЕОЛОГИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ НА ПЪРВИЧНИТЕ ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦИИ

Доц. МИЛАН КОЛЕВ

В процеса на преустройството на всички сфери на обществения живот, на дълбоки качествени промени в практическата работа за изграждане на социалистическата личност и ускореното социално-икономическо и културно развитие на страната идеологическата работа на първичните партийни организации придобива изключително значение. Новите социални условия съществено изменят нейната роля и място за ускоряване на преустройството, за утвърждаване на нов стил на мислене и активна жизнена позиция на комунистите и трудещите се. Ефективната реализация на новите функции на идеологическата дейност означава партията да „съдействува за осъществяване на стратегическите и тактическите задачи чрез партийните организации, чрез комунистите, работещи в различните звена и сфери на управлението"[1]. Дълбоките промени, които стават сега в страната, могат да придобият още по-голям размах, ако се осмислят идеологически от хората и се превърнат в лична съдба на всеки труженик.

Значението на идеологическата дейност в етапа на преустройството се определя преди всичко от нейния принос за повишаване на ефективността на ръководната и направляваща роля на партията в съответствие с концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в нашата страна. Същевременно значението, което придаде Юлският пленум на ЦК на БКП на работата за формиране на здрави политически и нравствени устои, широка обща култура и разностранни интереси на хората, прави идеологическата дейност един от главните фактори за превръщане на партийните организации в ускорители на обновителните процеси в обществото. Но идеологическата работа може да изпълни своите функции, ако самата е носител на най-новите тенденции, ако смело воюва с остарелите стереотипи на мислене и действие, ако не заобикаля острите и сложни проблеми в живота и се освободи от назидателния тон и приповдигнатите внушения. Следователно сложността на проблемите от тази сфера на сегашния етап е, че като изпълнява ролята си на мотор на преустройството, идеологическата дейност трябва същевременно да изменя собственото си съдържание, форми, методи, средства и обхват на действие.

Една от основните задачи на идеологическата дейност е да доведе до съзнанието на хората стратегията на партията за пре-

[1] Т. Живков, Някои практически мерки и подходи за по-нататъшното осъществяване на решенията на Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.), С., Партиздат, 1987, с. 60.

Digitized by Google

устройството на обществения живот. В матерналите на Юлския пленум на ЦК на БКП се поставя изискването да се развива умението да прнведем новия стратегически курс, който осъществяваме, на езика на политическото н трудовото всекидневие, да го въплътим в окрилящн прнзнви, с конто да запалим н вдигнем милнонитe хора [2]. За това е необходнмо такова идеологическо въздействие, чрез което основните нден н постановки на партнйната политика за преустройството да станат ясни и разбнраемн за всеки човек, да се трансформират в конкретни изисквания към личността. Това е изключително важно, защото практиката постояино показва, че няма убеденост, където лнпсва информацня за социално-нкономическото, политическото н идеологическото значение на преустройството или когато тазн информация се поднася на личността откъсната от нейните интересн, потребности, цели и стремежн.

Известно е, че една от слабнте странн на идеологическата дейност на немалка част от първичните партнйнн организацин е н преповтарянето на постановките на висшестоящите органи, без да се „прнвеждат" на езика на трудовня колектив и откъснато от специфичнните (професионалнн, образователни, културни, демографски, психологични и др.) особености на личността. Формалният подход в идеологическата практика е една от причините за размнняването между думите и делата, той е основата, върху която се създава мнението, че решенията, които се вземат, са правилнн н навременнн, но тяхната реализацня е на незадоволително равнище. Размнняването на съдържанието на идеологическото въздействие с потребностите н интересите на отделната личност н на трудовия колектнв води към равнодушне и апатня, прн която проблемнте на преустройството имат абстрактен характер, не ангажират и не стимулират човека в неговото всекидневие. Същевременно конкретната н целенасочена идеологическа дейност е важно условне и сернозна предпоставка комунистите да възприемат механнзмите, подходите н насоките на преустройството като собствена съдба, да станат негова движеща сила, да въвличат останалите членове на колектива в съзидателна н творческа дейност.

В центъра на многостранната идеологическа работа на партнйннте органнзацнн сега застава нкономическата полнтнка иа партнята с огромното богатство от новн постановки, подходн и изисквания към личността и колективa. От гледна точка на развитието н възпитанието на човешкия фактор за идеологическата дейност това означава целенасочено да се формнра **новата нкономическа позицня на човека.** Тя е свързана с качествената промяна в икономическото съзнание и нейно основно съдържанне ще бъдат повсеместното приложение на нкономическите критерин за оценка на труда на колектива н самооценката на трудовата дейност на личността. Икономическото мнслене следва да пронизва позицнята на всекн труженик, да формира отношението към социалистическата собственост и цялостната трудова изява на конкретното работно място, в колектива н обществото.

В условнята на самоуправлението на социалнстическите ор-

---

[2] Т. Живков, Някои практически мерки н подходи за по-нататъшното осъществяване на решенията на Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.), С., Партиздат, 1987, с. 31.

Digitized by Google

ганизации, когато колективът се превръща в стопанин на социалистическата собственост, идеологическата дейност може ефективно да формира новото икономическо мислене и позиция на човека, ако не се ограничава с просветните форми и лекционната пропаганда. Необходимо е да се преодоляват многогодишните наслояваиия в съзнанието на хората, породени от уравниловката, и последователно да се утвърждават принципите на социалистическата социална справедливост. Това следва да се осъществява чрез повсеместното прилагане на икономическия подход, на критерии и методи на стопанисване, като се търсят нови измерения за съпоставянето на икономическите, личните и колективните обществени интереси. Новото икономическо мислене може да стимулира съответно поведение на личността, ако тя се „потопи" в новите икономически регулатори на стопанския механизъм, като преосмисли неговото действие и реално почувствува последиците му. Но това означава във възпитателната практика активно да се включи цялата гама от въздействия — от целенасочената пропагандна работа до формиращото въздействие на социалната среда.

Всестранното активизиране на човешкия фактор и изявата на новата икономическа позиция може да се осъществи, ако идеологическите и стопанските кадри престанат ограничено да разбират функциите на идеологическата дейност като обслужваща изпълнението на плана или компенсираща слабостите и недостатъците в социално-икономическата сфера. Преустройството изисква широкомащабна идеологизация на всички дейности, свързани с икономическия и научно-техническия прогрес, с духовното извисяване на човека — труженик, творец и потребител. Следователно става дума да се изпълни с конкретно съдържание изискването на Тринадесетия конгрес на партията идеологическата работа неделимо да свърже многостранната дейност за изграждане на социалистическата личност и за социално-икономическия и духовния напредък на страната в цялостен идейновъзпитателен процес.

Разгръщането на истинските възможности и активното съзидателно творчество на човека в условията на преустройството на обществото е неразривно свързано с дълбокото осмисляне и изява на неговата **нова социална позиция.** Сега се откриват широки перспективи пред личността реално да участвува в управлението на колектива и региона, да поеме определена отговорност за състоянието на нещата. Широката гласност и демократизацията на обществения живот откриват възможност за всестранна изява на човека, за пълно разгръщане на неговите творчески възможности. Сърцевината на новата социална позиция на човека в условията на преустройството е единството на правата и отговорностите. В този аспект голямата задача на идеологическата работа е не само да помогне на човека да осмисли своите права, но и да съдействува да поеме и осъзнае големите си отговорности, пълноценно да реализира възможностите на новата си социална роля.

Националната партийна конференция постави задачата да формира **новата политическа и идеологическа позиция на човека.** Това за идеологическата дейност на партийните организации означава с всички средства да се съдействува идеите на преустройството да се превърнат в личностна позиция на трудещите се,

Digitized by Google

намираща израз в непримиримостта към всичко, което пречи и спъва процесите на качествени промени и в борбата против скептицизма и равнодушието. Формирането на висока политическа култура и обогатяването на личността с нови идейни ценности е необходимо условие партийната политика в преустройството на обществото „да бъде не само политика **в името на целия народ, на цялата партия**, но и политика, която **се разработва и провежда чрез целия народ, чрез цялата партия**"[3]. Превръщането на стратегическото съзнание на партийното ръководство в стратегическо съзнание на всички хора е продължителен и сложен процес, изискващ внимателно вникване във фактите и явленията, компетентна оценка на културното и идейното равнище на хората в колектива и реалистично поставяне на целите на възпитателния процес.

Важен аспект на идеологическата дейност на първичните партийни организации сега е да изграждат **новата нравствена позиция на човека**. Става дума за коренно преустройство на индивидуалното и общественото съзнание, на социалната психика, за утвърждаването на нова система от социални ценности, които най-пълно да съответствуват на етапа на преустройството. Нарастването на значението на нравствената позиция на човека, на неговите нравствени качества се обуславя от тясната връзка между морала на личността и успешното изпълнение на основните социално-икономически, политически и идеологически задачи, стоящи пред обществото. Развитието на демокрацията и самоуправлението, превръщането на гласността в норма на живот е немислимо без обогатяване и качествено обновяване на нравствените характеристики на личността. Духът на преустройството налага възпитателната работа да изгражда и развива такива добродетели на човека като честност, доблест, добросъвестност и откритост, колективизъм и другарство. Особено важно е идеологическата дейност да се противопоставя категорично на разминаването между думите и делата в живота на комунистите, да утвърждава като регулатор на нравствения климат в колектива ярката проява на личния пример.

Идеологическата дейност на първичните партийни организации се превръща във важен фактор за ускоряване на преустройството, ако съумее да разгърне с пълна сила **своите изпреварващи функции**. Именно поради това Националната партийна конференция постави изискването **„да се разгърнат в пълнота изпреварващите, революционизиращите функции на идеологията**, призвана да формира висока обществена съзнателност и активно отношение към социализма, ново обществено-политическо мислене, благоприятен идейно-нравствен климат за непрекъснато творчество и повишена отговорност на всеки гражданин във всеки трудов колектив и териториална общност"[4]. Това още веднъж подчертава необходимостта от творчески подход и настъпателност в идеологическата дейност, скъсване с изчакателната позиция. Показната и шумна „мероприятийна" идеологическа дейност отживя своето време. Сега е необходимо идейновъзпитателният процес да върви преди социалната практика и бързо да

---

[3] Т. Живков, Преустройството — дело на партията, дело на народа, С., Партиздат, 1988, с. 45.

[4] Решение на Националната конференция на БКП..., с. 20—21.

Digitized by Google

реагира на нейните промени, да разгадава тенденциите и закономерностите на развитието на колектива. Посредством изпреварващо мислене следва да се формират практическата насоченост, идейното богатство, актуалността и действената сила на възпитателното въздействие. Политическата, идеологическата и нравствената атмосфера в трудовия колектив ще играе ролята на ускорител на преустройството, ако изпреварва социално-икономическата практика и разчиства пътя на хората за социално творчество.

Необходимо условие за създаването на подходяща атмосфера в партийните организации е разгръщането на **социално-контролните функции на идеологическата дейност.** Преди всичко става дума за пълна изява на стимулираща компонента на идеологическия контрол в най-тясна връзка с нравствената позиция на човека. Това означава, че сега са нужни „такава атмосфера, такива решения и норми, че на почит, на преден план да излязат челниците, новаторите, истинските борци и реализатори на революционизиращите постижения и резултати в науката, в технологиите, в стопанските сфери и т. н."[5]. Идеологическата дейност следва да дава простор за инициативата и творчеството на хората, да ги окриля и стимулира, като оценява с точни идеологически критерии приноса на всеки труженик в ускореното социално-икономическо развитие на колектива. Същевременно ефективността на стимулиращата функция на идеологическата работа е в пряка зависимост от подкрепата на социалните факти, от наличието на социална справедливост, на уважително отношение към труда на хората, на зачитане мненията и предложенията на работниците, на постоянна грижа за издигане културата на производството и т. н.

Наред с това голямо значение за ускоряване на преустройството има **санкциониращата компонента на идеологическия контрол.** Настъпателността и борбеността на идеологическата дейност сега се определят от категоричността, с която тя се противопоставя на консерватизма и инертността, на ниското равнище на трудова, технологична и финансова дисциплина, на деформациите в съзнанието и поведението на субективния фактор. Всяка негативна проява и явление следва да минават през „чистилището" на идеологическата оценка, да стават достояние на трудовия колектив. Особено важно е идеологическата работа не само да обяснява негативните явления, а да вниква в причините и да ги предотвратява. Идеологическият контрол следва да отстоява принципите и същността на преустройството, да укрепва вярата и доверието на хората в политиката на партията.

Развитието на социалистическата демокрация и самоуправлението на социалистическите организации разкриват пред идеологическата работа нови неизследвани полета за действия. Реалното участие на личността в работата на органите на самоуправлението изисква съответно равнище на професионална и управленска култура, висока степен на информираност и всестранно познаване на новите нормативни документи. За разлика от административния и авторитарен стил на управление при самоуправлението е нужно ново интелектуално равнище на човека. „Преустройството предполага преди всичко напрегната умствена

[5] Т. Живков, Основни положения на концепцията . . ., с. 73.

Digitized by Google

работа с присъщите й навици: уменне самостоятелно да формулираш задачата, да намерниш необходимата информация, бързо да се ориентираш в изменящата се ситуацня, критично да оценяваш собственнте си решения и действия, да водиш диалог и дискусия, т. е. да умееш да слушаш и разбираш другия."[6] В този смисъл идеологическата дейност е призвана да развива качествата на личността, да изгражда атмосфера, характерна за новия етап от развитието на обществото. За разгръщането на истинската демократизация в социалното управленне и ефективното функциониране на органите за самоуправление е необходимо време, през което хората следва да се учат на демокрация, на гласност и пълна откритост в отношенията.

Преодоляването на старите подходи, преоценката на истините от живота, на възгледите, навиците и убежденията в процеса на преустройството се съпътствуват от борбата между новото и старото. Затова такъв качествен скок в общественото развитие, какъвто е сегашният етап от нашето развитие, не минава гладко, без конфликти, без сблъсък на мнения и интереси, без остри полемики и дискусии. Идеологическата дейност следва всестранно да анализира, компетентно да оценява и правилно да разрешава конфликтните ситуации, като дава простор на новото и прогресивното. В партийната практика все още битува разбирането, че са добри онези партийни организации, в които няма конфликтни ситуации. При такъв подход често се натрупват проблеми (а в периоди като този на преустройството тяхното количество и острота нарастват), свързани с неприятни изненади. Затова важен критерий за равнището на идеологическата дейност в трудовия колектив е доколко смело показва и принципно решава конфликтните проблеми.

Истина в трудовите колективи има личности и групи, които, водени от егоистични цели и стремежи, от злоба и завист, от творческо безсилие, тровят атмосферата и създават сложни отношения. Но понякога твърде леко се поставя епитет „конфликтна личност" или „конфликтна група" на хора, които не заслужават това. Ако те виждат по-далече от другите, ако са чужди на благодушието и безпринципността, на ниските критерии и самодоволството, ако се борят против равнодушието и се стремят към високи професионални постижения и по този начин „пречат" на колектива, конфликтът е налице. Но той е резултат от неспокойния дух на новия тип личност — истински борец за преустройството на обществото. Затова конфликтните ситуации следва да се разрешават не със силата на „механичното" мнозинство и общественото мнение, а в съответствие с високите принципи и критерии на преустройството.

Създаването на такава атмосфера, в която всеки комунист се чувствува участник в голямото дело на преустройството, е немислимо без пълно разгръщане на критиката и самокритиката, на нейната компетентност и точност, без пълно преодоляване на злоупотребите с правото на критика, както и с опита за нейното потъпкване. Но това може да се осъществи само в условията, когато, както подчертава М. С. Горбачов, гласността стане нор-

[6] О. Н. Яницкий, Отказ от шаблона, ломка стереотипов, сп. „Коммунист", № 11, 1987, с. 11.

Digitized by Google

ма на обществения живот[7]. Основана върху гласността, критиката ще изиграе своята преобразуваща роля, ако е налице умение на партийните организации да създават условия за своевременен и точен отговор на поставените въпроси, а отговорът да е съпроводен с конкретни дела. Разгръщането на възпитателните функции на критиката и самокритиката е възможно, ако се преодолее съществуващото разбиране в някои партийни организации, че изказаните различни мнения по отделни въпроси на дейността в колектива е едва ли не нарушаване на единомислието. Но „разбирането на единството извън разнообразието, свеждането му до еднообразие на мисълта, до единомислие по същество създава опасност от неизбежно възникване на тенденции на стагнация в живота на партията, пречи на функционирането ѝ като самодейна и постоянно развиваща се организация"[8]. Самата същност на преустройството изисква разнообразие на мисълта, сблъсък на различни мнения, от които естествено възниква оптималното решение. Ето защо сега в идеологическата практика е необходима по-голяма широта и простор на критиката, за да се утвърждава като ефикасна форма на контрол и самоконтрол върху дейността на първичните партийни организации, да бъде надеждно средство за трезва оценка на нейното състояние и за своевременно поправяне на грешките и недостатъците.

Идеологическото възпитание на личността се осъществява не само чрез организираната по определени начини дейност, но и под влияние на цяла съвкупност от обективни условия и фактори. За да изпълнява ефективно своите функции в етапа на дълбокото преустройство на обществото, идеологическата дейност следва да изменя, обогатява и усъвършенствува своето съдържание, форми и методи на работа в съответствие с измененията, които настъпват в дадената обективна среда. Промените в обективните условия и фактори намират отражение в индивидуално-психическата структура на личността, в нейните интереси, потребности, ценностна ориентация. Това налага необходимостта от приложението на комплексен подход в идеологическата дейност, оптимално да се отчитат посоката и интензитетът на съпътстващите въздействия и формиращи механизми, а също така специфичните особености на трудовия колектив.

Същностна характеристика за съзвучие на идеологическата дейност с духа на преустройството е **нейната диалогизация.** Затова в решенията на Националната партийна конференция се подчертава, че **гласността, диалогът по актуални въпроси, културата в споровете, вслушването в общественото мнение и взаимното уважение** са оръжия на идеологическата дейност, които трябва да бъдат овладени в борбата за демократизиране на обществените отношения, за утвърждаване на социалистическата справедливост .[9] Става дума за решително преодоляване на разбирането, че идеологическата дейност е „еднопосочна река". Чрез диалога идеологическата дейност следва да стигне до отделната личност, да провокира нейното мислене, да стимулира нейната активност. Същевременно диалогът е творчески метод,

---

[7] М. С. Горбачов, Октомврийската стратегия на преустройството (доклади, речи, интервюта), С., Пар[illegible] 1987, с. 852.

[8] Р. Блюм, Обр[illegible] към истокам, сп. „Коммунист", кн. 2, 1988, с. 22.

[9] Решение [illegible] на Националната конференция на БКП . . . с. 21.

Digitized by Google

който позволява бързо да се осъществи обратната информация в идейновъзпитателната практика, да се реагира своевременно на идеологическите ситуации.

Диалогизацията на възпитателния процес поставя сериозни изисквания към кадрите в първичните партийни организации. Нужни са висока теоретична и професионална култура и подготовка, способност да се води и насочва диалогът, да се изслушват аргументите и да се уважава събеседникът, да се говори само истината, каквото и да е нейното съдържание. Практиката показва, че немалка част от пропагандистите, агитаторите, стопанските ръководители не владеят изкуството да водят убедителен диалог, робуват на стари стереотипи на поднасяне на информацията на технократичен и авторитарен подход към мненията и настроенията на хората. Осъществяването на диалога в идеологическата дейност означава идеите на преустройството да стигнат до съзнанието на хората по най-бързия и ефективен начин, но същевременно да не се оставя да замре нито една идея, която е възникнала от долу, родена от живото творчество на хората в колектива. Осъществяването на такъв диалог чрез идеологическата дейност отговаря на изискването „да нараства способността на партията да поддържа пълнокръвна връзка с трудещите се, с всички среди на народа, да ги насочва за изпълнението на големите задачи на преустройството, на качествено новия растеж"[10].

За да отговори на характера на преустройството, идеологическата дейност на първичните партийни организации следва да се освободи от прекалената регламентация и предписанията на висшестоящите партийни органи, от сковаващите рамки на „сценариите", от редактираните изказвания и т. н. Развитието на творческото начало в тази сфера означава съдържанието, формите, методите и средствата за идеологическо въздействие да имат конкретен адрес. В общия процес — демократизация на обществения живот — важно значение придобива правото на първичните партийни организации сами да избират тематиката и формите на партийната просвета, времето и характера на единните политически дни и т. н. Идеологическата работа може да отговори ефективно на предизвикателството на времето, ако найновите постижения на научно-техническия прогрес (видео, аудиовизия, компютри и т. н.) навлязат трайно в нейното ежедневие.

Богатото на актуални събития преустройство на обществения живот разкрива безкрайно разнообразие от възможности за развитие и обогатяване на идеологическата дейност, за увеличаване на нейния принос в ускореното социално-икономическо и духовно развитие на нашата страна. Главен критерий за оценка на ефективността на възпитателния процес следва да бъде равнището на социалната активност на комунистите и всички трудещи се в борбата за успешно осъществяване на преустройството, за реализиране на стратегическия курс на партията за по-нататъшното изграждане на социализма.

---

[10] Т. Живков, Основни положения на концепцията . . . с. 96.

Digitized by Google

КОЛЕКТИВНОСТ — ДЕЙСТВИТЕЛНА, А НЕ ФОРМАЛНА

БЛАГОЙ ЯНКОВ

Колективността в работата на партийните бюра и комитети е стар и престар въпрос, основен за партийната дейност. Редица положения обаче не са изяснени достатъчно.

Кое ме вълнува?

През последните години, а и преди това, ми прави впечатление, че постепенно партийните бюра и комитети (имам предвид заводски, учрежденски, вузовски и други) заниижават своята активност като колективни органи. На преден план изпъква партийният секретар като основна ръководеща и направляваща организацията личност. Наистина той трябва да бъде в центъра на работата, но в никакъв случай и под какъвто и да е предлог не бива да изземва или да се нагърбва с функциите на останалите членове на бюрото или комитета. От проверките, които направихме в основната част от партийните организации в Пловдивската община, се убедихме, че това е често срещано явление, което не бива повече да се търпи. Има партийни организации, които през миналата година са правели от 15 до 18 събрания. В тях са внесени за обсъждане от 35 до 50 въпроса. Оказа се, че около 80—90 на сто от въпросите са разработени и докладвани лично от секретаря на партийната организация, само 3 на сто — от членовете на бюрото, а останалите — от представители на обществените и масовите организации, от лектори, стопански ръководители и други. Получава се така, че партийните секретари се нагърбват с подготовката и решаването на почти всички проблеми, стоящи пред организациите. Не са редки случаите, в които те сами вземат и решенията. В същото време останалите членове на бюрото или комитета, независимо че всеки има определена задача още с разпределението на задълженията, стоят настрана като наблюдатели и съветници. Провеждат се заседания на тези органи, но компетентността и активността на членовете им е далеч под изискванията. Голяма част от тях считат, че задълженията им се изчерпват с това да присъствуват на заседания, да дават съвети и да участвуват във вземането на решения.

Прекомерната натовареност на партийните секретари вследствие на такъв подход ги принуждава в редица случаи формално да се отнасят към задълженията си, да изпълняват предимно текущи задачи или да осъществяват представителни функции по различни съвещания, стопански съвети, комисии и други. А повечето от тях имат и преки стопански, административни и други задължения. В крайна сметка те се пренатоварват, изостават в работата от другарите си, не служат за пример, уронва се авторитетът

Digitized by Google

им и не случайно чакат с нетърпение края на мандата, за да бъдат освободени като партийни секретари. Някои дори споделят, че щом работата им е слаба, по-лесно ще ги освободят от секретарството.

Въздържам се да посочвам конкретни цифри, примери и факти. Имаме ги в изобилие, но не това е важното. Важното е, че те са много тревожни и обезпокояващи.

Някои първични организации сериозно са затруднени да си изберат партиен секретар. Една от причините е, че предложените комунисти се страхуват от пренатоварване със задължения и отговорности, а другата е, че не се полагат необходимите грижи за подготовка на низови резервни кадри. Поради тези причини в редица първични организации бяха избрани неподготвени другари, които нямаха представа за партийната работа. Има и друг уклон, оправдаван с обяснението, че щом предприятието или учреждението решава задачи, свързани с приложението на научно-техническия прогрес, то задължително неговият секретар трябва да бъде инженер, независимо че няма никакъв партиен опит, че не е бил даже и член на бюрото. Това е аналогично и за останалите отрасли и направления. Така се издигнаха някои специалисти без опит и влечение към обществената дейност.

Възниква въпросът: ще успеем ли с такъв подход, с такова състояние на работата на колективните органи да извършим преустройство както в тяхната дейност за издигане боеспособността на първичните организации, така и в осъществяването на действено политическо ръководство на колективите?

Моето становище е категорично — не!

Къде се крият причините?

Първо, няма яснота как да се конструират партийните бюра и комитети след избирането им. Всеки посвоему определя функциите на отделните членове. Измислят се най-различни задължения. Например освен отговарящите за идеологическата и организационната работа много често се срещат следните отговорници: за психоклимата, за физкултурата и спорта, за събирането на членския внос, за снабдяването на предприятието, за партийните поръчения, за битовите въпроси и др. Има и членове, които са без определени задължения.

Този важен момент — разпределението на задълженията между членовете на партийните бюра и комитети, считам, че не е разработен задълбочено. Затова и представителите на по-висшестоящите партийни органи в повечето случаи предоставят на партийните секретари сами да преценяват кой за какво да отговаря.

Второ, на никой от членовете на партийните бюра и комитети не се изяснява подробно, задълбочено и научно в какво се състои неговото задължение, към какво да насочи вниманието си, как методически да подходи при изпълнението на задачите си, какъв актив да създаде и използва, как да извършва проучвания, как да подготвя материали и предложения за решения, как да съставя проекта на плана в направлението, за което отговаря и т. н. С други думи, трябва всеки отговорно и компетентно да изпълнява задълженията си, без да чака напомняне от партийния секретар или пък секретарят да му решава въпросите. Много от запитаните членове на бюра и комитети: „Какви са ви задълженията и какво сте направили?“ вдигат рамене с недоумение и казват, че ни-

Digitized by Google

кой не им е казал какво и как трябва да го направят.

Трето, години наред търсих нещо написано по тези въпроси, достъпно, систематизирано, за да се използва за повишаване квалификацията на низовите партийни кадри, но така и не успях да намеря. Има написани неща, засягащи тези въпроси, но те в повечето случаи са теоретични постановки, които се разминават с практиката.

Четвърто, не се полагат необходимите грижи за диференцираното обучение на членовете на партийните бюра и комитети. В практиката ние обучаваме предимно партийните секретари и рядко заместник-секретарите. Останалите членове на бюрата и комитетите не получават никаква методическа подготовка.

Какво според мен би следвало да се направи?

Първо, да се разработи и утвърди примерно разпределение на задълженията на всеки член на бюрото и комитета, но при всички случаи да се конкретизират.

Второ, примерното разпределение на задълженията да има еднаквост, за да може за отделните членове на бюрата и комитетите диференцирано да се подготвят методически указания, задължителни за всички, и да се организира обучението им.

В партийната работа не се искат само ентусиазъм и желание, иска се дълбоко научно разбиране на нейната същност. Необходимо е да научим членовете на бюрата и комитетите да работят наравно с партийния секретар, да носят пълна отговорност за възложената им работа. Те са специалисти по определени въпроси. Когато получат нужните им знания, неминуемо ще се повишат техните инициативност, активност и отговорност. В партийните бюра и комитети ще се засили активността при обсъждането на всички проблеми. Ще се отделя по-голямо внимание на предварителната подготовка на заседанията, повече хора ще бъдат докладчици, ще се прецизират по-добре и проектите за решения. Само тогава можем да очакваме и пълно приложение на колективния метод на работа в тези органи. А колективният метод на работа преди всичко е плод на висока компетентност и активност на всички.

За преустройството на партийната дейност са необходими добре подготвени партийни кадри и висока активност от всички. Не бива повече да търпим сегашното състояние на нещата, защото това е формална колективност.

Digitized by Google

РАЗКАЗ ЗА ДРУЖБАТА

Тя идва от вековете, напоена е с кръв, заредена е с надежди, осветена е с подвизи и проста, човешка любов! Българо-руската, българо-съветската дружба! За нея са написани страници, изпети са песни, направени са филми, сини огънчета блестят всяка вечер от малкия екран. Все по-трудно става да се пише за нея: нужни са нови изследвания, мисли и чувства, нови думи, нова нагласа!...

Тъкмо това е направил Начо Папазов в книгата си „Братска дружба, всестранно сближаване"* (лично аз бих положил усилия да изляза от това докладно заглавие), издание на Издателството на Отечествения фронт. Независимо от репликата за заглавието, в книгата няма нищо докладно й протоколно, тя е възглас на човек, който е имал възможността и щастието да бъде деятел на българо-съветските отношения в национален мащаб, да познава нещата не само отвътре, но и вертикално и хоризонтално, да се вълнува и действува на всички равнища — от първия ешелон до обикновения трудов човек. Това е голямо предимство и Начо Папазов няма да отрече, че неговите развълнувани и вълнуващи страници са рожба преди всичко на личната му ангажираност с голямата тема, че те е са плод на редова обществена дейност, а на човек, чиято емоционалност е била впрегната както в обществената работа, така и в словесната си изповед, която ни подсеща.

Преди всичко, което се отнася до днешния ден, той хвърля едни поглед назад, във вековете и то така, че, без да бъде професионален историк и публицист, ни заангажира със своите изследвания и с тяхната съвременна проекция. Защото, когато се прочетат пасажите за общия извор на славянската общност, за славяните и антите, за органичната връзка между родопските смоляни и родоначалниците на руския град Смолеиск, за връзките на културата на Киевска Русия и късносредновековна България в драматичните години на османското нашествие по нашите земи, той не може да не усети силата на пъпната връв на тази дружба, не може да не се осъзнае, че древна България и древна Русия са били кръвно и кръстом свързани и този „дядо Иван", който е давал упования на петстотингодишния роб, идва не от другаде, а от непримиримия враг на османската империя Иван IV Грозни и че поетичната и вълнуваща думичка „братушка" има преди всичко емоционална и след това логична етимологична биография. Особено вълнение предизвикват времената на XIV век, когато прокудени българи начело с Григорий Цамблак и Киприян, спасявайки се от анадолските друговерци, стигат до Днепър и застават дори начело на Киевската митрополия... Не може да се отмине и позабравеният факт, свързан с Второто търновско въстание и с контактите на българския деец Ростислав Сратимирович, който дири подкрепата на руския патриарх Йоаким и в името на великата народностна цел дори се сгодява за неговата племенница Мария Дубровска...

* Н. Папазов, Братска дружба, всестранно сближаване, Издателство на Отечествения фронт, 1987.

Digitized by Google

Но да излезем от романтичните времена на историята. Те винаги ни носят народностни преживявания, чувствено всеотдаване и пристрастия! Тъкмо това е направил Начо Папазов, с усет за творческа мярка той е излязъл от магията на историята и е навлязъл в годините. Естествено, той не е могъл да прекрачи още един и драматичен, и романтичен период, а именно създаването и популяризирането на българо-съветските връзки. Защото българо-съветската дружба, породена в трийсетте и четиридесетте години на нашия век, е едно забележително, уникално явление. Тук всичко е жизнено; в основата му лежат делата на XIX век, имената на Каравелов и Чернишевски, на Ботев и Добролюбов. Трудно би било нам да си представим авангарда на българската национална революция без идеите на руските революционни демократи. Дори опознаването на българския драматичен въпрос минава в големите западни страни чрез Русия. И по какъв път наистина фигури като Дарвин, Юго, Гарибалди, Гладстон, Макгахан и др. биха станали съпричастни на българската трагедия, ако не беше вездесъщият руски проводник? Всичко това на пръв поглед уж вече се знае, но погледнато от ъгъла на автора, придобива нов смисъл и ново значение. То просто зажвява с един съвременен живот, очертава се с нови измерения, прекрачва през времена и епохи, чертае перспективи...

Според мен най-голямата заслуга на книгата на Начо Папазов е, че тя прави яка житейска връзка на минало, настояще и бъдеще, че ни въвежда в днешния, а защо не и в утрешния ден, по естествен и убедителен начин. Защо да не отговорим на международния афоризъм, че днешна България е едва ли не сателит на Съветския съюз? Защо да не подхванем дълбоко осмислен и целенасочен разговор на политическата тема, че две страни — едната велика, а другата, по силата на географията и съдбата си малка, могат да бъдат равностойни партньори? И като си мисля, съзнавам, че в това именно е най-голямата заслуга на Начо Папазов с тази книга! Тя няма докладен, казионен характер; не се бои от евентуалните упреци и насмешки на нашите „високоинтелектуални и обективни" врагове. При това, без да влиза в директен двубой с тях (те не го и заслужават), тя представя една честна и развълнувана изповед за взаимоотношенията между две страни. Разказ за истината. И в този смисъл, казах вече, без да бъде професионален литератор, авторът е постигнал благодарение на дълбокото познаване на материала и на вглъбеното му и откровено ангажирано изложение сплав, която импонира на безпристрастния читател. Защото — нека си сложим ръка на сърцето — много книги от този тип се разпространяват по служебен път и обират праха на ведомствените библиотеки. Те не предизвикват читателския интерес, ако им се направи обсъждане, то ще бъде мероприятийно. И още — ние дълги години си затваряхме очите пред подобни прояви...

Затова именно стойността на такива (нека си признаем) трудни книги, съдържа повече значителност и има и ще има повече читатели. Не бих казал, че в книгата няма спорни места — и от исторически, и от съвременен план. Но тъкмо те доказват, че имаме среща с една авторска книга, а не с юбилейно издание.

И накрая — едно непонскано благопожелание: отдаден на определена обществена работа, човек трябва да се хваща за перото тогава, когато му се разтупа сърцето. И когато е изучил всичко с изследователска страст, разбира се! Любопитен съм например каква книга ще ни даде Начо Папазов след трудната си работа в Централната ревизионна комисия на ЦК на БКП?

СЕРАФИМ СЕВЕРНЯК

Digitized by Google

НОВИ КНИГИ

ПАРТИЗДАТ

НАЦИОНАЛИЗАЦИЯТА НА ПРОМИШЛЕНОСТТА — УСЛОВИЕ ЗА СОЦИАЛИСТИЧЕСКАТА ИНДУСТРИАЛИЗАЦИЯ
Здравко Златанов

В книгата се анализира политическата, социалната и икономическата необходимост от национализацията на промишлеността в България. Посочват се предпоставките и особеностите на нейното извършване, ролята на партията в подготовката и непосредственото ѝ осъществяване. Показано е значението на този революционен акт за по-нататъшното социалистическо развитие на българската промишленост и цялото народно стопанство, за ускореното внедряване на научно-техническия прогрес и за изграждането на социалистическото общество в страната. Книгата е предназначена за партийни и стопански кадри, научни работници и преподаватели, пропагандисти и учащи се. Тя представлява интерес и за чуждестранни читатели най-вече от страните, които под различни форми преминават към социалистическо развитие на икономиката.

ОБЩУВАНЕ И ДУХОВНО ЕДИНСТВО
Философско-историческо и етносоциологическо изследване
Орлин Загоров

С дългогодишните си изследвания авторът ни връща към историческите корени на нашето единение като народ и нация в продължение на 1300 години, разкрива неумолимата логика на постоянното самопознание на българския дух. Той предлага свои отговори на такива въпроси като: кой, защо и с какво ни е разделял в различните исторически етапи на нашето развитие, какви са последиците от тези опити, как инерцията на разделението се е отразявала върху развитието на българската нация през Възраждането, при капитализма и в условията на социалистическото строителство. В етапа на изграждане на развито социалистическо общество за българския народ единството на всички негови социални групи и слоеве, тяхната сплотеност около политиката и Програмата на БКП имат жизнено важно значение. Единството на българския народ днес се характеризира с устойчивост и динамични качествени изменения на вътрешно и външно общуване, което е израз, от една страна, на постоянно задълбочаващата се социална еднородност на обществото, и, от друга — на всестранно сближаване със СССР и с другите социалистически страни.

ДА УСТОИШ НА ВСИЧКО
Филип Панайотов

Това е документален разказ за живота и творчеството на един от най-ярките български партийни публицисти — **Димитър Найденов** (1896—1946). Човек с изключително богата култура, владеещ английски, руски, френски, немски и италиански език, Найденов винаги е бил на преден план в острите класови схватки с врага, особено в полето на идейната борба. Редактор е на „Работнически вестник“, сътрудничи на списанията „Червен смях“, „Звънар“, „Наковалня“, „Жупел“, на вестниците „Единство“ и „РЛФ“. През 30-те години Найденов редактира вестниците „Звезда“, „Отзив“, „Наши дни“, „Новини“, „Ехо“ и други. След Деветосептемврийската победа, макар и тежко болен, активно сътрудничи на в. „Работническо дело“. Автор е на няколко книги. Изявява се и като талантлив преводач на художествени творби.

Digitized by Google

ISSN 0204-8574

БКП В РЕЗОЛЮЦИИ И РЕШЕНИЯ
Конгреси, конференции, пленуми

Том I
1891—1917

Новото издание на документалната поредица „БКП в резолюции и решения“ се подготвя по решение на Секретариата на ЦК на БКП и се посвещава на 100-годишнината от създаването на революционната марксистка партия в България. Изданието включва резолюциите и решенията на висшите форуми на партията от създаването ѝ до наши дни. Ще се издаде и специален справочен том (предметен показалец). Поредицата ще продължи, като периодически ще се подготвят нови томове.

ТОМ ПЪРВИ ОТ „БКП В РЕЗОЛЮЦИИ И РЕШЕНИЯ“ (със съставители Димитър Генчев, Виолета Пълова и Мария Гетова и редколегия с председател Милко Балев) обхваща времето от създаването на партията през 1891 г. до Великата октомврийска социалистическа революция. В него са отразени Търновската сбирка, Първият, Вторият и Третият конгрес на БСДП, Първият (след обединението през 1894 г. на БСДП и БСДС), Двадесет и първият конгрес на БРСДП и Първата партийна конференция през септември 1917 година. През периода до Октомври партията се изявява и утвърждава като революционно-марксистки авангард на българската работническа класа. Тя се развива легално. Усилията ѝ са насочени към самоизграждане и свързване с работниците. Нейната най-важна задача е да издълбае идеологическа пропаст между буржоазията и пролетариата, да превърне пролетариата в самостоятелна обществена и политическа сила. В този том са прибавени редица нови документи и материали. Такива са резолюцията по македонския въпрос, гласувана от Първия конгрес на БРСДП (1894 г.), организационният устав на партията от 1907 г. и решението от 1914 г. за неговото изменение съобразно с новата избирателна система, правилниците за вътрешната уредба на партията от 1907 и 1911 г. и изменениятa им от 1914 г., данните за съставите на избраните от Първия и Втория конгрес на БРСДП централни комитети, решения и правилници за вътрешния ред на конгресите, партийните бюджети, решения по някои конкретни, но от значение за точната характеристика на партийната дейност въпроси, които досега или не са отразявани, или са отразявани непълно и в свободна редакция, и други.

20 700

Цена 0,35 лв.

Digitized by Google

ПРОЛЕТАРИИ
ОТ ВСИЧКИ СТРАНИ,
СЪЕДИНЯВАЙТЕ СЕ!

Партиен живот

MAIN/UC-S

ИСАНИЕ НА ЦК НА БКП
СИТЕЛ НА ОРДЕН
ЕОРГИ ДИМИТРОВ

LIBRARY
UNIVERSITY OF CALIFORNIA
BERKELEY

СОФИЯ
МАРТ
1988

Partien Zhivot
Received on: 07-07-88
The Library - University o
California, Berkeley

Digitized by Google

Digitized by Google

Партиен живот

СПИСАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БКП

№ 5 МАРТ 1988 ГОДИНА

ГОДИНА XXXV
ISSN-0204-8574

СЪДЪРЖАНИЕ

ЗА КАЧЕСТВЕНО НОВ РАСТЕЖ В ИКОНОМИКАТА

* — Собственост и самоуправление 3
* — Акт с революционни последици 9
Димитър Делийски — Стопанинът поема власт, права, задължения и отговорности 9
Симеон Даневски — Единство на лични и обществени интереси 15
Димитър Петков — Първи крачки 19

Стоил Найденов — Корените на старото са и дълбоки, и жилави 25

Трибуна на ръководителя, трибуна за ръководителя
Коста Димов — На везните на честта 30

ПРЕУСТРОЙСТВО В ПАРТИЙНО-ОРГАНИЗАЦИОННАТА РАБОТА

Инчо Георгиев — Актуални проблеми на политическия подход в дейността на местните партийни органи 36

Разговор за демократизма
Иван Янпоровски — Отворено писмо до сп. „Партиен живот“ 45
— Към читателите 49

Опит и проблеми
Димитър Станоев — Инициативата тръгва от партийните групи 51

Digitized by Google

Публицистична анкета

Георги Балабанов — Струва толкова, колкото е личният му пример 56

Йото Пацов — Откровеността поражда оптимизъм 60

Контролна и ревизионна дейност

* — Решение на Бюрото на Централната контролно-ревизионна комисия на БКП 66

Йото Кръстев, Кирил Несторов — За езика на истината . . 68

ШКОЛА ЗА ПАРТИЙНИЯ РЕЗЕРВ

Йордан Хаджиев — Първичната партийна организация . . 79

ИДЕОЛОГИЧЕСКАТА РАБОТА — ДЕЙСТВЕН ФАКТОР

Петър Ничков — Всенародното естетическо възпитание в условията на общественото преустройство 88

Анна Недялкова — Сериозните императиви на деня 93

Йордан Цонев — Разпалване на жаждата за подвиг 99

ИЗ ЖИВОТА НА БРАТСКИТЕ ПАРТИИ

Петко Стамов — Както никога досега 106

ЧИТАТЕЛИТЕ СИГНАЛИЗИРАТ, ПРЕДЛАГАТ, ПИТАТ

* — Информационно-методическите групи в местните партийни органи 110

НОВИ КНИГИ, ОТЗИВИ, РЕЦЕНЗИИ

Иван Гаврилов — В името на основните интереси на социализма 111

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Йото Кръстев — *главен редактор*
Асен Веселинов, Георги Бърдаров, Георги Ванев, Георги Съйков, Дарина Радева, Иван Мичев, Йордан Хаджиев, Кирил Иванов, Коста Димов, Мила Илиева, Минчо Чунтов, Петко Стамов, Стефка Ангелова, Стоил Найденов (*зам. гл. редактор*), Стоян Кръстев (*първи зам. гл. редактор*).

Адрес на редакцията: София, ЦК на БКП, ул. „Московска" 7.
тел. номератор 87-14-11, 12

Дежурен редактор: Йото Пацов. Зам.-отговорен секретар: Йорданка Кирилова
Коректори: Зоя Стефанова, Таня Круглий.

Дадена за набор на 9. III. 1988 г. Подписана за печат на 24. III. 1988 г. Тираж 57 500. Формат 60/100/16. Обем 7 коли.

ДП „Димитър Благоев" — София, ул. „Ракитин" 2, тел. 43-431

Digitized by Google

ЗА КАЧЕСТВЕНО НОВ РАСТЕЖ В ИКОНОМИКАТА

СОБСТВЕНОСТ И САМОУПРАВЛЕНИЕ

След XIII конгрес Българската комунистическа партия възприе курс за **качествено нов растеж във всички сфери на общественото развитие.** Промените, които се осъществяват при реализирането на този курс, **са всеобхватни** — те засягат и производителните сили, и производствените отношения, и цялата политическа, държавна, правна и идеологическа надстройка.

За провеждането и реализирането на този стратегически курс нашата партия и нашият народ са въоръжени с теоретична, политическа и организационно-практическа платформа — **Юлската концепция** за развитието на социализма у нас. Тя бе разработена на Юлския (1987 г.) пленум, допълнена на Ноемврийския пленум (1987 г.) на Централния комитет и утвърдена на Националната партийна конференция през януари 1988 година. Концепцията е плод на колективния ум и творчество на нашата партия; тя обобщава и творчески преработва натрупания исторически опит, извежда принципите и подходите за по-нататъшното ни развитие на основата на действието на обективните закони и новите исторически реалности.

Главното в преустройството на икономическите отношения е развитието и обогатяването на отношенията на собственост. Промените, които сега се извършват в тази насока, се основават на постановката, че **обществото е собственик на средствата за производство, а трудовият колектив — техен непосредствен стопанин.** Нашата партия изведе тази постановка въз основа на практическия си опит в социалистическото строителство в последните години, както и дълбокото теоретично осмисляне на процесите и явленията на общественото развитие в съвременните условия. Това революционно по своя характер дело, без прецедент в световната обществена теория и практика, е неразривно свързано с личния творчески принос на генералния секретар на ЦК на БКП другаря Тодор Живков.

След като през 1987 г. Народното събрание прие декларацията с конституционен характер „За предоставяне на социалистическата собственост на трудовите колективи за стопанисване и управление", то през настоящата година се извършва конкретното предаване на средствата за производство на трудовите колективи по отделни обекти.

Главната и най-съществената особеност на този процес е, че трудовият колектив, след като получи средствата за производство, фактически **придоби материалната основа, фундамента, върху който да разгръща самоуправлението си.** Върху непосред-

Digitized by Google

ственото стопанисване на средствата за производство, на всички обекти на социалистическата собственост трудовите колективи и социалните общности ще започнат реално да осъществяват принципите на самоуправлението си, т. е. предаването на обектите на социалистическата собственост поставя началото на реалното разгръщане на процеса на самоуправлението на нашето общество.

Процесът на предаването на обектите на социалистическата собственост на трудовите колективи за стопанисване и управление ще обхване всички сфери на обществения живот. Той обаче сега започва от сферата на материалното производство, тъй като преустройството в икономиката е в по-напреднала фаза и са приети и действуват от 1 януари 1988 г. основните правила на икономическите отношения.

В съответствие с тези правила **трудовият колектив**, след като е приел средствата за производство, като спазва принципите на самоуправлението, т. е. като отдава изискваното по правилника (респ. закона) на държавата чрез данъчната система и връща дълговете си на кредитните институти (банките), **самостоятелно организира цялостната си дейност и суверенно се разпорежда с доходите си.** Докато умножава предоставената му за стопанисване социалистическа собственост, той има реалните права на съсобственик върху тази собственост.

Тези реални права всъщност **предоставят на трудовите колективи реалната икономическа власт.** Следователно навлиза се в процес на предаване на реална власт от държавата, от цялото общество към трудовите колективи, към непосредствените стопани. А това е процес високоотговорен, изпълнен със съдържание, зареден със социално-икономическа енергия, процес исторически.

С предаването на средствата за производство на трудовите колективи за стопанисване и управление и разгръщането на самоуправлението съдържателно се изменят функциите, правата, задълженията и отговорностите на собственика и стопанина.

Държавните органи осъществяват централизирано планово стратегическо ръководство на общественото развитие, гарантират основните баланси, пропорции и темпове на развитие, създават основните нормативни актове за разгръщането на общественото самоуправление и гарантират спазването на социалистическата законност.

Стопаните на социалистическата собственост, трудовите колективи на самоуправляващите се организации осъществяват целокупната си дейност самостоятелно и суверенно, като спазват принципите и правилата на самоуправлението. А те повеляват, че предприятието е основната, технологически, икономически, организационно и социално обособена самоуправляваща се стопанска организация. То има:

— имуществена обособеност и самостоятелност — свободно купува и продава основни и оборотни средства и свободно може да предоставя средства от фондовете си заемообразно или безвъзмездно на други организации;

— планова самостоятелност — определя целите и задачите на развитието си, планира и организира пазарната, научно-техническата, инвестиционната, производствената и търговската дейност;

Digitized by Google

— организационна самостоятелност — само определя организационно-управленската си структура, формите и обектите на обединяване с други предприятия или сдружаване с други организации;

— пазарна самостоятелност — осъществява преки връзки с вътрешния и външния пазар, избира доставчиците на ресурси и пласьорите на продукцията си, както и формите и начините на взаимоотношенията си с тях;

— финансова самостоятелност — осъществява своето развитие за сметка на собствени източници или банкови кредити, осъществява директни връзки с бюджета и носи пълна икономическа отговорност за взаимоотношенията си с държавните органи, с бюджета, с банките и другите стопански и обществени организации.

Средствата за въздействие на държавата върху самоуправляващите се организации се изменят от административно-разпоредителни към предимно икономически, а те са освен общо задължителните правилници (респ. закони), икономическите нормативи, условия, регулатори и държавните поръчки. Държавната поръчка в преходния период ще има все още характер на административно въздействие, но все повече ще се превръща в желана от стопанските единици поръчка с гарантирана реализация и с привлекателни икономически параметри, получавана по пътя на конкурса.

Принципите на икономическото самоуправление осигуряват равноправие на всички форми на социалистическата собственост: държавна, кооперативна, общинска, групова, лична, собствеността на обществените организации и комбинациите от тях, както и на смесената собственост с участието на чуждестранни организации и лица, а това означава, че всички обекти на социалистическата собственост, колективите и личностите, които ги стопанисват, са поставени при равни икономически условия. Критерий за използване на дадена форма на собственост е нейната ефективност за гъвкаво и качествено задоволяване на пазарна или социална потребност.

Държавата, по пълномощие на цялото общество, запазва функциите си на собственик върху единната и неделима социалистическа собственост, т. е. от акта на предаването на обектите на обществената собственост тя не се превръща в групова. Това е много важна постановка с голямо и теоретическо, и практическо значение. Не влиза ли тя обаче в противоречие с принципа, че трудовият колектив е пълновластен стопанин и суверенно се разпорежда и организира своята дейност или обратно, няма ли опасност общонародната собственост да се разпилее и разтвори по отделните трудови колективи.

Принципите, по конто се извършва преустройството на икономическите отношения в обществото, гарантират опазването на социалистическата собственост и нейната цялост. Така например, ако стопанската дейност на трудовия колектив се развива трайно неблагоприятно и социалистическата собственост започне да се „намалява", след като са изчерпани защитните мерки на стопанската взаимопомощ от други предприятия или от банките, то държавата, за да защити интересите на обществото и за да не позволи да „изчезне" конкретният обект на общонародната собственост, спира този процес, като разтрогва договора за стопа-

Digitized by Google

нисване. Получава се т. нар. фалит на дадеиото предприятие. Изходът може да бъде разформирането на „фалиралия" трудов колектив и събирането на нов такъв, ако причините са предимио субективии. А ако причините са обективии — структурна реорганизация, обиовяване и т. н., изходът може да бъде средствата за производство да се предоставят на други предприятия или обедииения иа предприятия, които по-ефективно ще ги стопанисват.

Предаването на обектите на социалистическата собственост на трудовите колективи и териториалните общности се извършва чрез договор, с който и двете страни: държавата-собственик и трудовият колектив-стопанин, поемат права, задължения и отговорности.

Държавата чрез законите и другите нормативни актове трябва да осигури опазването на интересите и на обществото, и на правата, задължеиията и отговорностите на трудовите колективи за стопанисването на предоставените им обекти, като се съчетават обществените, колективните и личните интереси.

С приемането на обектите иа социалистическата собственост трудовите колективи придобиват нови права, задължения и отговорности. Този акт добива огромно значение за по-нататъшния живот и развитие на трудовия колектив. Това в никакъв случай не е еднократен, тържествен акт, а процес съдържателен, предшествуван от значителна и грижлива подготовка. В тази подготовка трудовият колектив и преди всичко специалистите трябва да мобилизират целия си творчески потенциал, за да изяснят състоянието на средствата за производство, да ги оценят и разместят, да проектират най-ефективната организация за бъдещата си дейност в условията на самоуправлението. От тази дейност и от тази организация в най-голяма степен ще зависят доходите и благополучието на трудовия колектив.

Истинският ефект от овластяването на стопаните ще се получи, когато процесът на предаването на средствата за производство отиде докрай — до бригадата, до отделния изпълнител, т. е. там, където е непосредственият контакт между човека-труженик и средствата за производство. Навсякъде, където технологическият процес позволява, следва да се премине **към бригадния акорд**, а това означава, че **бригадата ще плаща амортизационни отчисления, ще купува материали, суровини и енергия и ще продава своята продукция.** От този непосредствен контакт, при такава организация следва да се очаква енергията на интересите да ускори развитието и на колектива, и на цялото общество.

Състоянието на средствата за производство в различните отрасли на народното стопанство не е еднакво. Някои основни фондове са обновени и модернизирани, а други изхабени в значителна степен. Неравномерно и нееднакво е било и натрупването на амортизационните фондове и тяхното изземване по досегашния начин на управление и стопанисване. Това естествено ще постави отделните трудови колективи при приемането на основните фондове в неравностойни условия. Въпреки това няма друг изход освен този — средствата за производство да се приемат в състоянието, в което се намират в момента. Този проблем основателно предизвиква определени смущения сред някои трудови колективи.

Digitized by Google

Трудовите колективи имат определени възможности да смекчат неблагоприятната обстановка при приемането на амортизирани в значителна степен основни производствени фондове. Тези възможности се определят преди всичко от разработването на ефективен проект за стопанисването, включващ разместването на оборудването, преструктирането на производството, освобождаването от излишните машини и съоръжения, насочването към нови и по-високоефективни производства и т. н., и т. н. Следва да се включат ефективно и резултатно и банките, като подкрепят ресурсно добре обоснованите предложения на трудовите колективи на предприятията. Големи възможности да помогнат на процеса имат и обединенията на предприятията. Новите принципни постановки, че обединенията на предприятията не са старите административни висшестоящи организации, а доброволно обединяване на ресурсите и потенциала на предприятията за провеждане на координирана технологическа, пазарна и производствена политика, могат да се проявят още сега. С общите фондове и при общо съгласие на образуващите ги предприятия проектите на отделни предприятия за обновяване на производствените фондове могат да бъдат ресурсно осигурени и по този начин да се подпомогне процесът на приемането им от трудовите колективи. Естествено е, че за да бъдат подкрепени тези проекти, е необходимо да осигуряват такава ефективност, че да гарантират възвръщането на заемообразно предоставенте ресурси в общите фондове на обединението.

Следва да се подчертае, че и след предаването на обектите на социалистическата собственост на трудовите колективи държавата ще има грижата и задължението да помага за развитието, умножаването и модернизацията на материално-техническата база, т. е. тя не „абдикира" от своите задължения. Конкретните задължения за отделните обекти, ако има такива, следва да бъдат отразени в договорите за предоставянето на собствеността. Освен това държавата ще продължи да „стопанисва" и крупните обекти на социалистическата собственост, които по своите технологически особености или инфраструктурно значение не могат да се предоставят на отделен трудов колектив за стопанисване и управление.

Държавата вече даде доказателства за такова отношение към проблема — с 58-то постановление на Министерския съвет от 1987 г. се опростиха големи задължения на селското стопанство, които, ако съществуваха сега, биха сериозно затруднили трудовите колективи на селскостопанските бригади да организират ефективно стопанисване на социалистическата собственост. И за в бъдеще крупни обекти с национална значимост ще продължат да се изграждат с решаващото участие на държавата.

Предаването на обектите на социалистическата собственост ще обхване всички сфери на обществения живот. Това е главното и необходимото условие, за да започне изграждането на процеса на общественото самоуправление, тъй като един от основните принципи и цели на преустройството у нас е да се превърне нашето общество в самоуправляващо се. Процесът ще се развива във времето с известна последователност — най-напред обхваща сферата на материалното производство, където прин-

Digitized by Google

ципите на управление са вече утвърдени; по-нататък ще последва предаването на обектите на собствеността на териториалните общности, които вече са сформирани, а ръководствата им — избрани; най-после ще се обхване и непроизводствената сфера, за която принципите на управление сега се разработват.

Нашето общество преживява революционен процес на дълбоки преобразования и изменения на качествената характеристика на процесите и явленията. То върви по нов неизвестен път на развитие, без да има откъде и от кого да черпи опит. Сложността на процесите и значимостта на извършваните промени правят преустройството труден и продължителен процес. В известен преходен период обективно ще се налага да съществуват и неокончателно разрушеното „старо", и неукрепналото „ново". В този преходен период ще трябва да се води борба не само срещу досегашните отрицателни явления и деформации, не само за укрепване и утвърждаване на „новото", но и срещу онези отрицателни явления и деформации, които самото „ново" ще породи.

Въпреки всички стари и нови трудности и проблеми нашата партия, нашият народ са заредени с оптимизъм и увереност в успешния ход и в реализацията на преустройството. Нашият оптимизъм е породен още от първите прояви на привързаност на народа ни към осъществяваните промени и от това, че нашата партия и нашето общество са въоръжени с Юлската концепция — ясна теоретична, политическа и организационно-практическа платформа за осъществяването на новия модел на социализма у нас.

Ключовият, отправният проблем на преустройството у нас е предаването на обектите на социалистическата собственост. Това е процес, който ще осигури предаването на реална власт в ръцете на трудовите колективи и териториалните общности. Това е процесът, с който на практика ще започне нашето общество да се превръща в самоуправляващо се, в което властта произлиза от народа и се реализира чрез народа.

Следва да се очаква, че с предаването на обектите на социалистическата собственост на трудовите колективи за стопанисване и управление преди всичко ще се преодолее настъпилото в последните десетилетия отчуждаване на трудещите се от социалистическата собственост и свързаното с това безразличие към нейната съдба; трудовият колектив на предприятието ще се изгради като пълноправен стокопроизводител и субект на управлението, който, като съчетава личните, колективните и общонародните интереси, осигурява и собственото си благополучие, и просперитета на обществото; най-сетне да заработи социалната енергия на икономическите интереси, за да превърнем нашето отечество Народна република България във високоразвита и модерна държава, готова да посрещне предизвикателствата на XXI век.

Партията на българските комунисти, както винаги досега, ще се окаже достойна и ще изпълни своя дълг — да бъде инициатор, активен организатор и ръководител на революционното обновяване на обществото.

Digitized by Google

АКТ С РЕВОЛЮЦИОННИ ПОСЛЕДИЦИ

Предоставянето на обектите на социалистическата собственост на трудовите колективи за стопанисване и управление е изключително отговорен етап в живота на нашето общество. То е свързано и със строгото спазване на приетите за целта правно-нормативни разпоредби и, разбира се, с най-пълното разгръщане на творчеството и инициативата на всеки труженик на социализма. Защото преустройството, с което се заемаме, ще преуспее само ако стане дело на милионите.

От Юлската концепция произтича и неизмеримо по-голямата, постоянно растяща роля на партийните комитети и организации. Да се изявят те като най-активен, създателен фактор. Да създадат обстановка, условия, политическа атмосфера за умножаване и пълноценно оползотворяване на съществуващите национални богатства. Да се издигат непрекъснато социалистическата съзнателност, дисциплината, отговорността. Защото при предоставянето на собствеността на основните, а след това и на първичните трудови колективи възникват и общи, и специфични проблеми. Едни от тях се нуждаят от конкретна икономическа, правно-юридическа обосновка, други са органически свързани с отприщяването на социалната енергия на непосредствените творци на блага.

Изключително важни, решаващи сега са позицията, дейността, личният пример на комунистите. И особено на заемащите ръководни длъжности. Те да бъдат пример на новаторски подход и предприемчивост. Да осигуряват условия за утвърждаване и най-пълна изява на самоуправлението.

Предаването на социалистическата собственост за стопанисване и управление от трудовите колективи е предаване на власт на стоковроизводителите. А покритието на тази власт е отговорността на трудовите колективи, на отделния труженик за нейното поддържане и непрекъснато обогатяване, за най-ефективно използване.

В този брой редакцията помества блок от материали, в които се разглеждат различни страни от предаването на собствеността, което е исторически, революционен акт.

СТОПАНИНЪТ ПОЕМА ВЛАСТ, ПРАВА, ЗАДЪЛЖЕНИЯ И ОТГОВОРНОСТИ

ДИМИТЪР ДЕЛИЙСКИ

КОНЦЕПЦИЯТА на Юлския пленум на Централния комитет на партията (1987 г.) за изграждането на нов модел на социализма в нашата страна поставя за решаване много проблеми.

Digitized by Google

И в областта на теорията, и в областта на непосредствената практика. Изправени сме пред една нова социална действителност и всеки от нас трябва да си даде сметка за нейното съдържание. Марксическата постановка за развитието на обществото сочи два пътя — еволюционен и революционен. Юлската концепция даде отговор на въпроса по кой път ще се развива нашата страна през идните години, че и през следващото десетилетие. Промените, които започнахме (много от които тепърва ще започваме), определят революционния характер на нашето преустройство.

Преди да пристъпим към предмета на настоящите размишления, налага се да си отговорим на един въпрос — кое наложи изискването за революционни промени, не можехме ли да вървим по досегашните пътища на развитие и на икономиката (като база), и на надстройката? Още повече, че страната ни, за разлика от редица други социалистически страни, не беше изправена пред предкризисни явления, ние нямаме основание да говорим дори за застойни явления. Даже обратното. И през последните години българската икономика се развиваше с достатъчно високи темпове — едни от най-високите в света — и сякаш нямахме основания за особена тревога. Но диалектиката на оценката на процесите и явленията вече ни подсказваше и други изводи. Екстензивните фактори на развитие стигнаха своя предел. В света се утвърдиха нови реалности и да не ги отчитаме, значеше да си затваряме очите пред очевидните факти. Ще посоча една от тия реалности — тоталното извършване на научно-техническата революция. Новите технологии, новите материали, синтезът на техниката и технологиите с електрониката утвърждават едно невероятно темпо на промяна както в характера на производството, така и в техническите параметри на изделията — надеждност, функционалност, дизайн. А всичко това само по себе си определя поведението на продукцията извън производството — с други думи, определя нейното поведение на пазара.

Ето го помоему възела, пресечната точка на всички конфликти, породени от обществения характер на съвременното производство. При това — нека не забравяме — нашата страна е с широко отворена икономика. А на международните пазари, както е известно, действуват точно определени „правила на играта". И който не се съобразява с тях, рискува да загуби, рискува непрекъснато да губи.

Нека за миг да допуснем ситуацията, при която изнасяме на международните пазари продукция с ниска конкурентна способност. За да я продадем все пак, цените ѝ би трябвало да бъдат много по-ниски от тяхната стойност, от разхода на труда, който сме вложили при нейното производство. Не е нужно човек да бъде голям специалист-икономист, за да прецени какво губим при подобен подход. Най-просто казано, губим национално богатство, губим национален престиж. При жестоката и безкомпромисна конкуренция нас ще ни изтласкват от пазарите, където сме се настанили, или пък няма да можем да се настаним на нови пазари.

В този ред на мисли не бива да пропускаме и състоянието на вътрешния пазар. Трябва да признаем и да отчетем реалния факт, че българският купувач става все по-взискателен, неговите вкусове се променят и производството просто е задължено да се съобразява с това.

Digitized by Google

А да се съобразява, значи да произвежда продукция с качества, които отговарят на потребиостите и на претенциите на купувача.

Друга алтернатива няма. Следователно алтернатнвата е в революционината промяна в условията на производството. Никак не е случайно, че преустройството в страиата ни започна от икономиката. И негова теоретична основа се явяват постановките иа Юлската концепция на партията. От чисто методологически съображения се налага да повторим основнте принципи, върху които тя беше изградена: за собствеността и нейното стопанисване; за демократическия централизъм н стратегическата роля на държавата; за самоуправлението; за партията.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКАТА СОБСТВЕНОСТ — аксиома на марксистко-ленинското учение — е единиа н неделнма. Но точно тук ние (нмам предвнд практиката на социалнстическите страни) допускахме грешка, която по същество ин доведе до догматизъм в разбнрането на собствеността. Дълго време утвърждавахме, че развитието иа собствеността ще вървн еднństвено по пътя на нейното прерастване в държавна, ще вървн по пътя на одържавяването ѝ. Забравнхме Лениновата мнсъл за разнообразието на формите в собствеността. И тук се получн парадокс. Никой не оспорваше, че социалнстическата собственост е общонародна и следователно, че тя е на всеки от нас. Но веществената връзка между нея н човека — гражданина на соцналнстическото общество — започна да се къса. Съзнанието, че държавата, макар н изразител на обществените интересн, някак си сама, като отделна инстнтуцня, се разпорежда със собствеността, че тя се грнжн за нейното обогатяване, се натрупа у нас, откъсна ни от нея. В тазн ситуация е обяснимо и поведеннето на държавата — в етажнте на нейната структура се формираше същото поведение само че с обратен знак: собствеността е на разположенне на колектнвите н следователно грижата за нея е в техни ръце. Подобна схема може да звучн опростено, но за съжаление действителността беше точно такава. Получи се празно пространство, собствеността увнсна в нничия тернтория, по същество тя се превърна в анонимна. Държавата отделяше огромни средства за натрупвания, за увелнчаване на пронзводствените фондове, но инкой не беше заинтересован да даде точна оценка на тяхната полезност, на това, дали тия средства се използват по най-ефективния начин. Строяхме просторни цехове, но в повечето случан те имаха престижен характер. Защото в същото време можехме в много по-малки помещения да създадем условня за развитне на много по-пронзводителни мощностн. Но такова поведение не се диктуваше от интереса на колектива. На него — за съжаление — му беше все едно дали машнннте ще бъдат разположени в цех, който струва пет или десет милнона лева. А нито тухлите, нито бетонът, нито железните конструкции (нещата, от конто главно се строи един цех) ще произвеждат новата продукция. Прн това, нека подчертаем, проектаитнте като правило нмаха интерес да включат в проекта повече тухлн, бетон и желязо — от тяхната стойност завнсеше хонорарът им. Както се вижда, протнворечията ставаха все по-остри и по-драстнчни.

Ставаше ясно, че така повече не може да продължава.

Digitized by Google

АНОНИМНОСТТА на социалистическата собственост трябваше да се ликвидира.

Но как?

Отговор на този въпрос даде Декларацията на Народното събрание за предоставяне на социалистическата собственост на трудовите колективи за стопанисване и управление. От началото на 1988 г. влезе в сила и постановление на Министерския съвет, с което се определя и редът за практическото провеждане на този законодателен акт.

Но нека не си правим илюзии. Всякакво опростенческо тълкуване и на декларацията, и на постановлението може да ни изправи пред нови грешки. Трябва да си дадем сметка, че сме изправени пред една съвършено нова ситуация, която по своята дълбочина и характер има революционен смисъл.

Първо — приемаме многообразието на формите на собственост: и държавна, и кооперативна, и общинска, че дори и лична. Може да прозвучи еретично, но защо да не приемем и личната собственост като неразделна част от социалистическата особено ако тя има производствено предназначение и около нея се формира малка или голяма социална общност?

Второ — непоклатимо остава марксистко-ленинското положение, че социалистическата собственост е единна и неделима.

Трето — предоставянето на собствеността на трудовите колективи за стопанисване и управление не е нищо друго освен предоставяне на власт. Ето това трябва да се разбере, дълбоко да се осъзнае от всеки и от всички. То изменя същността на отношенията в общественото производство.

Длъжни сме да признаем, че точно този момент на Юлската концепция не беше разбран в неговата дълбочина. Дълго време след декларацията на Народното събрание нас ни интересуваха организационните въпроси на предоставянето на собствеността, а не търсехме същностното проявление на замислената промяна.

ПРЕДОСТАВЯНЕТО НА ВЛАСТ не е еднозначен акт. Трябва да си дадем сметка за какво става дума, трябва да разберем какви права, задължения и отговорности произтичат от това.

В реда на мислите, които сега ме занимават, все не мога да се отърва от един случай. Ръководителят на селскостопанска бригада беше достатъчно откровен. „Бяхме планирали дванадесет машини — призна той. — Но когато разбрахме, че всички разходи за тия машини ще се стоварят върху нашите сметки, събрахме се бригадният съвет и започнахме да пресмятаме. Оказа се, че същата работа можем да я свършим и с пет машини.“ Селското стопанство е може би най-показателният пример за отношението на трудовите колективи към основните средства за производство, които им се предоставят за стопанисване и ползване.

Подобен беше случаят със строителната бригада на героя на социалистическия труд Игнат Раденков от Домостроителния комбинат във Варна. На пръв поглед случаят беше пределно прост и ясен — бригадата искаше да премине на пълна стопанска сметка. Искаше — нека запомним това! И съвсем точно беше определила своето поведение: да ѝ се даде правото сама да ор-

Digitized by Google

ганизира производството, да ѝ се дадат необходимите машини и съоръжения и тя да се разпорежда с тях, сама да разпределя доходите си, нещо повече — в един момент бригадата постави условието тя да се грижи за проектирането на обектите, които ще изгражда. Ала тук настъпиха и конфликтите. По-специално искрите започнаха да изскачат, когато проблемите опряха до стопанисването и управлението на машините и съоръженията. Известен е един недъг в нашето строителство — техниката се намира в ръцете на други, автономни организации, строителните бригади слагат подписа си срещу всеки курс на камиона, за всеки машиночас на багера или булдозера. Но е известно също така, че за един курс или за един машиночас, по уговорка или по принуда, строителите подписват, че са извършени три, пет, че и седем курса. Какво от това, на строителите нито им влизаха, нито им излизаха от джоба тия пари, механизаторите си ги получаваха за неизвършена работа, стойността на обектите изкуствено растеше. Срещу тази практика реши да се обяви бригадата на Игнат Раденков: „Ще слагаме подпис — казаха си те — само срещу извършена работа!" И сблъсъкът не закъсня. Един шофьор изсипа бетона просто на улицата, багеристът зарови изкопаните основи на бъдещия жилищен блок. Вместо да получи подкрепа от стопанското ръководство, от партийната организация, срещу бригадата на Игнат Раденков се опълчиха всички във Варна. Измислиха ѝ десетки прегрешения, наложиха партийно наказание на бригадира, елегантно или брутално създаваха неимоверни пречки за нормална работа на колектива.

А колективът не искаше нищо друго освен да упражнява реална власт в условията на производството. Може би в известна степен беше изпреварил своето време и затова мнозина не го разбраха.

РЕАЛНАТА ВЛАСТ не може да бъде разбирана иначе освен във връзка с интересите — и на личността, и на колектива, и на обществото. Властта, която се предоставя на трудовите колективи, е в пряка връзка с правата им на стопани на социалистическата собственост. Нека се опитаме да дешифрираме тази мисъл.

Тук непременно се налага да се позовем на един от другите принципи на Юлската концепция — принципа на самоуправлението. Превръщането на социалистическата самоуправляваща се организация в стокопроизводител я поставя в съвършено нови условия. Интересите на колектива и на всеки негов член налагат да расте ефективността от тяхната дейност. Пазарът не търпи компромиси и от това каква продукция ще произвежда трудовият колектив, какво ще е нейното качество, какво ще бъде количеството ѝ ще зависи в крайна сметка доходът — на предприятието, на бригадата, на отделния работник.

Е добре, щом като това е така, то значи, че интересът определя поведението на предприятието, на колектива, на работника. И понеже точно те са, които в условията на самоуправлението решават всички производствени (пък и не само производствени) проблеми, нека си поставим няколко въпроса и да потърсим техните отговори:

— Кой и в каква степен трябва да реши какви основни

Digitized by Google

производствени фондове трябва да изгражда или да закупи предприятието-стокопроизводител?

— Кой трябва да прецени каква част от средствата (натрупани в различните фондове) трябва да бъдат разходвани за научно-техническото развитие на производството?

— Кой трябва да се грижи за професионалната подготовка на работниците от експлоатацията, за да могат те най-ефективно да управляват новата техника и технологии?

Знаем хиляди случаи, когато скъпоструващи машини и съоръжения, закупени най-често с валута, престояват с години в дворовете на предприятията (не дори в складовете), но за тях никой не носи отговорност. И сега формално за тях никой няма да носи отговорност, но едва ли трудовият колектив ще си позволи и едва ли ще позволи на някого да закупува такива машини, без да е ясно каква ще бъде ползата от тях. Ето го, според мен, отговора на въпроса — за ползата от всичко, което вършим, за ползата от всеки лев, който решаваме да разходваме за нещо.

Властта, която се предоставя на колектива, без съмнение ще има един краен резултат — разумно и ефективно използване на натрупаното народно богатство, още по-разумното му обогатяване и разширяване.

Следва да направим корекция и в разбирането си за единството на интересите — лични, колективни и обществени. Прокрадващите се напоследък тълкувания за това единство, едва ли не като баланс, не отговарят нито на задачите, нито на целите на по-нататъшното изграждане на социализма у нас. Да, ние не подценяваме личните интереси, нещо повече, нашата цел е тяхното все по-пълно задоволяване. Но в същото време трябва да е ясно, че чрез стимулирането на тия интереси преследваме по-висши цели — стратегията ни за пълнотата на обществените интереси.

ПРОМЕНИТЕ, съпровождащи революционното преустройство на нашето общество, с особена сила засегнаха териториалните общности. Както утвърждаването на самоуправляващите се стопански организации-стокопроизводители, така и кметствата и общините като териториални общности на населението не са форма без съдържание. Погрешно е да смятаме проведените в края на февруари избори за кметски, общински и областни съвети като повторение на познати актове от близкото минало. С тяхното формиране се пристъпи към нов момент от разширяването и задълбочаването на социалистическата демокрация — предаване на реална власт на населението като реални стопани на територията.

И макар в някаква степен да звучи опростено такова обяснение, нека все пак да погледнем върху процесите, които отсега нататък ще протичат в териториалните общности. Кметствата и общините получават правото да решават сами всички икономически, социални, културни, здравни, просветни проблеми, свързани с развитието на общността, с интересите на населението в нея. В еднаква степен ще бъдат ползвани принципите и на представителната, и на пряката демокрация. Допитванията, референдумите, общите събрания ще играят ролята на органи на управле-

Digitized by Google

нието, ще създават условия за пряко участие на трудещите се да изразяват своята воля.

Особена е ролята на областните народни съвети. Те все повече ще се превръщат в координатори на стратегическото развитие на областта, за формирането на крупни социално-икономически комплекси, в които най-пълно ще се използват икономическият, научно-техническият, трудовият и социалният потенциал, ще се създават най-благоприятни възможности за качествено нов растеж във всички области на общественото развитие.

ЕДИНСТВО НА ЛИЧНИ И ОБЩЕСТВЕНИ ИНТЕРЕСИ

СИМЕОН ДАНЕВСКИ

„Предоставянето на обектите на социалистическата собственост на трудовите колективи за стопанисване и управление е ключов въпрос за качественото преустройство на икономическите отношения."

Из Решението на Националната партийна конференция 1988 г.

Всички трудови колективи от цялата страна са в усилена подготовка за предаване на социалистическата собственост за стопанисване и управление. Навсякъде подготвителните работи включват един основен момент: какво извика на живот постановката за извеждане на социалистическата собственост от анонимността, в която се намираше досега?

Една импровизирана журналистическа анкета в две столични предприятия — Технологичния комбинат за стоманобетонови конструкции и металургичното предприятие за обработка на цветни метали „Димитър Ганев", показа, че това се дължи най-вече на новото разбиране на производствените отношения, в които стокопроизводителите вече играят основна, главна роля. Следователно, казват работниците, трябва да се промени отношението ни към средствата за производство, които и досега бяха общонародна собственост, т. е. наши. Те и занапред ще бъдат наши, както е било досега, но вече не ничии, а на определено лице. На стругаря, на монтьора, на фрезиста с точно определено име. И ако тази машина не работи добре, ще се знае конкретно, а не изобщо „нашата машина" или пък „старата машина от първи цех". Ще се знае, че не работи стругът примерно на стругаря Иван Иванов и затова ще търси отговорност не толкова ръководството на завода, колкото самите работници.

Това бяха споделените мисли на работниците при малката журналистическа анкета, преразказани в няколко реда. Но и те

Digitized by Google

са достатъчни да покажат новото мислене на хората при стопанисването на техниката и това, че една машина е добра, докато може да произвежда и че тя трябва да се пази и стопанисва, както трябва, като нова.

ОБЩИТЕ ИНТЕРЕСИ — В ЕДИН КОЛОВОЗ С ЛИЧНИТЕ

Георги Андреевски, бригадир на бригада от карнера „Челопечене" към Технологичния комбинат за стоманобетонови конструкции:

— Искаме да ликвидираме безстопанствеността, безотговорността, анонимността. Искаме хората да работят по-добре, да са по-добри стопани. А как може да стане това? На този въпрос обезателно трябва да се намери верният отговор. Аз мисля, че тук не са нужни много приказки и умувания. Нужно е да се вкарат личните интереси в общите интереси на всички, на обществото. Може да се каже и обратното — в личните интереси да се вкарат обществените. Не е важно как ще се кажат нещата — важното е да се кажат такива, каквито са. При нас няма разминаване, но няма и пълно покритие. А основата за това трябва да е вътрешностопанската сметка. Когато седнем и ударим калема, да сме сигурни, че наистина сме произвели всичко това, за което става дума в сметката. Да можем да видим къде сме, какво сме направили, какво не сме, какво трябва още да направим. И парите, които ще вземем, да знаем точно за какво ги взимаме, а не изобщо. Мисля, че тогава нещата ще тръгнат наистина поновому, а ние ще се почувстваме истински стопани на машините, с които работим.

Трудовият колектив на Технологичния комбинат за стоманобетонови конструкции прие като цяло социалистическата собственост за стопанисване и управление още в края на миналата година. В тогавашния Кремиковски районен народен съвет бе подписан договорът за предаване на средства за производство на стойност повече от 35 милиона лева за стопанисване и управление от колектива. Фондове, приети каквито са те сега — едни по-стари, вече амортизирани, и други — по-нови, по-производителни. Но всички те с възможности да произвеждат още много продукция.

Колективът на този комбинат има стари работнически традиции. Това е някогашната база за изграждане на Кремиковския металургичен комбинат, която впоследствие прерасна в едно мощно, най-голямото в страната предприятие за производство на стоманобетонови конструкции. Достатъчно е да кажем — тук бяха произведени немалко от детайлите за изграждането на софийската гара, на предгаровия площад, траверсите на реконструираните трамвайни линии, производствените халета на Комбината за тежко машиностроене край Радомир, много детски градини и супермаркети в София и още много и много други обекти със социално значение. Така че колективът знае цената си, знае какво се иска от него, какво може да даде и как да го даде.

— Една немалка част от тези производствени фондове са вече морално и физически остарели — казва директорът на комбината инж. Георги Бъклев. — Някои машини очевидно трябва да бъдат сменени с нови. Това направихме с едни, предстои да го сторим с други. Критичният анализ, който извършихме на обо-

Digitized by Google

рудването и технологията, ни показа, че имаме още много и много възможности, които стоят неоползотворени. Това се отнася преди всичко до по-ефективното използване на старата техника. Ние сме наясно с този въпрос — нещо, което сме сторили и създавали в продължение на четвърт век, не може да бъде сменено за година-две, та и за пет дори. Ние ще продължаваме да работим с тази стара техника, като проявим по-голямо внимание към нея, т. е. като я стопанисваме по-добре. А това е вече в нашите възможности. Разбира се, имаме и немалко проблеми, особено с резервните части. Понякога ме питат работниците как стана така, че създадохме толкова мощно машиностроене, а не можем да направим най-елементарни резервни части. И не знам какво да отговоря, защото и аз се чудя как стана това. Или пък нежеланието на някои машиностроителни предприятия да ни произведат това, което ни трябва. А ако го направят, ни искат двойна, та и тройна цена. И всички тези проблеми сега трябва да ги решаваме сами. Не в това се състои самоуправлението, макар отлично да разбираме, че имаме по-голяма свобода на оперативност, че можем да си търсим търговските партньори и т. н. Когато се говори за икономическа изгода, за личните интереси, трябва да се помни винаги, че те минават през обществените. Това важи за всички ни.

Анализът, който бе направен на производствените отношения в комбината, показа тяхната същина, показа и готовността на колектива да стане пълновластен стопанин на социалистическата собственост. Бъдещето на комбината е ясно — вероятно той ще стане основна база за строителни елементи на столичната икономика. Още повече сега, когато предстои да бъде построено и метрото. Така че бъдещето не безпокои колектива. А нещо друго, и то бе изразено от секретаря на комбинатската партийна организация Георги Примджанов.

— По принцип трябва да се решат няколко възлови въпроса, свързани с приемането на социалистическата собственост. Един от тях е с прилагането на новия Правилник за стопанската дейност. Става дума за самофинансирането при извършване на реконструкцията и модернизацията на производствените мощности. Ние сме предприятие, което няма износ. Как тогава ще се самофинансираме, за да извършим предстоящата реконструкция на нашите мощности. Очевидно тези въпроси, колкото и сложни да са, трябва да намерят своето решение, за да не остане съмнение у колектива, че сме изоставени и че трябва да търсим едва ли не пазари, за да изнасяме продукцията си.

Сега в комбината предстои да бъде извършен вторият етап — предаване на собствеността на първичните трудови колективи. Готовност за това има, има и стабилна политическа основа. Опитът на колектива на комбината в това отношение е показателен и той сигурно ще предизвика интерес и у други предприятия — добрите стопани знаят как да пазят машините си, с които, най-просто казано, изкарват хляба си...

МАТЕРИАЛНАТА БАЗА — ГРИЖА НА ЦЕЛИЯ КОЛЕКТИВ

Добър опит в подготовката за приемане на социалистическата собственост за управление и стопанисване има и в металур-

Digitized by Google

гичното предприятие за обработка на цветни метали „Димитър Ганев". Не е тайна, че този колектив е наследник на старите работнически традиции на старото „Цметметпром", макар че от онова малко предприятие не остана нищо. Тук дори не могат да покажат и една машина от онова време. Но и новото остарява, амортизира се, защото всяка година е произвеждало продукция за милиони левове, една голяма част от която е заминавала извън пределите на страната. С една дума, предприятието носи и валута.

Подготовката за предаване на социалистическата собственост на грудовия колектив е в разгара си, а по-точно е да се каже — вече приключва. Питам партийния секретар на предприятието Димо Димов дали е имало някакви проблеми в процеса на подготовката.

— Не, проблеми нямахме, а и не сме очаквали да имаме. Вероятно въпроси ще възникнат, когато започнем да предаваме машините и агрегатите на първичните колективи. Но тези проблеми няма да бъдат по същността на големия въпрос, а в неговите детайли. Нашите машини, както това е на много други места, са вече поостарели. Тук затруднения ще възникнат не затова кой ще приеме старите машини и металургични агрегати, а кога ще започне най-после модернизацията, която ще ни осигури повече възможности за добра и ефективна работа. Макар че разполагаме с някаква валута, тя няма да се окаже достатъчна, за да извършим цялата си реконструкция. Явно е, че ще очакваме помощ от стопанското обединение „Метални изделия", а и от асоциация „Металургия". Но тези два въпроса не бива да се смесват сега, макар че между тях има връзка. Все пак техниката трябва да приемем такава, каквато е сега, да я стопанисваме по-добре, да я укрепим, за да работи по-добре. Това ни е задачата и аз мисля, че нашият колектив ще се справи с нея. Ние няма да можем да направим реконструкцията за година-две и затова ще трябва още дълго да работим с тази техника. Значи трябва да я пазим.

И тук проблемите са свързани отново и отново с резервните части. Болен, но излечим проблем, стига да бъде подходено правилно към него. Така мисли секретарят на общинския комитет на БКП в община „Искър" Владимир Пеков:

— В това предприятие въпросът за резервните части наистина е много сложен и труден. Ние имаме откъде да доставим някои детайли, но ни се отказва. Причините били техни. Става дума за Комбината за тежко машиностроене в Радомир. И ни съветват да направим виос. Наистина будн недоумение как може така да се говори, как с лека ръка някои искат да даваме валутни средства за нещо, което може да се направи у нас, в България и за което имаме и сили, и възможности, и мощности. Тук става дума преди всичко за някои голямогабаритни резервни части. По тези въпроси чакаме отговор от ръководствата на стопанските обединения „Тежко машиностроене" в Радомир и Русе.

Стари проблеми, много пъти се е говорило за тях, дори има и сключени договори, но мнозина я карат, както си е било досега — договорът все още не значи неговото изпълнение.

Това е сега главният проблем, който трябва да бъде решен в предприятието „Димитър Ганев". Колективът ще приеме ма-

Digitized by Google

шините и агрегатите такива, каквито са те сега. На тях ще работи и занапред. Но ведно с това се мисли и за бъдещето, а то е „вкарано“ в плана за цялостната модернизация на предприятието през следващите години, когато в производствените халета ще заработят много нови машини. Но старите също така няма да бъдат изхвърлени — в тях има още много сила и това го разбират всички. Трябва само да се стопанисват по-добре, да се пазят, да се ремонтират навреме, а не да се мисли за това, когато вече нищо не може да се направи.

* * *

Разказахме за опита в две големи столични предприятия при предаването на социалистическата собственост за стопанисване и управление на трудовите колективи. Заедно с проблемите, които съвсем не са малки, но които не са и нови. Знае се как могат да бъдат отстранени или поне туширани. Като че ли основното е разбрано: успехът на преустройството зависи в най-голяма степен от подготвеността на трудовите колективи да станат добри стопани и да управляват умело предоставената им собственост, да я опазват, да я развиват, да я умножават. И в условията на самоуправлението да търсят най-ефективните пътища за решаване на собствените си проблеми.

ПЪРВИ КРАЧКИ

ДИМИТЪР ПЕТКОВ

В цялата страна много кадри обмислят как да разсекат възела на отчуждението на труженика от средствата за производство, как да обвържат пряко интереса на колективите с интереса на обществото чрез предаването на собствеността за пряко управление и стопанисване от тях. Обмислят и търсят. И едновременно търсят опит, от който да се поучат...

Желанието и ние да се докоснем до сложното многообразие на тези въпроси ни доведе в Завода за металорежещи машини в София. Тук се готвеха за това дело още в края на лятото миналата година.

— И добре че отложихме работата — споделя Горян Горянов, председател на профкомитета. — Наистина бяхме готови да сключим договорите за предаването на собствеността. Щяхме да го направим ефектно, в тържествена обстановка. Но сега по-добре виждаме колко малко бяхме подготвени за такъв акт. Защото нямаше да постигнем главното — той да се разбере добре, да се почувствува и ангажира непосредствено колективът. Тогава нашите работници знаеха десет пъти по-малко за дълбоката промяна, която трябва да настъпи с този акт в цялата обстановка в завода, в тяхното положение и отношение, в тяхната позиция. Сега вече сме в ход, готвим се, но предаването на соб-

Digitized by Google

ствеността на първичните колективи ще стане до края на годината.

И така заедно с него и със заместник-директора по икономическите въпроси Вергил Михайлов, председател на оперативната комисия за тази сложна и многообразна подготовка, седнахме да се запознаем с началото...

Казвам началото, а тук вече са към края на подготовката на първия етап — за приемане от държавата на цялата заводска собственост от основния трудов колектив. Едновременно с това в сгъстени графици протича и предвиденото във втория етап. Той е и главният, защото предоставянето на собствеността на първичните колективи ще доведе до действителното превръщане на целия колектив в субект на управлението и стопанисването на заводската материално-техническа база.

Критичният анализ

Ако трябва да видим главното, постигнато в първия етап, това е завършеният критичен анализ. С него се запозна стопанският съвет и взе съответните решения. Той е дело на осем експертни групи, определени във връзка с предаването на собствеността, и съдържа оценки за състоянието на производствено-стопанската дейност и производствените фондове, анализ на задълженията на комбината към държавата и банките. Все с него са уточнени машините и съоръженията, необходими за сегашната и бъдещата дейност, икономическата оценка на наличните основни фондове, ефективността на организационните форми, производствените връзки на предприятието с другите предприятия и организации. Посочени са условията за най-правилно съчетаване на правата, задълженията и отговорностите на колектива и обвързването им с икономическите интереси, приети са перспективна програма за научно-техническото развитие на колектива до 1995 г. и прогноза до 2000 година. Към целия този комплект от анализи е включено и предложение за варианти на договори за предоставяне на собствеността за стопанисване и управление.

Това е общата картина на извършеното до началото на март.

— От досегашната работа бих откроил два момента — казва Вергил Михайлов. — Това е подготовката на икономическите условия за внедряването на стопанската сметка, за да стане тя средство за обвързване на интересите на колектива и се включат главните лостове за издигане ролята на стопанина в управлението. Второто е изменението на структурата на комбината, за да може да се приложат ефективно икономическите принципи за въздействие.

Досега заводът е имал 77 бригади, сформирани преди известно време на базата на производствените участъци. Сега те са 22, от които в производството 12. На практика са се върнали към досегашните цехови колективи, които са обявили за първични. Техният състав е от 100 до 300 човека.

— Нима такъв колектив може да се самоуправлява? — попитах?

— Досегашните бригади не даваха възможност нито да въведем стопанската сметка и самоиздръжката, нито да им предоставим необходимата самостоятелност и оперативност. А как-

Digitized by Google

во самоуправление може да има тогава? Те няма да зависят пряко и реално от своите резултати, няма да се създават заинтересованост и отговорност. Новите първични колективи вече можем да преведем на стопанска сметка. Разработили сме и четири показателя с възможност за опростена отчетност — стокова продукция по себестойност, нормирано планово задание, фонд „Работна заплата" на база норматив към стоковата продукция по себестойност и тримесечно наблюдаване на цеховите разходи.

Тук изниква въпросът как в такива големи колективи ще се прилага пряката демокрация. Нали главното в сегашното преустройство в икономиката, на което възелът е предаването на собствеността, цели да разкрепости творческите пластове у самите производственици, да премахне равнодушието и безстопанствеността, породени от отчуждението, да ги направи активни творци в производството. Това в големия колектив по-малко се постига. Този въпрос още повече ме заинтересува, когато разговаряхме в леярния цех, където долових сред основните аргументи трудността на оперативното управление на производството при наличието досега на дванадесет бригади. И все пак, когато е трябвало да се потърси мнението на хората по важни въпроси, са се принудили да правят сбирки именно в тези досегашни малки колективи. Там са и партийните групи, и профгрупите. Да, в състава на новосформирания първичен колектив от 300 човека се е оказало нужно да запазят като обособени звена дванадесетте участъка.

Как в този голям колектив ще бъдат решени въпросите за заплащането на труда, за да се премахне уравниловката, която обикновено нивелира инициативата на най-добрите до поведението на посредствените? Този въпрос още не е решен. Той, както и подробностите на стопанската сметка, се предоставя на самите първични колективи и ще намери яснота в техните вътрешни правила, които ще се разработят по-късно.

Състоянието на собствеността

Нанстина засегнатите два въпроса от заместник-директора на завода са много важни. Но сега думата е за предаването на собствеността. Много работници се вълнуват каква собственост ще бъде предоставена под тяхна непосредствена отговорност. В какво състояние е тя, какви възможности ще им даде по-добре да реализират своите интереси и потребностите на държавата.

Заводът има добра материално-техническа база. Нали е челно и възлово предприятие на машиностроенето. Той вече разполага с три гъвкави автоматизирани производствени системи. В ход е въвеждането на други. На последните срещи с хората е поставен в много първични колективи въпросът за техниката и нейното състояние, за тесните места в работата. Извършеният анализ дава отговор на тези тревоги. Предвижда се в следващите години да се издигне техническото и технологическото равнище на целия комбинат до съвременно равнище. Набелязани са приоритетите за бъдещата промяна на техниката.

— Най-тежко е състоянието на леярния цех — изясни главният технолог Иван Димитров. — Там 80 на сто от материална-

Digitized by Google

та база е морално остаряла и физически износена. Оттам ще започнем преустройството още през тази година. Следващият обект ще бъде заготвителният цех. На събранията на колективите им дадохме отговор и сега няма работници, които биха оспорвали получаването на собствеността за стопанисване и управление.

Предаването на собствеността е предаване на власт на стокопроизводителите. Каква е равносметката от извървените крачки, осигуряват ли се условия с досега предвидените мерки колективът да се самоиздържа и самофинансира? Предаването на собствеността означава предоставянето на права и отговорности. В края на краищата това е реално предоставяне на определена власт. Има ли ненужни ограничения в това отношение? Въпроси, които хората обсъждат, тълкуват. А какво мисли по тях заместник-директорът на завода?

— Самоиздръжката е осигурена — казва той, — но за самофинансиране още нямаме условия. Средствата ни за развитие както на производствената, така и на социално-битовата сфера не достигат. Имаме и внос, значителен, за който отиват големи сумн. Това естествено ограничава и нашата власт. Като пример за ненужни ограничения може да ни послужи и нормативът за формиране на фонд „СБКМ". Той е закован на 5 процента. Набраните средства ни стигат само за посрещане на текущите нужди За изграждане на обекти на социално-битовата сфера не можем да използваме средства от фонда за развитие и техническо усъвършенствуване. Затова прибягваме до искания за помощ от държавата.

Наистина не може ли да се предоставят повече права на колективите в разпределението на средствата във фондовете съобразно потребностите на производството и социалните интереси? Нуждаят се и от по-широки възможности да стимулират трудовите и техническите инициативи.

Политическият авангард

Какво е отношението на заводския партиен комитет към тази многостранна дейност, която се върши сега в завода, по подготовката на предоставянето на собствеността за стопанисване и управление от колективите?

— Ние сме в основата на всичко, което се върши, което се подготвя — сподели секретарят Атанас Атанасов.

— Изготвени са разнообразни документи. Вие какъв принос имате в тяхното съставяне? Ще ги обсъждате ли?

— Защо да ги обсъждаме? Вярно е, че заместник-секретарят Георги Петров участвува в групата, която готви документите. Преди се стремяхме всичко да решим ние в партийния комитет. Но сега гледаме на нещата другояче. Колективите трябва сами да обмислят своите неща. Виждаме добре колко много нови въпроси възникват — и по стопанисването, и по взаимоотношенията в колектива, и между колективите, и по заплащането на труда. Неминуемо ще има неща в суров вид. Защо да се обвързваме с тях? А и защо да ограничаваме правото и задължението на колективите сами да си търсят решението, дори да не улучат някъде най-доброто. Сега те започват първия практически изпит по самоуправление. Ние участвуваме активно в този процес чрез на-

Digitized by Google

шата политическа работа с хората, чрез комунистите и техния пример, с личното им участие в процеса на творческите дискусии и търсене на варианти за решения. Но сега нашето внимание е насочено към друго: да помогнем на хората да разберат своето ново място в трудовия колектив, на когото се предоставя собствеността и правото да я стопанисва и управлява. Подготвяме ги активно и политически, и професионално, и технически.

Правилен е този подход. Той съответствува с постановкнте на партията на Юлския пленум и с решенията на Националната партийна конференция. Ръководният щаб търси вярно своето място като политически аваигард в тази нова обстановка.

Разясняването пред колектива на проблемите по предаването на собствеността започва интензивно още през миналото лято. Трудно е да се оцени обхватът на индивидуалните разговори, предизвикани от комунистите, от агитколективите и от самите работници. Партийните организации са съсредоточили правилно вниманието си към този въпрос. А за да бъде разговорът компетентеи, когато събират актива, за да обсъдят решенията на Националната партийна конфереиция и 63-то постановленне на Министерския съвет, там канят и групите докладчици, и агитколективите.

Интересно са преминали събранията за формиране на първичните трудови колективи и за избиране на техни ръководители н колективни органи. На тях се изясни какво трябва да представлява новият колектив, какви права и задължения има, какво трябва да се промени. Другарят Горянов като председател на профкомнтета е бил в центъра на тази дейност. Той се опита да съпостави тези събрания с проведените преди година и половина първи избори на бригадни ръководители.

— Преди немалка част от работниците проявяваха формално отношение към избора, незаинтересованост кой ще ги ръководи. Забелязваше се дори предпочитание на по-невзискателния, по-либералния. А за колективния орган гласуваха без обсъждане, каквото им беше предложено. Сега вече имаше оживена дискусия по персоналните качества на предлаганите в ръководните органи. Ето в ГАПС имаше двама кандидати за ръководители на първнчния трудов колектив. Досегашният ръководител декларира, че, ако го изберат, ще повиши взискателността, ще бъде безкомпромисен. И тази позиция намери подкрепата на 70 на сто от колектива. Промяната е значителна...

Нарасналата активност се откроява и на проведения неотдавна единен политически ден. Той става на открити сбирки на партийните групи. Разговорът се води по проблемите, предизвикани от предстоящото предаване на собствеността. Тези сбирки са на практнка първият опит от долу да се търси решение на въпросите. И там хората повдигат много проблеми.

Ето как е доловил цялата атмосфера леярят Георги Бошнаков, който от две седмици бе председател на новосформирания профкомитет в леярната.

— На вснчките 12 сбирки в леярната хората поставиха много въпроси, на които чакат отговор и предлагат решения: за състоянието на материалната база, за начина на управление, за новите принципи на категоризация и заплащане на труда. Много ярко се долови порасналото чувство на стопани. Един от много

Digitized by Google

остро поставените въпроси бе за разпиляването на леярски пясък и кокс. До една трета от него се похабява поради лоши условия и безстопанственост. Преди малцина се вълнуваха от това, а сега вече осъзнаха, че то засяга и тях лично.

На 29 февруари т. г. партийната организация в леярната е изслушала информациите на партийните групови отговорници за резултатите от проведения единен политически ден. Заместник-ръководителят на колектива Ангел Рангелов е повдигнал въпросите, на които се иска решение във връзка с предаването на собствеността на първичния колектив. Тук подходът е бил внимателен: поставят се главните неща, а не се дава още отговор. Иска се той да постъпи от колективите. Затова партийната организация решава да се възложи и на партийните групи да дадат конкретни предложения, отнасящи се до съдържанието на договора, по основни проблеми, които ще се третират с вътрешните правила за правата, отговорностите и взаимоотношенията в леярната и с другите колективи. А правилно ли е всичко това? Няма ли известен стремеж партийната организация да концентрира голяма част от работата в себе си и в партийните групи? Защо да не се предостави част от тази дейност на самоуправляващия се колектив и политическият авангард да се освободи от въпроси, имащи практически и разпоредителски характер. Явно е, че понататък търсенето на решенията следва да стане от стопанските звена, с активното участие на комунистите, а резултатите да бъдат предоставени на стопанския съвет на първичния колектив, на профкомитета за обобщение.

Като част от интензивната подготовка на колектива се включва и предвиденото широко икономическо обучение, което ще трае от средата на март до 1 май. Специалистите ще съсредоточат вниманието си върху шест теми като: образуване и разпределение на дохода, взаимоотношения с бюджета и банките; технологична, инвестиционна, търговска и снабдителска дейност в условията на самоуправлението; стопански договор — способ за управление и средство за уреждане на взаимоотношенията между социалистическите организации и др.

Членовете на първичните трудови колективи пък изучават четири теми: за ролята им като пълновластни стопани, основните положения на Правилника за стопанската дейност, стопанската сметка и работната заплата — заинтересованост, стимули и доходи...

Очаква се тази професионална квалификация да даде знания на хората, необходими за решаването на сегашните големи задачи в завода. Да намери всеки своята позиция в приемането на собствеността, да му се измени отношението към нейното стопанисване, да стане заинтересован труженик — ето какво сега цели политическата работа в завода. Върви се по нов, неизвестен път. И затова е още по-труден. И това го разбират добре и ръководители, и изпълнители.

Digitized by Google

КОРЕНИТЕ НА СТАРОТО СА И ДЪЛБОКИ, И ЖИЛАВИ

СТОИЛ НАЙДЕНОВ

В началото на ноември миналата година се срещнах с един окръжен партиен ръководител. Виждахме се за първи път и тъкмо бях седнал, когато той ми предложи: „Досега все Вие сте вземали интервюта, какво бихте казали, ако сега аз Ви задам два въпроса? С една дума, да Ви интервюирам". Усмихнах се и отначало помислих, че това е шега, но като видях погледа на ръководителя, приех.

— И така, имаме ли у нас самоуправление.

Не очаквах такъв въпрос, но усилено събрах мислите си за един обстоен отговор. Не се бавих много, когато лампичката на телефона светна. Партийният ръководител вдигна слушалката и след като се информира от стопанския деец, навярно директор на предприятие, какво е положението с изпълнението на плана, му каза настойчиво: „Искам от тебе 300 хиляди преизпълнение, ясно ли е?" Когато разговорът свърши, се споглеДахме. „Аз май си отговорих сам на първия въпрос" — засмя се ръководителят. Втори въпрос не последва. Но беше ясно и за двама ни, че при самоуправлението партийният орган не трябва да се занимава по този начин с проблемите на икономиката. Юлският пленум на ЦК на БКП очерта направленията на партийните органи и организации в тази насока. А в случая се срещнахме с един подход в партийната практика, който у нас битува години наред. Той е по-лекият — нареждаш и край, — а онзи, който изпълнява, знае какво трябва да прави.

Принципите на самоуправлението засягат всички области на живота в нашето социалистическо общество. Във встъпителното си слово пред пленума на ЦК на БКП от 28 юли 1987 г. другарят Тодор Живков сочи: „Главният проблем на самоуправлението в областта на икономиката е да издигнем ролята на стокопроизводителите, да създадем условия за действие на икономическите закони, да се откажем от много наши досегашни стереотипи". Думата е именно за отказване от тези стереотипи. Но как това да стане на практика? На приказки е лесно — осъждаш ги като безрезултатни и толкоз. Но в живота се искат дела. И ето тук ни държат корените на старото, които се оказват не само дълбоки, а и жилави. Просто ни е трудно да се откажем от прийоми, от начини на работа, с които сме свикнали. Преустройството, което се извършва у нас във всички сфери на живота, слага бариера пред неефективните досегашни подходи в работата. От тях трябва да се откажем, за да се дава все по-широк път на самоуправлението. От всички, навсякъде. А така ли е във всекидневието?

Digitized by Google

Беше есента на миналата година. Първичната партийна организация при захарен завод на захарния комбинат „Васил Коларов“ в Пловдив провеждаше събрание. Всичко протече нормално, докладът, който изнесе секретарят на организацията Васил Стойчев, анализираше добре проблемите, които са занимавали комунистите. Изказванията — едни по-остри, други по-кротки, допълниха картината за извършеното, за недостатъците и онова, което стои тепърва да се работи. В доклада обаче имаше две изречения, които трябваше да получат реакция и от комунистите, и от присъствуващите представители на заводския партиен комитет, на районния комитет. „В състава на бригадния съвет — четем в доклада — са избрани на общо събрание на първичния трудов колектив партийният секретар и част от членовете на партийното бюро. Освен това работата на бригадния съвет се „заслушва“ от партийното бюро на заседания и от първичната организация на събрания.“ Коментарът тук може да бъде широк и обстоен, но и лаконично кратък. Във всички случаи обаче той не може да бъде утвърждаващ, защото имаме среща със стереотип, който трябва да влезе в историята. Дали действията на това бюро, на неговия секретар са плод на непознаване на материалите на Юлския пленум на ЦК на БКП, на духа на преустройството в нашето общество, или пък е силна инерцията на минали похвати и действия, е трудно да се каже. Но те по своята същност са пречка на самоуправлението на първичния трудов колектив в захарния завод. Едва ли е нужно секретарят на партийното бюро да бъде и член на бригадния съвет, но абсолютно погрешно и неправилно е работата на този съвет да се „заслушва“ от партийното бюро. Та какво самоуправление е това, щом избраният от работниците съвет ще се отчита и контролира от партийното бюро. Нещата тук би следвало да стоят другояче. Партийното бюро е в правото си и е задължено да се занимава с комунистите, членове на бригадния съвет, и то за да види как те работят в него, създават ли необходимия политически климат за разгръщане на самоуправлението, за вземането от този орган на верни решения. Решения, които да водят до висока производителност на труда чрез внедряване на научно-техническите постижения в производството, до развитие и обогатяване на приетата социалистическа собственост за стопанисване и управление. За съжаление на събранието не се води разговор по неправилната постановка в доклада, което показва, че силата на старото мислене, на стария начин на работа е още голяма. С нея трябва да се пребори новоизбраното партийно бюро, иначе ще продължи размиването между изискванията и действителността в захарния завод.

●

Важна фигура в нашата икономика е директорът. От неговата подготовка, от личните му делови и политически качества, от умението му да вижда развитието на колектива в немалка степен зависи как ще върви напред фабриката, заводът, институтът. Той има свое място и роля в самоуправлението, което следва да активизира творчеството на всеки работник и специалист, да се използва най-пълно съществуващата техника, да се осигурява качествено и рентабилно производство за нашия и международ-

Digitized by Google

ния пазар. Директорът нма полза, ако стопанският съвет е деен орган, който да обобщава идеите и предложенията на хората от колектива и да взима оптимални решения по икономическите и социалните проблеми на предприятието. А това изисква и самият директор да умее да работи със стопанския съвет. В самоуправлението се правят първите крачки, трупа се опит. И в тези нови условия си казват думата старото мислене и начини на действие. На общото партийно събрание в консервния комбинат „Витамина" в град Ал. Стамболийски се отдели малко вниманне на проблемите на самоуправлението. Докладът не посочи отношението на партийната организацня, какво прави тя, отделните комунисти то да се разширява и задълбочава, да дава плодове в производствената и социалната дейност на комбината. Изненадата дойде от днректора Георги Пехлнванов. Той говори повече от четиридесет минути по много въпроси от икономическото състояние на комбината. Посочн много нередности в работата, примери на лошо стопанисване, за неумело използване на суровините и т. н. С една дума, той се оплакваше, че много неща не са в ред, което преднзвика недоуменне у присъствуващнте. Но напразнн останаха очакванията, че директорът ще говори за самоуправлението на колектива. Той не отронн нито едно слово за стопанския съвет в комбината — има ли го, какво е работил, какво е успял и какво не. И тук всеки от участнниците в конференцията правеше коментара от своите позиции. Едно обаче е пределно ясно, че стопанският съвет е бездеен или безличен, щом директорът счете за правилно нищо да не каже за него. Това се потвърждава и от признанието в доклада, „че колективнните органи на самоуправление трудно н бавно поемат своите функции и отговорности. Причината за това се вижда в незадоволителната подготовка на стопанскня и партийния актив. Много от работите ни продължават да вървят по стария коловоз" — се заключава в доклада. Но констатацията си е констатация, кой ще нзменя положеннето, ако не партийният комнтет, комуннстите в комбината. Своя отговорност носят директорът, секретарят на заводския партиен комитет, които следва да правят всичко необходимо, за да се разгръща самоуправлението в трудовня колектив, да се освободят от инерцията, от стария стил и методи на ръководство.

●

В условнята на самоуправлението големи права и отговорности получнха общинските народни съвети. Те имат нови взанмоотношения с предпрнятнята и организациите, които се намират на територията на общнната. На тях не нм е все едно как ще работят и се развиват трудовите колективи, какво ще е качеството на продукцията им, ще има лн и валутни постъпления. Защото всичко това рефлектира върху бюджета на народния съвет, върху решаването на социалните въпроси. Ето защо много важно е как хората от съвета ще контактуват с предприятията, какви ще са взаимовръзките помежду им. Още повече като се знае, че те са самоуправляващи се колективи и старите административни аршинн ннкак не подхождат на изменилата се и изменящата се обстановка. Но не навсякъде разбнрат, че това трябва да бъде така. И в края на миналата година не бе направе-

Digitized by Google

но изключение в изпълнението на плана от промишлените предприятия в Пазарджик. Всяко от тях си имаше своите проблеми, търсеше пътища да ги решава. Тук общинският народен съвет преценява, че трябва да даде свой принос за осъществяване на производствените програми. Как това да стане? Много-много не се мисли и се използва стародавната практика — изпращане на телекс. На 20 ноември миналата година директорите на всички предприятия и стопански организации получават следното разпореждане: „Във връзка с изпълнението на задачите по плана за комплексното научно-техническо и социално-икономическо развитие на общината е необходимо да се преустановят служебните контакти с горестоящи организации без личното разрешение на председателя на изпълнителния комитет на общинския народен съвет — Пазарджик или по изключение в негово отсъствие от упълномощен от него заместник. Нарушенията на настоящето разпореждане ще се санкционират по реда на закона за административните нарушения и наказания. Председател Иван Шуманов." Казано ясно и просто — и мотивите, и последствията за нарушителите. Избран е „най-демократичният" подход за разговор със самоуправляващи се организации. Каквито и да са доводите на председателя на изпълнителния комитет на общинския народен съвет, те не издържат на новия дух на времето на повсеместното преустройство. Използван е сухият, книжният начин на общуване с директорите, показана им е тоягата като най-силен аргумент на разпореждането.

Съвсем естествено беше този телекс да предизвика недоумение сред стопанските ръководители. Може ли който и да е от тях да няма личното чувство за отговорност по изпълнението на плана, за да му се разпореди къде да ходи и къде да не ходи. Едни има неотложна задача в обединението, друг в асоциацията, трети на друго място, но всеки по неотложна задача, която засяга осъществяването на производствената програма или други насъщни проблеми на предприятието. И изведнъж забрана — никакво мърдане, стоиш и чакаш председателят да каже: там можеш да отидеш, а там не. А ако пък го няма председателят, да търсиш оторизирания от него заместник. Смущението, недоумението обхванаха всички стопански дейци в града. Зазвъняха телефони, задаваха се въпроси, получаваха се отговори. Как може сега в обстановката на разгръщащото се самоуправление един председател на изпълнителен комитет на общински народен съвет да подхожда така бюрократично, така грубо? Но фактът си е факт.

Четири дни просъществува телексното разпореждане на председателя на изпълкома. Навярно поради негодуванието на ръководителите на предприятията на 24 ноември миналата година към тях полетява нов телекс, този път със стряскащото име „светкавица". Ето какво се казва в него: „Във връзка със запитвания относно телеграма на общинския народен съвет номер 92-00-369 от 20. XI. 1987 г. ви поясняваме, че става дума за подобряване съгласуваността с изпълнителния комитет при личните ви пътувания по решаване проблемите на текущото изпълнение и понататъшното разработване плана на социално-икономическото развитие. Иван Шуманов." Една съпоставка на двата документа показва, че второто разпореждане е неумел опит да се смекчи

Digitized by Google

грубото намесване в работата на ръководителите на предприятията в Пазарджик. В първия телекс се говори за преустановяване на служебни контакти, във втория са „личните ви пътувания". Какво значи този израз — пътуване с екскурзоводни цели, безплодни разходки или какво. Няма го и заплашването със закона за административните нарушения и наказания. А ако трябва да се каже истината, няма го самокритичното признание за грубо, противоречащо на изискванията на преустройството поведение във взаимоотношения с ръководители на самоуправляващи се колективи.

Много неща могат да се разказват около този случай, да се дешифрират, анализират, обобщават. Но едно е безпределно ясно — това е стар подход. Той няма нищо общо с духа и решенията на Юлския пленум на ЦК на БКП и е чиста проба грубо администриране.

●

Принципите на самоуправлението са нови за нашето социалистическо общество. Те се отнасят за неговия днешен и утрешен ден. Тяхното прилагане в живота е нелеко дело. То среща и ще среща къде явна, къде тайна съпротива. И тук е голямото поле за партийните органи и организации, където те да разгърнат силите и средствата в разясняване смисъла на самоуправлението, да се осмисли и възприеме то от всеки комунист, от всеки труженик на социализма. А това най-резултатно ще стане не чрез общи събрания, срещи с активи и т. н., а главно чрез индивидуалната работа с хората. Да стане ясно на всеки човек какво всъщност представлява преустройството на нашето общество, защо се разгръща и задълбочава самоуправлението, да се осмислят и възприемат решенията на Юлския пленум, неговите идеи и критерии и да станат мотив за действие.

Посочените три примера, а те далеч не са изключение, показват, че главните пречки, които има да се преодоляват, това са старите административно-управленски, бюрократически методи и подходи, стереотипи, отживели времето си. Борбата с тях следва да поведат партийните организации и комитети, защото гарантът за преустройството на нашето социалистическо общество е партията. Нея обаче те могат да водят успешно, когато овладеят замисъла и идеите на Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП, на Националната партийна конференция. Мерило за тяхното усвояване ще бъдат не приказките, а делата.

Ако се вгледаме сега в работата на някои общински партийни комитети, ще видим, че в редица от тях се действува по-старому. Да вземем например оперативките със секретарите на първичните партийни организации. Отклоняват се те от производствената дейност, което не се посреща добре от хората, които работят с тях. Следва да се преоценят някои досегашни форми на работа и секретарите да се викат само при необходимост, а повече да се ходи при тях, за да им се помага, без да се изместват в решаването на проблемите.

Преустройството в стила и методите, в мисленето на партийните кадри не е кампания, която ще мине и замине, а повеля на времето. То показва, че корените на старото са жилави и с него трябва да се воюва всекидневно, неотстъпно, от всички партийни органи и организации.

Digitized by Google

ТРИБУНА НА РЪКОВОДИТЕЛЯ, ТРИБУНА ЗА РЪКОВОДИТЕЛЯ КОСТА ДИМОВ

Прнемам риска да разкажа на читателите ни познати им вече неща за комуниста Игнат Раденков, за героя на социалистическия труд от Варна н неговата строителна бригада. За човека, намерил смисъла на своя живот да бъде винаги в атакуваща позиция, винаги в бързея на времето.

Защо?

Защото нещата около Игнат Раденков се менят с дни. Само един месец преди той да стане герой на социалистическия труд (1983 г.), му е наложено партийно наказание (?!).

Защото и сега, буквално преди дни, някои ръководители от Строително-монтажния комбинат във Варна го прецениха като човек с две лица. Признават го за голям строител, но непременно държат да се разбере, че той „не е само светец", че е „неетичен", „човек с безотговорни действия" и т. н.

Да, невъзможно е да проникнеш в съдбата на този прнродно надарен ваятел на блага и човешки ценности, на неговата бригада, и да не заемеш открита позиция.

В навечерието на Националната партийна конференция по покана на списанието нн Игнат Раденков зае становище по редица проблеми от преустройството у нас, но и остро сигнализира за голяма безстопанственост, разхищения н кражби на строителнн материали, за незадоволително оползотворяване на строителната техника и механизацня, за лошото състояние и използване на автотранспорта, за надписване и извършване на черни курсове и т. н. „Тези отрицателни явления — би тревога той — са се натрупали и вече са взели нетърпнмн размери." И задълбочено, критично анализира причините, доказва, че при сегашната, при съществуващата организация на работа никой не може да се пребори с тях. „Лъжем — казва той — държавата, раздуват се разходните норми, което дава възможност и при разпиляване и кражби на материали пак да се отчитат икономии от тях."

Причинните за отрицателнните явления според него се коренят в неправилната организация, стил и методи на работа на партийни, стопански, правозащитни органи. Това е стил на колективна безотговорност, инертност н консерватизъм, на либерализъм към нарушителите на социалистическия ред и дисциплина.

Изненадваща ли, неочаквана ли за местните органи и кадри е тази позиция на Игнат Раденков?

Digitized by Google

Нека се върнем няколко години назад. Защото оттогава е и неговата, и на бригадата му одисея.

За подобни отрицателни явления Игнат Раденков е сигнализирал устно и писмено до секретаря на партийния комитет на СМК Петър Косев, до секретаря на партийния комитет на Домостроителния комбинат Димитър Великов. Но те, за да избягнат сблъсъците, не са предприели необходимите мерки. Приниизили са ролята и отговорността на партийните организации.

В отговор на повика на партията за рязко повишаване на обществената производителност на труда, за усъвършенствуване на бригадната организация на труда Игнат Раденков още преди години става инициатор малобройните — от по седем, осем, десет души — близо 463 бригади да се окрупнят в 63 комплексни строителни екипи. Да бъде намален толкова много броят на пълновластните дотогава ръководители, които разполагали със скъпоструващи материали. На практика неограничени били възможностите те да бъдат разпилявани, разграбвани. Да се съкратят и други административни, плановн, отчетни единици. Със своя екип от десетки строителн-специалисти по различните операции, в продължение на няколко години той постига висока натурална производителност и става водещ в нашето домостроене.

През годините на осмата петилетка жилищното строителство на СМК — Варна се развива успешно. А Игнат Раденков със своя екип е на челно място. Така през 1985 г. средната натурална производителност (броят на апартаментите на 1 строител) средно за 63 екипа на домостроителното предприятие е 5,22 апартамента, а за момчетата на Игнат 6,83. През 1982 г., когато броят на апартаментите средно за страната е под 4, за варненския комбинат е 5,85, а за бригадата на Раденков — 7,08! Игнат е удостоен със званието „Герой на социалистическия труд". Но неговите успехи предизвикват завистта, неодобрението на засегнатите от реорганизацията на труда, на други бригади и строители, които са далеч от тях. Да, заедно с признанието му, че е новатор, се изказват мнения, че бригадата на Игнат Раденков е бригада от печалбари.

Отношението към Игнат Раденков се изостря още повече, когато той, достигнал висока производителност в едропанелното жилищно строителство, поставя въпроса да се ликвидират всички пречки за отприщване на стопанската активност на членовете на бригадата. Нещо повече, бригадирът преминава и към практически действия, които могат определено да се окачествят като прилагане принципите на самоуправлението в нея. Това вече поражда сериозни, дълбоки конфликти. Вместо подкрепа на тези начинания се създават всевъзможни пречки, отправят се упрехи към него.

Вместо под ръководството на партийните комитети на комбината и на домостроителното предприятие умно и предвидливо да се окаже подкрепа на Игнат, срещу него се подема кампания. Естествено е и отделни недоволници от бригадата му, заради неговата висока взискателност, строг ред и дисциплина, да потърсят разплата — някои да напуснат, други да го злепостарят с изложения.

При тази обстановка, работа не на редовни, а на експериментални обекти, където трудностите са значително по-големи,

Digitized by Google

производителността на бригадата спада на 5,48 апартамента при средно постижение за комбината 5,98. Тя е на последно място. Животът ѝ се разстройва. Някои я напускат. Това е удобен момент за нападане на „авангардиста". Няма подкрепа, няма помощ за пресичане на текучеството.

И жалко, и тъжно. Определено недостойно, безпринципно. Защо не се вниква по същество в действителните трудности и доброжелателно да се помогне, а се започват проверка след проверка — ту от държавен и народен контрол в окръга, ту от стопанския отдел на народната милиция, ту от инспекцията по строителството и т. н.? Вместо да обърнат сериозно внимание на тревожните сигнали, които Раденков подава за безстопанственост, разхищения, кражби, загуби и т. н., проверките търсят действителни и мними прегрешения на Игнат. В края на краищата не са открили нищо съществено и значимо, което да компрометира Игнат. Резултатът? Моралната отговорност за него, колкото и декларации да се отправят за непредубеденост, остава върху партийното ръководство на комбината. Но нима цялата тази трагикомедия се е разиграла незабелязано от общинския комитет на партията, от предишния окръжен комитет на БКП?! Неубедително и наивно за всеки ще звучи такова твърдение. Не само че от тях не е дошъл отпорът, а обратното — доверили се на преценките на Петър Косев и Димитър Велков и там е бил викан и предупреждаван бригадирът. И тези факти са неделими от фактите за преследване на бригадата от административни и други дейци в бившия окръг.

Всичко това е принудило комунистът, бригадирът Игнат Раденков да бие тревога до Централната контролно-ревизионна комисия на БКП. Довело е до нейната обстойна и задълбочена проверка, до комплексен анализ на всички обстоятелства, действия и резултати. До пълната подкрепа на правотата на Игнат Раденков: „Той е изявен и известен в цялата страна от много години строител — новатор, който упорито и последователно се борн за дълбоко преустройство в строителството в съответствие с решенията на XIII конгрес на БКП, на Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП от 1987 г. Игнат Раденков настоява за самостоятелност на строителните бригади, за пълна стопанска сметка и самоуправление, за опростяване и намаляване на управленските звена в комбината..."

Като преценн обстановката на работата на бригадата, Бюрото на ЦКРК на партията предяви висока взискателност към стопанското ръководство на СМК — Варна, към бившия секретар на партийния комитет Петър Косев и сегашния секретар на партийния комитет при домостроителното предприятие Димитър Великов, които не са се оказали на височината като политически ръководители, не са разгръщали необходимата политическа и организаторска работа в подкрепа на новото и прогресивното, което Игнат Раденков се стреми да провежда. Не са съдействували за решаването на редица въпроси, които той е поставял пред тях.. Всичко това е принизявало и ролята на първичната партийна организация като политическо ядро на трудовия колектив. За издигане на равнището на политическата работа в борбата за пресичане на отрицателните явления, за укрепване на дисциплината и отговорността, за развитието на управлението и стопанската сметка в трудовите колективи.

Digitized by Google

Предложено е на общинския комитет на БКП и на общинската контролно-ревизионна комисия — Варна да разработят и осъществят комплекс от мерки за решително подобряване на работата на партийните органи и организации в СМК — Варна и в борбата за преодоляване на консерватизма, в подкрепа на новото и прогресивното в съответствие с решението на XIII партиен конгрес, на Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП.

Асоциация „Строителство и строителна индустрия" е оказала конкретна помощ за укрепване на бригадата на Игнат Раденков, за превръщането ѝ в самостоятелна производствена единица на пълна стопанска сметка и самоуправление.

Самият живот сега заставя и партийните комитети, и партийните организации да се обърнат с лице към първичните звена — там, където в последна сметка се решава съдбата на всяка голяма идея, на всяко хубаво намерение. Под тяхно ръководство да се създадат условия за разгръщане на творчеството и самоинициативата на работниците, да се дава простор на критиката и самокритиката. Да има атмосфера на доверие, другарство, взаимоуважение, които са решаващи за нормалния ритъм на производството и възпитанието на строителите на новото общество.

Защото основната причина за някои отрицателни явления, за които разказах, се крие в недостатъчното преустройство на стила и методите на партийно ръководство. Все още то не е превърнало в център на своята дейност и помощ вътрешния живот на строителните екипи, начин на работа на комунистите, които ръководят комбината. Да се види именно как те изменят своя стил, каква е собствената им отговорност за изтръгване из корен на традиционализма, инертността и шаблона, на безпринципността и бездушието. Че сега, който не превърне в свое верую и неотменно кредо за действие решенията на Юлския пленум и Националната партийна конференция, ще тъне в дълбоките коловози на самодоволството, ще изостава от повелята на времето, от реалните потребности на днешните дни.

При едно още по-дълбоко вникване в същността на сблъсъка, на причините, които са го породили, става ясно, че това са принизените критерии на редица ръководители от комбината. Защото недопустимо е при такова прахосничество и, естествено, оскъпено строителство, при незадоволително качество на жилищ и сгради само да изтъкваш, да декларираш, че си на едно от първите места в страната по обемните показатели. Нима с такава позиция може да се отговори на повелята на партията за качествено нов растеж в икономиката и всички сфери на живота? Нима без ясно виждане на задачите на строителството в условията на преустройството трудовият колектив може да стане истински стопанин на поверената му социалистическа собственост?

Колко сили и нерви са изхабени за никому ненужната, вредната конфронтация с Игнат Раденков? Вместо със силата на политическия подход, на механизмите за стимулиране и управление да се осигури по-ефективно използване на трудовите, материалните и финансовите ресурси, на производствената база

Digitized by Google

и механизацията. Да се постигне единство на личните с колективните и обществените интереси. Те да съответствуват, да се превръщат в поведение на истински собственици и стопани на социалистическата собственост. Самоуправлението да стане насъщна потребност, нов стил на работа и начин на живот на трудовия колектив. При такъв подход, естествено, нямаше да се стигне до анатемата на бригадата на Игнат като „печалбари". Напротив, все по-силно ще се разгръща трудовата активност на всеки член на комбинатския колектив върху основата на усъвършенствуване стопанисването и управлението на социалистическата собственост.

Сега, в предстоящите две-три години, за упорнтостта и професионалната зрялост на Игнат Раденков, за неговата без остатък всеотдайност към бригадата и обществото ще научаваме от Стражица. В порутения и още страдащ от земетресението град дойде прославеният строител със своите другари. И даде дума из основи да изгради, да преради цялата улица „Сава Цонев".

— Въпросът за нас има две страни — и чисто технико-икономически, и морално-политически — разказа ми Игнат Раденков, когато посетих бригадата в Стражица.

Няма съмнение на везните на честта сега тук се поставя силата на един социалистически действуващ трудов колектив от строители. Само че организацията му на работа, управлението, стопанисването, отчитането на резултатите и заплащането ще се извършват по нов начин, напълно съответствуващ на принципите на самоуправлението, на стопанската сметка и самоиздръжката. По същество бригадата ще се обособи и ще действува като самостоятелна фирма на пълна стопанска сметка и самоуправление. Ще се премахнат ненужните административни звена и раздутият управленски апарат, ще се опростят до минимум отчетността и книжнината. Ще се носи пълна отговорност пред потребителя и пред кредитора. Закон ще бъде безкомпромисната договорна дисциплина със силно осезаеми стимули и санкции между бригадата и базата за строителни материали, механизацията и др. На всеки ще се заплаща в съответствие с крайните резултати и коефициента за трудово участие.

Принципът на изграждане и действие на една такава бригада е, че над нея не трябва да има никой освен асоциацията „Строителство и строителна индустрия". Контролът ще се провежда от банката — кредитор чрез лева и от потребителя — покупател. Такава организация ще породи социалистическа конкуренция между отделните бригади — фирми, ще се воюва за име, за разширяване на дейността, за повече поръчки и др. А всичко това е немислимо без срочно и качествено строителство. Ще позволи да се разгърнат инициативата, рационалното мислене, ще се повишат ролята и отговорността на трудовия колектив в самоуправлението. Не ще и съмнение, ще се засили взаимният самоконтрол, ще намалее текучеството, ще се укрепи трудовата и технологичната дисциплина...

Слушах толкова известния у нас строител, човек не „светец", а и със своите човешки слабости, и си мислех: „Сега в процеса на преустройството са ни нужни хора с характери, смели, дръз-

Digitized by Google

ки, много компетентни, професионалисти в своята работа. Нужни са ръководители — низови и на всяко друго равнище на управление, които умеят да разбират хората, да работят с тях... Да отприщват социалната енергия и да я превръщат в творчество, в съзидателни блага за днешния и утрешния ден."

Вместо послеслов:

Игнат Раденков — невъзможно е човек да се запознае с него и да остане равнодушен към неговата благородна амбиция. Мислено да не премине по пътя, извървян от него. Да не се озове в дълбоките минни забои на Родопите, където в началото цели 8 години той калява своята воля и характер, учи се на мъжество и безстрашие. А после идват и изпитанията, и горчилките, за които разказах, и славата му на строител, на ръководител на бригада в Строително-монтажния комбинат — Варна. Изнизали са се още петнайсетина години.

И ако сега, когато четеш тези редове, читателю, е сутрин, то бъди сигурен, че рано-рано Игнат е напуснал стана на бригадата в Стражица, заминал е с първите на обекта. Ако е вечер, той последен ще поотупа прахоляка от ватенката, ще се измие с ледено студена вода, като грижлив стопанин ще хвърли поглед, за да види кое как е оставено, всичко на мястото си ли е. И ще се прибере, за да направи с бригадния съвет равносметката за изминалия ден, за да се види като на длан как ще протече следващият.

Учудва ме как намира време за всичко. Да сподели опита си с всеки дошъл при него, да отговори на всеки написал му писмо. И с нас, журналистите, да се срещне, да се подготви за диалог в асоциацията, да не отсъствува от събрание на комунистите в бригадата, на комсомолците, на профсъюзната организация...

Ето тези и още много други неща в живота и дейността на Игнат Раденков и неговите другари ме удивляват. Накараха ме да стана съпричастен към проблемите, с които те се сблъскват и трябва да решават.

Digitized by Google

АКТУАЛНИ ПРОБЛЕМИ НА ПОЛИТИЧЕСКИЯ ПОДХОД В ДЕЙНОСТТА НА МЕСТНИТЕ ПАРТИЙНИ ОРГАНИ

ЯНЧО ГЕОРГИЕВ

Ако се запита кое е най-важното и най-актуалното, което произтича от концепцията на Юлския (1987 г.) пленум на ЦК на БКП и от материалните на Националната партийна конференция за дейността, стила и методите на работа на местните партийни органи, то с пълна убеденост би следвало да се отговори: това е изискването **да се овладее напълно и да се прилага последователно политическият подход в партийната работа и ръководство.** В решението на конференцията специално се подчертава, че **основна задача** на местните партийни органи сега трябва да бъде „изявата и утвърждаването им като политически ръководители на населението и трудовите колективи".

Тази задача не е израз на субективни преценки и добри пожелания. Нейното включване в документите на високия партиен форум и определянето ѝ като „основна" е обективно обусловено от достигнатия етап в развитието на партията и страната, от мащабите и характера на започнатото преустройство на обществото, от дълбочината и сложността на процесите, които съпътстват неговото развитие. При сегашното състояние на производителните сили и производствените отношения, на базата и надстройката, при ясно определените насоки на тяхното революционно обновление, при повсеместното въвеждане в цялото наше общество на принципите на самоуправлението, областните, общинските и другите местни партийни комитети нямат право да работят по друг начин освен като политически ръководители на трудещите се и цялото население от съответните територии. От това доколко те ще овладеят и използват сложното изкуство на политическото ръководство, в решаваща степен ще зависи успехът на преустройството, ще се определят темповете и характерът на нашето движение напред.

* * *

За същността и значението на политическия подход в ръководната дейност е публикувана обширна литература, изказани са много и различни виждания. Без да влизаме в полемика и да се впускаме в подробности, бихме могли да отбележим, че най-важното от съдържанието на този подход се състои, от една страна, в оценяването от позициите на марксизма-ленинизма и интересите на трудещите се на процесите и явленията, протичащи в живота на обществото, на възникващите в него проблеми и противоречия, и, от друга страна, в използването на пар-

Digitized by Google

тийнополитически средства, методи и форми на въздействие за управление на обществените процеси и явления, за решаване на назрелите проблеми и противоречия.

Добре известно е, че изискването партийните органи и организации да прилагат политическия подход в своята дейност и досега е стояло пред тях и в значителна степен е характеризирало цялостната партийна работа. Това е естествено, тъй като посоченото изискване произтича от обективното положение на партията като ръководно ядро на политическата система на нашето общество, от призванието ѝ да осъществява всеобхватно и комплексно ръководство на неговото развитие. В практическото прилагане на политическия подход е натрупан немалко положителен опит, който включва както създаването на съответен арсенал от форми и средства за политическо въздействие, така и конкретни резултати от успешното използване на този арсенал в партийната работа. Заедно с това трябва да се признае, че в много партийни органи и организации получиха разпространение методи, стил и форми на работа, които не съответствуват на призванието им да бъдат политически ръководители на трудещите се и които по същество подкопават политическия подход в партийната дейност. Същевременно е важно да се осъзнае, че принципно новите задачи, които стоят пред партията и страната, налагат политическият подход да се обогати и развие, да се издигне на качествено ново равнище, съответствуващо на равнището на политическите, идеологическите, икономическите и социалните задачи, които трябва да се решават с неговото приложение.

По такъв начин засилването на политическия подход в ръководната партийна дейност сега предполага както освобождаването на партийните органи от неприсъщите за тях функции, средства и методи на работа, така и усвояване на нови функции, доразвиване на досегашните, създаване и активно използване на нови форми, средства и методи за политическо въздействие.

От какво следва да се освободи ръководната дейност на местните партийни органи? Преди всичко от практиката да се изземват или дублират функции на държавните и стопанските органи, свързани с организирането на непосредствената работа в предприятията, стопанствата и учрежденията за изпълнението на служебните задачи. Тази практика не е присъща на партийните органи и е в разрез с функцията им на политически ръководители на трудещите се. Тя не може да се оправдае с мотива, че така се гарантира изпълнението на стоящите пред съответните колективи стопански и други задачи. Поначало далеч не всички средства могат да бъдат оправдани с целта, в името на която те се прилагат. При новите условия поемането на несвойствени задачи и особено изместването на органите, специално създадени за тяхното решаване, е по същество посегателство върху компетентността на самоуправляващите се организации, ограничаване на тяхната инициатива и самостоятелност, подкопаване на авторитета им в очите на трудовите колективи и гражданите, които са ги избрали. Едновременно с това тази практика води до натоварването на партийните комитети с отговорности, които ги превръщат в „етаж“ на държавната йерархия, за

Digitized by Google

тях те не са достатъчно компетентни и в много случаи не могат да изпълнят, което на свой ред се отразява на техния престиж.

Освен от несвойствени функции партийните органи са длъжни да се освободят и от неприсъщите за тях средства, форми и методи на работа и ръководство, заимствувани най-често от арсенала на държавните и стопанските органи. Става дума преди всичко за командно-бюрократичните методи на работа, за администрирането, за увлечението да се съставят многобройни и най-често самоцелни програми, мероприятия и планове, за прекалената заседателщина, за назидателния и разпоредителния тон в отношенията с хората. Тези средства и форми на въздействие нерядко спомагат за постигането на определени резултати при изпълнението на служебните задачи, но по самата си същност са „противопоказани" за партийния стил на работа и ръководство и често водят до една или друга степен на деформиране на тяхната дейност. Най-тежки последици от това са бюрократизирането на партийните органи, отдалечаването им от живата работа с комунистите и трудещите се.

Друга характерна черта на досегашния стил на работа, от която местните партийни органи също следва да се освободят, това е прекомерното регламентиране на дейността на първичните партийни организации. Формулирането „от горе" на голяма част от въпросите за дневния ред на партийните събрания, определянето на формите за политическа просвета на комунистите, „спускането" на бройки за приемане на нови партийни членове и други винаги са били признак за недемократичен стил на работа и ръководство. Тези форми стават многократно по-недемократични в условията на самоуправлението, при които всяка първична организация трябва сама да определя най-подходящите форми на своята работа, за да участвува най-резултатно в осъществяването на стратегическия курс на партията.

Освобождаването на партийните органи от неприсъщите им функции, средства, методи и стил на работа е важна предпоставка за засилване на политическия подход в тяхната дейност. Само по себе си обаче това е недостатъчно за пълнокръвното функциониране на местните партийни комитети като органи за политическо ръководство. Изключително важно е те **правилно да разберат, дълбоко да осмислят и напълно да усвоят новите функции, които имат да изпълняват в условията на преустройството.**

Новите функции на партийните органи са подробно развити и обосновани в „Основните положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България", утвърдени от Юлския пленум на ЦК на БКП, и в материалите на Националната партийна конференция. Тези най-отговорни партийни документи са истинска съкровищница на принципно нови марксистко-ленински постановки за ролята и мястото на Българската комунистическа партия и нейните органи в революционното преустройство на нашето общество, съдържат широка и научнообоснована платформа за партийната работа и ръководство на сегашния преломен етап в развитието на страната. Първо и неотменно условие за тяхното претворяване в живота е задълбоченото им изучаване от всички комунисти и преди всичко от ръководните кадри на различните равнища на партийната структура.

Digitized by Google

Ако се направи опит за известно групиране и систематизиране на най-важните права, задължения и отговорности на местните партийни органи в условията на самоуправлението, то би могло да се откроят следните основни функции на тяхната цялостна дейност.

Стратегическа функция. Тя се изразява преди всичко в изискването местните партийни органи да гарантират във всички сфери на обществения живот успешното претворяване на генералната линия на партията, стратегическите направления на нейния политически курс, партийната политика като цяло. Това те трябва да осигуряват, от една страна, като следят постоянно какво е състоянието на работата по реализирането на най-важните направления на партийната политика и, от друга страна, като вземат активно участие при разработването в съответствие с генералния курс на партията и конкретните условия в отделните самоуправляващи се организации и териториални общности на главните насоки за тяхното развитие.

Съсредоточаването на вниманието предимно върху проблемите на стратегията не следва да ограничава интереса на местните партийни органи към въпросите на тактиката, към въпросите кога, къде и конкретно как се изпълняват важните за момента практически задачи в различните области. Това трябва системно да се следи, тъй като от успешното прилагане на една или друга тактика зависи успешното реализиране на приетата стратегия и достигането на поставените с нея цели. Този интерес обаче не може да означава дублиране, а още по-малко ограничаване, изместване или подмяяне на компетентните държавни, стопански и обществени органи, които следва да поемат в пълен обем своите функции и на тази основа да отговарят за тяхното изпълнение. В решението на Националната партийна конференция изрично се подчертава, че трябва **„да се предоставя и гарантира правото на държавните органи и на самоуправляващите се общности сами да определят как конкретно ще се проведе партийната политика в различните сфери“.** Възникващите различия по подходите и формите за практическото реализиране на една или друга стратегическа задача следва да се преодоляват не със заповеди и разпореждания, а по пътя на деловите обсъждания върху основата на обективните факти и аргументи. В тази дейност „партийните и държавните органи могат и трябва да бъдат не само партньори, но и опоненти, когато това се налага“. Във всички случаи, както се изтъква в Юлската конференция, определящото е **„важното е съответните самоуправляващи се организации и техните органи да осигуряват постигането на генералните цели, набелязани от партията“.**

Идеологическа функция. И в условията на самоуправлението партийните органи и организации имат правото и задължението да разгръщат широка по обхват, богата по съдържание и ефективна по въздействие идейновъзпитателна работа сред цялото население и особено сред младежта. Нещо повече, тъкмо в тези условия ролята и значението на всестранната идеологическа дейност нарастват още повече, тъй като без нея не е възможно да се разберат, осмислят и решат крупномащабните и сложни задачи на прехода към нов модел на социализма. Ос-

новно нейно съдържание и сега са марксизмът-ленинизмът, политиката на партията, идеалите на комунизма. Принципно новото и същественото за идеологическата дейност на съвременния етап е изискването да се издигне образователното, научното и културното равнище на народа в съответствие с генералната стратегическа цел — да се превърне България във високоразвита и културна социалистическа държава. Разностранната и системна работа на партийните и обществените организации, на държавните и стопанските органи, на училището и културните институти, на семейството и обществото като цяло трябва да формира ново обществено-политическо съзнание за необходимостта от революционно преустройство, което да повишава политическата, трудовата и гражданската активност на народа за практическо осъществяване на преустройството. Много важна задача на тази многостранна дейност е създаването във всички сфери на политически, нравствен и идеологически климат за успешното провеждане на партийния курс. Нейното координиране, организиране и насочване, изучаването на резултатите и очертаването на пътищата за решаване на възникващите проблеми в духовния живот на хората определя същността на идеологическата функция на местните партийни органи.

Кадрова функция. Нейното съдържание са разработването и провеждането на кадрова политика, адекватна на партийните принципи, на мащабите, сложността и целите на стратегията за преустройство. Тя включва неотменните грижи на партийните органи за подбора, обучението и възпитанието на ръководните и изпълнителските кадри, за тяхното насочване в различните сфери на обществения живот. Тази високоотговорна партийна функция, изпълнявана и досега, предстои да се обогати и развие съобразно новите условия и изискванията на самоуправлението.

Главното в тази насока е подборът, предлагането и издигането на ръководните кадри да се освободят от ненужната тайнственост и се демократизират, да се съчетаят с широкото развитие на изборността и конкурсното начало. Това предполага изучаването на деловите, политическите и нравствените качества на кадрите да се извършва не само и не толкова по данните от кадровите формуляри, а преди всичко по резултатите от изявяването на тези качества в практиката, по оценките и предложенията на комунистите и трудещите се, които в крайна сметка са в правото си да изберат или да не приемат предложените им ръководители. Новите условия в работата с кадрите неизбежно ще наложат принципни изменения във формирането и поддържането на партийната кадрова номенклатура.

Организаторска функция. Партията никога не е ограничавала и най-малко сега може да ограничи своята роля в живота на обществото само с разработването на стратегията на развитието и с нейното идеологическо и кадрово осигуряване. Ръководната и направляващата роля на партията е неотделима от нейната действена организаторска функция. Юлският пленум и Националната партийна конференция определиха, че партийните органи и организации трябва да бъдат не само инициатори и вдъхновители на преустройството, но и негови вещи организатори.

Digitized by Google

От тяхната работа в най-голяма степен зависи да се въвлекат в революционната промяна на обществото комунистите, всички трудещи се, целият народ, да стане то широко поле за изява на творчество и инициатива. Само така партийнят курс за преустройство ще се претворн в живота. Главнте пътища за това са два. От една страна, това е широката политическа и организаторска работа на партнйните органи сред комунистите и трудещите се, тяхното убеждаване н въвличане в преустройството, стимулиране и подкрепяне на инициативите им за иеговото осъществяване. Най-важен акцент в тази работа следва да бъдат **интересите** на хората, дълбоко аргументираното показване на личната и колективната заинтересованост на всички в реализирането на набелязаните промени в органично единство с интересите на обществото. От друга страна, това е активно въвличане в преустройството на държавните и стопанските органн, на всички обществени организации, като се държи строга сметка за техните компетенции и отговорности. Това следва да се постига не чрез намесването в тяхната работа, чрез разпореждания н назидания, а преди всичко чрез **ръководните кадри и комунистите, изпратени на работа в тези органи.** Като ги запознават със стратегията на партията, със същността и насоките на партийната политика в различните области, със своите собствени разработки за перспективното развитие на отделнте трудови колективи, териториални общности и обществеии организации, като развиват системата на партийните поръчения и т. н., местните партийии органи могат и трябва да превръщат партийната политика в дело на всички органи на социалното управленне, на целия народ. Работата по тези две направления е сега най-важиото и най-същественото в организаторската функция на партийните комитети и организации при новите реалности.

Контролна функция. В условията на преустройството силно нараства ролята на партийния контрол. Това не само не противоречи на принципите на самоуправлението, на заснлването на автономността в работата на партийните и обществените организации, на разгръщането на демократизацията и гласността, но активно спомага за тяхното развитие и укрепване. Тъкмо в тези условия е особено необходимо да се спазват точно Програмата и Уставът на партията, да се прилага от всички и навсякъде стратегическият курс за революционно обновление, да се укрепват партийната и държавната дисциплина, да се зачнтат моралните норми и социалистическата законност. За реализирането на всичко това трябва да се бди и воюва против отклоненията от партийната линия. Със своята принципност и последователност партийният контрол сега повече отвсякога е призван да бъде на страж за интересите на социализма, да разчиства бариерите пред преустройството в самата партия и нейните органи, да се бори за издигане на личния пример и авангардната роля на комунистите.

Така приблизително може да се очертаят основните функции на местните партийни органи в условията на преустройството и въвеждането на самоуправлението. Във връзка с това е важно да се подчертае, че не изпълнението на една или друга от посочените функции, а **едновременното овладяване и реали-**

Digitized by Google

зирането в пълен обем на всички тези функции от партийните комитети ще определя техния облик на органи за политическо ръководство, ще обогатява и издига на по-високо равнище политическия подход в партийната работа, ще повишава ръководната и направляващата роля на партията в живота на обществото.

* * *

Много са факторите и условията, от които зависи местните партийни органи бързо да се освободят от несвойствените за тях функции, средства и методи на работа, да усвоят и успешно да изпълняват произтичащите от Юлската концепция нови функции, да формират и прилагат съвременен стил и методи на политическо въздействие. Такива са например техният състав и подготовка, въвеждането и точното спазване на новия Правилник за стопанската дейност и на съпътстващите го нормативни документи, преминаването към действително самоуправление на различните звена на обществения организъм, работата на държавните, стопанските и обществените органи и организации и др.

Централно място сред тези фактори и условия има умението на местните партийни органи задълбочено да изучават и анализират процесите и явленията в живота на партийните организации, на трудовите колективи и териториалните общности, стремежът им да използват резултатите от проучванията за целите на своята ръководна дейност.

Знае се, че и досега местните партийни органи са се старали да изучават практиката, да съобразяват формите и средствата за изпълнение на поставените от висшестоящите ръководства задачи с конкретните условия на място. Това е така. И все пак трябва да се вникне в принципно новата ситуация и да се осъзнаят новите изисквания.

Кое е новото и същественото в тази област?

Първо, новото е в обхвата и дълбочината на извършваните преобразования. Технологичното обновление на производството в съответствие с най-новите постижения на научно-техническата революция, коренното изменение на икономическите отношения, предаването на социалистическата собственост на трудовите колективи и териториалните общности, преминаването към действително самоуправление във всички области, преустройството на духовната сфера и другите генерални изменения, обосновани с партийната концепция за по-нататъшното изграждане на социализма в нашата страна, са толкова големи, дълбоки и сложни, че с пълно основание бяха определени като революционни. А всяка революция, даже когато тя е мирна и протича в рамките на един и същ обществен строй, протича бурно и неравномерно, често среща неразбиране, консерватизъм и противодействие, изправя се пред нововъзникнали проблеми и задачи. За да се реагира своевременно и ефикасно на динамично променящата се действителност, е необходимо своевременно, системно и повсеместно да се изучава тази действителност, да се извличат от нея правилни изводи и да се предприемат налагащите се мерки.

Digitized by Google

Второ, новото е в промяната на йерархичната компетентност на органите за управление. Както подчерта др. Т. Живков в доклада си пред Националната партийна конференция, **„сега преместваме центъра на тежестта от върха на обществената пирамида към нейната основа — там, където са трудовите колективи, където са общините, където са милионите хора“.** Това се гарантира с новия Кодекс на труда, с Правилника за стопанската дейност, с приетите редица партийни и правителствени решения. Целта е да се освободят централните органи от онези функции, които сковават инициативата на местните органи и водят до административно-бюрократични методи на ръководство, да се разгърне напълно социалистическият демократизъм, да се издигне ролята на човешкия фактор във всички сфери на общественото производство. Едновременно с това извършваната промяна повишава ролята и отговорността на местните партийни органи, които трябва да действуват в строго съответствие с конкретните условия на място, а не да чакат „указания от горе“. За да бъдат обаче техните решения и действия адекватни на конкретните условия, те трябва да се предшествуват от системна проучвателна работа с дълбоко и обективно анализиране на процесите и явленията в обществения живот.

Трето, новото е в характера на въздействието, което местните партийни органи трябва да оказват върху действителността. Както вече беше посочено, главното в тяхната работа следва да бъде политическият подход към проблемите, а той задължително предполага подробно изучаване и точно познаване на политическата обстановка в трудовите колективи и териториалните общности, в т. ч. общественото мнение и политическите настроения на хората, техните бележки и предложения. Без изучаване и анализиране на практиката местните партийни органи не биха могли да изпълняват успешно нито една от новите си функции: да разработват стратегията за развитието на общините и областите, да създават благоприятен политически, нравствен и идеологически климат в съответните организации и селища, да организират комунистите и всички трудещи се за осъществяване на партийните предначертания.

Системното и задълбочено изучаване на действителността е по самата си същност високоотговорна политическа дейност. Най-важно условие за нейното успешно извършване е организирането на информационното ѝ осигуряване. Затова Националната партийна конференция постави задачата **„тази политическа дейност да се върши върху основата на пълна, навременна и обективна информация,** набирана и обработвана с научни методи и съвременни технически средства“.

В периода, когато местните партийни органи планират и организират цялостната своя дейност за подемане и изпълнение на решенията на Националната партийна конференция, е много нужно да се предприемат мерки и за информационното осигуряване на тази дейност. Това е особено необходимо за новосъздадените областни и общински партийни комитети, които работят сред големи териториални общности със сравнително малък апарат от сътрудници. За да бъде успешна тяхната работа, те се

Digitized by Google

нуждаят от надеждна **система за информационно осигуряване**. Става дума именно за система, а не за спорадично набиране на информация по един или друг случай, за една или друга задача. Информацията, осветляваща състоянието на наблюдаваната сфера и изпълнението на партийната политика в нея, трябва ритмично да „тече", да се получава в предварително определени срокове, да „отива" до звената и ръководните дейци, които имат нужда от нея, като едновременно с това се уведомяват останалите органи и дейци, за да я използват, когато тя им потрябва. По такъв начин ще се преодолеят както недостигът на информация, нужна за ръководната партийна дейност, така и набирането на излишна и обременяваща апарата информация, ще се гарантират еднократно набиране, правилно съхранение и многократно използване на необходимата информация.

За да се постигне всичко това, е необходимо при проектирането и изграждането на информационните системи да се държи сметка, от една страна, за новите **функции и задачи** на местните партийни органи в условията на самоуправлението, от друга страна, за произтичащите от тези функции и задачи **трайни информационни потребности** на бюрата, комисиите, групите и ръководните партийни дейци, и, от трета страна, за **източниците**, от които може и трябва да се набира необходимата информация, за доказалите своята ефективност **научни методи и съвременни технически средства** за нейното обработване и анализиране.

Освен това създаваните в различните областни и общински комитети системи трябва да отговарят на изискването за информационна, организационна и техническа съвместимост както помежду си, така и с информационните системи на ЦК на БКП. За целта системите на местните партийни органи следва да се изграждат върху единна методическа основа, като се използва типов проект, който да се допълва и конкретизира съобразно специфичните потребности на даденя комитет.

* * *

Осмислянето на тези и други актуални проблеми на партийната работа в условията на преустройството има пряко отношение към осмислянето и реализирането на изискването за засилване и обогатяване на политическия подход в дейността на местните партийни органи, за тяхното по-нататъшно утвърждаване като политически ръководители на трудовите колективи и населението.

Digitized by Google

ОТВОРЕНО ПИСМО ДО СПИСАНИЕ „ПАРТИЕН ЖИВОТ“

РАЗГОВОР ЗА ДЕМОКРАТИЗМА

Другари,

Поводът да напиша това писмо е Националната партийна конференция, нейните решения, концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма у нас.

Защо ви пиша?

Като размишлявам върху решенията на Националната партийна конференция и работата ни за тяхното изпълнение и като имам предвид как сме действували досега, стигам до извода, че не изменим ли коренно представите си за същността на партийната работа в условията на самоуправлението и отношението си към нея, дълго ще боксуваме, ще се въртим на празни обороти, ще хабим енергия и нерви, без да постигнем желаните резултати. В тази връзка си задавам много въпроси. На някои от тях си давам и отговори — верни или неверни. Но и много съмнения ме обземат. Откъде и с какво да започнем, за да не побъбрим, пошумим и отново в старите коловози да затънем?

Мисля си, а и в партийните постановки виждам, че преди всичко трябва да демократизираме вътрешнопартийните отношения. Но малко е да се каже, че трябва. Как да стане, за да бъдат образец на социалистически обществени отношения? Разбирам, че в първичната организация и в трудовия колектив ни е необходима нова обстановка. Без нея не можем да утвърждаваме самоуправлението, всеки човек да повишава активността си, да се чувствува заинтересован и отговорен за всичко, което става в предприятието.

Често се замислям: комунистите чувстват ли се равноправни в първичната организация? Ако не, коя е причината? Не им ли даваме достатъчна и навреме информация по проблемите,

---

ИВАН КОСТАДИНОВ ЯНПОРОВСКИ е роден в село Слокощица, Кюстендилска община, през 1939 година. Произхожда от работническо семейство. Основно образование завършва на село. През 1962 г. постъпва на работа като машинист в РМА — София. Без откъсване от производството завършва средно и висше инженерно образование. Извървял е нелекия път на машиниста и техническия ръководител. Работил е из цялата страна и на национални строителни обекти. Сега е заместник-директор на предприятието за ремонт на тежки пътностроителни машини към Пътно-промишления комбинат в София.

Бил е секретар на комсомолско дружество, председател на профкомитет, секретар на първична партийна организация, какъвто е и сега. Член е на БКП от 1964 година.

Digitized by Google

които ги интересуват? Имат ли необходимата квалификация и предварителна подготовка или нямат и това ги подтиска, принуждава ги да бъдат пасивни, да не вземат отношение по обсъжданите въпроси? Може би понякога повдигат проблеми, но никой не им дава отговор или ръководителят от позицията на силата, на административната власт им затваря устата и това ги обезверява! Човек започва да си кротува и остава безразличен към актуални въпроси на деня. Изграждат се две мнения: едно за пред хората, друго за себе си.

Известно ми е, че създаването на благоприятна атмосфера за творческа работа зависи от първичната организация, от партийното бюро и от мен като секретар. Разбира се, и от самите комунисти. Но струва ми се, силният вятър духа от друга посока.

Какво мога аз като секретар на първичната организация?

Вярно казано — много; още по-вярно — не всичко!

Виждам, че понякога изземвам функции на партийното бюро и на първичната организация. Бюрото предрешава някои въпроси, които са от компетенциите на организацията. Убеден съм, че тези постъпки имат неблагоприятно отражение върху вътрешнопартийните отношения, върху активността на комунистите, противоречат на вътрешнопартийната демокрация. Но кажете ми, какво да направя, когато партийният комитет, който ръководи нашата организация, експресно иска информации, справки, предложения, прогнози, за които нямам възможност да взема мнението дори на членовете на бюрото. Поискаха ми спешно списък на евентуалните кандидати за нови партийни членове. Не можахме да се съберем, да обмислим, да се допитаме до хората, какво е тяхното мнение. За да спазя срока, да не ме упрекнат стоящите над мен, съставих списъка. Формално постъпих, въпреки че за лично оправдание мога да кажа, че познавам хората. Лошото е, че такъв подход рефлектира върху представите на комунистите за приемането на нови членове. Те започват да мислят, че това не е тяхна работа, че всичко е в ръцете на партийния секретар, в най-добрия случай на партийното бюро.

Ето още един пример. Искат ми за един-два дни справка за изпълнението на партийнополитическите мероприятия на първичната организация, комсомолското дружество, профкомитета, за изпълнението на плана, за съревнованието, за стопанско-организационните мерки на стопанския съвет, за работата на ТИС, данни за качествените и количествените показатели на плана. Разбира се, при тази припряност и при това еднолично даване на справки, те винаги ще носят субективни елементи. Нещо повече, могат да имат и престижен характер. Няма да говоря дали това е мое задължение.

Спирам се на подхода за исканите справки, защото е съществен. Едната му страна опира до вътрешнопартийните отношения в първичната партийна организация, бих я нарекъл — по-маловажната. Другата, съществената, е за взаимоотношенията между ръководните партийни органи и първичната организация. Няма да коментирам непосредствената помощ на ръководящите ни, участието им в наши събрания. Тяхното присъствие би ни улеснило много, защото възможностите им са по-големи от нашите. Тревожното е, че когато се наканят да дойдат в предприятието по партийна работа, не търсят секретаря на първичната

Digitized by Google

организация или член на бюрото, а отиват при стопанския ръководител и той нарежда кого да извикат при тях.

Не мислете, че говоря за това като човек, чието самолюбие е засегнато. За подхода и отношението ми е думата. Така не се помага на партийната работа, точно обратното — подбива се авторитетът на първичната организация.

В условията на самоуправлението на трудовия колектив партийните членове следва да са тези, които дават тон, водят безпартийните. Но как да стане това? Ето над какво аз и моите другари от бюрото умуваме сега. Защото с болка трябва да споделя, че имаме немалко партийни членове, които не играят авангардна роля, не вземат отношение по наболели проблеми, не споделят становища при обсъждането на важни за трудовия колектив задачи, не помагат да изработим единна позиция, не стават съпричастни в нейното осъществяване. В първичната организация имаме няколко дежурни изказвачи, готови по всичко да изразят мнение, да дадат оценка, да критикуват, без да се смущават, че почти не споменават за своята работа, за участието си, за приноса си в бригадата, цеха. По-голямата част от добрите работници най-често се стесняват да вземат думата, да защитят правилна кауза. Ето от тази пасивност ми се иска да изведем нашите комунисти!

Виждам ли изход?

Да, виждам го в атмосферата, която трябва да създадем в първичната организация, в по-нататъшното демократизиране на вътрешнопартийните отношения, в създаването на условия, при които да не ги потискат и спират психически бариери. Но как да постигнем всичко това? Не ни е много ясно. Търсим помощ. Такова е предназначението и на писмото ми.

Като размишлявам върху причините за пасивността, стигам до заключение, че вина имаме и ние, членовете на партийното бюро. Не работим с всички, не ги ангажираме с конкретна работа според възможностите им, не сме и достатъчно взискателни. Съобразяваме се с това, че са работници, умишлено не ги натоварваме с обществена дейност, за да не ги отклоняваме от преките им производствени задължения. Разчитаме само на партийните поръчения, които най-често са свързани с производството. Но днес така, утре така, в крайна сметка деформираме отношението им към обществената дейност.

Не ни е лесно да преодолеем и доста наслоили се стереотипи. Например малко си разграничаваме функциите със самоуправляващия се трудов колектив, профсъюзната организация и комсомолското дружество. Свикваме общи събрания по изпълнение на плана, решаването на социално-битови въпроси. На тях разглеждаме и приемаме вътрешни правила за организация на работната заплата, съревнованието и пр. И всички органи и организации отчитат дейност. Разбира се, не е беда, че организираме такива събрания. Точно обратното. Но тревожното е, че комунистите в тези събрания не се открояват със своя позиция, с организираност, с критичност и самокритичност. Не са, а би следвало да бъдат, факторът, който формира правилно отношение към обсъждания проблем. Понякога дори не се чувствува тяхното присъствие. Как ще засилваме политическия характер на партийната дейност при това положение?

Провеждаме и открити партийни събрания. На тях обикно-

Digitized by Google

вено обсъждаме проблеми, свързани с реконструкцията и модернизацията на производството, качеството на ремонтно-възстановителната дейност, възлагаме партийни поръчения; отчитат се комунисти и безпартийни, ръководни кадри. С тези събрания се стремим да приобщим безпартийните, да повишим активността им в решаването на общите задачи, да ги направим съпричастни и в обсъждането, и в организацията на тяхното изпълнение.

Успяваме ли? Отговорът не е еднозначен. Защо? Защото на откритите партийни събрания проявяваме либерализъм, заобикаляме парливите проблеми, липсва ни смелост да казваме истината в очите, да назоваваме нещата със собствените им имена, за да не си развалим криворазбраните приятелски отношения. Получава се така, че вместо да показваме на безпартийните вътрешнопартийни отношения, които да им служат като образец, пример за подражание, ние на практика демонстрираме какви не трябва да бъдат. Ето още един голям нерешен за нас въпрос, на който самоуправлението ни заставя да търсим верен отговор.

Къде да го намерим? Може би в повишаване на взискателността и личната отговорност, в критериите при подбора на новото партийно попълнение, в индивидуалната работа с всеки! Вероятно ще се наложи да бъдем безкомпромисни към всеки, който не работи достатъчно над себе си, а чака всичко наготово — друг да го агитира, друг да го мобилизира, друг да му бере срама, когато „нагазн лука"!

След избирането ми за партиен секретар започнах да събирам членския внос съгласно Устава на БКП и Инструкцията на Централния комитет за определянето и отчитането му. Партийните членове ми подхвърляха реплики, че много им вземам, че при предишния секретар можело и по-малко да се плаща. На тази основа отношенията ни започнаха да се обтягат, създаде се конфликтна ситуация. Обяснявах на всеки как трябва да бъде, но не ми вярваха. Принудих се на партийно събрание подробно да изясня инструкцията, какво влиза в месечния доход. Те уж ми повярваха, но чувствувах, че въпросителните си остават — защо досега е могло да плащат по-малко, а сега не може; защо никой не им е търсил сметка, макар че им е правена ревизия?

Този случай стана известен и на безпартийните. Те с нескриван интерес очакваха как ще се реши въпросът. Даже „приятелски" бях посъветван от директора на предприятието да бъда по-внимателен, за да не се разбягат хората.

Не се поколебах. Трябваше здраво да стъпим на партийните принципи и норми, да ги отстояваме, за да създадем у комунистите принципно отношение не само към членския внос, но и към всичко, което засяга първичната организация. Изградихме група, която извърши проверка. Установи се, че членският внос не е събиран правилно включително и на бившия секретар. Укриван е бил допълнителният доход. Разликата между действителния и отчетения членски внос на 13 партийни членове от всичко 17 се оказа общо 1135 лева. Протоколът от проверката разгледахме на съвместно заседание на партийното бюро, работната група и партийните членове, които бяха укривали доходи. Неизплатеният членски внос за шест месеца беше събран. Първичната организация застана на здрави позиции и изключи от редовете на БКП един партиен член, който отказа да внесе разликата, а на бившия секретар наложи партийно наказание.

Digitized by Google

С преодоляването на това уставно нарушение първичната организация морално и организационно укрепна. Критичното и самокритичното отношение на комунистите към собствените им грешки повиши авторитета на първичната организация в трудовия колектив и собственото им самочувствие сред безпартийните.

Намеренията ни са да съсредоточим сили за създаване на вътрешна нагласа у всички комунисти с действията си, с поведението си да формират в трудовия колектив чувство за сигурност, увереност в собствените си сили и възможности, че е в състояние да се самоуправлява, да носи отговорността на стопанин на поверената му техника, суровини, материали; да работи високопроизводително и качествено. Хората да идват в предприятието без потискащи предчувствия, а с ясната мисъл и съзнанието на свободни граждани, които почтено се трудят и честно живеят.

Не зная дали съм прав, но такава обстановка едва ли бихме могли да създадем, ако не стъпим здраво на принципа на социалистическата социална справедливост. Ролята на първичната организация в това отношение е голяма, но не я изпълнява както трябва. Затова и в колектива ни за съжаление имаме прояви на уравниловка при заплащането на труда на хората, ненаказани прояви на кражби, непотърсена отговорност за самоотлъчки. Не сме потърсили отговорност например за това, че даваме проценти за допълнително трудово възнаграждение за неизпълнени показатели по обем, срок, качество и дисциплина, т. е. за несвършена работа. Отсъствува някой от работа – водим му надница. Такива явления създават превратни представи, че всичко е възможно. Те се напластяват, формират отношения, които нямат нищо общо със социалистическите обществени отношения.

Другари,

Пиша ви всичко това с молба списанието да ни помогне теоретически да си изясним и практически да намерим ефективни организационни механизми, чрез които да преодолеем слабостите и грешките, да обогатим положителния си опит, да ускорим преустройството на партийната дейност, което ни е жизнено необходимо, за да можем успешно да претворяваме в дела концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма у нас.

С уважение: ИВАН ЯНПОРОВСКИ

КЪМ ЧИТАТЕЛИТЕ

В писмото на Иван Янпоровски до „Партиен живот" са засегнати важни проблеми, свързани с отношенията между комунистите, между тях и безпартийните, между трудовите хора и партийните органи и организации и т. н. Те пораждат много размисли и немалко тревоги.

Размисли — за характера и състоянието на нашите взаимоотношения, за другарството и взаимопомощта, за атмосферата, сред която се трудим и живеем...

Тревоги — за прояви на равнодушие към заобикалящата ни действителност, за безразличие и пасивност, високомерие и самодоволство, срещу които съвестта ни трябва да се бунтува, с които не трябва да се примирява.

Digitized by Google

Редакцията с писмото на Иван Янпоровски открива на страниците на списанието разговор за по-нататъшното демократизиране и развитие на вътрешнопартийните отношения като образец на отношенията в самоуправляващите се трудови колективи, масови организации и териториални общности.

С ваша помощ, драги читатели, се надяваме теоретически да осветлим и да намерим верни практически отговори на няколко групи въпроси, свързани с демократизма в партията.

Първата група въпроси се отнася до **демократизма на взаимоотношенията в първичната партийна организация.**

Втората група въпроси е свързана с **демократизма в отношенията на партийния комитет, неговото бюро и апарата.**

Третата група въпроси опира до **по-нататъшното демократизиране на връзките и взаимоотношенията между общинския комитет на БКП и първичните организации.**

Четвъртата група въпроси обхваща процеса на **формиране и пренасяне добродетелите на вътрешнопартийните отношения в трудовите колективи, масовите организации и териториалните общности.**

Посочените въпроси не изчерпват всичко. Едва ли е и необходимо да ги изброяваме. По-важното е да намерим необходимите, присъщите за партийните органи и организации методи, средства, форми, подходи за тяхното решаване.

От вас, драги читатели, очакваме да разкажете за лични съдби и позиции, да споделите препоръки и идеи, които ще помогнат да се вникне в действителното състояние, ще разкрият положителни или негативни тенденции, които се развиват и напластяват в отношенията между партийните органи и организации, между комунистите, между тях и безпартийните в трудовите колективи и по местоживеене.

На вас разчитаме да подскажете и помогнете да открием ефективни организационни средства, чрез които да се укрепват и развиват вътрешнопартийните отношения, да се обогатява тяхното съдържание. Същевременно да видим и причините, които пораждат негативните тенденции, деформират взаимоотношенията, пречат на хората свободно, всеотдайно, без психически бариери да проявят инициативност и творчество.

От вас очакваме нови идеи, виждания, предложения и препоръки как най-ефективно да се създават реални условия по-нататък да се демократизират и развиват вътрешнопартийните отношения, как да се формират и пренасят добродетелите им в отношенията между хората в трудовите колективи, масовите организации и териториалните общности.

Целта ни е с ваша помощ да осветлим качествено новите изисквания към основните атрибути на вътрешнопартийния демократизъм, за да помогнем на партийните органи и организации не на думи, а на практика да създават условия и гаранции социалистическият труженик безпрепятствено и безрезервно да разгръща своя духовен и физически потенциал в инициативност, творческа изява, в конкретен принос за ускоряване на движението ни по пътя към по-нататъшното изграждане на социализма.

Очакваме вашето творческо сътрудничество.

Сп. „ПАРТИЕН ЖИВОТ"

Digitized by Google

ИНИЦИАТИВАТА ТРЪГВА ОТ ПАРТИЙНИТЕ ГРУПИ

ОПИТ И ПРОБЛЕМИ

ДИМИТЪР СТАНОЕВ

През настоящата петилетка памукотекстилното предприятие „Осми март" — София изпълнява сериозна програма за научно-техническото развитие. От няколко години творческата мисъл е насочена преди всичко към внедряване на нови технологии, механизиране и автоматизиране на производствените процеси и обновяване на асортимента.

Само за 1987 г. бяха разработени и внедрени няколко прогресивни технологии на световно равнище, произвеждат се редица нови артикули като „Ирина", „Леда", „Феникс", кадифе „Людмил", крепон „Мирослава", „Морена", „Пеперуда".

Но особено силно радва трудовите хора в предприятието започналата дългоочаквана генерална реконструкция и модернизация.

И в досегашните успехи, и в огромната предстояща дейност големи са ролята и мястото на партийните групи.

И старите машини могат

Интересно разказва **Радой Геров** — отговорник на партийната група в тъкачния цех. Личи, че обича работата си, цеха, много е преживял и дал за него.

— Оборудването тук е много старо, има станове отпреди 20 години. Тази година за първи път получихме 20 съветски стана „СТБ-2-330". За тях трябваше да се строят нови помещения. А строители не се намират, на външна помощ трудно може да се разчита. Събра се партийната група. Дълго умувахме. И накрая решихме — с наши хора, с наши сили ще строим. Поехме всичко изцяло. Безпартийните ни подкрепиха — и те с нас. Копахме, зидахме, градихме. Целта ни беше по-скоро да пуснем становете. Не подбирахме обектите, работехме мъжки. В същото време не оставихме и останалите машини — те непрекъснато се обслужваха, макар че често оставахме и след работа. А когато монтирахме новите станове, минахме на многомашинно обслужване. Въпреки големите трудности планът за този период почти беше изпълнен.

Наскоро след това партийната група пак се събра. Поставихме на обсъждане някои нелеки проблеми и преди всичко за климатичната инсталация. Тя не бе в добро състояние. Особено лятно време в помещенията става много горещо и трудно се работи. Ако инсталацията не се оправеше, последствията щяха да бъдат тежки. Затова на нашето събрание си разпределихме задачите. Разгледахме документацията, разговаряхме и с безпартийните, решихме, ако се наложи, да работим и в събота, и в неделя освен в извънработното време през останалите дни. На някои комунисти поставихме и специални партийни поръчения.

Изобщо поръченията при нас играят голяма роля, като най-тясно се обвързват с работата и задачите, които има да се изпълняват, — по дисциплината, по създаването на ведър климат сред колектива, по работата с Комсомола, във връзка с партийната учебна година, за повишаване на квалификацията и пр. За неизпълнение на поръченията, за нарушение на дисциплината търсим отговорност.

— А как работите с началника на цеха? — запитах.

Digitized by Google

— Аз съм заместник-началник на цеха и трябва да кажа, че и като заместник-началник, и като отговорник на партийната група се сработваме добре с него, разбираме се и се уточняваме по всички въпроси. Стремим се да даваме по-високо качество не само защото това е наше задължение, но и да докажем, че при хубава и съзнателна работа и старите машини могат да дадат добро качество.

За конкретното партийно ръководство говори и **Васил Димитров** — секретар на партийната организация в цех „Тъкачен".

— Полагайки грижи за изпълнение на производствената програма — разказа той, — събрахме трите партийни групи в цеха. Обсъждахме, разговаряхме, дадоха се интересни идеи, набелязахме мерки. Затруднението идваше от това, че в началото на годината дълго време не можахме да получим прежди. По-късно вече имахме, но се наложи да подменим 80 стана с над 30-годишен „производствен стаж", без да се спира производството и без да се коригира производствената програма.

На събранието се предложи да проведем ударен ден, в който да участвуват всички активисти. Партийната група в редовна смяна прецени, че е нужно да проведе два ударни дни, за да окаже помощ на останалите две смени.

Поставихме въпроса в партийното бюро, което подкрепи идеята на партийните групи, беседвахме и с техните отговорници. Разговаряно бе и с безпартийните. Трябва да кажа, че те до един подкрепиха тази инициатива. Впрочем ние бяхме убедени, че ще дойдат, стига само да им съобщим какво са замислили комунистите.

Наистина ударният ден премина на високо равнище. Машините вървяха много добре, чувствуваше се, че се работи като на ударен ден, всички се отнесоха към задължението си съзнателно. По решение на партийното бюро проявилите се бяха наградени.

В разговора със секретаря стана дума и за бригадната организация на труда. Как стои този въпрос?

— Отдавна работим по бригадната организация на труда. Имахме 24 секции и всяка секция образуваше бригада. Заплащаше се по краен продукт — според изтъканите платове, а не по часове. Но тези бригади не можехме да поставим на стопанска сметка, защото редица материали се изписваха за целия цех.

Сега бригадите са по-малко и се работи на стопанска сметка. Но все още срещаме трудности, редица неща си доизясняваме, особено по отношение на доизграждането и оформянето на бригадната организация на труда, на подаването на материали и др.

Партийният секретар ми показа и дневници на партийни групи в тъкачния цех. Отначало не проявих интерес: очаквах да видя образците, които се дават обикновено от партийните комитети на всички партийни групи от бившия Коларовски район.

Но дневниците, които ми показа партийният секретар, не бяха образци. Това бяха оригинални дневници. По-големи тетрадки, направени по поръчка на партийното бюро.

— Не ни задоволяват образците — заговори, без да го питам, секретарят. — Нашите са по-пълни, по-добре ни служат.

Заразглеждах ги с интерес. Най-необходимите данни за всеки от членовете на партийната група: кога и къде е приет за член на партията, образование, месторождение, адрес. По-нататък следва раздел „Временни партийни поръчения". За всеки член на групата са отделени по няколко разграфени страници за поръченията или задачите, кога са възложени, изпълнение, забележка. Какви поръчения са поставени? Чета под името на Атанас Сотиров — майстор в цеха: а) да организира колективно посещение на филм; б) добре да подготви двамата си помощници за работа на станове „СТБ-2-330" и „Зулцер".

Други раздели на дневника: „Мероприятия", „Дневник на проведените събрания", „Въпроси и предложения".

Може да се каже — дребна ра-

Digitized by Google

бота. Но ето че и по едни такъв наглед дребен въпрос може да се прояви творчество.

В новите условия

Условията в щамповия цех не са лекн — в по-голямата си част стара, износена техника, горещина, влага. Но комуинстите, обединени в партийната група, затова са комунисти, за да преодоляват трудностите и да увличат и безпартийните в това.

— Имаме една стара машина, пералня — разказва отговорникът на групата **Петър Петров.** — Тя беше бракувана, но такава машина нн беше необходима. Събрахме се комунистите, дълго мнслихме как да излезем от това положенне. Накрая решихме да ремонтираме и да възстановим машината, като потърсим и изполвзваме стари части. Това предложихме на цеховото ръководство, а то уведоми ръководството на завода. Разпределихме си задачите. Най-голям дял се падна на Тодор Чушков, който се нае с реконструкцията на износената електрочаст.

Слушах разказа на Петър Петров и се чудех защо толкова труд а нищо. Дотам лн е бедно това предприятне, та не си потърси машина. Колко му е за едно пране! И запитах:

— Колко струва такава машина?

Зашко Миленов — отговорник на партийна група в техническата работилница, се усмихна:

— Не гледайте колко струва, а каква работа върши.

Сега, когато всестранно и задълбочено се поставят проблемите на преустройството и самоуправлението, това оказва своето активно въздействие както върху дейността на партийната група, така и върху безпартийните. Цялата работа в настоящия момент се състои в това да съумее партийната група да намери своето място в новите условия, да познава и да разяснява партийнте и правителствените документи, да помага правилно да се прилагат те. Да може в тези условия умно да ръководи и насочва безпартийните, да помага за своевременното решаване на проблемите им.

По тези въпроси интересни мисли развн **Никола Марников,** секретар на партийната организация в цех „Щампов".

— Сега — отбеляза той — у работниците има промяна. Те вече добре разбират, че са стопани и за това разбиране много допринасят партийните групи. По-рано бяхме много разхвърляни — бон разсипани, багрила се пилеят, машинните често непочистени, прашнн. Сега те винаги се почистват, пазят, хората ги чувствуват действително като свои.

Вече много по-стрнктно се обсъждат проявите иа работниците, отсъствували безпричинно. Смяната се събнра по самоинициатива и поставя въпроса, търси отговорност.

В това отношение партийните групи са особено взискателни към комуинстите.

Да вземем дори политическата учебна година. И тук настъпиха сериозни изменения. Сега тя стана по-интересна, защото хората се убедиха, че се поставят много нужни въпроси — за самоуправлението, за нкономическия механизъм, за сключването на договори, за предаване на социалистическата собственост и пр.

Въпрос на чест

Дейна и трудна е работата и на колектива на техническата работилница при завода. Ако запиташ какво се прави тук за по-нататъшното развитие на техническия прогрес, ще ти отговорят:

— При нас за научно-технически прогрес трудно може да се говори, но за техническо равнище и мисъл може.

Тази сентенция може да се допълнн с казаното от **Зашко Миленов** — отговорника иа партийната група: „Ние мислим как да закърпим иещо, как да го възобновим".

И иаистина е така. Техническата работилница е ремонтна работилница. Често се налага да се сменяват части, които или трябва да се внесат от страната производи-

телка на машината, която е в ремонт, или да се поръчат в друго предприятие у нас. Но и в единия, и в другия случай струва много скъпо на завода.

Неведнъж този въпрос бил поставян и пред партийната група. Трябвало да се намери друго, по-рационално решение. Правели предложения, опитвали, докато налучкали верния път. Какво направили? Започнали да използват универсални машини за изработване на резервни части, и то за специализирани машини. Имали едно възлово място с непрекъснати аварии. Партийната група възложила на Марин Петков задачата да се ликвидира това положение. Комунистът приел поръчването. Повече от месец и половина в извънработно време всяка свободна секунда, както се казва, той влагал, за да оправдае доверието, което му гласувала партийната група. На универсална машина направил два винта, които на Запад се правят на специализирани машини. В крайна сметка аварните престанали.

— При нас — отбеляза Зашко Миленов — комунистите са много дисциплинирани. Дискусията е, докато намерим разрешението на въпроса, а после заедно всички се захващаме да го осъществим. Тогава главната ни задача е да направим нужното, за да поведем хората.

Тук един кран е поставен още през 1928 г. и нито е спиран, нито е пипан. В него имаше много пробиви. За да се оправи, трябваше да се направи специализиран инструмент. Ръководството ни беше предложило за изпълнението на тази задача да влезем във връзка със Завода за металорежещи машини. Но решихме ние да се справим. Това за нас беше въпрос на чест. Наложи се да работим почти денонощно два дни. И успяхме. Иначе трябваше да чакаме и щеше да ни излезе скъпо.

И с още редица други въпроси се е занимала партийната група на техническата работилница. Тук най-напред след дълга дискусия са поставени въпросите за самоуправлението и заплащането. Комунистите конкретно проучили кой какво извършва в работилницата, какво му се заплаща и пр. И накрая предложили на ръководството: всички проблеми на труда в работилницата и заплащането да се обсъждат от колектива.

Сега колективността и социалистическата демокрация действително все повече се разширяват. По-рано, ако се провини член на колектива, с него се занимавало главно административното ръководство и според проявите налагало съответни наказания. Сега ръководството предлага на профгрупорзите да съберат колективите и там да поставят въпросите. Ако те преценят, че е необходимо, сами предлагат какви наказания да се наложат. Взискателността на колектива все повече нараства, защото всеки разбира, че всяко отпускане, всяко бездействие, бягство от работа или формално отношение към нея неминуемо рефлектира върху заплащането.

Естествено тук е голяма ролята на партийната група, на нейните членове, за да се засилва политическата съзнателност, инициативността и другарството в колектива.

Ползотворна съвместна работа

Отскоро отговорник на партийната група в отдел „Десенаторски" на гравьорния цех е **Иван Спасов**. Но той бързо се ориентира в задачите, ясно съзнава и разбира, че трябва в своята дейност да се опира преди всичко на партийната група, на комунистите. Работата в отдела във връзка с техническия прогрес е по-специфична. Тук се решава до голяма степен въпросът за асортимента на целия завод, как ще се пласира продукцията на вътрешния и международния пазар.

Веднъж отделът срещнал сериозно затруднение при мострирането. Поставил Иван Спасов въпроса пред партийната група. Дълго умували, но до решение не стигнали. Обаче не спрели дотук. Направили среща с партийната група в отдел „Шаблонна работилница" също към гравьорния цех. Трябвало да се съгласува работата, да не се получи дисонанс при подго-

Digitized by Google

товката на колекцията. Тази среща изиграла положителна роля, а освен това показала, че е наложително двете групи да се събират почесто заедно, да обсъждат общи възлови въпроси на цеха. Съвместната среща подсказала и друг голям извод — да се премине на две смени при обслужване на техниката, което било предложено на ръководството на цеха.

Това е наистина една сполучлива и необходима форма на работа, която може да се използва и на другн места.

— Добре работим и с началника на отдела — разказа Иван Спасов. — Често разговаряме за дисциплината, за качеството на десените и пр. Тези разговори ми помагат много, за да се ориентирам по-добре какви въпроси да поставям пред партийната група, естествено помагат и на началника на отдела за поставянето им. Заедно набелязваме мерките, които ще вземем, уточняваме се по темите на редица индивидуални разговори. Пред мен в такива случаи стои задачата да разговарям преди всичко с комунистите, а те после от своя страна с безпартийните.

Аз съм нов отговорник на партийната група н ми е нужно много да се уча. В това отношение ми помагат съвместната работа с началника на отдела, блнзките отношения с партийното бюро. Особено много съм се учил от Денко Крумов — бивш отговорник на партийната група в цех „Щампов", където му бях заместник, а после от Зорка Савова, която водеше групата, чиито отговорник сега съм аз. Много ми помага в работата и опитът, който бе обменен на срещата в завод „Станке Димитров" — Мездра. Чета литература по проблемите на партийната работа, по-специално на партийните групи н у мен се зараждат най-различни идеи.

Един млад отговорник на партийна група търси път...

Близко партийно ръководство

Големи грижи за работата на партийните групи в предприятие „Осми март" полага заводският партиен комитет. На свои заседания комитетът е обсъждал както дейността на отделни първични организации с групите, така и работата на някои групи или техни отговорници. Може да се каже, че тяхната дейност е била постоянно пред погледа и под грижите на комитета.

Особено големи са грижите за обмяната на опит между партийните групи и техните отговорници.

— Обмяната на опит се извършваше по плана за обучение на партийните групи — отбеляза **Маргарита Иванова**, заместник-секретарка на заводския партиен комитет. — Ще отбележа обмяната на опит със сродното предприятие „Станке Димитров" в Мездра. Разгледахме предприятието, оборудването, запознахме се с партийната работа, в това число и на партийните групи, срещнахме се с отговорниците на някои от тях. Интересувахме се какво е направено по проблемите на самоуправлението, по въпросите на стопанисването, по икономията на материали и електроенергия и пр. В тъкачния цех се запознахме и с дейността на комсомолците.

Интерес представлява планът на заводския партиен комитет за работата с отговорниците на партийните групи.

Какви проблеми главно са застъпени в него?

Партийната група в тъкачния цех с отговорник Радой Геров ще обмени опит с групата с отговорничка Красимира Георгиева в апретурния цех, а групата с отговорник Петър Петров в цех „Щампов" с групата в гравьорния цех с отговорник Йорданка Андрушенко. През април ще се обсъди проблемът за ролята на първичните организации за подготовката на събранията на партийните групи.

За обучението на отговорниците на групите се канят и квалифицирани лектори извън завода.

Трудни са условията в памукотекстилното предприятие „Осми март".

Но хората работят. Съвестно, отговорно. Това се помъчих да покажа чрез думите на отговорниците на някои партийни групи.

Digitized by Google

ПРЕУСТРОЙСТВОТО — ЛИЧНА ПОЗИЦИЯ И ДЕЛА

ПУБЛИЦИСТИЧНА АНКЕТА

КАК РАЗБИРАТЕ ПРЕУСТРОЙСТВОТО? КАКВО Е ВАШЕТО УЧАСТИЕ В НЕГО?

ИМАТЕ ЛИ УСЛОВИЯ ДА СЕ ВКЛЮЧИТЕ В ТОЗИ РЕВОЛЮЦИОНЕН ПРОЦЕС?

КАКВО КОНКРЕТНО ПРИ ВАС ТРЯБВА ДА СЕ ПРОМЕНИ?

СТРУВА ТОЛКОВА, КОЛКОТО Е ЛИЧНИЯТ МУ ПРИМЕР

ГЕОРГИ БАЛАБАНОВ

Поемаме нов неизпитан, труден и сложен път, който подлага на проверка всички човешки качества: воля, смелост, сила, последователност, дисциплина, чувство за лична отговорност. Като се вглеждаме в себе си и в тези изисквания, неминуемо правим преглед на живота си, затуй не трябва да ги забравяме и подценяваме.

Ще започна направо: смущават ме някои неща на преустройството, които слагат букан на краката, и сериозно пречат за развитието на демокрацията. А ние искаме да премиием от власт в името на народа към власт чрез народа. Това е целта, която трябва да ни обърне на сто и осемдесет градуса. Или ако трябва, ще направим крачка-две назад, за да навлезем в пътя, който сме пропуснали. Ето в това се състои шансът ни.

Но на хоризонта отиово се появяват инертни сили, които пречат за активното ни включване в новия революционен процес. Трудно изчезва и административно-командният метод. Има кадри, които не се преустройват в духа на новото, а се престрояват от една редица в друга, от единия фланг на другия, без да изменят нещо в себе си.

Да вземем за пример новия избирателен закон. В повечето случаи от него се плашат преди всичко старите кадри. Състезателното начало, съперничеството, и то благородното, определянето именно на качествата на ръководителя чрез народа, на реди-

Digitized by Google

ца места се изкористи. Защото само двадесет процента от съветниците бяха поставени при тези условия. Още с инструктирането на някои кадри се започна с условности. Не бива да се състезават възрастни с млади. На този и този пък не трябва да има дубльор (конкурент), защото той е такъв и такъв. Нима този подход е защитен и продиктуван от закона? И това струва ми се е най-страшният прецедент. Защото изкористяването на изборното начало е толкова вредно, колкото и липсата на демокрация. А уважението към мнението на човека е зачитане на неговото право. Питам се не случайно, докога ще има своего рода табута?

Лично аз съм смутен от протекциите към някои лица и от кооптирането, което по принцип трябва да се прилага, когато няма друга възможност за действие. В нелегалната борба се е прибягвало към подобна мярка, защото не може да се направи допитване до членовете на партията. И понеже винаги някой ще те запита, добре, а ти как би постъпил? Отговарям: да избързаш ден-два, за да похабиш добрата идея, е по-лошо, отколкото всичко останало. Аз бих свикал актив, бих се опрял на него, нека дискутира за необходимите качества на бъдещия ръководител. Да се преценят плюсовете и минусите и тогава задкулисните борби ще отпаднат, ще се даде истинска гласност на хората, а когото избираме, да си прави изводи и да се коригира.

Връщам се отново на протекцията. Тя си съществува и който се опитва днес да я омаловажи, значи не мисли за бъдещето. Щом тя е поета над някого, щом го обличаш с власт, щом си извършил кооптиране, той, този човек, също прибягва към такъв метод. И ето ти пак верижна реакция.

Ще ми се да спомена за „ездитния кон", който понякога отговорни кадрови работници, преминали на друга работа, водят винаги със себе си. Като че ли той влиза в личния им щат. Имам предвид някои издигани хора, когато повличат след себе си верния си антураж и разгонват на новото място опитни, кадърни кадри, без да се церемонят. Защото те не са „ездитният" му кон.

Кадрите винаги трябва да се измерват на морално-политическите везии и да се отбират по деловите им и принципни качества. Време е да се прекъсне издигането на кадри по принципа на личната довереност. Да се прекъсне възможността на некадърните да се обединяват в екипи.

Ненавиждам приспособленците. Те просто нямат здрав морал, те извличат само полза за себе си като зарзаватчии от липсата на домати на пазара. Те просто успяват да се втъкат на празните места в новата конюнктура и следят нейното развитие внимателно. Това са старите нишки на мислене, втъкавани в новото. С тях демокрация не може да се развива. Но те поощряват връзките си нагоре: „ти върви напред и ме дърпай..."

Личният пример е основна сила и жалон на преустройството. Който не го държи, не се преустройва. Защото личният пример не опира само до дисциплината и морала, а и до самата способност да вършиш нещо ново, по-добро от вчера. Да инасяш положителни корекции в своя стил и метод на работа. Как да вярвам на онзи, който не се е справял с миналата работа, и му давате още по-голяма? Ще могат ли лицата, живеещи под

Digitized by Google

протекция, да отговорят на преустройството, чиято основна идея е власт чрез народа. Отговарям си, старата инерция създава в околните недоверие, тя не е способна да промени нещата. Тревожа се, че у такива хора няма нов полъх нито в стила, нито в методите им, макар да вдигат лозунг: „чрез народа".

За мен личният пример се явява във вид на политическо злато. Когато го има, може да ни повлияе и приобщи към общото настъпление. Не говорим ли днес с уважение за онези поколения, които не са разбрали много от теоретическите постановки, но са се подготвяли и влияели на близките хора, дори с риск да увиснат за тези идеи на бесилото? И това е така, защото обаянието на един е влияело на другаря, на близкия, на съратника. Оттук и днес всеки от нас трябва да защитава с положителен пример своето аз в обновителния процес. Нека всеки си седне на мястото. В това няма нищо страшно. Страшното е да заемеш длъжност, за която не си готов, и да нямаш сили да се справиш.

Като се връщам към преустройството, си задавам въпроса, може ли да стане виолончелист гайдарят, който е свирил двадесет години на своята гайда? Очевидно някои хора ще изживеят живота си по старата схема. От тях не може и да се иска повече. Една тъкачка, ако е прекарала почти целия си трудов живот зад определен стан, ако производството се обнови, тя би отишла в друг завод, не за пари, а да получи своя стар стан. С него е свикнала. Преустройството не е никак лесно.

Аз съм секретар на квартална първична партийна организация, която наброява около сто и двадесет души, пръснати по територията на квартала. От членовете десетина все още работят, останалите са пенсионери. Много сме мислили в партийното бюро какво ние трябва да извършим в организацията в духа на преустройството. Вече експериментираме някои методи на работа. Мисля, че всеки, който търси, намира рационално зърно в дейността, ако желае, разбира се.

Миналата година на събрания стигахме до критичната точка да си осигурим болшинство. Обикновено другарите, които отсъствуваха, намираха различни оправдания, но най-често това, че не са известени, макар да са изпращани писма или търсени посредством десятници. Сега възприехме така: съобщаваме на предидущото събрание датата и часа на следващото. Освен това определихме последния четвъртък на месеца за събрания. И който иска да отиде някъде, да си прави сам сметката. Не оповестяваме повече хората. Имаме шест партийни групи, средно по двадесет човека. Ако всеки групов отговорник обхожда веднъж да съобщава за общото събрание, веднъж за групата и другите мероприятия, на него се набира работа за дни. При новия начин всичко това отпадна.

Искам да споделя трудностите ни при събиране на членския внос. Не сме в състояние да го съберем за определените дни. Част от нашите членове по уважителни причини не идват в клуба да се отчитат. Налага се да бъдат обхождани. Считам, че в Устава има нещо закостеняло и непрактично, а именно за събирането на членския внос и вписването лично от секретаря в членските книжки. Защо да не се дадат повече права на партийните бюра сами да определят реда за събиране на членския внос. Мисля, че книжките трябва да се подписват поне в

Digitized by Google

кварталните организации от този, който събира членския внос.

На партийно събрание за дисциплината приехме критерий за уважителните и неуважителните причини при отсъствие. Приехме и решение. Става излишно вписването в дневника „болен", защото е уважителна причина. Освен това, всеки който отсъствува, предварително трябва по някакъв начин да уведоми партийния секретар или груповия си отговорник. Това издига на по-високо равнище личната отговорност.

Твърде много неща трябва да се изменят и в нашата пропаганда. Често тя е изпълнена с окраски на формализъм и бюрократичен подход. Ако се огледаме навсякъде около нас, можем да прочетем най-различни по съдържание, но съвсем общи лозунги. Например. „Качество и ефективност — ефективност и качество". Какво иска да ни каже? За коя епоха той не важи! И ако се отнася до всички времена, какъв лозунг може да бъде сега? Думата ми е за историческата конкретност в пропагандата и лозунгите, с които си служим. Селянинът знае точно в кой сезон, на каква дълбочина, при каква влажност да зарови семето в земята. А не е ли пропагандистът своего рода сеяч? Може ли той да облагороди душата, ако сам не е благороден?

В тази връзка ми се иска да изкажа свое мнение и за единния политически ден. Според мен вече той е шаблонизиран. А понякога поради невъзможност да го обогатим той се превръща във формален акт. Понеже в нас липсва вътрешно убеждение, не именно това е темата, която е необходима за обсъждане. Не е ли време да се дават повече теми, за да имат възможност партийните организации да избират. Примери. Ние сме квартална организация. Разглеждат се въпроси, отнасящи се до селското стопанство или строителството. В квартала няма по-добри дейности. Пропагандистите цитират цифри, говорят толкова общи неща, не предизвикват никакъв интерес. И в много случаи ние маркираме провеждането на единния политически ден, защото трябва да се даде отчет.

Ако се опрем на Устава на партията, всеки комунист е длъжен да играе авангардна роля. Но според мен има нещо, което не е взето предвид. Става дума за старостта. Човек, който остарява, толкова неговите физически, психически сили и памет намаляват по силата на естествения закон. Тези комунисти остават да членуват в партийната организация, но една част от тях не са в състояние дори да присъствуват на събрания. Естествено е такива комунисти да не отпадат от партията. Но тогава защо е нужно формално да ги водим за членове на организацията. Не е ли по-добре събранието да реши, че те стават комунисти до края на живота си, но в организационна работа могат да не участвуват. В нашата организация не могат да идват на събрание около тридесет човека.

Аз съм от възрастното поколение, вече излязъл от активна трудова дейност. Колкото и да искам да направя чудеса, да преустроя, не ще мога да се подмладя. Но аз вярвам в преустройството, особено в решаващата роля на младото поколение. И ми се ще да възкликна в негова подкрепа: поставяйте младите на отговорни постове, те нямат стари навици. Ако надът е казал, от старо дърво чембер не се прави, казал е и младата пръчка лесно се огъва. Време е всеки да осъзнае, струва толкова, колкото струва личният му пример.

Digitized by Google

ОТКРОВЕНОСТТА ПОРАЖДА ОПТИМИЗЪМ

Нашата публицистична анкета „Преустройството — лична позиция и дела" още от своя старт предизвика откровените мнения по парливи въпроси на редица наши читатели. Своето виждане по проблемите, чието решаване е от жизненоважно значение за нормалната работа на завода за облицовки и фолио към Технологичния химически комбинат в Ботевград, споделят другарите: инж. **Николай Братанов,** *началник на цех „Мебелно фолио", член на партийното бюро;* **Цонко Крумов,** *групов майстор в цех „Мебелно фолио", член на партийното бюро; инж.* **Валентин Пендоловски,** *водещ технолог, секретар на първичната партийна организация при завода за облицовки и фолио;* **Иван Стефанов,** *каландрист в цех „Мебелно фолио"; инж.* **Красимир Проданов,** *директор на завода за облицовки и фолио, член на партийното бюро.*

Инж. НИКОЛАЙ БРАТАНОВ: — Условия за преустройство смятам, че има не само при нас, а навсякъде. Има много конкретни неща, с конто трябва да се захванем, и не за друго, а защото тази необходимост се диктува от икономическите условия, от нуждите на производството, от интересите на страната. Нашият цех например е единственият в България, който обслужва с мебелно фолио цялата мебелна промишленост. С други думи, ние сме предприятие, което трябва да дава изключително висококачествена продукция, защото от качеството на нашата работа зависи интерионът във всеки български дом. Но все още твърде много са обективните пречки пред такова изискване. На първо място мебелните предприятия в страната не са достатъчно гъвкави, което пречи напълно да се използват възможностите на този цех. Думата ми е за необходимостта от разработването на нови типове, разцветки, десени мебели, за да се преодолее с наша помощ станалата вече стандартна обстановка на не един дом. Ние имаме възможност, но капацитетът ни е недостатъчен. За нуждите на това производство е внесен само един каландър за мебелно фолио и един за твърдо фолио за нуждите на фармацията. Така че задълженията и по отношение на едното, и на другото са големи.

Тази година започваме с необвръзка със суровини и материа-

Digitized by Google

ли, съпоставено с това, което ни искат клиентите, потребителите, нашите мебелни предприятия. Не може да ни се осигурят суровини и материали дори само за задоволяване нуждите на страната, не става дума въобще за износ. Просто защото суровините и материалите са внос предимно по второ направление след аварията в Девня.

Според мен демократизмът при избора на ръководителя трябва да бъде последван от дисциплина при изпълнението на задачите. Понякога дребните компромиси нарушават целия ритъм на производство. Ако не се поеме цялата отговорност — и за доброто, и за лошото, — нищо не става. И то от този, който е на това място, който е избран, на когото са гласували доверие. Ако някой не дойде на работа, не престоява само неговата машина, а спират две-три след нея. Заплащането при нас е на квадратен метър готова продукция, а такива закъснения и отсъствия бъркат и в джоба на другите, те какво са виновни? Хората получават пари според това какво постъпва в склада в края на месеца. Сега вече бригадата има възможност да влияе върху тези, които сринват производството. Например накрая на месеца в бригадния съвет се обсъжда участието на всеки работник, а за по-голяма оперативност всеки ден провеждам кратка оперативка с началниците на смените и с водачите. Така заедно решаваме възникващите въпроси, споделят се нови мисли. Ясно е, че аз не всичко мога да измисля сам, хората ми подсказват и заедно намираме някакъв път, та да върви работата.

Увеличаването на заплатите и на социалните придобивки на колектива не са пътищата за преодоляване на текучеството. Заплатите тук са напълно достатъчни при една добра работа, за повечето работници те са над 400 лв., а мнозина стигат и до 600. Например толкова получават водачите на инсталации при един добър месец. Само че добрият месец не зависи само от работниците. Зависи и от ритмичността на подаването на суровини и материалите, зависи и от обезпечеността с резервни части. Няма ли ги двете или едното от двете — планът се срива. Тези периоди на принудителни престои директно се отразяват и на трудовата дисциплина. След едноседмично спиране по независещи от нас причини имаме още два-три дена настройване и на машини, и на хора, докато всичко отново влезе в ритъм.

И в нашия комбинат, и в много други предприятия по мое мнение има твърде много хора, които дублират длъжности и отговорности. Това е една скрита потенциална работна ръка. Например над магазинерките, които са в цеха, стоят магазинерките в пласмента, над тях стоят магазинерките от „Химснаб". Над водача, който си слага собствения качествен щемпел, стои ОТК и държавната приемка, стои и самият потребител. А известно е, че най-добрият контрольор на продукцията е именно той. Само ако се реализира една обратна връзка между цеха и потребителите, тук в завода ще се освободят двайсет и пет-шест човека, които само дублират работата си.

Ние имаме пряка връзка с всички мебелни предприятия в нашата страна, които са основният потребител на нашето мебелно фолио. Те просто не са в състояние да произведат качествени мебели с некачествено фолио и затова веднага ни уве-

Digitized by Google

домяват за допуснати отклонения от качеството. Имаме случаи, когато са ни връщали продукция, разбира се, окачествена преди това при нас...

Странно е, че в нашия цех има работници, които пренебрегват работата си, не се борят за парите си. Например в много случаи се оказва, че специалистите в цеха са по-заинтересовани от това една машина да върви, въпреки че не те, а той, работникът, има пряка изгода от това машината да работи. Куриоз е, но специалистът на щатна заплата по милее за работата, отколкото работника, чието възнаграждение е зависимо от произведената продукция. По-голямата му заинтересованост може би идва и от това, че той осъществява преките контакти с потребителите и се срамува от продукцията на цеха, завода, комбината. Запознаваме работника с тези въпроси на бригаден съвет, на ден на качеството, няколко дни след това има оживление, но то пак се опира на ентусиазма. Но само с ентусиазъм работа не се върши. Върши се с упоритост, настойчивост, методично... А ние тръгнем — спрем, тръгнем — спрем... Няма ритъм в нашата работа.

ЦОНКО КРУМОВ: — Нашият цех е пуснат в действие преди шест години. Съвсем ново производство, без никаква традиция в подготовката на кадри както за основното производство, така и за спомагателния персонал. А според мен на първо място е кадровото осигуряване, което при нас е на много ниско ниво. Изкуствено се поддържат високи заплати само и само да се задържат хората тук. И въпреки това има голямо текучество при основните работници в цеха.

Основната причина за текучеството е печалбарството. Чули някои, че тук се дават високи заплати, жилища, и идват. Но те малко се задържат. От основаването на цеха от 50 или 60 човека са останали трима-четирима. Това е и защото в рамките на Ботевград човек съвършено безпрепятствено може да смени работното си място, за да получи същата или дори по-висока заплата. Фактът, че на работниците се дава повече от това, което заслужават според квалификацията и вложения труд, е причината за много неблагополучия. Но все пак не мога да не призная, че и условията на труд при нас никак не са леки. Нашият труд не е привлекателен — мръсно, запрашено. Но не е правилно това да се компенсира само с неоправдано големите заплати.

За мен най-лошо е това, че традиции в този цех няма, всички са нови, липсва преемственост между стари и млади работници и не само в професионално отношение. Стар работник при нас е с едва петгодишен стаж. А как се прави качествено производство, конкурентноспособно на световния пазар, с неподготвени хора? Как се поверява нашата най-модерна, но и най-скъпа техника на хора, които мислят само с категориите на собствената си изгода? Инсталациите, с които работим, са много скъпи, около 20 млн. лв. струва оборудването на този цех, а работим с който падне, който дойде. Много жалко...

Инж. ВАЛЕНТИН ПЕНДОЛОВСКИ: — Основен проблем е това, че малко са партийните членове — работници в основното производство. А младите хора не са малко. Напоследък водихме разговори с някои от тях, достойни да бъдат приети за партийни членове по наша предварителна преценка. Оказа

Digitized by Google

се, че един-двама нямат желание да станат партийни членове. Обяснявам си го в някои случаи със страха от обвързване, от поемането на допълнителни задължения, на допълнителна отговорност. Повече са, разбира се, другите, които изказват опасения дали са достойни, дали другарите им ще гласуват за тях. Имаме и такъв случай — инженер-химик, работи дълго време в комбината, познават го хората, тук е още от пускането на завода и неколкократно сам подема разговор за приемането му в партията. Неговите документи са задържани две години. И малко преди да бъда избран за партиен секретар, го приехме в партийната организация. Тогава точно се набираха кадри за държавната приемка. В това, че е искал да премине там на работа, няма нищо лошо. Лошото е, че той пренебрегна всички и тръгна чрез връзки да урежда отиването си в държавната приемка. И се оказа, че това не е единственият му случай. Конкретно му поставихме въпроса — с какви цели той иска да стане партиен член? Имахме чувството, че той се стреми към партията, за да извлече някакви облаги. Той не можа или не поиска да ни отговори и ние взехме решение да предложим пред общинския партиен комитет да не бъде утвърден, въпреки че нашата организация вече го беше приела. Там ни казаха, че този въпрос може да бъде решен единствено от партийната организация. Проведохме събрание и всички гласуваха решението да не бъде утвърден за член на партията.

Партийната организация може да влияе върху преодоляването на едни или други неблагополучия, но за съжаление действуваме все още по стария начин. В нея членуват всички ръководители — началници на цехове, директорът на завода, отговорните технолози. И оттам решаването на проблемите, дори тези, които обсъжда организацията, става повече по административна линия, отколкото по партийна. Това по принцип не е лошо — че ръководителите могат да съчетават партийната и административната си работа, като удовлетворяват изискванията и на едната, и на другата. Лошото е друго — че от долу, от работническата среда, трудно се оказва въздействие върху проблемите. Ние например нямаме случай работниците да кажат, че някой е сгрешил. И докрай да удържат на справедливостта на своята критика, на искането той да бъде наказан. Това винаги става от горе на долу само защото основните работници в партийната ни организация са малцинство. Затова сега една от задачите ни е да засилим партийното ядро в колективите чрез приемане на най-добрите работници — това ще повиши тяхната отговорност, ще постави личния пример на необходимата висота. Тук в никакъв случай не става дума за механичен прираст на партийната организация, а за нейния качествен растеж.

ИВАН СТЕФАНОВ: — Основна причина за някои трудности е, че заводът няма традиции. Шеста година работи нашият цех и през това време много народ мина, а пък самата работа е такава, че изисква човек по-продължително да се учи, да работи, за да свикне с нея, да стане добър работник. А някои дойдат за по една година, тъкмо се понаучат и бягат.

Като постъпих, направи ми впечатление, че хората тук не живеят задружно, не са се и сближили. Може би това е много важна причина за текучеството, че колективът е слаб, че човек не се чувствува свързан с другарите си. Тук, докато

Digitized by Google

сме на работа, сме заедно, а след това всеки си отива кой където видн... Не живеем с проблемите сн, с извънслужебните си тревоги — той с моите, аз с неговите... Това е, че няма задружност сред хората, другарството е малко...

Инж. КРАСИМИР ПРОДАНОВ: — В общи линни въпросите на преустройството при нас се свеждат до един кръг проблемн, който е разглеждан на много нива. Много важен момент за повишаването на ефективността на производството е навременното обслужване на машините и съоръженията. Това, което на нас би ни донесло преустройството и към което нне се стремим, е една промяна на всичкн равнища. Това означава промяна не само в рамките на комбината, а изцяло — от ритмичната доставка на суровинн и резервни части до отговорност на всекн за възложената му дейност. Защото досега общо взето се получава, че конкретната фннансова отговорност за неизпълненнето на плановата задача носн колективът, а никога — поне досега — конкретна финансова отговорност не са понасяли вносните централн за несполуките при доставката на суровнни. До този момент се получава така, че отговорността по неизпълнението на плановн задачи се носи само от едната страна — колектива-стопанин. А всички обслужващи сферн в 90 на сто от случаите сн запазват основнте заплати.

Ние счнтаме, че промяна именно в това отношение трябва да донесе преустройството. Стопанска сметка и колектив-стопанин ще нма само тогава, когато той ще може въз основа на поръчковата система или по друг начнн да влияе върху обслужващите го звена — от снабдяването до пласмента на готова продукцня.

Именно в тази насока са разработени мероприятията на първнчната партнйна органнзация съвместно с комбинатския и общнинския партиен комитет. Но ние сме реалисти н не очакваме това да стане в рамките на дни или дори на един-два месеца, тъй като всичко опнра до промяна в съзнанието на хората, в стила иа работа и естествено трябва да се променят най-вече икономическнте лостове.

Текучеството при нас е основният проблем, тъй като в общи линин досега заплащането е почти еднакво с останалите комбинати в рамкнте на общнната. А изискваннята при нас към квалификацнята са много по-големи. Режимът на работа варира поради проблемите с доставката на суровини и материали, което налага понякога да се работи и в съботнн дни. Вснчко това влияе независимо от придобивкнте за работнните в комбината — предоставяне на жилища, магазинна мрежа на територията и много други.

Ниското заплащане на специалистите, които не само осигуряват пронзводството, но в много случаи заменят титуляра-работник в комплицирани случаи, е еднн от възловите проблеми. То е една от причините, която спъва внедряването на постиженията на технническия прогрес. Смятам, че нителигенцията, в това число и техническата, е значително пренебрегната в заплащането на нейиня труд. А съвременният научно-технически прогрес може да се развнва с бързи темпове само тогава, когато се изпълнява от висококвалифицнрани специалистн. Затваря се кръгът — хората, за чието обучение държавата дава големи средства, се губят като работницн пет, шест и повече години.

Digitized by Google

Младият специалист не може да получава основна заплата в първите две-три години по-голяма от 170 лева. А един новопостъпил, завършил техникум специалист веднага с четвърти разряд взема триста и повече лева. Ето тази дистанция веднага създава една бариера пред можещите хора. Още един пример. Налага се да сключим договор за разработка с Института по техническа кибернетика, който е разработил система за контрол на цвета. Оказа се, че те няма да сключат с нас договор единствено поради тази причина, че един специалист или колектив може в рамките на една година да реализира допълнителен доход от договори в размер до 2000 лв., или ние не можем да мултиплицираме ефекта от едно изобретение поради такива елементарни причини и бюрократични пречки, които са с милионен отрицателен ефект за страната.

Перспективите за решаване на тези проблеми се дадоха от Националната партийна конференция. Новата система за заплащане дава добро решение на този въпрос, т. е. един специалист, независимо от образованието си, щом има значителен, решаващ принос за конкретното предприятие или в рамките на страната, никой не ограничава неговото възнаграждение. И смятам, че с новата система на заплащане, с въвеждането на Правилника за стопанската дейност в значителна степен ще се даде тласък в това направление и досегашните бюрократични прегради пред творческата личност би трябвало да рухнат. Казвам го с оптимизъм.

●

Да, откровеността поражда оптимизъм. Но това съвсем не е достатъчно поне дотогава, докато възелът на старите проблеми не бъде развързан от новите старания на цялото ни общество да осъществи очакваното преустройство. Поне дотогава, докато горчивите въпросителни, поставени от специалистите и работниците в Технологичния химически комбинат в Ботевград, не получат ясен, откровен и конструктивен отговор. Вече не е достатъчно с удовлетворение да констатираме, че събудената активност на хората изважда на бял свят абцесите на онези проблеми, за лечението на които е нужна хирургическата намеса на гласността и преустройството. Стената от недомлъвки и полуистини трябва да бъде срината от енергията на новото мислене, и още — от енергията на делничния ни труд — методичен, упорит, целеустремен.

Подготви за печат ЙОТО ПАЦОВ

Digitized by Google

РЕШЕНИЕ НА БЮРОТО НА ЦЕНТРАЛНАТА КОНТРОЛНО-РЕВИЗИОННА КОМИСИЯ НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

КОНТРОЛНА И РЕВИЗИОННА ДЕЙНОСТ

В ЦКРК на БКП постъпиха жалби и оплаквания по повод на публикуваните във в. „Труд" на 4, 5, 6 и 8 юни 1987 г. статии със заглавие „Корупция, облечена във власт" с автор Георги Тамбуев.

Поради злободневния характер на разглежданите проблеми и умелата обработка на „фактите", статиите предизвикаха оправдан интерес в цялата страна и особено сред обществеността в Етрополе.

На специална група бе възложено да проучи повдигнатите въпроси, отправените обвинения и критика. За цялостно установяване на истината работиха сътрудници на ЦКРК на БКП, представители на Прокуратурата и на следствените органи на Министерството на вътрешните работи.

Резултатите от проверката бяха разгледани най-внимателно от Бюрото на ЦКРК. От представените факти и документи, официални заключения на следствените органи и на Прокуратурата бе доказано, че изнесените факти не отговарят на истината, изопачени са, нещата се интерпретират тенденциозно, необективно и имат подчертано клеветнически характер.

Въпросната публикация по същество е клевета, с която се очерия цяло семейство и други граждани, уронва се престижът на държавни органи. Тя е в противоречие с провежданата от Българската комунистическа партия ленинска линия на гласност, която особено след Тринадесетия партиен конгрес все по-широко намира място в нашия обществено-политически живот, във всички средства за масова информация.

Истинската гласност следва да се развива на основата на обективната, принципната и градивна истина — против каквито и да са опити за изопачаване на фактите, тенденциозното им тълкуване или тълкуване без добросъвестна проверка и достоверност. Много от публикуваните факти и примери са били избирани от закононарушители и декласирани елементи.

На основата на резултатите от проверката Бюрото на ЦКРК на БКП

РЕШИ:

1. Отменя наказанието **„изключване от БКП"**, наложено от общинския комитет на БКП в Етрополе, на **ГРИГОР ГРИГОРОВ МИХАЙЛОВ** като неправилно и в противоречие с Устава на БКП.

2. Отменя наказанието **„изключване от БКП"**, наложено от бюрото на общинския комитет на БКП в Етрополе на Ян

Digitized by Google

ГРИГОРОВА ЕНЕВА като неправилно и в противоречие с Устава на БКП.

3. На основание член 34, буква „а" от Устава на БКП наказва с **„изключване от БКП" ГЕОРГИ СТЕФАНОВ ТАМБУЕВ** за това, че изнесените факти в статиите „Корупция, облечена във власт", отпечатани на 4, 5, 6 и 8 юни 1987 г. във в. „Труд" не отговарят на истината, изопачени са, интерпретирани са тенденциозно и необективно, имат подчертано клеветнически характер.

Предлага на редакцията на в. „Работническо дело" да освободи от длъжност Георги Стефанов Тамбуев.

4. Предлага на Бюрото на ЦС на БПС да направи организационни изводи за **ДАМЯН ОБРЕШКОВ,** главен редактор на в. „Труд" във връзка с публикуваните статии във в. „Труд" със заглавие „Корупция, облечена във власт".

5. Предлага на Софийския областен комитет на БКП:

— да потърси строга партийна отговорност на **ЦЕНО ВАСИЛЕВ КЕРЕМИДСКИ,** първи секретар на общинския комитет на БКП в Етрополе, който без необходимата проверка е дал съгласие за публикуване на статиите;

— да потърси персонална отговорност и на други членове на бюрото на общинския комитет на БКП, допринесли за дезинформация на обществеността в града;

— да приеме комплексни мерки за укрепване дейността на бюрото на общинския комитет на БКП и общинската партийна организация в Етрополе.

6. Предлага на ръководството на Главна прокуратура на НР България:

— да отмени заповедта за уволнението по непригодност на Григор Григоров Михайлов като районен прокурор и да го възстанови като районен прокурор;

— да вземе отношение по поведението на **СПАС МУЛЕТАРОВ,** зам.-главен прокурор във връзка със статиите „Корупция, облечена във власт".

7. Предлага на Изпълнителния комитет на Централния кооперативен съюз да възстанови **ЯНА ГРИГОРОВА ЕНЕВА** като заместник-председател на Районната потребителна кооперация в Етрополе.

8. Предлага на редакцията на в. „Работническо дело" да информира обществеността за решението на Бюрото на ЦКРК на БКП.

9. Предлага на редакцията на в. „Труд" да публикува материал със свое отношение по статиите на Георги Тамбуев „Корупция, облечена във власт" на основата на материалите от извършената проверка от ЦКРК на БКП.

10. Партийният и общественият актив на Етрополе да бъде информиран обстойно за резултатите от проверките и за решението на Бюрото на ЦКРК на БКП във връзка със статиите „Корупция, облечена във власт".

11. Предлага на списание „Партиен живот" да отрази по подходящ начин разгледания случай.

Digitized by Google

ЗА ЕЗИКА НА ИСТИНАТА

През юни 1987 г. в „Труд" публикува поредица от статии (на 4, 5, 6 и 8 юни) под заглавие „Корупция, облечена във власт". Изнесените сензационни факти предизвикаха голям интерес и справедливо възмущение сред обществеността не само в Етрополе, чийто адрес носеха, но и в цялата страна. Макар и да будеха у някои от читателите съмнение, те ги приеха, напълно се довериха на журналиста Георги Тамбуев. Довериха се, защото за всекиго е пределно ясно, че критиката е отговорност на автора, на редактора, на вестника. Че ти е тяхно огледало. Че това е езикът на истината. Вследствие на обвинение от редовете на партията са изключени Григор Григоров Михайлов, Яна Григорова Елева. Освободен е от длъжността районен прокурор Михайлов, а Яна — дисциплинарно уволнена като зам.-председателка на районната потребителна кооперация. Двама млади хора стават прицел на обиди от обществото.

Изключените комунисти се жалваха в Централната контролно-ревизионна комисия на партията за несправедливостта към тях, за убиване на човешкото им достойнство като комунисти и граждани, за налената клевета, с която са обвинени. ЦКРК на БКП, оценявайки важността на проблема и широкия обществен отзвук на публикациите, възложи на група свои сътрудници да извършат проверка на изнесените факти. Представител на редакцията се срещна и разговаря с ръководителя на групата Кирил Несторов — зам.-председателя на Централната контролно-ревизионна комисия на партията.

— Другарю Несторов, гласността, публичността, критиката и самокритиката са едни от съществените черти на демокрацията. А в наше време, когато преустройството необратимо завладява всички сфери на живота, демокрацията се явява негов живец.

— Повече от живец, демокрацията е душата и сърцето на преустройството. Тя съдържа в себе си непреходни добродетели на партията на българските комунисти, които сега, в наше време, придобиват особена стойност. Демокрацията руши застоя, отприщва бента на инициативността на трудещите се. И както се подчерта на Националната партийна конференция, без демокрация не може да се осъществи Юлската концепция за съвременен социализъм. Задълбочаването на социалистическата демокрация ще рече по-голяма самовзискателност, по-висока политическа култура, всекидневен обществен контрол, непримиримост, борба за по-голяма отговорност при спазване на законността и правовия ред...

Digitized by Google

— И повече критика.

— Да. И повече критика. И повече гласност. Но каква критика и каква гласност? От какви позиции правиш това? Защото понякога се доберем до някой любопитен факт и така го манипулираме, така го раздухаме,че убием човешкото у човека, а ние като светци започваме да натрапваме своите мисли и предпочитания. И тогава критиката от лекарство я превръщаме в отрова. Страшна отрова.

— Интересни мисли подхванахте, но при Вас ме води конкретен повод — проверката, която сте правили във връзка с изнесеното в статиите със заглавие „Корупция, облечена във власт", публикуванн във в. „Труд". Какъв беше пътят на проверката?

— Конкретният случай, който проверявахме, е прекрасна илюстрация на това, което казах за гласността, защото тя е призвана да укрепва, да озонира обществото, да го извисява, да мобилизира хората.

Още заглавието на материала насочва вниманието към уродливостта на явлението корупция и особено тогава, когато тя е облечена във власт. В речника е казано: „Корупция — поквара, подкупничество на държавни служители и обществени дейци". Проверката на ЦКРК на БКП категорично не констатира и не потвърждава това ангажиращо заглавие. Не се установи нито един факт на корупция.

В нашата работа ние строго спазвахме изискването — при анализа на публикуваните факти да се опираме на съответните документи, които потвърждават или изключват верността на изнесеното.

Групата проучи документите на общинския комитет на БКП — Етрополе и на ОКРК на БКП — София; предадените ни документи от др. Георги Тамбуев, автор на статиите; следствените документи и заключителното постановление на Главното следствено управление на МВР от 3. IX. 1987 година; постановлението за прекратяване на наказателното производство на Главната прокуратура на НР България от 12. X. 1987 г., както и събраните допълнителни сведения и документи, имащи връзка с изнесеното в публикациите на в. „Труд".

Проведени бяха разговори с много другари, добре запознати с фактите и имащи отношение към тях или участвували в отделни проверки. С Григор Михайлов, бивш районен прокурор в Етрополе, и сестра му Яна Енева, бивша заместник-председателка на Районната потребителна кооперация, главни обвиняеми в статиите, също се състояха разговори. На няколко пъти разговаряхме с автора Георги Тамбуев.

В хода на проверката, която продължи повече от шест месеца, по-отчетливо се налагаше изводът — напечатаните във в. „Труд" статии от журналиста Георги Тамбуев са едно повърхностно и неаргументирано негово лично тълкуване, но с много широко въздействие върху читателската публика. За съжаление и с редица отрицателни последици, произтичащи от невярното и необективно осветляване на „фактите" в статиите.

Не мога да не кажа, макар че от всекиго се знае, че ние сме орган, който категорично подкрепя гласността, но я разби-

Digitized by Google

раме като публична изява на истината и само когато е обективна, принципна, градивна и основана на добросъвестно проучени факти, тя е полезна.

Когато обаче е основана на субективно отношение към явлението, когато се опира на неверни и в много случаи измислени и раздути факти, гласността е вредна, защото бие по правилната линия на нашата партия.

Трябва да има висок морал във взаимоотношението факти — автор — интерпретиране.

— Кое е главното, характерното за напечатаните материали от журналиста Георги Тамбуев?

— В отговор на партийния призив за широка гласност и публично осъждане на отрицателните явления и техните носители редакцията на в. „Труд" и журналистът Георги Тамбуев по сигнали до редакцията извършват проверка и поместват статии в четири последователни броя на вестника. Те направиха силно впечатление. Това се потвърждава от получените многобройни читателски писма в редакцията, част от които бяха отпечатани и във вестника.

Главната прокуратура на НР България след излизането на четвъртата статия на 8. VI. 1987 г. съобщава чрез в. „Труд" за взетите от нея мерки.

Какви са те?

Със заповед № 411 от 5. VI. 1987 г. районният прокурор в Етрополе Григор Михайлов е освободен от длъжност на основание чл. 23 „а" по непригодност във връзка с чл. 21, т. 6 от Закона за прокуратурата като нямащ необходимите политически, морални и делови качества.

Във връзка с данни за престъпления, посочени в публикацията на в. „Труд" на 5. VI. 1987 г., е образувано предварително производство от Главната прокуратура на НР България за изясняване отговорността на виновните лица.

Главната прокуратура на НР България събира данни за нетрудови доходи, реализирани от лицата, посочени в статията, и при доказване ще предяви иск по Закона за собствеността на гражданите за отнемането им в полза на държавата.

Въз основа на посочените мерки всички отразени факти в статиите са били обект на проверка от Главното следствено управление на МВР, като заключителното постановление на Главното следствено управление на МВР излиза на 3. IX. 1987 година.

Главната прокуратура на НР България издава на 12. X. 1987 г. Постановление за прекратяване на наказателното производство по следствено дело № 20/87 г., като не намира основания за обвинения за извършени престъпления от длъжностните лица от Етрополе, посочени в статиите, след щателна проверка и от своите органи.

По това време в ЦКРК на БКП се получиха и възражения от Грнгор Григоров Михайлов и Яна Григорова Енева във връзка с наложените им партийни наказания „изключване от БКП" и срещу уволнението им от работа.

— Другарю Несторов, кой е Григор Михайлов?

— Млад човек. Роден е на 28. IV. 1954 г. в Етрополе. Произхожда от работническо семейство. Родителите му са пенсионери. Не е семеен. Осиновен е през 1971 г. от баба си Яна

Digitized by Google

Михайлова, борец против фашизма и капитализма, починала. Григор Михайлов е завършил средно образование с пълно отличие и златен медал през 1972 г. в Етрополе и висше — в СУ „Кл. Охридски" през 1977 г., специалност право.

Активен общественик. Избиран е за отряден и дружинен председател в пионерската организация, за секретар на дружествения комитет и две години е секретар на ученическия комитет на ДКМС в гимназията. Бил е и командир на окръжния бригадирски щаб.

За член на БКП е приет през 1972 г. в родния си град. Избиран е за секретар на партийно бюро и за член на общинския комитет на БКП в Етрополе.

Работил е като стажант в Софийския окръжен съд, инструктор в ОК на ДКМС — София, юрисконсулт в РПК и районен прокурор в Етрополе. Това е неговият трудов път. И трябва да подчертая, че където е бил, винаги към работата си се е отнасял с чувство за отговорност.

В публикуваните материали остро се осъждат гражданската същност и прокурорската дейност на Григор Михайлов, както и дейността на сестра му Яна Енева, зам.-председателка на РПК — Етрополе, и на родителите му.

Бюрото на ОбК на БКП — Етрополе на 9. VI. 1987 г. разглежда публикуваний материал във в. „Труд" и взема решение, с което предлага първичната партийна организация да разгледа дейността на Григор Михайлов и да му се потърси строга партийна отговорност. Предложението за изключване от БКП обаче не е прието от първичната партийна организация. Тя решава да го накаже със „строго мъмрене с предупреждение".

Бюрото на ОбК на БКП на 23. VI. 1987 г. отменя решението на първичната партийна организация и предлага на пленума на ОбК на БКП Григор Михайлов да бъде изваден от състава на пленума и да бъде наказан с „изключване от БКП" за „действия, несъвместими със служебното му положение като районен прокурор, и допуснати груби нарушения на партийните норми и морал". А само броени дни преди това същото бюро, същите хора приемат блестяща оценка на Михайлов.

Пленумът на ОбК на БКП на 23. VI. 1987 г. разглежда внесеното предложение от бюрото на ОбК на БКП и след гласуване го приема без изменение.

— Може ли да кажете няколко думи и за Яна Енева?

— Яна е по-малка от Григор. Родена е на 14. V. 1956 г. Семейна е и съпругът ѝ е офицер от БНА, член на БКП. Имат дъщеря Габриела, на 5 години.

Яна Енева е завършила средно образование с пълно отличие и златен медал през 1974 г. в Етрополе и висше през 1978 г. във ВИИ „К. Маркс".

За член на ДКМС е приета през 1970 година. Избирана е за член на комсомолски ръководства и две години е била секретарка на ученическия комитет на ДКМС в гимназията.

За член на БКП е приета през 1978 г. в родния си град. Избирана е за секретарка на първичната партийна организация при Общинския народен съвет — Етрополе.

От 1978 до 1981 г. работи в ОбК на БКП в Етрополе в сектор „ОПС". По решение на комитета е изпратена за завеждащ бюро „Работна сила" в ОбНС. От 1. VIII. 1985 г. е избра-

Digitized by Google

на за зам.-председателка на Районната потребителна кооперация.

На 12. VI. 1987 г. първичната партийна организация на Районната потребителна кооперация разглежда партийното положение на Яна Енева във връзка с материалите, публикувани във в. „Труд", и решението на ОбК на БКП от 9. VI. 1987 г. и взема решение да я „изключи от БКП" за това, че като отговорно длъжностно лице е допуснала сериозни пропуски в изпълнение на служебните си задължения.

Бюрото на ОбК на БКП — Етрополе на 23. VI. 1987 г. утвърждава изключването от партията на Яна Енева.

На работната група силно впечатление направи фактът, че успоредно с публикуването на статиите се изсипват и наказанията. Сякаш е организирана канонада.

Искам още нещо да допълня и за Яна, и за Григор. И двете деца още от раждането, т. е. много години преди осиновяването, носят имената съответно на дядото и на бабата. За тях това са не чужди, а най-близки хора.

— Кои са основните обвинения в публикациите „Корупция, облечена във власт" на в. „Труд" и какво установи вашата проверка?

— В статията се коментират 59 обвинения.

— По брой са много.

— По брой — да, но колко отговарят на истината е важно. Като партиен орган започнахме от докладната записка на ОбК на БКП в Етрополе за налагане партийни наказания на Григор Михайлов и Яна Енева по изнесените факти в статиите. Установихме, че формулировките са много общи. Не са отразени точно обвиненията и затова проверката на ЦКРК на БКП обхвана всички обвинителни факти от публикациите на в. „Труд". Ще се спра само на някои от тях.

Братът и сестрата се обвиняват в „житейски пробив". Това обвинение се изгражда на факта, че двамата — Григор и Яна, са осиновени от тяхната баба Яна Михайлова, активен борец против фашизма и капитализма, и според автора Георги Тамбуев това е: „... една игра, която може да се нарече „търговия с идеи". Най-страшната игра, защото води до деформации от политически характер. Убива вярата на трудовите хора в справедливостта на социализма..."

Осиновяването на Григор Михайлов и Яна Енева от Яна Михайлова — вдовица на убития от полицията Григор Михайлов Гочев на 31. XII. 1943 г., ятак на партизаните, е с решение на Етрополския народен съд от 29. XI. 1971 година. В решението е записано:

„... осиновяването е явно в интерес на децата, на каквото становище е и Прокуратурата...

... занапред да носят следните имена:

Григор Григоров Михайлов и Яна Григорова Михайлова..."

Едно от изискванията на Семейния кодекс при осиновяване е то да е в интерес на децата, така, както го е записал и Етрополският народен съд. Следователно всякакви обвинения към децата „за користни цели" отпадат по закон.

По-нататък Григор Михайлов е обвинен, че неправилно е приет за студент в СУ „Кл. Охридски" без да държи приемен изпит, като дете на убит баща в съпротивата. Също така, че

Digitized by Google

ОК на БПФК — София неправилно му е дал бележка, за да ползва това предимство.

Главната прокуратура на НР България постановява по това обвинение следното: „... Няма извършено документно престъпление и престъпно ползване на документ с невярно съдържание..."

Следователно така записаните обвинителни съждения на журналиста Георги Тамбуев са негово лично мнение, което е в явно противоречие със законните разпоредби.

В статите следват и други обвинения за Григор Михайлов.

„... Назначават го за районен прокурор с... връзки, без съгласието на отдел „Кадри" на Главната прокуратура..."

Това обвинение е невярно и неподкрепено с доказателствен материал. Ето каква е истината. Главният прокурор на НР България по това време (1. VII. 1981 г.) Костадин Лютов е съгласувал на 18. V. 1981 г. въпроса за районен прокурор в Етрополе с ОК на БКП — София и е назначил Григор Михайлов, за което е дал съгласие и ОбК на БКП — Етрополе. Това навярно е било известно на автора. Разсъжденията му за някои лични несъгласия на отделни другари (от състава на Главната прокуратура), изказани пред него, по кандидатурата на Григор Михайлов за районен прокурор не му дават право да оспорва в печата заповедта на главния прокурор на НР България, единствен оторизиран да назначава прокурори в страната. И това е знаел журналистът, но в своите материали го заобикаля.

Искам да спра Вашето внимание и на обвинението за студентските оценки от изпитите в университета. В статиите се пише: „... тези немощни оценки не са получени с честен труд, а с ракети-носители, зареждани с гориво от майката Цанка Василева. Тогавашният декан на Юридическия факултет доцент Георги Бойчев често гостува в Етрополе на родителите. Гостуват и други преподаватели, загрижени за съдбата на съвременното „мамино детенце..."

Това обвинение е не само категорично невярно. То има клеветнически характер както за доц. Георги Бойчев, така и за преподавателите от Юридическия факултет. С лека ръка авторът неоснователно хвърля кално петно върху авторитета на видни наши юристи, върху цял факултет на най-старото ни висше учебно заведение.

Ръководството на Юридическия факултет е реагирало остро пред гл. редактор на в. „Труд" и е настоявало за опровержение и извинение за грубите фактически грешки и необосновани твърдения. За илюстрация за изопачаване на фактите ще посоча, че другарят Георги Бойчев е избран за декан през октомври 1979 г., т. е. три години след като Григор Михайлов е завършил следването си.

Авторът обвинява семейство Михайлови за нетрудови доходи:

„... родителите имат доста солидни влогове в ДСК. До началото на нашето разследване те надхвърлят 20 000 лева...

...А и синът (Григор Михайлов — бел. редакцията) за една година си купува със собствени средства (и заем от ДСК) апартамент, лека кола „Дачия" и отива на екскурзия в Испания.

...Има какво да открият местните контролни органи. Да

Digitized by Google

пресекат изворите на незаконни средства, втичащи се в джобовете на семейството..."

В Постановлението за прекратяване на наказателното производство от 12. X. 1987 г. Главната прокуратура на НР България е записала: „... Григор Михайлов правомерно притежава средствата, с които е закупил апартамента си, лекия си автомобил и разноските по екскурзията в Испания..."

Главното следствено управление на МВР е извършило необходимото и не е коистатирало нетрудови доходи на семейство Михайлови.

И тук се налага изводът, че журналистическото мнение и отправеното обвинение от Георги Тамбуев не кореспондират с правдивостта и законността, а те нали са задължителни условия на гласността. Отново можем да се запитаме това ли е езикът на истината.

— Какви са обвиненията към Яна Енева като зам.-председателка на РПК в Етрополе?

— Отново ще цитирам от статията:

„... Наследява безредие, за да го превърне пъргаво в хаос...

. А ревизорите едва ли не си слагат наочници, когато минават край павилиона на родителите ѝ...

... Без да прави проверка... пуска заповед за наказание...

... При такъв стил на работа може ли някой да защити правата си или да има особено мнение... Тогава се намесва прокурорът...

...По нареждане на Яна Енева в павилиона (на родителите ѝ — бел. редакцията) се продава дефицитно кафе на зърна..."

Както се разбира от цитираните обвинения, Яна Енева няма качества за ръководител в кооперацията и грубо нарушава законните разпоредби. Тези обвинения най-щателно са проверени от Главното следствено управление на МВР и не са потвърдени. Претенции към дейността на Яна Енева като зам.-председателка на РПК в Етрополе няма и Главната прокуратура на НРБ.

Но по-интересното е, че бюрото на ОбК на БКП в Етрополе е приело оценка за Яна Енева и то през януари 1987 г. В нея е казано:

„... Работи активно за усъвършенствуване организацията на търговската дейност. Активно участвува и в живота на ППО и дава личен пример за издигане авторитета на ППО... Взискателна е не само към подчинените, но и към себе си... Проявява инициатива в работата си и настойчивост за въвеждане на новостите в търговското обслужване. Има голям личен принос за изпълнението на плана... Ползва се с добро име сред колектива и обществеността. Утвърждава се като надежден и перспективен стопански ръководител."

Искам да подчертая още един немаловажен факт — Яна Енева е зам.-председателка на РПК от 1. VII. 1985 г., т. е. по време на проверката, извършвана от Георги Тамбуев, тя няма още двегодишен стаж на тази длъжност. Така да се каже, едва е започнала да работи и бариерата е пусната.

Проверката също не потвърди посочените обвинения. По

Digitized by Google

тях е събран голям доказателствен материал, който ги отхвърля категорично. Не можем да си обясним откъде толкова злъч и защо се сипе по един млад човек.

Не знам дали трябва да се спираме и на другите обвинения?

— Мисля, че за нашите читатели ще бъде интересно. Нека не забравяме, че „пред фактите и боговете мълчат".

— Имате основание. В статията с подзаглавие „Националният обект" обвинения, свързани със строителството на вила в с. Ямна и къща в Етрополе, авторът внушава:

„... Цялата вила е построена на два етапа по незаконен начин, без утвърден проект и без строително решение..."

Искам веднага да поясня, че вилата е собственост на Йордан Томов — баща на Григор и Яна. Една част от нея е построена и декларирана в кметството през 1972 година. След 1981 г. е разширена с още две помещения — стаи, за които наистина няма законно разрешение. Село Ямна тогава не е имало регулационен план и всичко, строено в селото, е незаконно.

Григор Михайлов и Яна Енева са участвували в построяването на вилата, която и те ползват. Техните обяснения са: знаели са, че вилата попада под ударите на закона, но за да бъде обитавана, е трябвало да се строи допълнително. Семейството е приело риска да бъде определена вилата като незаконен строеж с всичките му последствия.

Пред законите на страната Григор Михайлов и Яна Енева не носят отговорност, тъй като не са собственици. Но с участието си в допълнителното строителство на вилата и двамата като комунисти носят морална отговорност. Не са дооценили факта, че не дават положителен пример пред останалото население.

За къщата в Етрополе Георги Тамбуев е записал:

„... Каква ти къща! Голяма триетажна сграда с терасовиден покрив, без дограма, още неизмазана отвън и отвътре...

...Законът се нарушава. Би следвало, след като разрешението за строеж е за двама собственици, да се преработи планът и в него вместо три да се включат два жилищни обекта. Нещо, което не става...

...Малко обществени строежи в Етрополе са се радвали на толкова много техника и работна ръка...

...кой храни строителните работници... Районната потребителна кооперация. Как? Чрез купони за столово хранене, осигурявани от Яна Енева..."

В статията има обвинения за ползване на машини в строителството на къщата без или с по-малко заплащане; за неправилно вземане на строителни материали; за неправилни граждански услуги от държавни предприятия — цитирани са и имената на техните директори или други длъжностни лица.

Всички тези обвинения са щателно проверени и са отразени в Постановлението за прекратяване на наказателното производство от Главна прокуратура на НР България.

Допусканите нарушения при изграждането на недвижими имоти са административни нарушения. Те се решават от отдел „Териториално и селищно устройство, благоустройство и архитектура" на ОбНС в Етрополе и от Главната инспекция за държавен и народен контрол.

Digitized by Google

Тройната техническа експертиза на следствието е установила:

„... Към датата на проверката строителството на сградата бе изпълнено в груб строеж, като са извършени зидариите и бетоновите работи, изпълнена е покривната конструкция и покриването с марсилски керемиди... По отношение на размерите и преустройството в съществуващата стара сграда е спазено напълно решението по одобрения проект. Допуснато е отклонение при изграждането на тавана, като е завишен надзидът и покривът е оформен с три вместо предвидените две стъкла.

В подпокривното пространство, за което няма проектно решение, са оформени помещения с височина 2,20 м (светъл профил) и западане към външните стени. Тези помещения не отговарят на изискванията на чл. 49 и 50 от правила и норми по териториално и селищно устройство (Наредба № 5), които предвиждат височина за жилищни помещения минимум 2,90 метра. Те не може да се считат и като ателиета, тъй като не отговарят и на изискванията на чл. 63 от същата наредба, която допуска светъл профил от 2,30 м и скосяване до 1,00 метър.

За допуснатите промени може да се поиска узаконяването им от органа, утвърдил първоначалния проект, респективно общинския народен съвет...

... От техническа гледна точка тези промени не влошават функционалността и естетическия вид на сградата, а дори ги подобряват..."

Следователно тройната техническа експертиза приема, че къщата е двуетажна, а не триетажна, както твърди в статията си Георги Тамбуев.

Йордан Томов и Яна Енева като собственици на къщата носят административна отговорност, защото не са поискали узаконяването на направените промени в първоначалния проект.

Тройната техническа експертиза е установила, че необходимите строителни материали за изпълнението на къщата са покрити с документи за доставка и са заплатени.

Не са установени закононарушения и от директорите на предприятията, цитирани в статията.

— А за храненето на работниците?

— С решение на управителния съвет на РПК — Етрополе е дадено правото на всеки работник и служител в кооперацията да ползва по 9 лева месечно чрез купони от фонд „СБКМ" за поевтиняване на храненето.

Следствието е установило брутната сума, полагаща се за всеки член на фамилията Михайлови, откакто Яна Енева е зам.-председателка на РПК, т. е. от 1. VII. 1985 г., и е констатирало: Яна Енева — не е ползвала от полагащата ѝ се брутна сума 3,05 лева.

Не е установено Районната потребителна кооперация да е хранила строителните работници, както е написано в статията. А щом е така, това не е ли клевета?

— В статиите имаше обвинения срещу същностната дейност на Григор Михайлов като районен прокурор. Може ли да кажете как стоят нещата в тая област?

— Журналистът Георги Тамбуев в четвъртата си публикация с подзаглавие „Акции за сплашване" доста подробно раз-

Digitized by Google

глежда и квалифицира като неправилни някои от решенията на районния прокурор Григор Михайлов.

Извършената проверка и заключението на Главната прокуратура на НР България не удостоверяват Григор Михайлов като прокурор да е извършил нарушения на Закона за прокуратурата. Правилно е действувал и няма извършена съдебна грешка с осъждането на Павел Цветков Патев.

Не се установява да е даден подкуп на прокурора Григор Михайлов във връзка с прекратяване наказателното производство срещу Еника Димитрова Караджова. Доказателствата по делото изключват тя да е участвувала в кражбата.

Не е вярно, че е прекратил делото за хазарт срещу Светлозар Симеонов, а напротив — Етрополският районен съд с присъда № 12 от 19. II. 1985 г. го е осъдил. За Младен Александров Петров е прекратено наказателното производство, защото е малолетен, но е уведомен инспекторът на детската педагогическа стая в Банкя.

Злонамерени или некомпетентни ли са обвиненията не знам, но компетентното заключение на Главната прокуратура на НР България е: прокурорът Григор Михайлов в цитираните по-горе случаи е действувал правилно и законно.

Не са верни и не отговарят на истината и твърденията на Георги Тамбуев за извършени „повърхностни проверки" от лицата: Екатерина Вълчанова, зам. окръжен прокурор; Евгения Енчева, прокурор в Главната прокуратура на НР България; Христо Гергов, окръжен прокурор. В случая журналистът обижда и отправя клевети по адрес на отговорни работници в прокурорските органи, хвърля съмнение върху прокурорската им дейност.

— Въз основа на анализа на направените дотук констатации, какви заключения могат да се направят?

— Заглавието на статията „Корупция, облечена във власт" е едно авторско, журналистическо тълкуване без конкретно съдържание и обективно изясняване на фактите.

В голямата си част посочените „факти" в четирите публикации и направените от тях „изводи" не отговарят на конкретната истина, т. е. изискванията за гласността — точност, правдивост и принципност, в случая не са спазени, а са нарушени. И то грубо, тенденциозно.

Не по-малко съществена в случая е „обвинителната позиция" на автора. Служи си с неверни, но много тежки обвинителни определения от рода на: „... Назначават го за районен прокурор... с връзки..."; „... търговия с идеи..."; „... Убива вярата на хората в справедливостта на социализма..." „... ракети-носители, зареждани с гориво от майката..."; „... териториалният фодализъм нашумяла..." „... Наследява безредие, за да го превърне пъргаво в хаос..."; „... Казвам на Григор Михайлов, че като районен прокурор може и да ми сложи белезници. Колко му е!..."; „... Цялата тази история за семейния клан ... е доста нашумяла ..."

И още нещо. Журналистът Георги Тамбуев е допуснал в статиите си и три много съществени нарушения на законността. Той си позволява публично да разкрива факти около осиновяването, което е нарушение на Семейния кодекс. Известява имена и сумн в лични влогове на граждани в ДСК. С това нарушава

Digitized by Google

Закона за тайната на личните влогове и спестявания. Прави лични оценки по същността на работата на районния прокурор Григор Михайлов, което не е от негова компетентност.

Бюрото на ОбК на БКП в Етрополе не извършва партийна проверка на верността на публикуваните обвинения в статиите, а взема решение за налагане на най-тежки партийни наказания „изключване от партията". С тези си решения то грубо нарушава член 9 от Устава на Българската комунистическа партия, където се казва: „... щателно се разглежда доколко са обосновани обвиненията, предявени срещу партийния член..."

Главната прокуратура на НР България, въз основа на първата публикация във в. „Труд" от 4 юни м. г., взема решение на 5 юни 1987 г. за освобождаването като районен прокурор в Етрополе на Григор Михайлов на основание чл. 23, буква „а" по непригодност, с оглед условията на чл. 21, т. 6 от Закона за прокуратурата като нямащ необходимите политически, морални и делови качества. Също без да прави проверка, на доверие на автора.

Ще ми се в края на нашия разговор да припомня една мисъл на Ленин. Той казва: „По всички клюкарски дела и лични обвинения този, който издига подобни обвинения, не представяйки пред съда точни обвинения, се смята за клеветник..."

Ние сме за гласност, но не и за клевета.

— Благодаря Ви за аргументираните и изчерпателни отговори.

Бюрото на Софийския областен комитет на БКП е наложило партийни наказания на досегашния първи секретар и на други членове на бюрото на общинския комитет на БКП в Етрополе.

На пленум на общинския партиен комитет, проведен на 14 март т. г., за член на пленума е бил кооптиран Пенчо Ангелов Сираков, който е избран за член на бюрото и за първи секретар на комитета. Роден е на 3 май 1950 година. Бил е секретар и първи секретар на градския комитет на ДКМС в Самоков, секретар и първи секретар на Софийския окръжен комитет на ДКМС, а от 1981 г. е секретар на Централния комитет на Димитровския комсомол. От февруари 1986 г. е секретар на окръжния комитет на БКП — София, а от февруари 1988 г. секретар на комисията по социалните дейности на Софийския областен народен съвет. Член е на Софийския областен комитет на партията.

Digitized by Google

ПЪРВИЧНАТА ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИЯ

Място и роля в строежа и дейността на партията

ЙОРДАН ХАДЖИЕВ

Няма други звена на Българската комунистическа партия, за които толкова много да се говори и пише, колкото за първичните партийни организации. За тях се отделят специални грижи, на тях се възлагат големи надежди за преустройството на партийноорганизационната работа, за качествено новия растеж в икономиката и във всички сфери на обществения живот. Това, разбира се, е естествено, оправдано, извоювано. Защото тридесетте хиляди основни партийни клетки дълбоко и здраво крепят за народните недра якия ствол на живия социален организъм — партията.

В първичните организации се приемат нови членове, от тях започва създаването на ръководните партийни органи, чрез тях се осъществяват преките връзки на партията с трудовите хора. Националната партийна конференция (1988 г.) постави пред тях задачата да превръщат преустройството в лично дело и съдба на всеки комунист, партийните членове да осмислят неговата същност, стратегия и тактика, да застанат начело в утвърждаването на социалистическото самоуправление в трудовите колективи и териториалните общности, в осъществяването на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма у нас.

ИЗГРАЖДАНЕ

За да бъдат жизнени, дееспособни политически ръководители, организатори и възпитатели на трудовите колективи, от решаващо значение е принципът, на който се изграждат и функционират първичните организации. В член 16 на Устава на БКП е записано: „Партията се гради върху основата на териториално-производствения признак: първичните партийни организации се създават по място на работа и живеене на комунистите...“[1]. А в член 49 още по-конкретно е посочено, че „Първичните партийни организации се създават в трудовите колективи на материалната и извънматериалната сфера, в поделенията на въоръжените сили, а също така в махали, квартали и други при наличието на не по-малко от трима членове на партията“[2].

Защо са тези изисквания?

Те се обуславят от работническия, класовия характер на Комунистическата партия. С тях се подчертава решаващото

[1] Устав на БКП, Партиздат, С., 1986, с. 33.
[2] Пак там, с. 62.

Digitized by Google

значение на производството като обективна основа за организация на партията. Тя се изгражда и действува така, че нейните съставни части да се намират в производствените звена, в комбинатите, заводите, фабриките, строителните и селскостопанските обекти, в административно-управленските, учебните или творческите организации и служби, там, където членовете ѝ непосредствено са свързани в трудовия колектив от производството, служебната, научната или творческата дейност. Така със своята висока съзнателност и политическа активност, с организираността и сплотеността си те образуват жив политически организъм, в който идейното единство се въплъщава и в организационно единство.

За такова единство допринасят структурата и организацията на вътрешния живот на партийната организация. Нейн висш орган е партийното събрание, което се свиква не по-рядко от един път месечно. Онези първични организации, които имат съставни организации, общо партийно събрание свикват не по-рядко от един път на три месеца. Събранието избира за две-три години партийно бюро, което води текущата работа на организацията, то определя неговия състав. Първичните организации, които наброяват до 10 комунисти, избират секретар и заместник-секретар. Партийното бюро от своя състав избира секретар, заместник-секретари и разпределя задълженията между останалите членове.

За по-голяма конкретност, непосредственост и оперативност в дейността на първичната организация с всеки комунист и безпартиен, за организирано въздействие и влияние сред низовите производствени и други звена в нея се създават **съставни организации и партийни групи.**

До днешното организационно състояние на първичните организации нашата партия не е стигнала изведнъж. Тя е извървяла дълъг път, използвала е и други организационни форми.

В началния и тесносоциалистическия период партията е изграждана по **териториален признак.** Нейни първи организационни звена са **социалдемократическите дружини.** Те са създавани в градовете и околните села с минимален състав от не по-малко от петима членове, те формирали партийния състав, в тях плащали членския внос, чрез тях се пропагандирали социалистическите идеи сред интелигенцията и работниците.

Социалдемократическите дружинки съществуват кратко време — около четири години. С обединяването на Българската социалдемократическа партия и Българския социалдемократически съюз през 1894 г. се слага началото на нова организационна форма — **партийната група.**

След Първия конгрес на БКП (тесни социалисти) през 1919 г. се появява следващата организационна форма — **местната партийна организация.** Тя почти по нищо не се отличавала от партийната група и продължила да съществува до началото на 1924 година.

Септемврийското въстание от 1923 г. коренно изменя обстановката, а така също и задачите, които решава партията на българските комунисти. Нелегалните условия на работа, поражденията, които претърпява, поуките, извлечени от тях, раждат

Digitized by Google

партийната ядка в предприятието. Тя се изгражда и функционира по месторабота на партийните членове.

След Деветосептемврийската победа 1944 г., на Осмия пленум на Централния комитет 1945 г., се слага началото на **съвременната форма на първична партийна организация.** Тя се изгражда и функционира върху марксистко-ленинските принципи и норми на вътрешнопартийния живот. Нараства нейната роля, актуализира се съдържанието на работата ѝ, обогатяват се функциите ѝ в живота и дейността на партията и на трудовия колектив. На всеки нов етап от развитието на обществото и партията на първичната организация се възлагат все повече отговорни задачи, увеличават се правата и задълженията ѝ.

ХАРАКТЕРИСТИКА

В резултат на по-дълбоко разкриване на чертите и същността на първичните организации към кръщелното им свидетелство се прибавят нови определения, с които се обогатяват представите за техните отговорности и роля в съдбата на партийната политика, засилват се надеждите в тяхната преобразуваща, творческа мисия. Наричаме ги „опора", „първообраз", „представител", „политически щаб" и не грешим. Защото действително с всяко от тези определения се разкрива отделна страна от същността им, характеризират се различни техни отношения.

Най-кратката и същевременно най-точната характеристика се съдържа в Устава на БКП: „Първичните партийни организации са основа на партията. Те са ръководно политическо ядро на трудовия колектив и първообраз на неговото бъдещо състояние"[3].

Защо ги наричаме основа на партията?

Защото са всеобща организационна форма за обединение на комунистите. Извън тях няма членове на партията. В тях се формира членският състав. Те организират и ръководят своите членове, грижат се за тяхното идейно и организационно израстване и закаляване, за формиране у тях на комунистически добродетели.

От първичните организации започва създаването на всички ръководни партийни органи. Те избират делегатите за общинските партийни конференции, от чиито състав тези конференции избират делегатите за областните партийни конференции, а областните — за конгресите на партията.

Наричаме ги основа на партията, защото чрез първичните организации се осъществяват връзките с трудещите се по месторабота и по местоживеене. Близостта до тях им позволява да усещат процесите в низовите звена, да вникват в живота им, да анализират и обобщават фактите и явленията, организирано да въздействуват върху тяхното развитие. От мястото, което заемат, могат самодейно, по своя инициатива да създават, изу-

[3] Устав на БКП, с. 62.

Digitized by Google

чават и разпространяват положителен опит, да формират общопартийно мнение в подкрепа на партийната политика.

Пълна и цялостна характеристика на първичната организация не е възможна без анализ на определението **„ръководно политическо ядро на трудовия колектив и първообраз на неговото бъдещо състояние“**.

Какво отразява то, какъв смисъл е заложен в него?

Понятието „ръководно политическо ядро“ отразява положението на първичната организация в системата на обществените отношения в трудовия колектив, нейната роля на политически ръководител, организатор и възпитател на трудещите се, изразител и защитник на техните коренни интереси.

Първичната организация съществува и действува вътре в трудовия колектив. Нейните членове са неразделна част от колектива, той е социалната среда, в която първичната организация се изгражда и действува. Комунистите са идейно и организационно обединени, носители са на комунистическа идеология и комунистическо съзнание. Първичната организация е призвана да внася комунистическо съзнание в трудовия колектив, да го организира и възпитава, за да изпълнява пълноценно своите функции и роля в социалистическото общество.

С понятието „ръководно политическо ядро“ диалектически е свързано и понятието **„първообраз на бъдещото състояние на трудовия колектив“**. То отразява качествените черти и белези на първичната организация в днешните условия. В него са „проектирани“ динамиката и насочеността на нейната дейност.

Биографията на първичната организация показва, че тя не стои на едно място, а се развива, изменят се не само понятията за нея, но преди всичко нейната същност. Обогатяват се функциите ѝ, нараства нейната роля като ръководно политическо ядро. Същевременно по някои свои съществени черти и добродетели тя служи за пример, образец, модел на бъдещото състояние на трудовия колектив, а именно **„със своята идейност, със своя състав, активност и инициатива, с взаимоотношенията между комунистите, между комунистите и трудещите се, с комунистическите добродетели на своите членове, с вътрешнопартийната демокрация и дисциплина, с непримиримостта към недостатъците, със своята борба за ускоряване на техническия прогрес и неукротимото си чувство към новото...“**[4]

Разбира се, тези черти и добродетели се създават чрез системна и целенасочена работа на партийните органи и организации. Те се формират и у безпартийните.

Растящото значение на първичната организация за укрепване връзките на партията с масите в изграждането на социализма у нас е отразено в определението **„представител на партията в трудовия колектив... и представител на трудовия колектив в партията“**[5].

Първичната организация се намира в центъра на обществените отношения в трудовия колектив. Това нейно положение я

---

[4] Т. Живков, За партийното строителство, Партиздат, С., 1978, т. 3, с. 265.

[5] Т. Живков, Дванадесетият конгрес на БКП и по-нататъшното изграждане на зрелия социализъм, Партиздат, С., 1982, с. 100.

Digitized by Google

поставя в ролята на естествен представител на партията в трудовия колектив. Като негово ръководно политическо ядро тя представлява основните, качественте черти на партията — преден, съзнателен, организиран отряд на работническата класа, на трудещите се. Комунистите, обединени в доброволен съюз от една идеология — марксистко-ленинската, и устремени към еднаква цел — изграждането на социализма и комунизма, внасят своята съзнателност и убеденост в трудовия колектив, развиват общественото и политическото съзнание на трудещите се, възпитават у тях социалистическо отношение към труда, собствеността, начина на живот, формират качества и добродетели, присъщи на строителя на социалистическото общество.

Членовете на първичната организация са най-близко до трудещите се. Това й позволява да разяснява партийната политика, да убеждава, да организира хората за нейното изпълнение.

Като част от организирания отряд, какъвто е партията, първичната организация представлява в трудовия колектив нейната **организираност, дисциплина, революционна устременост, преобразуващ устрем.** Чрез комунистите тя внася в дейността на колектива плановост, последователност, целеустременост. Партийните членове стоят на предните позиции в осъществяването на актуалните задачи, в утвърждаването на новото, в преодоляването на старото.

Първичната организация представлява в трудовия колектив **комунистическия морал и нравствените добродетели на партията.** Това се осъществява чрез нравственото съзнание и отношение на самата първична организация и чрез нравственото поведение на нейните членове. С проявите на принципност, другарство и взаимопомощ, критичност и самокритичност, хуманност те пряко и косвено въздействуват за пренасянето и формирането на тези нравствени добродетели в трудовия колектив.

В редовете на първичната организация членуват най-авторитетните, професионално подготвените, социално активните трудещи се. Освен това начинът на подготовката на резерва, подборът му из средата на членовете на колектива, които са с високи политически качества, проявяват обществена и трудова активност, отличават се с моралния си облик, с авторитета си сред трудовия колектив в партията.

Обстоятелството, че членовете на първичната организация са част от трудовия колектив, работят сред безпартийните, живеят с техните проблеми, грижи, радости и трудности, й позволява да изразява и най-пълно да представлява **непосредствените интереси, настроения, въжделения на трудовия колектив в партията.**

Грижата за човека е отличителна, същностна черта на политиката на партията. В нея са отразени коренните интереси на колектива и на трудещите се. Първичната организация, при съчетаването им с колективните и личните интереси, отстоява общонародните, корените и същевременно съдействува да се отчитат колективните и личните. Тя защитава правата на колектива да му се създават нормални условия за работа, за професионални, обществени, творчески изяви Тя се грижи за подобряване на условията, при които работи и живее трудовият

Digitized by Google

човек, за всестранна и ефективна реализация, възможност за прогреса му на едно и също работно място.

Първичната организация като част от партията, като носителка на нейната идеология, нейния морал и политика силно въздействува върху колектива, внася в него комунистическо съзнание, възпитава го със своя пример, служи като модел, образец на неговото бъдещо състояние. Трудовият колектив също въздействува върху първичната организация, а чрез нея и върху партията, чрез комунистите-членове на трудовия колектив, чрез атмосферата си, чрез нравствения си облик...

Опора на комунистите. Така я нарече Дванадесетият конгрес и записа: **„Една от основните и главните грижи на първичната партийна организация е да бъде опора на своите членове в стремежа им да носят с чест званието „български комунист"[6].**

Това определение характеризира отношението на първичната организация към отделния комунист, неговата обвързаност с нея. Първичната организация е отговорна за поведението и действията на комуниста, за неговата способност реално да играе авангардна роля сред безпартийните в труда, обществения живот, в бита. Комунистът пък е пряко свързан и отговорен за дееспособността на първичната, за нейния авторитет сред трудовия колектив, за способността ѝ да бъде водеща сила в осъществяването на икономическите, социалните и идеологическите цели и задачи на партийната политика в колектива.

Комунистът е не само приет за член на партията в първичната организация, но в нея непрекъснато под грижите ѝ идейно израства, организационно се закалява, политически укрепва. Тук той получава задачи и подкрепа в изпълнението им, отговори на въпроси, които вълнуват него и другарите му. Първичната организация, като повишава взискателността и чувството за отговорност у всички комунисти, авангардната им роля, укрепва не само техния авторитет, но и авторитета на самата себе си, на партията.

ФУНКЦИИ

Много са функциите и отговорностите на първичните организации в различните сфери и направления на обществения живот. Тук ще се спрем на основните.

Първичната организация изпълнява три основни, диалектически свързани и взаимно обусловени функции на **политически ръководител, организатор и възпитател на трудещите се.** Тези функции са обективно необходими страни на партийната дейност, изразяват и характеризират социалното предназначение и политическата отговорност на първичната организация, нейната роля в трудовия колектив или селището, където е изградена и действува.

---

[6] Т. Живков, Дванадесетият конгрес на БКП и по-нататъшното изграждане на зрелия социализъм, Партиздат, С., 1982, с. 101, 102.

Digitized by Google

В какво се изразява политическата функция на първичната организация?

Тя обхваща ръководната партийна дейност, състои се в политическата работа на първичната организация за осъществяване на стратегическия курс на партията за качествено нов растеж в икономиката и всички обществени сфери, за утвърждаването на социалистическото самоуправление на трудовия колектив или териториалната общност, за овладяването на обогатените, новите функции по отношение на самоуправляващите се органи. Това ще рече, че тя е факторът, който създава **политически условия** за осъществяване на новите отговорности и задачи на самоуправляващия се колектив (териториална общност), за усъвършенстване на стила и методите на работа на органите за самоуправление; с политически средства съдействува за засилване на научния характер и обосновка на решенията, които те вземат, отстоява приоритета на общонародните интереси във взаимовръзката с интересите на колектива и на отделната личност. В тази нова ситуация се разширява субектът, който конкретизира партийната политика. Това са самоуправляващите се трудови колективи и териториални общности. Първичната организация е призвана в тази ситуация да засилва политическия характер на своята дейност за въздействие върху тях.

В какво се изразяват политическите условия, които първичната организация следва да създава?

Преди всичко това е атмосферата, сред която хората реално равноправно участвуват в определянето и решаването на обществените проблеми от всякакъв род и вид. Самоуправляващите се организации и органи използват предоставеното им право да определят как конкретно да провеждат партийния курс в икономиката, социалната сфера, духовния живот. Политическите условия са обстановката, в която трудещите се в пълна степен използват политическите, правните и икономическите права свободно, по съвест, по вътрешна потребност да споделят своите виждания, аргументирано да защитават и отстояват позицията, намеренията си за последователно осъществяване на партийната политика. Това е атмосферата, сред която хората не само се учат на демокрация и гласност, но овладяват и на практика прилагат демократичните подходи и методи на обществена и стопанска дейност, на самоуправление. Първичните организации са политическият фактор, който създава нагласата у хората по нов начин да използват икономическите механизми и лостове. Като се съобразяват с диалектически противоречивата същност на развитието на трудовите колективи, с борбата между старото и новото, между консервативното и прогресивното, **„решително да насърчават, подкрепят и защитават кадрите, които проявяват смелост и инициатива, допускат разумен риск и са готови да поемат отговорност за него“**[7].

Другата основна функция на първичната организация е **организаторската.** В какво се състои?

Организаторската функция е неразривно свързана с политическата. Тя се изразява в ръководната дейност, която първичната организация извършва, за да осигури активно участие на

[7] Т. Живков, Проблеми и подходи на изграждането на зрелия социализъм в НР България, Партиздат, С., 1984, с. 217.

Digitized by Google

трудещите се в претворяването на политическите цели и задачи, поставени от Тринадесетия конгрес, Националната партийна конференция и пленумите на ЦК на БКП, и на собствените си цели и задачи в конкретни дела. Тази функция се изразява в цялостна система от конкретни организаторски действия, тясно свързани с организационната работа. Организаторската работа на първичната организация е свързана преди всичко с изпълнението на задачите, осъществява се непосредствено сред изпълнителите, сред трудещите се. Първичната организация е именно политическият организатор на изпълнението на решенията. Тя мобилизира комунистите, а чрез тях и безпартийните, повишава тяхната отговорност за качеството на труда и на резултатите от него.

В условията на самоуправлението първичната организация е длъжна да заема активна позиция за ефективно стопанисване на собствеността, за нейното обогатяване и развитие върху основата на постиженията на научно-техническия прогрес, за справедливото регулиране на разпределителните отношения в самоуправляващите се колективи. В тази нова ситуация много е важно тя да не изземва функции. Във взаимоотношенията си с обществено-политическите и стопанските организации по-широко място да отделя на **равноправния диалог.** Чрез комунистите в тях да активизира и засилва ролята им в самоуправлението, в решаването на общите задачи.

В условията на самоуправлението нови измерения получава ролята на първичната организация по отношение на **основния за партията въпрос — кадровия.** Трудовите колективи и териториалните общности сами избират своите ръководители, органите на самоуправлението. Тук ролята и отговорността на първичната организация са преди всичко в **подбора, разпределението и възпитанието на кадрите, в създаването на кадрови резерв,** от който трудещите се да подбират и издигат онези, които според тях са най-авторитетни, най-способни, най-компетентни да ги ръководят. Същевременно нейно задължение е да формира у тях чувството, че те носят политическа отговорност за последствията от кадровите решения, които приемат.

В правата и задълженията на първичната организация е да упражнява **партиен контрол** над дейността на административно-стопанските ръководители — комунисти и безпартийни. В новите условия обаче настъпват изменения и в него. Той трябва да се очисти от елементите на дребнавата намеса в работата на самоуправляващите се органи и организации и да се съсредоточи върху изпълнението на партийната политика, отстояването на общонародните интереси в съчетание с колективните и личните интереси на трудещите се. Партийният контрол, който упражняват първичните организации, трябва да се засили върху стила и методите на работа на ръководните кадри в органите на самоуправляващите се организации; предмет на анализ и оценка да бъде тяхната авангардна роля, личен принос, дисциплина и чувство за отговорност в осъществяването на генералния курс на партията.

Контролът и проверката на изпълнението на решенията, на възложените задачи са важна част от организаторската работа на първичната организация. Те се осъществяват чрез раз-

Digitized by Google

нообразни форми, които постоянно се усъвършенстват и се обогатяват с ново съдържание. Най-често използваните и резултатните са проверката на място и отчетите на комунистите пред събрание на първичната организация, пред бюрото или партийната група.

Третата основна функция на първичната организация е **идейновъзпитателната.** Нейната същност се състои във възпитателна, пропагандна и агитационна работа сред трудещите се. Чрез тази разнообразна дейност първичните организации въздействуват върху всички страни на човешкото съзнание — върху духовния облик, моралните устои и нравн, върху политическия и културния кръгозор на хората, върху техните възгледи и убеждения, върху мирогледа им. Чрез идейновъзпитателната работа помагат на всеки да се изгражда като цялостна, многостранно развита личност.

Първичните организации формират у трудовия човек комунистическо отношение към труда и социалистическата собственост, висока социална активност и нравствени добродетели, превръщат партийната политика в лично дело на всеки комунист, чрез партийните членове и на безпартийните. Те разясняват, помагат на хората, учат ги да осмислят и усвояват дълбокия смисъл на решенията на Националната партийна конференция, правят ги съпричастни в тяхната съдба.

От съдържателна страна идейновъзпитателната функция на първичните организации сега трябва най-тясно да се свързва с потребностите и задачите на социалната практика, с ключовите проблеми, които решават партията и народът ни: **реализация на концепцията за по-нататъшно изграждане на социализма у нас, качествено новия растеж в икономиката и във всички обществени сфери на основата на научно-техническата революция, укрепване на самоуправлението на трудовите колективи и териториалните общности, нравствено извисяване и развитие на човека — стронтел на новия модел на социализма у нас.**

Тези три основни функции — политическа, организаторска и идейновъзпитателна, се осъществяват в тясна връзка. Единството им в първичната организация намира най-благоприятни условия за реализация. То се постига чрез плановете, решенията, поръченията и подготовката на кадрите.

Digitized by Google

ИДЕОЛОГИЧЕСКАТА РАБОТА — ДЕЙСТВЕН ФАКТОР

ВСЕНАРОДНОТО ЕСТЕТИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ В УСЛОВИЯТА НА ОБЩЕСТВЕНОТО ПРЕУСТРОЙСТВО

Доц. ПЕТЪР НИЧКОВ

Разработената през седемдесетте години у нас концепция и национална програма за всенародно естетическо възпитание е несъмнено едно от най-значителните завоевания на априлската политика на нашата партия. Проблемът за естетическото възпитание на целия народ беше изведен до равнището на първостепенна партийна и държавна политика с новаторски формулирана дългосрочна стратегия и система от мерки за нейната практическа реализация.

През настоящото десетилетие и особено след последните конгреси на комунистическите партии в братските социалистически страни към естетическото възпитание се проявява голям и все по-нарастващ интерес, разработват се програми, експериментират се нови форми, правят се комплексни научни разработки. Към опита на България и другите социалистически държави все по-често се обръщат международни и национални културни институции и органи. В определен смисъл може да се каже, че възниква общо проблемно поле с глобален характер, ангажиращо културните политики на страни с различна обществено-политическа ориентация. Един от главните стимулатори, своеобразен вътрешен двигател на това засилващо се внимание към естетическото възпитание, е бурното и противоречиво протичане на съвременната научно-техническа революция, нейното глобално отражение върху цялостното обществено битие, върху културата, върху съзнанието и ценностните ориентири на хората. На преден план излизат принципно нови социокултурни феномени, които изискват нови подходи и обединени усилия при тяхното изучаване.

От формулирането на идеята за всенародно естетическо възпитание в процеса на изграждането на развито социалистическо общество у нас (в Програмата на БКП, утвърдена от X конгрес на партията) и приемането на първата национална програма (1975 г.) измина значителен период, в който беше натрупан сериозен теоретически и практически опит. Неговото обобщаване и анализ, обогатяването му с постиженията на другите страни е естествен фундамент, върху който могат да се изградят концепциите и практическите мерки за предстоящия етап на обществено и културно развитие.

Новата концепция за по-нататъшното изграждане на социализма в България, протичащите дълбоки преобразования в нашето общество и аналогичните процеси в другите социалистически страни обективно отправят „предизвикателства" към теорията и практиката на естетическото възпитание, отговорът на които предстои да бъде даден. Днес става все по-очевидно, че

Digitized by Google

и в тази област постигнатото вече не може да ни задоволява, колкото и значително да е то. Нашите теоретически представи и програмно-практически действия в областта на всенародното естетическо възпитание се родиха в условията на досегашния модел на социалистическото развитие и носеха естествено неговия отпечатък. Замисленото от партията коренно преустройство на цялата система от обществени отношения, на базата и надстройката налага и в тази сфера да бъде извършено дълбоко обновление. Без претенции за изчерпателност тук бихме искали да изкажем само някои съображения предимно в практически аспект.

Ако искаме да не изостанем от потребностите и динамиката на живота, да не пропуснем предлаганите от него нови възможности, би следвало в непродължителен срок да бъдат формулирани една **осъвременена концепция** и **модел** за целите и структурата, организацията и управлението на цялата дейност по естетическото възпитание на всички негови равнища. Нашата страна има реални възможности и този път да покаже не само верен политически усет, но и да даде реален принос в съвременно и перспективно виждане за разгръщането на всенародното естетическо възпитание в условията на общественото преустройство и научно-техническата революция, окачествена от др. Тодор Живков като „суперключ" на нашето бъдещо развитие. Тази трудна и отговорна дейност следва да обхване както концептуалното (стратегическото), така и практико-приложното (тактическото) равнище, всички сфери и фактори на формирането на естетическото съзнание и естетическата активност на народа, като центърът на вниманието се насочи още по-пряко към младото поколение.

Концепцията и моделът за бъдещото състояние на всенародното естетическо възпитание следва преди всичко да изхождат от формулираната в Юлската концепция и в решенията на Националната партийна конференция (1988 г.) цел: в обозрима перспектива да изградим България като високоразвита и културна социалистическа държава, да разгърнем изцяло предимствата и привлекателността на социализма на наша земя. Това ще става в условията на утвърждаващото се обществено самоуправление и задълбочаващата се демократизация на обществените отношения, в нов политически, икономически и идеологически климат, при ново отношение към „човешкия фактор", към човека като личност и главна производителна сила.

Оттук произтичат два взаимосвързани и взаимозависими аспекта: първият — каква ще бъде действителната роля и отговорност на системата за естетическо възпитание в процеса на цялостното обществено преустройство и реализацията на поставената национална цел; и второ — какво от досегашния опит следва да съхраним, развием и обогатим и какви принципно нови моменти ще въведем на концептуално и тактическо равнище.

Както е известно, създаването на българската концепция за същността, целите и формите на комунистическото естетическо възпитание е неразривно свързано с идеите и делото на Людмила Живкова. Днес, в процеса на преустройството и преминяването към качествено ново състояние на цялото обществено развитие, нейните основни възгледи за безграничните възможности в развитието и реализацията на човешката личност, за огромната и незаменима роля на културата в обществения прогрес, за естети-

Digitized by Google

ческото възпитание като могъщо средство за пробуждането и разгръщането на творческия потенциал на човека във всички области на човешката жизнена дейност, за творчеството и разширеното човешко съзнание, за интеграцията между културата, науката и образованието в процеса на всестранното и хармонично развитие на личността, за взаимовръзката между всички съставни части на комунистическото възпитание и интегралния характер на естетическите отношения, за фундаменталното човекознание и т. н. — всички те в съвременните условия придобиват изключителна актуалност, разкриват органически връзки с новия модел на нашето социалистическо развитие, стимулират към нови теоретически дирения и практически решения. Людмила Живкова ни напусна рано, не можа да дочака зрелите плодове от своите фундаменталин идеи. Нейните днешни следовници следва да ги вградят адекватно в създаващата се принципно нова обществена, културна и човешка реалност, в бъдещия модел на всенародното естетическо възпитание.

В „Основните положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България", утвърдени на Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.), във Встъпителното слово и Доклада на др. Т. Живков пред Националиата партийна конференция дебело е подчертана необходимостта от **ново виждане за човека** в качествено новия растеж на социалистическото общество, в разгръщането на научно-техническата революция. С това принципиалното съвпадение между целите на новата концепция за бъдещото ни социалистическо развитие и фундаменталните цели на всенародното естетическо възпитание става още по-реално, очертават се нови взаимозависимости. С новия модел на социализма, подчертава др. Т. Живков, ще се разкрият предимствата и в „начина, по който ще се решават проблемите на човека, ще се оснгурява растежът на човека, разцветът на неговия материален, социален и духовен живот, формирането на вътрешната му потребиост за творчество". На базата на цялата съвкупност от интереси ще се осъществява многостранното развитие на личността. В условията на разширяващо се обществено самоуправление ще е потребно значително извисяване на творческото отношение иа човека навсякъде и във всичко.[1]

Творческото развитие и проявление на човешката личност — ето „горещата точка на съприкосновенето" между радикалните цели на обществения и индивидуалния прогрес. Развитието на естетическото съзнание и естетическата активност на съвременната личност, на нейното цялостно естетическо отношение към действителността като център на цялостната ни дейност по всенародното естетическо възпитание това е един от главните пътища за формирането на човека-творец в мащабите на цялото общество. Оттук следва, че при по-нататъшната работа за обогатяване на целите на всенародното естетическо възпитание проблемите на естетическото съзнание и естетическата активност в тяхната логична взаимозависимост следва да бъдат в центъра на нашето внимание. Без това не бихме могли да постигнем желаните качествени изменения в социалиото творчество на трудещите се.

---

[1] Т. Живков, Да изградим България като високоразвита и културна социалистическа държава, С., Партиздат, 1988, с. 7—124; Т. Живков, Преустройството — дело на партията, дело на народа, С., Партиздат, 1988.

Digitized by Google

не бихме могли да утвърдим естетическите критерии като неразделна част от критериите за зрялост на социалистическото общество. А това от своя страна налага **комплексност в подходите и конкретност в практическите действия** по отношение на всяка социална или възрастова група от населението.

В реда на тези мисли бихме искали още да подчертаем, че на концептуално равнище нашата стратегия в областта на естетическото възпитание би следвало още по-пълно и от съвременни позиции да акумулира в себе си нововъзникващите проблеми, породени от сложния и противоречив начин на осъществяването на научно-техническия прогрес, от новото място и функции на човека в системата на самоуправляващото се общество, в създаващите се органи на народовластието, от новия тип икономически и духовни отношения, които постепенно ще се изграждат. Всичко това открива големи перспективи пред нашата теоретическа мисъл, възлага ѝ нови отговорности. Само така на дело и перспективно ще се осъществи истинската среща, истинското взаимопроникване между теорията и практиката на естетическото възпитание. Въпреки постиженията следва да признаем, че в това отношение има още много да се желае както на национално, така и на интернационално равнище.

Не по-малко са **нововъзникващите въпроси в сферата на организацията и управлението на всенародното естетическо възпитание в процеса на общественото преустройство у нас.** Без да се впускаме в подробности, ще посочим само някои от тях.

Както е известно, след 1975 г. цялата дейност в страната по естетическото възпитание и превръщането му във всенародно движение се разгръща в изпълнение на национална, регионални и институционални програми за естетическо възпитание. Тези документи като правило имат йерархически строеж и функционална съподчиненост. Те се разработваха под ръководството на съответните партийни и държавни органи, утвърждаваха се от тях, тяхна е и отговорността по контрола за изпълнението, както и за ресурсното им осигуряване. Някои от програмите претърпяха периодични актуализации, други се замениха с нови, а в редица случаи за съжаление тези документи са просто забравени. С формирането на новите управленчески структури на всички равнища, с новото териториално устройство на страната, с ликвидирането на окръжните партийни, държавни и обществени структури, със създаването на самоуправляващи се стопански организации и общини възникват нови проблеми на планирането, организацията, управлението, ресурсното осигуряване и контрола на дейността по естетическото възпитание.

Досегашната национална програма, която има примерен характер, като цяло вече изпълни своята роля и се нуждае както от актуализация на концептуалната ѝ част, така и от обсъждане на принципния въпрос дали тя на общонационално равнище следва да съдържа определена съвкупност от конкретни задачи на ведомства, институти и организации. По наше мнение в бъдеще националната програма следва да съдържа **дългосрочните и етапните цели и подходи,** а всички конкретни въпроси следва да се програмират и решават на другите равнища. Внимателно трябва да се преценим дали се налага подмяната на досегашните окръжни програми с областни. Вероятно най-добре ще бъде в духа на решенията на Юлския пленум центърът на тежестта в бъдеще

Digitized by Google

да се пренесе в самоуправляващите се трудови и териториални общности, на конто е възложена цялата отговорност за състоянието на матерналиня, социалния и духовния живот и където реално се формират и разпределят ресурсите. Навярно ще бъде целесъобразно постепенно да се разработят нови комплексни програми за естетическо възпитание в общините и в самоуправляващите се социалистически организации. Едва ли ще бъде вече необходимо тези документи да се разработват и утвърждават от партийните и държавните органи на по-високо равнище, което в никакъв случай не бива да води до намаляването на техните грижи за разгръщането на всенародното естетическо възпитание. В рамките на областите би следвало да се създадат адекватни координационни механизми, осигуряващи пълноценно използване на наличния и новосъздаващия се потенциал. Би могло също така да се помислим за целеви разработки по отношение на някои специфични слоеве от населението.

На този преходен етап предмет на специално внимание трябва да станат въпросите на финансовото и материалното осигуряване на дейността по всенародното естетическо възпитание. Не е тайна, че много наши великолепни замисли от досегашните програми оставаха неизпълнени поради неумението да се обвърже културното със социално-икономическото планиране на всички равнища. Дори сериозна методология в това отношение не е създадена въпреки някои частични експерименти. В условията на самоуправление и на новия икономически механизъм следва да се приложат нови подходи, да се формира нов опит. Опасността да намалеят източниците за финансиране на дейностите по естетическото възпитание е реална там, където бъдат абсолютизирани криворазбраните икономически интереси за сметка на комплексното изграждане на хармонична социално-културна среда и нормални условия за творческо развитие и духовно обогатяване. Тук следва с пълна сила да се проявят грижата и отговорността на съответните партийни и държавни органи, на специализираните органи за управление на духовните процеси.

Едва ли е необходимо да се доказва специално колко нужна в тези нови условия ще бъде ролята на науката и научните институти като генератори на нови идеи и като компетентни помощници на органите на общественото самоуправление. Нашата голяма привързаност към идеите за всенародното естетическо възпитание ни задължава към такива стъпки.

Несъмнено ценни ще бъдат теоретическият и практическият опит на другите страни, преди всичко на страните от социалистическата общност. Във връзка с това би могло да се обсъди възможността от колективно издание по въпросите на културата и естетическото възпитание в социалистическите страни.

Преди близо седемдесет години големият руски поет Александър Блок възторжено изрече пророчески слова:

„...Рано или късно животът ще се промени, защото животът е прекрасен... Струва си да се живее само като се предявяват огромни изисквания към живота; всичко или нищо; да се чака неочакваното; да се вярва в „онова, което не става никога", в онова, което трябва да стане; нищо, че сега го няма и дълго няма да го има. Но животът — все едно, ще ни го даде, защото е прекрасен (статията "Интелигенцията и революцията", 9 януари 1918 г.)."

Digitized by Google

Да се предявяват огромни изисквания към живота, да се ярва в онова, което трябва да стане, даже ако все още го няма, а се твори красотата на живота! Не са ли тази диалектика, ази далновидност и безпределна вяра в красотата на живота зточниците на голямата идея за всенародното естетическо възитание при изграждането на зрялото социалистическо общество. ового общество се нуждае от повече хуманизъм и красота насякъде и във всичко, защото хуманизмът и красотата са синоним а всеки истински човешки и обществен прогрес.

СЕРИОЗНИТЕ ИМПЕРАТИВИ НА ДЕНЯ

АННА НЕДЯЛКОВА
секретарка на общинския комитет на БКП — Варна

Дълбокото преустройство на социалното равление и цялата съвкупност от обществени отношения, обанало нашата страна след XIII конгрес на БКП, създаде и нова еологическа обстановка. Тя се предопределя от факта, че ноа концепция за по-нататъшното изграждане на социализма у е е въпрос преди всичко на творческо обогатяване и прилагане марксизма-ленинизма. Успехът на нейната реализация повеотвсякога е заложен в обективното триединство: навреме се разкриват и овладяват закономерностите на обществено-нни развитие; точно да се дешифрират за конкретните услоа на всяка обществена подсистема; да се създава адекватна нология за практическото им приложение навсякъде съгласлогиката на преустройството на единния социален органъм на обществото.

Съществен момент в организацията и ръководството на еологическата дейност е необходимостта преустройството да здвижи всички социални пластове. Променят се познциите то на различните социални групи в обществото, така и на елните хора, модифицират се жизнените им връзки. По-наътъшната социална диференциация в обществото, изострящо ои различия между социалните групи, също ни сблъсква с и процеси и явления. Техният системен и многоаспектен поически и идеологически анализ е необходимо условие за поаване действено-преобразуващите възможности на идеологиката работа.

Ръководен от разбирането за определящата роля на чокия фактор в обновителните процеси, общинският комитет на П във Варна постави на анализ и оценка извършеното за общаването на трудещите се към философията и конкретното

Digitized by Google

съдържание на преустройството, за превръщането им в мотив и жизнено поведение на личността.

Защитен с много конкретни измерения е изводът, че в общината е налице благопрнятен политически климат, че масовото съзнание е овладяно от осъзнатата обществена потребиост за преустройството във всички сфери на живота. Повишен е интересът към практическите мерки за осъществяването му. Заедно с това в общината са налице и някои особености на общественото мнение и индивидуалната нагласа на личността, предопределени както от динамиката и революционния характер на промените и свързаните с тях диалектически противоречия, така и от редица слабости в непосредствената практическа дейност.

До какво предимно се свеждат те? Намалено е доверието към множеството регламентирани, понякога повтарящи се форми за разясняване на политическите постановки и решения. Нещо повече. Нерядко натоварването на разяснителната работа с общи фрази, цитати и излишни думи създава предубеждение към самото преустройство, дистанцира го от конкретния му творец.

В провежданата от общинския комитет на БКП идеологическа дейност невинаги се отчита в достатъчна степен информационното насищане на личността по тези проблеми. Разясняването на решенията на XIII конгрес на БКП и последвалите го пленуми на ЦК, Националната партийна конференция успоредно в системата за политическа просвета, чрез средствата за масова информация, в единния политически ден и т. н. доведе до преповтаряне на постановките, наруши мярата на идеологическо въздействие. Не е преодолян общият подход в разяснителната работа. Нерядко към аудиторията се подхожда без предварително познаване на нагласата ѝ и готовността на отделния човек да участвува в обновителните процеси. Доминиращото присъствие на монолога в пропагандните и агитационните форми създава понякога неточни представи за равнището на съпричастност на отделните колективи и хора.

Повишена е взискателността на колективите и личността към нормативната база, осигуряваща качествените изменения в конкретната практика. Трябва да признаем, че промяната на нормативни документи създава известни предпоставки, пораждащи чувство на несигурност, изразено в изчаквателна позиция при приложението им. Но в повечето случаи то се подхранва и от слабости и грешки на идеологическата ни практика.

Осъществяваната разнообразна идеологическа дейност за запознаване на комунистите и трудещите се с новите постановки и документи е все още обременена от приповдигнатия тон и конюнктурната защита на коренно преобразуващите възможности на всеки нов документ за сметка на същностно докосване до обективните закономерности и потребности, наложили едно или друго решение. Не се формира в достатъчна степен разбирането за това, че в революционното ни време методиката на преустройството се твори в ход, а демократичният му характер предполага широко участие на всеки в усъвършенстването и доизграждането ѝ. Пренебрегва се формирането на вярно отношение към необходимото технологично време за всяка промяна, към обективно потребния период на успоредно съжителство на старото с новото в социалната практика.

Digitized by Google

Анализът на обобщената през миналата година по раз-
ични поводи информация потвърждава, че в настоящия момент
изострена чувствителността и е повишена критичността към
ерата на икономиката, към състоянието на пазара и система-
на общественото обслужване като съществени аргументи на
ейните ни внушения. Съществуващите години наред остри
облеми в търговското и транспортното обслужване на варнен-
, както и в системата на здравеопазването повишават социал-
то напрежение и внасят колебания във възприемане истинност-
на редица постановки от пропагандната ни дейност. Това на
ой ред увеличава желанието на хората за ускоряване темпа на
еустройството, за по-бърз преход от далновидните политически
зработки на партията към практическите промени в сферата на
уда и бита.

Анализът на посоченните, както и на редица други особености
общественото мнение и съзнание на личността поставя в осно-
та на идеологическата дейност овладяването и „снемането"
противоречието — разликата между степента на осъзнатост на
еустройството като обществена потребност и личната готовност
активност на отделния човек за осъществяване на качествени
омени.

Това противоречие формулира следващата по-висша цел на
еологическата работа в общинската партийна организация —
тивизирането на човешкия фактор като творец на преустрой-
ото.

В последно време общинският комитет на БКП потърси но-
механизми за изграждането в единство на идеологическите,
електуалните и психологическите предпоставки в личността за
пноценната ѝ реализация в новите условия. Това, както и
скването идеологическата работа да се пренесе преди всичко
ървичния трудов колектив, да стигне до всеки човек, кон-
тизира задачите на трите етапа, разработени в програмата
общинския партиен комитет, за идеологическо осигуряване
конгресните решения.

Водещ бе стремежът да се повиши делът на идеологическото
действие в практическото усъвършенстване на икономи-
ките отношения. Така нейни съдържателни акценти станаха
блемите на самоуправлението, на социалистическото стопа-
ване, икономическите методи на управление.

Потърсени бяха нови пътища идеологическата работа да
ействува за максимална персонификация на правата и от-
орностите на колективите и личността в новите условия, да
разгръща тя като фактор за реално включване на труде-
е се в преодоляването на някои трудности и решаване проб-
ите на социално-икономическото развитие в общината. Прак-
та неедкократно е доказала, че съпричастността на хора-
в най-трудните условия може да се спечели само в открит
стен диалог по проблемите, без премълчаване на неудобните
ни, с реалистична концепция за бъдещето. А това до голяма
ен е дело и отговорност на идеологическия фронт.

В новите условия общинският комитет на БКП съзнава
та отговорност вярно и в дълбочина да анализира много-
нните процеси и явления, да разкрива спецификата на про-
ние на противоречията по пътя ни, да изгражда ясна про-
а за политическо ръководство в общината. Последната от-

Digitized by Google

четно-изборна кампания в партията и обществено-политическите организации приобщи към тази задача оценките и вижданията на всички комунисти, на широк безпартиен актив.

Значително обогатиха формите за диалог с населението и партийните постановки за повече гласност. Отчитаме обаче гласността все още не е намерила своя оптимум като лост на демокрацията, че не се е превърнала в онази реална сила, която не само изнася на показ факти и данни, а последователно печели съпричастността на трудещите се и населението в преодоляването на трудностите, съпътстващи етапа на развитие. Причина за това е преди всичко обстоятелството, че тя продължава в по-голяма степен да съпътствува взетите вече решения, вместо да бъде форма за изучаване и съблюдаване на общественото мнение и настроение, на колективния опит и умения процеса на подготовката им.

Сега на челни позиции е изведена задачата за динамизиране на общинската икономика по пътя на нейното преструктуриране, техническо и технологично обновление.

В основата на това преструктуриране общинският комитет на БКП поставя триединството потребление—производство—наука. Качествено новият растеж на варненската икономика предполага и по-нататъшно оптимизиране на взаимодействието наука—техника—човек. Науката и техниката трябва да бъдат поставени в служба на човека, без да се допуска нарушаване на екологичната среда. Остро стои и въпросът за пропорцията производство—потребление особено от гледна точка на производствения тип на икономиката на Варна.

Всичко това, както и изискването управлението на общината да се постави изцяло върху принципите на самоуправлението и икономическото регулиране, изисква не само ново мислене, но и създава качествено нови условия за реализация на кадрите от различните йерархични нива. Човекът като съвкупност от всички обществени отношения и неговата среда, в широкия смисъл на това понятие, влизат в сложни взаимоотношения, предизвикват многопластови социални и социалнопсихически процеси.

Между тях с особена острота за Варна бяха откроени процесите за преструктуриране на работната сила. Наред с целенасоченото управляваните процеси на преквалификация и отраслово преразпределение на трудовите ресурси съществуват и някои „скрити" процеси, влияещи отрицателно на техния баланс и адаптивност към потребностите и острите проблеми на общината. Активните миграционни процеси на населението от селата към Варна имат за свое основание кадровото изграждане на структуроопределящите отрасли — корабостроене, химия, строителство, транспорт. Перманентният дефицит на работна ръка и значителното количество именно в тези отрасли обаче са основание да поставят под съмнение ефективността на тази мярка. Много от доскорошните по този начин в областния център останаха в структуроопределящите отрасли само докато се сдобият с минимума предпоставки за живеене в града и мигрираха отново, но този път в по-престижни и леки отрасли и дейности. Това доведе до тяхна деформации в структурата на трудовите ресурси на Варна. От друга страна, тези процеси увеличиха напрежението по социални проблеми на населението — жилища, училища и др.

Digitized by Google

заведения, здравеопазване, транспорт, търговия и т. н. В същото време селското стопанство остана без необходимата работна ръка. Явна е необходимостта от внасянето на корективи в структурата и баланса на трудовите ресурси, но е ясно и това, че тяхното перспективно пренасочване може да стане само в качествено нови условия на труд и бит, изискващи и качествено ново равнище на квалификация.

Зад всяка структурна или технологична промяна стоят човешки съдби, стоят хора с реални възможности, потребности и интереси. Съчетаването на социалния проблем в единство с икономическия аспект на преустройството сега е важно условие за приобщаване на хората към неговите идеи и цели. То осмисля по нов начин и задачата за конкретна и делнична работа с всеки отделен човек.

Затова в идеологическата практика за активизиране на човешкия фактор общинският комитет отрежда важно място на промяната в интересите, формиращи поведението на социалните групи и на индивида.

Обект на идеологическата теория и практика все повече става новата ценностна система на личността, произтичаща от диалектиката човек—общество в дадения момент. Това насочи общинския кометет на БКП към още по-строга диференциация на съдържанието и формите на идеологическо въздействие сред научно-техническата интелигенция — проектанти и конструктори, технолози и т. н. Предопредели повишеното внимание към социологическия подход в идеологическата практика. Свой принос в решаването на този въпрос общинската партийна организация търси и чрез разгръщане дейността на изградената секция „Социална психология—идеология". За редица партийни комитети и първични партийни организации обаче това все още е неовладян терен. Трудно намират своето място и назначените в предприятията социолози и психолози.

В сегашния етап необходимо условие за активността на човека е наличието на здрав, творчески и стимулиращ климат в колективите. Трябва да признаем, че на редица места той все още носи белези на консервативност, трудно променящи се стереотипи, обществена дезангажираност, нравствени деформации в междуличностните отношения.

Идеологическата работа е призвана повече отвсякога да утвърждава новите критерии в нашето общество, да насочи именно към тях социалната енергия на човешкия фактор.

Своевременното откриване и борбата с отрицателните явления, съпътстващи процеса на преустройството, е и следващата голяма задача пред дейците на идеологическата практика днес. Не можем да отминем обективния факт, че в етапа на коренни промени в политическата система, институционната структура и нормативната база редица канали за проникване на негативни явления и деформации разшириха пропускателната си способност. Първите стъпки на преустройството върху принципите на самоуправлението и социалистическото стопанисване, реалните постижения в областта на техническия прогрес, както и изпълнението на текущите планови задачи във варненските колективи изискват да повишим вниманието си към някои от тях. Едно обобщение касае както нарушеното единство в степента на усвояване на предоставените права и произтичащите

Digitized by Google

от това задължения, така и склонността за отъждествяване на личната заинтересованост с егоистичния интерес на индивида и колектива и извеждането му над обществения. Съществуват на отделни места разминаване в изискванията към качеството на обществения продукт и качеството на собствения труд при създаването му; склонност към обективизиране на трудностите и изчакване на външна намеса за решаването им; разминаване между думи и дела; занижена потребност у личността от собствена позиция по въпросите, които се обсъждат и решават. Освен като последица на административно-бюрократичния стил на управление това явление може да бъде разглеждано и като резултат от отсъствието на достатъчна по обем и качество информация, която формира позиция.

Ограничаването на мащабите и възможностите за възпроизводство на тези деформации подсилва изискването за нов стил и подход в организацията на идеологическата дейност. Предполага ранна диагностика на раждащите се негативи, борба с ширещите се формализъм и декларативност, засилване на деловитостта в общуването, конкретна и убеждаваща хората работа на място.

Като отчете нарастващата значимост на саморегулиращите механизми, общинският комитет на БКП постави началото на организацията на проблемно-тематичен цикъл „Идеологическа работа — социален контрол". Неговата цялостна реализация ще осигури нови възможности за заменянето на външния контрол с контрол на колектива върху поведението на личността и обратно.

Новата идеологическа обстановка сериозно повишава изискванията си и към субекта на идеологическото въздействие. Не можем да отминем потребността да се отчита и съблюдава идеологическият отзвук на всяко решение и конкретно действие. Деецът на идеологическата практика трябва навреме да го предусеща и подсказва, да познава и да умее да обобщава богатия материал на практиката. Да бъде трансмисия в насрещното движение на идеологическата теория и практика. Освен апостолски жар, нужен е и висок професионализъм.

Digitized by Google

РАЗПАЛВАНЕ НА ЖАЖДАТА ЗА ПОДВИГ

120 години от рождението на Максим Горки

Доц. ЙОРДАН ЦОНЕВ

Трудно, много трудно бихме могли да си представим масовото революционно движение в Русия без активната дейност на Максим Горки, без остротата на неговата публицистика, особено без яркостта и силата на художественото му творчество. В статията „Баснята на буржоазния печат за изключването на Горки", отпечатана на 28 ноември (11 декември) 1909 г. в бр. 50 на в. „Пролетарий", В. И. Ленин пише: „Другарят Горки много здраво се е свързал със своите велики художествени произведения с работническото движение в Русия и целия свят..."[1]. А по-късно в 1917 г., в четвъртото писмо от цикъла „Писма отдалече", Ленин дава такава характеристика на писателя: „Няма съмнение, че Горки е голям художествен талант, който е допринесъл и ще допринесе много полза на всемирното пролетарско движение"[2].

За нас тук е важно да подчертаем, че Ленин много вярно долавя, още когато Горки не се е разгърнал изцяло като писател, че неговото творчество има и ще има огромно значение не само за развитието на руското пролетарско движение, но и за пролетарското дело от целия свят. И че това наистина е така показва непосредствената и близка връзка на художественото творчество на Горки с българското пролетарско движение.

Георги Димитров в статия във в. „Комсомольская правда" (бр. 141 от 20 юли 1936 г.) по случай смъртта на Горки подчертава, че той е най-великият пролетарски писател и неговата кончина „е невъзвратима и тежка загуба за трудещите се от целия свят, за цялото човечество. Международният пролетариат, всички поробени и експлоатирани загубиха своя верен писател, гениален певец и вдъхновител в борбата против мракобесието, реакцията и фашизма, борбата за хляб, мир и социализъм"[3].

А Георги Бакалов определя въздействието на Горки в България като „едно от най-ярките звена от общото влияние, което руската напредничава литература... е упражнявала и упражнява както върху българската литература, така и непосредствено върху идейното оформяне на българския читател"[4].

●

Далече бихме отишли, ако поискаме дори само да изброим всички онези произведения на Горки, превеждани на български език, ако отбележим критическите отзиви, ако се спрем на статиите, студиите и отделните книги, посветени на писателя. С няколко думи можем обаче да подчертаем, че голяма част от литературната ни партийна общественост (пък и прогресивната ни литературна общественост) през един дълъг период от време, като се започне от началото на века и се завърши

[1] В. И. Ленин, О литературе и искусстве, издание шестое, М. 1979, с. 322.
[2] Пак там, с. 368.
[3] Г. Димитров, Съчинения, т. 10, с. 266.
[4] Г. Бакалов, Избрани произведения, С., 1953, с. 582.

Digitized by Google

години след Девети септември 1944 г., е ангажирана с превеждането на Горкиевите произведения и с тяхното тълкуване. В това отношение безспорно първо място заемат Г. Бакалов, Т. Павлов и др.

Интересно е обаче, че не само нашата партийна и прогресивна преса ориентира масовия читател към Горки. Като разбира добре революционния заряд, който носи творчеството на великия писател, партията чрез своите окръжни и резолюции, чрез създаваните традиции пряко спомага за свързването на Максим Горки с българските му ценители. Така например в решенията на конференцията на окръжните комитети на БКП, състояла се на 8 и 9 ноември 1919 г. в София, се съдържа специален раздел, който засяга изкуството, литературата и театъра. Тук четем такъв тезис:

„... 2. Пролетарска комунистическа художествена литература, изкуство и театър и пр. Техният прогресивен и революционен характер. „Изкуство и борба". Пречки за тяхното развитие днес. Разцвет на пролетарската литература и изкуство ще настъпи в комунистическото общество. Конкретно разглеждане на някои пролетарски художници и писатели: Хауптман (1 период), Горки, Ан. Франс, Хайне, Ботев"[5].

Много съществени и важни са няколко факта, намерени в партийните архиви и в музеите, които показват, че ранният етап от живота на отделни партийни организации в различни градове е свързан попряко с влиянието на революционното слово и революционните образи на великия руски и съветски писател.

Така в един спомен за Севлиевската партийна организация през периода от 1903 до 1918 г. (авторът не е известен) се споменава: „Трън в очите на реакцията беше най-многобройната група при комунистическата партия, наречена „Буревестник"[6]. А ветеранът на прогресивното работническо-физкултурно движение в Русе Васил Ганчев (Стоичко), като разкрива перипетиите на своята дългогодишна дейност, споменава, че през 1921 г. следва в София първия физкултурен партиен курс и след завършването в Русенския край му се възлага да организира „спартаковски чети" на младежкото дружество при СДП (т. с.) в града, което носи името „Максим Горки"[7].

Горки със своя революционен устрем, с утвърждаването на човешкото мъжество и жаждата за подвиг е особено близък на нашата борещa се народна младеж. Животът-подвиг и идейноцелеустременото творчество на писателя са прекрасно средство за възпитание в комунистически дух. Вероятно не един път младежките революционни ръководители са се обръщали към своите съидейници да ги насочат към Горки и неговите произведения. Много документи, които потвърждават този логичен извод, навярно са загубени, но някои още се намират в архивите.

Така например в беседата „Цел и характер на ремсовата борба сред учащата се младеж", изработена от ЦК на РМС вероятно към 1940 г., се казва: „... С нашите подбрани книги от прогресивни писатели ние влияем в положителен смисъл на неутралната ученическа младеж, а същевременно обогатяваме нашите знания"[8]. И като се дават по-нататък указания какви книги трябва да влязат в ремсовата библиотека, между писателите от другите страни на едно от първите места се поставя Горки.

Според един спомен на Димитър Петров, роден във Враца, сред учениците от мъжката гимназия е имало и кръжок, носещ наименованието на Горкиевата пиеса „На дне". Той е просъществувал от 1909 до 1912 г. и участниците в него са били ориентирани към широките социалисти, но по-късно някои от тях като Георги Михайлов,

[5] ЦАП, ф. 1, оп. 2, а. е. 217.
[6] Народен музей в Севлиево, Спомени, с. 10
[7] Окръжен народен музей, Русе, III, с. 7.
[8] ЦАП, ф. 52, оп. 2, а. е. 171.

Digitized by Google

Тодор Тихолов и др. преминават в редовете на партията[9].

●

Както вече отбелязахме, само няколко години след като се появяват на руски език първите произведения на Горки (1892 г.) и излизат началните два тома с очерци и разкази в родината му (1898 г.) на български език също се отпечатват в нашата периодика първите му отделни разкази, а след това и два тома избрани произведения. Остра е необходимостта по това време от дълбока вяра в силите на човека, от прославяне активното и борческото начало в обществото, от изобличаване на еснафския егоизъм и еснафското примиренчество, от безкомпромисни и силни атаки против жаждата за богатство и пари, така характерна за буржоазните среди, от насочване на правобиещи стрели към индивидуализма на буржоазната интелигенция. Тъкмо Максим Горки покрай нашите и други чужди писатели е онзи, който поставя тези проблеми, решава ги с присъщото му идейно новаторство, дълбока наблюдателност, високо умение да изгражда живи и неповторими образи.

Нека обаче се вслушаме в словото на хората от тогавашното време. Писателят Малчо Николов например отбелязва, че през зимата на 1902 г., когато е ученик в последния клас на гимназията, прочита разказа на Горки „Макар Чудра": „Нещо ново, съвсем различно от онова, което бяхме чели дотогава, имаше в този разказ, особено трогателно и омайно, действуващо на нашето юношеско въображение: героически патос, стремеж към неограничена волност..."[10].

В Пловдивската мъжка гимназия в началото на века се създават самодейни марксически кръжоци, които се събират тайно по квартирите. Там изучават „Комунистически манифест" на Маркс и Енгелс, произведения на Горки и др. Ученците от същата гимназия издават свой вестник „Класически отзив", в който се популяризира творчеството на Горки и други големи руски писатели[11]. Иван Ташев от с. Върбица, Плевенско, си спомня, че през есента на 1901 г. десетина ученици от тогавашното петокласно мъжко училище в Плевен образуват таен ученически кръжок, ръководен от Георги Спиров. Разглеждат разкази и повести с революционно съдържание, като важно място сред тях заема „Песен за Буревестника" на Горки[12].

Съществено и важно място за възпитанието на масите се отрежда на ранните драми на Максим Горки, които се появяват в началото на новия век: „Еснафи", „На дъното", „Дачници", „Деца на слънцето", „Варвари". От тях най-високо се издига с необикновените си герои, хуманистичния си патос и философската си глъбина пиесата „На дъното". И няма нищо чудно в това, че цяла редица партийни и комсомолски организации считат за свой дълг да разучат и поставят тази пиеса на местната сцена. В това отношение особен интерес представлява примерът на младежкото комунистическо дружество „Бела Кун" в Габрово. По случай Международния младежки ден (4 септември 1922 г.) то издава пламенен призив, чрез който зове младежите на решителна и организирана борба. В края на позива се съобщава, че „партийната организация и младежкото дружество уреждат вечеринка в казино „Бузлуджа". Ще бъде представена пиесата „На дъното" от М. Горки"[13].

●

Георги Бакалов бърза да преведе на български език романа на Горки „Майка" още от несвързаните коли на задграничното издание на

---

[9] Врачански исторически музей, инв. № 252.

[10] Малчо Николов, По върховете на руската литература, С., 1961.

[11] Д. Дочев и Ив. Терзийски, Материали по история на младежкото революционно движение в Пловдив и Пловдивския край, Пловдив, 1967, с. 47.

[12] Спомени на Ив. Ташев, ОПА, № 4.

[13] ОИМ, Габрово, А VIII/780 Д.

Digitized by Google

Ладижников в Берлин през 1917 г., а през 1924 г. се появява и второ издание на тази забележителна книга.

Характерното за идейно-политическото въздействие на романа „Майка" е в това, че благодарение на своето богатство от идеи и образи, той в един много дълъг период продължава да бъде неизменно актуален и необходим — настолна книга на революционера. Писателят Г. Караславов например пише на Ст. Каракостов следното: „Като ученик в първи гимназиален клас, през тежките и угнетителни месеци на Първата световна война за първи път ми попадна произведение на Максим Горки — „Майка"[14]. Какво изпитва младият Караславов след тази ранна среща с Горки? Той е въодушевен от примера на хора, които страдат и се борят в името на един висок идеал. Образът на Павел дълбоко се врязва в съзнанието му. Научава наизуст речта на Власов пред съда и често я декламира. Тази реч му разкрива същината на социалистическата идеология, тя е силен тласък за по-нататъшното му идейно израстване.

Цели страници от произведенията на Горки и то предимно от „Майка" знае видният партиен деец Петко Напетов. Той заявява, че без знаменития роман просто не може да живее.[15]

Доколко през този период романът „Майка" е близък на нашата народна интелигенция, доколко тя познава неговите незабравими герои, показват спомените и на Асен Алексиев за борбите на учителството от Пазарджишка околия през периода 1904—1944 година. След зачестялите стачни борби и освиркването на царя при откриване на Народния театър през 1907 г. условията за работа на комунистическите учителски групи стават много трудни. Преминава се в нелегалност и за да се води кореспонденция, всеки член на групата приема псевдоним. Асен Алексиев и Г. Тодоров пряко се свързват с един от героите на романа „Майка". Алексиев взема псевдонима Андрей, а Тодоров — Хохол.[16]

През 1918 г. Кюстендилският театър поставя и драматизация на романа „Майка", в която ролята на Павел Власов изпълнява Станко Димитров — Марек[17].

Някои литературоведи и историци твърдят, че революционно-романтичните легенди и разкази на Горки, както и разказите му за босяците, пък и ранните му драми представляват интерес за масовия ни читател само във времето преди да се появи в български превод романът „Майка". Подобни мисли противоречат обаче на действителността. Ще приведем само няколко примера, които вярвам, че ще бъдат достатъчно убедителни. Писателят Васил Александров, участник в младежкото революционно движение, подчертава, че след априлските събития и 1915 г. в Ботевград се събират група ученици, изключени от ихтиманската и от други гимназии за комунистическа дейност: „Досред нощ седяхме в техните квартири и тръпнехме от словата на Горки, понасяхме се на крилете на гордия Сокол, тръгвахме след Данко, ставахме павелвласовци."[18] Същият автор споменава, че „Песен за Буревестника" е научила неговото поколение не само да разбира тътнежа на наближаващата буря, но и да се готви за нея, а „Песен за Сокола" изпълва младежите с героизма на революционната романтика, учи ги как да обичат свободата, да чувствуват прелестта и красотата на свободния живот . . .

Кънчо Пеевски посочва, че „Песен за Буревестника" дава голям подтик за величава борба.[19] Силно въздействие оказват „Старицата

---

[14] С. Каракостов, Максим Горки и българската литература, С., 1947, с. 2
[15] Съветската литература в България, . II, с. 313.
[16] ОПА, Пазарджик, Спомени, № 58.
[17] В. „Отечествен фронт", бр. 11446 от 17. IX. 1982.
[18] Съветската литература в България, т. I, с. 216.
[19] Съветската литература в България, т. III, с. 216.

Digitized by Google

Изергил" и „Песен за Буревестника" и на Йордан Якимов от Мездра,ойто през 30-те години е ученик във Врачанската гимназия.[20]

Интересен е и фактът, че през 20-те и 30-те години не само излизат нови преводи във вестниците и списанията на български език на „Песен за Сокола" и „Песен за Буревестника", но в младежките издания се появяват и множество техни сполучливи и несполучливи подражания.

Романът „Майка" на Горки обаче продължава и през тези десетилетия да бъде в центъра на вниманието на масовия читател, да привлича революционните кадри с утвърждаване на духовната красота на бореца за новия строй, с обаянието на новите отношения, които се създават между хората, с конкретните насочвания за икономическа и политическа борба.

Произведението на пролетарския писател се чете и разпространява по много и различни линии: по партийните групи във фабриките и заводите, по ремсовите групи, по нелегалните групи, в казармите, по затворите.

Особено горещ и възторжен прием получава книгата на Горки в средите на работническата ни младеж, на онези, които са другари по съдба на Павел Власов. Непосредствеността, с която Горки се сближава чрез „Майка" с работниците, и огромната сила на въздействие на художественото произведение много добре проличават от спомените на Митка Гръбчева, озаглавени „В името на народа". Във фабрика „Платно" с нейния дълъг работен ден, с недостатъчната храна, с въведения казармен режим животът е непоносимо тежък. Но неочаквано в средата на Гръбчева и нейните другарки проблясва надежда — тук влиза Максим Горки. Атанас Мирчев, който изпълнява поръчение на районния комитет на партията, внася в групата на работничките романа „Майка". През неделните дни започват да четат забележителното произведение, което оказва голямо влияние за политическото осъзнаване на трудовите хора. Работничките от фабрика „Платно" никога не са слушали такива искрени, правдиви и верни думи. Така Горки става първият им учител. Той им помага да преосмислят своя живот, по-добре да осъзнаят трагичното положение, в което са изпаднали, и поучени от опита на руските си другари, да потърсят път към бъдещето.

Като завършва епизода от своя живот, свързан с първия й контакт с Горки, Митка Гръбчева много вярно заключава: „В света има много хубави, вълнуващи, талантливо написани книги. Но едва ли има книга, която да е създала толкова много борци, да е разкрила толкова нови хоризонти пред младите неуки работници, колкото „Майка" на Максим Горки. За нас това не бе просто роман, а школа за борба, истинска енциклопедия, която даваше отговор на многобройни мъчителни въпроси"[21].

Известният работнически и партиен деец Никола Голанов в книгата си „В бурята" споделя с читателите първите си стъпки на класово осъзнаване. Един ден в разговор с него партийният ръководител Георги Генев насочва младия работник към книгите и му препоръчва да чете Горки. На другия ден вече „Майка" е в ръцете на Голанов. Той си спомня: „След работа побързах да се прибера в квартирата. Веднага започнах да чета книгата. Тя ме заинтересува. После напълно ме завладя"[22].

●

Романът за работническата майка, нейния син и другарите му е много необходима и любима книга на редица ремсови ръководители. Литературните герои, които са носители на най-ценните качества на хората от борещата се класа, допадат на младите български революцио-

[20] Съветската книга във Врачански окръг, Враца, 1967, с. 1.

[21] М. Гръбчева, В името на народа, спомени, IV изд. С., 1970, с. 40.

[22] Н. Голанов, В бурята, С., 1962, с. 14.

Digitized by Google

нери, защото са ярко въплъщение на моралната чистота, на всеотдайността, на закалената воля, на героичния устрем на работниците. Единението на мислите и волите е силно. Лиляна Димитрова често препрочита любимия Горки и води разговор за него с младежите.[23] Вела Пеева се грижи романът „Майка" да намери достъп до всички момичета, с които работи тя.[24] По повод на тази знаменита книга секретарят на Видинския окръжен комитет на РМС Боян Чонос казва: „Такива книги са нужни сега! Книги — бойни знамена!"[25]. Силното и потресаващо впечатление, което оставя Горки чрез своя роман върху съзнанието на писателя Крум Грнгоров, тогава млад селски учител, е засвидетелствувано с думите: „Горки ми отвори очите, неговите герои се организират, борят се... Това за мен беше откровение!"[26]

Доколко романът за революционните борби на руското работничество е бил близък и необходим на българските ремсисти и как той ги е въвеждал в същината на класовата борба личи и от факта, че ремсовата организация в с. Гложене, Врачанско, е осъществявала колективни преписи на речта на Павел Власов пред съда с цел да разполагат с повече екземпляри и младежите да могат по-дълбоко да вникнат в нея.

В периода на въоръжената съпротива на нашия народ против фашизма, когато революционните и демократическите сили влизат в смъртна схватка с реакцията, когато борбата е особено напрегната, ожесточена и безпощадна, приказно-легендарните революционно-романтични произведения на писателя не само стават близки на онези, които воюват против фашизма, но и някак по-разбираеми. И ако потърсим на какво се дължи това, можем да отговорим, че самият ранен революционно-романтичен идеал на Горки за гордия, силния и героичен човек за нашите участници във въоръжената съпротива не е вече само легендарно-приказно красив. Действителността на честите и яростните сражения приближила партизаните до него, извървян е пътят от лелеяната мечта до конкретната реалност.

Затова, когато в нелегалния партизански лист „Народен другар", издаван в Ямболския край, е поместена вест за паднали другари в неравната борба с враговете, авторът поставя като мото знаменитите думи от „Песен за Сокола" на Горки: „Безумството на храбрите, мъдростта на живота..."[27] И това мото не само говори, че живее в паметта забележителното произведение. В светлината на Горкиевата песъл подвигът на Георги Калчев, Костадин Дойчев и Христо Брънзов изглежда още по-ярък, по-голям. А когато загива славният младежки организатор и командир на Габровско-Севлиевския отряд Стоян Иванов Бъчваров (Мишо), в. „Партизанска борба" в броя си от май 1944 г. му посвещава цяла страница, която носи заглавието „Истинският Данко". Митко Яворски, боен другар на загиналия, като описва последните часове на Стоян Бъчваров, прави много сполучливо сравнение между легендарния Данко и младия партизанин, който и след като е простреляян, не престава да се бори за спасяването на другарите си.

Има случаи обаче, когато легендарните герои на Горки от неговите революционно-романтични произведения не са само вдъхновителен идеал, към който се стремят нашите партизани, но са и техни съпаници. Край с. Петко Славейково, Габровско, се откроява висок канаеспедестал. Върху него е фигурата на ранен партизанин. Това е паметникъ на Панайот Вълчев (Данко). Върху черно-мраморна плоча са изсечени думите на Максим Горки, с които той описва подвига на обаятелния младеж: „... А Данко все вървял напред и сърцето му пламтяло, пламтяло... То пламтяло тъй ярко, както слънцето, и по-ярко от слънцето

[23] Те не умират, III изд. С., 1954, с. 222.
[24] Спомен за Вела Пеева от Вера Алекснева. Соб. архив.
[25] Ц. Чонос, Ще ви разкажа за моя син, С., 1960, с. 185.
[26] Съветската литература в България, т. II, с. 110.
[27] ЦАП, ф. 52, оп. 21, а. е. 171.

Digitized by Google

ето, и цялата гора замълчала, осветена от този факел на великата юбов към хората".

Псевдоним „Горки" носят няколко партизани, между които Иван елчев Горинов от отряд „Георги Бенковски"[28] и Йоаким Паунов.[29]

Писателят-партизанин Веселин Андреев твърди, че след „Записките о българските въстания" от Захари Стоянов, „Майка" на Горки е една г най-любимите книги на неговите другари от отряда. Тя се чете не-рекъснато. „През двата зимни месеца, които прекарахме под „Вежен" — аше той — книгата се разкъса от четене... Няма такъв уред, който а мери влиянието на една хубава книга върху човека. На мен ми се рува, че да проявят такива прекрасни качества на смелост, твърдост издръжливост в борбата, в душите на другарите от отряда бе остана-о нещо от пламъка на Павел Власов и на геронччната му майка."[30]

Че Веселин Андреев има верни наблюдения и правилни изводи, по-зват и многото сведения, с които разполагаме за четенето на „Майка" много от партизанските отряди. Романът на Горки е неразделна част книжовното богатство на активните дейци на съпротивата. Той идва и тях от личните и обществените библиотеки, много ръце посягат към го, защото убеждава своите читатели, че са избрали верен път, че елостта и мъжеството са най-добрите прояви на революционера.

Не остават настрана от въздействието на Горки и онези борци про-в фашизма, които са попаднали в затворите. И колкото и да се ста-ят директорите и надзирателите да въведат умъртвяващ режим в ка-нните крепости с тежките железни врати, те не успяват. В килиите, ед ония, които са изпаднали във временен плен на враговете, тихо и забележимо идва пролетарският писател, мъдрец и сладкодумец и не-вите читатели от затворите и от концентрационните лагери не могат не закопнеят за „безумството" на храбрите, да презрат доволството ония, които търсят единствено спокойствието в живота, да закопнеят подвига на Данко и за неговото реалистично въплъщение в образа Павел Власов. Във вестниците на политзатворниците също често се тира Горки и се говори за него.

●

Силното, многостранно и особено ползотворно въздействие на Мак-м Горки върху нашия читател е продължително и трайно. Великият сател, носителят на дълбокохуманистичните и освободителни идеи, рцеведът, големият майстор на перото намира най-прекия и най-вер-я път към умовете и сърцата на стотици и хиляди наши борци за цналия правда, подава им братска ръка, разкрива им дълбоката жиз-на истина, насърчава поривите им към свобода, стимулира тяхната преклонност и мъжество, кара ги да проникнат в заразителната сила подвига, в романтиката и обаянието на извоюваната победа, да це-т силата и гордостта на човешкия дух.

---

[28] ЦАП, Спомени на полковник Паичев (Даскала) № 536.
[29] Военно-исторически сборник, 1965, т. I—III, с. 71.
[30] В. Народ и книга, лист за седмицата на книгата, 23—31. XII. 1945, 5.

Digitized by Google

КАКТО НИКОГА ДОСЕГА

ПЕТКО СТАМОВ

Пристигането ми в Куба съвпадна с една от последните конференции на комунистите от столичната партийна организация. На нея присъствуваха много партийни ръководители от провинциите, три дни бяха дискутирани проблемите, свързани с отстраняването на допуснатите грешки — курс, който партията пое през декември 1986 г., когато бе приета Програмата на Кубинската комунистическа партия. Партийният орган „Гранма" изнасяше на първа страница проблемите, по конто се води дискусията: отделяне средства за социалните фондове, създаване на нови микробригади и работата на съществуващите, икономия на жив труд, енергия и материали и др.

Отстраняването на грешките — това за кубинските комунисти е особен етап в развитието, когато новите проблеми изискват и нов подход, време за интензификация, за въвеждане на нови технологии и управленски решения. Старите подходи изчерпват своите възможности по редица обективни и субективни причини. Моите събеседници ми сочат някои примери: жените искат да се реализират в труда, но от това идва проблемът за детски градини (особено в Хавана); ако става дума за храната — кубинецът е нахранен (който е бил в Латинска Америка, може да разбере защо това се изрича с гордост), но хората искат повече месо, а досега е развивано млечно говедовъдство, птиците са от яйценосни породи. Така изникна проблемът за структурни преустройства, за зърнопроизводство и фуражна промишленост.

Отстраняването на грешките е проблем с конкретен облик във всеки район, за всеки партиен комитет (провинциален или заводски). Колко електрическа енергия по-рано се е изразходвала, без да се свърже с материалното стимулиране — правят си равносметка в Завода за домакинско обзавеждане в Санта Клара. През ръцете на две хиляди и триста работници минават скъпи материали и от всеки зависи дали ще се икономисат. Тази зависимост вече опира до заплатата. Едновременно с това заводският партиен комитет решава, че лозунгите за грижа към човека трябва да се конкретизират. Започват със създаването на собствена почивна база. На една от морските ивици за една година изниква селище от четиридесет бунгала — построени, обзаведени с отпадъчни материали от основното производство. Миналото лято (според нашите разбирания тук цялата година е лято) са почивали първите триста семейства, за настоящата година ще са повече, защото строителството на тия сглобяеми помещения, обзаведени с всички удобства, които предлага съвременната техника, продължава.

Пред заводската партийна организация с нейните 30 първични партийни организации стоят отговорни задачи. Когато посетих комитета, заводската партийна конференция беше минала, предстоеше конференцията на провинциалния комитет в Санта Клара. Делегатите се бяха запознали с отчетния доклад, разпратен им предварително, оглеждаха собствените си решения през призмата на новите, по-трудни изисквания. И съобразно тях продължаваха кампанията по подмяната на членските книжки, защото в цялата партия сега се свъ-

Digitized by Google

а с отстраняването на грешките. С други думи, изисква се да се задити новата членска книжка не с разказване на минали работи, а с конкретни задължения, с личен принос.

В провинциалния комитет на партията в гр. Санкти Спиритус разговорът ни беше прям. Питах какво означава за един комитет отстраняването на грешките, питах ме в какво се заключава преустройството, което извършва сега Българската комунистическа партия във всички сфери. Становищата ни приблизително си съвпадна: грешки ще има, ако не се задълбочаваме в процесите, ако прекомерно дълго си служим с едни методи, ако формално отчитаме извършени мероприятия. Например разказаха ми — често пъти се чуват от заводските комитети уверения, че нямат идеологически проблеми. А отлъчките от работа, влошаването на качеството на продукцията?... Така поставен от провинциалния комитет, проблемът настройва работата на партийните комитети и организации по нов начин. Все повече на партийните събрания се дискутира с колко хора трябва да се произвежда продукцията, реални ли са трудовите норми, следва ли да се дават премии за икономисани материали, когато те са намалени по норматив? Сега в партийните комитети са наясно: „Даде ли се възможност на всички комунисти и работници да се докоснат до парливите проблеми на деня, тогава най-добрите корекции на планове и мероприятия идват от тях".

●

Работата с хората — тя е толкова по-ефективна, колкото по-тясно е свързана с техните интереси, а решаването на социалните проблеми може да се превърне в мотив за активизиране. С мой познат, който преди години е бил в Куба, разглеждахме новата икономическа карта на страната. Той се учуди, когато откри обозначени с условен знак много заводи за строителни материали. Да, по-рано са били рядкост, сега са първа необходимост, защото жилищното строителство получава един невиждан подем. Строят се цели квартали в големите градове, строят се селища сред полето, където се събират домакинствата на селяните-кооператори. Строи се и старият център на Хавана. Сгради, останали от испанските колонизатори, започват нов живот — обновени, преобразени.

Жилищата, детските градини — това са територии, където властвуват микробригадите. Една инициатива, подета от няколко години, става национално движение. Същността ѝ е в съчетаването на личните с колективните интереси. Едно предприятие започва строеж на жилища или основен ремонт на стара сграда, като получава за разпределение половината от обитаемата площ. Трудовите колективи обсъждат кой от състава им може да се включи в микробригадата, те се ангажират да изпълняват производствените задължения на работниците, докато се трудят на строителния обект. По такъв начин всички стават съпричастни към тази инициатива, множат се обектите, където на големи табла е записано коя бригада работи и в какъв срок ще завърши. Променя се обликът на много улици, майсторски ръце са направили още по-релефно да изпъкне архитектурното разнообразие.

Когато ставаше дума за отстраняването на грешките, моите събеседници споменаваха и здравеопазването. Учудвах се — та нали Куба има сериозни завоевания в тази област! Да, има. В редица болници се правят най-сложни операции, но именно здравеопазването показва, че успехите не бива да успокояват, че когато говорим за грешки, се подразбират неразкритите възможности.

В последно време здравеопазването отива при отделния човек чрез участъковата организация, наречена „домашен лекар". Тръгне ли човек вечер през града, погледът му се спира от неоновата светлина на еднотипни сгради: къщата на лекаря, където долният етаж е приемен кабинет, а горният — жилище. Един лекар обслужва териториално не повече от 120 семейства. Главната му задача е да следи за

Digitized by Google

здравето на всяко семейство: профилактика, първа медицинска помощ, контрол за спазване на следлечебния режим и т. н. Домашният лекар отправя болния към подходящ специалист, често пъти го съпровожда в поликлиниката и болницата, където го консултира със своите колеги. Както твърдят специалистите, заздравява се психологическата връзка пациент-лекар, по-търсен става домашният лекар, в когото доверието е по-голямо. От друга страна, работата на лекаря става социално по-ефективна, защото не се отчитат прегледи или други показатели на здравна дейност, а главното — здравето на един постоянен контингент от хора.

●

С Мигел Брандес — директор на селскостопанското предприятие „Манагуако", разговаряме на български. Завършил преди шест години агрономство в България, минал през партийния апарат в Санкти Спиритус, от една година оглавява това елитно предприятие. Реномето си е спечелило с млечните крави, с производството на елитни разплодни животни, а отскоро тук действува и първата в Куба станция за трансплантация на ембриони.

Интензификацията на говедовъдството — това сега е една от първостепенните задачи, които решават не само в „Манагуако". Пейзажът с пасящи стада и пастира с широкополата шапка, яхнал кон, ще привлича и занапред погледа, но зад пасторалната картина една нова организация на производството все повече се налага. Петдесет и двете ферми са разпределени в пет бригади, обслужвани от по 200—250 работници. Десет ветеринарни лекари и седемдесет и пет ветеринарни техници се грижат за над пет хиляди дойни крави. Във всяка бригада има по две механизирани звена от по осем-десет механизатори. И всички са на вътрешностопанска сметка. Посочва ми пример: 60 на сто от трудовото възнаграждение на един животновъд се формира от млечността на поверените му крави, 10 на сто — от родените телета, 25 на сто — от осеменените крави и 5 на сто — от отгледаните телета.

Около сто и двадесет хиляди декара е земята на предприятието „Манагуако". С открита кола обикаляме по черните пътища. Директорът ми показва жилищен блок сред полето — един от многото, които строят за селскостопанските работници. Там е и столът, където се приготвя храна не само за работещите на полето (тук понятието ферма е доста условно, защото животните се доят под леки навеси) но и за техните семейства. Затова предприятието е отделило на всяка бригада по малко земя: за фасул, за банани и други продукти — изобщо за самозадоволяване.

Минаваме край малки опитни парцели, засети с многолетни треви. Обясняват ми, че са на опитната станция по фуражите. Със станцията имат тесни връзки — сортове и технологии идват за производствено изпитване при тях, преди на широко да бъдат подети в практиката. Най-важното сега са смеските от бобови треви, защото млеконадоят при обикновения начин на хранене може да достигне до четири хиляди литра. А на ферма номер единадесет доят по шест хиляди литра от крава. Спираме пред тази ферма — един циментова площадка с лек тръстиков навес. От площадката нататък е пасището. Кравите — с изравнени породни качества, храната — строго спазване на дажбената таблица, доенето — машинно, с подсигурен агрегат за електрическия ток в случай на авария. За резултатите животновъдите получават средно месечно трудово възнаграждение по 250 песо при средно за цялото предприятие 160 песо. Да, уравниловката в никакъв случай не се свързва с понятието интензификация. На нея разчитат главно в „Манагуако", когато си поставят за цел за няколко години да повишат производството на мляко с 40 на сто.

Интензификацията на производството става все по-важна задача пред кубинското земеделие. От една страна, нараства населението, от друга — потребностите на хората. До революцията кубинецът

Digitized by Google

познавал пет вида зеленчуци на апезата си, и то не навсякъде, ъв всички райони. Нещата се изенят, както се изменя и земеделата панорама. Зелената стена на ихарната тръстика на много меа е прекъсната от плантации с итрусови насаждения, дъждовали машини изписват малки дъги зад зеленчуковите градини. Една г тях е на предприятието „Деветадесети април" близо до градчето ивикан, на юг от столицата Хавана, което изпраща на столицата редногодишно по 28 хиляди тона еленчуци. Главният специалист густин Ернандес показва с гордост полетата — нма с какво да е гордее: нито една тревичка в ехните, бухнала зеленина на салати, зелен лук, домати . . . и някакви ропически видове, на които не ная имената. Показва полетата и едновременно с това сравнява получаваните добиви през миналите години с добивите в . . . България. Да, Ернандес е бил вече пет пъти в нашата страна, познава основно еленчукопроизводството в района на Пловдив, затова с основателна гордост казва: „От тези домати получаваме по-високи добиви от вас".

След разходката в полето наминаваме в малката консервна работилница, работеща целогодишно, тъй като при тукашните условия засяване и прибиране се преплитат. Разглеждаме линиите за консерви, малкото помещение за отделяне на семената (имат и семепроизводство) и си мисля, че са ни надминали не само в добивите от някои култури, но и в организацията. Защото предприятието печели от зеленчукопроизводството по едни милион песо годишно, носейки пълната отговорност за реализацията на своята продукция. Всеки ден двадесет и петте собствени камиона потеглят за Хавана с пресни зеленчуци. Ако някой обект остане незареден (а това са представителни ресторанти, детски градини и др.), отговорността няма да се загуби по веригата на доставчик, товародател, пласмент, стоковеди и пр., и пр. Понятията „нестандартна" и „бракувана" продукция са непознати: за всичко, което е родила земята, има направление.

●

Социализмът в Куба — една двадесет и девет годишна действителност с притегателна сила. Приятелите идват да обменят опит, наблюдателите — да видят с очите си. На тази земя, брулена не само от циклони, повалящи тръстиката и отнасящи покривите, присъствието на социализма е фрапиращо. В машините, които почти са изместили мачете от захарните плантации, по националната автописта, където тежки камиони отнасят стоки от единия на другия край на острова. Той е в класните стаи на училищата, оборудвани с компютри, и в магазините, където кубинецът вече по-дълго избира стоката, която ще купи; в спокойната увереност на хората, че всичко е в техните ръце и от тях зависи как ще се справят с проблемите.

Пред големите кина по булевард „Рампа" се тълпят чужденци, дошли да видят най-хубавите филми от Латинска Америка, които тази година е събрал кинофестивалът в Хавана. Туристи от Скандинавските страни и Канада пристъпват прага на новите хотели по крайбрежието на гр. Тринидад и езерото Заза, очаровани от природа, спокойствие, гостоприемство. А зад всичко стои напрегнато, делнично ежедневие, съдържанието на което ми обяснява голям лозунг на един от булевардите: „За да напредваме, трябва да работим както никога досега".

Digitized by Google

ЧИТАТЕЛИТЕ
СИГНАЛИЗИРАТ,
ПРЕДЛАГАТ,
ПИТАТ

ИНФОРМАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКИТЕ ГРУПИ В МЕСТНИТЕ ПАРТИЙНИ ОРГАНИ

Сега структурата на областните и общинските комитети на БКП се изгражда по нов начин. Моля да разясните по-подробно предназначението, задачите и състава на групите за информационно-методическо подпомагане дейността на партийните органи и организации.

Стефка Иванова
София

— Другарко Иванова, във „Временните положения за изграждане структурата и апарата на местните партийни органи, утвърдена от Секретариата на ЦК на БКП през октомври 1987 г., се посочва, че групите за информационно-методическо подпомагане дейността на партийните комитети и организации са структурни звена на щатния апарат на областните и големите (от първа до трета група) общински комитети на БКП. Тяхна задача е да обслужват комплексно и по трите основни направления на партийната дейност, работата както на комитета, бюрото и изградените комисии, така и на подчинените партийни комитети и първичните партийни организации. Важна функция и отговорност на тези групи е да се утвърждават като центрове за формиране, изучаване, обобщаване и разпространяване на положителния партиен опит в условията на разгръщане на самоуправлението и на преустройството на партийната дейност. Те съдействуват широко да се използва електронноизчислителната техника в дейността на партийните комитети и организации.

Структурата, количественият и качественият състав на групите за информационно-методическо подпомагане са съобразени с посочените техни основни функции и задачи. По съответните проблеми с групите работят всички секретари на комитета, но непосредствено те се ръководят от секретаря по идеологическите въпроси. В своя състав те включват: ръководител на групата, политически сътрудници и технически персонал. Броят на политическите сътрудници в групите към областните комитети на БКП е от десет до дванадесет души, а в общинските партийни комитети — от четири до шест души. За работа в групите се привличат кадри, които притежават богат практически опит в партийната дейност и квалификация в сферата на обществените науки. Стремежът е в тях да се постигне равномерно съотношение между различните специалисти. Това означава например, че в групите към областните комитети на БКП се привличат по двама-трима социолози, идеолози, икономисти, специалисти по партийно строителство, по информатика и други. Като технически специалист е предвидено да се назначава оператор на електронноизчислителни машини, който да поддържа и обслужва новата техника в комитетите.

Политическите сътрудници, наред с приката си работа в групата, ще се привличат в съответствие с квалификацията им, в помощ на съответните комисии на комитета — по партийноорганизационните, по идеологическите, по икономическите и социалните въпроси. В работата на групите ще участвуват на обществени начала и специалисти от различните области на науката, културата, икономиката — постоянно или временно, само по разработката на отделна тема.

В общинските партийни комитети от четвърта и шеста група няма да се изграждат информационно-методически звена от щатни работници, а ще има само партиен кабинет на обществени начала, който ще осъществява подобни функции и задачи.

Digitized by Google

НОВИ КНИГИ,
ИЗВИ,
ИДЕЙНИ

В ИМЕТО НА ОСНОВНИТЕ ИНТЕРЕСИ НА СОЦИАЛИЗМА*

Не се нуждае от доказателства истинността на оценката: „Незаменима и нарастваща е ролята на журналистиката, на печата в развитието и усъвършенстуването на социализма и все по-пълното утвърждаване на неговите предимства, в утвърждаването на социалистическата личност"! И ако все пак са нужни доказателства за това, то те могат да се намерят в новата книга на българския журналист проф. Колю Колев.

Това монографично изследване прави силно впечатление с фундаменталния характер на разгледаните въпроси, със силната си социална насоченост, със своето съпричастие със съвременните проблеми на нашето общество. В това читателят се убеждава още с първото си докосване до книгата. И още нещо — писана преди Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.), тя разработва въпросите в духа на пленума, в съответствие с неговите изисквания. Такъв извод не е пресилен, но той само потвърждава актуалността на изследваните в книгата проблеми и тяхното познаване и вярно интерпретиране от автора. Да вземем само структурата на изложението, в което се открояват заглавията на редица раздели, а именно: „Ефективност на журналистиката — теория и практика", „Научният подход в творческия процес", „Методология на журналистическото изследване", където намираме подзаглавията: „Класово-партийната позиция", „Ефектът на присъствието или журналистът очевидец", „Диалектиката — ключът на точното познание", „Анализ на икономическите и социалните явления". По-нататък следват също обобщаващи заглавия като: „Истината и само истината, цялата истина", „Отрицанието, законът на развитието" и др.

Проф. Колю Колев подчертава, че в книгата се проследяват някои нови процеси на социалистическата журналистика, сред които се открояват проблемите за органичното сливане на науката и журналистиката, усъвършенстуване на методологията на журналистическото изследване и др. Трябва да се съгласим с автора, който пише: „Разработената в тази книга система от специфични интегрални показатели е нов опит за комплексен анализ на журналистическата дейност и нейното обществено въздействие". Ще допълним само, че опитът е не само нов, но и сполучлив.

Книгата е пропита от класово-партийния подход, от гражданската позиция на автора, от неговия идеологически заряд. А без това не биха били изобщо възможни социалната и възпитателната функция на журналистиката, които още повече нарастват в светлината на решенията на Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.) и ще продължат да нарастват успоредно с развитието и усъвършенстуването на социалистическото общество, с утвърждаването на новата социалистическа личност с нейните нравствени качества. А без такъв подход едва ли е възможна социалистическата, войнствуващата новаторска журналистика.

Особено важна познитивна страна на книгата е и това, че авторът

* К. Колев, Журналистика и общество, Изд. „Наука и изкуство". С., 1986.

Digitized by Google

е отделил на икономиката полагащото ѝ се място. Предимство при подхода е дадено на анализа. Защото, както се припомня, журналистът не е плановик, той иска в анализа да види отражението и на държавните, на обществените интереси, да намери общозначимото, да открие противоречията, причините. Прави се изводът, че проучванията на журналиста трябва да бъдат свързани с конкретно-историческия етап от развитието на обществото — в съзвучие с решенията на XIII конгрес на БКП и XXVII конгрес на КПСС и последвалите ги пленуми на ЦК на БКП и ЦК на КПСС. С други думи, да бъдат в съзвучие със стратегията за качествено нов растеж, за ускоряване на социално-икономическото развитие, за преустройството и цялостното обновление на обществото, за повече социализъм.

Авторът акцентира върху необходимостта журналистът да познава икономическите закони, без което не може да бъде направен верен анализ на стопанския живот.

По думите на Ф. Енгелс, социалистическото общество ще създаде реални условия за пълното свободно развитие на всички негови членове. Обществото на реалния социализъм, подчертава авторът, потвърждава прогнозите на Ф. Енгелс — създадени са и се разширяват възможностите за многостранното развитие на човека. „Ето най-главния извод, който винаги едно журналистическо изследване трябва да търси в обществения живот, в икономическото развитие“ (с. 167).

В журналистиката е особено ценна формулата на В. И. Ленин за истината: „По-спокойно да се анализират доводите и да се повтаря истината по-обстойно, по-просто“. Цитирайки В. И. Ленин, проф. Колю Колев пише: „Повтаряйте истината! Какъв кодекс на социалистическия журналист, за нашето сложно обществено творчество“ (с. 182). Подчертава се, че въпросите за точността, за строгата обективност на журналистическото изследване и на публицистичната творба са същностна черта на социалистическата журналистика. И тази постановка сама по себе си говори за нейното съзвучие с духа на XIII конгрес на БКП, на Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.), със задачите на преустройството и оттук следва изводъ за действителната актуалност на книгата.

Все в смисъл на фундаментал ност и правдивост като характер стика на монографията ще припо ним подчертаното от автора, че познаването на политическата ик номия на социализма, на иконом ческите закони и категории е изк лително необходимо, то е метод логическа основа на публицисти ното творчество на икономичес тема, за да се постигне очакван обществен резултат. Оттук проис тича изводът, който можем да н правим за острата потребност от по-висока икономическа култ Без това журналистиката ни не м же да постигне качествения ш лом, да се превърне в образец политическо мислене. По наше дъ боко убеждение икономически культура е потребна не само на з шещите по икономически теми, а за останалите журналисти, доко кото всяка сфера на обществен живот е органически свързана основната сфера на обществен развитие — икономиката.

Внимателното прочитане и изу чване в монографичното изслед ни дава възможност да направи извода, че много от постановк нея се отнасят не само за журн листите, а в по-широк план и всеки творец, за всеки идеолог ски работник.

Трудът на проф. Колев прик ва към активна гражданска по ция, като при това изложени ясно и разбираемо и същевре но дълбоко научно аргументи

ИВАН ГАВРИ

кандидат на икономическите

Digitized by Google

НОВИ КНИГИ

ПАРТИЗДАТ

ТОДОР ЖИВКОВ

ЗА ПРЕУСТРОЙСТВОТО И ПО-НАТАТЪШНОТО ИЗГРАЖДАНЕ НА СОЦИАЛИЗМА В НАРОДНА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Под това заглавие Партиздат публикува в отделна брошура До-да, Встъпителното и Заключителното слово на генералния секретар ЦК на БКП Тодор Живков пред Националната партийна конферен- състояла се на 28 и 29 януари 1988 година.

●

В отделна брошура е отпечатано и Решението на Нацноналната ференция на Българската комунистическа партия за преустройство- по-нататъшното изграждане на социализма в Народна република ария.

ТАЙНАТА НА ЛИЧНОТО ИМЕ
Николай Мизов

Книгата е посветена на всички радетели за родни, български име- Написана живо, интригуващо, тя реализира една обща идея — съ- вуващата именна система у нас, нейната идейна насоченост и на- ално значение, упадъчните увлечения по чужди и далечни на нашия имена, проблема за изоставяне на „мюсюлманските" имена и въз- вяване на българските имена сред потомците на насила помюсюл- ените българи — да бъдат осветлени научно и многостранно. От- от „мюсюлманските" имена и връщането към старите български е нов и прогресивен процес, който може и ще изиграе положи- роля за патриотичното възпитание на трудещите се българи от ите и другите райони на страната. Този процес е един важен ор за избистряне на народностно-националното съзнание на тази от българското население.

ПРЕУСТРОЙСТВО НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ОТНОШЕНИЯ
Чавдар Палавеев

аква е логиката на изложеното в тази книга?
ърво, светът се изменя и в резултат на това днес са налице нови ости в множество области на общественото развитие, които са ани в глава първа на книгата.
торо, изходът от тревожното положение, в което изпадна чове- то в края на XX век, е преустройството на мисленето и действия- ва се отнася главно за политиката. Затова са нужни нова поли- а философия, нови цели и подходи в международната политика ствено нови действия.
рето, за да се осъществи преустройство в мисленето и действието, чески преустройство на международните отношения и на света яло, е необходимо „задвижването" на обществени сили, които да мат с това историческо дело. Без участието на субекта на исто- — човека, нищо не може да се промени в обществото. Днес хо- световната общественост свързват усилията за преустройство на народните отношения преди всичко с възприемане то на нова по- еска философия.

Digitized by Google

ISSN 0204-8574

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

СЪЧИНЕНИЯ

Том 13

В този том са включени 119 произведения на Георги Димитров, написани от януари до октомври 1922 година. От тях 72 се публикуват за първи път. 1922 година се характеризира с по-нататъшно настъпление на едрия капитал и реакцията в световен мащаб, с консолидиране силите на буржоазията, ограничаване демократическите права и свободи на трудещите се, увеличаване експлоатацията на масите. Засилва се терорът срещу комунистическите партии и другите революционни организации на пролетариата в редица страни. Световният пролетариат води отбранителни боеве, защитава насъщните си интереси. Работническите маси раз бират все повече необходимостта от обединяване на своите сили срещу настъпващата буржоазия. В България икономическата криза е придружена от безработица, намаляване на надниците, увеличаване на експлоатацията, скъпотията и спекулата. Работниците, занаятчиите, държавните служители се вдигат на борба в защита на своите интереси. Начело на тази борба са Българската комунистическа партия и ръководеният от нея ОРСС.

Георги Димитров изследва внимателно международното положение, настъплението на капитала и отпора на трудещите се маси. В редица статии, доклади, речи той анализира проявите на капиталистическата криза в отделните страни, състоянието на революционния процес, причините за понесените поражения от пролетариата.

Сред материалите голямо място заемат речите, критичните изказвания и предложенията на Георги Димитров в Софийската община. През 1922 г. стачното движение достига широки размери, като ОРСС ръководи 365 стачки. Организаторът и душата на това мощно движение е Георги Димитров. В неговите доклади, речи и други документи като червена нишка преминава идеята за Единен работнически фронт. Голяма част от произведенията му отразяват неуморната, напрегната работа на техния автор за заздравяването на професионалните съюзи, за тяхното разрастване и организационно укрепване, за превръщането им в масови революционни организации.

20 700

Цена 0,35 лв.

Digitized by Google

ПРОЛЕТАРИИ
ОТ ВСИЧКИ СТРАНИ,
СЪЕДИНЯВАЙТЕ СЕ!

Партиен живот

ПИСАНИЕ НА ЦК НА БКП
НОСИТЕЛ НА ОРДЕН
ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

6
СОФИЯ
АПРИЛ
1988

JUL 07 1988
UNIVERSITY OF CALIFORNIA

Partien Zhivot
Received on: 07-06-88
The Library - University of
California, Berkeley

Digitized by Google

Digitized by Google

Партиен живот

СПИСАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БКП

№ 6 МАРТ 1988 ГОДИНА

ГОДИНА XXXV
ISSN 0204-8574

СЪДЪРЖАНИЕ

В ПОМОЩ НА ИЗУЧАВАЩИТЕ МАТЕРИАЛИТЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИЯ

Кръстьо Петков — Социалистическо самоуправление и демократически централизъм 3

ПАРТИЙНО СТРОИТЕЛСТВО — ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ

Милка Величкова — Карл Маркс — велик строител на пролетарската партия 18
Цвета Василева — Програма за революционното преустройство на обществото 27
Ваньо Вълков — Присъствие в нашия ден 37

ПРЕУСТРОЙСТВО В ПАРТИЙНО-ОРГАНИЗАЦИОННАТА РАБОТА

Цветанка Кованджиева — Планирането при нас 47
Иван Мичев — Минирани усилия 51

Разговор за демократизма
Иван Добрев — За истината трябва да се воюва докрай . . 56
Иван Васев — Не дар, а завоевание 58

Публицистична анкета
Златка Генчова — Да действуваме 62

Digitized by Google

ШКОЛА ЗА ПАРТИЙНИЯ РЕЗЕРВ

Виктор Шишков — Партийните групи — динамични звена . . 65

ЗА КАЧЕСТВЕНО НОВ РАСТЕЖ В ИКОНОМИКАТА

Исак Леви, Георги Панков — Правилникът за стопанската дейност — кодекс на самоуправлението 73
Симеон Бешков — Самозадоволяването не търпи полумерки . 84
Петко Стамов — Къде гнезди акордът 87

ИДЕОЛОГИЧЕСКАТА РАБОТА — ДЕЙСТВЕН ФАКТОР

Петър Иванов — Обществени оценки и очаквания 92

КПСС — ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Юрий Соловьов — Да живеем по ленински 99

ОЧЕРЦИ, РАЗКАЗИ, ФЕЙЛЕТОНИ

Максим Бехар — Извън всяко подозрение 105

НОВИ КНИГИ, ОТЗИВИ, РЕЦЕНЗИИ

Иван Стойков — Смело навлизане в съвременната социална ситуация 111

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Йото Кръстев — *главен редактор*
Асен Веселинов, Георги Бърдаров, Георги Ванев, Георги Съйков, Дарина Радева, Иван Мичев, Йордан Хаджиев, Кирил Иванов, Коста Димов, Мила Илиева, Минчо Чунтов, Петко Стамов, Стефка Ангелова, Стоил Найденов *(зам. гл. редактор)*, Стоян Кръстев *(първи зам. гл. редактор)*.

Адрес на редакцията: София, ЦК на БКП, ул. „Московска" 7.
тел. номератор 87-14-11, 12

Дежурен редактор: Георги Съйков. Зам.-отговорен секретар: Йорданка Кирилова
Коректори: Зоя Стефанова, Таня Круглий.

Дадена за набор на 30. III. 1988 г. Подписана за печат на 14. IV. 1988 г. Тираж 57 500. Формат 60/100/16. Обем 7 коли.

ДП „Димитър Благоев" — София, ул. „Ракитин" 2, тел. 43-431

Digitized by Google

В ПОМОЩ НА ИЗУЧАВАЩИТЕ МАТЕРИАЛИТЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИЯ

СОЦИАЛИСТИЧЕСКО САМОУПРАВЛЕНИЕ И ДЕМОКРАТИЧЕСКИ ЦЕНТРАЛИЗЪМ

КРЪСТЬО ПЕТКОВ

В Основните положения на концепцията, обсъдена от Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.) и одобрена от Националната партийна конференция (1988 г.), се дава разгърнато виждане за строежа и функционирането на обществената система през етапа на по-нататъшното изграждане на развития социализъм. Най-съществеиото и принципно новото в тези виждания е **моделът на самоуправляващото се общество.**

Идеята за самоуправленнето претърпя интересна (а в някои отношения изненадваща) еволюция. Доскоро се приемаше, че практическото приложение на неговите принципи е задача на едно далечно бъдеще,[1] когато се достигне висока степен на зрялост на социалистическите обществени отношения. Характерно е също, че до началото на 80-те години в отношеннето към съществуващите форми на самоуправление доминираше известен скептицизъм и недоверие.[2]

През последните една-две години тази позиция бе съществено изменена: критичният тон спрямо самоуправлението отстъпи място на трезва, обективна преценка на сложилата се обществено-историческа ситуация. Стигна се до извода, че самоуправлението ие е задача на утрешния, а на днешния ден, която трябва да се решава и в теоретически, и в практически план. Формулирани бяха основните положения, върху които следва да се гради и прилага моделът на самоуправлението у нас; пристъпи се към практическо изграждане на организационните и социалните структури на самоуправлението; обновява се нормативната система.

1. Основанията за прехода към самоуправление и за новото виждане за демократическия централизъм

Преходът към самоуправление не е една от поредните стъпки за усъвършенствуване, т. е. за повърхностни промени в социалистическото общество. То слага началото на коренни промени, които трябва да доведат до ново качество на социализма, до нов тип социализъм у нас.[3] Самоуправлението изисква преоценка на редица досегашни политически постулати и теоретически схе-

[1] Т. Живков, Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, С., 1987, с. 117.

[2] А. Яковлев, Достижение качественно нового состояния советского общества и общественных наук, Коммунист, 1987, № 8, с. 7.

[3] Т. Живков, Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, С., 1987, с. 119.

Digitized by Google

ми, отправя предизвикателство към установените от десетилетия стереотипи на организиране на обществения живот, на ръководство и упражняване на властта. В тази връзка възниква и въпросът за **съотношението между самоуправлението и демократическия централизъм.**

Както е известно, демократическият централизъм е най-важният принцип на организационен строеж, дейност и ръководство в марксистко-ленинските партии. Този принцип е развит от Ленин и закрепен в Устава на партията, приет на Вторня конгрес на РСДРП (1903 г.). Неговото значение за организационната дейност на партията е потвърдено неколкократно през периода до Октомврийската революция.

След революцията действието на демократическия централизъм се разпространя върху всички сфери на обществения живот. Поначало, проектиран с оглед дейността на една политическа партия, този принцип придобива универсално значение, намира приложение в държавните и стопанските структури, както и в обществено-политическите организации. Той се оказва много подходящ за укрепване на централната власт, за осигуряване на необходимата монолитност и единство, за спояване на отделните политически, организационни и стопански звена в едно цяло, за осъществяване на ръководството на обществения живот от един център.

Всичко това обяснява факта защо на демократическия централизъм се е отделяло особено, ключово място в теорията, идеологията и практиката в продължение на десетилетия. Официално той не е бил подлаган на съмнение и преоценка (изключваме дискусията в началото на 20-те години, а по-късно атаките срещу него, идващи от ревизионистичните кръгове в международното комунистическо движение). Нещо повече, неколкократно са предприемани стъпки за неговото утвърждаване — например в края на 20-те години, когато се приема първият петгодишен план и се пристъпва към ускорена индустриализация; в началото на 30-те години, когато се приемат специални мерки за укрепване на единоначалието и т. н. Без изменение демократическият централизъм намира приложение в организацията на политическия и стопанския живот и в другите социалистически страни.

Дискусиите по повод на самоуправлението не можеха да не засегнат и демократическия централизъм. И действително във всички най-важни разработки след Тринадесетия конгрес на БКП въпросът за приложението на демократическия централизъм в съвременните условия неизменно присъствува.[4] Може да се каже, че след Националната партийна конференция вече са разработени основните положения на едно съвременно и перспективно виждане за едновременното, съчетано прилагане на самоуправлението и демократическия централизъм в съответствие с модела на самоуправляващото се общество.

Отправният момент в това виждане е, че при прехода къ

[4] На този въпрос беше отделено специално внимание и на Февруарския пленум на ЦК на БКП (1985 г.) от гледна точка на промените в социалното управление, предизвикани от съвременната научно-техническа революция.

Digitized by Google

самоуправление и още повече при развита самоуправленска практика демократическият централизъм не може да остане неизменен. Както се отбелязва в доклада на др. Тодор Живков пред Националната партийна конференция: „... този принцип не е и не може да бъде догма"[5]. Въпросът не се поставя така: „или самоуправление, или демократически централизъм", а: „и самоуправление, и демократически централизъм". Въпросът не се свежда и до механичното обединяване на двата принципа, а до това поновому да се оцени демократическият централизъм — както неговото място сред останалите принципи, посредством които се внася единство, ред и организираност в обществото, така и начинът (формите) на практическото му приложение в политическия и стопанския живот.[6]

Кое по-конкретно налага такава преоценка? Няма ли да доведе това до ерозиране на устоите на социалистическото общество, доколкото демократическият централизъм за продължителен исторически период е осигурявал единство в действията на всички звена на политическата и икономическата система? Отговор на този въпрос бе даден в Юлската концепция на партията въз основа на анализ на обективните закономерности на общественото развитие и на натрупания социален опит.

Обективните закономерности. Задълбоченият анализ на развитието на социализма у нас, на движещите сили и задържащите фактори на този процес показа, че сега особена важност придобиват няколко обективни закономерности: осъществяването на научно-техническата революция; изменящите се отношения между собственика и стопанина на социалистическата собственост, поставянето на връзката между тях на икономическа основа; действието на закона за стойността и свързаните с него стоково-парични отношения; нарастващата роля на народните маси като творец на историята. Всяка от тези закономерности опира до демократическия централизъм, засяга и пряко, и косвено двете му начала (съставки): централистичното и демократичното.

Казано най-общо, не е възможно да се разгърне широк, масов процес на технологично обновление, нито да се създаде реален и действен интерес за стопанисване и ефективно използване на социалистическата собственост, без да се децентрализира управлението, т. е. да се засили самостоятелността на стопанските организации, да се разширят значително правомощията на трудовите колективи и техните органи за самоуправление. Важна стъпка в реализацията на това изискване се направи с Кодекса на труда и икономическия механизъм, влязъл в сила от началото на тази година. Към разширяване на самостоятелността на предприятията се ориентират законодателството и управленската практика в Съветския съюз[7] и в другите социалистически страни.

Развитието на социалистическата икономика доведе до усложняване на производствените връзки между различните звена

---

[5] Т. Живков, За преустройството и по-нататъшното изграждане на социализма в Народна република България. С., 1988, с. 11.

[6] Пак там.

[7] М. Горбачов, Политически доклад на ЦК на КПСС пред XXVII конгрес на Комунистическата партия на Съветския съюз, С., 1986, с. 49.

Digitized by Google

на стопанската система; засили се динамиката на производството от гледна точка на технологичните промени, асортимента на продукцията, ситуацията на пазара, потребностите от работна сила и т. н. Не е възможно от един единствен център да се обхванат сложните социално-икономически процеси и да се вземат своевременни и ефективни решения — за инвестициите, обема и структурата на производството, цените и реализацията. При това положение е необходимо, от една страна, регулативните функции в икономиката все повече да се поемат от закона за стойността, който е един естествен механизъм, лишен от волунтаристичните увлечения на субективния фактор; от друга страна, да се предоставят обектите на социалистическата собственост за управление и стопанисване там, където те се използват производително — в трудовите колективи. Предоставянето на собствеността не е еднократен, тържествен акт, нито формално прехвърляне на имущество — предоставят се права и функции за разпореждане и ефективно използване на средствата за производство. Оттук произтича и една от характерните особености на ограничаването на централизма и разширяването на демократизма в управлението: **този процес е поставен на икономическа основа**[8] и има за цел повишаването на материалната заинтересованост на човека и колектива.

Едва ли се нуждае от подробна аргументация фактът, че най-напред в икономиката се пристъпва към изменение на съотношението между демократизма и централизма. Икономиката винаги е била двигател на историческото развитие и барометър за жизнеността и просперитета на дадено общество.

Промените в управлението на икономиката обаче изискват да се преоценят мястото, ролята и функциите на държавата и обществено-политическите организации в осъществяването на стопанската дейност. При централистичния модел на управление обичайна практика е партията да се намесва пряко, чрез директиви, в решаването на чисто стопански въпроси. Този начин на действие се среща по цялата верига на управление — от отделното предприятие до народното стопанство като цяло. Държавата, от своя страна, се нагърбва с оперативни, разпоредителски функции, поставяйки в ограничени рамки вътрешната организация на дейността във всяка стопанска единица. Така е с формите на работната заплата, на организацията на труда, нормирането, планирането, реализацията на произведената продукция и т. н.

Когато стопанските организации преминават към самоуправление, ролята на държавата се изменя. Тя определя нормативните условия и границите на самостоятелността на самоуправляващите се организации, задава „правилата на играта". При това основното правило се свежда до наглед елементарната, но твърде ефикасна максима: „разрешено е всичко, което не е забранено". В прилагането на новите, гъвкави принципи на регулативна дейност се направи значителна крачка напред с влезлия в сила от началото на 1988 г. икономически механизъм.

Така че държавата не се оттегля от полето на икономиче-

---

[8] Т. Живков, За преустройството и по-нататъшното изграждане на социализма в Народна република България. С., 1988, с. 10.

Digitized by Google

ската дейност. Тя запазва за себе си важни регулативни функции, осъществявайки ги обаче не по административен път, а чрез икономическите лостове — данъците, кредита, цените, лихвите и др. Следователно самоуправлението не руши устоите на държавната власт и няма нищо общо със стопанската анархия; то изменя обаче методите и факторите на централното (държавно) въздействие.

Във връзка с това бе дадена и постановката в Юлската концепция за изтегляне на партията от „етажите" на властта.[9] Разбира се, не става дума само за структурите на властта в икономическата сфера — партията е упражнявала определени властнически функции във всички области на обществения живот. Но именно самоуправлението на стопанските организации влиза в остро противоречие с всякакви опити за намеса отвън с извъникономически средства.

По този повод др. Тодор Живков употреби израза: „не може да решава този, който няма пари"[10]. С други думи, икономиката следва да се управлява с икономически средства, а решенията да се вземат от органите за самоуправление, които носят материална отговорност за състоянието на предприятието. Оттук идва и потребността от премахване на опекунството над стопанската дейност на органите за самоуправление,[11] явление, което се подхранва не само по партийна линия, но и чрез другите обществено-политически организации.

За ролята на народните маси като творец на историята се говори не от вчера в марксистката литература. Но досега това фундаментално положение се третираше абстрактно (в смисъл, че споменатата роля на народните маси се проявява в крайна сметка и за дълъг исторически период); същевременно се разглеждаше ограничено (в смисъл, че тази роля може да се долови единствено в периоди на крупни социални промени от ранга на социалните революции). Подценяваше се обстоятелството, че в процеса на историческото развитие възникват ситуации, за които е характерно едновременното натрупване на разнородни на пръв поглед социални промени — научно-технически, икономически, културни, политически, нравствени и други. Всяко от тях поотделно може да не протича с такава интензивност и в мащаби, налагащи рязко да се повишат инициативата и творчеството на народните маси. Но взети заедно (а в обществото процесите протичат именно така, а не изолирано един от друг), тези промени отреждат нова, активна роля на милионите хора; те просто не могат да се реализират в живота, без да получат широка социална опора, без да се издигне на качествено ново равнище демократизмът в управлението.

Такава ситуация се създаде у нас в края на 70-те и началото на 80-те години. Осъществяваше се преход от екстензивно

---

[9] Т. Живков, Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България. С., 1987, с. 94.

[10] Т. Живков, Делото, с което сме се заели, е дело революционно. Реч пред Десетия конгрес на БПС, С., 1987, с. 28.

[11] Т. Живков, Встъпително слово пред Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.), с. 120.

Digitized by Google

към интензивно развитие и технологично обновление на производството; в ход беше реформата в управлението на икономиката и на трудовите отношения; назряваха промени в политическата надстройка, в законодателството и в духовната сфера. Всичко това, наред със специфичните въпроси във всяка сфера, постави и един генерален въпрос — за движещата сила на преустройството.

Така се стигна до постановката, че именно на сегашния етап от изграждането на социализма силно нараства ролята на народните маси. И още — че това теоретично положение може да намери своята практическа реализация единствено ако се внедри последователно и изцяло самоуправлението.

Отклоненията и деформациите. Разбираемо е защо нарастващата роля на народните маси отправя предизвикателство срещу досегашните схващания за демократическия централизъм. Народът е социалният субект, който в традиционните, централистични схеми стои на полюса на спонтанното действие, на инициативата от долу. Народните маси обаче не са абстрактна, извънисторическа категория, нито пък аморфно множество от индивиди. Никак не е случайно, че напоследък в обществено-политическата и социологическата литература, когато се налага да се характеризира изменящата се роля на народа в процеса на преустройството, се предпочита понятието „човешки фактор",[12] или просто „човек".

С това се акцентува на два момента: единият — преустройството има свой дълбоко човешки аспект, то отрежда на човека двояка роля като негова цел и като негов фактор за успешното му завършване;[13] другият — че човешкият фактор не е еднороден по своето социално положение, интереси и мотиви на поведение.

Още първите стъпки на преустройството и смоуправлението у нас, в Съветския съюз и други социлистически страни потвърдиха валидността на тези положения. Самоуправлението се прилага по-успешно там, където хората са почувствували реално неговите предимства и работят активно за неговото утвърждаване в живота на свонте колективи и териториални общности. Същевременно зад общата подкрепа на принципите на самоуправлението и започналото преустройство вече се проявяват разнородни интереси, част от които се разминават и с непосредствените цели, и със стратегическия замисъл на обновлението. Това например се отнася за уравниловъчната тенденция в разпределението, господствуваща в редица предприятия и бригади; до опитите с подзаконови актове, отраслови и вътрешни (за самоуправляващата се организация) документи да се смекчи или блокира изцяло действието на законовата уредба на самоуправлението; до опитите да се дирижира от горе по административен начин поведението на самоуправляващите се социални общности и т. н. Всичко това показва, че обществото не е застраховано срещу рецидивите на централистичното управление с присъщите му стереотипи на поведение — на индивиди и групи, които вземаха ръководни реше-

---

[12] Т. Заславская, Человеческий фактор развития экономики и социальная справедливость, Коммунист, 1986, № 13, 61—73.

[13] Т. Живков, За преустройството и по-нататъшното изграждане на социализма в Народна република България, С., 1988, с. 8.

Digitized by Google

ния, както и на индивиди и групи, които бяха поставени в положение на изпълнители на решенията.

Социалистическото общество може да бъде силно само тогава, когато се учи не само от своите постижения, но и от грешките, които допуска. Затова никак не е случайно, че в материалите на Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.), при обосновката на новия модел на социализма у нас се отделя значително място на отклоненията и деформациите в досегашното развитие. Впрочем този проблем винаги е стоял на предно място в разработващата и организаторската дейност на партията след нейния Априлски пленум (1956 г.). Достатъчно е да припомним само няколко факта от последните години — разработките на др. Тодор Живков за противоречията, широкото обсъждане сред обществеността у нас на неговите докладни записки по повод стила и методите на работа, за отрицателните явления и деформациите и т. н.

От гледна точка на обективната оценка на досегашния модел на управление, основан върху принципа на демократическия централизъм, съществено значение има вникването в същността и източниците на едно негативно явление, наречено от Ленин **бюрократически централизъм.**

Още в първите години след революцията Ленин предвиди каква огромна опасност от бюрократични извращения се поражда с концентрирането на огромна (практически неограничена) власт в централните ръководни органи. Оттук неговите многократни предложения към ръководните кадри и органи на партията и държавата да се изработят механизми за контрол от долу, да се създава противотежест на тенденцията за откъсване на ръководния център от базата, за утвърждаване на колективен стил на ръководство и управление.

Най-новите исторически проучвания и публикации показват, че проблемът за гарантиране на демократичните процедури в ръководството на страната, икономиката и партията е бил един от първостепенните през последните години от живота на вожда на революцията.[14] В същото време Ленин предупреждава и за опасността от анархистичен уклон, ако се подцени ролята на централните органи. „Ние сме за демократически централизъм — пише той — и трябва ясно да се разбере колко много се отличава демократическият централизъм, от една страна, от бюрократичния централизъм и, от друга страна, от анархизма“[15].

Развивайки идеята за приложение на демократическия централизъм като водещ принцип в организацията и дейността на партията, а след завземането на властта — в управлението на цялото общество, В. И. Ленин си дава ясна сметка колко сложна е задачата за неговото умело и правилно приложение в практиката. По същество става дума за диалектическо съчетаване на изисквания, които лежат в различни плоскости (защото противоположното състояние на централизма е децентрализмът, а на демократизма — автократизмът). Но Ленин настоява за съчетаване на централизма именно с демократизма, а не с децентрализма.

---

[14] Ленинское завещание, Правда, 1988, № 57, 2—6 февраля, 3—4.

[15] В. И. Ленин, Събр. съч., т. 36, с. 141.

Digitized by Google

Това значи не просто да се делегират функции на стоящите по-долу организационни звена, а да се създадат условия за широко участие на социалната база, на човешкия фактор във всяка организация, била тя политическа, стопанска, социална или друга.

От казаното дотук се вижда, че въпросът сега не се свежда до елементарна количествена промяна в съотношението между централизма и демократизма, в смисъл — по-малко централизъм, повече демократизъм. Разбира се, повече демокрация в условията на социализма е нужна, не напразно върху това сега се набляга толкова много като на същностна черта на преустройството.[16] Но в случая става дума за нещо друго: самоуправлението не просто изменя количествения баланс между централизма и демократизма, то предполага ново разбиране за ръководния център и социалната база, за начина на изграждане на организационните структури и за механизмите на взаимодействие между тях. Накратко — **необходим е нов тип демократизъм, както и нов тип централизъм,** съобразен с несравнимо по-висока степен на развитие на социалистическата демокрация.

Следва да се има предвид също, че самоуправлението и демократическият централизъм — като понятия и като реалности — не са от един и същи порядък. Демократическият централизъм засяга строежа и функционирането на организациите в йерархичен план; самоуправлението наред с това обхваща много повече (практически всички) аспекти на функционирането на обществената система — формирането и функционирането на общностите; механизмите на представителство на интересите и реализация на властта; взаимодействието между базата и надстройката; координацията на обществените дейности и т. н., и т. н.

2. Самоуправлението и новият начин на прилагане на демократическия централизъм

Самоуправлението и демократическият централизъм притежават общи черти и заедно с това се характеризират с редица различия помежду си. Общото за тях е, че са насочени към **постигане и поддържане на единството и целостта на обществените формирования,** в които се прилагат — партия, държава, стопанска организация, обществено-политически организации и други.

При демократическия централизъм целостта, единството и единодействието се постигат чрез съчетаване на няколко взаимносвързани принципа:

а) изборност на ръководните органи от долу на горе;

б) периодична подотчетност на тези органи на базата;

в) подчинение на малцинството на болшинството;

г) задължителност на решенията на по-горните органи за по-долните.

Както се вижда, първият и вторият принцип са израз на демократизма и имат за цел да осигурят условия за изява на инициативата на масите; третият и четвъртият принцип са съобразени с централистичното начало в управлението и оформят неговия йерархичен характер. Така съчетани, принципите внасят ясно

[16] М. Горбачов, Преустройството и новото мислене, С., 1988, с. 74.

Digitized by Google

разграничение между ръководен център и база в разнообразните й превъплъщения — собствената база на обществено-политическата организация са редовите членове („членската маса"); на държавата — народа („народните маси"); на стопанските организации — изпълнителските кадри (доскоро понятието трудов колектив се отнасяше само за тях) и т. н. При това положение инициативата и самодейността на базата се простираха в ограничени рамки, зададени от ръководния център. Историческият опит сочи, че при такава конструкция на модела на управление базата няма достатъчно надеждни механизми за въздействие и контрол върху ръководиня център, което открива възможност за неговото откъсване и отчуждаване от масите, за трайно вкореняване на бюрократическия централизъм в обществения живот и за ерозиране на демократичното начало.

Във връзка с това се налага да се изтъкне, че Ленин никога не е отдавал предпочитание на едно от двете начала — централистичното или демократичното. Той просто настоява за такова **диалектическо съчетаване**, при което едното начало да не взема връх над другото. Но, както сочи историческият опит, централизмът се оказва удобен за бюрократичната прослойка. Той подхранва илюзията, че икономиката например, подобно на огромна фабрика, може да се направлява от единен център и чрез административно-командната система; че висшите държавни органи са в състояние да направляват обществените дела и интереси независимо от тяхното многообразие и усложняване и т. н. Стига се и до изводи, че именно централизмът и единствено той е гаранция за ефективното действие на стопанската система и затова трябва да има водещо място дори при самоуправлението.[17]

Самоуправлението изменя из основи постановката за базата и ръководния център, а с това и цялата конструкция на централистичния модел на управление. Изходният пункт в самоуправленския модел са **човекът и самоуправляващата се общност с техните интереси.** Основни самоуправляващи се общности са трудовият колектив и населението на общината, но могат да се формират и други общности. Социалните общности, организационно обособени, притежаващи органи за самоуправление и реална преди всичко икономическа власт, образуват базата на самоуправляващото се общество.

Оттук нататък самоуправлението внася промени в три главни направления, засягащи периметъра на действие на демократическия централизъм: а) организационните структури; б) механизмите на взаимодействие между организационните равнища; в) изработването на стратегия и вземането на решения.

Самоуправленските структури. При централистичния модел на управление обществената пирамида има строго йерархичен характер — между ръководния център и базата се оформят различни равнища, всяко от които е ръководно равнище (висшестояща структура) по отношение на равнищата, намиращи се на по-ниските стъпала на пирамидата. Така е не само в държавата и обществено-политическите организации, но и в стопанската сфера — всяко предприятие всъщност е „скроено" по схемата на

[17] Д. Давидов, Самоуправлението и ръководителят, С., 1987, с. 27.

Digitized by Google

пирамидалната йерархия. Оттук се поражда и черпи аргументи мненето, че всяка структура, стояща на по-ниско стъпало, съществува заради по-високостоящата; ръководството се организира и се обявява за сложна и недостъпна за редовите хора професионална дейност; погледът и на ръководните органи, и на изпълнителите постоянно е обърнат нагоре, към ръководния център, откъдето пристигат указания и нареждания, където се осигуряват ресурсите и се гарантират балансите, и т. н.

Самоуправлението обръща тази йерархична конструкция на 180 градуса — всъщност поставя я в нормално положение. Щом базата е самоуправляваща се социална общност, то оттук нататък **всички структури следва да произтичат от нея, да са производни на нея.** Това ще рече, че самоуправляващата се общност: а) сама избира своите ръководни органи и определя техните правомощия; б) в случай че няколко самоуправляващи се общности имат нужда от асоциране, те създават ново организационно формирование, водени от своя интерес и на доброволна основа; в) самоуправляващата се общност директно контактува (чрез делегации или по друг начин) и с формированията, които се създават на национално равнище. При този начин на изграждане на обществената система всички структури, които са извън самоуправляващите се общности, всъщност престават да бъдат ръководни в стария смисъл (не представляват йерархично равнище), а **обслужват** дейността на базата, която ги излъчва.

Такъв е най-общият замисъл на преустройството на централистичните структури в самоуправленски структури. Той може да се илюстрира с примера на самоуправлението в стопанската сфера, където организационното изграждане на новите структури вече завърши.

Самоуправляващата се социална общност, както е известно, е основният трудов колектив. **Чрез трудовия колектив се осъществява самоуправлението на предприятието** като основна самоуправляваща се стопанска организация.* За целта колективът избира свои органи за самоуправление: висш орган е общото събрание (събранието на пълномощниците); оперативен орган е стопанският съвет. Особена (двояка) е ролята на директора: той представлява интересите на колектива и затова се избира от него; същевременно защитава и интересите на държавата, поради което след избора се назначава.

Самоуправляващото се предприятие, водено от интересите на трудовия колектив, се обединява на доброволна основа в стопанско обединение. Последното не е традиционната „шапка", т. е. ръководно равнище, което подчинява йерархически предприятията. Всъщност от гледна точка на упражняването на властта обединението — това е неговият стопански съвет, който се състои от директорите на самоуправляващите се предприятия и председателят на профсъветите. Или, с други думи, стопанският съвет

* В Правилника за стопанската дейност, влязъл в сила от началото на 1988 година, предприятието вече не се определя като основна самоуправляваща се организация (за разлика от досега действуващия правилник). Но по същество нормативната уредба, съдържаща се в правилника, е насочена главно към предприятието.

Digitized by Google

е колегиален самоуправленски орган, в който решенията се вземат при взаимно приемливи условия, а не с налагане волята на мнозинството над малцинството. Що се отнася до административния апарат в обединението, той трябва **да обслужва** работата на стопанския съвет и да подпомага дейността на предприятието, а не да налага волята си и да взема решения.

По принцип същите обяснения са валидни и за устройството и дейността на асоциациите от нов тип (може би с това уточнение, че на тях се възлагат и държавни функции).

Описанието на новите структури в стопанската сфера по-горе е дадено в „идеален вид", т. е. по начин, отговарящ на замисъла и модела на самоуправлението съдържащ се в политическите документи. Но в реалния живот картината е по-друга, както поради компромисите, които се съдържат в нормативните актове на самоуправлението на сегашния етап, така и поради допусканите нарушения и деформации. Така например, независимо че в нормативните актове доброволното образуване на стопанските обединения и асоциациите е водещ принцип, той не е приложен на практика; предпочитание се даде на другия начин, също предвиден в документите, но на второ място — решение на Министерския съвет. Освен това на обединенията се запазват сериозни планово-регулиращи функции, широки права при определяне на нормативите и други, което ограничава самостоятелността на предприятията. Работата по съставянето на плановете за 1988 година, сключването на договорите и подготовката за предаване на собствеността показва, че обединенията и техният административен апарат продължават да действуват от позициите на „ръководно равнище" в стопанската йерархия и т. н.

Механизмите. Преходът от централистичните към самоуправленските структури не е краткотраен и гладък процес. Структурите, както се посочи на Ноемврийския пленум на ЦК на БКП, още не са запълнени с ново съдържание.[18]

Важна роля в преходо към ново съдържание може да изиграе реалното влизане в действие на **механизмите на самоуправлението.** Най-общо казано, това са онези принципи, форми и процедури (система от правила, разположени по определен начин), чрез които се осигурява взаимодействието между равнищата на системата на самоуправлението.

Основното тук е премахването на еднопосочната йерархия — тоест на тази, която протича само от горе на долу. Както се отбелязва в материалите на Националната партийна конференция, сега йерархията е двупосочна — „от долу на горе" и „от горе на долу".[19] Поставяме съзнателно изразите в кавички, защото в условията на самоуправлението не би трябвало да се говори за „висшестоящи" и „нисшестоящи" органи. Както посочи другарят Тодор Живков, „това е така, защото органите на самоуправление на трудовите колективи и на общините придобиват

[18] Т. Живков, Практически мерки и подходи за по-нататъшното осъществяване решенията на Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.) С., 1987, с. 12.

[19] Т. Живков, За преустройството и по-нататъшното изграждане на социализма в Народна република България, С., 1988, 30—31.

Digitized by Google

права и отговорности, които досега бяха прерогативи на „висшестоящите“ органи“[20].

Много съществени са и промените в механизмите на **контрола**. За разлика от демократическия централизъм, който предполага периодична подотчетност на долу (а на практика я свежда до постоянна подотчетност на горе) самоуправленският контрол е от долу на горе, при непрекъсната подотчетност на органите спрямо избралите ги социални общности. Отново в отличие от принципа на демократическия централизъм, при който избраният ръководен орган има голяма самостоятелност (което нерядко се изражда в дистанциране от базата), самоуправленската система предлага ефикасно решение на този проблем — **делегатското начало**.

Засега делегатското начало е приложено у нас при изграждането на събранията на пълномощниците в основните трудови колективи и изцяло, от долу до горе, при организационното преустройство на профсъюзната система. В съответствие с постановките на Националната партийна конференция делегатското начало ще се възприеме и от другите обществено-политически организации.

Нови моменти в изграждането на органите за самоуправление са **изборността** и **сменяемостта** на техния състав. Демократическият централизъм също предполага изборност на органите от долу на горе, но това изискване, първо, не беше приложено във важни сфери на обществения живот — например в управлението на икономиката; второ, осъществяваше се паралелно със системата на номенклатурните кадри, която често превръщаше избора във формалност.

Тук вече се почувствува реалността на промяната — с проведените избори на органите за самоуправление през 1986 година; изборите в общините през 1988 година; опитите за директен недирижиран избор в обществено-политическите организации през 1987 година. Макар че на някои места изборите протекоха формално, все пак това бе първата практическа проверка на самоуправленската система на изборност — с алтернативни варианти, повече кандидати и право на социалните общности предварително да обсъждат и предлагат кандидатури. Що се отнася до сменяемостта, Националната партийна конференция прие решение да се предложи на Четиринадесетия конгрес на БКП изменение в Устава на партията, според което партийните секретари — от секретаря на първичната партийна организация до генералния секретар — да не заемат този пост повече от два мандата и по изключение три.[21] Препоръча се също ограничението в мандатите да се приложи и в другите социални организации. По този начин ще се създаде естествен механизъм на подбор, сменяемост и редуване на кадрите при заемане на отговорни длъжности в социалната, стопанската и политическата сфера.

---

[20] Т. Живков, Някои практически мерки и подходи за по-нататъшното осъществяване решенията на Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.), С., 1987, с. 14.

[21] Т. Живков, За преустройството и по-нататъшното изграждане на социализма в Народна република България, С., 1988, с. 46.

Digitized by Google

Самоуправленското решение. Посочените дотук изменения в организационните структури и механизмите на тяхното функциониране, настъпващи при прехода към самоуправление, не са самоцели. Основният замисъл на извършващото се сега преустройство на социално-икономическата и политическата подсистема на обществото, на неговата база и надстройка е да се премине към нов тип демокрация — към **власт чрез народа.** А това значи народът във всичките му конкретни превъплъщения не само да избира и контролира органите за самоуправление, но и сам да решава, ползвайки се от създадената организационна и кадрова основа на системата на самоуправлението.

Най-общо казано, решенията биват два вида: а) решения, които са ориентирани към по-далечните цели в развитието; б) решения, конто засягат текущи, често ежедневни въпроси. В условията на централистичното управление първият вид решения е изключително право на висшите ръководни органи. Това право произтича от ролята им на избрани представители на масите, т. е. осъществява се власт в името на народа. За да се обоснове правомерността на дадено решение, е достатъчно то да се свърже с интересите на народа, на базата. Това го легитимира и практически изключва алтернативни подходи и варианти, обсъждания на широка социална основа.

Веднъж взето, стратегическото решение следва да се приведе на езика на масите, да се съчетае с техния интерес, да се задвижи активността им за изпълнение на поставените от ръководния център задачи. За тази цел се включва механизмът на мобилизация от горе, важна роля в който играят политическият апарат и пропагандно-идеологическата работа. В рамките на стратегията се допуска вземане на оперативни решения по места (в отраслите, регионите и предприятията), но участието на масите в този процес има съвещателен характер.

Тази процедура, представена в най-едри линии, не отрича възможността за определено влияние на масите, на социалната база върху изработването на стратегията за общественото развитие. По различни поводи у нас са провеждани всенародни допитвания и обсъждания; разшири се практиката за изучаване на общественото мнение; носители на идеи и становища са избраните представители на трудовите колективи и селищните системи в ръководните органи на партията и държавата и т. н. Но всичко това беше устроено така, че да се подпомага стратегическата дейност на ръководния център, да се разширяват и заздравяват връзките му с базата. В случая също се прилага демократична процедура на решаване на въпросите, но това е друг тип — съвещателна демокрация.

Самоуправлението, като най-висша форма на демокрацията при социализма, ще получи практически доказателства за своята жизненост и реалност именно когато социалните общности влязат в ролята си на субекти на стратегическите решения. Тази функция не може и не бива да се преотстъпва на избраните представители в органите за самоуправление. Когато дадено решение засяга дълготрайните жизнени интереси на всички членове на обществото, на общините и трудовите колективи, в действие следва да влязат директните форми за изразяване на тези интереси от типа на референдума.

Digitized by Google

Когато стратегията се приеме с решаващото, а не съвещателното участие на социалните общности, тогава се създава възможност не на следващия етап, а още при вземане на решението да се отстояват и съчетават интересите. С други думи, вместо характерния за демократическия централизъм принцип за задължителното подчинение на интересите на малцинството на тези на мнозинството в сила влиза изискването да се търси **взаимоприемлива** основа, задоволяваща разностранните и специфични интереси на различните групи слоеве. Самоуправлението **чрез** интереса означава тъкмо това, а не просто констатиране на значението на интересите като движеща сила на промяната.

При положение, че стратегическите решения се изработват на такава широка самоуправленска основа, текущите решения могат да се предоставят на избраните ръководни органи.

Процедурата на изработване на самоуправленското решение (особено на стратегията) поначало е по-бавна и за окото на професионалния политик и специалиста-управленец може да изглежда тромава и неефикасна. Но „загубата" на време изглежда е цената, която следва да се плати, за да се премине към ново качество на социалистическата демокрация. Много съществено обаче е следното предимство на самоуправленския подход на изработване на стратегия — това, което се „губи" като ресурс (време, пари, социална енергия) на фазите на подготовката на решението, се компенсира неколкократно на фазата на изпълнението. От една страна, защото отпада необходимостта да се полагат специални усилия, за да се убедят трудещите се, че взетото решение е в техен интерес (те сами доброволно и пряко са изразили волята си); от друга страна, защото прякото вземане на решение поражда висока отговорност, възбужда по естествен начин активността на фазата на изпълнението.

Не означава ли всичко това намаляване ролята на политическия авангард — партията? Не се ли свежда по този начин ролята на избраните ръководители и оперативни органи до положението на елементарни организатори за изпълнението на вече взети решения? Не се ли подценяват професионалното начало и компетентността в управлението? Това са въпроси, които възникват логично при дискусиите във връзка с радикалните промени, които настъпват с утвърждаването на самоуправлението.

Преди всичко партията си запазва водещата функция — да разработва стратегията за развитието на обществото.[22] Става дума обаче за определяне на **генералната стратегическа платформа**, чрез приложението на марксистко-ленинския научен метод на изследване и обективните закономерности на общественото развитие, тоест на общите цели и главните направления на развитието, за обосновката на алтернативни стратегически варианти. Това, наред с възможността за въздействие върху самоуправлението чрез партийните членове и постоянния критичен анализ на самоуправленската практика, е достатъчно, за да се изяви нейната роля на **политическа** ръководна сила.

Избраните ръководители в органите за самоуправление имат

---

[22] Т. Живков, За преустройството и по-нататъшното изграждане на социализма в Народна република България, С., 1988, с. 45.

Digitized by Google

широки правомощия. Основното сред тях е да въздействуват чрез органите върху социалните общности, да предлагат и отстояват свои становища, да разработват и внасят за обсъждане свои варианти (а ръководителите на колективите да действуват като единоначалници в границите на предоставените им компетенции). Както се вижда, това не е пасивна и второстепенна роля.

Що се отнася до административно-управленския апарат, неговата роля се изменя радикално. Както вече се каза, предстои този апарат да се преустрои така, че да обслужва процеса на вземане на решение. Тук не става дума само и дори не толкова за техническо обслужване — важни функции на експерти, консултанти и т. н. ще се поемат от специалистите с висока инженерна, икономическа и научна квалификация. Но вземането на стратегическото решение си остава изключителен прерогатив на самоуправляващата се социална общност.

* * *

Самоуправлението е дълъг и сложен обществено-исторически процес. Той не преминава през вече трасираин маршрутн и пътища. Това налага всяка нова теоретична и политическа постановка да не се възприема като застинала, абсолютна истина, а да преминава проверката на живота. Очевидно истинни са само тези положения, които допринасят по-успешно да се задоволяват непрекъснато обогатяващите се потребности и интереси на хората.

Оттук и главният извод за трансформирането на демократическия централизъм в условията на самоуправлението: тези елементи на демократическия централизъм, които в преходния период към самоуправление продължават да служат добре на интересите на трудещите се, на социалните общности, ще съхраняват своето значение; тези, които затрудняват прехода към самоуправление чрез интереси, ще останат като моменти от историческото минало. Следователно, след като са дадени изходните политически постановки, потребно е да се даде път на реализма и социалистическия прагматизъм, за да може самата практика на преустройството да отсее жизненото от изчерпалото своя преобразуващ заряд; перспективното — от това, което вече е изживяло своето време.

ЛИТЕРАТУРА

В. И. Ленин, Първоначален вариант на статията „Предстоящите задачи на съветската власт", Събр. съч. т. 36, 119—152.

В. И. Ленин, За двойното подчинение и законността, Събр. съч., т. 45, 198—202.

К. Маркс, Ф. Енгелс, Принципите на комунизма. Съч. т. 4, 321—338.

Т. Живков, Делото, с което сме се заели, е дело революционно, С., 1987.

Т. Живков, Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, С., 1987.

Т. Живков, Някои практически мерки и подходи за по-нататъшното осъществяване решенията на Юлския пленум на ЦК на БКП (1987 г.), С., 1987.

Т. Живков, За преустройството и по-нататъшното изграждане на социализма в Народна република България, С., 1988.

М. Горбачов, Преустройството и новото мислене, С., 1988.

* Политическата система на социализма, С., 1985.

Д. Горанов, Политическите отношения, С., 1986.

Digitized by Google

КАРЛ МАРКС — ВЕЛИК СТРОИТЕЛ НА ПРОЛЕТАРСКАТА ПАРТИЯ

Проф. МИЛКА ВЕЛИЧКОВА

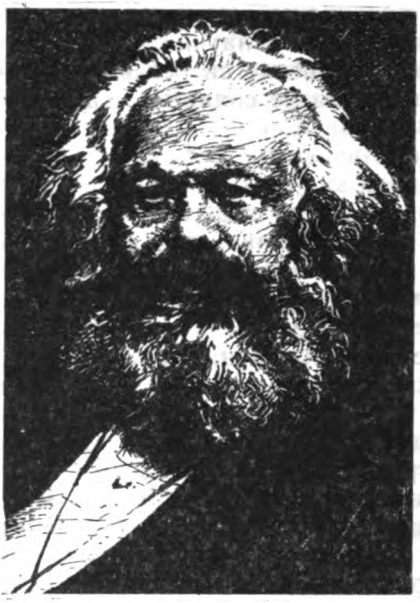

170 години ни делят от рождението на Карл Маркс — основоположника на научния социализъм, вожда на световния пролетариат, великия мислител, хуманиста, учения от най-висока класа, философа, икономиста, историка, социолога, политика, партстроителя, организатора и ръководителя на първите пролетарски революционни организации — Съюза на комунистите и Първия интернационал.

Юбилеят на Маркс е повод отново да се върнем към неговото огромно и богато идейно-теоретическо наследство в областта на партийното строителство, още веднъж да вникнем в него с очите на съвременника, по достойнство да го оценим, да го осмислим и преосмислим и творчески да развиваме в днешното съдбовно време.

В настоящата статия ще бъдат осветлени само някои основни въпроси от ученето на К. Маркс за комунистическата партия, които имат особено актуално значение.

●

Възгледите на К. Маркс за партийното строителство се формират върху основата на научния комунизъм, на критичното преработване на всичко ценно, рационално и прогресивно в теорията и практиката на революционните организации, движения и

Digitized by Google

ъюзи до появата на марксизма. Редица важни с принципно начение идеи и положения за пролетарската партия и изобщо а партийното строителство се съдържат още в най-ранните трудове на Маркс, написани през периода 1845—1847 г. Цялостно баче те са разработени в програмните документи на Съюза на омунистите — „Манифест на комунистическата партия" и в еговия Устав. По-нататъшно развитие те получават при други ече исторически условия, в основните документи на Първия интернационал, а също така и в редица писма, обръщения, речи и изказвания на Маркс.

В „Манифеста на комунистическата партия" и в Устава на Съюза на комунистите е разработена цялостна концепция за характера на пролетарската партия, за нейните идейни и организационни основи, за принципите на изграждане и организационна структура, за характера на вътрешнопартийните отношения и т. н. Като дава изключително висока оценка на „Манифеста", В. И. Ленин пише: „В това произведение с гениална яснота и яркост е обрисуван новият мироглед... диалектиката като най-всестранно и дълбоко учение за развитието, теорията за класовата борба и за световноисторическата революционна роля на пролетариата, твореца на новото, комунистическото общество"[1].

Като изследва законите на общественото развитие, Маркс научно разкрива преходния характер на капитализма, неговата неизбежна гибел. Той обосновава историческата роля на работническата класа като разрушител на буржоазно-капиталистическия строй и главна съзидателна сила в революционното преустройство на обществото от капитализма към социализма.

Той се борн безкомпромисно срещу всички ненаучни теории за социализма, които игнорират ролята на работническата класа в историческия процес. Няколко години след основаването на Съюза на комунистите, в писмо до А. Бебел, В. Либкнехт и други дейци на партията, Маркс и Енгелс пишат: „... Що се отнася до нас, с оглед на цялото ни минало пред нас има само един път. Близо 40 години ние изтъквахме на преден план класовата борба като непосредствена движеща сила на историята и особено класовата борба между буржоазията и пролетариата като могъщ лост на съвременния социален преврат; затова ние никак не можем да вървим заедно с хора, които се стремят да заличат тази класова борба от движението. При основаването на Интернационала ние формулирахме ясно бойния лозунг: освобождението на работническата класа трябва да бъде дело на самата работническа класа. Следователно ние не можем да вървим заедно с хора, които открито заявяват, че работниците били твърде необразовани, за да се освободят сами и трябвало да бъдат освободени от горе, от филантропичните едри и дребни буржоа"[2].

Крайната цел на борбата на работническата класа Маркс вижда в завземането на **политическата власт** и установяване господството на пролетариата, което значи диктатура на пролетариата. Завоюването на политическата власт Маркс определя като велик дълг на работническата класа.

---

[1] В. И. Ленин, Събр. съч., т. 26, с. 46.
[2] К. Маркс, Ф. Енгелс, Съч., т. 34, с. 318.

Digitized by Google

КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ — НАЙ-РЕШИТЕЛНАТА, ВИНАГИ ТЛАСКАЩА НАПРЕД ОБЩЕСТВЕНОТО РАЗВИТИЕ ПОЛИТИЧЕСКА СИЛА

В своите научни разработки за пролетарската партия К. Маркс дълбоко аргументирано обосновава принципното положение за партията като **челна, най-революционна и най-съзнателна част** на работническата класа. „Комунистите — пише той — са най-решителната, винаги тласкаща към движение напред част на работническите партии във всички страни; теоретически тези имат пред останалата маса на пролетариата предимство, че разбират условията, хода и общите резултати на пролетарското движение."[3]

Маркс винаги е поставял разграничителна линия между партията, отличаваща се с по-висока степен на съзнателност и организираност от другите организации на работническата класа. След разгрома на буржоазните революции в Германия и Франция той написва през март 1850 г. известното в историята „Обръщение на Централния комитет на Съюза на комунистите", в което твърдо застъпва тезата, че пролетарската партия трябва да се изгражда като самостоятелна политическа организация на работническата класа, да не се допусне тя да изгуби ролята си на челна сила и се превърне в жалък придатък на буржоазията. „Смисълът на „Обръщението", изтъква Ленин, се състои в това, че след неуспеха на народното въстание Маркс съветва работническата класа да се организира и да се готви."[4]

Още по-ясно и категорично е становището на Маркс за необходимостта от самостоятелна организация на работническата класа във Второто обръщение на ЦК на Съюза на комунистите — юни 1850 г. В него императивно се поставя задачата пролетариатът да се организира самостоятелно, безусловно, на всяка цена самостоятелно.

На овладяването на **научната теория** и нейното творческо прилагане в социалната практика Маркс придава първостепенно значение. Въоръжена с прогресивна теория, партията е способна научно да формулира целите на пролетарското движение, както и пътищата и средствата за тяхното постигане, да придаде на борбата на работническата класа съзнателен, организиран и целенасочен характер, да разкрива перспективите на развитието, да обединява и направлява различните революционни потоци към една обща цел.

Изучаването на революционната теория не е кампанийна задача, а непрекъснат процес. Той изисква постоянно да се усвоява марксизмът-ленинизмът и творчески да се прилага при строго съобразяване с конкретно-историческите условия, съществуващите реалности, наличния опит и т. н. Още преди 68 години, на Третия конгрес на ВЛКСМ, Ленин строго предупреждава за вредата от повърхностното изучаване на теорията с помощта на готови лозунги, изложени в учебници и популярни брошури. Тези „леки" пътища, подчертава Ленин, са твърде примитивни и

[3] К. Маркс, Ф. Енгелс, Съч., т. 4, с. 436.
[4] В. И. Ленин, Събр. съч., т. 10, с. 125.

Digitized by Google

водят до опростяване на марксизма, до цитатничеството и субективизма, с което се нанася голяма вреда на партията и социализма.

Като изхожда от класово-революционния характер на пролетарската партия, от ролята ѝ на преден, съзнателен и организиран отряд на работническата класа, Маркс отделя изключително голямо внимание на **членството и състава на партията.** Той заедно с Енгелс формулира определени **условия за членуване в нея,** обосновава и въвежда класово-партийния подход и **принципа на индивидуален подбор** при приемане в нейните редове. Маркс изхожда от разбирането, че в партията трябва да влизат хора, които имат по-висока степен на съзнателност и организираност, проявяват революционна инициатива и активно участвуват в борбите на трудещите се.

Във Второто обръщение на ЦК на Съюза на комунистите, написано след поражението на буржоазните революции, Маркс поставя още по-високи критерии за приемането на членове в партията. Той изисква да се проявява **максимална предпазливост** и приемът да се ограничава само до хора, които са разбрали същността на комунистическото учение и са решителни и смели революционери. Онези от тях, които имат известни качества, но още не са усвоили революционния комунизъм, той предлага да влязат в така наречената „втора класа", където ще получат необходимата подготовка. Замисълът на постановката е да се въведе **кандидатски стаж** като подготвителна школа за бъдещи смели бойци на пролетарската партия.

Особено внимание Маркс отделя на въпроса за **работническото ядро** в партията. Той счита, че доминиращ елемент в нея трябва да бъде промишленият пролетариат — елитната част на работническата класа, но допуска приемането на изтъкнати представители и от други социални категории при едно условие, че напълно са скъсали с буржоазните и дребнобуржоазните предразсъдъци и изцяло са възприели идеологията на работническата класа.

Освен регулярното приемане на партийни членове, като едно от средствата за регулиране на партийния състав, Маркс заедно с Енгелс формулира **принципа за системното прочистване** на партийните редове от присламчилите се, случайните и чуждите на пролетарското дело елементи. Движението на пролетарната неизбежно минава през различни степени на развитие, пише Енгелс по повод изключването на Бакунин от Първия интернационал, на всяка степен известна част от хората изостава и не може да върви по-нататък. Следователно както постоянното попълване на партийните редици с най-доброто, предимно из средата на работническата класа, е закономерен процес, така и системното ѝ освобождаване от неподходящите да бъдат нейни членове е също закономерно явление.

Марксическите принципи за членството в партията и регулирането на нейния състав, доразвити от Ленин и отстоявани в жестока борба срещу опортюнистите по организационните въпроси, са въплътени в теорията и практиката на всяка марксистко-ленинска партия и постоянно се обогатяват с нови положения. В условията на революционното преустройство на обществото проблемът за членството и състава на партията придо-

Digitized by Google

бива още по-голяма сила и значение. Опитът на КПСС, на БКП и други братски комунистически и работнически партии показва, че са постигнати значителни успехи в тази област, но са допуснати и съществени недостатъци.

ПРОЛЕТАРСКАТА ПАРТИЯ — ОРГАНИЗИРАНА ПОЛИТИЧЕСКА СИЛА НА РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА

К. Маркс и Ф. Енгелс научно доказват, че на организираната сила на буржоазията трябва да се противопостави организираната сила на пролетариата. Изучавайки и обобщавайки опита на класовата борба на работническата класа, Маркс стига до извода, че теоретичните идеи сами по себе си не са в състояние да изменят съществуващия свят. Те непременно трябва да намерят своя материален израз в организацията. Оръжието на критиката — пише той в произведението си „Към критиката на Хегеловата философия на правото. Увод" — не може, разбира се, да замени критиката на оръжието, материалната сила трябва да бъде съборена с материална сила, но и теорията става материална сила, щом завладее масите. Създаването на революционна партия на пролетариата по дълбокото му убеждение е най-важното условие за победата на социалистическата революция.

Схващанията си за партията като организиран отряд на работническата класа Маркс обосновава в програмните документи на Съюза на комунистите — „Манифест на комунистическата партия" и Устава на съюза, доразвива ги в основните документи на Първия интернационал и на практика ги прилага в изграждането и дейността на първите пролетарски революционни организации. Той разглежда пролетарската партия не като механичен сбор от организации, а като стройна система от органи и организации, които се намират във взаимна връзка и обусловеност, ръководят се от един център — конгреса, а между конгресите от ЦК (Генерален съвет), от една програма и устав и имат дисциплина, еднакво задължителна за всички. Приемането на членове става в едно от низовите звена на пролетарската партия. За Съюза на комунистите това е **общината**, а за Първия интернационал — **секцията**.

Основополагащ принцип в изграждането и дейността на първите пролетарски революционни организации, обоснован от Маркс, е **демократическият централизъм**, макар че този термин не се употребява от основоположниците на научния социализъм. Демокрацията и централизма Маркс разглежда в диалектическо единство. Те заедно с Енгелс приемат поканата да участвуват в Съюза на справедливите — предшественик на Съюза на комунистите, само при условие, че бъде напълно реорганизиран върху принципа на **демократизма** и се премахнат неговият утопичен характер, сектантска затвореност и откъснатост от масите. В преустроения съюз, преименуван в Съюз на комунистите, се въвеждат изборността, отчетността, контролът, сменяемостта на ръководните органи по всяко време, ако не са оправдали гласуваното им доверие.

Digitized by Google

В съответствие с демократизма е правото на всеки член на ртията да избира и да бъде избиран и активно да участвува изказвания, с критични бележки и предложения в живота на юята организация. Проява на демократизма е ежегодното прождане на конгресите на Съюза на комунистите и на Първия тернационал, на които се отчита ЦК (Генералният съвет). Из з на демократизма са и дискусиите, организирани от общини , но ръководени и направляванн от ЦК на Съюза на комуни ите, широката гласност и публичност на решенията.

Едноличното ръководство в партията, характерно за загорническите организации, Маркс и Енгелс заменят с волята на лектива, с колективното обсъждане и решаване на въпросите комунистическото и работническото движение.

Сърцевина на вътрешнопартийната демокрация е **критиката самокритиката.** Маркс държи за нейното утвърждаване и пооянно развитие като едно от решаващите условия за укрепваето и развитието на пролетарската партия и за възпитанието нейните кадри и членове, на работническата класа. Той рязо осъжда онези, които се боят от нея, защото според тях тя вала храна на враговете на партията.

Високохуманните, исторически и перспективни цели и зада на пролетарската партия, нейният дълбок демократизъм опреелят и характера на **вътрешнопартийните отношения.** За първи т Маркс въвежда принципа на **равенството, братството и взаипомощта** между членовете на партията. В Устава на Съюза комунистите фигурира положението, че всички членове на юза са **равни,** че са братя и като такива са длъжни да си магат един на друг. Същата уставна норма е записана и във еменния устав на Първия интернационал, където се казва, че **изнаването на истината, справедливостта и нравствеността са нова, върху която се градят отношенията между членовете на тернационала,** а така също и между всички хора. Това е усвие за членството в партията.[5]

В диалектическа връзка с демократизма е **централизмът** и оизтичащата от него **партийна дисциплина.** „Няма права без дължения, няма задължения без права"[6] — е записано във еменния устав на Първия интернационал. Централизмът наира израз в ръководството на пролетарската партия от един нтър, в задължителността на решенията на по-висшите партий органи за по-долустоящите, в задълженията на съюзните чле ве, в еднаквата за всички дисциплина и т. н. Дисциплината, ред Маркс, трябва да се гради не на страха и сляпото подение, на механичното изпълнение на решенията, а на **убеждението,** на високото съзнание и отговорност. Ние трябва, пише й, непременно да държим на партийната дисциплина, иначе чко ще затъне в калта.

Безценните идеи и постановки на К. Маркс за партийната мокрация и нормите й на проявление — изборност, отчетност, еняемост, контрол и т. н., за характера на дисциплината и нейте качествени характеристики, за вътрешнопартийните отно-

---

[5] К. Маркс, Ф. Енгелс, Съч., т. 16, с. 15.
[6] Пак там.

Digitized by Google

шения В. И. Ленин издигна на качествено ново равнище и го приложи в създадената от него партия от нов тип. Ограниченият обем на страниците не позволява да се спрем подробно на тези въпроси. Ще отбележим само това, че Ленин бе противник на кооптацията на изборните ръководни органи и я допускаше само в изключителни случаи. Той държеше последователно да се прилага принципът на изборността, сменяемостта и обновлението на ръководните кадри, дълбоко убеден, че това ще предпази партията от бюрократизиране, злоупотреба с властта, култовщина и деформации. В труда си „Крачка напред, две крачки назад" Ленин писа: „Бюрократизмът означава интересите на делото да се подчинят на интересите на кариерата, да се обръща повече внимание върху местенцата и да се пренебрегва работата, свади за кооптиране вместо борба за идеи. Такъв бюрократизъм е действително безусловно нежелан и вреден за партията . . ."[7].

Като марксистко-ленинска партия нашата партия постоянно привежда принципите и нормите на партиен живот в синхрон с конкретно-историческата обстановка, с натрупания опит, потребностите на времето и новите задачи, които решава.

Заедно с разширяването на демокрацията БКП полага неуморни грижи и за укрепването и развитието на дисциплината и личната отговорност като едно от решаващите условия за извършване на революционното преустройство на социалистическото общество.

ЕДИНСТВОТО И СПЛОТЕНОСТТА НА ПРОЛЕТАРСКАТА ПАРТИЯ — ГАРАНЦИЯ ЗА НЕЙНАТА СИЛА И ЖИЗНЕСПОСОБНОСТ

В учението на К. Маркс за комунистическата партия и в неговата практическа дейност изключително важно място заема принципът за идейното и организационното единство на партията, основано върху нейната класова идеология, програма и устав, върху тактиката и организацията ѝ. Той обосновава принципното положение, че очистването на партийните редове от враждебните и опортюнистическите елементи укрепва силата и боеспособността на партията, повишава нейната ръководна роля, моралния и политическия ѝ авторитет. Маркс води твърда и последователна борба против разколническата дейност на анархистите, начело с Бакунин в Първия интернационал. Потъпквайки всякаква дисциплина, Бакунин се обявява против решенията на Генералния съвет, всячески подбива неговия авторитет, внася смут и дезорганизация в дейността на Интернационала.

Решителна крачка в борбата срещу фракционните действия на анархистите прави конференцията в Лондон, която поставя на вниманието на нейните делегати главно организационния въпрос. В приетите резолюции личи стремежът да се увеличат правомощията на Генералния съвет като политически щаб на Интернационала и да се заздравят дисциплината и единството в организацията.

Окончателен удар върху анархистите обаче нанася конгре-

[7] В. И. Ленин, Събр. съч., т. 8, с. 339.

Digitized by Google

ът в Хага. Още преди свикването му в редица писма до отдел-и дейци на Интернационала Маркс прави категоричното заявение, че Хагският конгрес ще реши генералния въпрос — да ъде или да не бъде Интернационалът.

Като член на мандатната комисия на конгреса в Хага Маркс азвива удивително активна дейност. Той и неговите привърженци удържат пълна победа над анархизма, защитават авторита на Генералния съвет, реда и дисциплината в международ-ото сдружение на работниците. Напълно провалени са и опитите а анархистите да уронят личния авторитет и обаяние на Маркс. наменателно в това отношение е изказването на германския де-егат Кестнер, който казва: Тук говорят против авторитета. ие също сме против всякакви правонарушения, обаче известен вторитет ще бъде всякога нужен, за да придаде на партията ъншна връзка. Противниците на авторитета искат да създават ълна анархия, т. е. от **боеспособния Интернационал да направят еснафска партия в халат и пантофи.** Как е възможно да се ъзразява против авторитета?... Поне ние, германските работници, сме убедени, че Комуната падна главно поради това, че едостатъчно прояви своя авторитет.

Хагският конгрес има историческо значение. Той изключва нархистите от Интернационала, разширява правата на Генерал-ия съвет, издига още повече авторитета му, както и авторитета а неговия ръководител — Маркс, укрепва единството и дисцип-ината на международното сдружение на работниците.

В единството и сплотеността на пролетарската партия Маркс ижда сигурна гаранция и за единството на работническата кла-а. Във Временния устав на Първия интернационал се съдържа ринципното положение, че успехът на движението във всяка трана може да бъде осигурено само чрез силата на единството а организацията.

Отстоявайки принципа на единството на работническата кла-а в национален и международен мащаб, К. Маркс твърдо стои а позициите не за единството въобще, а само за такова **един-тво, което се изковава в борбата за завоюване на политиче-ката власт.** Именно завоюването на политическата власт е ос-ювата за единство в редовете на работническата класа. Това е ейно велико и свещено задължение. „Опитът от миналото по-азва, че пренебрежителното отношение към братския съюз, кой-р трябва да съществува между работниците в борбата за своето свобождение, се наказва с общо поражение на техните разпо-ъсани усилия."[8]

НЕПРИМИРИМОСТ КЪМ ЕСНАФЩИНАТА, ПРИМИТИВИЗМА И ОГРАНИЧЕНОСТТА, ЗА ВИСОК ЛИЧЕН ПРИМЕР НА КОМУНИСТА НАВСЯКЪДЕ И ВЪВ ВСИЧКО

Карл Маркс е бил винаги непримирим враг на еснафщината, а приспособленчеството, на себичността, примитивизма и равно-ушието. Неговата борческа, кипяща натура никога не е позна-ала покоя, блатното спокойствие, тихото живуркане. През це-

[8] К. Маркс, Избр. произв., т. I, с. 318.

Digitized by Google

лия си живот и с перо, и с думи, и най-вече с дела той се бо
ри против филистерството, против себеустройването, еснафщина
та и другите нравствени злини, които обезчовечават човека и от
немат достойнството му. В своята „Изповед-анкета" (1865 г.) в
отговор на въпроса: „Вашата антипатия?" Маркс пише: „Мар
тин Тъпър" — родоначалникът на филистерите. А на въпроса
„Вашата представа за щастието?" — отговаря **борбата.**

Маркс воюва страстно против филистерството и в личните
отношения, и в живота, и в науката, и в политиката, и в рево
люционната борба, и в пролетарската партия — навсякъде, къ
дето то битува. На филистерския идеал за лично благополучие
той противопоставя труда, жертвата за другите, себеотдаването
в името на великия идеал. Той учи и възпитава членовете на про
летарската партия в безпределна вярност към пролетарското дви
жение, в жертвоготовност, в поставяне на обществените въпроси на
личните. Идеалът на комуниста, на човека с главно „Ч", не е
не може да бъде в собственото му лично щастие, а в щастието
на другите. В името на това са понасяни стотици хиляди жерт
ви, леели са се реки от кръв, погубвали са се милиони.

Маркс ревностно защитава тезата, станала негово нравстве
но и политическо верую, че човек може да постигне своето само
усъвършенстване, може да бъде истински щастлив, само като
то работи за усъвършенстването на съвременниците си, в име
то на тяхното благо.

Изминалите 170 години от рождението на Маркс не нама
ляват силата на неговото верую. Напротив, още повече я увели
чават. Защото смисълът на съществуването на партията е да се
бори за осъществяването на най-светлия човешки идеал — ос
вобождаването на трудещите се от капиталистическата експлоа
тация, потисничеството и социалния гнет. Партията няма други
целн освен една — добруването на човека. Влизането в нея не е
привилегия, а много отговорно задължение, изискващо борба
жертви, изпитания и себеотдаване. За званието комунист, под
чертава др. Тодор Живков, трябва да се воюва през целия жи
вот и с целия живот.

Дълбоките обновителни процеси, които протичат в нашата
страна под ръководството на партията, налагат коренно пре
устройство и във възпитанието на комунистите. Необходимо
да се издигне техният личен пример и в труда, и в обществе
но-политическия живот, и в семейството, да станат те огледала
на нравствена чистота и висок морал, за да бъдат притегателна
сила за трудещите се и да ги въвличат в борбата за реализи
ране на политиката и големите предначертания на партията.

●

Идейно-теоретическото наследство, оставено от К. Маркс в
областта на партийното строителство и творчески доразвито от
Ленин в условията на империализма, има непреходно значение.
Идеите на Маркс винаги са били и са ръководно начало в тео
рията и практиката на всяка марксистко-ленинска партия. Т
непрекъснато се развиват и обогатяват в съответствие с кон
кретно-историческите условия, със съществуващите реалности и
задачите, които се решават.

Digitized by Google

ПРОГРАМА ЗА РЕВОЛЮЦИОННОТО ПРЕУСТРОЙСТВО НА ОБЩЕСТВОТО

По повод 140 години от публикуването на Манифеста на комунистическата партия

Проф. ЦВЕТА ВАСИЛЕВА
доктор на философските науки

През февруари 1848 г. основоположниците на научния комунизъм Карл Маркс и Фридрих Енгелс публикуват първия програмен документ на комунистическото движение, наречен „Манифест на комунистическата партия". Това е и първото завършено и зряло произведение на формиралия се научен социализъм, своеобразен акт за неговото раждане. Оттогава и досега, вече почти век и половина, Манифестът триумфира победоносно като най-ярко знаме на идеологията на работническата класа, устояло на тежки класови битки, на славни победи и мъчителни поражения на практическото революционно движение.[1] Манифестът ще укрепва и занапред стройните редици на работническата класа и нейните съюзници в борбата за социализъм, демокрация, мир и независимост, за социален прогрес. Той е фундаментална книга не само за комунистите, но и за всички трудещи се в страните на победилия социализъм — строители на нов свят.

Особено актуално значение придобива Манифестът на комунистическата партия на сегашния етап, когато се извършва дълбоко революционно преустройство на социализма, за да се достигне качествено ново, по-висше негово състояние. Затова и интересът към тази малка, но безсмъртна книжка не става история, а живо настояще и светло бъдеще на милиони социалистически труженици. Това ние чувствуваме с особена сила, защото НР България е в челните редици на това прераждане и обновление на социализма, на тази велика революция, продължаваща делото на Октомври 1917 г. и на Септември 1944 г. у нас.

●

Магическата сила на Манифеста е заложена в непреходността на неговите основни идеи, които възвестиха нова ера в човешката история, в центъра на която застава **качествено нова социална сила — пролетариатът.** Той предизвести на света, че на историческата сцена се е появила нова класа, каквато миналото на обществото, разделено на класи, не познава. Това е работническата класа, призвана от историята да разруши стария капиталистически строй и да създаде ново общество, общество на социалното равенство и справедливост — комунистическото, чиято първа фаза е социализмът. Неговата поява бе предизви-

[1] За значението на Манифеста говори фактът, че това е най-издаваното произведение в световната политическа литература: разпространен е по всички краища на света, преведен е на повече от 100 езика, претърпял е около 1100 издания.

Digitized by Google

кана от обективния ход на общественото развитие, когато пролетариатът дава доказателства за своята историческа мисия с политическите си борби в началото на XIX век.

Марксизмът се формираше и съзряваше, а политическото движение на революционинте сили се нуждаеше от идейно-политическа **платформа за преките задачи и крайните цели** на това движение. На тези потребности именно отговори създаването на Манифеста от Маркс и Енгелс. Той даде отговор на всички въпроси относно **ролята на пролетариата, пътищата и средствата за осъществяване на неговите исторически задачи, какъв обществен строй трябва да бъде изграден** на мястото на капитализма, който неизбежно трябва да загине по силата на своите вътрешни противоречия.

Манифестът посочи на пролетариата каква класа е той и какво предстои да извърши в историята. Основателно В. И. Ленин изтъква, че „главното в ученето на Маркс е изясняването на световноисторическата роля на пролетариата като строител на социалистическото общество" и че за пръв път това учение е изложено в Манифеста „цялостно и системно", че той е „най-доброто изложение на това учение"[2]. Цялата история на революционния процес за век и половина потвърждава тази същност и роля на Манифеста, който хвърли мост за съединяване на практическото революционно движение на пролетариата с теорията на научния социализъм в лицето на първата комунистическа партия, основана от Маркс и Енгелс.

Манифестът стана най-доброто изложение на пролетарската идеология, защото **свали социализма от царството на небесата върху земята и го превърна от утопия в наука. Историческата роля на пролетариата бе научнообоснована и обяснена.** Пролетариатът, както разкриват авторите на Манифеста,[3] може да съществува само доколкото произвежда за капиталиста принадена стойност, като продава своята работна сила на капитала, тъй като е лишен от всякакви средства за производство. Като такава експлоатирана класа той има всички предимства пред другите трудови класи при капитализма. Това го прави естествен техен ръководител в борбата против капитализма — расте заедно с развитието на едрото машинно производство, струпва се на големи маси заедно и по-лесно се поддава на организация, притежава най-голяма революционност, защото в борбата няма какво да губи освен веригите на своето робство. Той е изразител на интересите на всички трудещи се класи, има последователно интернационален характер, психическа устойчивост и издръжливост в класовата борба.

По този начин Маркс и Енгелс още в самото начало опровергават измислиците на буржоазните идеолози, че пролетариатът няма бъдеще и перспективи, което те особено упорито повтарят при съвременните условия на бурно развитие на научно-техническата революция, на държавномонополистическата форма на капитализма и ускореното нарастване на различни непро-

---

[2] В. И. Ленин, Събр. съч., т. 23, с. 1.
[3] К. Маркс, Ф. Енгелс, Съч., т. 4, с. 430—431, 432—434.

Digitized by Google

тарски трудови слоеве като интелигенцията, служещите и друмеждинни или средни социални слоеве и групи.

И в наше време пролетариатът увеличава своята численост по силата на своето обективно положение е най-революционна- и перспективната класа. Тя води героична класова борба не мо за задоволяване на своите интереси, но и за решаване на обалните общочовешки проблеми — за защита на мира, прехване на глада и нищетата, решаване на екологическия проб-м, защита на човешките права и т. н.

При изясняване ролята на работническата класа на всеки ап от развитието на нейната борба, включително и до наше вре-, ръководно, методологическо значение има Манифестът на книстическата партия, където за пръв път се обосновава сиемно и научно тази историческа роля на класата. Той е найлното оръжие в идеологическата борба срещу всякакви провинци на работническата класа и фалшификатори на нейната торическа роля, които се позовават на големите изменения в едата на капитализма от втората половина на XIX век досега.

К. Маркс и Ф. Енгелс **не само посочиха историческата роля пролетариата, но и разкриха пътищата и средствата за нейто реализиране на практика.** Историята потвърди правилност- и на тези техни предвиждания. Както се изтъква в Манифе-а, пътят към крайната цел на комунистите минава през клавата борба на пролетариата и неговата политическа революя. Без да употребяват още термина „диктатура на пролетариа-", те обосновават необходимостта от завземане на държавнолитическата власт от него и издигането му до „господствува-ч класа", от „извоюването на демокрацията"[4]. Това е необхоима крачка към осъществяване на историческата мисия на такласа.

Революцията на работническата класа, както се предвижда Манифеста и се потвърждава от опита на всички победили соалистически революции досега, е **коренно различна от всички едишни.** Пролетариатът не може да освободи себе си, ако не вободи всички трудещи се, ако не унищожи всяко потиснистство, експлоатация и гнет. Това е най-радикалната революция историята, защото премахва условията, които пораждат клавата борба и политическите революции срещу капитализма.

Както показва обаче практиката в наше време, с този пър-революционен акт съвсем не се изчерпва въпросът заревоционния характер на общественото развитие. Самото по-нагъшно развитие на социализма трябва постоянно да продължаделото на революцията. Това особено силно изпъква в етакато сегашния, когато трябва да се преодоляват натрупани в нзкото миало спирачки за развитието на социализма, проявезастойни тенденции, а някъде и кризисни явления, дори и изи.

Преходът към ускорено развитие на социализма, към него-го качествено преустройство и нови форми има характер и ачение на продължение на революцията. Основателно един от й-популярните лозунги на КПСС е „Революцията продължа-

[4] К. Маркс, Ф., Енгелс, Съч. т. 4, с. 434, 435.

Digitized by Google

ва" в същността на преустройството на социализма.[5] Българската комунистическа партия също предприе такива дълбоки обновителни процеси в нашето общество, които се равняват на революция.[6]

В тези постановки се отразява духът на Манифеста, който обяви необходимия и закономерен характер на революцията на работническата класа. Естествено днес не става въпрос за събаряне на държавнополитическата власт в социалистическите страни. Но извършващото се преустройство на социализма има дълбоко революционен характер за развитието му, защото се рушат остарели форми и структури, идеи и представи за него във всички сфери на обществения живот.

●

Манифестът на комунистическата партия има непреходно теоретическо значение не само в борбата на пролетариата за властта, но и за изграждането от него на новото социалистическо общество на мястото на отреченія и реакционен капиталистически строй. От него ние черпим основополагащите идеи за основите, същността, характерните черти и предимства на социализма, разбира се, в тяхната най-обща принципна форма.

Това учение бе несравнено обогатено и доразвито от самите автори на Манифеста, от В. И. Ленин, а след него от колективния ум на международното комунистическо движение, за да се стигне до съвременната теория за социализма, преосмисляна и обновявана в процеса на преустройството.

Цялата практика на реалния социализъм потвърди правилността на главния извод в Манифеста, че всички злини на експлоататорското общество произтичат от частната собственост и че основа на новото общество е обществената собственост върху средствата за производство. „Комунистите, се казва в него, могат да резюмират своята теория в един израз: премахване на частната собственост."[7] Тази алфа и омега на комунистическия идеал е ръководен принцип в цялостната практическа дейност за изграждането и развитието на социализма особено в сегашния преломен момент.

Буржоазните идеолози се надпреварват в злорадството си, че обществената собственост е претърпяла крах и не е в състояние да осигури условия за решаване икономическите проблеми на социалистическите страни. На подобни инсинуации се поддават дори някои елементи в средата на самите социалистически сили, като спекулират с широкото развитие днес на различни недържавни форми на обществената собственост като кооперативната, личната и т. н. Но партиите в социалистическите страни са на ясно по въпроса за същността на обществената собственост ка-

---

[5] Под този лозунг е разработен докладът на ЦК на КПСС по повод 70-годишнината на ВОСР. М. Горбачов, Октомври и преустройството: революцията продължава, Партиздат, С., 1987.

[6] Т. Живков, Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, Партиздат, С., 1987.

[7] К. Маркс, Ф. Енгелс, Съч., т. 4, с. 437.

Digitized by Google

то единна и неделима и за многообразието на конкретните форми за нейното реализиране и функциониране, което в обстановката на догматизма бе подценено.

Комунистите разглеждат обществената собственост като база на всички други обществени отношения при социализма, а нейното утвърждаване — като обща закономерност на победата и развитието на социализма. Това е потвърдено и в Програмата на КПСС (нова редакция), която се основава на идеите на Манифеста.[8]

Сред основните опорни точки на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма у нас първостепенно място заема социалистическата собственост, която за нас е „свята и неприкосновена"[9]. Предоставянето ѝ за стопанисване от трудовите и териториалните общности (колективите и общините) съвсем не означава отказ от обществената собственост, а тъкмо обратното, приближаването ѝ до тези, които реализират нейната същност в интерес на народа. Новите форми като групово-акордната система, индивидуалното стопанисване, помощното и личното стопанство само обогатяват и разширяват условията за най-ефективно функциониране на обществената форма, без да се противопоставят на държавната, каквито тенденции имаше в близкото минало. Така с обогатяване формите на обществената собственост се обогатява и нейното съдържание като собственост в интерес на самите трудещи се, на цялото общество.

Властта на работническата класа и утвърждаването на обществената собственост, както това се изтъква и в Манифеста, са само предпоставките, условията за най-високо развитие на производството, на неговите производителни сили и произвежданите блага. „Пролетарият, се казва в него, ще използва своето политическо господство, за да изтръгне постепенно от буржоазията целия капитал, да централизира всички средства за производство в ръцете на държавата, т. е. на организирания като господстващата класа пролетариат, и колкото може по-бързо да увеличи масата на производителните сили"[10].

Дори буржоазията, за разлика от всички предишни господстващи класи, постоянно революционизира материално-техническата база на производството. Това обаче става в интерес на производството на повече принадена стойност и придобиване на по-големи печалби, т. е. засилва се експлоатацията на наемния труд. При социализма именно общественият характер на собствеността ѝ придава общонароден и хуманен характер, определя целите на производството и характера на обществения строй.

Маркс и Енгелс разкриха **дълбоко хуманния характер на производството при социализма,** което функционира в полза на трудовите хора, на цялото общество, а не на шепа експлоататори. На тези хуманни цели е подчинено самото производство, което трябва да осигури материални блага за народа, за техните производители. „В буржоазното общество, се казва в Мани-

[8] Програма на Комунистическата партия на Съветския съюз, Партиздат, С., 1986, с. 14.

[9] Т. Живков, Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, с. 110—112.

[10] К. Маркс, Ф. Енгелс, Съч., т. 4, с. 445.

Digitized by Google

феста, живият труд е само средство за увеличаване на натрупания труд. В комунистическото общество натрупаният труд е само средство за разширяване, обогатяване, облекчаване на жизнения процес на работниците"[11]. В тази същност на новото общество е заложен неговият основен принцип — всичко за човека, от който се ръководят в своята политика комунистическите партии в социалистическите страни.

Реализация, в прекия смисъл на думата, на тази основна идея на Манифеста представлява политиката и на нашата партия за непрекъснато подобряване на материалното и духовното благополучие и развитие на трудещите се. „Грижата за човека, се изтъква в Програмата на БКП, е основна грижа на партията, смисъл и съдържание на цялата й политика."[12] На тази цел е подчинено ускореното развитие на производителните сили, на научно-техническия прогрес, усъвършенстването на социалистическите производствени отношения, борбата за всестранен обществен напредък.

На тази цел е подчинено и преустройството на социализма, което ще издигне хуманизацията на обществения живот на нова, по-висока степен на развитие. Това е най-яркото опровержение на буржоазните клевети за социализма като обществен строй, който не държи сметка за отделния човек, поставен в ролята на „винтче" и самоцелно създава технически мощности, икономически потенциал и материални блага. Социализмът прави преврат в цялото производство в името на човека, както това е залегнало още в първия програмен документ на комунистическата партия — Манифеста.

Когато се поставя като главна цел **повишаване благосъстоянието на народа, грижата за човека,** комунистическата партия днес отчита в това понятие обществените, колективните и личните интереси, които се съчетават хармонично, а не се противопоставят едни на други, както твърдят нашите противници. И в това отношение в Манифеста е заложен основен, отправен принцип за дейността на комунистическата партия, след като в нейни ръце се намира държавнополитическата власт. „На мястото на старото буржоазно общество, се казва в него, с неговите класи и класови противоположности идва една асоциация, в която свободното развитие на всекиго е условие за свободното развитие на всички."[13] В това се състои главната диалектика на социализма като по-висш и хуманен строй, който идва на мястото на несправедливото експлоататорско общество.

В името на развитието на всеки и всички се предприема и преустройството на социализма на съвременния етап, в резултат на което трябва да се постигне ново, по-високо качество на нашето общество. И то засяга всички сфери на обществения живот. В икономиката всеки трябва да дава според способностите си своята дан за увеличаване благата на обществото и да получава съответно на нея възнаграждение и признание. В политическата сфера се предприема мащабна демократизация на общест-

---

[11] К. Маркс, Ф. Енгелс, Съч., т. 4, с. 438.

[12] Програма на Българската комунистическа партия, Партиздат, С., 197[illegible] с. 68.

[13] К. Маркс, Ф. Енгелс, Съч., т. 4, с. 446.

Digitized by Google

вените отношения, за да се утвърди действителна власт на народа, а не да се управлява в името на народа. Най-подходяща форма за това е социалистическото самоуправление, която идея Маркс по-късно развива върху опита на Парижката комуна — първия опит в историята за установяване на пролетарска власт. Така чрез хуманизацията и демократизацията на социализма се активизира съвкупният човешки фактор, който е и главна цел, и главно средство за коренното преустройство и по-нататъшното развитие на социализма.

Историческото и непреходното значение на Комунистическия манифест произтича от неговия **глобален характер като програмен документ на комунистическото движение не само за един определен отрязък от време, а в световноисторически мащаб** — до реализиране на крайната цел на пролетариата и на неговата историческа мисия. Затова Манифестът на комунистическата партия е програмен документ не само за миналото на комунистическото движение, в зората на неговото зараждане, но и за настоящето, а и за бъдещето, до пълната победа на комунизма в световен мащаб. В това е и дълбоко интернационалното му значение като програма за действие на всяка комунистическа партия. Той е програмен документ и за Българската комунистическа партия от нейното създаване до пълното реализиране на нейните цели и задачи.

Като програмен документ на комунистическата партия Манифестът има дълбоко интернационално значение преди всичко за стратегията и тактиката на всяка партия от марксистко-ленински тип, на всеки етап от борбата за ново, комунистическо общество. В това е заложено непреходното интернационално значение на Манифеста. Всяка програма на отделните партии, при каквито и условия да работят, каквато и да е тяхната непосредствена стратегическа задача, се основава на този пръв в историята на комунистическото движение програмен документ.

●

В Манифеста на комунистическата партия Маркс и Енгелс поставят **началото на ученето за партията.** Това учение намира по-нататъшно всестранно развитие от самите автори на Манифеста и особено от В. И. Ленин. Всяка комунистическа партия със своите програмни документи дава принос в развитието на науката за партията. Обаче **главната същност на комунистическата партия като преден, съзнателен и организиран отряд — авангард на класата и народа,** е посочена за пръв път в Манифеста на комунистическата партия. Като сочат задачите на комунистите, Маркс и Енгелс правят извода: „Следователно на практика комунистите са най-решителната, винаги тласкаща към движение напред част на работническите партии във всички страни . . ."[14]

Напразни са опитите на противниците на комунистите да представят принципа за ръководната роля на комунистическата партия в класовата борба, революцията и строителството на социализма като „чужд" на Маркс и въведен от Ленин, съобразно

[14] К. Маркс, Ф. Енгелс, Съч., т. 4, с. 436.

Digitized by Google

специфичните условия на Русия като изостанала страна с малочислен пролетариат. Именно в Манифеста за пръв път се поставя този въпрос. Оттогава досега верните на интересите на пролетариата и делото на социализма партии се придържат към този принцип и на практика го реализират, повишавайки постоянно своята роля в борбата за социализъм и неговото строителство.

Както бе изтъкнато вече, и това положение в Манифеста намира по-нататъшно развитие от В. И. Ленин, който създаде цялостна теория за комунистическата партия и нейната роля, за нейното строителство и характер. Свой принос в това учение дава всяка партия съобразно конкретните условия на работа, тъй като идеите на Манифеста не са догма, а ръководство за действие. Така Маркс и Енгелс са разбирали ролята на своето учение и не са възвели ръцете на комунистите със закостенели догматични истини и схеми за вечни времена.

В страните на развития социализъм се утвърждава разбирането, че с развитието на социализма ръководната роля на комунистическата партия не само че не бива да отслабва, а постоянно трябва да укрепва и нараства. Това е обща закономерност на изграждането и усъвършенстването на социализма в процеса на достигането на неговата пълна зрялост и след това.

Творческото отношение към марксизма-ленинизма, чийто основен първоизточник е Манифестът, е **неотменимо изискване за всяка партия,** която е действително предана на делото на работническата класа. Само при това условие комунистите могат да вървят напред и да водят след себе си останалите трудещи се в революционната борба и в преустройството на обществото. Наистина резките поврати в практиката и решителните изменения от теоретичен характер не се разбират веднага от всички, хвърлят някои в излишни безпокойства, а други довеждат направо до обърквене. Подобни явления вече се забелязват и във връзка с настоящето революционно преустройство на социализма. На това обърна внимание Февруарският (1988 г.) пленум на ЦК на КПСС.

В процеса на преустройството на социализма се рушат закостенели представи за неговата същност и форми, за методите на работа и практическите подходи, а не всеки може безболезнено да се прости с тях. Както изтъква М. Горбачов в речта си пред Февруарския пленум, у някои настъпва обърквене дали не се отстъпва от позициите на социализма, дали не се подлага на ревизия самото марксистко-ленинско учение? И той разкрива причините за това обърквене — неправилното разбиране на същността на самото преустройство: едни виждат в него „козметичен ремонт"; други настояват да бъде демонтирана до основи самата система на социализма; трети се увличат от радикална фразеология, призовават да се прескачат етапи на социалистическото развитие.[15] А за да се разбере всяка стъпка на комунистическата партия, е необходимо да се сверява политиката с марксизма, изложен за пръв път системно още в Манифеста.

Революционното преустройство на социализма в сегашния

[15] М. С. Горбачов, Революционното преустройство и идеологията на обновлението, Раб. дело, 19 февруари 1988, с. 4.

Digitized by Google

преломен етап има прогресивен постъпателен характер, тъй като води до укрепване на социализма, придава му нови съвременни форми и активизира човешкия фактор. Сред задачите на преустройството КПСС отделя като основни две задачи — икономическата реформа и демократизацията на обществото. Нашата партия отдава първостепенно значение на превръщането на новите социални общности (трудовите колективи и общините) в действителни стопани на обществената собственост и превръщането на нашето общество в самоуправляващо се. Така принципите на социализма, залегнали още в Манифеста, не се отхвърлят, а се прилагат творчески.

За верността на избрания път на преустройство на социализма комунистическите партии се обръщат към Манифеста и другите първоизточници на научния социализъм, но те спазват духа, а не буквата на това учение, защото класиците не са ни оставили в наследство готови рецепти, правилници и конкретни указания за действие на всички етапи, при всяка историческа и конкретна ситуация. „Преустройството, изтъква М. С. Горбачов пред Февруарския пленум на ЦК на КПСС (1988 г.), ни задължава да погледнем поновому на някои, станали обичайни, характеристики, да съпоставим не само измиинатия, но и предстоящия път с онези критерии за напредък, с онези цели на строителството на новото общество, които бяха формулирани от класиците на марксизма-ленинизма. С други думи, да сверим насоките на практическите ни действия с главните маяци, по които вече повече от век се ориентират комунистите."[16] И първият сред тези маяци е Манифестът на комунистическата партия, който почти век и половина сочи безпогрешно пътя на комунистическото движение.

Творческото отношение на комунистите към безсмъртните идеи на Манифеста изисква да се вижда на всеки етап обективната диалектика между близките и далечните цели на партията, между нейната стратегия и тактика. В стратегията да се използва по-гъвкава тактика, а в тактиката да се внася повече стратегия. Верни на диалектическия подход към моментните и стратегическите задачи, комунистическите партии от социалистическите страни разглеждат и предприемат преустройството като стъпка от решаващо значение за стратегическите цели и задачи на партията на сегашния етап и го обвързват с крайната цел. Това не е временна или конюнктурна задача. Тя преследва постигането на далечни и големи цели за развитието на социализма и подготовката за преход към комунизма.

В своята концепция и политика за революционно преустройство на социализма в нашата страна БКП пределно ясно вижда и сочи връзката между крайната цел, стратегическата задача на сегашния исторически етап и за по-близкото, обозримо бъдеще от развитието на социалистическа България. Това е отразено в Програмата на БКП и концепцията за по-нататъшното развитие на социализма в НРБ, която е продължение и доразвитие на партийната Програма. Нашата крайна цел, както на всяка комуни-

[16] М. С. Горбачов, Революционното преустройство и идеологията на обновлението, Раб. дело, 19 февруари 1988, с. 4.

Digitized by Google

стическа партия, е построяването на комунизма. Нашата непосредствена историческа задача на сегашния основен стратегически етап е изграждането на развито социалистическо общество, както това е залегнало и в Програмата на БКП. А нашата национална цел в обозримa перспектива е изграждането на България като високоразвита и културна социалистическа държава.[17] Такъв е подходът на БКП при определяне на своите задачи на сегашния етап, вярна на духа на Комунистическия манифест, който пръв свързва в едно близките и далечните цели, задачите на пролетариата.

Въоръжени с идеите на Комунистическия манифест, партиите от марксистко-ленински тип се разграничават от всички носители на буржоазни, дребнобуржоазни, непролетарски и немарксистки теории за социализъм, поражение върху които за своето време нанесе и тази малка, но силна книжка на Маркс и Енгелс. Само при последователното придържане към научната теория на социализма, първоизточник на която е Комунистическият манифест, днес революционните партии са в състояние да се поддържат на равнището на авангард на класата и народа, да ги ръководят в трудните практически дела на строителството и преустройството на социализма. А такова е, както бе вече посочено, определението на Маркс и Енгелс още в Манифеста, призванието на комунистите — да стоят начело и да водят напред масите.

Като въоръжават пролетариата с идейно знаме — научно-обоснована политическа програма, и с материално оръжие — първата в историята партия на тази клас, **К. Маркс и Ф. Енгелс призовават работниците към интернационално обединяване за успешно осъществяване на своята историческа мисия.** Девизът на Комунистическия манифест се съдържа в крилатия лозунг: „Пролетарии от всички страни, съединявайте се!" Въпреки че призивът на световното революционно движение се обогатява и разширява по своето конкретно съдържание на следващите етапи от развитието на революционния процес, то негова сърцевина си остава написаното върху кориците на Манифеста на комунистическата партия, излязло от перото на Маркс и Енгелс.

●

Пролетариите от всички страни изпълниха с чест и достойнство възлаганите на тях надежди и гласуваното им доверие в историята и завоюваха гигантски по мащаби и значение успехи. Социализмът стана могъща световна система, комунистическото движение се превърна в най-влиятелната политическа сила в съвременното общество.

Днес комунизмът не е вече „призрак, който бродн по Европа", както бе при излизането на Комунистическия манифест, а магистрален път на общественото развитие, на съвременния социален прогрес.

Израз на верност към неговите идеи е революционното преустройство на социализма, което цели достигането на негово ново, по-висше качество, негово възраждане и обновление.

---

[17] Т. Живков, Основни положения на концепцията за по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, с. 7, 104.

Digitized by Google

ПРИСЪСТВИЕ В НАШИЯ ДЕН

60 години от създаването на РМС

К. н. н. ВАНЬО ВЪЛКОВ
научен сътрудник в Института по история на БКП

Годишнините винаги са били повод за обръщане към отминалия летопис и към непреходното човешко присъствие в него. Отбелязвайки основаването на Работническия младежки съюз, това е възможност да осмислим историческия опит на БКП в ръководството на младежкото революционно движение у нас, да пренесем в съвремието прозренията и изстраданите истини на онези поколения, които и с цената на живота си се бориха за циментиране единството на младежта с партията, работническата класа и останалите трудещи се. Зад историческите факти и събития се крие неповторимата сила на примера на комунистите, на тяхната убеденост в марксизма-ленинизма и социалистическата революция. Докосвайки се до техните „оръжия": познаването на младежките потребности и интереси и умението да ги „вплетат" в коренните интереси на народа; близкия човешки контакт с младите хора и търпеливото им убеждаване и възпитаване; зачитането на самодейността на техните организации и аргументираното им насочване в революционната борба, и т. н., можем да съизмерим днешния си стил на работа и ръководство, да взаимствуваме историческа поука и опит.

Годишнините на младежкото революционно движение са празници и за комунистите от различните поколения. И това е така, защото като „произнасяме имената на Съюза на работническата социалдемократическа младеж, на Българския комунистически младежки съюз, на Българския общонароден студентски съюз, на Димитровския съюз на народната младеж, на Димитровския младежки съюз, ние, комунистите от различните поколения, произнасяме името на своята буйна и красива младост"[1].

След годините на революционен подем в България настъпва период на временна и частична стабилизация на капитализма. В острата класова борба през 1923—1925 г. страната е обхваната от масовия терор на военнофашистката диктатура, при който загиват, осъдени са или са принудени да емигрират хиляди прогресивни български граждани. Българската комунистическа партия и свързаните с нея организации са забранени, а дейността на членовете им — преследвана от закона. Като истинска революционна марксистко-ленинска партия тя тър-

[1] Т. Живков, Дванадесетият конгрес на БКП и по-нататъшното изграждане на зрелия социализъм, Проблеми, задачи, подходи, С., 1982, с. 427.

Digitized by Google

си средства и форми, чрез които отново да заработи сред широките трудови слоеве за организирането им в борбата срещу реакцията. Конкретните условия изискват създаването на легални организации, чрез които партията да провежда своята политическа линия. Една от тези организации е Работническият младежки съюз (РМС).

Изграждането на новата организация започва със създаването на легални дружества на прогресивната трудова младеж. Първото такова дружество е основано в с. Смолско, Пирдопско, на 2 декември 1926 година. Следва формирането на дружествата в Чирпан, София, Русе, Шумен, Хасково, Пловдив, Сливен, Варна и другаде. За тяхното създаване значителна роля изиграва в. „Младежка дума" — легален орган на Комсомола, който призовава прогресивната младеж да се обединява. Функциите на централен инициативен комитет за образуването на съюза поема софийското дружество, чийто вестник „Младежка искра" по-късно става орган на РМС.

Учредителната конференция на РМС се е състояла на 24 май 1928 г. в София. Въпреки опита на полицията да провали конференцията, събралите се 44 делегати избират ръководство, приемат устав и декларация, с което заявяват създаването на новия съюз. Така в условията на терор и експлоатация, **под непосредственото ръководство на БКП и БКМС се създава РМС като легално проявление на Комсомола, като класова политическа организация на най-широките кръгове на трудещата се младеж, като защитник на нейните политически, икономически и културни интереси.**

Сполучлива форма за организирането на работническата младеж е изграждането на младежки групи при Независимите работнически професионални съюзи, където активно и ползотворно работят членовете на РМС. Групите имат задачата да обединяват и мобилизират младите работници в името на техните специфични младежки искания. РМС работи за класовото осъзнаване на младите хора, като развива активна просветна и организационна дейност сред най-широки слоеве на трудовата и учащата се младеж, влияние сред която освен буржоазнодемократичните партии се опитват да получат и някои фашистки организации.

Идеологическата работа на РМС е неделима част от дейността на БКП, БРП и БКМС за възпитаването на трудещите се маси в духа на истински патриотизъм и пролетарски интернационализъм. Младежкият съюз се грижи за идеологическото израстване на членовете си и на неорганизираните младежи както чрез своите печатни издания, така и чрез устна пропаганда. За непосредствен контакт с младежите широко биват използвани бележити дати от отечествената ни история или от световното работническо и революционно движение. На свикваните събрания, митинги и демонстрации активисти на РМС говорят пред младежката аудитория за необходимостта от борба за защита интересите на трудещите се.

Важна страна от работата на РМС е неговата антивоенна пропаганда сред младежта. Самостоятелно или съвместно с други младежки организации той свиква събрания и конференции,

Digitized by Google

на които негови членове и неорганизирани младежи се изказват срещу подготовката на нова империалистическа и антисъветска война.

Дейността, която РМС, БКМС и БОНСС развиват против разпространението на реакционни идеологически концепции сред младежта, е неразделно свързана с тяхното участие в политическата борба за демократизиране на страната. Ремсистите активно се включват в движението за политическа амнистия. Те участвуват в събирането на подписи и изготвянето на петиции, в набирането на средства за политическите затворници. Заедно с всички прогресивни хора в България те настояват за премахването на Закона за защита на държавата. Масово е участието на ремсистите в кампанията в защита на Георги Димитров и другите подсъдими на Лайпцигския процес. Членовете на РМС заедно с цялата прогресивна българска младеж вземат активно участие и в протестните акции срещу политическите убийства в страната, срещу процесите против ЦК на РМС и ЦК на БКМС. Масово е участието на членовете и симпатизантите на РМС и в предизборната борба по време на общинските и парламентарните избори.

Освен терора на властта за някои слабости в дейността на РМС има причини от субективен характер, произтичащи от общото развитие на революционното движение в България. БКМС и РМС се намират под идейното влияние и политическото ръководство на БКП, в чийто Централен комитет временно са взели надмощие левосектантски елементи. Техните неправилни постановки за политическото положение в страната, за характера и задачите на БКМС и РМС се възприемат от двата съюза. Това отчетливо проличава на свиканата през октомври 1933 г. Трета конференция на РМС. Тя фактически ограничава контактите с други прогресивни младежки организации за съвместна борба срещу настъпващия фашизъм, а оттук все по-малки стават и възможностите на РМС да се превърне в обединителен център на трудовата младеж в борбите за защита на нейните непосредствени интереси.

След извършения на 19 май 1934 г. военнофашистки преврат РМС действува при още по-тежки условия. Новите управници на страната забраняват политическите партии и техните поделения, но отново главният удар се насочва срещу БКП и свързаните с нея масови организации. Арестувани са много членове и ръководители на БКМС и РМС, срещу които започват съдебни процеси.

Бързо се преодолява грешката, допусната с разпускането на РМС през септември 1934 г., и през пролетта на 1935 г. ЦК на БКМС взема решение той да бъде възстановен като организация. Тази мярка е предизвикана от обективните условия в страната и от успехите на здравите партийни сили начело с Г. Димитров срещу левосектантския уклон. От изключително значение за революционното движение у нас са и решенията на VII конгрес на Комунистическия интернационал за изграждането на широки народни антифашистки фронтове. За младежта и нейните организации се открива поле за изява, а върху РМС като революционна младежка организация пада отговорността

Digitized by Google

да бъде инициатор и главен организатор на младежкото антифашистко единство. Контактите по места между младежите ремисисти, земеделци и социалисти довеждат до сключване през ноември 1934 г. на съглашение за единна борба против фашизма между ЦК на РМС и Постоянното присъствие (ПП) на ЗМС „Врабча — 1". С този акт се поставя началото на единния младежки антифашистки фронт в България. Към тях се присъединява ЗМС „Пладне" и ССМ.

От изключително значение за изграждането на широкия народен антифашистки фронт у нас, а това означава и за цялостната дейност на РМС, е VI пленум на ЦК на БКП, състоял се през февруари 1936 година. Пленумът одобрява извършеното до момента от БКМС и РМС и дава указания за тяхната бъдеща дейност, за да се разшири платформата за обединяване на нефашистката младеж.

Ръководен от възприетия курс от БКП за борба срещу фашистката диктатура, през лятото на 1936 г. представители на младежките съюзи на петте партии, създали политическия център под името „Петорката", и РМС подписват декларация за изграждането на „Общ младежки фронт в защита на Търновската конституция". Това обединение е специфична българска форма на младежкия антифашистки фронт. Неговото създаване положително повлиява върху общата борба на антифашистките сили в страната срещу монархофашистката диктатура.

РМС е деен участник, а много често и инициатор в съвместните прояви на демократичната младеж. Такива са акциите срещу проф. Ал. Цанков, срещу решението на властта да спре издаването на 17 прогресивни вестници и списания, участието в грандиозната народофронтовска демонстрация при погребението на видния български учен и демократ проф. Асен Златаров.

Съвместната дейност на ремисистите с техните „колеги" от младежките комитети се засилва особено при подготовката на общинските избори през март 1938 г. Младежите събират подписи под народофронтовската платформа, известна под името „Всенародно искане", разнасят бюлетини и позиви, участвуват в организирането на събрания, водят лична агитация. В тази дейност, като отчита организационната слабост и някои неизживени съмнения на съюзниците, ЦК на РМС насочва усилията на съюза към осъществяване на антифашисткото единство преди всичко в легалните организации — кооперации, спортни дружества, комитети за мир, просветни организации и т. и. Общата работа в легалните организации увеличава авторитета на РМС и създава условия за разширяване на неговото идейно-политическо влияние сред широки слоеве на демократичната младеж.

Дейността на РМС за създаване на младежко антифашистко единство през годините 1935—1939 върви успоредно със сериозни промени в неговата организационна структура. Като част от цялостното комунистическо движение в България, подобно на примера на БКП и РП, РМС и БКМС се сливат през есента на 1938 година. Създаването на единния комунистически съюз — РМС засилва организационния живот и политическата активност на членовете, укрепва и връзките му с партията. Възстановява се взаимното представителство между партийното и младежкото

Digitized by Google

ръководство. В ЦК на БРП за работата на РМС отговаря Христо Михайлов. Представител на ЦК на РМС в ЦК на БРП е Александър Димитров.

Предприетите организационни мерки значително увеличават възможностите на РМС за провеждането на партийната политическа линия за борба срещу фашизма и войната. Конкретен израз на порасиалите възможности на РМС са протестните акции срещу окупацията на Чехословакия и усилията за обединяването на антифашистката младеж от балканските страни срещу опасността от война през 1939 г., активното и масово участие на ремсистите в подготовката и провеждането на стачките през 1940 г. и дейността им по време на Соболевата акция. Младежкият съюз работи за разобличаване на фашистката идеология и за разлагането и обезсилването на казнонната младежка организация „Бранник".

Организационното укрепване на РМС е постоянно на вниманието на партийното ръководство. Необходимостта от силна и боеспособна организация непрекъснато се засилва с изострянето на международното положение, с приближаването на войната към Балканския полуостров и с нарастването на опасността България да бъде въвлечена във военния пожар. Не случайно VII пленум на ЦК на БРП обръща внимание на ръководството на РМС да подобри дейността на организацията сред работническата младеж, да се създават нови групи във фабриките, предприятията и работилниците. В страната се създава политическа обстановка, при която досегашните форми на борба срещу монархофашистката диктатура стават недостатъчни.

Под ръководството на партията младежкият съюз усвоява и прилага ленинското учение за съчетаване на нелегалните с легалните форми на борба. Като легално проявление на комунистическия младежки съюз РМС умело разгръща борбата за демокрация с борбата за социализъм, като сплотява около себе си прогресивната и демократичната младеж. В годините на монархофашистката диктатура около него се съсредоточават всички младежки антифашистки сили.

На 22 юни 1941 г. хитлеристка Германия напада Съветския съюз. На 24 юни на заседание, на което присъствува и секретарят на РМС, Политбюро (ПБ) на ЦК на БРП взема решение за въоръжена борба против хитлеристите и българските монархофашисти. РМС възприема курса на партията като своя най-важна насока и се заема да мобилизира силите на организацията за нейното изпълнение.

Пред Работническия младежки съюз стоят сложни и отговорни задачи: да се съчетае и осъществява в единство бойната с масовополитическата дейност; да се работи за укрепването на организацията; да се вземат мерки за разширяване влиянието на РМС сред младежта; да се окаже реална помощ на БРП в изграждането на силите на революцията — бойните групи, партизанските отряди и организирането на патриотите в армията; да се дискредитират фашистката идеология и фашистката младежка организация.

Първите бойни групи са образувани през юли и август 1941 година. Групите преминават към активна дейност — наба-

Digitized by Google

вяне на оръжие, саботажи, наказателни акции срещу предатели и отявлени монархофашисти. Дейни участници в тях бяха много членове на РМС. Често пъти бойните групи се оглавяват и се състоят само от ремсисти.

РМС участвува и в изграждането на партизанските чети и отряди. Мнозина членове и секретари на окръжни и районни комитети на РМС преминават в нелегалност и стават едни от основателите на първите партизански чети в България (Разложката, Баташката, Дупнишката, Кулската, Средногорската и др.). В хода на въоръжената борба ремсови ръководители застават начело на някои партизански единици или участвуват в тяхното командуване. РМС има представител в Главния щаб на НОВА след реорганизацията на партизанското движение през април 1943 г. Значителна част от партизаните в България са ремсисти, а в отделни отряди те преобладават в личния състав.

Значителна е дейността на РМС и в армията. Тук усилията са за набавяне на оръжие, за нейното разлагане като опора на монархофашисткия режим, за привличане на войската в антифашистката борба.

РМС развива широка и успешна масовополитическа дейност. Разширявайки своето влияние сред младежта, съюзът привлича значителна част от нея за открити действия срещу властта — стачки, протестни събрания, демонстрации. Той издава редица бюлетини, позиви, открити писма и други печатни материали.

РМС напълно подкрепя програмата на Отечествения фронт. Тя се публикува в „Младежки преглед", размножава се и се разпространява сред гражданството. Още през 1942 г. РМС пристъпва към изграждане на младежки отечественофронтовски комитети, като търси възможно най-тесен контакт с нефашистките младежки организации. Чрез тях той дава своя принос за изграждането на антифашисткото единство на българския народ.

По време на въоръжената борба срещу монархофашизма Работническият младежки съюз дава свидни жертви. Загиват ръководители и членове на бойни групи, командири и бойци от партизанските отряди, ремсисти в армията, секретари и членове на централния, окръжните и районните комитети на РМС. Това са тежки удари за организацията, които лишават революционното движение в нашата страна от самоотвержени борци, но чийто светъл, понякога много кратък живот става пример за младежите антифашисти. Незабравими ще останат в народната памет Александър Димитров, Адалберт Антонов, Свилен Русев, Йорданка Николова и Лиляна Димитрова.

Въпреки жертвите младежкият съюз продължава да бъде надежден и активен помощник на БРП в борбата срещу монархофашистката диктатура. Централният комитет на БРП полага непрекъснати грижи за организационното укрепване и идейнополитическото израстване на организацията. Така е и през лятото на 1944 г., когато се възстановява ЦК на РМС и се приема нов набор членове, с което в навечерието на народната победа съюзът наброява почти 20 000 организирани в него младежи, готови заедно с комунистите да застанат начело на силите, готвещи се за решителна битка за унищожаване на монархофашистката диктатура.

Digitized by Google

Грижите на партията за идейното и организационното укрепване на младежкия съюз постепенно го оформят като нейн истински боеви резерв. Това особено проличава в периода на въоръжената борба. РМС доказва възможността си да усвоява в дълбочина партийните решения и да определя своите конкретни задачи за мобилизиране на младежта. Близкото единодействие с партията, с нейните закалени в класовите битки кадри укрепва самодейния характер на младежкия съюз. РМС утвърждава своя политически авторитет сред обществеността, сред българската младеж. Той се превръща в ядро на младежкото отечественофронтовско единство. С това допринася за сливането на двата потока на революционното движение у нас — демократичния и социалистическия, под ръководството на Комунистическата партия.

Заедно с комунистите членовете на РМС са в първите редици на народните сили в Деветосептемврийското въоръжено въстание през 1944 г. Те дават своя принос за извоюването на свободата.

Нови отговорни задачи застават пред РМС след победата на 9 септември 1944 година. Дотогава той е последователен борец за премахването на експлоататорския капиталистически строй. Сега съюзът трябва да се превърне в градивен елемент, в защитник на народнодемократичната власт и строител на новото общество.

Хиляди ремсисти се включват в Отечествената война през 1944—1945 година. Мнозина от тях заплащат с живота си победата над хитлеристка Германия. Друга част от ремсовата младеж се включва в редовете на Народната милиция и дава своя принос за разгромяването на появилите се на някои места контрареволюционни банди. Със своя героизъм и преданост РМС е достоен защитник на революцията.

Масово е участието на ремсистите в стопанското възстановяване на страната. Те са в първите редици на младежите при създаването на трудово-културните бригади на село, при организирането на съревнование в промишлеността и транспорта, при изграждането на младежки производствени бригади. Славна страница в историята на РМС е бригадирското движение. То дава и огромен политически ефект, като спомага за обединяването на българската демократична младеж. С труда на младежите-бригадири се изграждат важни стопански обекти като „Прохода на републиката", жп линията Перник — Волуяк, далекопровода Мездра — Пловдив, електроцентрала „Надежда" в София, Димитровград, много пътища.

Ценна помощ оказва РМС на БРП (к) в острата политическа борба през 1944—1948 година. Съюзът полага много усилия и постигна определени успехи в дейността си за обединяването на демократичната младеж около програмата на ОФ. Той дава съществена подкрепа на здравите отечественофронтовски сили в ЗМС, ССМ, МНС „Звено", младите радикали за изолирането и разгромяването на обявилите се срещу народнодемократичната власт опозиционни елементи в младежките организации. Като сплотява около отечественофронтовската политика на правителството всички прогресивни членове на младежките съюзи и прогресивната неорганизирана младеж, РМС помага за по-

Digitized by Google

стигането на такива важни за народната власт победи като изборите за Обикновеното и Великото народно събрание, референдума, с който България е обявена за народна република.

Борбата на РМС срещу опозицията се свързва с качествени промени в неговото и на цялото младежко движение в страната организационно развитие. Общите задачи, които стоят пред демократичната българска младеж за осъществяване програмата на ОФ, обективно водят към създаването на единни младежки организации. Създаването на общия съюз обаче не е леко и безболезнено. Търсят се най-подходящите организационни форми и методи за създаването на новия съюз. Такива първоначално са младежките комисии, а по-късно комитетите на демократичната младеж, в които членовете на отделните съюзи и организации, заедно с неорганизираната младеж, работят съвместно в подкрепа на народната власт. Ценно указание за РМС при създаването и работата в тези организации са съветите на Г. Димитров.

През есента на 1947 г. в развитието на народнодемократичната революция в България настъпват съществени изменения. Разгромът на буржоазната опозиция закрепва обществено-политическите основи на народнодемократичната власт. Създават се условия за ликвидирането на буржоазията като класа, за радикално преустройство на държавната и обществената структура на страната, за дълбоки икономически и обществено-политически преобразования. Създават се условия за соцналистическото строителство.

Тези процеси, отчетени и анализирани от XIII пленум на БРП (к), поставят младежкото отечественофронтовско движение в нова фаза на развитие. Започналият процес на обединение на младежките съюзи, организации и неорганизираната младеж непреодолимо върви към създаването на единен съюз на демократичната българска младеж.

Учредителният конгрес на единния Съюз на народната младеж е на 21 и 22 декември 1947 г. Голяма роля за ускоряването на обединителния процес и за свикването на самия конгрес изиграва изразеното чрез писмо на Г. Димитров до V конгрес на РМС и XIII конгрес на ЗМС становище на ЦК на БРП (к). Партията счита, че интересите на новата власт изискват обединяването на българската младеж и то под ръководството на РМС. Това становище Г. Димитров излага и в голяма реч пред делегатите на конгреса. Той призовава прогресивната българска младеж без разлика от партийна и друга принадлежност да се сплоти в своя съюз, за да стане челен отряд на Отечественият фронт в борбата за победата на соцнализма в България.

С Деветосептемврийската победа се формират качествено нови условия за проявление на младежкото движение у нас. Социалистическата революция изисква от него разгръщането на съзидателната енергия на своите строители — българските младежи. Партията умело насочва и подпомага процеса на оформяне на младежкото отечественофронтовско единство.

С образуването на Съюза на народната младеж РМС прекратява своето съществуване. Остават неговите революционни традиции и добродетели, които новата организация съхранява и продължава да развива в борбата за построя-

Digitized by Google

ването на социализма у нас. СНМ, наречен след смъртта на Г. Димитров Димитровски съюз на народната младеж, изпълнява с чест поставените пред него задачи. Това се отчита на VII конгрес на БКП, който взема важни решения за развитието на младежкото движение в нашата страна. Конгресът преценява, че вече е обективно необходимо съюзът да бъде преименуван в Димитровски комунистически младежки съюз, което най-пълно и точно ще отговаря на целта, характера и задачите му. ДКМС става продължител на всичко най-хубаво, което пренасят през годините БКМС, РМС и ДСНМ.

Съпреживените странници от летописа на младежкото революционно движение в България връщат погледа ни към историческия опит и поуки. Можем уверено да подчертаем, че, опирайки се на Лениновите идеи за работа с младежта, в хода на борбата за народна власт БКП отчита и националните особености. Тя издига ясна цел пред българската младеж и определя нейното място в революцията. Партийните органи и организации по места чрез комунистите поддържат близки връзки с ремсистите, оказват им непосредствена помощ за формиране на младежкото единство, за разгръщане на дейността на съюзните организации и на техните съмишленици. Конкретната и индивидуалната работа на комунистите с младежите за формиране на техния мироглед, за вникването в собствените им потребности и интереси като неразделни от тези на работническата класа и останалите трудещи се, на демократичните и прогресивните сили у нас укрепва доверието на младите хора, прави ги съпричастни в борбата за демокрация и социализъм. Най-силно въздействие им оказва завладяващият революционен пример на комунистите — тяхното себеотрицание, мъжество, жертвоготовност, смелост, решителност, другарство, човеколюбие.

Творческото продължение на димитровските традиции и добродетели за работа с Комсомола и младежта е априлската линия на БКП. Априлската политика на партията за издигане ролята на българската младеж намира израз в близката грижа към Димитровския комсомол, чийто ярък израз са редица документи на БКП, но особено Тезисите на ЦК на партията за младежта и Комсомола (1967 г.) и Писмото на др. Тодор Живков до ЦК на ДКМС (1978 г.).

И в нашето съвремие с грижа и доверие в силите и възможностите на българската младеж партията разкрива ясни цели пред нея и определя нейното място в челните редици на научно-техническата революция. И това е така, защото и днес, както в революционното минало, ние разчитаме особено много на енергията и ентусиазма, на дръзновението и творчеството, на устремеността на младите хора.

Същевременно с присъщата си самокритичност и откровение БКП извърши обстоен анализ на допуснатите слабости, недостатъци и грешки в партийното ръководство, остро разкритикува прекаления и необоснован централизъм, отклоненията и деформациите в прилагането на ленинските принципи на работа и ръководство. С възприетия Юлски модел за по-нататъшно изграждане на социализма у нас и решенията на Националната

Digitized by Google

партийна конференция (1988 г.) партията създава реални условия за пълноценна реализация на българската младеж. Отчитайки изискванията и действието на съвременните закономерности и диалектиката на противоречията, БКП формулира научнообосновани подходи на партийното ръководство. Те предоставят възможност, въоръжават партийните органи, организации и комунистите за разкриване и удовлетворяване на младежките потребности и интереси, за идейното укрепване и възпитание на младото поколение, за развитие на самодейността в комсомолските организации и дружества, за функционирането на Комсомола като самоуправляваща се система. ДКМС и нашата младеж разполагат с политически, организационни и нормативни предпоставки за високоефективна и пълноценна подготовка и социална реализация. Ярък израз на партийното доверие е това, че на Комсомола е предоставена възможността да представлява партията сред младежта и младежта пред партията. Издигайки ролята на ДКМС в политическата система, партията създава условия за взаимодействието и координацията на неговата дейност с тази на другите органи и организации при решаване на младежките проблеми. Нещо повече, комсомолските дружества и организации могат да бъдат не само равностоен партньор, но и опонент в системата на самоуправление. Това засилва самодейния характер на съюза, разширява неговите права в диалектическа връзка със задълженията и отговорностите му. БКП решително издигна изискванията за отказване от административните методи на въздействие и изземването на функции, за осъществяване на ръководната и направляваща роля на партията чрез индиректните методи, чрез дълбоко преустройство на стила на работа и ръководство. Решаващо значение за развитието на този процес има последователното прилагане изискванията на политическия подход — и в целеполагането, и в кадровата работа, и в партийния контрол и помощ, и в грижата за резерва на партията, и в диалога с младежта, и във възпитателната работа. „Ние не ви обещаваме — посочва др. Т. Живков — живот без проблеми, пътища без трудности. Пътищата без трудности са пътища надолу, а нашият път — пътят на партията, пътят на родината, нашият път — е път нагоре“[2].

Годишнината от създаването на РМС, както и 10-годишнината от Писмото на др. Тодор Живков са добър повод да осмислим новите задачи за революционни преобразования в страната и ролята на нашата младеж, да се вгледаме в пропуските и слабостите на партийното ръководство на младежкото движение с юлски критерии, да разгърнем възможностите на индиректните методи и форми на партийно въздействие. Така ще пренесем в новите условия партийните добродетели и ценности от онези героични революционни години.

---

[2] Т. Живков, Дванадесетият конгрес на БКП и по-нататъшното изграждане на зрелия социализъм, Проблеми, задачи, подходи, С., 1982, с. 430.

Digitized by Google

ПЛАНИРАНЕТО ПРИ НАС

ЦВЕТАНКА КОВАНДЖИЕВА
секретарка на първичната партийна организация при ЕСПУ „Ернст Телман" в Ловеч

Първичната партийна организация има водеща роля в комунистическото възпитание на младите хора в училище. Нейните функции са разнообразни, сложни, високоотговорни. Тя е организатор на цялостната идейновъзпитателна дейност на колектива, координатор на работата на многото социални фактори, участвуващи в процеса на въздействие. Същевременно приносът на първичната организация следва да има свой облик. Синхронизирайки дейността на другите субекти в училището, тя се откроява със своето авангардно отношение към конкретните задачи на колектива, със своите подходи. Преустройството ни кара да проявяваме постоянна грижа за укрепване на атмосферата на новаторство вътре в самата организация.

Планирането на партийната работа в училището е част от научния подход във възпитанието, важно условие за ефективността на педагогическата дейност. Създаването на научнообоснован годишен план е сложен творчески процес, който изисква умения. Необходими са политическо майсторство, творчески търсения и политически критерии, с които най-точно да се определят основните възпитателни задачи, да се планират разнообразни дейности, форми и методи, които да съответствуват на интересите и потребностите на учениците.

Пристъпвайки към планирането, партийното бюро и първичната организация задълбочено проучват партийните документи и решения в областта на образователното дело, тенденциите на развитие на цялостния живот. За целта използваме част от заниманията в партийната просвета с учителите, като им придаваме практически характер. Насищаме ги с въпроси, които са обект на практиката им.

При планирането на идейновъзпитателната работа с първичния трудов колектив използваме годишния комплексен план на училището, плановете за работа на комсомолската и съюзната организация. По този начин постигаме необходимия синхрон, предпазваме се от дублиране, разгръщаме дейността в специфични за организациите сфери.

Кои са основните изисквания към плана на първичната организация в училището?

НАУЧНОСТ И КОМПЛЕКСНОСТ

Тези подходи са задължителни. В какво се изразяват? Преди всичко в по-дълбоката и детайлна подготовка, във формулирането на целите и задачите на първичната организация. Имен-

Digitized by Google

но в целите и задачите ясно се откроява тенденцията за партийния подход при разгръщане творчеството на учителя и ученика в условията на самоуправлението. Активното присъствие на учителя-комунист в обществения живот е предпоставка за неговия професионален ръст и в извънучилищната дейност.

В края на учебната година училищното ръководство организира работна среща на целия педагогически колектив с част от комсомолския актив на училището. Всички заедно обсъждаме предстоящите задачи, търсим пътища за тяхното решаване. Особено внимателно изследваме предложенията на отделните комсомолски дружества, на ученическия комитет на ДКМС. През септември партийното бюро организира работни срещи с отделните отговорници от ученическия комитет на ДКМС за комисиите по комсомолското самоуправление.

Когато става дума за планирането на дейност, различна от досегашната, анкетите са подходяща форма за колективно допитване. Такъв подход ни е необходим. С него внасяме по-голяма яснота.

В плана включваме конкретна точка, свързана с изграждането на система за прогнозиране развитието на комсомолското самоуправление в училището. Опитът ни се опира на работата на отделни дружества. Изучаваме техните особености, развитие и социална активност.

КОМУНИСТИЧЕСКА ЦЕЛЕНАСОЧЕНОСТ

Дейността на първичната организация с ученическия колектив следва максимално да допринася за практическото реализиране на партийните постановки и решения. Тяхното осъществяване в училището предполага дълбоко да познаваме спецификата, традициите на общуване между педагогическия и ученическия колектив. Компетентно подбраните дейности, форми и методи съдействуват за проява на активна жизнена позиция на учениците. За целта обаче е необходимо познаване на психиката на младите хора. Затова първичната организация предприе цялостно проучване на темата „Нравственият облик на съвременния ученик" — един тревожен и актуален проблем от всекидневието на българското училище. Такава насока на работата на първичната организация и учителския колектив ни предпазва от дребнотемие, дава ни възможност да съсредоточим усилията си за сътрудничество с по-широк кръг хора.

Темата за нравствения облик на съвременния ученик изисква специални социологически изследвания, свързани с определени въпроси. Необходима е и помощта на социолози. Но на сегашния етап социологията стои по-настрана от училищната практика. Срещаме трудности при ангажирането на хора за подобни проучвания.

В процеса на общуване с други фактори — общинския и областния комитет на БКП — първичната организация извежда актуалните задачи на по-предна линия, издига на по-високо равнище осъществяването им.

Теми като „Музиката в живота на съвременния ученик", „Неформалните групи и тяхната дейност", „В какво вярва съ-

Digitized by Google

временната младеж?“ са предмет на обсъждане от целия колектив на открити партийни събрания. В училището, в което работя, тези разговори много често придобиват характер на изследване по парливите въпроси на деня. Тяхната същност се определя от онова, което днес ни подсказва практиката.

РАЗНООБРАЗИЕ И БОГАТСТВО НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДЕЙНОСТТА

Динамичната практика в училище изисква немного по количество, а богати по съдържание дейности и разнообразни форми, които създават благоприятни условия и ситуации за осъществяване на многостранното развитие и реализацията на учениците.

В нашето училище, в което се изучават западни езици, интересът към народопсихологията е неотменна част от осъществяването на патриотичното и интернационалното възпитание. Пътищата към народната душевност се обвързват с часовете по литература и история, които често завършват с научни конференции (150 години от рождението на Васил Левски, Руско-турската освободителна война, вечери на фолклора на други народи, работа с етнографски музеи в областта). Такива инициативи обогатяват контактите ни с безпартийните колеги, разширяват възможностите за съвместна работа на първичната организация с комисията по творческите въпроси. Конференциите издигат организационното равнище на комсомолската дейност.

ПРИЕМСТВЕНОСТ, ПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ И СИСТЕМНОСТ

Дейността на първичната организация планираме на основата на постигнатите резултати. Така тя става продължение на извършеното досега. Равнището на социалния опит на учениците ни кара всяка година да търсим заедно дейности, усложнени по съдържание, форми и средства.

Успехите ни в работата с комсомолската организация до известна степен са плод на непрекъснатото обогатяване на формите на взаимодействие между партийното бюро и ученическия комитет на ДКМС, отговорника от първичната организация за отделното дружество, срещи на бюрото с комсомолските активи по випуски и секретари на ученическия комитет...

Обучението на комсомолския актив на равнище училище се превръща всяка година в усъвършенствувана система за проникване на идеи вътре в самото комсомолско дружество. За целта в плана обособяваме и прилагаме специална програма за обучението на комсомолския актив от подготвителните класове. Обучението на актива от горните класове свързваме с работата на отделните комисии по самоуправлението.

Политическият университет сред учениците има тригодишно съществуване. Той се нуждае от ежегодни гъвкави форми и сътрудничество между педагогическия колектив и интересите на ученика. Партийното бюро има за задача да обогатява методите на работа на комсомолския университет. Заедно с него-

Digitized by Google

вото комсомолско ръководство то съдействува за организиране на дискусионни клубове към отделните факултети и помага за реализиране на техните идеи. Клубът на младия пропагандист усложнява и обогатява своята дейност. Той разглежда въпросите на комсомолското самоуправление.

Богатата духовна среда, която са оставили поколения ученици, влияе върху дейността на клуба на младия преводач, на експедиционния отряд за срещи с бивши възпитаници, които са полезни за цялостния учебно-възпитателен процес.

Телевизиониата техника, с която разполагаме, ни задължава да търсим по-разнообразно нейното присъствие. За част от големите комсомолски инициативи тя може да се използва като трибуна за формиране на становища.

РЕАЛИОСТ И КОНКРЕТНОСТ

Нашият план е ефективен, когато е реален и конкретен по съдържание, обем и форма. Задачите в него са изпълними, когато в тях се ангажира всеки комунист, всеки член на колектива. Твърде важен момент от работата на партийното бюро е осмислянето на конкретните поръчения на всеки комунист в началото на учебната годиа. Планът ни отговаря на повишените възможности за квалификация на целия учителски колектив. Особено внимаине отделяме на проблемите, свързани с теорията и методиката на комсомолската работа в училището. Търсим ефективни форми, с които да ангажираме колегите; открити партийни събрания, съвместни разговори с комсомолския актив, срещи с бивши комсомолски активисти на училището. В тези непринудени мигове се ражда така необходимото единение между поколенията — основа за успеха ни.

Актуалният проблем за педагогиката — сътрудничеството, подсказан ни от изследванията на Шаталов, Илин, Амонашвили, осмисля и ангажира нашите търсения. Първичната организация също търси пътища за реализация на новите за нашата педагогика насоки чрез проучване на предложенията на учениците по определени въпроси, педагогически семинари, срещи с научни работници.

Яснота и точност са ни необходими и при дозировката на проблемите. Максимализмът невинаги дава очакваните резултати. Партийното бюро трябва да бъде наясно какво от науката ще подбере, с каква цел, как, с кого ще се реализират решенията на партийнте събрания.

На педагогическите консилиуми поставяме нови, нерешени от методически аспект въпроси, свързани с взаимовръзката учебен час — кръжок — групи за изявени ученици.

В плана е отделено специално внимание на научното прогнозиране, моделиране и прилагане на комплексен подход при изучаване на противоречията и негативнте явления в работата с Комсомола. Не е възможно този раздел от плана да бъде завършен окончателно в рамките на една година. За нас е поважно, че част от въпросите, които се съдържат в него, са обект на вниманието ни в една или друга форма.

През учебната година планът на първичната организация

Digitized by Google

търпи промени, заменят се някои дейности или форми с други, раждат се нови в зависимост от тяхната целесъобразност при създаването на нови ситуации. По-важното е другото, конкретните изменения да бъдат плод на търсения, на колективни усилия, които могат да ни извеждат до нови виждания, до обогатяване на нашата дейност.

Основно място в реализацията на плана заема партийното събрание. В него не само се обсъжда планът. Комунистите дават идеи за провеждането и отчитането на работата. Но партийното събрание е резултатно тогава, когато ангажира комунистите в дискусии. То също се нуждае от предварителна подготовка. В него участвуват и ученици.

Формирането на единна позиция е необходима предпоставка за успехите ни. Особено важно е първичната организация да организира взаимоотношенията между педагогическия и ученическия колектив, давайки възможност на всеки комунист да бъде в ролята на организатор и ръководител. Да полага грижи управлението да започне да функционира като самоуправление. Да предоставя възможности за изява на самоинициативата на отделните органи на самоуправлението в комсомолската организация. Тогава колективът ще има отвоювани свои традиции в партийната практика, а учителят-комунист — достойно място в нея.

МИНИРАНИ УСИЛИЯ

ИВАН МИЧЕВ

Злоупотребите с общественото имущество в Месокомбината във Видин имат много аспекти. И всеки от тях ни отвежда към определени лица, органи, организации, звена, институции. На нашето внимание е отговорността на първичната партийна организация към предприятието. Основният въпрос е: можеше ли тя да предотврати нарушенията, които бяха констатирани от контролните органи и бяха публикувани в пресата?

Но преди това да припомним. Комитетът за държавен и народен контрол на заседанието си на 2. II. т. г. реши:

„. . . Налага наказание „уволнение“ на Христо Евтимов Апостолов — директор на предприятие „Родопа“, град Видин, затова че със своите действия и бездействия системно е нарушавал държавната и финансовата дисциплина и е причинил щети и загуби от 1 195 094 лв., и паричен начет в размер на тримесечната му основна заплата. . . . Налага наказание „уволнение“ на Цецко Цветанов Стоянов — главен счетоводител на предприятие „Родопа“, град Видин, затова че не е създал необходимия ред и отчетност в предприятието, недобросъвестно е изпълнявал служебните си задължения, виновно и противоправно е причинил щети и загуби от 1 195 094 лв. и паричен начет в размер на тримесечната му заплата.“

Digitized by Google

Остава се с впечатлението, че наказанието е за материални щети, които са доказани със съответните документи. Но както и в други подобни случаи, някак си настрана остават деформациите на съзнанието, на нравствените норми, влиянието върху поведението на хората. Може би те остават недокоснати, тъй като трудно се поддават на точно измерване, на документиране. Констатира се, че бившето ръководство е създало нагласа за злоупотреба с готовата продукция, но почти невъзможно е да назовем точно кой факт, кой аргумент, кое нарушение, какъв дял има за влошения климат в завода. Ще се абстрахираме и от количествения израз на нарушенията. Понякога големите нарушения и малките имат еднакъв резонанс върху общественото мнение. Не само резонанс, но най-вече за обособяването на среда, която благоприятствува за разхищаване на държавното имущество. Именно за създаването на такава атмосфера са допринесли формалните проверки от държавния финансов контрол, от органите на милицията и прокуратурата във Видин. Ненамесата на общинския партиен комитет също е поощрявала нарушителите.

Ще пропуснем митарствата, характерни за журналистическата проверка. Дошли сме до крайния момент, когато трябва да отговорим на въпроса: има ли вина първичната партийна организация?

Точният отговор се бави. Не поради това, че няма доводи и факти. Те са в изобилие, но някак си се уравновесяват. Везните са в изравнено положение.

На едната страна са аргументите, които убеждават.

● Тя не е успяла да обедини силите на комунистите за борба срещу кражбите и разхищенията.

● Не е потърсила отговорност от ръководителите, които вместо да опазват продукцията, я разпиляват и присвояват.

● Допуснала е партийният секретар, бюрото да приниизят нейната дейност.

Дълъг може да стане списъкът на обвинителните аргументи. Доказателства се съдържат и в документите на първичната партийна организация. В това ни убеждава и предложението на общинския партиен комитет на годишно отчетно събрание през 1987 г. да се смени секретарят за несправяне с работата.

От другата везна аргументите убеждават — вината не е само в първичната партийна организация.

Ще си послужим с две противоположни съждения. Нарушеният организационен живот на първичната партийна организация е причина за безконтролните действия на ръководителя. И другото. Безпринципните действия и бездействието на по-горните органи и ръководства са довели до нейното безсилие.

Необходимо е да определим: кое от двете съждения е причината и кое е следствието? Всеизвестно е, че следствието само изчезва, когато се премахне причината. В обратния случай последствията се увеличават.

Да приведем някои аргументи, които доказват, че безпомощността на здравите сили в партийната организация да въведат ред в завода е следствие и на безотговорността на местните партийни, държавни и стопански органи и звена.

Digitized by Google

Къде е причината за тяхното бездействие? Нима те не можеда сторят това, което извършва Комитетът за държавен и народен контрол? Нима стопанските нарушения в завода се чакат по-добре от София? Явно е, че местните кадри, организации и звена са омаловажили престъпните действия на ръководството на комбината. А сега и те се присъединяват към обвиненията, хулят ръководството, което са търпели толкова години. Отговорността само най-общо е адресирана и към тях. Не са си изпълнили задълженията, но твърдо застават на страната на съдниците.

Изводът е, че ръководството на завода се е възползвало от бездействието на партийните органи в града и се е поставило извън всякакъв партиен и държавен контрол.

На този пункт срещнах непреодолима за мен трудност. Все още не мога в дълбочина да обясня причините на този „негласен съюз". Може би по-скоро подходжда думата търпимост. От една страна, това е търпимостта на общинския партиен комитет към заводското ръководство. Но през последните две години негласно съглашение в полза на безстопанствеността съществува и между първичната партийна организация и ръководството на завода. Пътят на това „единство" не е толкова лесен. Да го проследим.

Ще започнем отпреди близо години, когато в завода постъпва на работа Веселка Цекова и е избрана за партийна секретарка. Завършила Академията за обществени науки и социално управление, тя с желание и надежди се захваща да активизира партийната организация. Постепенно за около година това й се отдава. В дневния ред застават истинските проблеми на предприятието, на трудовия колектив и се взимат добри решения. Приети са нови комунисти, засилено е партийното влияние. Комунистите отначало с помощ, но после и самостоятелно заемат собствена позиция на партийните събрания. Ръководителите на предприятието, общинският комитет отбелязват тази активност по различни поводи.

Логично е при тази обстановка да се засили непримиримостта, да се започне безкомпромисна борба със злоупотребите, с разхищенията и кражбите на готовата продукция.

Именно в този момент партийната секретарка, бюрото, партийната организация се оказват сами на бойното поле. Получава се така, понеже основните ръководители, разбира се, не открито, но в крайна сметка застават в редиците на силите, на които е изгодна безстопанствеността. Много от комунистите ръководители предават партийната организация отвътре.

Разбира се, конфликтите добиват реален израз в отношенията между партийната секретарка и ръководството. Бившият директор и заместниците използват стопанската си власт, за да й дадат съответния урок с прикрити действия. Намират се и такива силни, които действуват по-грубо и брутално -- заплашват по телефона, опитват се да внесат разкол в семейството, залепват бележки с нелепо съдържание пред канцеларията, в дома й...

В общинския партиен комитет другарите я изслушват внимателно, но я подкрепят само на думи. Или са били безсилни да изменят положението, или

Digitized by Google

са подценили обстановката в завода. Помощта се ограничава в указания и съвети.

При създалата се обстановка на конфронтация между партийния секретар и ръководителите на завода, както често се случва, потърпевш е партийният секретар. Много полесна се оказва неговата смяна, което не е свързано с разместване в щата.

Новоизбраният партиен секретар Пепи Дочков поема пътя на съглашателство със стопанското ръководство. Организационният живот на организацията запада и в завода настъпва измамно спокойствие. Общинският комитет я регистрира като слаба, но не успява да я изведе от това състояние.

Разхищенията и кражбите продължават. Да посочим някои факти, които се тълкуват двояко не само от смененото ръководство на завода, но и от немалка част от работниците. И това е обяснимо, като се има предвид, че минава повече от месец от решението на Комитета за държавен и народен контрол и никой не е застанал пред работниците да даде някакво разяснение. Същото се отнася и за първичната партийна организация. В завода и извън него недоброжелатели разпространяват угодни за тях обяснения. Стремят се да поддържат версията за невинно пострадалото ръководство. А за подобни версии има почва. На много от работниците са изгодни климат и ръководство, което също да злоупотребява с продукцията на завода. То не може да изисква обратното от работниците. Разбира се, „изгодата" е в рамките на личния интерес.

Но това е само на пръв поглед. Да проследим докъде водят констатираните нарушения при използване на фонд „Социално-битови и културни мероприятия". Както на много места, по решение на трудовия колектив половината от стойността на храната на столуващите се заплаща от този фонд.

Но постепенно зад гърба на профсъюзната организация и колектива столът става място за закупуване месо и колбаси на половин цена. От началото само директорът, а после неговите заместници и главният счетоводител раздават бележки на хора от завода и извън него, с които месо и колбаси се закупуват чрез стола. Така се заплащат и продуктите за посрещане на гости, празнуване на рождени дни и други поводи. Колко е броят на издадените бележки, не може да се установи. Случайно при пазача са се съхранили около 380.

Накрая бившият главен счетоводител Цецко Стоянов слага резолюция на фактурите — „за сметка на фонд „СБКМ". По такъв начин социалният фонд се разпределя по усмотрение на отделни лица и немалка част от него излиза извън предприятието.

Съществуват и друг тип бележки. Ето една от тях, издадена от Цецко Стоянов: „Да се подготвят три пакета по: два броя подкови, един брой луканка, четири броя „Петрохан", един брой „Сервилат". Пет пакета по: един брой подкова, един брой луканка, четири броя „Петрохан". Изнесената продукция от склада с тези бележки не се заплаща. На фактурите главният счетоводител резолира: „Да се отнесе по смет-

Digitized by Google

ка — 570". Това е сметката на общопроизводствените разходи, конто в края на краищата се отразяват на печалбата и работната заплата.

Трудно е да се проследи пътят на тези пакети извън портала. Безотчетно те са изнасяни от ръководителнте, когато са тръгвали на отговорни срещи и съвещания и по други известни и неизвестни поводи. Дали този подход на бившето ръководство на завода не е допринесъл за слабата позиция на партийната организация. Не става ли парчето луканка еквивалент на съвестта за някои ръководители от общината. Един от партийните секретари сподели: „Когато отидох в завода, започнаха да ми звънят по телефона началници от различни рангове, за да им уреждам по-евтино месо и колбаси. След няколко отказа те се отдръпнаха от мен. Парчето колбас беше цената на тяхното уважение към мен".

Лесно е било на ръководството на завода. Неблагополучията се отнасят към сметка — 570. Но по коя сметка да отнесем недобросъвестността. А как да се документира нарушената атмосфера, нравствената безпринципност на толкова кадри, органи и звена.

На едно съвещание наскоро в областта се зададе въпросът: „Какво е правила през това време първичната партийна организация в завода?" Непълен въпрос. Би трябвало да се добави: „Каква е вината на по-горните ѝ ръководни органи? Не искаме ли понякога твърде много от първичната партийна организация, без да сме ѝ осигурили условия за действия? Имаме ли право да изискваме от партийния секретар, когато не го подкрепяме, когато не го разбираме?"

Логично е всеки по йерархичната стълбица да анализира вината си, да поеме своята отговорност. До даването на материала за печат усилията се насочваха главно към първичната партийна организация. Правилен подход, но е едностранчив и старомоден.

Не бива и не е правилно отговорностите на бившето ръководство на предприятие „Родопа" — Видин да се затворят, да се ограничат само на територията на завода, само в задълженията на първичната партийна организация. Това би означавало да не изкореним причината, да запазим корена на злото и да избуят тук и там отново плевели.

Digitized by Google

ЗА ИСТИНАТА ТРЯБВА ДА СЕ ВОЮВА ДОКРАЙ

„За" и „против" анонимните писма

ИВАН ДОБРЕВ
първи секретар на общинския комитет на БКП в община „Родопи", Пловдивска област

РАЗГОВОР ЗА ДЕМОКРАТИЗМА

Много често в практическата ни работа се налага да разплитаме сложния възел от противоречия, съдържащи се в анонимните писма. Много пъти аз, а предполагам, че и всички, които сме получавали сигналите с подател „група граждани", сме си задавали въпроса — кое е в основата на анонимността, що за психология е да се проявява страх открито да се казва истината? А още по-лошото е, когато се правят опити да се формира обществено мнение, с което да се утвърди неистината или клеветата.

Не може да се отрече, че в много от случаите анонимните писма за партийния комитет, за другите ръководни, управленски и контролни органи и организации са източник на социална информация по редица конкретни въпроси от човешката дейност и отношения.

Те са и средство за установяване на негативни явления и процеси, на определени неправилни, неетични действия на лица и органи, както и повод за предприемане на регулативни действия.

И все пак равносметката, която направихме в нашия общински комитет на партията по тези проблеми, показва, че за 1987 г. от подадените общо 115 броя сигнали 41,7 на сто са анонимни и 58,3 на сто — явни. От само себе си тези данни отново поставят въпроса — защо значителна част от хората пишат анонимно?

Считам, че причините можем да разделим на две.

Първата е тази, че невинаги критикуващият или пишещият сигнала относно нарушения на юридически, политически или нравствени норми (особено що се отнася до някои ръководни и управленски кадри) вижда гаранция за своята социална сигурност. За съжаление в практиката съществуват и случаи, когато за критика или изнасяне на факти от „кухнята" се отива към лична саморазправа, търси се възможност за отмъщение, действува се с прийоми, чужди на ръководната и управленската етика и изисквания.

Втората причина се съдържа в неправилното приложение на механизма за тяхното изясняване. По-конкретно — допуска се органи, до които е изпратен сигналът, да търсят съдействие за неговото изясняване от органи или кадри, срещу които е насочен. Разбира се, това като подход не бива да се пренебрегва, но когато стане система, той вреди на откровеността на хората, на вярата им, че нещата ще се сложат в ред.

Digitized by Google

И първата, и втората причина са основателни тогава, кога-
подбудите на анонимчика са чисти, продиктувани от проявс-
несправедливост спрямо него или от рецидиви с обществена
ърпимост. Според мен активната гражданска позиция и съ-
ст налагат да се прояви достойнство и нещата да се казват
крито и честно. За истината трябва да се воюва истински и
край. Каквото и да се случи, няма по-голяма гаранция за
диална сигурност от истината. Това е златно правило, което
дбва да стане мотив за отношение към този проблем и от
ете страни — и от жалбоподателя, и от органа, до когото е
пратен сигналът. Общинският партиен комитет се е стремял
подхожда именно така особено тогава, когато броят на жал-
те и сигналите рязко нараства. Нашата организационна пра-
ка показва, че това става в навечерието на по-важни полити-
ски събития, каквито бяха изборите. Типичното е, че нараства
оят на анонимните сигнали. Успоредно с това проверките по-
зват рязко сниженне на тяхната истинност и обективност,
обено когато се отнасят за кандидатурите на досега действу-
щите кметове. Изразеното в тях отношение е продиктувано
засегнати лични интереси, от наложени санкции и т. н. Тук
ейно се сблъскваме с негативното в анонимността, със стре-
жа на анонимчика на всяка цена да навреди на неудобния не-
ръководител, без да държи сметка за времето и нервите,
ито се изхабяват за установяване истинността на посочените
акти".

Именно в такива моменти на активизиране на анонимните
гнали с невярно съдържание възниква необходимостта да се
стави въпросът „за" и „против" анонимките. Моето мнение
че трябва да се приложи подходът, който КПСС и съветско-
правителство възприеха — да се обръща внимание само на
ните сигнали, в които честно и доблестно се разкриват сла-
сти, недостатъци и отрицателни явления. Това поставя изиск-
нето за високо чувство за отговорност от партийните, дър-
авните, стопанските и обществени органи, за да се осигурят
алии гаранции на явно критикуващите. Мисля също, че ано-
мността трябва да излезе от сферата само на жалбоподателя
органа, който проверява, а да се дава широка обществена
асност за резултатите от нея.

Да се ангажират първичните партийни организации, трудовите
лективи и всички органи и организации, които имат отно-
ение към поставените проблеми, за да се обсъждат откри-
проблемите, недостатъците и т. н. с хората, без да се дър-
и сметка за кого и за какво става въпрос. Не бива исти-
та да се свежда до полуистина, ако искаме хората да ни
рват, да се доверяват за всичко, което им тежи. Нашият опит
казва, че подходът ни за открит разговор с хората по проб-
мите, които анонимно са поставени, също дава добри резул-
ти за разкриване на истината и за вярна ориентация в пра-
ческата ни работа.

Digitized by Google

НЕ ДАР, А ЗАВОЕВАНИЕ

— Осемдесет на централа! Осемдесет на централа! Ако ме чуваш, обади се!

Гласът по радиотелефона е настойчив. Вероятно пак авария — някъде е прекъснат кабел. С любопитство обръщам поглед назад в колата към монтираната в нея апаратура.

— Това ми е кабинетът на открито — проследява погледа ми Спас Димов, механик в линейно-кабелно стопанство, ръководител на група в Сливница. — Добре, че я намерих днес тази бензинова помпа. Имаме повреда в много лош блатист терен, силни подпочвени води. Наложи се да правим отводнителни канали.

— Работата ви е малко по-особена. Какво е най-характерното във вашия труд?

— Ние сме група, която отговаря за поддържането на съобщителните кабели в този район. Задължението ни е да следим нивото на сигналите, изолационното отношение спрямо земя на всички кабели и при получаване на понижена изолация (под нормата) да я засичаме и отстраняваме.

На 5 февруари беше прекъснат вътрешнорайонен кабел от службата „Водоснабдяване и канализация" в Годеч. Макар че са ни под носа, предупредени са и началникът на предприятието, и в народния съвет, май не са мислили много и направиха прекъсване. От Сливница до Годеч измервания, отстраняване на повредата — за 2,40 ч. кабелът беше даден редовно.

Това е нашата работа. Работи се на открито. Тежки атмосферни условия. Оттук и текучеството. Защо? Ами черна, изкопна работа. А заплатата — 200—250 лева. Дойде младеж, но не може да му дадеш веднага отговорна работа, висок разряд. Вижда му се трудно. А може и занаятът да не му се отдаде. Защото освен желание се иска и майсторлък.

— Казахте, че отвореното писмо на Иван Янпоровски, публикувано в пета книжка на нашето списание, ви е направило впечатление. С какво?

— Четох го. Питам се и не мога да си дам отговор. Ако кажа, че ще избягам оттам, вътрешният глас ще ми каже, че съм страхливец. Той е попаднал в такава партийна организация, дето според мен трябва да се срамуват, че са партийни членове. Чак сега си отговарям на въпроса, че да се обръщаме на 180° се отнася най-вече за такива. Не си плащат честно членския внос. Дежурни изказвачи зад позицията на директора. Нали той казва на партийния секретар да бъде по-внимателен,

Digitized by Google

ще му се разбягат хората. Но при една помощ от страна на инския комитет нещата може да се оправят както трябва.

— При вас по-други ли са взаимоотношенията в първич-а партийна организация?

— Взаимоотношенията в партийната организация са доб- Демократизацията на вътрешнопартийните отношения се раз-а много добре. Не може да се говори при нас за спад на ивността на партийните членове. Или представете си някой се страхува да изкаже свое мнение, свое виждане и съоб-кение на събрание. Няма такова нещо. Може би това доня-е се дължи на естеството на нашия труд. Възникват много рове в работата ни. Но принципни, колегиални. Затова сме кнали всеки свободно да излага своето мнение по даден въ-:. А в партийната организация това се чувствува най-сил- Ето вече 5 години членувам в тази партийна организация, съм приет за партиен член, никога не съм се въздържал да деля мнение, нито съм почувствувал друг да се страхува, се притеснява. Ако присъствувате на партийно събрание нас, ще видите какви спорове, какви дискусии стават. Осем-есет комунисти сме при 70 души колектив. Работим по шест-ечни, тримесечни и месечни планове. Материалите предвари-но се обсъждат в партийното бюро. На предишното събрание ъдихме самоотчетите на двама комунисти. Оценка им беше ена.

— Какво може да се промени за по-доброто протичане на тийните събрания?

— Според мен събранието не трябва да бъде предварител- режисирано, особено откритите събрания. Всеки трябва пред-ително да бъде запознат с дневния ред. При нас това не ва. Да няма предварително подготвено проекторешение. По то-начин да се създаде по-голяма свобода на мислене. Защото о се даде готово предложение, започваме все покрай него — во ще извадим, какво ще добавим. А иначе може да се ро-по-добра идея. Е, може да загубим повече време, но ще спе-им по-добро решение, нали?

Сега говорим, че не бива партийното ръководство да си вишава правата, да се нагърбва с чуждн функции, да се есва в работата на административното ръководство. Но ко-о то иска помощ, съвет от партийното ръководство?

На всяко събранне, вижте протоколите, да не кажа сто на , но едно деветдесет на сто от хората са активни, изказват обсъждат, дискутират. Но въпросите невинаги са най-актуал-ге. Ето например през февруари обсъждахме въпросите на нно-зимната подготовка.

А вече идва пролет. Но макар и закъснял, по-добре е този прос да се обсъди, отколкото изобщо да не се разглежда. ношението към решенията е сериозно — срокове се определят, оворници.

— Партийното бюро налага ли своето мнение, диктува ли?

— Ако решенията, конто се предлагат, са добри и се одо-яват от организацията, ще се наложи мнението на партийно-бюро. Но нали всичко се обсъжда, дискутира. Понякога ре-нията се променят.

Digitized by Google

На мен какво ми прави впечатление. При постъпване на работа или при заминяване на работа в чужбина мисля, че е редно да се вземе мнението на партийната организация, а не само на партийното бюро. Така е по-демократично, нали? А сега партийното бюро предрешава някои въпроси, които са от компетенцията на цялата организация. Партийното бюро се информира, но организацията — не. Какво пречи — 18 човека организация сме, бюрото — пет?

— Партийният секретар допринася ли за разгръщане на вътрешнопартийната демокрация?

— Партийният ни секретар е нов — от годишното събрание. Досегашният е член на партийното бюро, сам си направи отвод. Новия тук, при нас, хората бързо го опознаха. Първо, не е чужд на нашата професия, познава работата. И второ, има подход към хората. Работил е партийна работа. Много бързо се прие и от комунистите, и от целия колектив. Защо? Той просто изпъква, личи. В трудна ситуация излиза отпред — и с идеите, и с работата си. Отзивчив е, винаги ще помогне в труден момент. И за служебен, и за личен проблем.

Може да не ми повярвате за директора, но винаги, когато правим събрание, той е тук, сред хората. Там са председателят, протоколчикът, секретарят. Това прави силно впечатление. Понякога спор се завърже за нещо, той прав — няма да го напомня, да те натиска. Вече 8 години съм в това предприятие — винаги е имало разбирателство. Е, може да се намери нещо, нещо дребно, хора сме, но първичната организация с дрязги не се е занимавала.

— Какви са взаимоотношенията с общинския партиен комитет? Имате ли впечатления?

— Сега сме на подчинение към община „Средец". Досега бяхме към Ленински район. Представителят на общинския комитет присъствува на болшинството от нашите събрания. Всички се познаваме с него, на „ти" сме. Никой не се притеснява от присъствието му.

— Използва ли се отчетът за повишаване политическата активност на комунистите?

— Аз правих отчет миналата година. Не е лесно да правиш отчет при нас. Например последните отчети бяха върнати от партийното бюро да се преработят. На събранието имаше допълнителни въпроси.

— Може би и критика...

— Дали са критични отчетите ни? При нас, според мен, критиката е на високо равнище. Ако има нещо да куца в работата ни, да пречи, другарските отношения са си другарски, но веднага се реагира. Не икономисваме критиката.

Провеждаме открити партийни събрания — няколко са в годината. Но доста сме обвързани с тези повреди, много са в Софийския район, не можем да се съберем всички.

— Смятате ли, че процесът на преустройство при вас има реални измерения?

— Преустройството при нас започна. Самата работа ни подтиква. Не се върви вече по утъпкани пътеки. Може би трябва малко повече да ни търсят за идеи, за предложения. Ето

Digitized by Google

иректора. Има по-широк поглед, отговаря за цялата страна, мисли. Но чак когато е измислил нещо, тогава го предлага. А защо не поиска заедно да помислим, да помогнем и ние? Ето работата в Софийския район не вървеше. Един началник, втори началник... Той даде идеята за това лъчево разпределение на групите. Сега дейността им се стабилизира.

Влизам в контакти с доста външни организации, с различни хора, с колеги и си мисля, че този вятър на демократизацията се посреща с одобрение, с добро око, присърце. С надежда. Но всичко зависи от хората. При този топъл полъх, пък и нали всеки човек хвърля по едно око малко или повече на съседника, си мисля, че мястото на самозваните ръководители, дето обичат да удрят по масата, все повече се стеснява. Пък и идват нови, по-млади хора, дето не са свикнали да мълчат, да бъдат пасивни. Друго е времето вече.

— По какво личи демократизацията във вашите отношения?

— По гласността. Гласността е на първо място. Нищо не крием. Ето статията във в. „Импулс". Групата беше много добра, но се появи един човек и... Не, от гласността при нас никой не може да се страхува. Други може да се смущават от засилената гласност. При нас не е така.

— Открояват ли се комунистите в колектива?

— Комунистите се отличават. И в изпълнението на служебните задължения, и изобщо. Подчертано се открояват. Те са водещите. И в труда, и във внедряване на новостите, в стила на работа. Да, комунистите са водещите в нашия колектив. За наказани комунисти не си спомням, не мога да кажа, не знам да има наказани. Те дават личен пример още в началото, когато се постави задачата. В поведението, в държанието, в другарските взаимоотношения, в отношенията с другите членове на колектива. Нали те имат партийни поръчения.

— За инициативата — достатъчна ли е сега?

— Разбира се, има инициатива. Пак се връщам към публикацията. Те сами са виждали, че участъкът им е малък. Искали са да поемат част от коаксиалната магистрала. Идеи и предложения даваме, обсъждат се. За преразпределяне на техниката, на апаратурата, за подобряване на организацията на работата.

— Кое качество най-много цените у хората?

— Според мен честността е качество, което най-силно трябва да се цени. Днес от особено значение са доверието, взаимното уважение, гласността в нашата работа. Демократизацията в партията пък и в цялото общество не пада от небето, не идва даром отнякъде. Нали ние хората го правим всичко това. Ако нещо не върви, куца, на кого да се сърдим освен на себе си? Моят девиз е — човек, като не желае да работи, търси причини, а желае ли, винаги намира решение. Това е. А пък вие, защо не дойдете на едно наше събрание да видите как протича, как се държат комунистите?

По обветреното лице на Спас Димов пробяга усмивка и ръката с ключовете посяга към контакта.

Разговора записа ИВАН ВАСЕВ

Digitized by Google

ПРЕУСТРОЙСТВОТО — ЛИЧНА ПОЗИЦИЯ И ДЕЛА

ПУБЛИЦИСТИЧНА АНКЕТА

КАК РАЗБИРАТЕ ПРЕУСТРОЙСТВОТО И КАКВО Е ВАШЕТО УЧАСТИЕ В НЕГО?

ИМАТЕ ЛИ УСЛОВИЯ ДА СЕ ВКЛЮЧИТЕ АКТИВНО В ТОЗИ РЕВОЛЮЦИОНЕН ПРОЦЕС?

КАКВО КОНКРЕТНО ПРИ ВАС ТРЯБВА ДА СЕ ПРОМЕНИ?

ДА ДЕЙСТВУВАМЕ

ЗЛАТКА ГЕНЧОВА

секретарка на първичната партийна организация в трети монтажен цех на Завода за токоизправители — Перник

Преустройството е процес продължителен и труден. Не бива да се заблуждаваме, че то може да стане за броени дни и месеци и че някой друг вместо нас ще го извърши. За нашата първична партийна организация главното сега е максимално да се доближим до хората, до проблемите им, да умеем да разговаряме с тях другарски, честно и принципно, да ги подтикваме към действие, да издигаме авторитета и ефективността на своите решения. Така поставихме въпроса на събранието за повишаване боеспособността на първичната партийна организация в условията на преустройството. Събранието беше регламентирано, но то идваше и като отговор на нашите въпроси и съмнения, на нашите търсения.

Откъде да започнем, какво трябва да направим — тези въпроси вълнуват комунистите. И макар в изказванията на събранието да се долавяше и очакването преустройството да започне от горе, добре разбираме, че то няма да се осъществи, ако всеки не направи онова, което зависи от него.

Да вземем планирането на партийната работа. Знаем, че на първен ред трябва да поставим най-важните задачи: организирането на хората за решаване проблемите на качеството, стопанисването, внедряването на научно-техническите постижения, самоуправлението на колектива, системната работа с критичните бележки и предложенията на хората от нашия цех, цялата дейност, свързана с израстването на човека, с обогатяването и извисяването на неговите нравствени добродетели.

А как става при нас планирането? Имаме стратегическите цели на партията, плановете и решенията на общинския комитет, на заводския комитет, а нашите конкретни цели и задачи в плана и

Digitized by Google

определеното полугодие се формулират от членове на партийното бюро, от секретаря на бюрото или от някой от заместниците му. Но макар че преди да се приеме, този план се обсъжда и на заседание на бюрото, и на събрание, думата „обсъжда" се използва в случая по-скоро по навик, защото планът се приема с пълно мнозинство и почти без коментар и промени. И не може да се разбере предложеният вариант ли е бил действително най-сполучливият, или планирането в нашата първична партийна организация е подценено от комунистите. Мисля, че вярно е второто.

Или друг проблем — пасивността. Около 2/3 от членовете на нашата организация трудно могат да бъдат определени като активни. Къде са основанията за такова твърдение? На събрания обикновено вземат думата Валери Новков, инж. Методи Данаилов, инж. Людмила Асенова, Теменужка Борисова, Николина Хранова, по-рядко Теменужка Стоянова, Виолета Ангелова, Венета Колева. Тези другари всъщност са партийното и стопанското ръководство на цеха. Който не работи, той не греши и доброто в случая е, че човек сам вижда и осмисля грешката си, има смелостта открито да я сподели с колегите, да каже своето мнение и препоръка за разглеждания проблем. Но други имена в протоколите почти не се срещат. Не става дума само за изказванията на събранията. Мисля си понякога: ако трябва да разкритикувам някого или да защитя становище, което е вярно, принципно, но не е удобно за някои, всеки комунист от организацията ли ще ме подкрепи? И не мога да дам твърдо положителен отговор...

Питаме се кои са корените на пасивността, поставяли сме въпроса и на събрания на партийните групи и на организацията. Комунистите открито заявяват: всичко идва от нерешените проблеми, които не са от наша компетентност, омръзна ни да ги повтаряме, да говорим едно и също. Това са проблемите от заводски характер, но зад много от тях седи един друг общ проблем, който в заключителното си слово пред Тринадесетия конгрес на партията др. Тодор Живков нарече „специфично, може би чисто нашенско, българско противоречие, вкоренило се в живота. Това е честото разминаване между думи и дела, недовеждането докрай на нашите замисли и решения. Това противоречие трябва да преодолеем у себе си и у всички".

Имаме ли примери за такова недовеждане работата докрай от нашата първична партийна организация? Имаме. Ето някои от тях. Когато се обсъждаше положението на бригадира в трета комплексна бригада, комунистите не реагираха навреме, не бяха достатъчно аргументирани. Въпросът не бе разрешен в полза на трудовия колектив, което не се отрази добре и на авторитета на първичната партийна организация.

Понякога, увлечени от желанието да решим по-бързо някоя задача, вземаме решения, които се оказват не според възможностите и компетенциите ни, имат административен характер, а организацията няма административна власт да ги наложи. И се получава разминаване, разтакаване, оттам — съмнение в силата на организацията. Разглеждаме например на наше събрание работата на доброволния отряд. С тревога и болка говорят комунистите за разхищенията и кражбите. Единодушно смятат, че е необходимо да се загради и отгоре складът в бригада „ТПУ". Възлагаме на отдеьонния командир на доброволния отряд комуниста Румен Давидков поръчение да влезе във връзка със съответните инстанции в завода и до началото на декември миналата година въпросът трябваше да бъде решен. Виждайки, че сам не може да се справи, комунистът се обърна към началника на цеха, той от своя страна говори с хората, които трябва да ни окажат съдействие, но докато складът отново не беше обран и директорът не пусна заповед за ограждането му, не се свърши работа. Спирам се по-подробно на този

Digitized by Google

случай, защото в него се оглеждат много от наболелите проблеми. И за същността на партийното решение, и за характера и механизмите на партийния контрол, и за отговорността на хората към преките си служебни задължения, и за дисциплината и колективността в работата. Като комунисти, като първична партийна организация ние невинаги можем и невинаги знаем как най-добре да влияем на колектива и да се опираме на него, как да въздействуваме на онези хора, които гледат да прехвърлят задълженията си на другите. Защото — знае се, — щом един или двама вършат работата на други или на всички, тя няма да бъде добре свършена.

Изпитано средство, незаменимо оръжие срещу празнодумството и многословието, срещу парадността, показността и шумотевицата, срещу всякакво разминаване между думи и дела са критичното отношение, критичната позиция, критиката и самокритиката. Ако не поставяме на критичен анализ дейността си от целеполагането до крайния момент — изпълнението, няма да постигнем добър резултат. Условия за използването на това средство в нашата първична партийна организация има, но като че ли по-често критикуваме другите — висшестоящите ръководства или колегите от останалите цехове, с които имаме допирни точки. По-лесно се виждат чуждите пропуски и грешки, по-трудно се признават собствените.

И друго е много важно — действеността на критиката. По-чести контакти да имаме със заводското ръководство, защото често комунистите дават ценни препоръки, предложения, а не им се обръща нужното внимание. Разбираме, че някои въпроси са трудни и за стопанското ръководство, но за това, че е лошо луминисцентното осветление в цеха, няма оправдание. Необходимо е да засилим връзките и по хоризонтала — с комунистите, с колегите, с ръководствата на механичния цех, на бюрото за реализация и внедряване, за да избягваме взаимните задочни упреци и пожелания.

В преустройството е наложително да започнем от себе си. От авторитета на нашата първична организация, на всеки един от комунистите в цеха. От моята работа и моя принос за този авторитет. Това, че ядрото на партийните членове в някои бригади е крайно недостатъчно, е и моя тревога, моя грижа и вина. Това, че остават неизпълнени наши решения — също. Това, че понякога преди откритото партийно събрание чуя репликата: „Защо да си губим времето. . ." Понякога чувствувам, че не съм убедителна в спора, защото не съм прочела нещо, защото нямам достатъчно аргументи, защото трябва да защищавам неща, които на теория са много добри, но на практика излиза съвсем друго.

Казах в началото: главното е максимално да се доближим до хората, до проблемите им. Все още твърде често е противопоставянето „ние — вие". Вие, ръководството. Невинаги и колективът може да е прав, научихме се да си гледаме повече правата, но нали ние трябва да влияем на този колектив. Ето, предстои промяна в разценките. А не сме събрали хората да обясним как ще се плаща, да чуем съображенията им, предложенията им. Упрекът е и към стопанското ръководство на цеха, и към нас партийното бюро. . .

Положителните промени в момента са по-малко, отколкото противоречията. Затова ни е трудно. Трябва да печелим разколебаната вяра на някои хора, да изчезне скептичното: „Няма смисъл". Трябва да преодолеем егоистичната позиция, изразявана с думите: „Защо пък аз да се обаждам. . ." Привикнахме към лозунгите, почнаха да ни натежават общите думи в някои от тях. Но все пак в нашата първична партийна организация си запазваме, не, с още по-голяма настойчивост поставяме лозунга: „Да действуваме!" Да действуваме в името на по-добрия живот днес, в името на крайната цел на преустройството — дълбокото социалистическо обновяване на обществото.

Digitized by Google

ПАРТИЙНИТЕ ГРУПИ — ДИНАМИЧНИ ЗВЕНА

ВИКТОР ШИШКОВ
кандидат на историческите науки

Партийните групи са най-малките организационни звена на партията, които непосредствено работят за осъществяването на нейната политика в цеха, бригадата, квартала, които осигуряват партийното влияние там. Съгласно Устава на БКП те могат да се изграждат в първичните партийни организации и в организациите в състава на първичните при наличието най-малко на трима комунисти. При създаването им се отчитат преди всичко възможностите за резултатна съвместна работа — общността на производствените задачи, сменността, териториалната близост, технологичните особености на производството. Важно е комунистите да могат постоянно да се срещат, да си помагат, да общуват, да обменят мнения, да уточняват позициите си, да действуват оперативно и гъвкаво.

Различните сфери на производството се отличават и по организацията и условията на труда и тези отлики не могат да не слагат отпечатък върху изграждането на партийните групи. В промишлените предприятия и в селското стопанство групите се създават обикновено по бригади, смени, производствени участъци, технологични линии, производствени агрегати, по звена, ферми, машинни паркове, т. е. те обединяват комунисти, изпълняващи общи производствени задачи.

В кварталните партийни организации се изграждат партийни групи на територията на низовите отечественофронтовски звена, с което се създават условия за по-добра съгласуваност в тяхната политическа и организаторска дейност сред населението.

Ако броят на комунистите в първичните трудови колективи е недостатъчен, Уставът на БКП разрешава да се създават партийно-комсомолски групи, като задължително за отговорници се избират комунисти. Партийно-комсомолските групи имат всички права, задължения и отговорности както групите, обединяващи комунисти; те не могат да обсъждат само наказанията на партийните членове.

При кампанийни и срочни задачи — осъществяване на целеви програми за внедряване на научно-технически постижения, прибиране на селскостопанската продукция, извършване на капитални ремонти на производствени агрегати, строително-монтажни работи, в групи, командировани в чужбина, и в други подобни случаи, се изграждат временни партийни групи, които могат да бъдат и извън състава на първичната организация.

Комунистите, членове на народните съвети и на техните изпълнителни комитети, делегати на конгресите на Отечествения

Digitized by Google

фронт, профсъюзите и други масови организации, а също и членове на изборните органи на тези организации, могат да се обединяват в партийни групи извън състава на първичните организации, за да съдействуват по-организирано за засилване влиянието на партията и да провеждат нейната политика сред безпартийните, да укрепват партийната и държавната дисциплина. Подобни групи могат да се изграждат и по местоживеене с работещите комунисти.

Решението за образуване на партийна група се взема на заседание на партийното бюро или на събрание на първичната организация, като се отчитат становището и готовността на комунистите да се обединят в партиен колектив. Временните групи се изграждат по указание на висшестоящия орган или по инициатива на самите комунисти. Партийната група с явно гласуване избира за една година свой отговорник, който се утвърждава от бюрото на първичната организация.

Шаблон при създаването на групите не може и не трябва да има, не бива да се допуска механично обединяване на хората, формализъм. Не навсякъде е оправдано тяхното изграждане; не е задължително и да бъдат обхванати в партийни групи всички комунисти.

●

Партийните групи не приемат оперативни планове, а работят въз основа на плана на първичната партийна организация. Стремежът е дейността им да не се задръства с книжнина, да не се дублират макар и детайлизираните плановете на първичните организации. Цялата им дейност е насочена към подпомагане на партийната организация да мобилизира усилията на комунистите и членовете на низовите колективи и звена, да организира изпълнението на приетите от организацията планове и решения.

Основна форма на функциониране на групата са събранията — открити и закрити, организационни и просветни. Тяхната периодичност не е регламентирана, а зависи от развиващите се процеси и явления в колективите. Групите действуват оперативно и делово, бързо реагират на възникващите проблеми. Това съвсем не значи, че не е необходима предварителна подготовка за събранията им. Напротив, всяка импровизация само може да омаловажи тяхната значимост. Не е задължително да се внасят за разглеждане писмени материали, но се изисква задълбочена, обективна и своевременна информация по обсъжданите проблеми.

С какви въпроси главно се занимават партийните групи?

Със специфични за партийната дейност форми, методи и средства те разкриват икономическата, политическата и социалната значимост на поставените задачи, организират комунистите и безпартийните активно да участвуват в ускореното развитие на икономиката и на другите социални сфери върху основата на научно-техническия прогрес. В общинската партийна организация в Перник например в това направление се извършва определена и целенасочена работа. В технологичния машиностроителен комбинат „Струма“ партийните групи имат забележим принос за активното включване на комунистите и безпартийните в изработването и приемането на планове, програми, мероприятия за разви-

Digitized by Google

тието на научно-техническия прогрес. Формира се интерес към науката и техниката, професионалната подготовка се стимулира и насочва в съответствие с равнището на техниката и технологията в производствените звена, популяризират се постиженията на науката и техниката в областта на машиностроенето. В стопанския минно-енергиен комбинат „Г. Димитров" партийните групи възлагат постоянни и временни поръчения на комунистите специалисти за решаване на тесните места в производството, за подобряване на условията за работа, за издигане на техническото и технологическото равнище на производството. Вменяват в дълг на всеки комунист и безпартиен рационалното използване на материално-енергетичните ресурси, пестеливост, непримиримост към разхитителите. В технологичния металургичен комбинат „Ленин" реконструкцията и модернизацията на производствените мощности е подходящо поле за изява на силата и боеспособността на групите. Чрез оперативна и гъвкава намеса те оказват политическо въздействие за срочното и качественото изпълнение на отделните операции и за съкращаване на плануваните срокове, за издигане на авторитета и обществения престиж на новаторите, изобретателите, рационализаторите, висококачествениците.

В условията на разгръщащото се самоуправление и утвърждаване на трудовите колективи като стопани на социалистическата собственост формите и средствата за въздействие, които партийните групи използват, се разширяват и се изпълват с ново съдържание.

Функциониращи в първични трудови колективи, те оказват политическо влияние върху работата и живота там. Отблизо следят и чрез своите членове се стремят да влияят за целесъобразното използване на трудовите ресурси, за рационалното разпределение на времето, за вземането на верни и ефикасни управленски решения от бригадните съвети. Групите имат свое място в създаването на условия за зачитане на правата и отговорностите на трудовите колективи, произтичащи от новия Кодекс на труда. Проявяват грижи правилно да функционират бригадните съвети, да бъдат избрани в тях най-подготвените и авторитетни комунисти и безпартийни.

Партийните групи по местоживеене насочват политическата си работа към мобилизиране на комунистите, а чрез тях и останалото население за решаване проблемите на жизнената среда, за икономия на електроенергия, вода, материали, за събиране и оползотворяване на вторичните суровини, опазване на социалистическата собственост.

Сега, когато партията поставя на преден план въпроса за организираността, реда и дисциплината, съвсем естествено е, че тази задача става първостепенна и за партийните групи. Организираността е необходима предпоставка за единодействието на комунистите в условията на самоуправляващите се организации. Никакъв прелом в трудовите колективи не е възможен без единните им практически действия, без строг ред и съзнателна дисциплина навсякъде и във всичко. Ето защо белег за боеспособността на партийните групи е доколко своевременно те реагират на нарушенията на трудовата, технологичната, договорната и финансовата дисциплина, доколко създават обстановка на общест-

Digitized by Google

вена нетърпимост към слабостите и недостатъците в работата. От тях зависи много формирането на необходимия политически, нравствен и идеологически климат в низовите колективи за прилагането на правилен стил и методи на работа от бригадните съвети и оглавяващите ги кадри. Партийните групи оперативно и делово поставят на оценка дейността и личния принос на комунистите в изпълнението на задачите.

Участвувайки в реализирането на правото на контрол на първичните организации, партийните групи дават свой принос за успешното, срочното и качественото претворяване на партийната политика в конкретни дела. Разгръщат се тяхната инициатива, самостоятелност и отговорност за поръчаната им работа. Предотвратяват се слабостите и недостатъците, укрепват партийната и държавната дисциплина в самоуправляващите се трудови колективи. Критерият за действеността на контрола е преди всичко способността на комунистите и колективите успешно да реализират новата социално-икономическа и научно-техническа стратегия на партията, морално-политическото им единство и способността сами да организират и ръководят дейността си.

По инициатива на партийните групи могат да се извършат проверки за състоянието на работата в съответните участъци, изслушват се отчети от комунистите за възложените им поръчения и задачи. Водят се индивидуални беседи с носителите на отрицателни прояви. В редица партийни групи се обръща особено внимание на самоконтрола, на необходимостта всеки техен член да осъзнава собственото си поведение и дейност.

●

Създаването на условия и предпоставки за повишаване авангардната роля на комунистите, тяхната инициативност, активност и творчество е главно поле за изява на партийните групи. Основното им задължение днес е да ориентират комунистите към новите задачи, да формират у тях активна жизнена позиция, да създават условия за утвърждаването им като политически бойци и организатори на трудовите хора. Защото, както бе изрично отбелязано на Националната конференция на БКП, партията „трябва да осъществява своята ръководна и направляваща роля, своите стратегически и тактически задачи чрез партийните организации, чрез комунистите, чрез тяхната дейност в трудовите колективи и в територналните общности“ [1].

Участието в труда е било и си остава главно поле за изява на авангардната роля на комунистите. Днес това участие има ново съдържание и измерители. То се оценява според личния принос на комунистите в научно-техническия прогрес, в пълноценното използване на производствените мощности, във високото качество на произвежданата продукция, в пестеливото изразходване на суровините, материалите и електроенергията. „Няма авангардна роля на комуниста изобщо, тя се изразява в практи-

[1] Т. Живков, За преустройството и по-нататъшното изграждане на социализма в НР България, С., 1988, с. 45.

Digitized by Google

ческите дела"[2]. С основание от комунистите се изисква да проявяват новаторски подход, трудова и професионална дисциплина, способност да увличат след себе си и останалите членове на колектива в решаването на тези проблеми.

Партийните групи организират и насочват своите членове за формиране на такива качества. Нещо повече. Чрез групата силата на личния пример се увеличава неколкократно. Затова сега е толкова необходимо тя да умее да поставя в центъра на работата си проблемите на преустройството, да съдействува за повишаване реалния принос на всеки комунист в решаването на задачите за качествено нов растеж в икономиката.

Съвременното политическо мислене, умението да се използват политическите методи за въздействие, да се води активна борба за реализиране на партийната политика в условията на преустройството са задължителни изисквания за комунистите. Те са непосредствени участници в диалога между партията и народа. От една страна, те са агитатори, пропагандисти и организатори за осъществяване на партийната политика, а, от друга, долавяйки нуждите, вълненията и настроенията на хората по възникналите нови процеси и проблеми, излизат с предложения за тяхното решаване.

Практиката показва, че в партийните групи най-добре може да се види как комунистите изпълняват уставното си задължение за активно участие в обществения живот и да се проявява взискателност към онези, които стоят настрана.

Новите критерии за оценката на авангардната роля на комунистите не се изчерпват само със задължението да бъдат на предните позиции в труда и в обществения живот, но и с личния им принос за издигане социалната активност на колективите. „Трябва да живеем и да работим така, че трудещият се човек да може да каже: „Да, това е истински комунист"[3]. Членовете на партията придобиват авторитет с умението си да въздействуват, да организират и насърчават безпартийните. От тях се изисква да съдействуват за по-пълно разгръщане силите на колектива, да бъдат активни радетели за внедряване на новото и прогресивното, да участвуват дейно в борбата със застоя, консерватизма и отрицателните явления. Сами, изолирано едни от други? Не, в партийната група, в първичната партийна организация, в която членуват, комунистите намират опора, получават подкрепа, политическа оценка и признание.

За издигане авангардната роля и личния пример на комунистите партийните групи използват разнообразни форми и средства за въздействие. На своите събрания комунистите показват политическата си зрелост, реализират уставното право да изказват свои мнения при обсъждането на въпросите от политиката и практическата дейност, да критикуват слабостите и недостатъците. Там те се информират за решенията на висшестоящите пар-

[2] М. Горбачов, Политически доклад на ЦК на КПСС пред XXVII конгрес на КПСС, С., 1986, с. 116.

[3] Пак там, с. 117.

Digitized by Google

тийни органи, разпределят помежду си поставените задачи, периодично отчитат изпълнението им.

В много случаи поведението на провинилите се комунисти се обсъжда също на събрания на групите. Нанстина партийните групи нямат право да вземат решения за наказания, но изразяват становища, правят конкретни предложения пред първичните партийни организации. В по-маловажните случаи те могат да използват превантивни мерки за въздействие — другарска критика, предупреждение, обръщане на внимание и др.

В последните години получиха широко разпространение като сполучлива форма за издигане авангардната роля на комунистите личните им отчети пред събранията на групите за изпълнение на възложените задачи и на уставните задължения.

Опитът показва, че действеността на организаторската и масовополитическата работа много зависи от това как са разпределени силите на партийната организация и нейните низови звена, доколко целесъобразно се използват знанията и способностите на всеки комунист. В това отношение немалка роля играят партийните поръчения. В групата, в този неголям партиен колектив, добре се познават възможностите на всекиго и затова задачите могат да се възлагат в съответствие с неговата подготовка и способности. Поръченията тук са предимно с временен характер, свързани са с решаване на конкретни задачи, по които трябва да се реагира незабавно, да се действува оперативно. Изпълнявайки поръченията на групата, комунистът на дело показва равнището на политическата си съзнателност и отговорност за възложената му работа, способността си да бъде оперативен и делови в организацията на личния си труд. Обикновено поръченията се утвърждават на събрания на групата, което дава възможност да се повишава отговорността на комунистите пред партийния колектив. Все по-често при разискванията по конкретен проблем, при приемането на личните отчети комунистите сами излизат с обещания, по своя инициатива поемат поръчения, като се съобразяват с конкретната обстановка, с потребностите на колектива, първичната организация, партийната група.

Някои неоснователно смятат, че поръченията могат да бъдат само из областта на вътрешнопартийния живот. Това не е така. Чрез партийното поръчение с производствен характер много комунисти допринасят за разгръщане на рационализаторско движение, внедряване на нова техника и технология, подобряване качеството на продукцията, реконструкция и модернизация на производствените мощности. Кръгът за поръчения е достатъчно широк и разнообразен и не е необходимо да се измисля „заетост“, а е достатъчно да се имат предвид конкретните задачи.

●

Партийните групи провеждат системна и конкретна идейно-възпитателна работа. Обективните потребности налагат да се издига комунистическата съзнателност, да се усъвършенствува творческата нагласа за решаването на актуалните стопански, политически и други задачи. Най-същественото, което характеризира на настоящия етап тяхната възпитателна работа, е умението им да съсредоточават цялата сила на партийното въздействие

Digitized by Google

така, че комунистите да разберат преломния характер на момента, да осмислят новите задачи. С формирането на нов икономически, политически и организационен климат в трудовите колективи се създават благоприятни условия за повишаване ефективността на възпитателната работа.

Особено важно е дейността на групите да съдействува за формиране на активна идейна позиция по въпросите на научно-техническия прогрес, утвърждаване принципите на самоуправлението, приемане на социалистическата собственост за стопанисване. Те действуват в самите трудови колективи и могат непосредствено да влияят за създаването на идейно-политическа и морално-психологическа обстановка, благоприятствуваща решаването на тези задачи, като използват различни форми за въздействие: групови и индивидуални беседи с комунистите, просветни събрания, дискусии и семинари. Чрез организираните тематични вечери, срещи с герои на труда, чрез издаваните агиттабла, стенвестници, мълнии, тревоги и други средства за нагледна агитация влияят върху психиката и поведението на хората, стимулират изявата им като творчески личности.

Все повече вниманието се насочва и към нравствените качества на комунистите: висока идейност и преданост към делото на партията и народа, чувство за социална справедливост, честност, принципност, другарство, взаимопомощ, дисциплинираност и отговорност. Без тези качества за никаква авангардна роля и дума не може да става, не случайно често те са предмет на разговор в партийните групи.

В богатия арсенал от форми и средства на въздействие върху съзнанието и поведението на комунистите определено място заема индивидуалната работа.

„Необходимо е — подчертава др. Т. Живков — **всеки трудов човек да бъде добре информиран за задачите, които трябва да се решават на неговото работно място, за задачите на трудовия колектив, в който работи, за задачите на населеното място, в което живее, за плановете и намеренията на страната като цяло.**“ [4]

Предмет на индивидуалната работа са въпросите на партийната политика, задачите на трудовия колектив, личната позиция и поведението на комунистите. Сега почти навсякъде вниманието е насочено към проблемите на самоуправлението, разгръщането на научно-техническия прогрес, по-пълното проявление на икономическия механизъм, максималното използване на производствените мощности. Важна тема са задачите на трудовите колективи по стопанисването на средствата за производство. От комунистите се изискват навици, умения и съзнание, че са стопани на социалистическата собственост, а чрез тях това съзнание се утвърждава и в останалите членове на колектива. Партийните групови отговорници и останалите партийни членове следят по-отблизо какви са грижите за поверените машини и съоръжения, по-често разговарят на тази тема, правят предложения за поощряване и санкции.

В практиката на групите като основни форми на индивидуал-

---

[4] Т. Живков, Проблеми и подходи на изграждането на зрелия социализъм в НР България, С., 1984, с. 192.

Digitized by Google

ната работа са утвърдени личният разговор, индивидуалната консултация, наставничеството, личните трудови и семейни празници. Елементи на индивидуално въздействие имат и някои нагледни материални, масови форми.

Определен успех в своята организаторска и възпитателна работа постигат онези групи, които умеят да отчитат личните качества и психологическите особености на всеки свой член, да използват най-подходящите в създадената ситуация форми и начини на възпитателно въздействие. В едни случаи се водят разговори „очи в очи", забележките са във формата на предложения и съвети. В други е целесъобразно да се обсъди постъпката, да се предявят категорични претенции от името на цялата група.

Партийната група въздействува най-ефикасно за изменения в положителна посока, когато не упражнява груб натиск, а върви по пътя на убеждаването. Такова е и изискването на политическия подход. Умението да се убеждава означава да се владее логиката на доказателствата. Използвайки го, партийният отговорник, комунистите се опират и на общественото мнение: другарското отношение и критика имат по-голяма сила на въздействие, отколкото и най-аргументираните доводи на един човек.

Заедно с метода на убеждението добри резултати във възпитателното въздействие дава и критиката, с помощта на която се изразява несъвместимостта на поведението на отделната личност с интересите на колектива и обществото. Нейната ценност е в обективността и в конкретността. Само откритите прями думи, без „дипломация" и „тънки сметки", с практически предложения за подобряване на работата допринасят за правилното възпитание не само на критикувания, но и на целия колектив.

Успехът в индивидуалната работа зависи и от познаването на психологическите особености на членовете на групата, и от личните качества на партийния отговорник, от уменнето му във всеки отделен случай правилно да определя методите на въздействие. За това са нужни политическа закалка, професионални знания и опит, познаване на спецификата и традициите на колектива и т. н. Съществено значение има и способността му да води беседи, спорове, разговори с хората, да проявява самообладание и самоконтрол. Резултатна е дейността на онези групови отговорници, които умеят да изучават комунистите, да наблюдават и анализират тяхното поведение в различните ситуации и критически да оценяват своята дейност особено в случаите, когато не е постигнат успех.

За решаването на актуалните проблеми и задачи на настоящия етап от дейността на първичните партийни организации и низовите трудови колективи особено важно е пълноценно да се използват силите, знанията и способностите на всеки комунист. Основен път за постигането на това е всички партийни членове да бъдат въвлечени във всекидневната работа на партията, да се засилва тяхната авангардна роля. Полето за партийно-обществената дейност на всеки комунист е преди всичко партийната организация, партийната група. В тях се формират активни бойци на партията, те организират всекидневната им дейност, те осъществяват контрол за конкретното изпълнение на изискванията на Устава и Програмата на партията.

Digitized by Google

ПРАВИЛНИКЪТ ЗА СТОПАНСКАТА ДЕЙНОСТ — КОДЕКС НА САМОУПРАВЛЕНИЕТО

ИСАК ЛЕВИ, ГЕОРГИ ПАНКОВ

Главното, което характеризира дейността на Българската комунистическа партия, е, че на всеки етап на социалистическото строителство тя прави реална и критична оценка на постигнатото. Смело и безкомпромисно се разделя със старите и изживели своето време методи и подходи на управление, търси подходящи решения, съответстващи на новите реалности.

Потвърждение на тази последователна новаторска политика са решенията на Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП от 1987 г. и на Националната партийна конференция, на които беше обсъдена и утвърдена концепцията за нов модел на нашето социалистическо общество.

Важна черта на модела е, че в него са обхванати в единство както икономическата, така и социалната, културната, правната и другите сфери на обществения живот, набелязани са революционните промени, които следва да настъпят и в базата, и в надстройката, да обхванат всички материални и духовни ценности, целия потенциал на страната. Това означава, че моделът е цялостна платформа, единна програма за действие, изградена върху общи принципи. От тяхното последователно прилагане в съответствие с изискванията на обективните закономерности зависи по-нататъшното изграждане на развития социализъм в нашата страна.

В същото време следва да се има предвид, че моделът е дългосрочна програма, която изисква не само преустройство по целия фронт на обществената и стопанската практика, но и етапност на провежданите мероприятия. Проникването в дълбочина и разгръщането на работата изисква постепенен преход, чрез който да се осигури преустройството както на базата, така и на надстройката.

От тази позиция трябва да се оценяват нормативните актове на правителството за усъвършенстване на управлението на стопанската дейност. Необходимо е специално да се подчертае, че в тях са отчетени както изискванията, произтичащи от партийната концепция, така и икономическите, и социалните реалности, при които се осъществява преустройството на стопанската дейност. С тях се създават условия за: преодоляване на икономическите затруднения, свързани с балансирането на производството; постепенното преодоляване на незадоволеното потребителско търсене; ликвидиране на недостига на редица суровини, материали, стоки за народно потребление; модернизация и реконструкция на материално-техническата база и др. Наред с това

Digitized by Google

се отчитат и състоянието на субективния фактор, готовността на кадрите да прилагат принципите на самоуправлението, да осъществяват своите права в единство с отговорностите, правилно да съчетават личните, колективните и обществените интереси.

Следователно приетите нормативни актове следва да се разглеждат и възприемат като преходен етап. Чрез тях се създават условия за разгръщане на производителните сили и за прогресивни изменения в производствените отношения и в крайна сметка за реализация на партийната концепция.

В ЦЕНТЪРА НА ПРЕУСТРОЙСТВОТО на стопанската дейност е поставен принципът за по-нататъшното развитие и усъвършенстване на отношенията на собственост.

Главното направление в това отношение е предоставянето на обектите на **социалистическата собственост** на трудовите колективи за стопанисване и управление. Социалистическата собственост се превръща в материална опора и източник за развитие на трудовите колективи.

Взаимоотношенията между държавата и трудовия колектив по предоставянето на обектите на социалистическата собственост се уреждат на договорна основа и в съответствие с принципите на самоуправлението и на икономическия механизъм. В договора се определят както правата и задълженията на трудовия колектив, така и правата и задълженията на държавата — да създава икономически условия за осъществяване на стопанската дейност, да упражнява контрол за провеждане на държавната политика, да възлага държавни поръчки и т. н.

На тази основа се създават условия за извеждане на обектите на социалистическата собственост от състояние на анонимност, преодоляват се отчуждението и незаинтересоваността от резултатите от тяхното стопанисване.

Друг основен момент, закрепен с нормативните актове, е принципът за единната и неделима социалистическа собственост, независимо от различните ѝ форми — държавна, кооперативна, общинска, групова, лична, смесена и т. н. По този начин бяха конкретизирани постановките на Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП (1987 г.), че тези форми не бива да се противопоставят една на друга, че трябва да се гарантират еднакви икономически условия, еднакви шансове за тяхното развитие.

С ПРАВИЛНИКА ЗА СТОПАНСКАТА ДЕЙНОСТ е осигурена правно-нормативна основа на самоуправлението. Създадени са нов инструментариум и механизми, чрез които да се активизира човешкият фактор, да се освободят социалната енергия и творчеството на трудовите колективи. Най-широки права по стопанисването и управлението на предоставяните му обекти на социалистическата собственост има предприятието. Трудовият колектив на предприятието има право да:

- разработва самостоятелно плановете за производствено-стопанската и социалната си дейност, като съчетава обществените, колективните и личните интереси;

Digitized by Google

● избира организационните форми и организира управлението на производствения процес;

● осъществява преки връзки с държавния бюджет, банките и пазара;

● приема самостоятелно решения по основните проблеми на развитието на колектива и на предоставените му за стопанисване и управление производствени фондове и други основни средства;

● формира собствени инвестиционни и социални фондове;

● избира своите ръководители и представители в колективните органи за управление;

● свободно и съобразно икономическите си интереси да се обединява, кооперира и сдружава с други колективи.

Възприет е принципът, че предприятието може да извършва всякаква дейност и да произвежда всичко, за което няма изрична забрана от законите и другите нормативни актове. То може да осъществява производствена, вътрешно- и външнотърговска дейност, да изпълнява функции на инвеститор, проектант и изпълнител в инвестиционната дейност, да организира научноизследователска и технологична дейност и т. н.

В съответствие с тези широки правомощия на предприятието са предвидени и неговите отговорности, които в определени области имат силата на забрани. Така например то не може да отказва сключване на договори за задоволяване на обществени потребности със стоки и услуги, когато тяхното производство влиза в утвърдения му предмет на дейност. На него е забранено да произвежда, да купува, да продава и да внася продукция, която не отговаря на установените стандарти. Предприятието също така няма право да изплаща работна заплата, без да са установени вътрешни норми и нормативи и правила за организация на труда и работната заплата или в тяхно нарушение.

В Правилника за стопанската дейност е гарантирано самоуправлението на трудовия колектив. Предвидено е правата и отговорностите си той да осъществява чрез общото си събрание и стопанския съвет, а не чрез едноличните решения на ръководителя или управленския апарат.

Последователното прилагане на принципите на самоуправлението изисква да се измени и ролята, и отношението на държавните органи в стопанската дейност. Съвсем естествено възникват въпросите ще се прекрати ли държавното ръководство на стопанската дейност, в какво ще се изразява то, каква ще бъде отговорността на държавните органи за стопанските резултати и т. н.?

Държавните органи се освобождават от досегашните бюрократични методи на ръководство. Основното в тяхната работа занапред трябва да бъде съсредоточаването върху стратегическото планиране и стратегическото ръководство на социално-икономическото и научно-техническото развитие на страната.

Главното средство в ръцете на държавата за провеждане на стопанската политика е държавният план. С него тя набелязва целите на икономическото развитие, определя основните темпове и пропорции, структурното и технологичното обновяване, начертава стратегията на технологичните и пазарните пробиви.

Digitized by Google

Следователно с държавния план вече не се определят централизирано до най-малки подробности производствените връзки между стопанските организации.

Новата технология на планиране изисква целите и задачите на държавния план да се довеждат до самоуправляващите се стопански организации чрез използването на механизма на държавните поръчки и гъвкаво и умело прилагане на икономическите регулатори — данъци, цени, лихвени проценти, валутни нормативи и други.

Такъв подход при планирането безспорно налага всички въпроси по формирането на плана, на темповете, пропорциите и на разпределителните отношения да се решават на основата на широк диалог между държавните органи и самоуправляващите се стопански организации. В това отношение силно се откроява ролята на новото Министерство на икономиката и планирането. То трябва да функционира като своеобразен щаб на партията и държавата за реализиране на набелязаната социално-икономическа политика.

ЦЯЛАТА СИСТЕМА от икономически регулатори, заложена в Правилника за стопанската дейност, е насочена към създаването на условия за функциониране на **самоуправлението** и за съчетаване на текущите и перспективните обществени, колективни и лични интереси.

Възлов момент в използването на икономическите регулатори е **новата данъчна политика.** С нея се създават еднакви икономически регулатори в **новата данъчна политика,** еднакви икономически условия за всички самоуправляващи се стопански организации за укрепване на стопанската сметка и самофинансирането.

Този подход дава възможност за обективна обществена оценка на ефективността на отделните стокопроизводители, за просперитет на най-добрите, за преустановяване на производството на ненужна продукция и на дейности с ниска ефективност и с ниско качество.

Наред с това с новата данъчна политика се укрепват централизираните държавни финанси и постепенно се намаляват преразпределителните процеси в икономиката чрез държавния бюджет.

В основата на данъчната политика се поставят:

— данък върху основните производствени фондове в размер на 3 на сто върху тяхната средногодишна първоначална (възстановителна) стойност;

— данък върху собствените оборотни средства с данъчна ставка в размер на 4 на сто;

— данък върху работната сила, който ще се заплаща в размери 600, 420 и 300 лв. за всяко заето лице, в зависимост от населените места, в които се намират предприятията;

— рентният данък, чрез който занапред ще се регулира диференциалният доход, получен в селскостопанските предприятия в резултат на природните фактори.

Ролята на тези ресурсни данъци е да създават условия за

Digitized by Google

ефективно използване на основните производствени фондове, собствените оборотни средства, работната сила и земята.

Значително е усъвършенствувана и организацията на традиционния данък върху оборота. Занапред той ще се използва като гъвкав икономически регулатор на рентабилността и едновременно с това като важен и стабилен приходоизточник за бюджета на държавата. Досега размерът на данъка се установяваше като разлнка между цената на дребно и цената на едро. Занапред той ще се прилага като норматив (процентна ставка) към цената на дребно за отделни стоки или група стоки. Това ще стимулира допълнително самоуправляващите се стопански организации да повишават качеството на произвежданите стоки, да се съобразяват с условията на пазара и да отчитат изискванията на потребителите с оглед постигане на по-високи резултати от реализацията.

Наред с това с преустройството на данъка върху оборота се намаляват данъчните ставки, които отблизо 23 000 стават около 560. Това представлява решителна крачка към следващото радикално изменение на този данък за активизиране на неговото икономическо въздействие.

Въвеждат се акцизи като самостоятелна данъчна форма — разновидност на данъка върху оборота. С акцизи ще се облагат отделни групи стоки, чието производство и потребление държавата счита за целесъобразно да ограничава — тютюневи изделия, алкохолни напитки и други. Този вид облагане ще се прилага и за луксозните, деликатесните и някои видове стоки за потребление.

Запазва се данъкът върху печалбата, но се изменя подходът при облагането. Данъчната ставка вече не е диференцирана по предприятия, а е еднаква за всички стокопроизводители. Този данък се превръща в допълнителен регулатор на рентабилността, защото с него ще се облага остатъчната печалба на предприятието. Това е балансовата печалба, намалена с посочените по-горе данъци и отчисленията за общинските народни съвети и погашенията и лихвите по заемите за капитални вложения.

Освобождаването от облагане на средствата, предназначени за погашения и лихви по заемите за капитални вложения, създава допълнителни стимули за самоуправляващите се стопански организации да осъществяват високоефективни инвестиции на кредитна основа.

С Правилника за стопанската дейност са утвърдени принципно нови подходи и изисквания към системата за предоставяне на средства от държавния бюджет на предприятията под формата на премии, дотации, субсидии и отстъпване на част от данъците.

Към установените цени могат да се изплащат премии. С тях държавата ще стимулира производството на продукция, отговаряща на върховите научно-технически и технологически постижения, увеличаването на продукцията, с която се преодоляват дефицити или се задоволява повишено потребителско търсене. Премии могат да се отпускат и с оглед на подобряване на външноплатежни отношения.

Последователното прилагане принципите на самоуправление-

Digitized by Google

то и на диференцираното въздействие на държавата наложи в нашата стопанска практика да се въведе разграничение между предоставянето на дотации и отпускането на субсидии.

За разлика от досегашната практика дотации няма да се отпускат на предприятията за подобряване на финансовото им състояние. При новите условия дотациите се определят по изделия и групи изделия, когато средноотрасловата им себестойност е по-висока от установената цена на едро. Чрез тях държавата осигурява производството на определени стоки, от които обществото е заинтересовано, въпреки по-високите им разходи.

Наред с това е предвидена възможност Министерството на икономиката и планирането да предоставя субсидии на отделни предприятия, които не могат да осигурят самоиздръжката си. С тях се оказва целева помощ за финансиране на разширеното възпроизводство или за компенсиране на загуби от производствено-стопанска дейност.

Характерно и за дотациите, и за субсидиите е, че те трябва да се предоставят от държавата за определен срок, на основата на програми, които следва да се реализират от предприятията с оглед повишаване на рентабилността на производството.

Усъвършенстван е редът за отстъпване на предприятията на част от данъците. Това изключително право е дадено на министъра на икономиката и планирането за стимулиране развитието на производството в отделни общини, както и за увеличаване на производството на определени от министъра стоки и услуги. Данъчни облекчения могат да се правят и за покриването на част от разходите при покупката и внедряването на високоефективна техника и технологии.

Радикални промени се предвижда да се извършат в системата на **цените и ценообразуването.** Занапред като основа за формирането на цените на едро у нас ще се използват реалните цени, по които нашите стоки се продават на представителни за страната международни пазари, в съответствие с установените валутни курсове. Определените по този начин цени на едро са максимални и задължително се регистрират в съответните държавни органи.

Този нов подход на ценообразуване внася съществени изменения в условията, при които са поставени нашите стокопроизводители:

- въвеждат се обективните критерии на международните пазари за оценка на обществено необходимите производствени разходи;
- пренася се влиянието на международната конкуренция върху самоуправляващите се стопански организации, като по този начин те се принуждават да повишават своята конкурентноспособност чрез технологично обновяване на производството и повишаване качеството на продукцията;
- създава се възможност да се противодействува на натиска за необосновано повишаване на цените от отделни производители, които в момента имат монополно положение в страната.

Ефективното действие на икономическите регулатори и постигането на целите и задачите, заложени в държавния план, изискват **радикално да се измени ролята на банките** в новите усло-

Digitized by Google

ия. Те все повече да се превръщат в икономически център, в ресечна точка на интересите на стокопроизводителите. Това още овече се налага от обстоятелството, че самите банки са самоправляващи се стопански организации — партньори на стокопроизводителите.

Главната задача, която се поставя на сегашния етап с преустройството на банковата система, е чрез активизиране на кредита, лихвата и контрола чрез лева тя да се превърне в един от решаващите фактори за реализация на партийната и държавната политика за качествено нов растеж в икономиката.

Най-характерното в това преустройство е **процесът на интеграция в дейността на банките и стокопроизводителите.** Това означава, от една страна, банките да са заинтересовани пряко да участвуват със свои средства в стопанската дейност, а, от друга страна, стокопроизводителите да разширяват дяловото си участие в банките на основата на принципите на сдружаването.

Реален израз на този подход за преустройство на банковата система са създадените търговски банки, които се изграждат като акционерни дружества на Българската народна банка и самоуправляващите се стопански организации.

Основните функции на търговските банки са свързани със специфичните им средства за въздействие върху дейността на предприятията с оглед изпълнението на набелязаната в държавния план стратегия за научно-техническото и социално-икономическото развитие на страната. Чрез кредита, лихвата и системата за разплащане те трябва да насочват инвестициите и цялостната стопанска дейност на предприятията към технологично обновяване, укрепване на финансовото им състояние, развитие на външноикономическите и валутните отношения и изпълнение на договорните задължения.

Специализацията на създадените търговски банки не изключва възможността всяко предприятие свободно да избира банката, от която да ползва кредити и да бъде обслужвано, в зависимост от условията, които му се предлагат, и от своите интереси.

Следва да се отбележи, че наред със създаването на висока степен на специализация на банките и на условия за конкуренция между търговските банки се запазва и единството на социалистическата банкова система. Провеждането на единна държавна политика в банковата дейност, както и координацията и контрола върху дейността на банките в страната и занапред ще се осъществява от Българската народна банка.

СЪЩЕСТВЕНИ ИЗМЕНЕНИЯ настъпват и в механизма на **работната заплата.** Те са насочени към създаване на условия за стимулиране производството на търсена на пазара продукция, внедряване на научно-техническите постижения, намаляване числеността на персонала и т. н.

За целта е възприет диференциран подход при формирането на фонд „Работна заплата". Предвидено е фондът на предприятието да се формира в зависимост от спецификата, която характеризира съвкупната ефективност от неговата стопанска дейност.

Digitized by Google

За по-голяма част от предприятията фондът за работната заплата ще се формира чрез норматив на 100 лв. чиста продукция. Когато ефективността на конкретната стопанска дейност е пряко свързана със специфични условия, като например повишаване културата на обслужване, увеличаване производството на неефективни, но важни услуги за населението и други, фонд „Работна заплата" ще се формира чрез норматив на 100 лв. стокова продукция или стокооборот. За някои дейности, в които персоналът необосновано е нараснал и има възможност за неговото намаление, равнището на заплащането се поставя в зависимост от намаляване на числеността и интензификацията на трудовата дейност, фонд „Работна заплата" ще се формира чрез лимит в абсолютна сума.

Въвеждането на нормативния подход за формиране на фонд „Работна заплата" на предприятието и премахването на досегашните механизми за регулиране на работната заплата създават условия за последователно прилагане на принципа за пряко обвързване на заплащането с резултатите от труда и при формирането на индивидуалните заплати. Действието на мотивационния механизъм на отделния човек за участие в производството многократно се засилва, тъй като нарастването на заплащането е пропорционално на получените резултати.

Показателите, с които се характеризират резултатите от труда на отделните членове на трудовия колектив и с които се обвързват индивидуалните им заплати, се определят в зависимост от тяхната роля в производствения процес. **Заплатата на ръководните кадри и специалистите се обвързва с масата на печалбата и нарастването на рентабилността, а на работниците и специалистите, заети непосредствено в производството, с количеството и качеството на произведената и предадена в срок продукция и извършени услуги.**

В съответствие с изискванията на принципите на самоуправлението на трудовия колектив се предоставят широки права самостоятелно да избира **системите на заплащане**, да определя вътрешните правила за организация на работната заплата и показателите за измерване на резултатите от труда съобразно конкретните условия и задачи и с оглед преодоляване на уравнилоВката.

В Правилника за стопанската дейност и с наредбите, свързани с неговото прилагане, се дават и редица **нови решения в управлението на инвестиционния процес, на научноизследователската и търговската дейност.** Главната насоченост на тези решения е към повишаване на ефективността на стопанската дейност.

Всичко това показва, че с новата правно-нормативна уредба и с икономическите регулатори се създава възможност трудовите колективи да организират своята дейност в съответствие с новите изисквания и да се превърнат в реални стопани на обектите на социалистическата собственост.

Но само наличието на нормативни актове не е достатъчно за да се реализира икономическата политика на партията.

Digitized by Google

В ДОКЛАДА пред Националната партийна конференция др. Тодор Живков обърна внимание, че по пътя на преустройството партията и народът ще трябва да преодолеят редица трудности, най-съществените от които са свързани и произтичат от състоянието на **субективния фактор.** Независимо от краткото време, през което се прилагат Правилникът за стопанската дейност и новите постановки и изисквания по самоуправлението, вече се проявяват някои отрицателни явления в най-различни и неочаквани направления.

На първо място, в това отношение са пречките, свързани с незаинтересоваността и нежеланието на отделни лица и групи, които поставят своите лични и групови интереси над интересите на обществото.

Много кадри, на всички равнища на управление, не се включват активно при решаването на откритите въпроси, не оказват съдействие за промяна на стила и методите на работа. Специалистите от закритите министерства проявяват пасивност и недостатъчна заинтересованост главно поради неизясненост на своето положение. От друга страна, самоуправляващите се стопански организации не търсят тяхната помощ, не използват техните знания и умения. Ръководните кадри на някои асоциации изчакват, желаейки да докажат, че трудовите колективи нямат готовност да изпълняват своите функции, че на тях, за да се осигури изпълнението на набелязаните цели, трябва да им се предоставят повече права по прякото управление на стопанската дейност. Такива претенции предявяват и ръководителите на някои обединения. Те считат, че трябва да имат по-широки възможности, за да могат да вземат еднолични решения по оперативното ръководство на производствено-стопанската дейност.

Подобни настроения има и в редица ръководители на предприятия. Поради това много въпроси не се решават своевременно, **не се прилагат принципни изисквания на Правилника за стопанската дейност и другите нормативни документи.** Такива съществени нормативи като норматива за фонд „Работна заплата", за дотациите, премиите, калкулативните цени и други се довеждат до трудовите колективи и административно. Не се провежда по предвидения ред диалогът за държавните поръчки. В много случаи те се възлагат без съдържателно обсъждане. От това произтича и несигурността както за обществото, така и за трудовите колективи, че държавните поръчки са реални, че са създадени материални и организационни условия за тяхното изпълнение. **В много обединения все още преобладава административният подход,** вместо въпросите да се решават колективно от стопанския съвет. Органите и организациите, които могат и са задължени да оказват помощ и съдействие на предприятията за своевременното решаване на откритите въпроси, в редица случаи бездействуват поради бюрократизъм или неразбиране на своите функции в условията на самоуправлението.

Откритите въпроси в много предприятия засега се обсъждат само от директора и административния апарат. Тези въпроси не се поставят за решаване от стопанските съвети на предприятията и трудовите колективи, с тях не се запознават партийните и обществените организации. Това означава, че **трудовите ко-**

Digitized by Google

лективи се държат настрана от основните проблеми, че те все още не са почувствували икономическите условия, при които ще осъществяват дейността си.

На второ място, **трудностите, свързани с преустройството**, произтичат от липсата на опит, от незнание и неумение да се използват и последователно да се прилагат постановките на Правилника за стопанската дейност и нормативните актове по предоставяне на социалистическата собственост за стопанисване и управление от трудовите колективи. За тяхното преодоляване се налага незабавно да се пристъпи към реално предоставяне и поемане на предвидените функции, права, задължения и отговорности от основните и първичните трудови колективи, от всеки техен член, от стопанските, респективно управителните съвети на предприятията, обединенията и асоциациите, от ръководителите на всяка самоуправляваща се организация.

Няма и не може да има област от дейността на предприятието, която да не бъде под контрола на трудовия колектив, по която той да не може да каже своята решителна дума било чрез общото събрание, било чрез стопанския съвет. Все още не са създадени условия той да се произнася и да взема решения по всички въпроси — от снабдяването и контрола по качеството до договорните отношения и реализацията на продукцията. Реалността на тези права не е осигурена от стопанските съвети и ръководителите на предприятията. Подготовката на трудовите колективи за работа при новите условия трябва да стане тяхна най-голяма отговорност и задължение.

Подобен подход трябва строго да се спазва и в работата на обединенията и асоциациите. Всички важни решения следва да се вземат от техните колективни органи за управление на основата на общите интереси на членовете им в съответствие с държавната политика.

Наложително е да се създадат условия за незабавна промяна в това отношение. Без това не може да се очаква:

- трудовите колективи да поемат реално стопанисването на социалистическата собственост, да се преодолеят анонимността и незаинтересоваността от нейното използване;
- да се преодолее административният натиск при вземането на решенията;
- да се осигури спазването на демократичните принципи в стопанската дейност.

На трето място, затрудненията произтичат от **неразбирането на характера на преустройството като обективен революционен процес**, в който извършеното досега може да се разглежда само като начало на набелязаните промени в общественото развитие на страната. Оценени от тези позиции, нормативните актове, с които се осигурява преминаването към новите форми на стопанисване, създаването на нови взаимоотношения между трудовите колективи и държавата, прилагането на единни икономически условия, нормативи и регулатори от всички стокопроизводители, имат временен, преходен характер.

Наред с новото и революционното те отразяват и държат сметка и за сегашното състояние на икономиката, за съществуващите обективни трудности по снабдяването с редица суровини

Digitized by Google

материали, за недостига на финансови и валутни средства, за значителните различия в материално-техническата база на отделни предприятия, общини и територии и др. Това не означава, че приетите нормативни актове са съвършени, че с тях всичко е решено по най-добрия начин. Но **ще бъде погрешно, ако се вместо да се заемем с тяхното приложение, с укрепването на самоуправлението, с преодоляването на бюрократизма и администрирането, заночнем борба за тяхното изменение.** Не случайно в доклада си пред Националната партийна конференция др. Тодор Живков обърна внимание, че в някои кадри, специалисти и колективи е създадена погрешната представа, че приложението на икономическите лостове е панацея на всички беди и ще върви гладко и безпроблемно.

Следователно сега усилията на всички трудещи се, на цялото народ трябва да се насочат към използването на създадените с нормативните актове по самоуправлението и Правилника за стопанската дейност благоприятни условия за изпълнение на решенията на Юлския и Ноемврийския пленум на ЦК на БКП, на Националната партийна конференция и на плана за 1988 г. и деветата петилетка. **От тези позиции следва да се разглежда и оценява и практическата дейност в икономическата област на всички партийни органи и организации, на всеки комунист.** Наложително е в най-кратки срокове да завърши всестранното запознаване на трудовите колективи с Правилника за стопанската дейност и другите актове по неговото приложение. Незабавно трябва да се пристъпи към подготовката за приемането на обектите на социалистическата собственост за стопанисване и управление от трудовите колективи, към изясняване на всички открити въпроси на реда и начина за тяхното решаване. Особено важно в случая е да се преодолее схващането, че държавата е длъжна да осигури обновяване на фондовете, че тя трябва пряко да осъществи модернизацията и реконструкцията им, да осигури валута и т. и. Сега е наложително всички трудови колективи да потърсят, да предложат и да реализират ефективни решения, чрез които ще се постигне разширяването и обновяването на мощностите, ще се повиши ефективността, ще се увеличи производството на висококачествена и необходима за населението и икономиката продукция.

Неотменно е и изискването без губене на време **да се осигури решаването на всички открити въпроси, свързани с плана за 1988 г.** При търсенето на решения по тези проблеми първичните партийни организации е необходимо да създадат политическа атмосфера за всеобща мобилизация за пълен преглед на възможностите на бригадите, цеховете и предприятията като цяло и да разкрият резервите с оглед задоволяване потребностите на страната. Особена важност при новите условия придобива контролът, който партийните организации следва да осъществяват върху дейността на всеки комунист и особено на комунистите, които са избрани в ръководните органи на бригадата и на предприятието.

Дейността на всеки член на партията трябва да се оценява по това как той съдействува и участвува в преустройството, какъв личен пример дава за осигуряване на изпълнението на партийната политика.

Digitized by Google

САМОЗАДОВОЛЯВАНЕТО НЕ ТЪРПИ ПОЛУМЕРКИ

СИМЕОН БЕШКОВ

Задачите, които Националната партийна конференция поставя пред самоуправляваща се териториална единица — общината, за практическото реализиране на Юлската концепция са пряко свързани и с усъвършенстуването на системата за самозадоволяване на населението със селскостопански продукти. От него в голяма степен зависи как ще се отговори на главната повеля на партията — „за все по-пълното и всестранно задоволяване потребностите на народа и за повишаване на неговото жизнено равнище".

С 26-то постановление на Министерския съвет от 23. IV. 1987 г. бяха конкретизирани правата, задълженията и отговорностите на общините за практическото реализиране в живота на системата за самозадоволяване. В изпълнение на този документ и на решенията на Секретариата на ЦК на БКП от месец май и от ноември 1987. г. в страната се почувствува известно раздвижване по тези въпроси. Извършена бе значително повече организаторска работа от общинските партийни комитети и от комунистите на отговорна работа в общинските народни съвети, кметствата, АПК и селскостопанските организации и от другите органи и организации, имащи отношение към проблемите. Това позволи през изтеклата година да се предоставят в повече от 1986 г. 34 хил. т зеленчуци, 19 хил. т мляко и повече от един милион и седемстотин хил. броя яйца.

В някои общини бяха достигнати и надминати утвърдените нормативи за потребление — месо, мляко, яйца, плодове и зеленчуци. Похвална е в това отношение работата на общинския партиен комитет в гр. Елхово и на комунистите на отговорна работа в общинския народен съвет, в кметствата, в АПК и в селскостопанските бригади и в другите органи и организации на територията на общината. Общинският комитет е създал организационни предпоставки. Комисията по самозадоволяването към общинския съвет следи отблизо работата на стопанските кадри и заедно с отечественофронтовските организации извършва конкретна работа с отделните домакинства за осигуряване планираните ресурси — мляко, месо, яйца, зеленчуци и плодове. В резултат на това утвърдените нормативи за потребление средно на човек от населението за 1987 г. в тази община са надвишени.

Направено е немалко и за помощните стопанства към предприятията, училищата, военните поделения и други. През миналата година помощното стопанство към Химкомбината в Свищов осигури за нуждите на петхилядния работнически колектив почти сто процента необходимите количества месо, плодове и зеленчуци. Помощното стопанство има своя овощна и зеленчукова градина, свинеферма и стоманено-стъклена оранжерия, отоплявана от отпадъчни води от комбината. По-добре работиха помощните стопанства и сдружението, създадено за тази цел в Перник. През миналата година в тях са угоени над 3 хил. свине и е произведено почти цялото количество зеленчуци, потребни за работническите столове.

Digitized by Google

Асоциацията по самозадоволяването на София акумулира големи аричии суми от софийските предприятия и с тях финансира изграждането на близо 5 хил. дка слънчеви оранжерии за производство на растявици и домати за столицата.

●

Би могло да се посочат и някои други положителни примери, но всички заедно не дават основание да се говори за постигането на желания прелом. В редица общини населението продължава да изпитва нищо неоправдан недостиг на селскостопански продукти. Почти през цялата зима в много населени места недостигаха картофи, фасул, чесън, консерви зелен фасул и градински грах, различни видове колбаси и млечни продукти. Главно поради непроизведена продукция в Бургаската община през 1987 г. нормативите за потребление са постигнати: за месото — 78 на сто, за млякото — 85 на сто, за плодовете — 55 на сто и за зеленчуците — 70 на сто. Град Бургас продължава да бъде задоволяван със значителни количества ранни зеленчуци, доставени от други райони на страната, при положение, че почвено-климатичните условия дават възможност за производството им. Не е по-различна картината в преобладаващата част от селищните системи, което бе констатирано от направените проверки тази зима. Разлики, разбира се, има, но те се изразяват в това, че ако на едно място са по-добре с месото, то не достигат другите продукти; ако има зеленчуци, няма мляко и т. н. А както е известно, рационалното хранене изисква определена структура и в никакъв случай произвежданият в повече пипер не може да замени липсата например на картофи.

Защо все пак, въпреки наличието на ясни партийни и правителствени постановки, указания и документи, въпреки че на общините са дадени всички права, задължения и отговорности, въпреки че има близо десетгодишна практика, прелом в самозадоволяването на населението с хранителни продукти не се постигна.

Когато търсим причините за недостига, не може да не посочим крайно неблагоприятните климатични условия, при които се развиваха селскостопанските култури и особено: фасулът, картофите, зеленият грах, ягодите и някои други, в резултат на което добивите от тях бяха твърде ниски през миналата година. Но ще бъде неправилно недостъкът на селскостопанските продукти да се стоварва само върху „гърба на сушата".

По субективни причини все още не са отстранени някои отрицателни тенденции. Проверката, която бе направена в началото на тази година от централните партийни и държавни органи в редица общини по проблемите на самозадоволяването, констатира, че намалява броят на животните. За периода 1981—1987 г. личните стопани, отглеждащи животни, са останали с едва пета по-малко. Намалява броят на животните и в обществените стопанства. Занапред трудно ще се достигат нормативите за потребление на месо и мляко, ако мерките, които се вземат в общините, не спрат тази опасна за нашата страна тенденция.

Производството на зеленчуците през миналата година не осигури пазара и поради това че в някои общини, АПК и бригади не бяха засети предвидените в плана площи за доматите, зеления пипер, зеления фасул, лука и чесъна. Допусна се да се отглеждат голям процент безразсадни домати, при това немалка част от тях и на неполивни площи.

Все още големи са слабостите, които се допускат от изкупвателните организации при реализацията на селскостопанската продукция от личния двор. Районните потребителни кооперации, които с 26-то постановление на Министерския съвет получиха право без всякакви ограничения да организират изкупуването на плодовете и зеленчуците от на-

Digitized by Google

селението, свършиха твърде малко. И сега в редица селища стоят в стопаните хиляди кожи от дребен рогат добитък, но много от кооперациите нямат нагласа да ги изкупуват.

Все още не се разбира комплексният характер на посоченото постановление на Министерския съвет по въпросите на самозадоволяването. Важни въпроси като: изграждане на различни форми на кооперации и сдружаване за производство на селскостопански продукти; предоставяне на отделни семейства, групи хора или кооперации земя, ферми, оранжерии; изграждане на малки предприятия — фурни, мандри, кланици, консервни работилници и други за увеличаване на селскостопанската продукция, за по-добро обслужване на населението, не са намерили място в програмите и в практическата работа на голям брой общински народни съвети.

●

В началото на годината както от ЦК на БКП, така и от правителството бяха взети допълнителни мерки, за да се сложи по-добър ред по самозадоволяването на населението още при формирането на плана. Този проблем беше разгледан на съвещания в Софийска, Ловешка, Михайловградска област и в София. В общините се извърши значително по-голяма организаторска работа за формирането на плана по самозадоволяването и сега няма община, която да няма своя конкретна програма. Особено положителна роля в това отношение изиграха решението на Политбюро на ЦК на БКП от 18. XI. 1987 г. и 58-то постановление на Министерския съвет от 4. XII. 1987 г. „За качествено нов етап в развитието на селското стопанство". С тези два документа на партията и правителството се създават реални политически и икономически условия при жива, конкретна работа в общините — в партийния комитет, в народния съвет, в АПК и селскостопанските бригади и кооперации, още през тази година да се създадат реални предпоставки за новия етап на високопродуктивно и високоефективно селско стопанство. Изкупните цени на животинската продукция, на зърното, плодовете и зеленчуците вече са такива, че при нормални добиви и продуктивност рентабилността и икономическата изгода от продукцията са големи. Внедряването на акордната система на организация и заплащане създава благоприятни условия за нов подем в селското стопанство.

Сега всичко зависи от организаторската работа на общините, на АПК, бригадите, помощните стопанства и на изкупвателните организации, на потребителните кооперации, за да се отгледат плодовете и зеленчуците, животните и птиците, да се изкупят навреме и да се предоставят в добро състояние на пазара за нуждите на населението. Заедно с това проверките установиха, че не навсякъде е довършена работата по залагане за угояване на необходимия брой животни особено в личното стопанство. И тази година селскостопанските организации не обърнаха внимание на осигуряването на малки прасенца, което създаде не само напрежение на пазара, но и реална опасност да не се постигнат разчетите за свинското месо.

Трайното решаване на проблема обаче изисква и трайно отношение към него. Когато търсим причините за незадоволителните резултати, на преден план следва да се постави неумението,а понякога и незаинтересоваността на редица ръководители и отговорни инстанции. От години се споделя положителен опит, редица ръководства утвърдиха своя авторитет в трудовите колективи чрез активната си дейност в областта на социалната политика, където водещо място се пада на задоволеността с хранителни продукти. И едновременно с това се търпи дефицит на пазара, положителните примери за кратък период се деформират, има ръководства, които все още по този проблем стоят на позицията от началото на седемдесетте години.

Digitized by Google

В условията на самоуправлението па трудовите колективи и териториалните общности търпенето на дефицит става анахронизъм, защо самоуправлението е неосъществимо, ако се пренебрегва задоволяването на потребностите на трудещите се. Анахронизъм е да се подемат инициативи, да се пишат програми, да се съставят благоприятни отчети след това всичко да остава в руслото на полумерките. Истина е, че когато бяха задължени, всички ръководители на промишлените предприятия и на учрежденията направиха по нещо за изграждането на помощни стопанства, но малцина поддържат както трябва досега тази благодна за колективите дейност. Под формата на създаване на сдружения някои директори намериха начин да прехвърлят грижите си на други, след това и да самоизключат по икономически път предприятията си от тия кооперативи. Своя отпечатък слага и монополизмът на изкупвателните организации, които се борят главно за периметър на действие, по-малко се интересуват от социалистическата конкуренция в сферата на самозадоволяването. Биха могли да се прибавят и други причини от субективен характер, но те са специфични за всеки район и следва партийните комитети и организации да ги открият, да се заловят с политически средства да ликвидират противоречията.

Изпълнението на програмите за 1988 г. по самозадоволяването се изцяло зависи от организаторската, политическата и практическата работа на кадрите в общините. Живеем в съдбовно време, време на преустройство в мислите и действията на всеки и във всичко. Българската комунистическа партия, българският народ разполагат с цялостна стройна научнообоснована концепция за по-нататъшното изграждане на социализма у нас. Днес никой няма право да стои настрана, да изчаква. Национална система по самозадоволяването на населението със селскостопански продукти е жизнено звено от нашата Юлска концепция. Нейната съдба е в ръцете на кадрите в общините и кметствата, а изпълнението на плановете ще бъде изпит по самоуправление.

КЪДЕ ГНЕЗДИ АКОРДЪТ

ПЕТКО СТАМОВ

Пътникът от Силистра дълго обръща глава към оставащото назад езеро Сребърна, а когато идва откъм Русе, отдалеч започва да го търси с поглед, та затова пръснатото край него село остава незабелязано. Пътят за биорезервата е известен, но на разклона все по-често спират коли и от отворените прозорци подвикват: „Другарю, да знаете къде е тук кравекомплексът?“

Новата слава на Сребърна! Думата малко подвежда, защото ни се струва, че хората ще обидим, опита ще принизим, ако не сложим определението комплекс или комплексен. Ето става дума за отглеждането на 338 крави, а къде са например две хиляди, с което доскоро много се гордееха в някои райони. Гордостта тук идва от друго. И тя ми става по-разбираема, колкото пъти си спомня изказването на един председател на АПК. Както е известно, на съвещания говорят тия, които имат по-представителни резултати, та и този се похвали с добивите, но

Digitized by Google

за животновъдството каза така: „Ние на този етап задържаме бройките крави, защото, както е известно, от тях се губи, а средствата все още не ни стигат да компенсираме".

През миналата година в Сребърна са получили средно по 660 лв. печалба от крава. Тази цифра научих по-късно, когато заместник-председателят по животновъдството Георги Николов ми даде окончателните данни от стопанската сметка. А разговорът ни потръгна за технологията. И нищо чудно, негова е идеята за проекта, под неговото непосредствено наблюдение се реализира замисълът за природосъобразното отглеждане на животните.

Трите елемента тук са намерили едно добро съчетание и без тяхната взаимна обвързаност едва ли би се постигнал този, нека го наречем, „феномен Сребърна". Природосъобразното отглеждане не е, както терминът може да подведе, отглеждане под открито небе. Така всичко би изглеждало много просто, но свободното боксово отглеждане под тристенни навеси има своите особености. Не може да се подмине групирането на кравите според физиологичното състояние, специализацията на производствените процеси, проблемите как ще бъдат разположени навесите спрямо доилната зала; къде ще се съхранят обемистите фуражи, защото сметката налага животните да отиват до фуража, а не обратното и т. н.

Вторият елемент е въведената електронна система за оперативно управление, която дава възможност да се вземат решения в следните направления: консумирано количество концентриран фураж, здравословно състояние, цялостна информация по възпроизводствения процес. В една обяснителна записка към технологията прочетох:

Всяка хранилка обслужва 25 броя животни. При подхождане на животното към хранилката транспондерът, окачен на врата, навлиза в енергийната зона на хранилката. Излъчва се кодовият сигнал за идентификация на животното, блокът го приема и предава на компютъра. Той подава сигнал и в хранилката се дозира порция фураж според млечността. В компютъра се съхранява цялостната информация, която при поискване се отпечатва на печатащо устройство. В момента компютърът обработва и съхранява девет програми.

Всичко това не е внесено от чужбина, за него не са изразходвани валутни средства нито за командировки, нито за компютрите. Един договор с Института по радиолектроника и технологии в София е привлякъл специалистите в това добруджанско село, които са създали неоспорим модел за управление на биологичното производство.

Третият елемент е новата организация на труда на основата на акорда. За този акорд още преди да дойда на място, чух да се говори, но всичко се въртеше главно около фрапиращото възнаграждение, което не пада под 500 лв., а достига и до седемстотин. Ето това ми беше трудно да разбера: защо хора, вещи в производството, започваха все с парите, които вземаха животновъдите, а не с печалбата, която дава основното средство за производство — кравата. Акордната разценка е на тон продукция. Значи, ако от кравите не получават по пет тона мляко, а по два и половина, тогава заплатата ще бъде около 250 лева.

Digitized by Google

тя ще се нарича заплата, защото ръководството ще дава твър-
' възнаграждение само и само да не напуснат животновъдите.
а прибавим получените 93 телета средно от 100 крави и ги
авним с оиня представителни комплекси, където получават по
'—80 телета. Да прибавим и това, че на дванадесетте члено-
на този първичен трудов колектив се падат средно по 29
авн, когато средното за страната е 12—14 крави.

Две иеща са притеснявали заместник-председателя, когато
шло време да се въвежда технологнята: ще издържат ли кра-
ите при новите условия и ще дойдат ли подходящи хора за
ва отговорно производство. Още през есента на 1985 г. вкара-
ı първите 60 крави. През зимата на 1986 г. паметен ще оста-
: 31 януари, когато температурата на въздуха паднала близо
› тридесет градуса. Животните я понесли спокойно, физиоло-
ıчески стрес не се получил. Хора дошлн, но изглежда някои
: подмамали от перспективата за много пари, без да си дават
ıетка за напрежението и не издържали — напуснали. Канди-
атн имало много, но колективът ги преценявал внимателно, за-
ıото и той е жив организъм, който не бива да допуска стре-
эви ситуации.

●

Край малката битова сграда на кравефермата стоят на за-
ет група мъже. По номера на латвията разбирам, че е по-
едната група от съседната област, дошла да проучва опита:
от изток духа студен вятър и ие дава да се разбере, че зима-
а си отива. Под навесите свободно се разхождат кравите, по-
юляват герданн (спондерите, по които електронното око „раз-
ознава" кравата). Изпратили са пазача да търси бригадира,
ı ветериинарният лекар д-р Велико Маринов ми обяснява, че той
едновременно и отчетник, и осеменител, а нищо чудно, ако ня-
ıой тракторист е в отпуск, да е седнал на трактора. Зиая, че
ıкордът не търпи командири, а иска работници, но чак толкова
ıадължения!

„Ще го намерят" — казва той и ме повежда към доилната
ıала. Сутрешното доеие е привършило и доячите са си отишли,
е ще дойдат чак надвечер, а сега Здравко Радуканов — меха-
ıикът на доилната техника, довършва хигиенизирането. В техно-
ıогичното описание прочетох, че има длъжност механик-млекар
ı не можах да разбера каква е тазн професия, но в краткия
ıазговор разбирам, че тук е така: всеки се грижи за по няколко на пръв поглед несъвместими неща, но се грнжи като заинте-
ресован стопанин. И защо не, когато възнаграждението идва от
всичко: и от предадено мляко (трябва да си отваряш очите,
да не те „подхлъзнат" ония от млекокомбината), и от разходите
(каквото може сам оправя, за да не му трупат разходи от ремонт-
ната база), а чистотата е задължителна, защото веднага се от-
разява на качеството и естествено — на цената на предадеиото
мляко.

Здравко го чака и друга работа, а ние тръгваме да се при-
съединим към групата гости, защото ръководителят Иван Пецов
вече е дошъл и каии в малкото клубче. Личи си, че е рутини-
ран в такива срещи — разказва сбито и като че ли предусеща

Digitized by Google

какви въпроси ще му зададат. Изчерпателен е, но и специал стите не са пропътували току-така стотина километра, та пита пак за доилната инсталация, разнищват стопанската сметка – лично си, че искат да направят нещо по-добро в техния АПК Питам и аз как ще стане предаването на собствеността.

Иван Пецов се замисля за миг и след това казва: „Не зна какво ще се изисква да оформим като документи, но при нас е предадена от първия ден". Поглеждам недоверчиво: „Как д разбираме това предаване, изпреварило с една година декла рацията на Народното събрание?"

Обясняват ми, че всичко идва от акорда, от стопанска сметка. Когато акордната група поема работата, сключва дого вор с бригадата в с. Сребърна. От бригадата получава фураж а цялата техника, сгради и животните влизат в отделните гра на стопанската сметка. Няма на кого да прехвърлиш разхода никой не може да ги задължи да поемат непланирани общопроиз водствени разходи. Ако една крава бъде бракувана преди опре деления срок, това е минус за чистата продукция. Текущите ра ходи строго се следят, защото те значително влияят на запла щането. И ми дават пример: от АПК предоставили на акордната група един микробус. Цената му — 27 хил. лева. Посъветвах се и го отказали. Ако нещо може да се поправи със собствени силни, сами го поправят — защо да плащат на ремонтната ра ботилница.

Гостите тръгват да разгледат фермата — това става бъ зо, защото за разлика от традиционните обори тук няма цен трални млекопроводи, връзване и отвързване на животните, то ропочистващи ленти и какво ли още не, а ние продължаваме разговора с д-р Велико Маринов. Интересувам се често ли п спохождат, а той отговаря, че почти всеки ден е така. Продъ жавам с въпросите си: „От какво най-малко се интересуват?" – „Като че ли от хората" — замисля се за момент д-р Маринов А има какво да се каже. Високопродуктивни животни, компю ри, но да не забравяме, че от всичките дванадесет работници само трима имат средно образование. Да прибавим, че измежду тях седмина са комунисти.

Явно, че високото възнаграждение е важен фактор, но как то стана дума, не всеки е задържан от този фактор. Устоя ли са най-подготвените и упоритите. Може ли да става дума че са дошли за година-две да припечелят. Едва ли, защото условията тук са други, новата организация им е дала възмож ност за два почивни дни в седмицата. Самостоятелността им дала възможност да саморегулират отношенията си, догово рът — увереност. Дошли са хора от селото, но петима са о Силистра. Как да приемем леко скалъпени предубеждения за непривлекателността на тази професия още повече че тук нико не е изпращан с партийно поръчение?

Явно е, че промишлените методи на производство ражда и ново отношение към него, но практиката показа, че на мате риалната база й трябва още нещо, за да привлече хората, да ги задържи и привърже. Необходимо е онова чувство на само стоятелност, което ражда новата организация, на увереност, коя то дава договорът, като издига работника в равнопровно отно

Digitized by Google

ение с ръководството. Ето тогава ще дойдат по-можещи и знае-
н хора, с големи възможности, но защо да ие кажем и с го-
ми изисквания, за да се получи не някакъв резултат, а съот-
тствуващ на технологията. Това Иван Пецов го спомена пред
стите като заключение: „Всичко в технологията се извършва,
акто го пише в книгите". В резултат: млечност и приплоди —
акто го пише в книгите".

●

Трябва да оставя хората да си гледат работата, искам да
рнключа разговора с някакъв проблем, с нещо, което пред-
гои — чак всичко ли е толкова наред? Не всичко, има проб-
еми със спондерите — бързо се развалят, а от тези нищо и
икакви на пръв поглед гердани зависи дали ще заработи ця-
ата автоматизирана система.

Има и друг проблем, но за него се сещам в леката кола
о обратния път. Зад новите, модерни съоръжения, които сто-
анисват дванадесетте акорданти, някак гузно са се свили ста-
ите обори на фермата. Стари-стари, но и сега те подслоняват
коло 500 крави. Млечността им е значително по-ниска, съответ-
гвуващо е и възнаграждението на доячите. Вярно е, че и те
скат да минат на акордната система, но ръководството е съг-
асно, ако не отварят дума за фуража. Защото бригадата про-
звежда фураж, но засега клапанът на оптималната задоволе-
ост е отворен само към акордиата група; за останалите фер-
ми — каквото остане. Значи и да изградим подобна автомати-
рана база, ако няма фуражна база, няма да има и акорд,
яма и съответствуващите резултати. Може би това е едната от
ричините вече няколко години да се изучава опитът на краве-
омплексите в селата Костнево — Пловдивска област, и Сребър-
а, а последователите се броят на пръсти. А нима акордът е
риложим единствено в условията на автоматизирана система за
правление на производството?

Шофьорът на леката кола пита придружаващия ме сътруд-
ик на общинския комитет на партията вярно ли е, че ще дават
а акорд и телеуюителния комплекс в с. Ветрен. Чувало се, че
це съкращават служебните коли, та, ако го дадат на акорд,
це се залови, стига договорът да е стабилен, да не кажат
тре: „много пари получавате" и да отреждат разценките. Имало
и други заинтересовани в Силистра...

Хората искат да произвеждат. При определени условия, с
оговор, в който се отразяват интересите, правата и отговор-
остите на двете страни. И това го пише в книгите.

Digitized by Google

ОБЩЕСТВЕНИ ОЦЕНКИ И ОЧАКВАНИЯ

Резултати от социалнопсихологическо изследване

К. ф. н. ПЕТЪР ИВАНОВ
главен асистент в АОНСУ
при ЦК на БКП — филиал Русе

От социалнопсихологическа гледна точка преустройството е процес, свързан най-пряко с общественото съзнание. И революционните промени, които се извършват в различните области на социалния живот, са определени от **промени в масовидната психика:** нови възгледи, ново отношение, нови нагласи, ценностни ориентации, нови потребности, нови стереотипи на поведение и т. н.

В докладната записка до Политбюро на ЦК на БКП „Някои съображения във връзка с Януарския пленум на ЦК на КПСС и с по-нататъшната работа за провеждане на стратегическия курс на БКП" др. Тодор Живков подчертава като главна задача пред идеологията, че „сега е необходимо да се формира масово обществено съзнание, което да съдействува за осъществяването на стратегическия курс на партията"*.

Очевидно е, че изпълнението на тази задача е сложен и труден процес, който изисква непременно социологически и социалнопсихологически подход. Необходимо е в реално време да отчитаме и решаваме проблемите, които възникват при създаването, разпространяването и усвояването на идеологическите ценности, да виждаме реалните измерения на тяхната социализация и персонализация, да намираме главното и важното в конкретния период, в конкретната ситуация и то да става фокус за идеологическите действия. Още повече че с усъвършенстването на демократизацията, с утвърждаването на самоуправлението, в истинската борба за ускорено внедряване на научно-техническия прогрес се създават качествено нови обстоятелства за идеологическия процес. Тяхната същност е свързана с все по-нарастващата роля на личностния фактор, на активната жизнена позиция на личността, на нейната нравственост, на нейната подготвеност и квалификация. В тези условия все по-необоснован е едностранният подход при идеологическото въздействие, при който независимо от обратната връзка и контрола съществува известна дистанция между субекта и обекта на идеологическия акт, съществува предпоставеност и непълно отчитане на необходимостта от **единодействие в преследването на идеологическите цели.**

Социалнопсихологическият подход, при който идеологическата работа в социалната група се разглежда като процес със

* Работническо дело, бр. 50, 19 февруари 1987 г.

Digitized by Google

оциалнопсихологически измерения, отчита промените в сферата а социалната психика на съответната реална социална общност, елиминира вече остаряващите с преустройството характеристи- и на бинарния модел на идеологическото въздействие като еадекватен за самоуправляващите се и демократизиращи се оциални звена със своята еднонасоченост „субект — обект". То- а с особена сила се отнася до трудовите колективи, чиито чле- ове, натрупали вече съответния опит и отговорност, почувству- али доверието към себе си и видели перспективата в своята ейност, стават все по-активни в идеологическата практика. Тъй ато тя в голяма и нарастваща степен интегрира техните лични отребности и интереси с интересите на колектива, с интереси- е на социалистическото общество. При тия условия пропаган- ната и агитационната дейност на първичната партийна орга- изация има собствени, произхождащи от функционирането и азвитието на самия колектив мотиви да се усъвършенствува. Именно това единство на лични, колективни и обществени инте- еси е основният заряд на идеологическата работа сега.

В този смисъл ръководството, насочването, а и самата прак- ика и развитието на идеологическата работа на първичната пар- ийна организация се нуждаят от социалнопсихологическа ин- ормация за потребностите и интересите на колектива, отразя- ащи се в идеологическите ценности, за общественото мнение и зисканията към идеологическата дейност, за оценката и очак- анията от различните форми на пропагандната и агитационна- а работа и др.

Именно такава постановка на актуалните проблеми по усъ- ършенстуването на идеологическата работа на първичните пар- ийни организации беше теоретично-методологичната база, вър- у която в края на миналата и в началото на тази година се роведе социалнопсихологическо изследване в Русенската селищ- а система. Негова цел беше да предоставя достатъчна по коли- ество и качество социалнопсихологическа информация за състоя- нето, ефективността и перспективите в развитието на идеоло- ическата практика (в рамките на отделните отрасли, по трудо- и колективи и др.), която да послужи за съответните коректив- и — утвърждаващи и противодействуващи—мерки по отноше- ие на социалнопсихичните процеси, явления и тенденции при ъздаването, разпространяването и усвояването на идеологиче- ките ценности. Или с други думи, да включи по-пълноценно съвършенстуването на идеологическия процес в действителни оциалнопсихични фактори и да превърне наистина идеологи- ческата работа на първичната партийна организация в реално и силно средство за формиране и развитие на колективното об- ществено съзнание. А с това да съдействува още повече за осъ- ществяването на стратегията на преустройството особено в на- учно-техническата област.

Изследването откроява ясно няколко аспекта на проблем- ната ситуация на внедряването на научно-техническия прогрес в трудовия колектив, спрямо които е нужно да се насочи идеоло- гическата работа на първичната партийна организация. Това са:

1. Групови (колективни) предпоставки за иновация. Тук

Digitized by Google

влизат стилът на живот в колектива, традициите, колективното отношение към иновацията, квалификационните параметри на структурата на производствените звена, колективните интереси, демографската характеристика на бригадата.

2. Индивидуални предпоставки за иновация. Първенстваща роля в този аспект играят личностното отношение и позиция към научно-техническата новост, личностната иновационна готовност, квалификацията на отделния човек, професионалните му възможности и др.

3. Иновационен климат. Нравствена и емоционална атмосфера на внедряването.

4. Управленски фактори.

5. Комуникационни предпоставки, общуване и др.

От особено значение за ефективността на идеологическата работа е отчитането на тези както самостоятелни, така и свързани една с друга страни на ситуацията на внедряването на научно-техническата новост в производствената практика на колектива. Главното в тази сфера е съобразяването с особеностите изискванията, предпочитанията и очакванията на хората в рамките на колективните интереси. По данни от изследването такава „съответност" има в около четири пети от колективите в селищната система; проблеми съществуват само в някои колективи, предимно от селското стопанство и строителството. Изтъкват се някои мотиви, които спомагат твърде много за съчетаването на личните с колективните и обществените интереси в областта на научно-техническия прогрес; премахване на тежкия непривлекателен труд, подобряване на работната обстановка, повишаване производителността на труда и увеличаване на творческите му страни и др. Тези мотиви-цели водят до активно участие на личността в конкретните форми, прилагани в трудовия колектив за увеличаване резултатността от внедряването на научно-техническия прогрес: изграждане на бригади за ускорено внедряване, шефство над нови изделия и технологии, мотивирано повишаване на квалификацията и професионалните умения, целево съревнование в иновационната сфера и др. Нужно е тези форми да бъдат подкрепени идеологически чрез съответните пропагандни и агитационни средства.

Изследването показва, че по-тясното свързване на идеологическата работа с интересите на личността е всъщност фактор за нейната ефективност. И този фактор е на първо място по значимост сред всички останали за усъвършенстването на пропагандната и агитационната дейност в първичната партийна организация.

Какво е отношението на колектива към идеологическата работа? Изтъква се, че положителните й страни винаги се свързват с практическите резултати от преустройството в колектива и особено от научно-техническите нововъведения в производството.

Ето как изглежда обществената оценка на убедителността на идеологическата работа:

Digitized by Google

Добра оценка — в 34,6 на сто от колективите.
Средна оценка — в 45,5 на сто от колективите.
Слаба оценка — в 10,2 на сто от колективите.

Вижда се ясно, че в близо две трети от трудовите колективи пред първичната партийна организация стои задачата за по-силяма убедителност в идеологическата работа, и то главно чрез използването на такива средства като личен пример на комуниста, единство на думи и дела, аргументирано и компетентно отстояване на съответните тези и др. Много от анкетираните (64,3 на сто) посочват, че идеологическата работа в колектива в повечето случаи повтаря познати неща, дублира вече наученото от средствата за масова информация. Разбира се, хората не искат абсолютна новост и уникалност на идеологическата информация, но очакват от нея повече конкретност, повече „истина" за живота и дейността на колектива, по-тясна връзка с реалните проблеми в развитието на производствената практика, на социалния живот и др. И това се изтъква от всички обществени групи — работници, служители, инженерно-технически персонал и др. Така считат хора на различна възраст, с различно образование. Посочва се още, че в редица случаи идеологическата дейност „се разминава" с действителността при внедряване постиженията на научно-техническия прогрес, че конкретността и реализмът отстъпват за сметка на представителността. От друга гледна точка, по данни от експертна оценка, необходимостта от конкретност и реалност в резултатите е схваната като главна задача и като условие за успешност и ефективност в идеологическата практика от всички членове на първичната партийна организация. В такъв случай се налага изводът, насочващ проблемите не към желанията и намеренията за работа в това отношение, а към конкретните възможности, подготвеност, авторитет на пропагандните и агитаторските звена, на съответните кадри. И още — към усъвършенстване организацията на идеологическата дейност. Нужно е тя не само да се реализира като провеждане на отделни пропагандни и агитационни мероприятия, а да се има предвид и отгласът, който имат те в колективното съзнание, да се търсят резултати от тяхното въздействие, да сме наясно какво носят те в живота и развитието на колектива и на личността. Данните от изследването сочат, че в тази насока има известни успехи в последните месеци. Но те съществуват само в области, където е лесно да се изтъкнат количествени показатели — например в областта на рационализаторската дейност и др. Вниманието на партийните организации и на партийните групи особено не е достатъчно спрямо самата нравствено-психическа атмосфера в колектива като резултат от идеологическата работа. Малка е насочеността и към такива други резултати като интерес към научно-техническото творчество, нравствената активност в областта на борбата с отрицателните явления в колектива, изменения в мисленето в съответствие с утвърждаващата се демокрация и самоуправление и др. Тези въпроси и аспекти нанстина не остават извън вниманието на първичната партийна организация, нещо повече, в много случаи, както показва изследването, обективните факти в това от-

Digitized by Google

ношение се разглеждат от критични позиции. Но това става глав-но, за да се намерят и изтъкнат различни причини-оправдания при търсенето и следенето на резултат от идеологическото въ-действие. Това обикновено са: трудности от методологически ха-рактер, липса на „спуснати" критерии за оценка на резултатите, недостатъчни условия в колективната практика и др.

Какви са изискванията на колектива към идеологическата работа? Какво би повишило нейната ефективност в периода на преустройството? Особено спрямо мотивирането на социалната активност в колектива.

Отговорът на тези въпроси може да бъде представен като рангова подреденост на изискванията според степента на тяхно-то, оценено от колектива, значение за преустройството:

1. Идеологическата работа да се свързва по-тясно с интере-сите (лични, колективни, обществени).

2. Да се дават своевременно отговори на актуални въпроси, да се реагира на актуални проблеми.

3. Да се повиши ролята на идеологическите форми в бо-бата срещу отрицателните явления и деформации в нашия живот.

4. Да се използват повече нови форми и средства за идео-гическо въздействие.

5. Да се подобри квалификацията на идеологическия актив в първичната партийна организация.

6. Да се подобри съставът на пропагандните и агитацон-ските звена.

7. Да се преодолее окончателно увлечението по показни „витринни" прояви.

8. Да се подобри индивидуалната работа с хората и др.

В обществените оценки за идеологическата практика на пъ-вичната партийна организация се изтъква фактът, че в много случаи въпросите на самото преустройство се поднасят сухо, много общи и абстрактни постановки, с много позовавания, в същото време не се изтъкват конкретните задачи на ускоря-нието, не се решават важните задачи за формиране на техно-гично мислене, за изпреварваща идеологическа дейност и т. д. Посочват се недостатъци на идеологическата работа в сферата на екологичното възпитание на хората. Не са високи обществе-ните оценки и за ролята на идеологическата работа по утвър-ждаването на самоуправлението, по свързването му с ускорява-нето на научно-техническия прогрес. Все още идеологическата работа на много места не разчита достатъчно на ролята на ко-лектива, на колективното въздействие.

В изискванията към идеологическата работа на първичната партийна организация се подчертава и необходимостта от ра-глеждане на проблемите в перспектива. Например във връзка с бъдещето на колектива в условията на ускорено внедряване на научно-техническите новости, какви последици ще има при есе-туална недостатъчна ефективност на иновацията по-нататъшна веригата на производството и др. Разглеждането на проблеми-

Digitized by Google

именно от такъв аспект при прилагането на различните методи на идеологическо въздействие (убеждение, одобрение-осъждане, контрол и др.) според обществената оценка е много по-ефективно. Този въпрос се свързва с изискванията за комплексност и непрекъснатост, за достъпност и последователност в идеологическата дейност особено при формите на партийната пропаганда — партийната учебна година, политикопросветните събрания, лекционната пропаганда.

Много от изискванията се отнасят до съдържанието на политическата просвета — да се изучават и анализират, като се включват в различните теми значими, актуални проблеми за дадения период; да се съобразяват пропагандните действия със сроковете на внедряването на научно-техническите новости; да се отчитат реалните потребности от пропагандното въздействие в конкретните ситуации. Много важно е да се имат предвид социално-психичното състояние на аудиторията при съответната пропагандна форма, равнището на осведомеността й по разглеждания проблем и др. Периодично следва да се отчитат и обсъждат резултатите от пропагандната работа в колектива.

От голямо значение за преустройството е ефективната агитационна дейност за превръщане на партийните решения, на партийната политика в мотив за действие от всеки член на колектива и съответно в дейност, във факти от действителността. От оценките и изискванията към агитационната дейност на първичната партийна организация се вижда, че сега е нужно ново отношение към възможностите й, нужен е нов стил, в който няма показност, количественост, многословие, формализъм, безсъдържателна „формулност" и др. Напротив, обществените изисквания към партийната агитация са насочени сега към компетентност, актуалност, оперативност, откритост и т. н.

Според общественото мнение най-полезна устноагитационна форма за изпълнение на задачите по ускореното внедряване на научно-техническия прогрес е събранието с въпроси и отговори — 42,4 на сто от анкетираните го посочват като най-ефективна форма в иновационните условия. На следващо, второ място в „ранг-листата" по социална значимост при устните агитационни форми е груповата беседа (20,7 на сто). Следват публичните събрания, индивидуалните беседи и др. Въпреки обществените изисквания събранията с въпроси и отговори като агитационна форма не се използват достатъчно в идеологическата практика. Нямат широко приложение и такива форми като дискусия, трибуна и др. Обикновено все още се предпочитат агитационните прояви с елементи на регламентираност.

От гледна точка на съдържанието на устната агитационна дейност предпочитанията на анкетираните са следните (подредени по значимост):

1. Перспективите, които има колективът, а така също и отделната личност.

2. Ползата, социалните резултати от преустройството и особено от внедряването на научно-техническите нововъведения в практиката на колектива.

3. Организационни проблеми на производствената дейност.

Digitized by Google

4. Обсъждане на технически, технологични, финансови и други въпроси на нововъведенията и т.н.

Явно тези предпочитания трябва да се отчитат при организацията на агитационната дейност в първичната партийна организация, защото те увеличават заинтересоваността и стимулират активността на хората.

В областта на нагледната агитация общественото мнение е категорично — ефективните, според неговата оценка, наглядни форми като табло за отчитане на резултати, научно-технически изложби, витрини и др. не се използват достатъчно. В същото време форми, спрямо които няма интерес, увеличават своето разпространение. Рязко се поставя и въпросът за качеството на нагледната агитация, за липсата на разнообразие и на творчество в отделните форми и др. Предявяват се изисквания за съвременни агитационни средства (аудиовизуални и др.).

В идеологическата работа за ускоряване на научно-техническия прогрес своето място заемат и формите и средствата на печатната агитация. В идеологическата практика на първичните партийни организации по-често се използват листовки, „мълнии", телеграми и др. По-малко са разпространени такива форми като информационни бюлетини, „тревоги" и др. Почти във всички колективи се подчертава, че използването на тези форми не е достатъчно.

Не задоволява общественото мнение и използването на културно-масовите агитационни форми, въпреки че някои от тях могат да получат съдържание, пряко свързано с проблемите на преустройството, на научно-техническия прогрес — например вечер на първенци в научно-техническата област, съответен трудов ритуал, трудов празник и др.

Добре се оценяват от анкетираните съществуващите конкретни планове за идеологическа работа по научно-технически прогрес. В някои първични партийни организации има такива планове и за отделни нововъведения, по отделни проблеми на преустройството.

В заключение може да се обобщи, че обществените оценки и изисквания спрямо идеологическата работа на първичните партийни организации действително показват нейната важна роля за ускорения качествен растеж както на колективната практика, така и на цялостния социален живот, на социалистическото общество.

Digitized by Google

КПСС — ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

ДА ЖИВЕЕМ ПО ЛЕНИНСКИ

ЮРИЙ СОЛОВЬОВ
първи секретар на Ленинградския областен комитет на КПСС

Преустройството на управлението на икономиката, задълбочаването и разширяването на демокрацията са белези на истински революционен процес, който е пряко продължение на делото, започнато от Великата октомврийска социалистическа революция.

За малко повече от две години Централният комитет на партията, неговото Политбюро извършиха гигантска работа. За всички нас това е нагледен пример как да бъдат решавани поставяните от живота задачи в условията на преустройството, което навлезе в един отговорен етап.

Предприеманите от партията широкомащабни мерки за разширяване на демокрацията, за развиване на инициативата на трудещите се във връзка с преобразованията в икономическата сфера бяха посрещнати от съветските хора с дълбоко разбиране и одобрение.

Свидетелство за това са резултатите от сесията на Върховния съвет на СССР, на която беше приет основополагащият за живота на всеки трудов колектив документ — Законът за държавното предприятие (обединение). Той е призван не само да стабилизира постигнатото вече в процеса на преустройството, но и, образно казано, да създаде опорна точка за по-нататъшното придвижване напред. Законът е голяма крачка към разширяване на правата и увеличаване на отговорността на колективите за крайните резултати от стопанската дейност. Това е своеобразен мост, който осигурява преминаването от административно-заповедни към предимно икономически методи за управление и дава възможност да бъдат преодолени всевъзможните пречки от рода на остарелите инструкции и циркуляри при усвояване пълната стопанска сметка, самофинансирането и самоиздръжката.

Може да се каже, че сега партията, нашето общество имат на разположение необходимите лостове за постигането на големи промени във всички сфери от живота. Сега е необходимо те да влязат в действие, а на преустройството да бъдат придадени ново ускорение и динамика.

Ускоряването на научно-техническия прогрес, решителната интензификация на цялото производство е възлова стопанска и политическа задача на петилетката. Нейното реализиране зависи, преди всичко от активното участие на всеки съветски човек в един сложен процес — в преустройството, разчупващо стереотипите и догмите, проправящо нови пътища към качественото преобразуване на целия живот на страната. „Всички наши планове ще увиснат във въздуха, ако оставят хората равнодушни — подчерта в Политическия доклад пред XXVII конгрес на КПСС Михаил Горбачов, — ако не успеем да събудим трудовата и обществената активност на масите, тяхната енергия и инициатива."

Сега се създава нова обстановка за енергичните, творческите, готовите за нетрадиционни решения хора, които единствени могат да осигурят необходимата дълбочина и мащабност на ставащите промени, да им придадат необратим характер.

Ние свързваме положителните промени, които настъпват в различните сфери от живота на региона, с активизирането на усилията на партийните организации, на комунистите, на всички трудещи се.

Чрез АПН специално за списание „Партиен живот"

Digitized by Google

В ленинградската икономика ясно проличава тенденцията към отдръпване от екстензивния модел за развитие, повечето отрасли все по-активно набират ускорение, засили се социалната насоченост на нашите планове.

В промишлеността на Ленинград и на областта темповете на нарастването на обемите на производството и на производителността на труда превишават задачите на петгодишния план. В повечето от трудовите колективи целеустремено и последователно се реализират мероприятията, свързани с териториално-отрасловата програма „Интензификация — 90", внедрява се многосменният режим за работа, провежда се подготовка за масовото преминаване към новите начини за стопанска дейност.

Повишава се качеството на произвежданата продукция, заздравяват се държавната и производствената дисциплина.

Нарасна ритмичността, с която строителите предават жилищните сгради и обектите с културно-битово предназначение. По-стабилно започнаха да работят транспортните организации. Но ние нямаме основание за благодушие и самоуспокоение. По същество са създадени само предпоставките за широкомащабното интензифициране на общественото производство. Още не са започнали да действуват истински основните фактори за икономическия растеж. Това е свързано с много обективни и субективни причини, но главната от тях е, че в системата за управление още не се включват в достатъчна степен реалните икономически интереси на хората, на трудовите колективи. Процесите, свързани с демократизирането на обществения живот, със засилването на творчеството на масите, изискват нови импулси.

Комунистите са призвани да бъдат в авангарда на преобразованията, те трябва да засилят организаторската и идейно-политическата работа, да учат кадрите да действуват при новите условия. И да се учат сами, да осъществяват преустройството, като започнат от партийните редици.

Времето обективно изисква по всички участъци от партийното строителство да има компетентни работници, осъзнаващи дълбоко значимостта и мащабността на промените, способни да поемат отговорността не под натиск, а по лично убеждение, като комунистически дълг. След XXVII конгрес на КПСС във всички звена на Ленинградската партийна организация беше осъществено широко подмладяване на кадрите. Областният комитет на КПСС ясно съзнава колко важно е да бъде преценена обективно степента на тяхната зрелост, умението им да решават задачите с политически методи, да създават в колективите обстановка на висока социална активност. Думата е за постигането на повсеместно засилване на партийното влияние по най-важните посоки на икономическите, социалните и културните преобразования.

Във връзка с това особено сериозна трябва да бъде думата на първичните партийни организации. Те трябва да направят така, че всеки трудещ се да разбира ясно смисъла и целта на преустройството, да задвижат събудилите се социални сили на трудовите колективи. За това партийните организации трябва да се научат да работят поновому, в духа на времето. Изисквайки строго от себе си, да повишават взискателността към кадрите на всички равнища. Потискайки решително силата на инерцията, готованските настроения, забавящи постъпателното движение на колектива, да променят остарелите методи за управление на предприятието, да се стремят на кормилото на управлението да застават грамотни, смело мислещи хора.

Обективен критерий за преориентирането на кадрите в духа на времето стана програмата „Интензификация — 90", насочена към максималното ускоряване на научно-техническия прогрес в региона.

Digitized by Google

По същината си качествено нова рачка в развитието на съвременното производство, тя предвижда реминаването на икономиката от окална към повсеместна, интегална автоматизация, обхваща елия цикъл „изследване — производство".

Разчетена до 1990 година, програмата действува планомерно и фективно. От началото на петилетката в предприятията на Ленинград и на областта бяха комплексно механизирани и автоматизирани стотици участъци, цехове и цели производства, осигурено бе широкото внедряване на модерна изчислителна техника и на средства за автоматизация. В програмата е набелязано да бъдат осъществени големи мероприятия, които в частност дават възможност нуждата от промишлено-производствен персонал да бъде намалена с близо сто хиляди души. Интеграцията между науката и производството в рамките на „Интензификация — 90" ще осигури към края на XII петилетка средногодишни темпове на нарастването на производителността на труда до 4 на сто, а в машиностроенето и металообработването — над 5 на сто.

Научно-техническата насоченост на програмата „Интензификация — 90" наложи органичното съчетаване на решаването на перспективните въпроси с комплексния, системен подход към подготовката на различните категории специалисти. Самият живот остро постави въпроса за рязкото повишаване на качеството на тяхната подготовка и преподготовка. Това се отнася преди всичко до стопанските ръководители. Задачата да се действува поновому стана за тях сериозен изпит. Например системата за управление, имаща за основа икономическите методи, може да заработи максимално ефективно само при условие, че перспективните задачи умело бъдат съчетани с практическата работа. Всъщност тук става дума за преустройство на икономическото мислене на стопанските кадри.

Областният комитет на партията постави задачата за кратко време целият ръководен състав на предприятията да бъде обучен на новите методи за управление. Такава предподготовка вече преминаха генералните директори на основните обединения от града и областта.

Със същата цел с помощта на челни научни и производствени колективи бяха организирани курсове и семинари за главните инженери, главните конструктори и главните технолози. Отделено е голямо внимание на инженерно-техническия персонал. Ленинградските висши учебни заведения се заеха с подготовката на конструкторите, технолозите, икономистите, енергетиците и другите специалисти.

Добра школа за подготовка на съвременни работнически кадри, включително и за реализирането на задачите от програмата „Интензификация — 90" в ленинградския регион, стана системата за професионално-техническо образование. Партийните комитети насочват педагогическите колективи на професионално-техническите училища (ПТУ) към това бъдещите работници да бъдат обучавани по най-прогресивните направления от развитието на техниката и технологиите. В началото на XI петилетка само две ленинградски ПТУ подготвяха работници от нови специалности. Сега в града и в областта такива учебни заведения вече са повече от тридесет.

Специално внимание се отделя на подготовката на специалистите за развиващите се, перспективните производства. Към това е насочено и компютъризирането на учебния процес в училищата, ПТУ и техникумите, провеждано по решение на ЦК на КПСС и Министерския съвет на СССР. Областният комитет на партията утвърди и реализира конкретна програма за широко внедряване на изчислително-техническите средства в учебния процес. Сега в повече от 160 учебни заведения на Ленинград и областта действуват кабинети по изчислителна техника,

Нарастващите нужди на народ-

Digitized by Google

ното стопанство наложиха преустройството на работата на висшите учебни заведения в Ленинград. В условията на провежданата интензификация на производството по инициатива на областния комитет на КПСС беше преразгледана цялата номенклатура на специалностите във висшите учебни заведения. Разработена е единна научнометодическа основа за подготовката на специалисти по най-перспективните направления на науката и техниката, определени и систематизирани са главните теми за научноизследователска работа по програмата „Интензификация — 90" във висшите учебни заведения.

Разбирането на необходимостта от преустройство е само предпоставка за голямата работа, свързана с преобразуването на всички страни от живота ни. Старите, отживели времето си норми са пуснали корени в съзнанието на мнозина, включително и на комунисти. Днес дейността на партийните орорганизации е насочена към преодоляването на подобни психологически бариери, за да могат всички форми за възпитание да оказват активно, настъпателно влияние върху процесите, които сега протичат в обществото.

Ефективността на организаторската и на идейновъзпитателната работа зависи преди всичко от това колко точно комунистите следват Ленновия принцип за агитация чрез слово и дело. Практиката дава много примери за органичността на такова единство. Един такъв пример са предложенията на работниците — делегати на XXVII конгрес на КПСС, които набелязаха една конкретна цел — за 70-годишнината на Великия октомври да бъде изпълнен планът за две години от петилетката. „Повишаването на темповете на икономическия растеж, резултатите от общия труд в крайна сметка зависят от степента на съзнателността и от съвестта на човека, изискват от всекиго от нас да отдаде цялата енергия на разума си и всичките сили на работните си ръце" — писаха те в своето обръщение до всички трудещи се от Ленинград и Ленинградска област. В основите на тази инициатива са онези кълнове на новото комунистическо отношение към труда, за което говори Ленин. Затова именно тя стана достояние на повечето трудови колективи от Ленинград и областта. Първи я подкрепиха корабостроителите от балтийския завод „Серго Орджоникидзе". Във всяка бригада се състояха работнически събрания, набелязани бяха конкретни трудови цели. Заводските пропагандисти насочваха корабостроителите към конкретност на социалистическите обещания в чест на юбилея на Великия октомври. Главният резултат от колективното творчество, съчетано с точната сметка и умението да се работи ефективно, стана ускорението, постигнато от корабостроителите при изграждането на знаменитите атомни ледоразбивачи. През юбилейната година в завода започна строежът на поредния атомен ледоразбивач „Октомврийска революция". Новият великан се създава по ускорен график.

Партията, чувствувайки остро пулса на преустройството, следи точно Лениновото изискване — по-малко уверения и обещания, повече деловитост, практически резултати, синхронност при работата. Заздравявайки връзката между идеологията и живота, Ленинградската партийна организация насочва усилията на комунистите, на трудовите колективи към по-нататъшно развиване на социалистическото съревнование. Работата на ленинградчани в чест на славния юбилей на нашата революция осигури не само нарастване на надплановата продукция и на производителността на труда. Важен е и нейният стратегически ориентир — у всеки труженик да се засилва чувството за лична съпричастност към ставащите промени.

Дълбокият смисъл на коренното преустройство на партийната работа е в насочването ѝ към хората, към конкретните дела. Днес тя се преценява не с обема на плановете и с количеството на мероприя-

Digitized by Google

тията, а според практическите резултати в производствения и в социалния живот.

В центъра на вниманието е човекът. Така при новите условия още веднъж е подчертана главната задача на идеологическите работници — лекторите, докладчиците, политинформаторите, агитаторите. Познаването на живота, на конкретния материал, тяхното умение да свързват въпросите от теорията и практиката в едно цяло им дават възможност да постигат висок краен резултат.

Не е малко насъбраният опит при идеологическото осигуряване на интензификацията на производството, насочена към практическото решаване на икономическите и социалните проблеми в тясната им взаимна връзка. Преминаването към работа на две и три смени, осъществявано в нашите предприятия, предвижда изпълняването на задачите за сметка на по-интензивната експлоатация на модерното оборудване и същевременно освобождаването на цеховете от остарялата техника. Това дава възможност да бъдат намалени обемите на новото промишлено строителство и икономисаните средства да бъдат насочени за решаването на социалните проблеми.

Многосменният режим на работа е съпроводен от дълбоко психологическо преустройство и, разбира се, промяната на привичния житейски ред не минава безболезнено. Предвиждайки това, партийните организации разгърнаха широка разяснителна работа и поставиха ударението върху крайния резултат. Максималното натоварване на оборудването в крайна сметка съчетава личните, колективните и държавните интереси. Например много съмнения бяха разпръснати от следния факт — 80 на сто от средствата, икономисани за сметка на намаляването на обемите на новото промишлено строителство, се насочват за подобряването на условията за работа, почивката и бита на трудещите се. Конкретната партийна пропаганда помага на хората да разберат принципните проблеми на интензификацията, да съзнават, че действуващата програма не е крайна цел, а само междинна позиция от непрекъснатия процес на усъвършенстуването на производството, на повишаването на неговата ефективност.

Стара традиция за Ленинградската партийна организация е да заздравява връзките си с масите, да се опира на техния колективен опит. Сред жителите на града и на областта все по-голяма популярност си извоюват единните политически дни. Те образно са нарчани уроци по истина. Всеки месец над 30 хиляди партийни, държавни и стопански ръководители посещават бригади, лаборатории, строителни площадки и животновъдни ферми, общежития и жилищни кантори. Единните политически дни събират огромна аудитория — до един и половина милиона души. И това не са просто слушатели, а активни участници в обсъждането на най-злободневните проблеми. По време на подготовката за поредния политически ден партийните комитети на града и на областта внимателно проучват въпросите, които вълнуват трудещите се и жителите на всеки микрорайон. Характерен белег на нашите дни е фактът, че строго личните интереси на гражданите сега отстъпват на втори план. Въпросите и предложенията им показват общата заинтересованост от подобряването на организацията на производството, на функционирането на социалната сфера.

Единните политически дни помагат за по-предметното проучване на общественото мнение, за предотвратяването на злословията и слуховете. Гласността и демократизмът на преустройството утвърждават в обществото обстановка на принципност, на откровено обсъждане на назрелите проблеми. Широко се използват и другите действени форми на директната демокрация. Формира се система за постоянното информиране на ленинградчани за дейността на партийните и държавните органи. Стана правило на страниците на градския и на областния печат, в пре-

Digitized by Google

даванията на радното и телевизията да се появяват съобщения за най-важните направления на социалио-икономическото и културното развитие на региона, за кадровите промени, както и да се говори открито за недостатъците. Сочат се конкретните виновници за допуснатите грешки. Голяма популярност сред ленинградчани си извоюваха срещите между телевизионните зрители и партийните и държавните дейци.

Голям идейновъзпитателен заряд съдържа темата за пролетарския, социалистическия интернационализъм. Нашата страна високо цени приноса на Народна република България за сплотеността на социалистическата общност, за осъществяването на колективния курс към спиране на надпреварата във въоръжаването, за отстраняването на заплахата от ядрена катастрофа. Решаването до голяма степен на сходните по същината си задачи, поставени от XXVII конгрес на КПСС и XIII конгрес на БКП, е пряко свързано с използването на огромните възможности за сътрудничество и взаимодействие между България и СССР, между всички социалистически страни. Главната движеща сила на този засилващ се процес е взаимното обогатяване с опит, търсенето на най-ефективните решения по всички посоки на двустранното сътрудничество.

Тесните контакти между нашите страни са датирани от най-добрите исторически и революционни традиции, заздравени са чрез дългогодишното сътрудничество в икономическата, научно-техническата и духовната сфера, от общите идеали и братските отношения между нашите народи. За ленинградчани приятелските връзки с трудещите се, с народа на България намират конкретна проява в постоянното развиване и задълбочаване на контактите с Пловдив, който е град-побратим на Ленинград. Важна съставна част от това сътрудничество са преките връзки между предприятия на побратимените градове, както и широката културна размяна.

Здравите връзки, общите задачи, свързани с ускоряването на социалио-икономическото развитие, с усъвършенстването на всички сфери от обществено-политическия живот на нашите страни, засилването на взаимодействието между КПСС и БКП, са сигурен залог за укрепващата дружба, за интернационалното възпитание на младите поколения.

При всички решаващи завои на историята съветските хора сверяват житейските си ориентири с уроците на Октомври.

В Ленинград и в областта действуват повече от двеста съвета на ветераните на Лениновата партия. Партийният стаж на над 12 хиляди болшевики е по половин век. Само през миналата година се състояха близо 30 хиляди срещи между ленинградската младеж с комунисти от Лениновия набор, постъпили в КПСС през 1924 година, годината на смъртта на Илич. Две поколения от съветските хора са разделени 70 години от историята, но неизменни остават техните стремежи, верността им към е :и и същи идеали.

Преемствеността е конкретно понятие. Същината ѝ е в постоянното движение напред, в способността ѝ през всеки етап от развитието на страната да акумулира живия опит на масите, да го обогатява творчески, да концентрира енергията на народа — съзидател на настоящето и бъдещето.

Ние имаме ясни цели и точно проверени планове. Революцията, започната през октомври 1917 г., продължава чрез техническата, икономическата и социалната революция.

С Ленинград са свързани най-вълнуващите, незабравими страници от онези октомврийски дни, които показаха величието на силата, волята и високата съзнателност на народните маси. Можем да не се съмняваме, че ленинградчани ще проявят всички тези забележителни качества и по време на всеобщата борба за преустройство, за осъществяването на практика на тази принципна линия на партията.

Digitized by Google

ЕРИЦИ,
КАЗИ,
ЛЕТОНИ

ИЗВЪН ВСЯКО ПОДОЗРЕНИЕ

Имаше времена на подем. Романтика, вяра, много вяра... Сега е друго — казва Влайко Марков, секретар на партийната организация при валцовия цех на Предприятието за обработка на алуминий в Шумен, и продължава:

Наистина: романтика... Сега като си я представя от височината на времето, чак някак неясно ми става. Още си върви в града приказката — ново предприятие, всичко лъскаво, чисто, имаш чувството, че поне тридесет души пред портала ще чакат работа да търсят. Излезеш навън — нищо такова, жив човек няма или ако дойде някой, ей така огледа цеха, като че ли ще го купува, малко на разсеян се направи, попита тук-там и като разбере, че работа се иска, не акъл, полека-лека си хваща рейса за града. Друго го мислехме в началото...

Спомням си, в началото бяхме 14 души. Точно преди десет години, тук на празната площадка. Всичко се беше объркало — строители, механици, проектанти. Едничката вяра ни държеше, но и нещо друго — чувството, че започваме нещо ново, досега непознато. Нещо неповторимо. И в цялата тази бъркотия — четиринадесет души комунисти. Сега вече не знам, мисля си понякога за това, но ако тогава истина ни бяха казали, че чак толкова администрация сега ще търка бюрата край нас, може би нямаше да го повярваме. Романтиката, знаете, е до време. Мечтите — също. Остана ни единственото, най-ценното: желанието за борба.

Между другото две неща знам, откакто се помня — борба в живота и организационната работа. Има си хора различни — един с бутилка ляга, с нея става, друг станал професионален „уреждач", само да подметнеш, че ти трябва нещо — веднага ти го носи... Трети — това е най-страшното — просто не иска да работи. Съдби, настроения — хиляди. И във всичките трябва да вникнеш, някак си да ги разбереш, на тяхно място да се поставиш. Но така, че и те да те разберат. Така поне си мисля — няколко неща са в живота, които „на ужким" не можеш да правиш, и едно от тях е партийната работа. Казват й „органи-

Digitized by Google

зационна", но съм категоричен — колкото по-малко организация има в нея, толкова по-малко формализъм. Толкова повече ще ти повярват. И досега не знам защо, но тогава, преди девет години, така стана — партийния секретар просто не ги предложиха в листата. И като почнаха дебатите, някак като насън от залнчката чух и моето име, до три докато преброя, ръцете вече вдигнати... Така си и остана — колко работа оттогава я свършихме, да тръгна да я описвам, в два тома не мога да я събера. И най-важното от всичко това бе, че си останах „нещатен".

Поне двадесет пъти досега са ми го казвали — абе, ти ли си най-големият „хамсалак" на два фронта да работиш, сунати работа в този огромен цех за партиен секретар може да се намери... Е, може и да е така, но честно казано, не мога да си го представя — ей така, да седна в канцелария, да забия поглед в тавана и да измисля задачи. Та нали те, задачите, проблемите си идват истински, от живота, от хората. Само да затворя очи и всичко ми е като на длан — и машините, и хората, и тези шейсет и двама комунисти, с които сме всеки ден, и тези трийсет и осем, които приехме, откакто съм тук, напусналите по име ги знам всички... Стане авария, всички се скупчват край машината, а аз какво — да си стоя зад бюрото и политически инструкции да раздавам ли? Колко нощи сме престояли край тази скъпа техника, очернени с машинно масло, един друг не можем да се познаем, но пък след това, на сутринта, така се познаваме един друг, че и най-бурното събрание, и най-кристалната романтика не може да ни сближи.

Иначе съм си в работилницата, като изключим онези девет-десет обиколки на цеха дневно, стотиците разговори, караници, приятни и неприятни неща, все там ми е мястото. Е, опитваме се понякога да теглим чертата, да измислим колко ли пък валута на тази държава сме спестили, но трудна работа. Машините — почти до една вносни. Със „зелени" пари купувани, на всяка една от тях и душичката трябва да ѝ знаеш, на минутата да имаш готовност да ѝ предпишеш диагнозата. И не само това — веднага резервна част трябва да се подготви, ако я имаш готова — още по-добре... Ако тръгнем от инстанция на инстанция да я внасяме тази част, не месеци, години ще минат. Тази преписка, онази инструкция, това не било номенклатура, за другото валута не достигала... Мразя ги тези официалности. Знам само две неща — или вършиш работа, или не вършиш. Иначе да знаете как само примамват — топло кабинетче, бюро, всичко на него като под конец, папки под номер.... вазичка с химикалки, замислено сериозно служебно лице и леко дрезгав глас. В крайна сметка, поне за партийния секретар, ефектът е никакъв. Колкото си по-далеч от хората, толкова повече се заблуждаваш, че ги разбираш. Ами че ти седнеш ли веднъж зад стола, то е неизбежно — за кариера започваш да мислиш, „олекваш" някак си, като чужд сред своите стоиш. Като те видят обаче, че и ти ядеш хляб като техния, и ти се блъскаш от рано до тъмно за същата работа, и доверието, и уважението сами си идват.

Всъщност кой прави разлика? Като моряшко въже са пре-

Digitized by Google

ıетени двете неща, нарочно да го искаш, не можеш да ги ıзделиш. Стопанската работа, ако куца, в партийната проблеите са неизбежни. Забравиш ли за мнг партийната, излуснеш ı нишката, иди оправяй после производството, доказвай, колто си искаш, че било случайно... Доверие, уважение, профеıонализъм — всичко това са компоненти от един безкрайно ıожен механизъм, който се нарича творческа обстановка. Да ожеш спокойно да си кажеш мнението, да знаеш, че има кой в ти го чуе, ако не си прав — аргументирано да те оборят, о ако имаш право, не да премълчат, като че ли нищо не са ули, а там, пред всички, на глас да извикат: ей, вярно бе, ругарят „хикс" нма право, дайте сега всички да мислим как о-добре да я направим работата. Трябва да има дискусия, блъсък на мнения, дори крайни позиции... Такова събрание ато направим, знаем, че полза има. Утре ще застанеш зад ашината и всичко ще обмислиш, сивите клетки ще работят, и самият ще се изменяш. Затова при нас решихме така — артийните групи ги сформирахме по бригади, там, на място а си решават проблемите. Иначе какво става — възникне въпос, спешен, неотложен, жизненоважен за производството. Товава, за да го решим, трябва да свикваме или партийно събраие, или заседание на бюрото. Защо? Даже групите така сме и кръстили — малките партийни организации, ежедневно, ежеинутно да могат да си решават задачите.

Като кажат някои „събрание", все си представяме тези алони с многото лозунги и портрети, маршова музика и официални костюми... Да, и такива са необходими, на човешката уша й трябва и празник. Но много често нашите събрания са руги — тук, в тясната станчка — дневен ред, изказвания, ъображения и най-важното — какво ще решим. Защото събрание, проведено само така, заради приетия план, по-добре да е го провеждаме. Такъв ни е сега, сложен ни е животът, проблеми сами знаете — хиляди, а понякога стоим на събрание и мълчим. Изказвания няма, против — също. Ами това е просто невъзможно. Как така с всичко ще си съгласен? Да е на олям, национален форум, разбирам. Там се обсъждат кардинални проблеми, основни насоки, там никой не казва: „Иване, ги защо не изпълни тази задача?" или пък: „Какъв пример даваш, като закъсня днес два часа за работа?". Но при нас, в партийната организация, в партийните групи съгласни с всичко не трябва да има. И като завалят различни мнения, нещо повече — като стане гореща дискусия, тогава се чувствува секретар ли си ти, или не. Ако можеш да убедиш хората с аргументи, с примери от живота, да им докажеш правотата, значи свършил си работа. Поне за момента. Защото истинската работа ще си проличи после. Това е принципът — на събрание, на заседание може да се карате, може различни миения по хиляди въпроси да имате, но след това в работата, щом събранието е решило, като един трябва да сме. Всички!

То си е ясно — партийният секретар не е всеснлен. Но пак го казвам. Просто защото си е мое вътрешно верую — ако си работиш като всички — монтьор, шлосер, конструктор, двайсет пъти поне повече си тежиш на мястото. И ако има нещо, с

Digitized by Google

което трудно се борим, то това е текучеството. За съжаление. Като обходя мислено шуменските предприятия, като на длан вниждам — по-ново от нашето няма. Условия и за труд, и за творчество, квалификация — колкото искаш. Да, но на млад специалист — инженер, какво му трябва? Проста на пръв поглед работа — добра заплата и преди всичко свободно време. И тук-там ще се срещне някой на първо място жилището да постави. А ние нито едното, нито другото, за третото да не говорим, не можем да им осигурим. Ето, правим например кашарано фолно за тютюневата промишленост. Знаете ги тези алуминиеви вложки отвътре на всяка кутия с цигари. Преди тоа тази хартийка беше внос. Срещу долари.

Не е чак толкова сложна работа. При нас правим алуминиевото фолио, от комбината в Белово получаваме хартия, качваш го всичко това на машината, натискаш копчето и това е. Да, но колко години я пестим тази валута, а с този „хартиен" проблем не можем да се преборим. Днеска има, утре няма. Още по-лошо — един ден има, десет няма. Чудим се какво да ги правим хората, пращаме ги да почиват вкъщи „на прослушване" и току в събота след обед им звъним по тревога — хартията пристигна, идвайте. И се завърта цялата тази олелия постоянно. Той, младият, поседи месец-два, види, че нито работата му е като работа, нито почивката — почивка и вече търси хилядни причини да напусне. Прав е. Да го убеждаваш в съзнателност, в дисциплина... Просто няма смисъл. Тревожното е, че от две години насам и висшисти започнаха да напускат. Ето как. Обявят някъде конкурс по документи. А такива сега постоянно обявяват. На едно, на две, на три места... Разпрати по всички тези места по един екземпляр, все някъде му излезе късметът. А това, че ние сме го възпитавали този младеж, че предприятието е харчило луди пари за квалификацията му, че му е помагало да расте, да става професионалист, никой не го интересува. Има нормативен документ — освобождаваме го. И знаете ли — може да е „екстремизъм", но аз мързеливия от работа не бих освободил.

Мързеливият има едно прекрасно качество — на него можеш да му въздействуваш. Кога лесно, кога трудно — но на работа, на трудови навици човек се учи. Виж, некадърният е много, много по-опасен. Той е напорист, иска изява, иска да покаже, че може, а с тази вносна и прецизна техника много често само поразии се получават. На мързеливия можеш да обясниш, можеш и премия да му отрежеш... Некадърният обаче трудно се обуздава — той е сигурен, че може, че само той знае, просто защото иначе трябва да признае, че нищо не струва. Но хората не са еднакви и трудно е, много е трудно еднозначно да отсечеш — този е такъв и такъв. Ами просто може пък да не е в настроение, болка някаква може да има, да му е докривяло. Работиш, блъскаш по цял ден, после до полунощ пишеш отчети, готвиш се за утре, сън не те хваща дълго време и пак така. Автобуса, завода, автобуса, вкъщи. Толкова години. Затова пък, от друга страна, всеки трябва да изслушваш.

За всеки човек трябва да се бориш.

Независимо какъв си — дали партиен секретар, началник

Digitized by Google

смяна или обикновен комунист. Като днес си ги спомням
ите на заместник-началника на цеха Петко Григоров. Една
яма авария беше, денонощно стояхме, но както и да е, дъл-
история е това. Та той тогава ни каза, ей така тихичко, но
татъчно, за да го разберем: „Какво ще правим не знам, но
аме право да грешим".

Нямаме право да грешим! Каква по-голяма цел от тази
живота. Въпреки че има и друго — не греши само този,
то не работи. Но има големи неща, има основни принципи
заимоотношения, които с работа не се измерват. Сърцето,
ждението са единствената мярка за тях и там наистина ня-
е право да грешим. Ето, сега като се сетя за Иван Папазов.
адо момче, началник на цех го издигнахме, откакто е в за-
а го познавам, работи чудесно. Преди години още го пред-
снхме за член на партията, от родния му град Смядово от-
на характеристика, тук също, но... Ей така понякога се
вява едно „но" и просто се чудиш какво става. Казал ня-
, чакай да обмислим дали е правилно, май прадядо му бил
варин в съвета. Каква борба беше, само ние си знаем. При
етар ходих, при първи секретар, на общински, на окръжен
итет, залагам си честта на партиен секретар пред тях, с
ръце гласувам, гаранции не сто, а двестапроцентови да-
... Чак сега преди няколко месеца стана. Докато се задви-
цялата тази тежка машина от горе до долу и обратно,
ашна работа е. А хората го искат, с пълно болшинство на
ранието гласуваха и като мина цялата работа, не можете
си представите какъв камък ми падна от сърцето.

Но разбирам, няма как. Сега е така. Прекалено много се
аква. „От горе" насоките са ясни, целта — още повече.
лу", работниците, колегите изцяло ги подкрепят. Четат вест-
и, гледат телевизия, радват се. Край на тази анонимност,
й на криеницата зад обективните причини. И като вдигнем
ред малко по-нагоре, там в „средата", и ин помръква роман-
ата. Защото в тази златна среда е най-голямата беда, от-
идва и ще идва най-голямата съпротива. Нека помислим
а — кой го е страх от промени? Разбира се, този, който е
ишен. Всяка една промяна застрашава мястото му. И в сто-
ската, и в партийната структура. Кажете ми, кой друг е
тик към всичко ново, кой е подозрителен към промяната.
ова и всичко опира до средата. Каза се — бригадна орга-
ация. Ето нещо прогресивно, стопанска сметка, всеки ще
знае джоба, стига толкова незаинтересован. От най-горното
о всичко е ясно. При нас също. Самоуправляваме се, значи
пръв поглед всичко е наред.

Не е така обаче. Бригади нямаме, стопанска сметка — ие.
едлагаме, настояваме, събрания правим — и партийни, и
фсъюзни, но все нещо не е, както трябва. Ту някой норма-
ен документ липсвал, ту нещо друго няма... Ето я съпроти-
а на тази „златна" среда. Защото, като си направим смет-
а, тази стопанската, нали знаете — ще се окаже, че толкова
олкова чиновници са излишни. И съответно толкова и тол-
а лева от нашите заработки могат да бъдат използвани за
ло далеч по-рационално и по-полезно. Или да си ги вземем

Digitized by Google

ние например. Защото сме си ги изработили. С труд. Край машините. Кога първа, кога втора смяна, кога в събота и неделя. Ето защо бригадната организация на труда без стопанска сметка е наполовина свършена работа. Знам, един ден ще стане всичко, но тогава ще е късно. Тогава обществото ни обективно ще се намира на друг, по-висш етап, тогава вече ще има нови по-прогресивни системи на организация на труда, а ние — за съжаление — ще бъдем много, много по-назад. И причини ще бъдат обективни. Нали?

Така си го знам открай време. Всичко трябва да се върне изцяло. Почнеш ли някаква работа, ако и най-малко съмняваш, че можеш да не я довършиш, по-добре не я започвай. Ето, при нас металът е скъп, вносен, всеки грам ни се вади да пестим. Но нека погледнем обективно. Защо? И двайсет килограма да спестиш — пак същото ще е. Виж, ако беше в сила стопанската сметка, ако имахме точни разходни норми и всеки индивидуално да е зависим от тях — съвсем друга работа щеше. Интересът! Това е според мен най-новата, най-прогресивната и всъщност стара като света форма на убеждение. И ние, комунистите, трябва да сме първите, които да убеждаваме в това. Да го отстояваме. Да вземем дори и техническия прогрес. Нужен ни е като въздуха. И въпреки това няма в нашата страна една перфектна, безотказно действуваща система, която да гарантира, че всичко ценно, което се роди, ще бъде развито, ще бъде приложено.

А от друга страна — колко е просто. Трябва ни една такава система, която да извежда интереса — и материалния, и моралния — на първо място. А сега почти всичко си е на добра воля, без механизъм, без организация. Гледам го човечеца — има идея, рационална, приложима, полезна, но не може да развие, толкова е учил, дотук му стигат познанията. Няма кой да му помогне, просто такава институция липсва. Въпреки съм на мнение — в един такъв процес, а и въобще, работата на моя и твоя не трябва да делим. Всички сме в тази „машина" и всеки трябва да се бори според мястото си.

Така става. Както сме сутрин още „горещи", сблъскаме се на някой ъгъл в цеха с профпредседателя и само пътьом изказваме задачите. Ето това е, винаги съм го твърдял — партийната работа си е производство в производството. Има ли подозрения — всичко пропада. Мисли ли си някой, че работи повече от теб — откажи се. Партийният секретар трябва да е човек чист.

От партията печалба никой не трябва да чака. Само тогава хората ще ни вярват. Безпределно. Романтиката се сменя с конкретни дела. Поне сега — в това ново време. И повече от друг път комунистът трябва да е този, който казва истината. Цялата истина. Веднага. А не като получи „нареждане". Тъй вече отвсякога партийната работа трябва да е сред хората. Те всички трябва да се чувствуват като безпартийни комунисти.

И това вече сега е извън всяко подозрение . . .

Записа **МАКСИМ БЕХ**

Digitized by Google

СМЕЛО НАВЛИЗАНЕ В СЪВРЕМЕННАТА СОЦИАЛНА СИТУАЦИЯ

кръв „рефлекс" предизвиква само-
аглавие на книгата и запознаването
йното съдържание; такова заклю-
е се налага и след като е проче-
. Освен от заглавието интересът
книгата се възбужда и от името
амия автор. Ал. Томов често под-
на нашата научна, политическа,
омическа и т. н. общественост ин-
сни и оригинални разработки по
ови въпроси на нашата действи-
ост. Сега разглежданата книга,
р и твърде скромна по размери
чко 180 стр.), е „интегрирала" на
равнище най-добрите качества на
гашните му разработки. Тя е на-
о в курса на нашето време, в ду-
а изискванията за новаторско мис-
, за творческо решаване на набо-
те теоретически и практически
веми в преустройството на социа-
а, в ускоряването на качествения
еж във всички области на нашето
ство.

удно е да се очертае накратко
дметният кръг" на изследването,
ован е и опитът да се определи
вият „епицентър". Самият Ал. То-
го определя като търсене на връз-
между такива фундаментални яви-
я (и съответните им категории) в
итието на социалистическото об-
ство, каквито са обобществяването
ференциацията, характерът на уп-
ението и демократическият цен-
изъм, развитието на собственост-
научно-техническата революция —
нтекста на адекватното изграждане,
функциониране и развитие на об-
гвения организъм. А това смело
е да бъде определено като фунда-
тална „методологическа решетка"
ини) към анализа не само на со-
листическото общество, но и на
еменното човечество. Разбира се,
явления и съответните им кате-
и в предложения труд се разглеж-
в условията на конкретното бъл-
ко социалистическо общество, от
цимите на стратегията, очертана
XIII конгрес на БКП и развита от
ския пленум на ЦК на партията
7 г.). Анализите са извършени съ-
в съзвучие с постановките на XXVII
рес на КПСС и последвалите го
ения на нейния ЦК. Но това е из-
вършено не по пътя на „интерпретацията" и голата апологетика, а чрез изследване на обстановката в нашето общество, като се осмисля критически и излязлата по въпросите научна и политическа литература.

Основната, изходната теза на автора в разработката на всички научни проблеми относно развитието на социалистическото общество, в и за правилното разбиране на човешката история, ключът за решаването на поставените проблеми „... е диалектическото разбиране на процеса на обобществяване" (с. 9, 9—10). Опирайки се на постановки на К. Маркс, Ф. Енгелс и В. И. Ленин, авторът доказва неразривната връзка между възникването на човешката цивилизация и развитието на обобществяването, проследява съдържанието на тази връзка през различните епохи и основни обществени формации. Като приема определена методологическа основа, Ал. Томов разкрива пет „вериги" на този феномен: обобществяване на средствата за производство, на труда, на производствените форми, еволюцията на социалните общности и международното обобществяване. Заедно с това са посочени и факторите, които предпоставят (детерминират) обобществяването „като единен, цялостен процес, който засяга цялата гама на обществените отношения, всички звена на обществената структура" (с. 17). Така обобществяването „е обективен социологически закон" (с. 16), чиято същност „може най-широко да се определи като процес на разширеното възпроизводство на човешките общности, на растящо единство и хомогенност на човешкото общество" (с. 19). Такова съдържание на обобществяването издига съответната категория на общосоциологическо, историко-материалистическо, дори философско равнище. Нейната „работоспособност" се доказва и проявява при анализа на производствените отношения — собственост, труд, организация, както в „строителството" на обществото като единен организъм, и в досоциалистическите общества, и при социализма — от завладяването на политическата власт, през етапите на прехода, строителство-

Ал. Томов, „Обобществяване и демократически централизъм", Партиздат, 1987.

Digitized by Google

то на зрелия социализъм, и в перспектива в строителството на висшата фаза на комунизма.

Ще бъде обаче погрешно да бъде обвинен авторът в обективизъм, в нарушение на класовия подход — той е имманентно присъщ на направения анализ на обобществяването и особено при разкриването на неговото диалектическо единство и противоположност с обособяването (автономността), разбирано като нарастване на относителната независимост на ролята на човека, колективите, групите (класите) и т. н. в по-широките социални системи (с. 52). Същността и съдържанието на обособяването, неговата структура, спецификата му в различните общества и специално при социализма у нас са разкрити чрез задълбочен анализ на установени исторически факти и данни.

Изследвайки диалектиката на „двойката категория" — обобществяване и диференциация, Ал. Томов търси механизма за тяхното овладяване и прилагане в демократическия централизъм — глава втора. Проследявайки генезиса на демократическия централизъм в развитието на марксистко-ленинските партии, авторът стига до извода, че при социализма е открит нов и непреходен организационен принцип, „израз на обективните закономерности в развитието на човешкото общество" (с. 71). От една страна, този принцип се основава на диалектиката (единството) между обобществяване и (диференциация) обособяване, в чиито основи е усъвършенстването на обществената собственост; от друга страна, „правилното прилагане на принципа на демократическия централизъм в практиката е възлово условие за реализацията на обществената собственост (с. 72). Върху тази диалектика и върху анализа на тенденциите в развитието на социалистическата собственост се търси решение на теоретическите и практическите проблеми за приложението и промените на този принцип в съответствие с конкретно-историческите особености на общественото развитие специално в нашата страна, а и при социализма изобщо. В този контекст авторът се спира на редица явления в нашата икономика: за собственика и стопанина на социалистическата собственост, за различните форми на производствена (стопанска) организация, за диференциацията на труда и индивидуализацията на неговото заплащане, за развитието на зависимостта на звената и процесите по вертикала и по хоризонтала

Като изследва новите условия и фактори, детерминиращи саморазвитие и самоусъвършенстването на демократическия централизъм, обусловен от осъществяването на научно-техническата революция, Ал. Томов фиксира някои негови нови черти и тенденции на развитие като нарастване на автономността и самодейността на низовите звена, качественото обогатяване на демократичното начало в социалистическия обществен живот, промяната в качеството на взаимодействието между централизма и демократизма, задълбочаването на взаимодействието между държавното и общественото начало до тяхното сливане, сливането на контрола „от долу".

Всички промени в демократическия централизъм при съвременните условия, според автора, имат едно и главно съдържание — разгръщане на социалистическото самоуправление, обхваща и произвежда цялата система от обществени отношения, всички страни на обществения живот и има своите аспекти: икономическо, политическо, местно и самоуправление на трудовия колектив (с. 144).

Важно място в изследването заема развитието на механизмите за прилагане на демократическия централизъм, специално в условията на стоваренето самоуправление в нашата страна в настоящия етап. Отделено е внимание и на усъвършенстването на политическия механизъм на обществото, най-тясна връзка с новото съдържание на демократическия централизъм (с. 172).

Разбира се, в книгата се съдържат и положения, които могат да предизвикат дискусии, а също и някои пълноти. Може да препоръчаме на автора да „омекоти" аспектите за бъдещия характер на демократическия централизъм, като подчертае „приоритета" на неговия надстроечен (регулиращ) произход и битност. Също е полезно да се премисли поставянето на едно изходно положение при усъвършенстване на политическата система, тъй като той е неин атрибут. Желателно е да намерят по-широко място, особено при второ издание, мястото и ролята на „надстройката", както и социалната проблематика.

Независимо от претенциите, които на Ал. Томов „Обобществяване и демократически централизъм" е значителна придобивка в нашето обществено самопознание. Нейното по-нататъшно разширяване и задълбочаване служава всемерна подкрепа.

Проф. ИВАН СТОЯН
доктор на философските на

Digitized by Google

НОВИ КНИГИ

ПАРТИЗДАТ

ДИАЛЕКТИКА НА МАТЕРИАЛНОТО И ДУХОВНОТО ПРОИЗВОДСТВО В ИЗГРАЖДАНЕТО НА РАЗВИТО СОЦИАЛИСТИЧЕСКО ОБЩЕСТВО

Авторски колектив

Усъвършенстването на научната организация на труда и плановото ръководство на социалистическото обществено производство налагат необходимостта от анализ на диалектическата взаимовръзка между материалното и духовното производство, от внасяне на по-голямо единство в тяхната дейност. В книгата (със съставители и редактори чл.-кор. проф. д-р Стефан Ангелов и ст. н. с. I ст. Богдан Дяков) се посочва, че естественото взаимопроникване на тези сфери ще доведе практически до по-голяма координация и интеграция на техните функции и ще обслужва по-пълноценно нуждите на социалистическото строителство. Авторите показват ролята на изкуството, културата, образованието, науката, които все повече се превръщат в производителни сили за формирането, изменението и развитието на съзнанието на човека. Естествено сложната диалектика на материалното и духовното производство определя генералната насока в обществено-икономическото развитие и на нашата страна в етапа на изграждането на зряло социалистическо общество.

МОЯТА СЕСТРА ВЕЛА

Гера Пеева

Трето допълнено издание

Мемоарната книга на Гера Пеева пресъздава образа на нейната сестра, народната героиня Вела Пеева. С много топлота и сестринска нежност авторката, сама боркиня — партизанка, разказва за младостта, подвига и безсмъртието на двадесет и две годишната комунистка, за неповторимата всеотдайна личност на Вела, която се раздаде докрай на хората и бъдещето. В тези страници сякаш Вела оживява — земна и възвишена, поривиста в борбата за щастие и правда, вярна, любеща дъщеря към баща и майка, към партия и родина. Авторката изобразява народната героиня с непосредственост, искреност и психологическа дълбочина, а заедно с това възкресява епохата на подвиг и саможертва отпреди победата на революцията.

Книгата „Моята сестра Вела" е ценен документ, който насочва мислите на читателите към високите цели и високите идеали, към комунистическите нравствени добродетели, които определят висшия смисъл на човешкия живот.

Digitized by Google

ISSN 0204-8574

СПОМЕНИ ЗА ГЕОРГИ КИРКОВ

Сборник

Второ издание

Един от основателите на революционното марксистко движение у нас, в съзвездието от талантливи дейци, които с любов и всеотдайност се грижеха за кълновете на социалистическата съзнателност и идейност, е Георги Кирков. Ерудиран идеолог, добър организатор, талантлив публицист, майстор на словото и умен полемист, съчетал качествата и на спартанска самодисциплинираност и взискателност към другарите си, Георги Кирков се превръща в любим другар и наставник на младата работническа класа. Своите спомени за незабравимия, рано починал партиен другар, споделят Димитър Благоев, Георги Димитров, Васил Коларов, Христо Кабакчиев, неговата съпруга Тина Киркова, пролетарските писатели Димитър Полянов, Крум Кюлявков и др. Книгата ни разкрива образа на обаятелния Майстор с много характерни подробности — с изключителните му преданост към революционните идеи, честност и скромност, висока култура и искрящо остроумие. „Живото слово беше истинската стихия на нашия Майстор — изтъква Христо Кабакчиев. — Георги Кирков притежаваше всичките дарби на голям оратор, каквито народите рядко раждат, и затова заслужено си спечели сред масите безсмъртната слава на народен трибун. В своята реч той съединяваше поразителното остроумие, което блика като из непресъхващ буен извор, с пламенния възторг, който се разлива свободно на широки талази. Неговото остроумие особено се изостряше в полемиката и най-вече в живия спор с противниците."

Георги Кирков остави трайни следи в историята на партията и на българската литература.

20 700

Цена 0,35 лв.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Berkeley
LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA

Digitized by Google

U.C. BERKELEY LIBRARIES
C020884071
LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA
Digitized by Google

Digitized by Google